

P. 45

Witchcraft
BF
1555
B86
1714
v. 2

*Ad uso di f. Francesco Antonio
Badagnani M. G.*

CORNELL
UNIVERSITY
LIBRARY

GIVEN FOUNDATION BOOK FUND

IN MEMORY OF
JOHN LA PORTE GIVEN
CLASS OF 1896

P. 45

Witchcraft
BF
1555
B86
1714
v. 2

*Ad uso di f. Francesco Antonio
Badagnani M. G.*

CORNELL
UNIVERSITY
LIBRARY

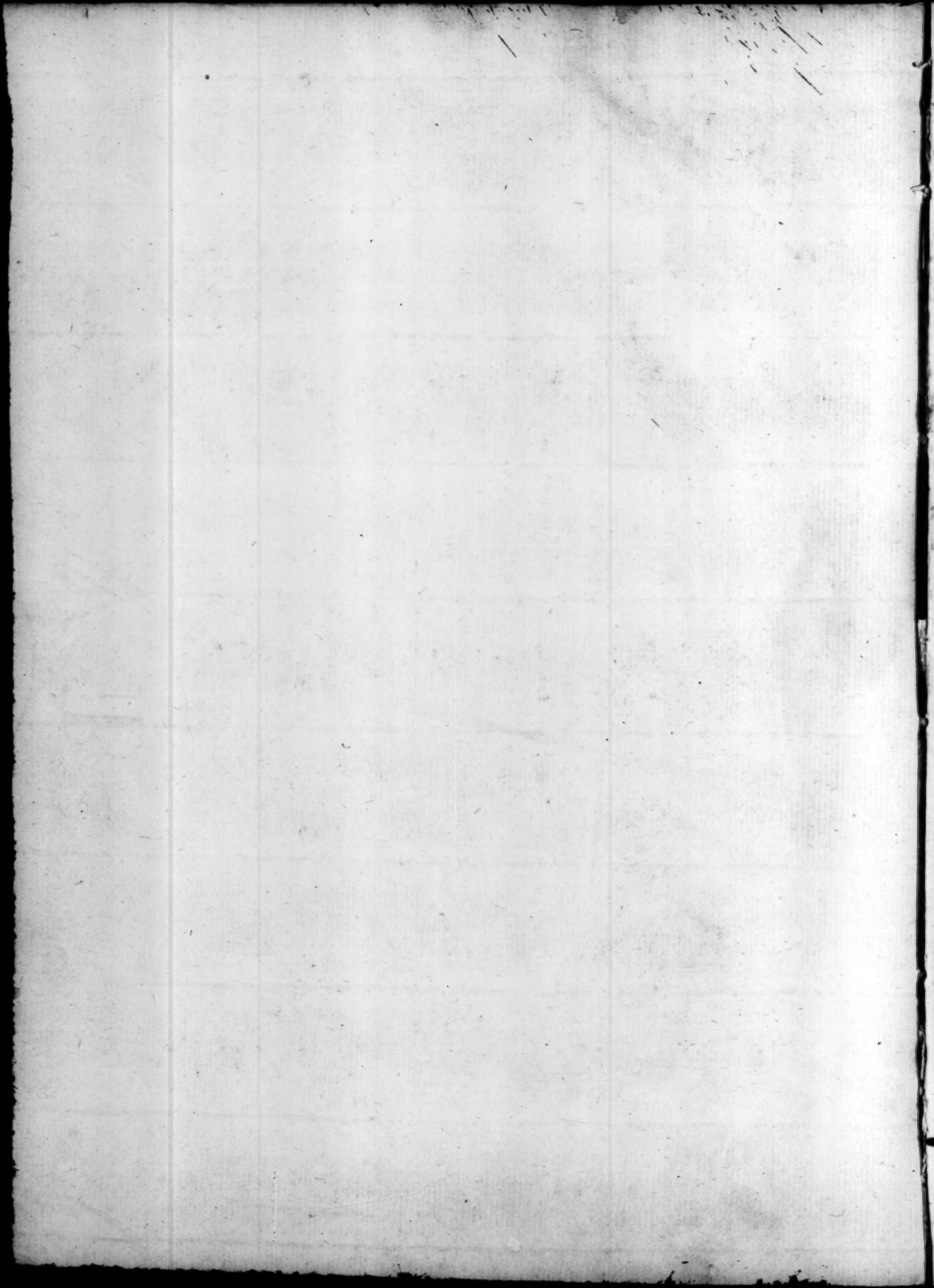

GIVEN FOUNDATION BOOK FUND

IN MEMORY OF
JOHN LA PORTE GIVEN
CLASS OF 1896

Roma 1884
1126 in deposito al n. 72 12.50

Sig. conte Alessio Suardo
Deputato al Parlamento

R. P. F. CANDIDI
BROGNOLI
BERGOMENSIS

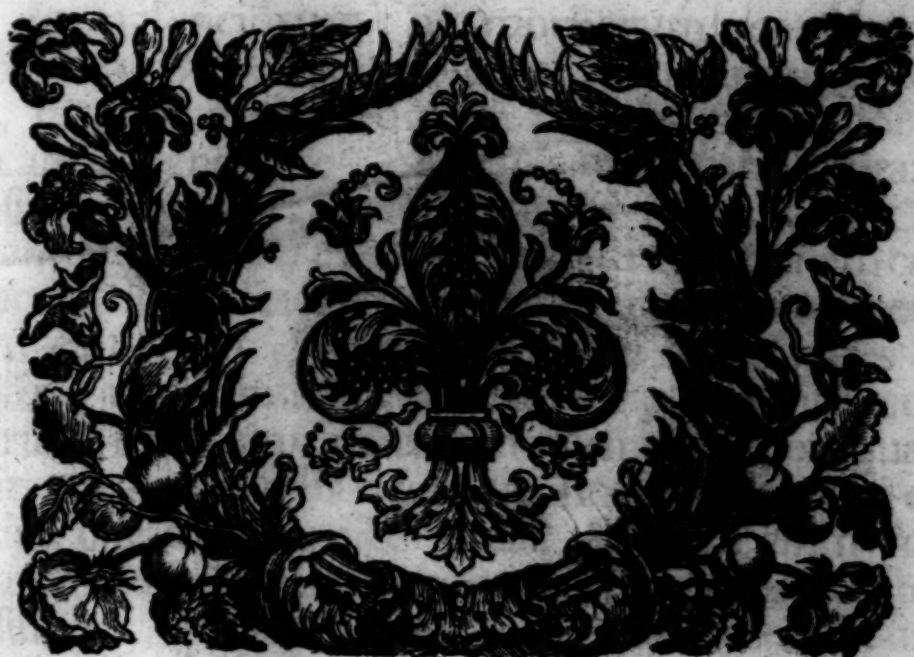
ORDINIS MINOR. STRICT. OBSERVANT.
Concionatoris, ac Sacrae Theol. Lectoris Generalis.

ALEXICA CON
HOC EST

DE MALEFICIIS, AC MORBIS
Maleficis curandis.

OPUS TAM EXORCISTIS, QUAM MEDICIS,
*ac Theologis, Confessariis, Parochis, Inquisitoribus, ac in
quacunque necessitate constitutis, utilissimum.*

TOMUS SECUNDUS.

VENETIIS, MDCCXIV.

Apud Nicolaum Pezzana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

B614089
178

B636042
178

IN TOMUM SECUNDUM PRÆFATIO.

TSI varia, & multa in universo hujus mundi theatro homini sese offerant bona, quorum incredibili desiderio singulis ferè momentis fatigatur, ingentique ad illa comparanda solitudine accingitur; attamen inter omnia primarium locum obtinet commodus corporis status actiones suas probè obeuntis, & sanitas in plurimos annos prolonganda: quæ quia tamdiù conservari dignoscitur, quamdiù à morborum sive naturalium, sive præternaturalium putà, maleficialium, violentia alieni: nec non à dæmonum, aliorumque ejus affeclarum iniquorum injuriis liberati sumus; hinc in totius primi tomi decursu de maleficiorum, ac morborum veneficorum causis, à quibus sanitas tollitur, differuimus. Verùm, sicut in arte medicinæ non sufficit, morborum causas agnoscere, & de eis subtiliter disputare; sed insuper opus est, debita parare remedia, & illa ægrotantibus adhibere, ut perfectam curationem consequantur; ita in Exorcistico ministerio præter speculativam causarum, quibus maleficæ infirmitates inducuntur, cognitionem, necesse est, Ecclesiasticum Ministrum scientia practica ornatum esse, per quam noverit: quibus modis curandæ sint; & illi, qui eorum viru infestantur, liberandi. Ad quid enim tota theoria causarum maleficarum, quam superiori libro proposuimus, si non assignetur, & modus eas auferendi; ut illis sublati noxii pariter tollantur affectus, & maleficio affectis optata sanitas restituatur? Quare post disputationes de quatuor causis, quibus maleficia, & malefici morbi dignoscuntur, lubet, de di-

versis curationibus disputare ; quibus hujuscemodi infirmitates sanari possunt . Et quia Aliæ ope dæmonum : Aliæ vi rerum physicarum : Aliæ cessatione patetorum maleficorum : Quarta disputatio de Curatione Divina habetur in sequenti Tomulo Manualis Exorcistarum ; Ideò placet, hunc tomum in quatuor secare disputationes .

In quarum	Prima	De Cura- tione	Diabolica	tractabi- mus
	Secunda		Naturali	
	Tertia		Morali	
	Quarta		Divina	

ut sic Alexicacus noster post educta è latebris infernalia monstra , doceat : quomodo Herculeæ clava edomanda sint : & post revelatas veneficarum infirmitatum causas , Apollineis poculis sanari posse demonstret .

DISPUTATIONIS PRIMÆ DE CURATIONE DIABOLICA. DIVISIO.

Partes.	Capita.	Sectiones.	Articuli.
Curatio dia- bolica.	I. Abominanda.	1. Ex parte agentis.	Dæmonis. 1. Malefici. 2.
		2. Ex parte medii.	Sacrilegi. 1. Superstitiosi. 2.
		3. Ex parte finis.	Impii. 1. Noxii. 2. Scandalosi. 3.
		I. In Exercentibus.	Viris. 1. Mulieribus. 2. Pueris. 3.
			Publicè. 1. Privatim. 2.
			Directè. 1. Indirectè. 2.
	2. Intoleranda.	4. In Requirentibus.	Immediatè. 1. Mediatè. 2.
		1. Internam, seu pro- ximam.	In Gravioribus. 1. In Levioribus. 2.
		2. Externam, seu re- motam.	In Cognoscitivis. 1. In Operativis. 2.
		1. Verbalem.	Significativum. 1. Non significativum. 2.
		2. Operativum.	In Actionibus. 1. In Motionibus. 2.
		3. Observativum.	Temporis. 1. Ominum. 2.
3. Quoad Effec- tum.	3. Quoad Mo- dum.	1. Physicum.	A causa naturali. 1. A causa supernatu- rali. 2.
		2. Hyperphysicum.	A dæmone dæmonia- ca virtute operan- te. 1. A Malefico agente dæmonis virtute. 2.

DISPUTATIONIS I.

DE CURATIONE DIABOLICA.

SUMMARIA.

Curatio diabolica per dæmones, & maleficos ejus ministros perficitur. In qua dæmon invocatur aliquando Expressè: aliquando Tacitè. Ideò curatio diabolica Magica: alia Superstitiosa, ut duabus partibus declarabitur. n.1.

Part I. Magica.

Curatio magica sanitatem confert remediis diabolicis. Sub hac comprehenduntur immutationes corporum, & effectus mirabiles, quare Abominanda, & Intoleranda: ut duobus Capitibus manifestabitur. 2.

Caput I. Abominanda.

Antiqui curationem diabolicam prædicant licitam utilem, & divinam. 3. Aliqui ex Christianis eam licitam profitentur. 4. Pomponatius, qui non distinguit inter remedia naturalia, & magica. Paracelsus, qui hortatur Medicum edoceri à sagis: & agrotum uti remediis magicis. Sed hæc curatio est illicita, & abominabilis quoquo modo consideretur sive ex parte Agentis, vel Medii: aut Finis, ut tribus sectionibus patefiet.

Sectio I. Ex parte Agentis.

Praxis abominabilis est ex parte agentis sive Primarii dæmonis: Sive Secundarii malefici, ut sequentes articuli manifestant. 5.

Articulus I. Dæmonis.

Dæmonis opera omnia tendunt in hominis perniciem. 6. Ideò in curationibus magicis possibilia peragit, & impossibilia tentat per præstigium. Sed omnia invitè præstat. 8. Probatur multipliciter, quia 1. differt curationem. 2. imperat difficilia. 3. se coactum præbet. 4. morbum non tollit, nisi maleficus transferat vel in alium, vel in seipsum. 5. non tollit maleficium dæmonis inferioris, nisi difficulter. 9. & seq.

Articulus II. Malefici.

Malefici in curationibus magicis æquiparantur actioni diabolicæ, quia similes sunt potentia, ac voluntate. 16. Potentia ob multas causas impeditur. Exemplis probatur. Illarum causarum impediendum vanitas ostenditur. Ordo in illis curationibus manifestatur. Voluntate dicuntur similes: quia in ipsa dæmoniacæ malitiæ conjunguntur. 20. Ideò inviti sanitatem restitunt. Exemplo comprobatur.

Sectio II. Ex parte Medii.

Tota actio magicæ curationis dæmoniacam manifestè arguit malitiam. 21. Ideò abominanda ex parte medii Sacrilegi, ac Superstitiosi: ut sequentes articuli patefacient.

Articulus I. Sacrilegi.

Malefici in suis curationibus mediis utuntur sacrilegis, quia violant Personas sacras: Loca sacra, ac Res sacras; ideò sunt excommunicati excom-

communicatione latæ sententiæ Summo Pontifici reservata. 22.
Exemplis comprobatur. 23.

Articulus II. Superstitiosus.

Media magicæ curationis sunt superstiosa, quia in eis fit excessus in cultu veri Dei, & falsi dei. 26.
Probatur ratione, & experientia.

Sectio III. Ex parte Finis.

Quid, & qualis sit bonus finis: Ex quo aliquod opus bonitatem sumit. 28.
Tota malefica curatio mala est, quia maleficorum finis est Impius, Noxius, & Scandalosus: ut sequentes articuli manifestant.

Articulus I. Impii.

Finis maleficæ curationis impius, quia in suis curationibus malefici homines à Deo avertunt; ac tollunt cultum, quem Deo homo exhibet actibus interioribus, nempe devotione, & oratione, & actibus exterioribus, videlicet, adoratione, sacrificio, & invocatione. 29.
Hos pietatis actus per maleficos curatores dæmon deturpare satagit sive interiores, sive exteriores. 32.

Articulus II. Noxii.

Finis magicæ curationis noxius, & damnificus ipsis Curatoribus, ut probatur auctoritate S. Scripturæ: ac Juris canonici. 33.
Similiter noxius est iis, qui curantur, quos dæmon seducit per sanitatis oblationem, fidem eorum labefactando, eam in se transferendo, ac maleficis majorem deinceps malefaciendi ansam præbendo. 34.

Articulus III. Scandalosus.

Finis magicæ curationis scandalosus. 37.
Curator magicus monti cadenti comparatur: quia dum alios curat, fit in scandalum eorum, & in dedecus christi-

stiana Religionis; quod maxime Deo displicet. 38.
Ideo qui talia agunt maximo digni sunt supplicio. 39.

Caput II. Intoleranda.

Judicia Dei, & hominum sunt diversa: Et quomodo. 41.
Magica curatio tolleratur ab aliquibus Juristis.
Non toleratur à Deo, neque ab Ecclesia: sed punitur in Exercentibus, Ad-
discantibus, Faventibus, ac Requi-
rentibus, ut quatuor sectionibus de-
monstrabitur.

Sectio I. In Exercentibus.

Exercentes magicas curationes graviter puniuntur. 42.
Qui sub nomine maleficorum comprehenduntur.
Omnes magicæ actiones eodem jure puniuntur in Exercentibus Viris, Mulieribus, Pueris, ut sequentes articuli patefacient.

Articulus I. Viri.

Vir peccant non propter infirmitatem, vel ignorantiam; sed per malitiam. Ideo graviter puniuntur penis statutis à Jure divino. 44.
Ratio fit, quia pena commensuratur culpa, cum peccatus suspicitur à dignitate personæ, & ab ipso multiplici offensionis modo. 46.
Puniuntur etiam à Jure canonico excommunicatione nemini reservata. 47.
At quia malefici sunt vel hæretici, vel suspecti vehementer de hæresi, Coni-
legis eorum non sunt levia; sed atrocia, & gravis, quia sunt vel hæretici, vel hæreticalia. 48.
Quid sit factum hæreticum. 49.
Obiter quid sit hæresis.
Quid sit factum hæreticale. 50.
Factum hæreticum est ex parte operis, vel operantis maleficum expellere à dæmone, quæ soli Deo conveniunt. 52.
Factum vel hæreticum, vel hæreticale

Deum abnegare, aburi Sacramentis, Sacramentalibus, rebus sacris, verbis S. Scripturæ, & Symbolo Apostolorum. Factum vel hæreticum, vel hæreticale est dæmonem adorare adoratione latræ, vel dulæ. 54.

Sortilegium hæreticale ex parte operantis est, cum maleficus petit à dæmone, quæ non excedunt ejus facultatem. 55.

Ex parte verò operis, cum intercedit abusus Sacramentorum, Sacramentalium, rerum sacrarum, verborum S. Scripturæ, Symboli Apostolorum.

Factum vel hæreticum, vel hæreticale, baptizare imagines; vel pueros rebaptizare; vel sacra conculcare; vel alia hujusmodi perpetrare. 56.

Magiam exercentes vel sunt hæretici: vel ut hæretici habentur; idè subiciuntur excommunicationi Bullæ Cœnæ Domini saltem in foro exteriori, quando non est error in intellectu. 57.

Malefici de hæresi convicti, si pertinaces, & impenitentes sint, traduntur curiæ seculari. 59.

Quid sit tradi curiæ seculari.

Malefici ex corde pœnitentes recipiendi sunt ad pœnitentiam, exceptis quatuor casibus; de quibus, vel aliquo eorum malefici convicti non sunt recipiendi ad misericordiam in Decretis Summorum Pontificum. Sic etiam si sint hæretici, sed pœnitentes dumtaxat in ipso tabulato, vel post sententiam convertantur. 62.

Prædicti malefici pœna mortis sunt mulctandi. 64.

Probatum auctoritate legum, & Juris prudentium.

Immo vivi comburendi, si impenitentes sint.

Quæ pœna probata est jure divino, canonico, civili, & consuetudinario. 65.

Ideò commendandi Principes, ac Judices, quales criminosos ignis pœna puniri jubent. 66.

Quare Judices Provincias ab hisce malefactoribus purgare debent. Secus facientes fiunt rei culpæ, & restitutionis damnorum. 68.

Nec ulli suffragatur dignitas personæ.

Articulus II. Mulieribus.

Citiùs ad maleficia feruntur mulieres.

70. Quas à pœnis excusant quidam earum advocati.

Eorum excusatio refellitur.

Pœnæ pro viris maleficis statuta ampliantur ad mulieres, quia non sunt odiose, sed favorabiles Reipublicæ ob conservationem: bonis Civium moribus ob exemplum, ipsis maleficis: & sagis ob conversionem. 71.

Expressè de sagis puniendis fit mentio apud Cœnones, Pontifices, & Doctores. 72.

Quidam sagarum patroni eas è numero maleficorum eximere student.

Hujusmodi exemptio Sagis est infructuosa, quia sunt hæreticæ, & apostatæ censendæ. 73.

Articulus III. Pueris.

Pueri videntur immunes à flagitiis, & consequenter à pœnis. 74.

Experientia contrarium docet, cum plures maleficiis vacent.

Quid sentiendum de pueris impuberibus. 75.

Quid de proximis pubertati.

Quid post annum 14. completum. 77.

Judices quomodo se gerere debeant in hujusmodi casibus.

Sectio II. In Addiscentibus.

Dæmon ubique plures instituit discipulos, qui non sunt tolerandi, sed puniendi, sive addiscant Publicè, sive Privatim, ut duobus articulis patefiet. 79.

Articulus I. Publicè.

Olim plures fuerunt Scholæ, quibus à Magistris Magia discipulis publicè tradebatur. 80.

Quorum etiam plures hoc nostro ævo sunt, qui scientiis vanis, ac diabolicis incumbunt in conventiculis secretis, & in nocturnis cœtibus. 81.

Quas

Quas artes detestatur, ac puniri ex-
cutes jubet jus canonicum, ac civile.

82

Articulus II. Privatum.

Magi, ac malefici, ut securius suas va-
leant tradere Instructiones, privatim
plures seducere tentant, Ignorantes
per signa exhibita in verbis, & rebus:
sapientes per libros, & scripta. 83

Hujusmodi libros, & scripta Valens Im-
perator jussit diligenter perquirere, &
concremare. 84

Testis oculatus est D. Joan. Chryso-
stomus.

Hoc nostro ævo valde inolevit apud cor-
ruptam juventutem prædictus abusus,
dictorum, nempe, lectio librorum.

85

Quæ prohibetur jure pontificio, excom-
municatione nemini reservata.

Si verò copulativè concurrant quatuor
sequentes conditiones, tunc legen-
tes, vel retinentes sunt excommuni-
cati excommun. Bullæ Cenzæ Domini.

86

Prima conditio, ut liber sit Auctoris hæ-
retici.

Secunda conditio, ut vel contineat hæ-
resim, vel de Religione tractet.

Quid sit continere hæresim, ac de reli-
gione tractare. 88

Tertia conditio, ut scienter vel legan-
tur, vel retineantur. 89

Quarta conditio, ut fiat absque licentia
Papæ, qui solus potest hanc licen-
tiam dare. 90

Prædictos libros vel legentes, vel reti-
nentes in foro fori præsumuntur hære-
tici, & ut hæretici sanctissimæ Inqui-
sitionis tribunali sunt denunciandi,
ac puniendi. 91

Sectio III. In Faventibus.

Virus artis magicæ, ac maleficæ magis
diffunditur ob magorum, ac malefi-
corum plures fautores, qui duobus
modis ei favere dicuntur, scilicet,
omittendo, vel committendo, ut se-
quentes articuli demonstrabunt. 93

Articulus I. Omittendo.

Magis, ac maleficis favent omittendo.
Alii ex officio. Et isti sunt. Judices,
qui negligunt eos punire.

Quinam sint Magorum, ac Malefico-
rum Judices.

Quando eos punire spectet ad Judices
Ecclesiasticos, vel ad Judices sæcula-
res. 94

Quando detur præventio.

Episcopi, Inquisitores, & eorum Mini-
stri non punientes magos, maleficos,
& sagas gratia amoris, vel odii, vel lu-
cri, aut alterius commodi, ut eorum
fautores habentur. 96

Et si præfati Rei sint hæretici, ut hæreti-
corum fautores censentur.

Excepta causa vitandi scandala, vel igno-
rantia, quòd sint tales. 97

Principes, ac Domini temporales, si
jam ab Ecclesia moniti negligunt pu-
nire magos, & maleficos hæreticos, ut
hæretici præsumuntur. 98

Si verò requisiti omittunt eos investiga-
re, & capere, sunt suspecti de hære-
si, & tenentur ad restitutionem dam-
norum.

Alii ex Edicto S. Inquisitionis. 100

Hi ex charitate tenentur magos, malefi-
cos, & sagas denunciare. Secus facien-
tes sunt excommunicari ex Edicto S.
Inquisitionis, Jure canonico ac consti-
tutionibus pontificiis.

Ratio dictat.

Ex variis inditiis sagæ, ac malefici sunt
denuntiandi. 101

Aliqui defendunt, sagas esse denuntian-
das à sociis, qui eas interesse ludis dia-
bolicis viderunt.

Secus tamen est censendum ex praxi su-
premæ Romanæ Inquisitionis.

Si saga socias denunciet de his, quæ vi-
dit patrare extra ludos, ejus denun-
tiatio sufficit ad inquirendum. 105

Si maleficus, vel saga audiatur loqui cum
dæmone sunt denuntiandi.

Alia inditia, per quæ malefici, ac sagæ
sunt denuntiandi.

Omnes quicunque sint vel tacitè, vel ex-
pressè dæmonem invocantes de jure
novo sunt denuntiandi.

Fi-

Filii, Filiae, Parentes, & Consanguinei tenentur denunciare magos, maleficos, & sagas.

Ratio distat. 108

Distinctio Moderni Auctoris de duplici genere sagarum refellitur.

Ad denunciationem magorum, maleficorum, & sagarum, & eorum, qui de hæresi sunt suspecti, non est præmittenda fraternalis correctio; 111

Omnes exercentes operationes, quæ aliquo modo sapiunt hæresim, de jure novo sunt denunciandi: dummodò illa actio involvat invocationem demonum, vel peccatum mortale. 113

Articulus II. Committendo.

Magis, Maleficus, & Sagis favent committendo qui de facto illis auxilium ferunt. 114

1. **Defendendo verbis, litteris, scriptis, opere: ut quidam Advocati, & Procuratores, qui fidei Inquisitoribus maximè se opponunt: ac dici possunt Magorum, & Maleficorum, ac Sagarum defensores.**

Quando sint puniendi.

Quanam pena percellantur Advocati, & Notarii, cum auxiliantur Magis, Maleficis, & Sagis. 118

2. **Consultendo, vel auxiliando.** 119

Probatum auctoritate Conciliorum, Pontificum, Canonum, & Canonistarum.

3. **Laudando scienter, serio, ac dolosè apud Principes, & Judices.** 120

4. **Relaxando: ut quandoque faciunt Principes, Magistratus, & Judices. Qui gravissimè Deum offendunt, & maximum Reipublicæ Christianæ damnum inferunt.** 122

5. **Impediendo directè, vel indirectè.** 126

Quanam dicantur impedire directè. Et à quo puniri possint.

Quanam dicantur impedire indirectè. Probatum exemplis.

Inter hos connumerantur aliqui Superiores ob certas leges subditis suis impostas. Ratio talium legum refellitur. 129

S. Pius V. ne subditi impediuntur à denunciatione, Constitutionem edidit, ne per quinquennium post denunciationem possint à Superioribus molestari. 131

Exorcistæ ritè suo munere fungentes sunt velut oculi Officii S. Inquisitionis. Quare sic dicantur. 133

Prælati Religionum statuta promulgantes, quibus officium sanctæ Inquisitionis directè, vel indirectè impeditur, vel debilitatur, vel retardatur, sunt nuncupandi vel Magorum, vel Maleficorum, vel Sagarum, vel hæreticorum fautores: ac suspecti de hæresi censendi. 134

6. **Occultando directè, vel indirectè.** 137

Quanam dicantur occultare directè, vel indirectè.

Quomodo suspecti de hæresi sint dicendi.

Sectio IV. In Requirentibus.

Homines plures, quia nimis intenti sunt salutis suæ corporali, spreto Deo ad demonem confugiunt, ab eo auxilium requirentes alii Immediatè: alii Mediatè: ut duobus articulis patefiet. 138

Articulus I. Immediatè.

A demone immediatè querunt auxilium, qui cum eo pactum habent expressum. 139

Qui illis opitulari videtur in infirmitatibus; sed imperfectè: & in necessitatibus, cum ad manus Judicum deveniunt, & ad torturam trahuntur. Quibus, nè sua faciantur delicta, auxiliatur per maleficium taciturnitatis.

Quomodo tale maleficium componatur. Variis modis demon silentium in eis causare solet, qui recensentur. 140

Quibus penis sint obnoxii prædicti ad demonem confugientes. 145

Prædictum maleficium impediunt alii illicitè per quædam à terra elevationem, & in carcerem deportationem, &c.

Alii licitè per vestimentorum expoliationem, abrasionem capillorum, ac remedia ecclesiastica. 147

Articulus II. Mediatè.

Requirunt mediatè à demone auxilium qui ad maleficos recurrunt, ut maleficium solvant. 150

Hoc

Hoc licitum probat Aureolus. Probat à simili.

Ejus opinio reprobatur ut falsa, erronea, & sibi contraria. 151

Præfati criminosi puniri jubentur jure divino, canonico, & civili. 157

Nec carent culpa qui per accidens ad maleficos recurrunt. 158

Hoc licitum esse sentit Remigius extorquendo vi, ac verberibus.

Hæc opinio refellitur: quia periculosa est, & erronea, vel non sufficienter explicata.

Licitum est, inducere vel blandis verbis, vel minis, vel verberibus levibus, cum probabiliter credimus hoc facturum licite. 161

Hoc testantur Theologi. Sed cautela debita adhibenda.

Mens Auctoris circa hoc declaratur. 164

Part II. Superstitiosa.

Dæmon non tantum accurrit, dum expressè à magis adjuratur; sed etiam dum tacite ab aliis invocatur. 165

Quibus opitulatur per supersticiosam curationem: Quæ distinctè dignoscitur, dum investigatur ejus Causa, Modus, & Effectus in tribus seqq. capitulis.

Caput I. Quoad Causam.

Curatio supersticiosa cognoscitur ex notitia Causæ sive Internæ: sive Externæ: ut duâbus sectionibus patefiet. 166

Sectio I. Internam, & proximam.

Sicut dæmon ut causa interna, & proxima malum operatur in homine: ita pariter ut talis causa sanitatem confert invocatus in curatione magica expressè; & in curatione supersticiosa tacite. 167

Paratumque se exhibet concurrere in necessitatibus Gravioribus, ac Levioribus: ut sequentes articuli demonstrabunt.

Articulus I. In Gravioribus.

Dæmon per suos Magos, Maleficos, &

Sagas proponit homini remedia graviora, ac difficiliora. 168

1. In infirmitatibus gravioribus: ut exemplis probatur. 169

2. In necessitatibus urgentioribus tendens certos ritus, instrumenta quædam, & characteres quosdam, quibus ad sanitatem consequendam uti necesse est. 170

3. In difficultatibus obscurioribus, quæ maximè tenent Judices, nè valeant à magis, & maleficia veritatem extorquere. 171

Quos adjuvat variis modis, ut taciturnitatis maleficium solvere queant.

Qui omnes ut supersticiosi refelluntur.

Articulus II. In Levioribus.

Dæmon ut honorem aucupetur ab hominibus, eis accurrit invocatus. 173

1. In ægitudinibus levioribus pellendis, etiam si res applicata sit inutilis, & vana. Nam his vanis uruntur, ut veræ fidei fundamentum destruat.

2. In maleficiis arcendis. Varii adducuntur modi. 175

3. In gregibus custodiendis. 176

Hujus superstitio ostenditur; & exemplo comprobatur. 177

Sectio II. Externam, & remotam.

Sicut dæmon est causa interna, & propinqua sanitatis conferendæ: sic homo est causa externa, & remota; qui seipso ea operatur, quæ à dæmone præscribuntur. 179

Cujus ope utitur sive ad Cognitionem: sive ad Operationem: ut sequentes articuli demonstrabunt.

Articulus I. In Cognoscitivis.

Homines natura scire desiderant, maxime quæ ad sui ipsius conservationem spectant. 180

Ideo cum infirmantur aliqui, ut sciant, an ægritudo sit naturalis, vel diabolica, supersticiosa quædam capiunt experimenta.

Et

Plumbo liquato infuso in aquam.

181

Ablutione corporis cum decoctio-
ne verbenæ.

182

Ex Columbo per medium scisso zgro-
to applicato.

Pennis gallinæ nigræ positæ sub
cervicali.

183

Ægroti indumento: & aliis pluri-
bus.

184

Ad cognoscendas striges dum sua liber-
tate fruuntur: vel dum ad manus Ju-
dicum deveniunt, varia sumunt expe-
rimenta. Et recensentur.

185

Quæ omnia ut vana, ac superstitiosa re-
felluntur.

Ad inveniendæ furta, & occulta sciendæ.

190

Alii utuntur phiala plena aqua cum cer-
tis aliis cæremoniis. Quod fortilegium
hæresim manifestam sapit.

Alii certis numero lapillis ad fluentem
aquam.

192

Alii certo numero candelarum cum qui-
busdam aliis ritibus.

Non est tamen superstitiosa ars inve-
niendæ aquam adhibita virga salicea,
vel amigdalina.

194

Articulus II. In Operativis.

Quemadmodum in cognoscitivis, ita in
operativis superstitiosa dicitur cura-
tio, cum quis utitur mediis ad conse-
quendam sanitatem, quæ ex se nullam
habent vim ad hujusmodi effectum
producendum.

195

Unde quidam ajunt, licitum esse tollere
maleficia per vana, & superstitiosa.

Cui opinioni Scotum adhærere sentit
Daniel Sennertus Medicus: sed falsò,
& immeritò hoc ei ascribi ostenditur.

Nec officit quicquid dicit Sprenger in
Malleo. Non enim Scotus docet per
vana, ac superstitiosa licitum esse tol-
lere maleficium.

196

Caput II. Quoad Modum.

Quamvis modus superstitiosæ curationis
innumerabiles formas comprehendat;
attamen omnes reduci possunt in tri-
bus sectionibus ad Modum Verba-

lem, Operativum, & Observativum.

198

Sectio II. Verbalis.

Plures diaboli fautores multa naturali-
bus superstitiosa receperunt: ut Ara-
bes, Cabalistsæ, Judæi recentiores,
ac Magi omnes.

Quorum fundamenta sunt frivola, im-
pia, & vana.

299

Veritas est, nulla vocabula vim habere
naturalem vel sanandi morbos, aut
vulnera: vel depellendi alias no-
xas. Sive eorum Modum attendamus
Significativum; Sive non Significati-
vum: ut sequentes articuli manifesta-
bunt.

200

Articulus I. Significativum.

Quidam sentiunt voces significativas si-
gnificare Primariò per influxum cale-
stem. Secundariò per hominum im-
positionem.

201

Quorum opinio refellitur ut erronea.

Referuntur variæ verborum formulæ su-
perstitiosæ, sed non eo rhythmo, ordi-
ne, & idiomate, quo sunt pronun-
tiandæ.

202

Aliæ plures formulæ continue à demone
adveniuntur, ac suis asseclis tra-
duntur distribuendæ.

203

Quæ omnes ut superstitiosæ pluribus ra-
tionibus reprobantur.

Articulus II. Non Significativum.

Major stulticia, verborum formulis ni-
hil significantibus uti. Quas omnes
esse superstitiosas in comperto est.

205

Harum plures, sed imperfectè descri-
buntur.

Sed ut prorsus vana, ac ridicula refel-
luntur ratione, auctoritate Canonum,
& exemplo.

206

Quare prædictis formulis utentes vel sunt
hæretici, vel de hæresi vehementer su-
specti.

209

Quomodo in usu rerum sacrarum possit
esse superstitio, vel tentatio Dei.

210

Ostenditur, quomodo non potest esse su-
perstitio in illa oratione ab Auctore
com-

composita, quæ incipit: *Oratione da recitare, d portar seco, &c.* 212

Sectio II. Operativum.

Summus Universi artifex suæ ostendit ordinem sapientiæ in suis operationibus. 214

Quem conatur imitari dæmon varia opera adimplere præcipiens suis affectis; ad quæ accurrit etiam tacite invocatus.

Quæ præcipue in duobus articulis demonstrantur in Actionibus, & in Motionibus.

Articulus I. Actionibus.

Varia actiones transeuntes institutæ à dæmone, ut per eas sanitatem conferat. Quanam sint.

Eorum aliqua describuntur; & ut superstitiones refelluntur. 215

Aliæ actiones recensentur, in quibus intervenit Abusus Sacramentorum, Sacramentalium, Rerum sacrarum, Verborum Sacræ Scripturæ, Orationis Dominicalis, Symboli Apostolorum, & similibus. 216

Quæ ut superstitiones, sacrilegæ, & hæreticales reiiciuntur.

Articulus II. Motionibus.

Varii membrorum corporis motus in curatione interveniunt, qui omnes cum sint ex dæmonis præscripto, proculdubio sunt superstitiones. 217

Exemplis comprobatur.

Huiusmodi motiones superstitiones multitercent hoc nostro ævo; quorum nonnullæ describuntur. 218

Alii similibus motionibus superstitionis utuntur, quæ superstitiones ostenduntur; immò etiam hæreticales, si interveniat abusus Sacramentorum, vel cæterorum, de quibus supra. 220

Sectio III. Observativum.

Sicut Deus suam manifestavit clementiam instituendo sacramenta: suamque patefecit sapientiam varia traden-

do præcepta, ex quorum vel observantia, bona; vel transgressione, mala futura conjecturaliter prænuntiantur. 220

Sic dæmon præter remedia verbalia, & operativa, quibus se clementem conatur ostendere; ut etiam se sapientem prodat, varia tradit præcepta secundum modum Observativum, Temporis, & Ominum: ut sequentes articuli patefacient.

Articulus I. Temporis.

Non est superstitio observare tempora, quibus herbæ sint colligendæ: ligna succidenda: ac mare navigandum.

Sed est superstitio. 221

1. Cum observatur unus vel hebdomadæ, vel mensis, vel anni dies, quæ talis. Vel certa hora diei, quæ talis hora.

2. Cum adduntur circumstantiæ inutiles: vel non approbatæ orationes.

Constat ex Jure canonico.

Adducuntur exempla à Petro Breslayo; & ab Alexandro ab Alex. 223

Ex diebus infaustorum superstitione emanarunt dies critici. Quid sint. 224

Quando superstitiones: quando non.

Quas observationes aliæ sequuntur populares ad negotia peragenda, nempe. 225

Diei S. Pauli. Quando dicatur superstitiones.

Primorum duodecim dierum Januarii.

Nativitatis S. Joannis Baptistæ. 226

Observatio

Festi Sancti Stephani.

Annuntiationis B. V. Mariæ. 227

Diei Parasceve.

Festi S. Mariæ Magdalene.

Diei lunæ. 229

Has vanas observantias ut superstitiones detestantur.

Divus Paulus ad Galatas,

Sanctus Ambrosius ibi. 230

Theologi omnes. 231

Aliæ adducuntur dierum vanæ observantia.

Ad sanitatem consequendam; ad fures in-

inveniendos: ad nonnulla futura præ-
 scienda. 232
 Inter has superstitiones non est connu-
 meranda observantia partus octime-
 stris, quem minimè vitalem esse, fe-
 runt. Nec anni climacterici, quem
 homini lethalem esse dicunt. 233
 Ratio cur partus octimestris nequeat vi-
 vere. 234
 Ratio cur anni climacterici lethales di-
 cantur, quæ eadem est de Criticis die-
 bus. 235

Articulus II. Ominum.

In omine homo signa futurorum sumit.
 236

Nomine, ac voce. 237
 his, quæ fortuito domi accidunt.
 Exemplis probantur.
 Ex his, quæ extra domum, seu in via
 evenire solent. 239
 Sonitu aurium. 240
 Actionibus variis. 241

Prædictæ omnes vanæ observantiæ, ut
 superstitionis damnantur in jure ca-
 nonico.

Ratio dicat. 242

Aliquando tamen dicta, vel facta homi-
 num talia sunt, ut divino impulsu ali-
 quid futurum præsignificent. 243

Aliquando etiam actiones irrationa-
 lium.

Aliquando per ipsa insensibilia.

Aliquando ex Comato sydere. 244

Quid sit. Et quomodo formetur.

Quid prænuntient naturaliter, ac super-
 naturaliter.

Caput III. Quoad effectum.

Cum effectus nobis sint notiores, ac prio-
 res ipsis causis, facile devenitur in co-
 gnitionem superstitionis curationis, si
 ipsius in duabus Sectionibus contem-
 plumur Effectum sive Physicum: sive
 Hyperphysicum. 248

Sectio I. Physicum.

Effectus naturalis est ille, qui non exce-
 dit causarum creaturarum vires. 249
 Quæ, & quot condiciones requirantur
 ad physicam actionem.

Sæpius dæmon multa operatur per cau-
 sas naturales; ideo curatio supersti-
 tiosa potest esse etiam quoad effectum
 physicum sive procedat à causa natu-
 rali: sive à causa supernaturali: ut se-
 quentes articuli demonstrabunt.

Articulus I. A Causa naturali.

In physicis effectibus multa sæpius admi-
 scentur, quæ illos supersticiosos red-
 dunt. 251

Alii utuntur remediis occultis citissime
 operantibus licet naturalibus. Quo-
 modo peccent. 252

An sint à Magistratibus permittendi.
 253

Alii solo contactu sanant morbos.

Hujusmodi curationes naturales non ef-
 fet, probatur. 254

Obiicitur de quibusdam mirabilibus.
 Respondetur objectioni.

Potest Deus concedere, ut aliqui vel odo-
 re, vel tactu, aut habitu sanare possint
 aliquos morbos. Constat de masculo
 septimo loco nato, ac de Regibus
 Galliarum. 256

Quid de Rege Pyrrho contactu morbos
 sanante.

Quid sentiendum de Saluatoribus, seu
 Enfalmadoribus. 258

Alii utuntur remediis externis certis, ac
 definitis. 259

Quarum curationum varii sunt modi, in
 quibus interveniunt orationes quæ-
 dam: Frustra panniculi linei aqua in-
 tincta: Frustra indusi sanguine mada-
 facta: Pulvis aluminis adusti. Et id
 generis. Quæ non videntur sufficien-
 tes causæ naturales ad sanitatem con-
 ferendam.

In quolibet tamen remediorum prædi-
 ctorum est aliquid, quod naturaliter
 aliquantulum juvare potest. 262

Formula verò verborum adhibita per
 modum deprecationis sunt licita, ad-
 hibita verò ut formula necessaria, &
 ut signa infallibilia talis effectus sunt
 superstitiosa. 264

Prædicta ergo remedia, quia continent
 plura vana, inutilia, & superflua,
 ideo sunt superstitiosa. 265

Articulus II. A Causa libera, nempe, Dæmone.

Dæmon etsi præstigiis quandoque homines fallat; Aliquando tamen veros producit effectus denominatos. 266

Vel prodigiosos, prout respiciunt causam artificialem, nempe, dæmonem agentia naturalia præparantem.

Probatur exemplo. 268

Vel physicos, prout respiciunt causas naturales naturaliter operantes. Probatur à simili de dæmoniis.

At quia illicitum est, à dæmone auxilium petere, dicti effectus ope dæmoniaca producti sunt superstitiosi.

Quid agendum à Magistratibus, ordinariis locorum, & Inquisitoribus, cum hujusmodi Curatores sibi occurrunt. 272

An inter hos effectus connumerandus sit sanguinis fluxus ex cadaveribus occisorum coram reo. 273

Et utrum indicium esse possit ad torturam.

Consultius erit Judicibus se abstinere ab hujusmodi indiciis.

Examinatur quidam effectus à formicis alatis productus in territorio Bergomeni, qui naturalis non esse probatur. 276

Nec præternaturalis à dæmone, Ergo à Deo supernaturalis esse convincitur.

Ratio congruentiæ sumitur à proprietatibus formicarum: quæ aptissimè videntur præsignare actiones Præcursoris, qui colitur in loco, ubi tales effectus producuntur. 278

Sectio II. Hyperphysicum.

Effectus hyperphysici dicuntur omnia opera à Deo operata tum in veteri, tum in novo testamento.

Vel per
Seipsum.
B. Virginem. 279
Angelos.
Sanctos omnes.

Sed quia aliqui effectus hyperphysici etiam sunt à dæmone; ideo curatio superstitiosa potest esse quoad tales effectus, sive procedant à dæmone dæmoniaca virtute operante: sive à ma-

lesico ejusdem dæmonis virtute agente. 280

Articulus I. A Dæmone dæmoniaca virtute operante.

Dæmon seipso multos præstat effectus, qui humanas superant vires. 281

Quorum unus est, qui procedit ex applicatione facta in loco distanti.

Ejus superstitio ostenditur rationibus.

Obiicitur de Sympathia. Satisfit objectioni. 283

Sic expulsionones nubium factæ à certis hominibus certis ritibus; Quorum jactantia convincitur dupliciter.

Ita expulsionones insectorum quadam arte factæ. 285

Eorum praxis superstitiosa ostenditur.

Simili superstitutione affecta est litis, quæ instituitur inter dæmonem, & maleficum volentem se ad Deum convertere. Probatur validissimis rationibus. 286

Huc referuntur effectus immunitatis à variis periculis. 288

Quæ omnia superstitiosa esse demonstrantur variis rationibus. 289

Ita superstitiosi sunt illi effectus, qui dicuntur evenire ex rebus naturalibus, quæ tamen non habent vim ad illos producendos. 290

Errant Medici, & Exorcistæ talia asserentes.

An Galli cantus strigarum dissipet conventus. 292

Qua ratione possint dæmones odisse galli cantum.

Articulus II. A Malefico virtute dæmonis agente.

Dæmon, ut suos honoret affeclas, multa præstat per ipsos, quæ effectus hyperphysici appellantur. 294

Huc referuntur effectus provenientes ab imaginibus astronomicis. Quid de his sentiat Cajetanus. 295

Ejus positionis fundamentum, ut superstitiosum fuit prius confutatum à D. Thoma. 296

Rationes ipsius Cajetani nullius esse valoris ostenduntur. 297

Illa

Illa conformitas figuræ ad astrum nihil conferre probatur.

Quare usustalium imaginum ut superstitiosus condemnatur à Pontificibus, Canonibus, Patribus, Theologis, Canonistis, ac Jurisperitis. 299

Idem de annulis asseritur, quibus dicitur dæmon alligari, quod superstitiosum ostenditur. 300

Sic ille motus annuli, quo pulsantur horæ, ut effectus superstitiosus reprobatur. 301

Conclusio Disputationis.

Concluditur, curationem dæmoniacam esse abominandam, & intolerandam, ideo detestandam, ac sollicitè fugiendam. 302

Nec spectare ad Medicos: quicquid asserant nonnulli Medici, qui pro naturalibus multa superstitiosa receperunt. 303

Præcipuè Paracelsus, qui varia superstitiosa tradit.

Ejus errores refelluntur. 304

Nec ad Exorcistas spectare ullo modo: licet fortassè hoc assereret quidam Felix Malleolus, qui variis utebatur formulis superstitiosis. 306

Quæ omnes erroneæ esse ostenduntur.

Multi huic similes sunt hoc nostro ævo, qui à dæmone sæpius decipiuntur. 307

Quod provenit ex interrogationibus factis dæmoni juxta exorcizandi regulas ab antiquis Exorcistis in suis exorcismariis traditas. 308

Quibus Exorcista se ignarum prodit.

Prædictæ ergo curationes ut illicitæ, ac superstitiosæ reprobantur. Ideò ab Exorcistis, Medicis, ac quibuscunque abominandæ, atque fugiendæ. 310

Ad cognoscenda opera superstitiosa assignantur 311. & seq.

Regulæ tres pro Medicis.

Regulæ sex pro Exorcistis.

DISPUTATIO I. DE CURATIONE DIABOLICA.

INCIPIAMUS à curatione diabolica, quæ per Dæmonem, & ejus ministros Magos, Incantatores, Sortilegos, Maleficos, Veneficos, & alios, quocunque nomine vocentur, qui ejus opæ agrotis medentur, perfici consuevit; quam ideò primo loco proponimus, ut omnibus innotescat, quàm abominanda sit, & sollicitè fugienda.

Hæc autem est duplex, prout ad eam perficiendam diversimodè se gerunt infernales illi Curatores, & qui eorum actibus aliquo pacto consentiunt. Nam Aliquando dæmon verbis compellatur expressis, & formali adjuratione evocatus ex orco patenti, & manifesta operatione ea peragit palàm, quæ ab ipso desiderantur; ut sit à Maleficis juxta conventiones inter ipsos initas.

Aliquando modo tacito invocatur: ut ab iis, qui nullo expresso pacto ejus ministerio irretiti, tamen se operibus dæmoniacis immiscant; & ad ejus curationes utuntur; ad quorum tacitas preces subdolus hostis accedit; & occulto modo præstat illa, quæ ab istis oratoribus postulantur; Ideò.

Alia est curatio per dæmonem expressè invocatum, & palàm operantem facta.

Alia per eundem tacitè interpellatum, & occultè concurrentem exhibita. Primam vocamus Magicam. Secundam Superstitiosam. De quibus totidem hujus disputationis partibus differemus: ut iis discussis à quocunque rectè, & catholicè sentiente, fugiendam, ac contemnendam esse, statuatur.

P A R S P R I M A.

Magica.

HÆc magicæ superstitionis sætus remediis superstitiosis, incantationibus, sortilegiis, & mediis diabolicis utitur ad sanitatem conferendam. Sub ejus nomine comprehenduntur omnes immutationes corporum similes; & maxime illæ, quæ ad hominum commodum, & utilitatem, seu beneficium fiunt: sive immediate circa ipsa corpora humana: sive circa animalia: sive circa arbores, & similia. Similiter effectus illi, qui per hanc artem sanitatum hominibus promittuntur; ut non possent ladi ab hostibus, nec subesse casibus fortuitis, & id generis alii;

Brogn. Alexichacon.

A

I
1. Curatio diabolica per dæmonem, & maleficos ejus ministros perficitur. In qua dæmon invocatur Aliquando Expressè, Aliquando Tacitè.

Ideo Curatio Alia Magica, Alia Superstitiosa.

2
Curatio magica sanitatem conferens remediis diabolicis. Sub hac comprehenduntur immutationes corporum

rum, & effe-
sus mirabi-
les.
Quare Abomi-
nanda; In-
toleranda?

alii; Nam omnes ad magicam curationem, si ab iis exerceantur, qui cum dæmone pactum habent expressum: si verò ab aliis, qui pacto expresso cum dæmone non sunt fœderati: ad supersticiosam tantummodo, revocantur. Quam magicam curationem Abominandam, & Intolerandam esse duobus capitibus demonstrabimus: ut in uno culpa: in altero poena huic crimini debita videatur.

CAPUT I.

Abominanda.

3
Antiqui cu-
rationem dæ-
moniacam
prædicant
Licitam, Uti-
lem, Divi-
nam.

Antiquorum sententia dæmoniacam curationem non solum licitam esse; sed laudabiliter practicabilem; & utiliter exercendam eorum scripta demon- strant; quibus passim summis illam laudibus efferunt, & tanquam à Deo homini- bus communicatam ingenti ejus benignitate commendant. Divinam etenim & ma- gicam illam vocant, utpote quæ à Deo humanas calamitates miserante non nisi à magis, idest, sapientibus addiscenda, & exercenda est. Nec mirum, cum nesci- rent distinguere inter divinam, & diabolicam rationem solvendi maleficia; & in fi- ctitia illa Deorum suorum turba dæmones invocarent. Ideò quicquid à falsis Diis profanz antiquitatis, seu dæmonibus edocebatur ad mortalium curationes, hoc ipsi tanquam veri Dei beneficium suspiciebant. Quorum vanitatem, & supersticio- sos ritus diligentissimè exsequitur D. Hieronymus, & Oleaster in cap. 13. *Ezechie- lis post medium*: eorumque multa exempla congerit Annæus Robertus lib. 1. rerum judic. cap. 5.

4
Aliqui ex
christianis
eam licitam
profiterentur.
Pomponatius
qui non di-
stinguit inter
remedia na-
turalia, &
magica.
Paracelsus
qui hortatur
Medicum
edoceri à
Sagis.
Ægrotum
magicis uti
remediis.

Sed Neotericorum placitis eandem curationem tanquam licitam proponi, eorum præcipuè, qui se christianos esse profitentur, mirandum sanè, & lachrymis profe- quendum. Pro quibus omnibus Pomponatium, & Paracelsum producimus in me- dium, ut in ore duorum testium stet omne verbum.

Primus in suo libro de incantationibus multa inseruit magica, supersticiosa, & dia- bolica more multorum, qui medendi varias rationes proponentes, magicum reme- dium, à naturali non secernunt; sed utrumque insimul exhibentes, lectores incau- tos decipiunt.

Secundus de morbo caduco, tum Medicos, tum ægrotos ad magicas operationes recurrere docet. Nam Medicum instituens, ut in sua arte perfectus sit & edisse-rens, quo pacto morbis à magico artificio inflictis succurrendum sit, ait; *Quia; nec Avicenna, nec Galenus de tali curatione scripserunt: aut sciverunt quidquam. Nec in Academiis omnis ars addiscitur; ideo oportet quandoque, Medicum accedere ad vetu- las, sagas, & genepos; rusticos, & circumforaneos, & ex ipsis artem addiscere; id quod plus sciant de istis rebus, quam omnes academiæ professores. Sic Ægrotum edo- ceas, addit, si quispiam supernaturali morbo, vel dolore per incantationem detineatur, illi nullum naturale remedium proderit; sed magicum remedium esse oportet, quo morbus tollatur, quali & introductus. Quæ duo placita ex duobus ejus principiis deducun- tur. Primum est: Tales curationes magicas minimè contra Deum esse: quia illis non ad perniciem; sed ad salutem hominum utimur. Cui placito hæc verba subjungit: Dicant ad hæc quicquid velint Theologi. Secundum est; Nihil referre, an Deus, vel Angelus, vel diabolus: mundus, vel immundus spiritus opem ferant, modo æger curetur. Quod probare illum non pudet sacre scripturæ testimonio ex Zachariæ cantico Luca 1. desumpto. Salutem ex inimicis nostris de manu omnium, qui oderunt nos.*

Sed hæc cu-
ratio illicita
est, & abomi-
nabilis, quo-
modo
consideretur
sive ex parte
Agentis, vel
Medii aut Fi-
nis.

Quare talem curationem illicitam, & abominandam esse, probamus non solum jure divino, ecclesiastico, & humano: ut latè tom. 1. disp. 1. prosecuti sumus; sed etiam praxi, quoquomodo consideretur: sive ex parte Agentis; sive ex parte Medii; sive ex parte Finis: ut totidem sectionibus declarabitur.

S E C T I O I.

Ex parte Agentis.

SI actio illa perfectissima est dicenda, & omni laude dignissima, quæ à perfectissimo, ac summè bono agente provenire dignoscitur: ex opposito jure merito illa super omnia maximè est detestanda, & abominanda, quæ ab agente iniquissimo, ac nefandissimo promanare conspicitur. Talem quis non videat praxim curationis magicæ, ad quam perficiendam duo agentia concurrere, necesse est? Alterum primum, & præcipuum, dæmonem, nempe, qui sua virtute morbum tollit, & sanitatem inducit. Alterum secundarium, & minus præcipuum, nempe, maleficum, qui dæmonem invocatur, & ea peragit, quæ ab ipso præcipiuntur.

5
Praxis abominabilis est ex parte agentis.

Sive Præcipuum dæmonis Secundarii malefici.

Utriusque autem esse valdè abominandam sequentes articuli declarabunt.

A R T I C U L U S I.

Dæmonis.

§ I.

QUIS non detestetur, & abominetur curationem operatam à dæmone, à quo quicquid peragitur; etiamsi in hominum salutem corpoream, & bonorum exteriorum augmentum cedere videatur; tendit nihilominus in eorum damnum; ideoque ab ipsis sollicitè præcavendum, & fugiendum? Tanto enim odio illos prosequitur, quod ut aliquo modo valeat exsaturare, ubique ponit laqueos in igne, aere, aqua, terræ insidias struit in omni loco sacro, & profano: bellum movet apertè, & occultè, ut omnes, & singulos malis oppressos teneat, & quos potest, ad sua castra perducatur. Quod quidem si consequitur, præclaros se putat agere triumphos. Si assequi desperat, pro lucro habet, cum vel corpori, vel fortunæ bonis damna infert; ut sic ad illata damna voluptatem saltem percipiat: Sicut videmus fieri ab iis, qui continuè odia fovant. Nam si quomodo inimicis nocere queunt, summopere lærantur, illorumque miseriam suam solamen arbitrantur, licet gaudium illud sit maxima amaritudine respersum. Hinc cum perpetuis invidiæ facibus spiritus ille nequam utatur; & succrescentibus ardeat adversus homines irarum flammis sui ipsius carnifex; nihil intactum relinquit, quod non protinus exequatur sive possibile: sive impossibile, modò illos in ultimum exterminium possit attrahere: ut facit in magicis curationibus, in quibus.

6
Dæmonis opera omnia tendunt in hominis perniciem.

Ideo in Curationibus magicis.

§ II.

Possibilia peragit, cum naturali, aut dæmoniaca virtute perfici possunt.

Primo namque si naturalis virtus sanitatem conferre potest, facillimè hanc perficit curationem: quia apprimè omnium rerum naturalium vires novit, & modum, quo debite applicari valeant: ut latè disseruimus to. I. disp. 2. p. I.

7
Possibilia peragit.

Secundò si curationem naturalem virtutem prætergrediatur: & potentiam dæmoniacam non excedat, adhuc dæmon facili negotio sanat: quia illam ad malefici votum hominibus curandis impendit. Quod præcipuè locum habet in morbis arte malefica inductis, in quibus dæmones inferiores non possunt ea solvere, quæ superiores ligaverunt, licet possint ea, quæ virtutis eorum sunt proportionata. Superiores verò dæmones non tantum possunt omnia, quæ inferiores faciunt: & ita

sanare morbos ab eis illatos; sed etiam plura quàm ipsi: quia scientia, & potentia majori pollent. Sicut præstantiores Medici eas valent curare infirmitates, quas minus periti tollere non possunt. Habent enim dæmones superiores potestatem super inferiores: ut docent D. Augustinus lib. 83. qq. q. 79. D. Thom. de Potentia. qu. 109. art. 2. & 3. Palud. in 4. d. 44. q. 7. Ideoque poterunt eos cogere, expellere, infirmitatesque ab eis inductas perfectè curare.

§. III.

8
Impossibilia
tentat per
præstigium.

Impossibilia tentat dæmon. Quamvis enim non possit omnes morbos curare, ut bene docet Petrus Binsfeld. tract. de Confessionibus malefic. priori parte qu. conclus. 8. tamen petentibus hominibus, & urgentibus maleficis, illos curare aggreditur. 1. Ne infirmus, & debilis videatur, qui potens existimari desiderat. 2. Ne deferatur à maleficis ejus impotentiam videntibus. 3. Ne contemnatur ab hominibus, qui ad ipsum recurrunt. Et tunc præstigiis utitur. Nam ægrotus aut sanatur ad tempus, quo elapso iterum morbus redit: aut sanatus apparet; etsi verè infirmus sit; sed dolorem non sentit.

Sed omnia
invitè præ-
stat.

Probatur
multipliciter
Quia.

Hæc autem omnia sive possibilia, sive impossibilia invitè præstat. Cum enim agitur de damno alicui inferendo spontaneum se actorem præbet: ut cum morbo aliquis afficiendus est, non expectat à maleficis ad hoc rogari; sed ipsos urget, & incitat minis, promissis, & verberibus. Cum verò agitur de morbo tollendo, & sanitate restituenda, non agit libenter; sed coactus ex odio infensissimo, quo hominem prosequitur, illique semper malum, & non bonum adducere contendit. Quod facile ostenditur.

§. IV.

9
Differt cura-
tionem.

Primò: quia differt curationem, cum illam citò præstare queat. Quod suo malo probant indices illi, qui ad tales confugiunt curatores.

Hoc testari potest quidam Paulus de Regatis Teutofutor, qui Venetiis anno 1647. fuit in utroque oculo maleficio affectus, ita quod lucem non poterat videre, dolores in eis acerbissimos, & puncturas acutissimas patiebatur; ipse nihil tamen de maleficio cogitans varios accersivit Medicos, qui octomese continuo varia adhibuerant medicamina, nullum remedium omiserunt, quod illi non applicarent, nihilque intentatum reliquerunt, ut illi optatam restituerent sanitatem; sed omnia incassum; semper enim morbus deterior fiebat. Tandem accessit ad eum quædam vetula, quæ illi sanitatem intra spatium trium dierum infallibiliter conferre promissit, dummodo, quæ illi præcepisset, perfectè adimpleret: qui cum timorata esset conscientie, consuluit Parochum, an mulier illa esset bona; & an tanta conscientia posset ipsius remedia adhibere, qui eam ut morum gravitate, ac vitæ probitate ornatam prædicavit: sed ex fructibus illius cognoscemus illam. Se ipsum ergo exhibuit ægrotus paratum omnia quæ præcepisset, adimplere; quare illa plura jussit perficere, quorum ferè omnia nullam in se habere virtutem oculos sanandi, præseferabant; ideoque quilibet mediocriter non ignarus talem curationem potiùs à dæmone quàm ab aliqua virtute naturali perficiendam facile colligere poterat. Promissit, ante tres dies completos sanitatem; sed quæ jussit sibi eum afferre non nisi diù poterat invenire, nempe caput canis illis conditionibus, ac qualitatibus præditi, quas mox dicam numero sequenti. Tandem post multos dies inventum illud super prunas assavit eo fine, ut suspicari potest quo supra tom. I. pag. 211. num. 612. enarratum est fieri à similibus operatoribus. Ex illo capite, ut ipsa prætexebat, pulverem deduxit, aquamque instillavit, quæ oculis adhibuit hoc ritu: accensa nempe candela non benedicta ipso super lectulum suum prima die decumbente modo consueto: secunda die è converso, pedibus nempe sursum, & capite deorsum, cum denario argenteo pulverem illum elevans, & in oculos proiciens, postea illos prædicta aqua abstergebat: deinde accepto cultello, cujus

Magica, Abominanda, ex parte Agentis.

5

cujus manubrium esset argenteum, manubrio super oculos varia faciebat signa, interim nonnullis admurmuratis verbis; ejusdem vero cultelli cuspidē eos admodum crucis signabat; dicens se per tale signum dolorem intercidere; fecitque totum unius oculi dolorem in alterum oculum transire, in quo vehementissimis cepit torqueri cruciatibus: iussitque: ut bis in die, nempe ante solis ortum, & post ejusdem occasum quotidie super tria transfreta aliquantisper deambulet: quæ omnia bonus Teuto perfectè adimplevit, non tamen convaleuit. Completis tribus diebus præstitutis: mulier causans, infirmitatem nimis esse gravem, dixit, adhuc quindecim dies esse necessarios, quibus completis, absque dubio ipse optatam consequeretur sanitatem. At ille cum se cognosceret semper proficere in pejor, & remedia mulieris ut suspecta habere cepisset, me advocare fecit, rogans, ut illi remedia spiritualia adhiberem. Cui iussu hujusmodi supersticiosam detestari curationem, & ad divinam Clementiam, ac pietatem, nec non Sanctissimi Nominis Jesu confugere virtutem, & efficaciam, ac firmiter credere in potestate ecclesiastica Exorcistæ tradita contra dæmones: Quibus monitis instructus, ac in Domino confusus, dæmoni à me in nomine Jesu impostis præceptis, ut cessaret ei nocere, nec ullo modo amplius divexaret, Divino opitulante Numine integram consecutus est sanitatem. Vetula vero pseudocuratrix, quæ solita erat bis in die agrotum visitare, hora nempe prandii, & sero amplius non comparuit; sed nulla de hac reddita ratione; duas forfices, quas dum curatio illa durabat, apud se domi retinendas, necessarium esse, asserbat, statim Sutori remisit.

§. V.

Contemplantur modo, benigne Lector, hanc mirabilem curationem. Nonne hanc statim supersticiosam, ac diabolicam suspicis? Nonne dicta vetula ab illo bono Parocho ut sancta reputata se manifestam diaboli partiariam propalavit? Cuinam innixa potestati, & auctoritati promittere potuit, intra tres dies infallibiliter se illi sanitatem collaturam? An à Deo habuit hanc facultatem? Absit, ut dicamus hoc: Quia Deus hujusmodi personis suas non communicat gratias gratis datas: nisi quandoque pro bono publico. Sed quando illas tribuit, suam non concludit potestatem termino trium dierum, cum citò possit conferre sanitatem: nec tradit per talia media vana, & ridicula. An ab Ecclesia? Quis hoc asserat? Ecclesia enim solis suis ministris, & non mulierculis tradit potestatem dæmones ejiciendi, & maleficia solvendi. An ab aliqua occulta vi naturæ? Sed illa remedia adhibita, etsi aliqua, puta pulvis, & aqua possent aliquam vim habere naturalem; attamen quoad applicationem, & modum operandi naturalem non præferebant: Nam quòd ad curationem necessarium esset, pulverem in oculos proici cum denario argenteo, signari oculos cum cultelli manubrio, ac cuspidē, verba nonnulla proferre, deambulare super tria transfreta; hæc omnia absque dubio nullam physicam actionem ad conferendam oculis valetudinem habere poterant: ut patet cuilibet in physicis mediocriter edocto. A dæmone ergo, credidit se hujusmodi virtutem adepturam; sed eam sefellit opinio: quia, cum ipse sit pater mendacii, multa suis clientibus promittit; sed pauca, aut nulla præstat.

10

§. VI.

Secundò imperat difficilia, & quasi praxi impossibilia, quorum si minimum somittatur, nihil agit. Hoc in prædicto Teutone facillimè conspici potest. Iussit enim mulier invenire canem, in quo nullus esset pilus albus, nec alterius coloris; sed totus ater, mediocris staturæ, ætatis unius, vel duorum annorum, & non amplius; pro quo inveniendū hoc opus, hic labor. Cum enim dolores succrescerent in diem; ejus parentes, & amici diligentissimè invigilabant cuncti, in viisque

II
2. Imperat
difficilia.

Brogn. Alexicachon.

A 3

infi-

insidias ponebant, si quem fortè hujusmodi canem invenissent, quo quid difficilius præcipuè Veneriis? Nam si quos inveniebant, vel non atri erant: vel si atri, pilos nonnullos alterius coloris admixtos habebant: vel nimis juvenculi, vel nimium fenescientes: vel nimis parvi, aut nimia molis quantitate affecti: ideoque ob hanc difficultatem remedii applicationem longius protrahebat. Sed cane ad invento, & ejus capite super prunas affato, aliud jubet difficile: Erat tempus æstivum, quo ob dolores vehementes, ac nimiam aeris caliditatem non poterat ægrotus lassis corporis membris, ullam dare quietem, nec somnum capere, nisi aliquantisper summo manè ante solis ortum; sed tunc ei opuserat, è lectulo surgere, ut ex præscripto illius curatricis huc, illicque discurreret, super tria transfreta deambulando. En crudelitas sathanicorum curatorum. Sed omnibus his peractis tribus diebus præstitutis, quibus promiserat infallibiliter conferre sanitatem, verisipellis hostis, à quo facillimè instruebatur mulier, qui non hominis salutem, sed perniciem maximè affectat, quindecim alios dies, ut sanitatem conferat, insuper necessarios esse, asseveravit; quibus multa alia difficilia observanda statuisset: Nec hic steterat malicia diabolica; sed adhuc tempus longius sanitatis protraxisset, donec miser, nisi ad Divinam pietatem confugisset, pro sanitate promissa, oculos, vitam, & salutem amisisset.

§. VII.

12
3. Se coactum
præbet.

Tertio externis signis se coactum, & renitentem exhibet: ut luculento exemplo à Remigio relato *lib. 3. cap. 3. demonol.* probatur de quodam Stephano Novacho Madrensi maleficio affecto cui, ut sanitatem conferret quædam saga, præter ea, quæ illi adhibuit, de quibus locutifumus *tom. 1. disput. 4. num. 735.* sublatum in proximum aerem oblato immani urso imposuit: tum repetitis spatiis sæpius vexit, interim ipsa, quasi onere iniquiore opprimeretur, non cessante ingemiscere bellua, ea verò vox erat dolentis dæmonis, quod præter ingenium tali valetudinis beneficio operam suam accommodare cogeretur; sed ejus tarditatem illa increpans, magis magisque, ut viam pergeret, istis urgebat verbis: *Age dum ignava, atque odiosa bellua, nunc factis digna recipistis, quæ me primum ad hunc ita mulctandum vel invitam impulisti.* Hæc à se audita trepidus fessor postea sanitate acquisita, magna fiducia testatus est. Ubi ex eo videas, quomodo dæmon in restituenda sanitate se coactum, & renitentem exhibet.

§. VIII.

4. Morbum
non tollit, nisi
maleficus
transferat.
Vel in alium
Vel in seipsum.

Quarto maleficos deterret à talibus postulationibus, & illos importunè sollicitantes colaphis, ac verberibus afficit: & licet iis annuat quandoque, tamen morbum tollit, nisi maleficus transferat in alium: vel in seipsum: ut optimè declarat Gregorius Vuronensis *lib. 6. histor. Franc. cap. 35.* dicens: *Ista diaboli liberalitas est, ut boni nihil ullis hominibus præstet, nisi cum equali, vel majori hominum damno. Unde si mulierem morbo liberet, transfert in virum: si senem, in adolescentem: si filium, aut filiam transfert in patrem, aut matrem: si sortem magus in alium non transfulerat, ipse necatur: vel ingens vitæ discrimen adit.* Quod refert factum aliquando à quibusdam Veneficis Parisiensibus, qui Mummolum præfectum, quem in morbum lethalem mala sua arte conjecerant, ad valetudinem reducere aliter non potuerunt, quàm prius ejus consensu vita privato vix bimo infante, quem Chilperius pater unicum in spem regni alebat. Huic simile refert Auctor *dæmonom. lib. 3. cap. 2. de quo suprà tom. 1. pag. 37. nu. 137. in fine*, de illo mago, qui dixit se non posse sanitatem conferre Patrifamilias, nisi sortem transferret in filium adhuc lactantem, cui cum genitor assentiretur: nutrix, quæ filium vehementer amabat, de salute ipsius sollicita aufugit, & nu-

& nutricum inter ulnas bajulando aliò asportavit: sic sanatus est æger: sed non comparente puero, magus fuit substitutus, qui eadem infirmitate correptus, à dæmone interfectus est.

S. I X.

Quintò non solvit maleficium ab inferiore dæmone peractum, nisi cum maxima difficultate ob inferioris resistantiam, qui libenter obediens, cum morbi inferendi sunt superioris præcepto, serenitatem præbet, cum sunt tollendi, vim vi repellendo: Quam maximam esse, docet Delrius lib. 2. qu. 40. *disquis. magic.* Hinc multoties evenit, quòd licet Saga Superior promittat, maleficium solvere ab inferiore malefica illatum; non tamen illud solvit, nec sanitatem confert; immò ægrotus semper proficit in pejus ob resistantiam factam à dæmone malefica inferioris; quia dum superior dæmon tollit maleficium factum, puta, in pectore, ipse aliud in splene, vel in pulmone operatur, si ille hoc aufert à splene, vel pulmone, inferior aliud perficit in capite, vel alio membro, donec maleficiatus post multos passos cruciatus, tandem viam universæ carnis ingredi cogitur.

Hoc fateri potest suo malo Venetiis quædam mulier, quæ anno 1648. cum me advocasset, ut quandam ejus filiam annos 15. natam sacris benedictionibus munirem, quam maleficio affectam ipsa putabat: ut vidi illam, manifestè comperi, esse mente captam, ac prorsus potentiæ sensuum interiorum nedum ipsius intellectus, & voluntatis usus totaliter expertem; & quovis bruto animali pejorem, ac deteriorem; ejus enim mater mihi enarravit dicens: nec manducat, nec bibit, nisi coactè, ferè nunquam die, ac die somnum capit; ululat sæpius velut bellua; non loquitur, nec ullum ostendit signum, se apprehendere id, quod ei per verba, vel per nutus pro bono suo proponitur: non potest recta consistere, nec decumbere, aut se sternere super lectum, vel super terram; sed semper super articulos pedum suorum conglobata manet: velut manent infantes in utero matris. Feci eam violenter rectè à incedere, sed statim, uti prius, seipsam contrahebat. Probari, an adhuc duraret maleficium, quo Mater dixit, illam, dum puerula bima adhuc erat, fuisse affectam; sed cum nullum signum maleficii comprehenderem; jam illud esse completum, nec amplius ibi dæmonem esse operantem; sed remansisse solum effectum maleficii, qui nil aliud erat, quàm totalis ventriculorum cerebri exsiccatio, vel extenuatio, cum nervorum contractione, organorum, quorum perfecta consonantia ac dispositio ad rationis usum, nec non sensuum potentiæ tum apprehensivarum, tum appetitivarum operationem maximè operè est necessaria, lesione insigni, & formali corruptione; ideoque non nisi per apertum Dei miraculum posse sanitatem consequi, existimavi.

Ratio est, quia potestas ab Ecclesia tradita Exorcistæ non se extendit, nisi ad dæmones à corporibus maleficiatis, vel obsessis, à domibus, aliisque rebus ad usum hominis spectantibus eiiciendos, quando sunt præsentès: quod evenit, quando durat maleficium: nec adhuc aliquod organum; aut membrum est dissolutum, ac funditus destructum: quia tunc nec Exorcista, nec Dæmon restaurare valent; sed requiritur potentia Dei infinita, cum à privatione ad habitum non fiat regressus, nisi per potentiam Dei infinitam.

S. X.

Sed quomodo ad statum tam miserrimum devenisset illa infelix, audiant, qui tam faciliter posthabito divino adjutorio confugiunt ad Deum Acharon, & auxilium postulant à dæmone.

Dum prædicta filia adhuc erat puerula bima, fuit maleficio affecta. Mater (quæ hæc mihi enarravit) avida salutis propriæ filię jam omnibus sensibus orbata ad quandam Medicam, ne dicam, sagam celeberrimam accessit, quæ statim promisit filię conferre sani-

tatem; interim oleum dedit, quo stomachum ejus ungeret: quo peracto, visa est filia aliquatim melius se habere; sed paulò post majoribus cepit affici cruciatibus. Iterum mulier adiit maleficam, & secum puerulam adduxit; quam variis unctionibus, signis, verbisque admurmuratis muniuit; interim mater puellæ videbat sagam in cubiculo undique à quibusdam felibus circumdari, qui magnitudine corporis vervecibus haud absimiles erant, saltantibus, & gestientibus circa eam: quos mulier dæmones putavit. Hos prius secretò saga allocuta; denuò infallibiliter sanitatem impertiendam promisit: quia sic sui forsan dæmones pollicebantur: & re ipsa videbatur filia aliquatim melius se habere. Sed altera mulier, quæ ipsa vulgò saga putabatur; & fortasse illa erat, quæ prius maleficium intulerat, ad ægram puerulam accessit, ac quasi commiserans ejus miseriæ dixit, se velle, aliquod ei afferre adjutorium: Idcirco linea quadam mensura per longum per latum, & quaquaversum puerulam est dimensa, & super caput varia fecit signa: sic puella impofterum semper profecit in pejus, donec ad illum statum miserrimum, de quo supra, perducta est.

Aliam similem iisdem diebus adhuc Venetiis habitatione parum à priori distantem, ejusdem ferè ætatis, similibus cruciatibus, ac dementia affectam vidi, quam parentes ejus mihi dixerunt, prius fuisset rationis usu benè compotem, & perfectà valetudine dotatam usque ad ætatem octo annorum; sed postea per maleficium, ac per curationem cujusdam mulieris sic deformatam. Quibus omnibus dixi, Merito hæc patimini, quia peccastis in Deum vestrum. Ecquid boni poteratis expectare à dæmone summè malo, cujus omnes machine, astus, & operationes ad id collimant, ut homines ad ultimum animæ, & corporis exitium perducant?

Cum ergo semper hominis damnum, nunquam bonum desideret dæmon, quis non videat, in similibus curationibus magicis operari, & agere, quia bonum aliquod homini ægroto conferendo in corpore, majora damna infert in anima, non solum illaqueando peccatis; sed alios etiam invitando, ut in similibus morbis ad eum recurrant; & sic maleficorum, & subditorum ipsi ministrantium numerus augeatur? Unde jure merito S. Leo loquendo de dæmonis curationibus, ait: Beneficia ejus cunctis sunt nocentiora vulneribus. Quarè quoquo modo agat in curationibus istis, semper ejus actio illas procul dubio malas, & abominabiles reddit.

A R T I C U L U S II.

Malefici.

S. I.

Quandoquidem ministri fideles dominorum mores æmulantur, non dubium est, quin Maleficorum actio in curationibus magicis actioni diabolicæ veniat æquiparanda; & ideo pariter abominanda: cum sint potentia, & voluntate similes.

Potentia Maleficorum alia non est, quàm diabolica. Quicquid enim operantur, hoc ope dæmonum faciunt; quæ illis diversimodè communicatur: ut latè differvimus suprà tom. I. disput. 3. Alii enim morbos immittunt: & hi plures; cum enim isti sint homines diabolici, ac diaboli humanati, si dæmones, quorum mores gerunt, semper ad malum perpetrandum sunt intenti, & istos diaboli ministros, ut plurimum tum in hominum perniciem: tum in aliorum animantium detrimentum, ac totalem plantarum, ac fructuum extinctionem suas impendere vires, quis ibi inficias? Alii morbos curant: & hi pauci. Vel quia remedia ignorant opportuna: vel quia non possunt, cum non sint remedia in eorum potestate; sed ex diaboli pendeant arbitrio: vel quia nolunt ob suam nimiam in proximum impietatem, ac odium implacabile, quo semper agitati malum, & non bonum cuilibet affectant. Alii utrumque præstant: & sunt paucissimi: ut testantur Auctores Mallei, Silvester Prierates, Grillandus; & alii relati à Binsfeldio Comment. in Tit. C. de malef. & Mathem. in L. Eorum quest. 6. Postquam enim male-

16
Malefici in
his curationi-
bus æquipa-
rantur actio-
ni diabolicæ:
quia similes
sunt.
2. Potentia.

maleficiis aliquem affecerunt, non nisi raro eum sanare solent. Nam multa sunt, quæ, ne aliorum à se afflictam valetudinem vel restituant, vel sublevent, sibi agnoscunt afferre impedimentum: nempè quòd à sacris, à Medico, aut alia requipiam jam sit mendicatum auxilium, quòd ab alio, quàm à se morbus sit illatus: quòd in vinculis constituti ea sint facultate medendi, quæ sibi erat antea à dæmone concessa, destituti: quòd hac tantum lege id illis liceat, si commutato beneficio, damno, atque injuria majore afficiant: quòd non sint disertis de sanando verbis rogata: atque id generis alia, quibus nusquam non solent afferendis remediis moras, ac tergiversationes interponere.

Quæ ob multas causas impeditur.

§. I I.

HÆc omnia exemplis comprobantur à Remigio lib. 3. demonol. c. 5. In agro Stinenfi Nonas Nov. 1586. Rosa Girardina pro comperto recensuit, non posse morbum tolli ab alio, quàm ab eo, qui illius causam dedisset: nec cuiquā licere, ut in messem alterius falcem suam immitteret. Charmesii Kal. Dec. 1584. Dominica Euræa ait, non posse restitui sanitatem ei, cui semel est adempta; quin idem morbus sæpè etiam gravior in alium transferatur. Item medendi vires à dæmone acceptas statim evanescere, ubi Sacerdos, aut Medicus ægro sanitatis ergo manus admovent. Haracuriæ 4. Idus Nov. 1586. Alexia Drigæa, ait nunquam esse integrum, atque absolutum sanationis beneficium; sed morbi semper aliquid herere, ac superesse. Ardementii 3. Nonas Decembr. 1584. Catharina Balandræa, frustra, inquit, aut sedationem, aut levationem egritudinis expectari ab iis, qui sunt in sortilegii reatu. Desisse etiam tunc in demonis manu, per quem possunt omnia. Cui consentiens est, quod dicit Nicolaus Morelius, qui cum serge 14. Calend. Februarii 1587. jam vinctus rogaretur, ut medicinam faceret puero Joannis Chematii, quem non negabat à se in eum, quo tunc laborabat, morbum esse injectum, respondit, ejus rei nullam amplius esse sibi relictam facultatem; quando ea, qua se ipse induerat criminis confessione, dæmonem penitus à se ablegaverat. Et omnino carceris locum, quo minus sortilegiis, quæ ad eam sanationem adhiberi oportebat, convenire posse. Alias excusationes adducere consueverunt aliæ sage ab eodem aliis exemplis comprobata.

17
Exemplis probatur.

§. I I I.

Verum quòd in primis asserit Girardina, quis non videat, dæmonem fingere ejus sagæ operam ad medendum sibi esse necessariam, qua antea ad lædendum usus est? Siquidem nemini dubium est, quin id solus dæmon suo pre (ut ajunt) Marte præstare possit; sed hoc ideò facit, tum ut beneficium coarctet, ac coangustet magis, dum ejus conferendi potestatem ad alterius, nempè, sage, aut malefici transfert libidinem: tum ut eorum pleniore mereatur obsequio, dum illis invitis, & inconsultis nihil eorum, quorum fuerunt auctores, mutaturum se ostendit. Neque enim in eo parum sibi placent, quòd vident vitæ, necisque sibi in homines potestatem esse attributam; quòdque ulciscendi nisi is, quem ipsi statuerit, finis, modusque nullus alius sit futurus. Quod verò astruitur à Dominica Euræa de translatione morbi in alium jam resolutum est supra articulo precedenti, & quod non possit dæmon restituere sanitatem, si ægrotus à Medico corpori, & Sacerdote animæ quæsierit medicinam: nemini est ambigendum, per fraudem, ac malitiam ibi subesse fictionem. Neutrum enim probabilem causam habet, eum à tali curationis officio removendi. Id enim potius à zelotypia ejus provenit, qui veretur, ne ejus beneficii gratiam extinguat, quæ divina, vel humana præcessit curatio, cui fortè accepta referri possit sanitas. Et hæc est una ex dæmoniis causationibus suis magicis curatoribus tradita; videlicet his, qui se fascino in morbum con-

18
Illarum causarum impedientium vanitas ostenditur.

con-

conjectos putant, opinionem ingerere, non esse ad divina, aut humana remedia confugiendum, si velint convalescere: omnemque valetudinis spem jam tum certo deponendam esse, cum ad illa vel sola mente, & cogitatione convertitur. Et omnino semper causa aliqua subest, ne suorum miserationi, si quæ aliquando eos movet, accedat, atque indulgeat, ut patet in illa Alexia Drigæa. Quod verò tandem prætexitur, sanitati conferendæ impedimentum esse reatum, & in carcerem inclusionem. Verum equidem puto, omnem expirasse potestatem quoad maleficia inferenda: Ut enim testatur Sprenger in *Malleo tom. 1. part. 3. q. 8.* Maleficæ statim ac sunt in manibus justitiæ omnes vires earum expirant, præcipuè quoad maleficia præsentia; & etiam quoad futura, nisi eis à diabolo succurratur in maleficio taciturnitatis: quod etiam evenit in persona Magistri Guilhelmi Edelini magi, in quo à tempore juridicæ incarcerationis, vis omnis hostilis, nempe, dæmonis in eo evanuit: ut refert Delrius *lib. 5. Disq. mag. sect. 12. circa finem.* quod probavit quoque hoc nostro ævo Colonus ille, de quo supra *tom. 1. d. 4. nu. 772.*

Verumtamen, estò in illis expiraverit vis malefaciendi dum vincti sunt, & in carcerem detrusi, verisimile videtur Nicolao Remigio loco citato, non esse eis dæmonem valetudinis curationem denegaturum, si cuiquam illam postulent: dum modò fontes in ea adhuc sint conditione, ut suorum peccatorum confessione, ac vera penitentia dæmonem suum à se nondum amoverint. Tunc enim fracto sedere, cujus legibus constabat ea sanandi per alienos à natura modos potestas, certum est, & ipsam prorsus elanguisse, atque evanuisse.

§. I V.

19
Or do in illis
curationibus
manifestatur.

UT fit, cum aliquando aliquem maleficio affectum isti Curatores sanare aggrediuntur, hujusmodi curationes hoc ordine peragunt; ut inferiores multa perficiant: superiores verò majora, cum omnia possint quæ inferiores, & majora etiam, cum sint majore à dæmone donati potestate: ideo in curationibus, sæpissimè minores, qui in magno sunt numero, impotentiam confitentur; ad illos recurrentes mittunt ad superiores. Unde Binsfeldius loco cit. *num. 16. concl. 3.* refert: cum interrogata fuisset quædam saga: num illi, quem maleficio interfecerat, remedium afferre potuisset? Respondit: *Ab ego, & mei similes hoc non possumus, licet inferamus:* fuerat autem talis mulier misera ex communi consortio, & non honoratiore loco.

§. V.

20
2. Voluntate
dæmoniæ
malitiæ con-
junguntur.
Ideo inviti
sanitatem
restituunt.
Exemplo cõ-
probat.

Voluntate etiam æqualis malitiæ glutino dæmones, ac malefici conjunguntur. Omnes enim ad hoc tendunt in omnibus suis actibus. quantuncunque factis ad homines curandos, tum ut regnum dæmonis amplificent, pluresque ejus servituti adiciant: tum ut ejus adimpleant voluntatem, quæ est, & animas, & corpora perdere in gehennam: & cum uni non possunt damna inferre, saltem alteri nocent. Quare non nisi inviti sanitatem restituunt. Et cum hoc beneficium corporale præstant, damnum inferunt spirituale. Hæc omnia patent exemplo à Grillando relato de Jurisconsulto quodam Sabinensi tractat. de fortileg. cap. 6.

Erat iste conjugatus, sed maleficio factus impotens, cui nullius Medici ars poterat opitulari; consuluit magum; à quo jussus, ut ea nocte cum conjuge dormiret sumpta quadam potionem priusquam decumberent: Sedulo tantum caveret, ne nocte illa vel uxor, vel ipse signo se crucis communirent: neve metuerent, si quid auribus, oculisve insoliti obversaretur. Paruit Causidicus, & ad unguem cunctis observatis, quinta circiter hora noctis ecce illi pluvie, procella, tonitrua, fulguraque maxima; mox & ideo pavendis terremotus, ut concussa domus ab imo nutaret non secus ac arbor à ventis penè evul-

convulsa, succedere hominum magni clamores, & ejulatus. Cumque in eam partem maritus oculos confecisset, videt in camera plusquam mille, ut apparebat, adinvicem certantes, & unguibus, pugnis, & calcibus crudeliter pugnantes, & lacerantes alterius facies, ac vestimenta tota; inter quos vidit mulierem quandam, quæ erat alterius oppidi vicini, & dicebatur, quod erat malefica, de qua ipse sponsus multum suspicabatur, ne ab ea maleficiatus fuisset, quæ ultra omnes majoribus gemitibus, & ululatibus cruciabatur; & crines, faciemque suam totam unguibus laceraverat. Propter quæ ipse maleficiatus dixit, quod aliquantulum timuit à principio, dubitans, ne quid mali sibi accideret. Deinde recordatus de monitionibus magistri, resumpsit vires, uxorem vero semper tenuit sub pannis absconditam, ne ista videret. Postquam vero ita certaverant per mediam horam, vel circa, ingressus est Magister in camera prædicta; & erat tunc circa mediam noctem; ad cuius ingressum omnes illi pugnantes una cum muliere statim disparuerunt, & abierunt penitus. Magister autem accessit ad maleficiatum, & illius humeros tetigit manu perfricando aliquantulum, dicendo: quod non dubitaret amplius: quia jam liberatus erat. Post cuius discessum maritus convaleuit, & deinceps liber operam dare valuit.

En quomodo maleficus ille, cum esset potentia superior muliere illa, quæ maleficium intulerat, eam coegit auferre, immixtis dæmonibus, qui specie pugnantium sic illam acerbissime cruciarent, ideòque invita coacta fuit desinere illi malefacere. Quis autem huiusmodi probabit, ac laudabit curationem? Nonne aperte oculis omnium se exhibet detestandam, & abominandam ex parte agentis sive primarii, & præcipui, nempe, dæmonis iniqui, & malevoli: sive secundarii, & minus præcipui, malefici qui dæmonem invocant, ei tanquam Domino famulatur, eaque peragit, quæ ab ipso suo magistro infernali edocetur?

SECTION II.

Ex parte Medii.

SI bonum est ex integra causa: teste D. Dionysio Aeropag. cap. 4. de divinis nominibus. Malum vero ex defectu cuiusque circumstantiæ: Jure merito pessimum, & abominabile dixeris, quod non tantum ex una, sed omnibus ferè causis malum se exhibet. Tota actio maleficæ curationis, cum diabolicum præferat adiutorium, pessima, & abominandam seipsam prodit ex parte agentis primarii, & secundarii. Ac quia mediis utitur, quæ dæmoniæ manifestè arguunt malitiam nefandis sortilegiis, ac innumeris superstitionibus refertam, abominanda utique est nuncupanda ex parte Medii Sacrilegi, ac Superstitiosi: ut duobus articulis explicabitur.

21
Tota actio
magicæ cura-
tionis dæ-
moniæ
manifestè ar-
guit malitiã.
Ideò abomi-
nanda.
Ex parte me-
dii. Sacrile-
gi, ac Super-
stitiosi.

ARTICULUS I.

Sacrilegi.

Quis non videat media, quibus magici curatores sæpius abuntur, sacrilega esse? Si enim *Sacrilegium* juxta meliorem Doctorum sententiam, est *sacræ rei violatio; vel ejusdem usurpatio*: ut habetur ex Div. Thoma 2. 2. *quæst. 99. artic. 2. Diac in sua praxi cap. 89. Jacobo à Grassiis Casuum Reservat. lib. 2. cap. 35. & aliis communiter: Quod quidem multipliciter committitur, scilicet, ratione rei, loci, & personæ: Hisce tribus profectò in suis curationibus maleficos abuti eaque violare facillimè dignoscitur. Et.*

22
Malefici in
suis curatio-
nibus mediis
utuntur sa-
crilegis.
Quia vio-
lant.

§. I.

Personas sa-
cras.

Sacerdotes.

Religiosos
Novitios.

Primò personas violant. Ut enim alicui maleficio affecto sanitatem conferant; cum id à suo dæmone non assequantur, nisi fortem transferant in alium, & cum majori suo fænore. Si ægrotus sanandus persona sit illustris, si non possunt in aliam similem, vel digniorem malum transmutare, tunc in sacerdotem si non impediuntur, maleficiū transferunt, vel etiam in Novitios religiosos: præcipuè quando malefici sunt sacerdotes: aut Religiosi: ut testatur Delrius *lib. 5. Disquisitionum Magicarum sect. 16. vers. Tertio loco*. Sic accidit illi Sacerdoti Florentino de quo *supra to. 1. pag. 220. n. 584.* qui octennio fuit à dæmone obsessus: maleficus enim, qui illum maleficio affecerat, Sacerdos erat ejusdem Religionis, ipsiusmet obessi (ut ipse mihi enarravit) condiscipulus, qui postea ob varia opera magica ad Sanctissimæ Inquisitionis tribunal delatus fuit, ac carceribus mancipatus; sed fracto carceris ostio aufugit: Genevam petiit, ac inter hæreticos se recipiens, publicè à fide catholica, & apostolica apostatavit.

Sed sapius videmus Novitios religiosos maleficiis affici, siue clerici sint, siue sint laici, potissimum in iis Religionibus, ubi monastica perfectionis instituta primordia magis vigent. In hoc enim malefici gratissimum dæmoni obsequium se præstare putant: eò quòd superioribus conventuum, ubi annum suæ probationis degunt, eos è Religione expellendi, & à statu perfectionis exercendæ revocandi hisce ægritudinibus maleficialibus ansam præbent.

§. II.

23
Idèd malefici, ut sacrilegi excommunicati sunt excommunicatione late sententiæ Summo Pontifici reservata.

Quare hos maleficos præter alias excommunicationes, quas ob varia crimina perpetrata incurrunt: ut sortilegos etiam excommunicationi latæ sententiæ Summo Pontifici reservatæ *in cap. Si quis suadente diabolo 17. q. 4. & c. Religiosus de Sentent. excommunicationis lib. 6.* subiaceri nemo est, qui ambigat. Quæ non tantum alligat iniicientes manus in clericos; verum etiam in Monachos utriusque sexus professos: immò etiam in novitios in quacunque Religione approbata, siue choro addictos: siue conversos, aut oblatos, modò emittant professionem, & sint sub obedientia, & renuntient bonis, ut habetur *cap. Monachi. c. parochianos. c. de monialibus. c. cum illorum. de sententia excommunic. cap. religiosos §. 1. eod. tit. in 6. Gloss. in cap. ut lex. 27. qu. 1.* Videas meum Speculum Cleric. tractat. 2. cap. 1. num. 15. & 16. Nec officit, quòd non fuerit in malefico manuum injectio: Nam per manuum injectionem, per Glossam *in verbo manus*, intelligitur non solum quæcunque percussio immediata; sed etiam ea, quæ fit medio instrumento eum tangente, ut lapide, baculo, gladio, & pedibus. Vel pulveris, aut vini, aut aquæ, vel alterius liquoris injectione: & eò magis quocunque alio modo in ledendo secretiori, noxiori, & efficaciori, qualis est ille, quo utuntur magi. Nihilque refert, an tangat personam, aut rem ei inherenter, si hæc violenter, aut injuriosè, seu temerariè fiat; facit textus *in L. quæ Religiosi ff. de rei vindicatione c. quanto. de judic. ubi quæ Religiosi adherent, religiosa sunt*. Nec obstat, quòd malefici non seipsis; sed dæmonis ope mediante hujusmodi personis sua maleficia inferant. Nam licet Canon *si quis suadente*, tantum loquatur de executore; tamen ex juris dispositione extenditur ad mandantem, vel dantem consilium, auxilium, consensum, & favorem: immò etiam ratum habentem post factum, si nomine suo factum est; & etiam ad non resistantem, cum de jure hoc debeat, & non facit. Faver textus *in cap. mulieres §. 1. cap. quantæ de sententia excommunicationis c. cum quis. eod. tit. lib. 6.* Qui enim per alium facit, per seipsum facere videtur *c. per alium de regul. juris in 6. & L. quod jussu alterius ff. eodem*. Plura enim Deus dæmoni permittit mala agere à malefico jussu, & mandato, quàm sola sua malitia ducto: quia sicut isti plenam habent ad bonum operandum

dum libertatem: ita maiorem quam dæmones ad malum vel suo pte Marte: vel alterius ope, & adminiculo perpetrandum potestatem habent.

§. I I I.

Secundò loca sacra: puta, Ecclesias, oratoria, cæmeteria, & reliqua huiusmodi antiquus ille Dei adversarius in odium, & contemptum divini cultus, & reverentiæ Ecclesiæ Dei debita suis mancipiis in magicis suis curationibus peragendis, præcipit violare. Quod clarè patet exemplo relato à Remigio lib. 3. cap. 4. *Demonolat.*

24

Loca sacra.

Quædam, ait, mulier venefica, nomine Thenota, Nancæi cum aliquando rogetur laboranti morbo vicinæ cuidam medicinam facere (nam & ea de causa vulgò adiri solebat: uti in Hispania quos Servatores appellant: & in Italia sæpius ejusdem farinae mulieres) à Divo Fiacro morbum illum esse dixit: cui ob id vendenda esset cum donariis profectio; quam ipsa, si ita juberent, libenter susciperet. Conducta est mercede, ut hanc navaret operam. Agram transverso decussatim lino cerato primum dimensa est: tum lino in certum numerum complicavit, atque in sinum quasi fovendum imposuit: Deinde & noctem, quæ proximè est infecuta, totam ad ædium, in quibus decumbēbat ægra, fores excubavit: ac primo diluculo se in viam dedit cum perpetuo silentio: Cumque ad D. Fiacri fanum pervenisset, id ingressa lino succendit, ejusque scintillantibus ceris figuras ad aræ majoris gradus in crucem duxit, ac tandem se foras eiiciens ipsum fanum ter oberravit: lino illo interim flammæ edente crepitantes, & cæruleas. Isque omnibus sic defuncta se in urbem recepit.

Ecce ut silentia, dimensiones, vigilias, murmura, figuras cereas, ignes expiandis scilicet, religionibus interponunt. Quæ certè omnia, cum sic jubente dæmone fierent in Ecclesiæ Dei injuriam, opprobrium & contemptum, manifesta sacrilegiæ esse, quis negare audeat? Quæ profectò imitatio est manifestissima ariolorum, quos pagana habuit antiquitas; Quæ, ut inquit D. Augustinus lib. de natura demonum, circa idolorum aras preces nefarias emittere, & funesta sacrificia offerre solebat. In hoc enim longè intolerabilissima: quòd sæpè admixtas habent fordes, illuvies, excrementa, aliaque multa, quibus nihil fingi potest ab ea puritate alienius, quam in divino cultu, ac cæremoniis adhiberi par est: ut latè tradidi supra tom. 1. pag. 199. n. 570. & docet Remig. lib. 3. *Demon. c. 1.*

§. I V.

Nec minora flagitia perpetrare solent isti diaboli asseclæ in reliquas res sacras, ut à dæmone potestatem curationis obtinere valeant. Abutuntur enim vestibus, vasis, ornamentis, imaginibus, reliquiis Sanctorum, ac verbis sacris. Variis hoc facile comprobari posset exemplis; sed unicum tantum sufficiat, hoc nostro ævo nobis exhibitum, quod refertur infra num. 164.

25

Res sacra.

Mitto quàm plura alia sacrilegia ab istis diaboli mancipiis circa Sacramenta, ac Sacramentalia commissa, quibus abutuntur in suis magicis curationibus operandis: cum omnia rerum sacrarum genera violentur, nedum loca sacra, ac personæ divino cultui dicatæ, quare huiusmodi curatio verè pessima, & abominanda non tantum ex parte agentis; verum & ex parte medii, quo utuntur: quia sacrilegi, ac cultui divino totaliter contrarii.

ARTICULUS II.

Superstitioſi.

S. I.

26
Media magi-
ce curationis
sunt supersti-
tioſa.

Quia in eis
fit exceſſus
in cultu
Veri Dei.

AT majori abominatione dignam ſe exhibet malefica curatio, dum media, quibus utuntur iſti diaboli partiarii non ſolum ſunt ſacrilega; verum & ſuperſtitioſa. Quod facile dignoſcitur: cum omnia illa comprehendant, quę de ratione ſunt ſuperſtitionis; nempe exceſſum in cultu veri Dei, & cultu falſi Dei: de quibus late ſupratom. I. pag. 206. num. 598. His mediis quis non fateatur imprimis fieri exceſſum in cultu veri Dei, dum ei cultus redditur vanus, mendax, inutilis, & pernicioſus, præcipue cum miſſam celebrari faciunt: vel alia opera bona injungunt adimplenda? Quodcumque enim cultus, qui Deo redditur, in aliqua falſitate in ſignificando eſt fundatus, talis cultus non tantum eſt inanis, & inutilis; verum etiam mendax, & pernicioſus. Nec deſt ratio: Nam mendacium, ait D. Thomas 2. 2. qu. 93. art. 1. in quacunque materia ſit uſurpatum ad colendum Deum per illud, peculiari modo Deo eſt injurioſum, & conſequenter pernicioſum, eo quia in alterius, & maxime in divinam cedit injuriam. Vis mendacium agnoſcere in his magicis curationibus? Media ab eis adhibita contemplare. Sacrificia, quę in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: vel profuturis impetrandis: vel pro remiſſione peccatorum: aut, quod primum eſt, in recognitionem, & reverentiam ſupreme Dei excellentię, qui principium eſt totius eſſe, & Dominus omnium, & à quo totum bonum procedit, ſoli Deo offerri debent, jubent iſti ſathanici curatores, applicari ſecundum ſuam intentionem, quę alia non eſt, quam ut demoni ſuo per huiusmodi oblationem exhibeant honorem, qui dignetur amico ſuo conſerre ſanitatem. En mendacium in cultu Deo debito, & per conſequentem injuria Deo graviffima illata; Deum enim exterius, & apparenter venerari oſtendunt; & interiùs graviffimè offendunt, & blaſphemant. Quid ſi alia bona opera injungunt? adhuc omnia illa ſunt ſuperſtitioſa; quia inutilia, vana, falſa, & pernicioſa. Præcipiunt protectionem neceſſario perficiendam ad eodem alicujus Sancti, quem iratum dicunt, qui placari non poteſt niſi per alicujus rei oblationem, per nocturnas excubias in ejus templo agendas, multas in eo proſtrationes, deambulationes, & circumquaque gyros, & circumvolutiones: tot candelas unicuique cruci apponendas: tot egentibus talem denariorum ſummam erogandam: aliasque id generis ceremonias obſervandas: quę nullam proſus virtutem habent ſive à Deo, ſive ab Eccleſia ad talem ſanitatem infallibiliter conferendam: ſed iplimet, non Sancto adjuvante; ſed demone cooperante dum ſua tollunt maleficia, ſanitatem conferunt, ut narrat & pluribus exemplis confirmat Remigius lib. 3. demon. cap. 1. Quis autem huiusmodi media ſuperſtitioſa non agnoſcat, ideoque falſa pernicioſa, & vana? A parte enim rei ſignificare non ſunt, ſicut extrinſecus apparent. Non a deſt finis debitus; deficit modus talibus actionibus conveniens: non ſunt opera circumſtantiis debitis ornata, atque perfectæ.

Huc referendę ſunt innumere orationum formulę, quibus vulgò vulnera ſanantur: vel morbi curantur: vel infortunia arguentur: nec non chartulę ſacris nominibus, ac characteribus incognitis inſcriptę, pytaſia, volumina, atque alia id generis amuleta, & alexicaca, quę demon ſuos affectas in egritudinibus curandis adhibere docuit, de quibus late infra.

Secundò his mediis falso deo, nempe, dæmoni cultus supremus exhibetur, ut sunt actiones idololatriæ, quæ in maleficiis auferendis, ac sanitate conferenda à dæmone suis mancipiis sapissimè injunguntur. Vult enim ab eis coli summo honore, qui soli Deo exhiberi debet, ut exemplo probatur infra *num. 164.* & testantur Bullæ Pontificiæ editæ contra maleficos sapienter citatæ in totius operis decursu. Hujusmodi autem cultus dæmoni exhibitus, licet non sit vera & propria idololatria: quia dæmonem adorans, puta, maleficus veram non habet opinionem supremæ excellentiæ, & divinitatis in dæmone, quæ ad veram idololatriam est necessaria, habet tamen affectum reverentiæ, quo vel per adulationem: vel diabolicum timorem dæmoni vult divinum exhibere honorem, eique se submittere tanquam numini, licet agnoscat, non esse verum numen. Cui externum quoque signum exhibet, per quod interior existimatio, & submissio illi declaratur: ut subtiliter observat Suarez de Religione lib. 2. de Superstitione cap. 4. Quare hujusmodi adoratio licet non sit vera, & propria idololatria; reducitur tamen ad idololatriam, quæ ex genere suo gravissimum est peccatum; cum honorem divinum, & divinitatem ipsam quantum in se est, transferat ad creaturam. Sicut gravissimum in Republica censetur crimen, si quis alium, quam legitimum Principem pro Rege agnoscat, & habeat, eique honorem regium deferat. Est itaque crimen læsæ Majestatis divinæ: sicut illud humanæ. Quam ergo abominanda est hujusmodi curatio ex parte Medii Sacrilegi, & Superstitiosi!

27

Falsi dei.

S E C T I O I I I.

Ex parte Finis.

Finis definitur ab Aristotele lib. 2. de Demonstrat. cap. 2. Bonum aliquod, cujus causa aliquid aut natura, aut arte fit. Bonum, inquam, ex genere, & melius his, quæ sunt ad talem finem: ut rectè docet Div. Bonaventur. in 2. distinct. 38. artic. 1. quæst. 1. & sic est verum illud axioma Aristotelicum 2. Topic. Cujus finis bonus est, ipsum quoque bonum est. Cujus finis ex genere, & in ratione finiendi bonus est, & media ordinata in finem idoneitatem habent ad ipsum finem, totum opus utique bonum est. At si finis operis vel ex genere suo, vel in ratione finiendi malus est, totum opus utique malum erit: cum malum sit ex defectu cujusque circumstantiæ.

28

Quis sit finis bonus?

Et qualis sit, ex quo aliquod opus bonitatem sumit?

Quam bonitatem autem malefica curatio potest præferre ex fine suo? Esto bonus videatur finis illius, qui curari petit, quia sanitatem, quæ ex genere suo est quid bonum, consequi intendit. In ratione tamen finiendi, putà si illam petit ab eo, quem non nisi per media magica, & superstitiosa conferre novit, malam esse talem curationem, nemo est qui ambigat. At respectu magici curatoris tota actio curationis maculata est, & deformis, non solum ratione mediorum, quibus utitur, nullam, ut dictum est supra, idoneitatem habentium ad talem finem: sed & in ratione finiendi: & ratione ipsius finis, qui est Impius, Noxius, & Scandalosus: ut sequentes articuli declarabunt.

Tota malefica curatio mala est, quia maleficorum finis est, Impius Noxius, Scandalosus.

ARTICULUS I.

Impii.

§. I.

29
Finis malefi-
ce curationis
impus, quia
in suis cura-
tionibus ho-
mines à Deo
avertunt.
Tollunt cul-
tum quem
homo Deo
exhibet.

QUàm gravis Deo inferatur injuria tot criminibus, quæ in magicis curationibus perpetrantur, quis valeat enuntiare? Ad quid enim aliud collimant isti Curatores magici ex sui principis averni voto, ac præscripto in suis magicis curationibus, quàm homines à Deo avertere, & ad dæmonem convertere, cujus partes & imperium augere student: pietatisque, ac religionis supremum qui soli Deo debetur, cultum tollere eumque dæmoni patrono suo colendissimo exhibere? Homo enim, cum primum ac principaliter Deo debitor existat, tum propter ipsius supremam excellentiam: tum ob immensa ab eo accepta beneficia: utpote primo principio essendi, & gubernationis, ei utique alligari debet, tanquam origini indeficienti: ut ritè docet D. Thom. 2.2. q. 81. art. 1. Ad ipsumque omnem suam assidue dirigere actionem, sicut in ultimum suum finem: eique divinam præstare reverentiam, ac debitum exhibere cultum. Sed quænam virtus poterit hujusmodi parere fatuus, nisi pietas, quæ idem est quod religio teste D. Augustino lib. 10. de Civitat. Dei cap. 4. Græcè dicta latria, sive theosebia? Hæc enim varios producit effectus sive interiores: sive exteriores, quibus homo Deo debitum valet exhibere honorem.

§. II.

30
Atrib. inte-
rioribus De-
votione.

Oratione.

VIs interiores? En devotionem, & orationem. Devotione enim, quæ à devovendo dicta nil aliud est, quàm promptus voluntatis affectus ad aliquid efficiendum propter obsequium, honorem, & cultum Dei, homines seipfos quodammodo Deo devovunt, ut ei se totaliter subdant: ideòque devoti nuncupantur, sicut olim apud Gentiles devoti dicebantur, qui seipfos idolis devovebant in mortem pro sui exercitus salute; sicut de duobus Deciis Titus Livius narrat Decade 1. inter princip. & medium. Oratione verò, quæ secundum Cassiodorum super psalm. 38. dicta quasi oris ratio, est actus, quo aliquid à Deo sive mente tantum, sive etiam verbo, & ore suppliciter petimus, homo Deo reverentiam exhibet, in quantum scilicet ei se subicit, & orando se eo sicut auctore suorum bonorum, indigere proficitur. Qui, cum sit actus reverentiæ, ad religionem spectare, utique fatendum est. Quem actum exercere commendat Redemptor noster Matthæi 7. dum ait: Petite, & dabitur vobis, quærite, & invenietis, pulsate, & aperietur vobis. Omnis enim qui petit accipit, & qui quærit, invenit, & pulsanti aperietur. Unde D. Chrysostomus lib. de orando Deum non procul à princip. ait: Considera, quanta est tibi concessa felicitas, quanta gloria attributa, orationibus fabulari cum Deo, cum Christo miscere colloquia, optare quod velis, quod desideras postulare.

§. III.

31
Atribus exte-
rioribus Ado-
ratione.

Sacrificio.

VIs exteriores? En adorationem, sacrificium, & invocationem. Adoratione enim, ut docet D. Thomas 2.2. qu. 84. artic. 2. homo Deum actu veneratur certa aliqua corporis inclinatione, vel submittendo, aut aperiendo caput: vel genuflectendo: vel totum corpus inflectendo: aut prosternendo: aut pectus tundendo. De qua locutus est Christus Matthæi 4. dicens: Dominum Deum tuum adora- bis, & illi soli servies. Sacrificio verò aliquid ab homine Sacerdotali dignitate fulgente actu immolatur, sacrificatur: aut quodlibet alio modo Deo offertur in divi-
nam

nam reverentiam, aliqua ratione mutatum, five cum aliis permixtum. Invocatione tandem, ut notat D. Thomas loco cit. *qu. 91. art. 2.* nomen Dei actu homo adhibet ad auxilium ab eo petendum: vel ad ipsum laudandum. Hac David ad Deum confugebat, dum dicebat *psal. 117. De tribulatione invocavi Dominum, & exaudivit me in latitudine Dominus. Dominus mihi adjutor non timebo, quid faciat mihi homo,* & alibi sæpius. Quos actus omnes ad pietatem, seu religionem pertinere testatur D. Thomas loco cit. Et quemlibet eorum peculiarem erga Deum dicere reverentiam, ac singularem in ipsum cultum ostendere, cuilibet rectè, ac catholice sentienti est manifestissimum.

Invocatione.

§. I V.

Antiquissimus Dei, & hominum adversarius hos omnes pietatis actus five interiores, five exteriores sua impietate per suos symmistas maleficos in magicis Curationibus pervertere intendit, ac omni quo potest studio, ac conatu labefactare satagit. Devotionem nanque, qua homines per promptum voluntatis affectum seipsum Deo devovent, tollere nititur, dum per sanitatis collationem ad sui ipsius devotionem eos allicere tentat: à suisque magicis curatoribus honorem, ac cultum, qui soli Deo debetur, sibi aucupari curat. Orationem verò impedire contendit, dum per hujusmodi curationes efficit, ut homines Deo posthabito Clementissimo, ac piissimo, qui est refugium nostrum, & virtus, adjutor in tribulationibus, quæ invenerunt nos nimis, confugiunt ad Beelzebub Deum Acharon; à magicis Curatoribus salutem expectantes, qui non nisi ope demoniaci illam conferre valent. Nec tantum actus interiores: sed & exteriores quoque deturpare conatur. Adorationem enim, quæ soli Deo debetur, sibi à maleficis, antequam suas perficiant curationes, submissè, ac humiliter exhiberi jubet. Cui sacrificium ut plurimum adjungere tenentur, qui festinanter, ut ejus votis annuant, aliquid ei in obsequium offerre non detestant: Interim ipsius nominis invocationem sæpius repetentes, ac in omnibus suis actionibus ejus auxilium, qui tam benevolam se exhibet in sanitate conferenda, sæpissime implorantes. Sicque gloriam, & honorem, qui Regi sæculorum immortalis, & invisibili Deo soli exhiberi debent, ab eo auferentes, & in creaturam transferentes, demoni tenebrarum principi, & omnium malorum auctori præstare non verentur. Quod quid impius inveniri potest? Quare parum refert; qui curatione magica curari petit, solum sanitate consequi intendat, dum à malefico; qui eam confect, est sine impio vitiata, ac deturpata: ex quo necesse est, se prodatur abominabilem, ac detestabilem.

32
Hos pietatis actus per maleficos Curatores demon deturpare satagit Sive interiores.

Sive exteriores.

A R T I C U L U S II.

Noxii.

§. I.

Verè odio sunt Deo impii Curatores, & impia eorum curatio, cum Deum, quem glorificare, laudare, ac venerari deberent, derelinquentes, Majestatem ejus, ac virtutem abnegant, ac proterunt; ideò pariter noxius, & damnificus hujusmodi curationis finis est dicendus tum ipsismet magicis Curatoribus, qui eam præstant: tum ipsis ægrotis, qui ab eis sanitate petunt.

Quid mali non eveniet impiis istis Curatoribus? Audiant Sapientissimum Proverbum. *Iniquitates suas capiunt impium, & funibus peccatorum suorum constringuntur. Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudine stultitiæ suæ decipietur. Hinc jure merito stulti ac dementes vocantur in cap. Qui sine salva-*

33
Finis magice curationis noxius, & damnificus ipsis Curatoribus.

tor 26. quæst. 2. & eorum curatio mors potius, quam vita nuncupatur his verbis. Qui sine Salvatore salutem vult habere, & sine vera sapientia æstimat prudentem se fieri posse, non sanus, sed æger: non prudens, sed stultus in ægritudine assidua laborabit; & in cecitate noxia stultus, ac demens permanebit. Ac proinde omnis inquisitio, & omnis curatio, quæ à divinis, & Magis, vel ab ipsis demoniis in idolorum cultura expetitur, mors potius dicenda est, quam vita; & qui ea sectantur, si se non correxerint ad æternam perditionem tendunt, Psalmista dicente psal. 95. Omnes dii gentium sunt demonia: qui per deceptos homines, alios decipere quotidie gestiunt, ut perditionis suæ faciant eos esse participes.

S. I I.

34
Iis, qui curantur.

ET verè: quia hi magici Curatores non tantum sibi ipsis sunt iniqui, dum variis, ac gravissimis criminibus se obnoxios reddunt: sed cum sint perditii, alios perdere student, seducti alios in errorem, & malitiam seducere tentant. Quam autem machinam validiorem, ac modum efficaciorum potest invenire demon, ut homines à Deo avertat, seducat, ac pertrahat in interitum, quam dum per suos aucupes diabolicos de recuperanda, quæ semel amissa est, valetudine spem iniicit? Quis enim, dum id consequatur, conditionem ullam reiiciat? Incurrit igitur ipse morbos, atque ægritudines primum: sed Deus bone, quales? Certè quæ etiam non raro ad insaniam, furoremque adigant (ut plures hoc nostro ævo suo damno expertos ego novi.) Tum earum persanandarum ostendat rationes, & faciles, & expeditas: obsonium, puta, ex ejus domo, cujus mala arte se in morbum coniectos putant. Nam in ea dolorum acerbitate quis tam erit constans, & moderatus, qui sic præsentis, & ut videtur, gratuito remedio abstineat? Quis, qui pro summo beneficio id non amplectatur; ac fraudis, noxæque prorsus expers esse non existimet? At illud memoriæ revocandum Virgil. Eclog. 2.

Frigidus ò pueri fugite hinc, latet anguis in herba.

35
Quos demoni seducit per sanitatis oblationem.

O veteratorem insignem, qui hominum maximam perniciem ex eorum imbecillitate adeò versutè aucupatur! Quod enim, ait Remigius lib. 3. demonol. c. 2. hi naufragium, quam jacturam majorem facere possunt, quam fidei, qua sola Deo asseruntur, vendicantur, & obstringuntur? Per quam unam nihil non ab eo impetrant; pro-na, faciliaque experiuntur omnia: ut docuit Jesus Christus Dominus noster Marci 9. dum rogatus à demoniaci patre dicente: Si quid potes, adjuva nos misertus nostri respondit: Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti. Rursus Matth. 9. Cæcis rogantibus sibi restitui lumen oculorum, ait: Secundum fidem vestrum fiat vobis. Et alibi sæpius: quemadmodum credis, ita eveniat tibi. Ubi pro fide intelligitur fiducia, seu confidentia in Dei bonitate. Quæ quid aliud est, quam vinculum, quo uno firmissimè devincitur Dei erga homines benevolentia? Quid aliud est, quam fædus, quo nos Deus in tutelam, præsidiumque suum, nosque vicissim in Deum illum recipimus?

Fidem eorum in Deum labefaciendo.

Hæc enim præcipuè pro objecto habet infinitam Dei bonitatem; quæ sicut in seipsa fons est divini amoris: ita prout se effundit in nobis, causa est amoris in nobis erga Deum. Nam quòd Deus sit omnipotens, præcipuè in nobis solet parere timorem: quod etiam suo modo per potentiam suam licet finitam, & coarctatam, potest facere demon. Insuper quòd Deus sit sapientia perfectissima, admirationem generat in nobis; sed & demon aliquo modo sua sapientia innata, acquisita, & communicata idem operari valet. At quòd Deus sit bonitas infinita in nobis amorem, & maximam in Deum fiduciam, ac confidentiam producere habet; Cujus bonitatis, cum totaliter sit expers demon, nihilque participet de ea, cum sit summè malus, & consequenter ex nobis nullatenus amorem, spem, ac confidentiam sibi conciliare valeat: mirum videri non debet, si hæc fiducia æmulatorem Dei maximum, hominum osorem infestissimum sathanam tam malè habet; sicque de nul-

de nulla re adeo est sollicitus, quam de ea labefacienda, convellenda, ac tandem in se unum transferenda.

Quare per magicos suos Curatores mentem eò impellit, ut sibi ab agrotis fides habeatur, & veræ fidei fundamentum infirmius reddatur: Dehinc suadet illis, si opem ejus imploraverint, si totam in eo fiduciam collocaverint, semper se in omnibus eorum angustiis, ac necessitatibus præstò adfuturum, sicque citius, ac facilius ab ipsis, quam à Deo auxilium recepturi. Et ne eos decipere videatur, sed practicè hoc à se promissum auxilium experiantur, obsonio, aut pharmaco à Malefico, vel Saga tradito vim maximam inesse docet. Ex quo, oportet, sanitatem se recepturos, necessariò credant. Hoc modo agrotos à Creatore ad creaturam facillimè avertit: quæ blasphemia est in tollerabilis, ut benè admonet idem Remigius loco citato dicens.

Eamque in se transferendo.

Denique quod iniquissimum est, homines maleficio affector in eam impellit necessitatem: ut quos certò noverunt Deo, universoque hominum generi infensor, atque inimicos, ipsique etiam privati afflicta valetudine injurios, eos tamen suppliciter adire, obtestari, atque etiam munerari non dubitent. Nempe hoc eò redit, ut prædonibus, suisque inimicis, ac tortoribus gratiam habeant maleficiati, quod spoliaverint, non etiam trucidaverint: ut malefici ferociore, atque ad nocendum deinceps confidentiores reddantur, quod pro supplicio præmium reportare se videant. Ut tandem corporis brevis, incertaque valetudo animæ sempiterna, atque indubitato luatur interitu.

36

Maleficis majorem deinceps maleficiendi animam præbendo.

ARTICULUS II.

Scandalosi.

§ I.

SI finis magicæ curationis nedum Curatoribus ipsis, sed & aliis maximè est noxius: cur non erit etiam scandalosus? Quam scandali rationem rectè monti cadenti comparaverim. Cum enim maximis terremotibus terra concutitur, & agitur, fundamenta montium conturbantur, & commoventur, ita quod mons aliquis quandoque cadens præceps defluit, sicque saxa transferuntur de loco suo, evelluntur arbores, moriuntur plantæ, scinduntur lapides, vineæ destruuntur, arbuscula dissipantur, obducuntur campi, dispereunt fructus, opprimuntur domus, suffocantur animalia, viæ præcluduntur, & petre viatoribus fiunt in scandalum, offendiculum, & ruinam: ita ut nequeant, nisi difficillimè ad proprios remeare lares. Mons equidem dici potest homo gratia baptismali insignitus juxta propheticum effatum Psalm. 67. Mons, in quo beneplacitum est Deo habitare in eo: per gratiam nempe. At cum in terra propria, scilicet, in corpore, & anima variis quatur tentationum motibus, ac persuasionibus per magicos curatores exhibitis, dum ab ægri tudinibus per suas magicas curationes liberatus sanitatem obtinet, tandem voluntati eorum morem gerens totaliter à Deo avertitur, & præceps ruit in deterius: ecce mutatus de loco suo, idest, de statu suo pacifico, virtutes eradicantur, fides moritur, spes evanescit, frigescit charitas, immò destruitur: potentia infirmantur, à malicia obruitur, fit cæcus intellectus, improba voluntas, memoria ingrata, totusque facinoribus patrandis addictus fit in scandalum, offensionem, & ruinam maximam Christi fidelibus. Si enim scandalum à D. Basilio tract. 1. de Baptismo cap. 16. describitur: quod sit quidquid vel ad defectionem à veritate, quæ secundum pietatem est, adducit: aut ad errorem sollicitat: aut instruit ad impietatem: quis aperte non agnoscat, finem hujusce magicæ curationis penitus esse scandalosum? Nam cum inexplicabilis sit sathane aviditas, qui nihil tam habet in votis, quam

37

Finis magicæ curationis scandalosus. Monti cadenti comparatus.

longius imperii sui fines extendere, & cumulationem hominum turbam suam subicere ditioni, non cessat urgere maleficos, & continuè obtundere, ut eos ad suorum cætum adigant, quibus aliquod impendunt obsequium, vel quodlibet præstant beneficium.

§. I I.

38
Quia malefici
dum alios cu-
rant, fiunt in
scandalum
eorum.

Hinc Malefici dum per suas curationes aliquibus sanitatem conferunt, si vident posse facile suum consequi intentum, totis viribus nituntur, eos à catholica veritate abducere, & ad fidei abnegationem, Dei contemptum, diabolicum cultum, ac cætera horrenda, ac nefanda Maleficorum crimina perpetranda perducere; quibus persuasi infelices Deum voluntariè ignorantes, ac deferentes ita excæcantur, eorumque aures aggravantur, ut videntes non videant, & audientes non intelligant juxta illud *Isaie 6. Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggravata. Et Sap. 2. Excæcavit eos malitia eorum.* Unde Paulus ad Rom. 1. *Quia non probaverunt, Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant, quæ non conveniunt.* Quod testatur etiam D. Gregorius hom. 11. in *Ezechielem* dicens: *Iustus, & omnipotens Deus cum præcedentibus peccatis irascitur, permittit, ut cæca mens etiam in aliis labatur.* Propterea illi, qui vident, quod magicus curator, vel diabolus Dei abnegationem, crucis contemptum, dæmoniacum cultum, eorum abrenuntiationem, quæ in Baptismo promittuntur, pactum cum dæmone, & alia hujusmodi facinora proponit, ac requirit, oportet, quod excæcati non videant. Quis enim nisi cæcuscum oculis corporis, quàm cordis, si audiat sibi proponi Dei abnegationem non exhorrescat? Quis tam à mente alienus, si adhuc scintilla veræ lucis irradiet, metu non concutiatur, si tale scelus obiciat? Certum ergo videtur, talia præcessisse scelera, quorum pæna est, ut videntes non videant, & audientes non intelligant.

At quænam præcedentia crimina ad talem cæcitatem maleficos inducere potuerunt? Dicamus, & rectè: quia prius curationibus magicis, ac superstitionis se totos dicarunt, ac pro salute corporis animæ salutem voluntariè, ac lubenter dederunt, posthabitoque totaliter divino adjutorio, dæmoni animo, & corpore se devotes, non cessarunt, donec ad malorum omnium verticem pervenerunt. Quod probat illud Glossæ in illa verba *Matthæi 4. Si cadens adoraveris me: cum infert: Ergo qui adoraturus est diabolum, prius corrumpit.*

§. I I I.

39
Dedecus
Christianæ
Religionis.

Nec tantum singularibus personis malefici præbent scandalum, & offendiculum suis maleficis curationibus; sed si publicè exerceantur, toti Ecclesiæ, ac Christianæ Religioni maximo sunt dedecori, ac ruinæ. Quod summo-perè fugere admonet Apostolus 1. *Cor. c. 10.* dicens: *Sine offendiculo estote Judæis, & Gentibus, & Ecclesiæ Dei.* Nihil enim tam offendit, ac nocet Religioni nostræ, quàm scandali fenestram aperire infidelibus: quia, cum vident catholicos, posthabito Deo, qui est defensio, ac protectio nostra, dans sanitatem, & vitam, ad dæmonem confugere, statim linguam exacuunt simul contra nos omnes, & ex unius delicto totam Christianorum gentem judicant. Neque hoc contenti; sed statim adversus caput suum loquentes ob servorum delicta etiam communem Dominum audent murmurare; & putant velamenta errorum suorum esse alienam desidiæ.

40
Quod maxi-
mè Deo dis-
plicet.

Et quàm valdè hoc Deo displiceat, verba execrantis exprimunt, *Matthæi 18. Vemundo à scandalis.* Et illud Jeroboami, cum ad vitulos aureos adorandos Tribus decem invitavit 3. *Regum c. 12.* ne redirent in templum Jerusalem ad Deum verum adorandum, ita in divina mente repositum legimus, ut semper referat, & reficet, & prodar, quasi dolorem maximum. Et cum aliorum Regum peccata refert,

Magica Intoleranda, in Exercentibus.

21

refert, semper Jeroboam tanquam malorum caput memorat: *qui peccavit, & peccare fecit Israel* 3. Reg. 14. Hunc enim quasi clavum in corde gerebat. Quare predicti curatores, pravis suis exemplis, rei sunt animarum, quæ pereunt; atque adeo maximo digni sunt supplicio; Ideo ponderat Chrysostomus, Deum majori pæna affecisse Jezabelem, quàm Achab, etiamsi ipse vineam usurpaverit: Illa verò solum consilium dederit: quia solet Deus majora infligere supplicia iis, qui ansam peccandi præbent, quàm qui gravia scelera committunt.

Idem qui talia agunt maximo digni sunt supplicio.

Quis ergo magicam hanc curationem non contemnat? quis eam prorsus non abhorreat, cujus agens primarius dæmon est hostis Dei, & hominum infensissimus: cujus mores maleficus, ut secundarius æmulatur, dum illum in potentia, & volitione imitatur? Quis toto cælo hujusmodi actionem non exhorrescat, quæ perficitur mediis tam sacrilegis, & superstitiosis? Quis non paveat hanc curationem, quæ finem habet impium, noxium, & scandalosum? cum ad aliud non tendat, quàm ad cultum Deo debitum destruendum; homines criminibus obnoxios reddendos mundumque totum ad impietatem, & idololatriam instruendum? Quidni ergo hæc magica curatio abominanda, detestanda, & eliminanda?

C A P U T II.

Intoleranda.

Sicut exaltantur cæli à terra, sic exaltatae sunt viæ meæ à viis vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris, ait Dominus Isaia 55. Sunt enim ita diversa, ac dissimilia judicia Dei à judiciis hominum, & cogitationes Dei à cogitationibus hominum, quòd multa ab hominibus existimantur licita, & bona, quæ apud Deum sunt illicita, & mala.

41
Judicia Dei, & hominum sunt diversa. Magica curatio toleratur à Juristis.

Tolerandam esse magicam curationem, sicut & cunctas magicas actiones licitas esse ad tollendum maleficium ad bonum finem: ut ad sanandam infirmum, vel tempestates repellendas, opinantur aliqui Juristæ in *L. Forum C. de malef. & math.* Bartolus, Salycetus, Godefridus, Azo *super dictam legem*, Grillandus *lib. de sortilegiis*, Petrus Aerodius *lib. rerum judicat. 8. tit. 7. c. 6.* quibus se subscribunt Hostiensis in *summa de Magistris*, §. *Quam scientiam*. Troilus Malvetius in *tr. de sortib.* Nec mirandum: cum enim lex civilis pacem, & bonum externum solummodo respiciat, non ita attendit ea, quæ ad conscientiam spectant. Nihilominus quamvis toleret, & non puniat: (sicut & *L. Gracchus. C. ad L. Juliam. de adulterio, & L. Marito, ff. eod. tit.* non punitur maritus occidens uxorem deprehensam in adulterio:) non tamen approbat tanquam rectè facta. Verùm apud Deum, ejusque sponsam catholicam Ecclesiam non tantum est reprobanda magica curatio, & cunctæ magicæ actiones repudiandæ; sed omnino impediendæ; penisque spiritualibus, ac temporalibus vindicandæ in Exercentibus, Addiscentibus, Faventibus, & Requirantibus; ut sequentes sectiones declarabunt.

Sed non A Deo nec Ab Ecclesia. In Exercentibus. Addiscentibus. Faventibus. Requirantibus.

S E C T I O I.

In Exercentibus.

Quam graviter maleficos pro maleficii crimine puniat Deus misericors, & justus in hoc mundo ordinariè, & extraordinariè; auctoritate publicæ, & privata: in vita, & in morte satis superque demonstratum est supra *to. 1. diff. 1. p. 3.* Quibus etiam penis magicas exercentes curationes affici, nemini est ambigendum. Licet enim *Exodi 22.* solum dicatur; *Maleficos non patieris vivere*; attamen maleficorum nomine isti omnes comprehenduntur: quia in propria, & usitata significatione non solum dicitur maleficus, qui magicæ arte ad nocendum utitur; sed ab-

42
Exercentes magicas curationes graviter puniuntur.

Quilibet nomine maleficorum comprehenditur.

solutè qui pactum habet cum dæmone, & aliquid operatur ejus ope sive ad sanandum, sive ad divinandum, sive ad quidquid aliud peragendum, ut constat ex c. *Nec mirum* 26. q. 5. ubi post multas magorum, ac maleficorum enumeratas superstitiones, sic dicitur: *Ad hæc omnia supradicta pertinent ligaturæ execrabiliū remedium, quæ ars Medicorum condemnat; seu in præcantationibus, seu in characteribus, vel in quibusque rebus suspendendis, atque ligandis: in quibus omnibus ars demonum est ex quadam pestifera societate hominum, & Angelorum malorum exorta. Unde hæc cuncta vitanda sunt Christiano, & omni penitus execratione repudianda, atque damnanda.*

43

Nec officit lex illa Constantini supra allata *L. Eorum C. de malef. & mathem.* quia recentiore lege jam sublata est à Leone Imperatore *Constitut. 85. ad Stylianum de Incantatorum pæna*: ut rectè adverterunt D. Petrus Gregorius Tolofas *lib. 4. c. 46. nu. 2.* in suis *Commentariis artis mirabilis*, Nicolaus Remig. *lib. 3. demonol. cap. 12.* & Delrius *lib. 6. disquis. magic. cap. 2. sect. 1. q. 2.* Quam Constitutionem quoddam Tribonianus, homo planè scelestus prætermiserit, ait Delrius, causam aliam non video, quàm quia ab omni erat pietate, & vera religione alienus. Ibi Leo gravissimis verbis negat quidpiam verè bonum his artibus effici.

Sed apparens illud bonum, illecebram, atque nassam esse; quæ illektor, inquit, in malorum omnium extremum, ubi à summo bono exciderint, absorbeat, compertum habemus. Notum enim nobis est, illas, ut qui se ipsis dedunt, pro Creatore, ac Domino infaustis, dirisque dæmoniis adhæreant efficere, & qui illas affectantur, hos per externarum rerum lætam quandam speciem, vulnera in anima excipere. Quale quiddam interpugnandum meticulosius frequenter accidit, qui dum ictus interdum excipere manu nolunt, illis vel caput, vel ventrem exponunt. Sanè verò si quis aliquo modo incantamentis usus esse deprehensus fuerit, sive id restituendæ, conservandæve valetudinis: sive avertendæ à rebus frugiferis calamitatis causa fecerit, is apostatarum pænam subiens ultimum supplicium sustinet.

Omnes magicæ actiones eodem jure puniuntur. In Exercentibus. Viris. Mulieribus. Pueris.

Sed & Caroli V. Constitutio hos arbitrio judicis condigna pæna puniri jubet. Quod notat etiam Theodorus Balsamon in *Nomocanone*: ubi ait, legibus puniri qui ejusmodi magica faciunt: tametsi boni alicujus consequendi gratia, ac propter ubertatem fructuum id præstet.

Itaque omnia hæc flagitiorum genera, cunctæque hujusmodi magicæ actiones eodem jure censentur, eisdemque pænis tum divinis, tum humanis canonicis, & civilibus puniendæ in Exercentibus, cujuscumque sint sexus, ætatis, & conditionis, nempe, in Viris, Mulieribus, & Pueris, juxta delicti gravitatem; ut sequentibus articulis demonstrabitur.

A R T I C U L U S I.

Viris.

S. I.

44 Viri peccant, Non per Infirmitatem: Nec per Ignorantiam. Sed per malitiam.

Inter illas tres causas à Theologis communiter assignatas omnium delictorum, quæ in mundo fiunt, infirmitatem, nempe, ignorantiam, & malitiam; tertiam graviolem reddere culpam, peccantemque majori pæna fieri obnoxium, nullus sane mentis ambigere potest; cum majorem dicat mentis, animique depravationem à tramite veritatis deviam. Sed quænam causa viros magicæ operationi deditos in tot, & tanta scelera inducere valeat? An infirmitas? Considera nominis ethymon: Vir nanque nomen est virium: quod viribus, & robore præstet. Quod testatur D. Greg. *Moral. lib. 26. super illud Job 24. De Civitatibus fecerunt viros gemere. Viri sunt*, inquit, *qui perfectis gressibus per viam Dei non fluxerunt, & enerviter currunt; sed viriliter, & 36. super illud Job 40. Accinge sicut vir lumbos tuos*, ait: *Scriptura sacra viros vocare consuevit, qui vias Domini fortiter, & non dissolutis gressibus sequuntur: non*

ergo

ergo infirmitas impellit. An ignorantia? Sed vir nomen est virtutis, eò quòd præstans sit virtute, & sapientia. Quod probat Apostolus 1. Corint. 13. Quando, ait, factus sum vir evacuavi, quæ erant parvuli, & Aug. lib. 3. serm. 13. Vir dicitur à virtute eò quòd libidine vincere debeat. Nec etiam ignorantia inducit. Sola ergo malitia in eo præcipuè locum habet. Ideoque merito pænastantis criminibus debitasolvere debet jure divino, canonico, & civili.

Ideo graviter
puniuntur
pænis statutis.

§. I I.

Divino jure magi, & malefici etiam si nullo veneno necassent: etiam si segetibus, & animantibus non nocuissent: etiam si necromantici non forent; eo tantum, quòd dæmoni fæderati, quòd conventui interesse, & ea, quæ ibi exercentur, sunt soliti præstare: puniri jubentur Exodi 22. vers. 18. Maleficos non patieris vivere. Quo loco vox latina admodum est latè patens, nec restringenda ad solos venenarios: uti nec Græca, nec Hebræa; ubi nomine maleficorum comprehenduntur omnes hæ pestes, sagæ, striges, lamiae, malefici, venefici, incantatores, sortilegi, & divini: ut rectè docent Suarez de Religione lib. 2. de Superstitione cap. 19. num. 1. & Facundus in 1. præceptum Decalogi lib. 1. cap. 44. Idem statuitur Levit. 22. Vir, si ve mulier in quibus pythonicus, si ve divinationis fuerit spiritus, morte moriatur, & Deuteronomii cap. 18. ferè omnes hujus peccati modi distinctè enumerantur: & subditur: Omnia hæc abominatur Dominus; & propter hujusmodi scelera delebit eos. Quæ leges non sunt in lege nova irritæ: ut latè probavimus supra 10. 1. disp. 1. num. 40. Propterea D. Paulus ad Galatas cap. 5. omnia hæc vitia uno vocabulo complexus est, inter opera carnis ponens veneficia: ut sit etiam à Joanne Apocalyp. c. 18. ibi: In veneficiis tuis erraverunt omnes gentes.

45

§. I.

Jure divino

§. I I I.

Ratio faver. Nam si criminis gravitati commensuranda est pæna gravitas: Deuteron. cap. 25. & c. non afferamus 24. q. 1. L. Sancimus C. de pænis. Gravitas autem pænæ petenda est à personæ offensæ dignitate, & ab ipso offensionis modo: quis non videat, à maleficis Deum Optimum Maximum, & Deiparam, & omnes cælites, & universam Ecclesiam, genusque humanum, & animata, inanimataque omnia gravissimè offendi? Nam Deo, & Superis maledicunt, & blasphemant: cæteris creaturis abutuntur, & exitium parant, idque modis contumeliæ, & crudelitatis plenissimis.

46

Ratio faver.
Quia pæna
commensura-
tur culpæ, cu-
jus gravitas
sumitur.
A. dignitate
personæ of-
fensæ.
Ab ipso mul-
tiplici offen-
sionis modo.

Primò Deum offendunt idololatria graviori, quàm Israelitarum. Illi vitulum aureum adorabant: ut habetur Exodi 32. num. 5. coram eo bibebant, saltabant, caneant: Hi coram dæmone ipso, cui se devovent, cui sacrificant, cui fidelitatis, & obedientiæ sacramentis se addicunt: coram hoc, inquam, edunt, bibunt, choreas ducunt, cantillant, fædissimèque multa operantur: ut latè prosecuti sumus tom. 1. disp. 3.

Secundò consulunt ipsum dæmonem frequenter, quòd crimen est morte dignissimum ex lege Dei Levit. 20.

Tertiò offerunt filios, & filias suas dæmoniis; ideoque lege Dei jubentur occidi qui semen suum offerunt Moloch. d. cap. 20. vers. 6.

Quartò eadem lege necari jubentur qui cum jumento cojerit; qui adulterium commiserit: item qui cum sexus ejusdem homine Sodomiam commiserit, d. cap. 20. vers. 15. 16. & 13. Sed longè detestabilior est spurcicies Magorum; quia licet plures eorum sint conjugati, adhuc versantur in continuo quasi concubinato cum dæmonibus; & sic non tantum contra sexum; neque tantum extra speciem peccant; sed etiam extra genus, quòd detestabilius est, & pessimum omnium carnalium peccatorum: Nec otiosum est, quòd, cum divina lex dixisset: Maleficos non patieris vi-

vere: subjungat immediatè: *qui cum jumento cojerit, moriatur: qui immolat diis occidetur*. Nimirum, ut hæc connexa, & comitari solita sese indicentur.

Quintò in eorum crimine intervenit blasphemia atrocissima, & maledictum in Deum: quæ lex divina quoque morte sancivit vindicanda *Lev. 24. Educ blasphemum extra castra, & ponant omnes, qui audierunt, manus suas super caput ejus, & lapidet eum populus universus. Et ad filios Israel loqueris: Homo, qui maledixerit Deo suo, portabit peccatum suum: & qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur, lapidibus obruent eum omnis multitudo populi*. Cum ergo malefici, ut plurimum sint blasphemæ, cur & ipsi morte puniri non debent?

Tandem in uno crimine accedunt multa alia, quibus singulis à legibus humanis mors decreta supplicium, ut mox dicetur. Ideòque videtur communi judicio carere, qui communem hanc pestem non censet igne, gladioque abolendam, & suspicionem occulti consensus, atque conspirationis, ut dicetur, meritò præbet, qui se Dei & hominum conjuratos hostes defendere, atque tueri velle profitetur.

§. I V.

47
§. 2.
Jure canonico Excommunicat. ne-
mini reserva-
ta.

Canonico jure quoque, Maleficos, Sagas, Ariolos, fortilegos variis multari pænis statuitur. In primis omnes tam exercentes, quam consulentes, vel remedia ab eis postulantes excommunicantur *cap. si quis ariolos & cap. sortes. 26. quæst. 5.* quam excommunicationem ipso facto incurrere, nulli tamen reservari, ait Delrius *lib. 5. disquis. magic. sect. 16.* Sed contrarium sentiunt Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de Superstit. cap. 19. num. 3.* Sylvester *verb. Superstitio, quæst. ult.* Alensis *2. part. qu. 164. membro 5.* Lessius *tom. 1. de just. & jure lib. 2. cap. 43. d. 5. num. 19.* & Stephanus Facundus *in 1. præceptum Decalogi lib. 1. cap. 44.* asserentes, nullam propter hoc crimen ipso facto incurrere excommunicationem; licet de jure uniuscujusque diæcesis aliud esse possit. Ratio eorum est; quia illa verba, *anathema sit, sit excommunicatus*, extra crimen hæresis, non importat sententiam excommunicationis latam; sed à Judice, probato crimine, ferendam. Sicut ista: *Sit exhorris, sit exul*, non significant sententiam exilii ipso facto latam; sed per judicem ferendam.

At quia sunt
Vel Hæretici,
vel Suspecti
vehementer
de hæresi.

Sed quid prodest circa hanc controversiam tempusterere, cum malefici omnes vel sint hæretici, vel saltem eorum facta sint hæreticalia: ut habetur *ex c. Accusat. de Hæreticis lib. 6. §. sanè & c. Episcopi 26. q. 5.* & confirmant plures P. P. infra citandi? Juvat ergo potius opera fortilega distinguere: ut qualia sint maleficorum, & aliorum, & quibus digna pænis, dignoscere possimus.

§. V.

48
Sortilegia
eorum non
sunt levia.

Opera sortilega alia sunt minus gravia: alia magis gravia, & atrociora. Prima sunt ea, in quibus pactum explicitum cum dæmone non reperitur, nec intervenit dæmonis invocatio, sive per modum adorationis, sive per modum deprecationis: nec abusus aliquis sacramentorum, vel sacramentalium, aut verborum sacræ scripturæ. Talia exercentes utroque jure civili, & canonico puniuntur secundum Judicis arbitrium, cum hæresim non sapiant. Deberetamen judicem arbitrio sic uti, ut canonibus, legibusque se accommodet; nec eorum præscriptum temerè transiliat, videlicet, nisi qualitas facti, conditio personarum, animus delinquentis, scandalum inde exortum, similia ve suadeant, pænam intendere, vel minuere; quod idem in mandantibus, & consulentibus observandum receptum videtur. Quæ pæna pro varietate criminum, ac personarum diversitate, aliisque circumstantiis à legibus præscriptæ videri possunt apud Delrium *lib. 5. disquis. magic. sect. 16.* ibi varios citantem auctores.

Alia

Alia sunt crimina atrociora, & magis gravia, quæ communiter patrantur à sagis, ac maleficis, qui cum pactum habeant initum cum dæmone expressum, illum adorent, ei suo modo sacrificia offerant, sequē totos dicent, ac devoveant, consequenter hi omnes vel sunt hæretici: vel facta eorum sunt hæreticalia, quorum primaria, ac principalia nunc considerare lubet, ut pœnas etiam tantis sceleribus debitas postea dignoscamus.

Sed atrociora, & graviora; quia

Vel Hæretica; Vel Hæreticalia.

§. V. I.

Factum hæreticum est illud, in quo à malefico dæmone expressè invocatur ad faciendum, vel indicandum ea, quæ vel facere vel scire non potest; & credit talia dæmonem præstare posse. Quod certum est: quia hæreticum est, credere, dæmonem posse facere, vel scire, quæ neque scire, neque facere potest; sed soli Deo reservata sunt. Dico, *hæreticum, non hæreticale*: quia ut ritè docet Delrius loco citato section. 15. hæreticale lato vocabulo significat tam quod manifestam sapit hæresim, quam quod hæreticum est. Et quia has duas significationes multi non benè distinxerunt; ideo etiam erraverunt in hac materia. Est enim differentia inter hæresim, factum hæreticum; factum hæreticale, seu sapiens manifestam hæresim; & factum sapiens tantum aliquo modo hæresim, seu factum in dubio hæreticale. Hæresis est assensus, quo intellectus cum pertinacia alicui falsitati adheret, quæ veritati catholicæ repugnat. Factum hæreticum est opus, quod ex se repugnat catholicæ veritati, etiam si formaliter non esset error in ipso intellectu; sed dicitur quasi materialiter: quia est materia circa quam intellectus aberrans versatur in hæretico errore: sicut etiam propositio hæretica est ipsa enuntiatio falsa catholicæ veritati contraria. Et ad factum hæreticum sufficit id quod facit esse huiusmodi: ut si quis rem ita se habere pertinaciter contenderet: puta quis puerum rebaptizat, & firmiter ac pertinaciter credit, rectè id posse facere: iste verè est hæreticus, & factum illius hæreticum est nuncupandum: quia veritati catholicæ contrariatur. Idcirco etiam in sacro Arsenalis Inquisitorum parte 10. admonit. 32. habentur sequentia verba: *La pertinacia, per cui l'uomo si costituisce eretico consumato, non è la sola ostinazione, con che alcuno etiam dio ammonito, persiste in quell'errore, che deve lasciare, ma ciascun deliberato consentimento contrario alla verità Cattolica da lui conosciuta.*

49
Quid sit factum hæreticum?

Obiter quid sit hæresis?

§. V. I. I.

Factum hæreticale, seu sapiens manifestam hæresim est id, quod designat maximam similitudinem, & urgentissima indicia erroris in fide; ut cum quis aliquid operatur, vel enuntiat, quod videtur repugnare catholicæ veritati, & asserit id fieri posse, verb. grat. si quis sacramentalia misceret usibus profanis citra pactum expressum dæmonis, vel invocationem ipsius expressam, faceret factum sapiens hæresim manifestam seu hæreticale. Et si diceret hoc fieri oportere, seu licere, hæc assertio saperet hæresim. Sic P. Aragonius 2.2. quæst. 11. artic. 2. quem sequitur Aloysius Batiola in floribus Directorii Inquisitorum 3. part. de variis propositionum gradibus, ait: Illam propositionem manifestam sapere hæresim, quæ prima fronte præfert saporem hæresis manifestæ. Si autem eadem propositio consideretur ex parte subjecti, id est, respectu enuntiantis, tunc illa dicitur hæreticalis, quæ cum duplicem habeat sensum, catholicum, videlicet, & hæreticum, indistinctè, & absolute profertur ab homine in fide suspecto: vel eo tempore, quo de tali re existunt hæreses.

50
Quid sit factum hæreticale?

§. VIII.

51
Quid sit factum aliquo-
liter hæretical-
e.

Factum tandem sapiens aliquo modo heresim, est quod significat aliquam similitudinem, indicium, aut vestigium erroris in fide: ut docet Frietas *in addit. ad Rodericum Achuna qu. 5. nu. 44.* relatus à Lupo p.p. *Edicti S. Inquisi. lib. 3. a. 2. diff. 1.* Sic propositio sapiens aliquo modo heresim, est illa quæ prima verborum significatione, & prima facie sensum habet hereticum; quamvis piè intellecta possit habere sensum catholicum: qui tamen sensus non debet esse confictus, aut commentitius; sed qui ab Ecclesia, & Sanctorum explicatione sit receptus. Ita Aloysius Bariola loco citato.

§. IX.

52
Maleficum
expetare à
dæmone, quæ
soli Deo con-
veniunt est
factum hære-
ticum ex par-
te operis &
ex parte ope-
rantis.

Quemcumque ergo sortilegia sunt à maleficis, & sagis pactum habentibus cum dæmone expressum, in quibus dæmon ab eis expressè invocatur ad faciendum: vel indicandum ea, quæ solus Deus facere, vel scire potest, ut quod mortuum resuscitet: animam veram defuncti representet; arbitrii libertatem mutet, vel cogat ad amorem: vel futura contingentia, quæ ipse novit contingenter, vel dependent à divina providentia: vel à libero arbitrio, certò, & infallibiliter prænuntiet, & revelet, facta huiusmodi heretica sunt ex parte operis: quia tale opus repugnat catholicæ veritati: & heretica respectu operantis, si credit firmiter dæmonem talia præstare posse, etiam Deo non permittente: tum quia vehementer est suspectus de apostasia, ideòque præsumptivè hereticus censetur. Ita sentiunt Joannes de Anania *in rubr. extra de hæreticis numer. 8.* Albericus *in rubric. de hereticis post numer. 12.* Umbert. Locat. *in judiciali Inquisitorum in verbo Apost. numer. 5. in princip. & numer. 6. in fine versicul. invocare verò dæmonia, & aliis locis.* Simanch. *Catholicarum institut. tit. 21 numer. 4. & sequent.* Farinacius *de Hæresi quæstion. 181. num. 5. & 6. & Cæsar Carena tract. de off. Sanctæ Inquisitionis par. 2. de sortilegiis tit. 12. §. 4. num. 24.*

§. X.

53
Factum Hære-
ticum vel Hæ-
reticale est
Deum abne-
gare. Abuti
Sacramentis.
Sacramenta-
libus.
Rebus sacris.
Verbis sacra-
scripturæ.

Sortilegium, hereticum est, vel hereticale qualificatum, cum malefici in sortilegio Deum abnegant, abutuntur Sacramentis, puta, Eucharistia, confessione, baptismo &c. vel sacramentalibus: aut rebus aliis sacris: ut oleo Sancto, Agnis Dei, reliquiis Sanctorum, candela, vel aqua benedicta: vel in eo adhibent Evangelium, Symbolum, Pater noster, vel aliquem psalmum David: aut alias orationes, vel verba sacra scripturæ, maxime ad effectum consequendum, quod de se sit peccatum mortale. Si enim credunt huiusmodi adhibita vim habere ad maleficiorum operationem factum est hereticum, idest tales sortilegi sunt heretici. Si verò non credunt, factum hæreticale est, idest, ipsi sunt vehementer suspecti de heresi. Hoc testantur Pegna *ad Directorium Inquisi. par. 2. Comment. 67.* Farinac. *de heresi quæst. 181. num. 2.* Lælius Zec. *part. 1. tit. de fide, rubric. de heresi cap. 11. num. 13. versic. similiter.* Petrus Binsf. *tract. de Confess. malef. prælud. 14. vers. ex horum Doctorum opinione.* Joannes Azorius *Institut. moral. par. 1. lib. 9. c. 26. q. 4.* Scaccia *de Jud. Civil. Criminalibus, & hereticalibus lib. 1. cap. 12.* Delrius *lib. 5. Disquisi. magic. sect. 15.* Leon. *in Thesauro fori ecclesiastici par. 2. c. 36. n. 9. & Carena par. 2. de Sortileg. tit. 12. §. 4. numer. 23.*

§. X I.

Sortilegium hæreticum est, vel hæreticale, quodcumque dæmonitribuitur adoratio vel latriæ, vel dulciæ soli Deo, & Sanctis ejus debita: sic docent Eymericus in *Director. Inquisit. par. 2. quæst. 43. ferè per totam*: ubi etiam Pegna latiss. Scaccia dicto c. 12. num. 15. Farinac. loc. cit. num. 68. Dicitur autem sortilegus latriæ honorem dæmoni dare, si vocaret eum Deum: Vel aliis verbis denotantibus divinitatem. Honorem verò dulciæ, si eum vocat Sanctum, vel beatum; si ei genuflecteret, preces funderet, luminaria accenderet, thus, & alia aromata ei offerret: immolaretque ei aliquod animal: vel sanguinem proprium: ut latè Eymericus loc. cit. Scaccia d. cap. 12. n. 26. & sequent. Leon. de *Thesauris fori Eccles. d. 39. num. 9. & 10. & Farinac. loco cit. nu. 77.* Quod si credunt, talem honorem dæmoni esse debitum, hæretici sunt censendi: quia intellectus adhæret pertinaciter falsitati, quæ repugnat catholicæ veritati, & voluntas consentit. Si verò non credant, hæc dæmoni convenire; sed tantum hujusmodi exhibeant honorem, ut aliquid à dæmone consequantur, non sunt hæretici; sed vehementer suspecti de hæresi: quia tale factum, idest sapit manifestam hæresim, & ex parte operantis, si habet pactum cum dæmone expressum: & ex parte operis: quia opus ex se manifestam sapit hæresim. Ita Joannes à Rojas in *tractat. de hæreticis p. 1. num. 304. & sequent. & num. 309. & sequent. & num. 356. & sequent.* Umbert. Locat. in *judiciali Inquisit. in verbo Hæreticus num. 32.* Simanch. *Catholic. institut. titul. 3. rubr. de Hæreticis num. 8.* qui testatur, esse constantem Theologorum, & Jurisperitorum sententiam ex Antonina, Sylvestrina, Joan. Lupo, Albertino, & Alphonso de Castro cum aliis ibi per eum allegatis. Farinac. loc. citat. num. 79. dicens: tales esse hæreticos præsumptivè; quod sufficit ad illos puniendos modò gravius, modò levius, ut de hæresi vehementer suspectos; & Campeg. in *additionibus ad Zanchinum in tractat. de hæreticis cap. 22. littera C. in verbo Inquisitor. vers. pro his intelligendis*: ubi pariter ex hac præsumptione, seu juris fictione sic dæmones adorantes hæreticos ab Ecclesia reputandos, & judicandos esse censet, & in *versic. quod si quis dicat*: ubi ait: quod est juris præsumptio. Et hoc credo voluisse Franciscum Saurez de *Relig. lib. 2. de Superstit. cap. 19. num. 10.* dum dixit, adorantes dæmones per latriam, vel dulciam: seu illos invocantes ad id, quod à solo Deo cognosci, revelari, aut fieri potest, reputandos esse vehementer de hæresi suspectos, Quod confirmat etiam Jacobus de Grassiis lib. 2. *suarum decis. cap. 15. num. 15.*

Limitant tamen hic Campeg. in *additionibus ad Zanchinum in tract. de hæreticis cap. 22. littera C. in verbo Inquisitor. vers. quod si quis dicat*, & Jacobus de Grassiis loco cit. Hanc juris præsumptionem, in dubio, quod in adorante dæmones præsumatur error, admittere probationem in contrarium.

§. X I I.

Quæcumque sortilegia fiunt à maleficis, ac sortilegis habentibus pactum expressum cum dæmone respectu operantis sunt hæreticalia, etiam si non essent ratione operis: ut si à dæmone peteretur res, puta sanitas, quæ ejus facultatem naturalem non excederet. Ita Delrius *Disquis. magic. lib. 5. sect. 15. nu. 2.* Zanardus in *summa divinorum præceptorum par. 2. cap. 64. vers. 2. erit sortilegus*. Tales enim pacta cum dæmone incuntes sunt vehementer suspecti de Apostasia, ut docet Zanardus ibi ex Div. Thom. 2. *sect. distinct. 7.* & Genuensis in *Praxi Curie Archiepiscop. Neapolit. cap. 18. numer. 11. versic. item vehementer suspecti in noviss. impress. & antiquis capit. 23.*

Quando verò in sortilegio, facto ad conferendam, vel consequendam sanitatem aliqua concurrunt prædictorum numeris præcedentibus: puta, adoratio dæmonis,

54

Factum Hæreticum Vel Hæreticale est Dæmonē adorare Adoratione Latriæ. Vel Dulciæ.

55

Sortilegium hæreticale ex parte operantis, cum maleficus petit à dæmone quæ non excedat ejus facultatem.

Ex parte operis cum intercedit abusus Sacramentorum.

Sacramenta-
lium. Rerum
sacrarum
Verbis sacre
scripture.

nis expressa invocatio, abusus sacramentorum, vel sacramentalium: vel aliarum rerum sacrarum: vel verborum sacre scripture: tunc factum illud vel est hereticum, vel hereticale etiam ex parte operis: quia huiusmodi opus manifestam sapit heresim: Hoc testantur Franciscus Torreblanca *de magia lib. 2. cap. 49. n. 56.* Delrius *lib. 3. disquis. magic. p. 2. q. 4. sect. 7.* Jo: Crivil. *de superst. p. 3. c. 11.* & Cesar Carena *tract. de off. sancte Inquisit. p. 2. de sortileg. tit. 12. §. 5. nu. 31.*

§. XII I.

56
Factum He-
reticum Vel
Hereticale
Baptizare
imagines.
Rebaptizare
pueros; sacra
conculcare,
Et alia huius-
modi perpet-
rare.

TAndem breviter omnia sortilegia, & opera magorum, ac maleficorum sunt vel heretica, vel hereticalia, in quibus sortilegi imagines baptizant; pueros rebaptizant; caput defuncti fumigant; sanctorum imagines conculcant, sputis sedant; cruces deiiciunt, vel configunt; sacramentis sacris, vel sacramentalibus nefarie abutuntur; demones invocant, eis thura adolendo, sacrificia offerendo, candelas accendendo, cultum tribuendo, genua flectendo, humi prosternendo, preces emittendo, adorando, se eis devovendo, obedientiam promittendo, laudes eorum, vel cantus proferendo, castitatem pro eorum reverentia, vel admonitu servando, jejunando, carnem suam macerando, vestibus nigris, vel albis pro eorum reverentia induendo; per characteres, signa, & ignota nomina obsecrando; aves, vel alia similia animalia immolando; sanguinem proprium ex se emittendo; vel aliquid simile in eorum cultum, & obsequium peragendo: ut scripta eorum nomina honoris, & cultus causa deferendo: ut latissime hæc omnia prosequitur noster Belochius *de Casibus reservatis p. 2. q. 1. in 1. casu Tabellæ Anthonitane n. 73.* & ferè per totum illum casum.

§. XII V.

57
Magiam E-
xercetes He-
retici sunt
Vel
Ut heretici
habentur.

Hinc magicam artem exercentes ne dum hereticales sortilegi reputandi sunt, sed etiam ut hæretici habendi. Hoc testatur Eymericus *in Directorio Inquisitorum part. 2. in verbo hæresi q. 43. versic. ex predictis apparet.* Ibi Petrus Vendramen. *in additionibus litera A.* ubi benè declarat, qui dicantur magi. Umbertus Locat. *in judicial. Inquisitorum in verbo Apostata, num. 5. versic. Et similiter etiam ab aliis operibus magicis & nu. 7. vers. ex his apparet, quod magicam artem sectantes ut heretici sunt habendi.* Simanch. *Catholicarum institutionum tit. 63. rubric. de Superstitionibus num. 14.* ubi dixit magicas artes ex pactis dæmonum provenire, & in *Enchyridio Violatæ religion. tit. 8. num. 11.* Petrus Gregor. *Syntag. juris lib. 34. c. 1. & seq.* Lelius Zecch. *in summa par. 1. tit. de fide, cap. 17. rubric. de magia num. 2.* Tolerus *de institutione Sacerdotum lib. 4. cap. 14. nu. 3. & 4.* Jacobus de Grassis *lib. 1. suarum Decisionum cap. 6. rubr. de magiis per totum* & latius Benedictus Pererius *tract. de magia c. 1. & sequent. & Farinac. de Hæresi q. 181. n. 36.*

Quare cum magi, ac malefici prædictis omnibus criminibus communiter sint obnoxii, ob quæ non solum hæreticales, hoc est, vehementer de hæresi suspecti reputantur; sed & aperti hæretici præsumuntur: quales penas tantis sceleribus, ac facinoribus tam horrendis, & execrandis deberi existimabimus? Non alias utique, quam quibus ipsimet hæretici mulctari iubentur.

§. X V.

58
Ideo subiici-
untur Exco-
municationi
Bullæ cænæ
Domini sal-
tem in foro

Jure ergo canonico ut hæretici, aut vehementer de hæresi suspecti subiiciuntur excommunicationi latæ sententiæ, quæ prima est in Bulla cænæ Domini Summo Pontifici reservatæ. Et quamvis nullus error esset in intellectu: nihilominus in foro exteriori ligarentur: quia cum eorum facta sint hæretica, nempe veritati catholicæ contraria, præsumitur etiam error interior in intellectu: ut habetur *cap.*

Epi-

Episcopi 26. qu. 5. & confirmat Toletus loco citato. Idcirco non tantum prædicta excommunicatione; sed etiam aliis impositis juxta delicta ab eis perpetrata, nec non ceteris poenis hæreticis solitis infligi extra de hæreticis cap. ad abolendam puniri jubentur. Confirmat Spineus in tract. de strigibus cap. 3. & 15. ubi ait: quod Innocentius VIII. Julius III. Adrianus VI. & Clemens VII. hujusmodi maleficorum causas Inquisitoribus commiserunt: quia apostatæ, & hæretici sunt, vel certe vehementer suspecti. Idipsum testantur Umbertus Locat. in judiciali Inquisitorum in verbo lamiæ. Joannes à Rojas singular. 9. num. 6. Simanch. Cathol. institut. tit. 37. rubr. de lamiis mall. malef. part. 1. qu. 14. Alphons. de Castro lib. 1. de justa hæret. punitione cap. 16. Alciatus lib. 8. parergon. cap. 22. & Farinac. loco citato num. 46. qui omnes communiter concludunt, Inquisitores posse sic, ut supra, contra magos, maleficos, & lamiæ procedere: ut bene concludit etiam Petrus Binsfeldius tractat. de confessionibus malefic. memb. 2. post quintam conclusionem principalem. §. hæc questio. vers. secunda conclusio. dicens: quod omnium judicio, maleficorum crimen ad hæresim refertur; statutaque in hæresi procedunt etiam in maleficiis: tum quia eadem militat ratio. Ubi autem est eadem ratio, ibi idem jus esse debet. L. illud ff. ad legem Aquiliam cum similibus: tum etiam quia omni crimine atrocior est.

Exteriori;
quando non
est error in
intellectu.

§. XVI.

QUOD si malefici, lamiæ, ac strigæ prædictæ confessæ, aut convictæ de errore: quia, puta fidem abnegarunt, pertinaces, & impenitentes fuerunt; Inquisitores prædicti eas tanquam hæreticas curiæ seculari tradunt: ut habetur per eundem Simanch. loco citato numer. 16 & in Enchyridio Viol. religion. tit. 11. rubric. de lamiis numer. 2. Eymer. in Directorio Inquisit. part. 2. quæst. 43. num. 8. Versic. Ex his apparet, il secundo. Quod apertè extat in cap. ad abolendam §. præsentis, extra de hæreticis in illis verbis: Præsentis nihilominus ordinatione sancimus, ut quicumque manifestè fuerint in hæresi deprehensæ, si clericus est, vel cujuslibet religionis obumbratione fuscatus, totius ecclesiastici ordinis prærogativa nudetur: & sic omni officio, & beneficio spoliatus ecclesiastico, secularis reliquatur arbitrio Potestatis animadversione debita puniendus: & in §. Laicus, in illis verbis: Secularis judicis arbitrio relinquatur, debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem. Et ibi hoc annotarunt Glossa in figuratone casus versic. secundo statuit, & Versic. si verò & in verbo: relinquatur. Abbas. antiquus num. 2. Hostiensis num. 5. versic. ab hac regula & in verbo: secularis relinquatur, & num. 6. in fine. Versic. Laicus autem. Joannes Andreas in Summario. Henric. Boich. num. 20. vers. Clerici prius, & numer. 21. Ancharanus in Summario, & num. 4. Anton. de Butrio num. 1. Vers. & traditur curiæ seculari, & num. 5. Versic. Nota primò Marian. Socin. in Summario. Felyn. etiam in Summario. Cardinal. Zabarell. ante num. 1. & Joannes de Anania in secundo Summario, & numer. 6. est etiam text. in cap. Excommunicamus §. Damuati in princ. extra eodem; ubi ad litteram dicitur: Damuati verò presentibus secularibus potestatibus, aut eorum Ballivis relinquuntur, animadversione debita puniendi, & extat Constitutio Innocentii IV. edita de anno 1254. incipit: Noverit Universitas versic. Damuati, relata per Franciscum Pegnam inter litteras Apostolicas fol. mihi 21. in princ. & alia Nicolai III. edita de anno 1281. incipit: Noverit universitas versic. Damuati verò, relata ubi supra per Pegnam fol. 67.

59
Malefici de
hæresi convi.
& si pertina-
ces, & impen-
itentes sint,
tradantur
Curie secu-
lari.

§. XVII.

TRADI autem hæreticum Curie seculari debita poena puniendum, tam in clerico, quam in laico aliud non est, quam illum Judici seculari relinquere, ut in suum forum recipiat: ut bene declarat text. in cap. Novimus in fine principii de verborum significatione; ibi Glossa. Henric. Boich. in d. c. ad abolendam nu. 20.

60
Quid sit tra-
di Curie se-
culari?

vers.

vers. Unde dic & declarat in eodem cap. ad abolendam Hostiens. nu. 7. vers. & nisi penitent, & n. 8. vers. Ideo autem dixi, & ibi Abb. n. 7. & n. 12.

§. XVIII.

61.
Malefici ex
corde pœni-
tentes reci-
piendi sunt ad
penitentiam.

BENÈ verum est, quòd si malefici huiusmodi Pœnitentes veniam petant, & ad Ecclesiam ex corde redire velint, admittendi sunt ad pœnitentiam, ac etiam reconciliandi: nec ullo pacto tradendi, seu relinquendi curiæ sæculari: dummodo non fuerint prius carcerati à Iudicibus sæcularibus; ut latius dicetur infra: Ita Simanchas, qui de probabiliori, veriorique sententiâ testatur, *Catholicarum institutionum tit. 37. rubr. de lamiis num. 17. in eadem allegans etiam Arnaldum Albertinum in tract. de agnoscendis assertionibus catholicis, & hereticis quest. 25. num. 66. Et Eymericus in Directorio Inquisitorum par. 2. quest. 42. num. 5. ubi generaliter dixit, sortilegos pœnitentes ab Ecclesia cum abjuratone recipi ad misericordiam. Dixi, ex corde redire velint. Nam malefici cum ad manus Iudicum deveniunt, & de aliquo delicto per testes sunt convicti, ostendunt se velle ad Ecclesiam redire; & paratissimos se exhibent ad tales errores abjurandos, & ad peccata sua in confessione sacramentali aperienda: sed hoc dumtaxat, ut mortis diras pœnas effugiant. Omnia enim fiçtè ut plurimum, & non ex corde operantur. Abjurant, sed tantum illos errores, quos celare non possunt. Confitentur peccata; sed tantum illa, de quibus publice sunt convicti cum aliquibus alijs venialibus; illaque exponunt Confessario non humiliter, & per modum accusationis; sed per modum excusationis, & narrationis. Et postquam Iudicum manus evaserunt; iterum ad castra diaboli sui domini confugiunt, ad vomitum revertuntur, & fiunt novissima pejora prioribus. Quare prædicta Simanchæ, ac cæterorum D. D. positio intelligenda est, si spes effulgeret emendationis; & magna, atque clara pœnitentiæ inditia extarent; nec rei sunt relapsi; nec scandalum timetur; nec magnum imminet Reipublicæ periculum ex hac clementia.*

§. XIX.

62.
Exceptis qua-
tuor sequen-
tibus casibus.

VEruntamen et si regulariter pœnitens hæreticus ad misericordiam pro prima vice admittatur, si ex puro corde ad fidem revertatur, ut dicunt præallegati Auctores; in nonnullis tamen casibus vigore Constitutionum Summorum Pontificum pœnitens non recipitur ad misericordiam, etiam quòd relapsus non sit; sed brachio sæculari tradendus.

Primus casus est. Missam celebrans, cum Sacerdos, & presbyter non est, brachio sæculari traditur, etiam quòd non sit relapsus, sed pœnitens, ex decreto Pauli IV. sub die 20. Maii 1557. relatum per *Umbertum Locatum post Judicial. Inquisitorum rubrica contra sine ordinibus celebrantes. Et ex alio decreto ejusdem Pontificis sub die 20. Maii 1559. rubric. contra abutentes sacramentis ubi generaliter de audientibus confessiones non existentibus in sacris; & abutentibus sacratissimo Altaris Sacramento. Quæ decreta roborata sunt per aliam Constitutionem Clementis VIII. quæ incipit, Et si Romæ publicatam die 5. Decembris 1601. relatum à Stephano Quaranta in Summa Bullarii, verbo Ordo in fine. Quam Constitutionem ad omnes etiam minores 25. annis, dummodo vigesimum ætatis annum compleverint, ampliavit Urbanus VIII. Constit. 79. incipit: *Apostolatus*, 23. Martii 1628.*

Secundus casus est de hæreticis, qui negant Sanctissimam Trinitatem, Divinitatem D. N. Jesu Christi, ejus Conceptionem de Spiritu Sancto, Mortem ipsius, ut nos redimeret; ac Virginitatem Beatissimæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ. Hæ hæretici licet prima vice, etiam non relapsi Curie sæculari traduntur ex Pauli IV. Constitutione incipiente: cum quorundam hominum pravitas: de anno 1555. registrata per *Franciscum Pegnam inter litteras Apostolicas post Directorium Inquisitorum* fol. mi-

fol. mihi 155. cujus quidem Constitutionis verba refert idem Franciscus Pegna in additionibus ad Emericum in eodem Directorio Inquis. par. 2. q. 58. comment. 83. vers. Penultimo & vers. Final folio 414. quæ Romæ die 18. Martii 1597. fuit practicata, dum in Ecclesia Sanctæ Mariæ supra Minervam unus penitens, qui inciderat in casum dictæ Constitutionis fuit sæculari brachio relaxatus, ut testatur Campan. in di. vers. Juris canon. Rubr. I. n. 47. in fine. De qua Bulla vide Scortiam in Selectis Roman. Pontific. Constitutiones Epist. 67. Extat pariter Constitutio Clementis VIII. edita die 3. Februarii Anno 1603. Pontificatus sui anno II. relata per Paulum Piascium in praxi Episcopali p. 2. r. 4. n. 143.

Tertius casus est, de quo in Constitutione ejusdem Pauli IV. incipit: cum ex Apopolatus officio: quando, scilicet, Magistratus quilibet, seu Domini Ecclesiastici, seu temporales inciderint in Schisma, aut hæresim: Vel hæresim, aut Schisma excitaverint. Quæ quidem Constitutio pariter registrata est per eundem Pegnam, inter litteras Apostolicas post eundem Directorium Inquis. folio mihi 157.

Quartus casus tandem est in maleficis, & lamiis, qui per maleficia aliquos occiderint: ut per Constitutionem Gregorii XV. incipient. Omnipotentis Dei sub die 20. Martii 1623. quæ Bulla impressa habetur post 4. par. resol. moral. P. Diane.

§. X X.

QUARE Malefici convicti incidisse in aliquem prædictorum quatuor errorum etiam pro prima vice, etsi penitentes sint, non sunt ad misericordiam recipiendi; sed ex prædictorum Summorum Pontificum Constitutionibus sæculari brachio tradendi.

Immo quamvis de nullo prædictorum quatuor errorum fuerint convicti, dummodo de aliqua hæresi rei sunt adinventi, etsi penitentes sint in ipso tabulato, vel post sententiam convertantur, raro ad misericordiam sunt recipiendi. Ita Abbas in cap. excommunicamus, il primo num. 10. Vers. Vel potest dici. Joana. ab Anania num. 7. eod. vers. vel potest dici, extra de hæreticis. Decianus in tract. criminal. lib. 5. cap. 37. num. 40. Diana par. 4. tract. 7. resol. 24. Castrus Palaus disputat 6. punct. 2. num. 18. Carena de off. Sanctæ Inquis. par. 3. de penis. tit. 13 §. 1. num. 16. & 17. Farinac. de Hæresi. q. 193. num. 63. ubi ait: Ante oculos Inquisitores habere debent casum relatum ab Emerico in decimo modo terminandi processum de eo sacerdote in Civitate Barchinon. ut inipiente damnato, qui cum inciperet comburi, clamavit, quod educeretur, & fuit educatus, & abjuravit; sed post 14. annos fuit ut impenitens relapsus condemnatus, qui multos infecisse repertus est: & ideo Franciscus Pegna ibi in additionibus ad Emericum par. 2. qu. 11. comment. 36. littera E. vers. Postquam traditus fuerat, expresse concludit, nullo modo hos sic penitentes, dum curiæ sæculari fuerunt traditi, esse recipiendos; & hanc sententiam sic semper æquam visam fuisse, affirmat; & quod contrarium facere, valde periculosum est.

§. X X I.

QUAS autem pœnas secundum leges humanas sustinere debent hujusmodi diaboli partiarum cum de aliquo prædictorum quatuor errorum vel de hæresi fuerint convicti, & impenitentes. Non alia utique, quam mortem multari, non solum jure divino, & canonico; sed civili etiam, & consuetudinario, incomperto est. L. Nullus. L. Multi. L. Etsi excepta. C. de Maleficis, & Maleficatoribus. L. Arriani. §. Manichei ibi. & ultimo supplicio tradendi. C. de hæreticis. & L. Quicumque. §. eos vero. Vers. Ultimo etiam supplicio. Quia tamen loquitur in docentibus hæresim, & ibi Glossa in verbo Damnetur. C. eodem. & in L. Ubicumque. & L. seq. & L. Manichei. C. eodem. Hoc sustinent Hostiensis in c. ad abolendam. nu. 7. Vers. Lex humanæ, extra de hæreticis. Joannes Andreas. num. 6. vers. Lex humanæ.

63

De quibus omnibus, vel aliquibus malefici convicti ad misericordiam non sunt recipiendi. Sicut etiam si hæretici sint impenitentes ante sententiam.

64

Dicti malefici pœna mortis multandi sunt. Probatur auctoritate Legum.

Doctorem.

Boich.

Boich. n. 19. *vers. Lex etiam humana*. Ancharanus n. 7. *vers. Lex civilis*. Ant de Burtio nu. 17. *vers. Lex humana*. Abb. num. 13. *vers. Sed jus civile*. Cardinal. Zabarell. num. 18. Joan. de Anania nu. 7. *ad medium Versic. Hanc etiam penam*. Est etiam Glos. *in c. Excommunicamus*, ille secundo in verbo puniendi extra de hereticis. Archidia. *in cap. Ut inquisitionis officium* num. 3. in verbo *Animadversione*, eodem tit. de hereticis *in 6. Silvest. in verbo Hereticus*. §. 1. num. 14. *Versic. Duodecima pena, quod morte plectuntur*. Fr. Rayner. *in summa*, in verbo *Heresis* cap. 5. post *Versiculum Quartum est*. Umbertus Locat. *in judiciali Inquisit. in verbo*, pena num. 9. *Versic. Duodecima pena, quod morte plectuntur*. Bonifacius de Vitalinis *in rubr. de crimine heresi*, num. 6. *in fine vers. & condemnantur ad mortem* Grilland. *tractat. de hereticis* qu. 3. num. 2. *in fine*, Carerius *in eodem tract. de hereticis*, sub n. 132. *in princ. Vers. jure autem civili*, & *Vers. consuetudine introductum est*. Gundisal. *in dicto tr. de hereticis*, qu. 15. num. 4. *in princ. & Vers. Et jus civile*. Bos. *in tit. de hereticis*, nu. 37. Vide quod in hoc conveniunt lex civilis, canonica, & divina. Conrad. *in pract. rubr. de hereticis* n. 12. Anton. Gomez *de delictis* c. 2. *rubr. de crimine lese Majestatis divine*, & *humane* num. 1. post *Versic. Item pro qualitate facinoris*. Covar. *variarum resolutionum* lib. 2. cap. 10. n. 10. *in princ.* Menoch. *de arbitrar. q. lib. 2. casu* 374. nu. 1. Petrus Gregorius *Syntagmat. juris* lib. 33. cap. 8 n. 20. Lælius Zecch. *in summa* par. 1. tit. de fide, *rubr. de heresi*, c. 11. num. 16. *Vers. multiplex verò pena*.

S. X X I I.

65
Immo vivi
comburendi.
Que pena
probata est
Jure Divino.
Canonico.
Civili.
Consuetudi-
nario.

NEc solum malefici prædicti criminosi ut supra morti sunt tradendi, ut facis superque probatum est; sed vivi comburendi. Et ista pœna ignis approbata est de jure divino, canonico, civili, & consuetudinario, ut communiter notant Doctores *in cap. ad abolendam extra de hereticis*. Nec immerito. Si enim miles, qui in bello ad hostes aut fugit, aut vult transfugere, ultimo supplicio afficitur secundum leges, *L. Desertorum §. is qui ad hostes ff. de re militari*. *L. si quis aliquid ex metallo §. Transfuge ff. de penis*. *Transfuge ad hostes*, aut secretorum nostrorum renuntiatores, aut vivi exurantur: aut furca suspendantur: Qua pœna erunt digni, qui à Duce Christo, cui dederunt fidem, & obedientiam promiserunt, fiunt transfuge ad crudelissimum omnium hostem dæmonem? Si secundum legem divinam, & civilem blasphemus lapidibus obrui meretur, ut est textus clarus *in Authent. ut non luxurientur contra naturam*, quam Joan. ab Anania *cap. 2. de maledic.* vehementer laudat, & magnificat & ita affirmant, & concludunt Doctores, ut attestantur Damhaud *in pract. crim. cap. 61. num. 26.* & Julius Clarus *lib. 5. sent. §. Blasphemia* num. 3. Quæ tamen pœna hodiernis temporibus non servatur ob defectum religionis, & justitiæ: ut dixit Lucas de Pegna *in L. omnes C. de delator. lib. 10.* Quinam autem peiores blasphemæ, quàm malefici, qui non solum verbis: sed factis maximas in Deum, in Christum, in B. Virginem, in Sanctos faciunt blasphemias, ut placeant demoniorum principi, cui magis probatur, qui majora scelera perpetrat? Taceo, quod nefarii isti cum dæmone cocant, ubi, cum non solum sit naturarum diversitas, sed in nullo communicatio, majorem merentur pœnam, quàm pessimi Sodomitæ, qui secundum jus civile, & canonicum morte puniri jubentur. *L. cum vir nubis in fœminam. G. ad legem Juliam, de adult. & in d. Authentica, ut non luxurientur contra naturam. 15. qu. 1. can. mulier. & 23. q. 5. can. Reos. §. Qui cojerit*. Et quamvis tex. *in d. L. cum vir nubis*. innuat pœnam gladii: consuetudine tamen receptum est, ut peccantes contra naturam igne concrementur: ut docent Angel. *in d. L. Damhauder. in pract. crimin. cap. 96. num. 12.* Julius Clarus *lib. 5. in §. Sodomia* relati à Petro Binsfel. *Comment. in tit. G. de malef. & mathem. in L. Nemo q. 1. concl. 2. vers. Quinto*. Quam consuetudinem sequitur Constitutio Caroli V. *in art. 116.* Quis ergo dubitat, pœna ignis afficiendos eos, qui hoc enormissimum

mum peccatum non dubitant exercere cum spirituali creatura, quod omnia peccata carnis malitia, & enormitate superat?

§. XXIII.

Digni utique omni laude Principes, & Judices, qui hujusmodi hominum facies, & averni ministros jubent igne concremari, qui Deum suum abnegare, communioni Sanctorum abrenuntiare, pacta cum daemonibus inire, ipsorum castra sequi, aliis contumeliam, ac grave damnum Reipublicæ, & ejus membris inferre non erubescunt. Sic ille Rex Gothorum Athalaricus edictum edidit; cujus meminerunt Cassiodorus lib. 9. Olavus Magnus lib. 3. c. 19. de gentium septemtrionalium variis conditionibus, & Petrus Gregorius lib. 34. Syntag. juris univ. vers. 14. Maleficus, inquit, vel eos, qui ab eorum nefariis artibus aliquid crediderint expetendum, legum severitas insequatur, quia impium est, vos illis esse remissos, quos cælestis pietas non patitur impunitos. Qualis enim fatuitas est, Creatorem vitæ relinquere, & sequi potius mortis auctorem?

Sed clariori constitutione has penas Maleficis debitas declaravit quidam Elector Saxonie lib. 2. p. 4. quam allegat Joannes Georgius Godelmannus lib. 3. de Magis, & Veneficis cap. II. nu. 19. relatus à Binseldio loco citato vers. 14. Postremo. Constitutionis autem verba è germanico idiomate in linguam latinam ad verbum translata sic habent: Si quis oblitus christianæ fidei cum dæmone fœdus inferit, operatus sit, aut rem habuerit, talis persona, etiamsi veneficio, sive maleficio nemini nocumentum intulerit, igne è vita ad mortem tolletur, & punietur.

§. XXIV.

Huic affinis est constitutio Federici Imperatoris, Incipit; Inconsutilem in fine relata per Pegnam inter litteras Apostolicas in Directorio Inquisitorum folio mihi 18. ubi decernit, ut hujusmodi criminosi impenitentes vivi in conspectu hominum comburantur in flammarum commissi judicio, ut videre est apud Hostiensem ibi numer. 7. in verbo Debitam: Henric. Boich. num. 19. Ancharan. num. 7. Antonium de Butrio nu. 17. vers. Quæ erit pena. Abb. num. 2. vers. Nota penitentiam Clerici. Cardinal. Zabarell. num. 8. & Joann. de Anania num. 7. vers. Istorum enim. Abb. in cap. Excommunicamus, il primo ante n. 1. vers. Secunda corporalis, & communiter Doctores, quorum catalogum videre est apud Farinacium de Hæresi q. 189. n. 4.

Ec, licet prædictæ leges decernant, maleficos impenitentes vivos esse comburendos: & Judices, qui exequuntur sententias, sint ministri justitiæ, ideoque subdantur legibus, & debeant infligere poenam à legē præscriptam, maxime qui agnoscunt superiorem; nihilominus usus obtinuit, ut priusquam igni tradantur, interficiantur compressis faucibus, sive strangulentur, ad evitandum periculum, ne lenta mors ob magnos cruciatus, in desperationem reum trahat. Idcirco apud Christianos receptus est mos prius strangulandi, quam comburendi, nisi in aliquo casu ob singulares circumstantias, criminis atrocitas aliud postulet: ut in hæresiarchis, & aliis id generis.

Si autem reus maneat pertinax in malo, & non convertatur ad cor, nec peniteat ore obstructo, & lingua ligata, ne pusillos offendere queat, vivus comburitur in crimine hæreseos, ut praxis Italiæ, & Hispaniæ docet. Quod etiam in crimine maleficorum fieri debet. Nam in impenitenti non est timenda desperatio. Et ratio, ut vivi non comburantur, est, ne cadant in desperationem, vel aliud peccatum in maximo cruciatus: ut latè tradunt Covarr. lib. 2. var. res. 10. d. n. 9. Julius Clarus lib. 5. §. fin. præf. Criminalis q. 99. vers. Unum tamen in hoc proposito notabis. Et Binseld. tract. de confess. malef. memb. 2. post. 7. conclusionem principalem in quarto dubio.

Brog. Alexicachon.

C

Me-

66

Commen-
dandi Prin-
cip. ac Judi-
ces, qui tales
criminosos
pena ignis
puniri ju-
bent.

67

Merito ergo maleficis, ut hæreticis pæna ignis debetur ex Joan. 15. *Si quis in me non manserit, mittetur foras sicut palme, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardet.* Ad hunc enim finem illa verba allegantur à Panormitano, Joanne Andrea, & Hostienfi in cap. *Ad abolendam de hæreticis.* Sunt enim Malefici prævaricatores, qui quasi spinæ evellentur universi, quæ non tolluntur manibus, igneque comburentur usque ad nihilum: ut benè discurret Binsfeldius loco cit.

§. X X V.

68
Judices Provincias ab hisce criminosis purgare debent. Secus facientes sunt Rei Culpæ, & Restitutionis damnorum.

Invigilent ergo Judices maximoperè, & omni conatu studeant, & curent, ut Provincias ab hisce malefactoribus purgentur, præcipientes, eos è medio tolli; ne si ex sua negligentia, & conniventia Respublica, aut ejus membra damna patiantur, fiant rei culpæ, & restitutionis damnorum: ut habetur cap. 1. de off. Judic. delegat. & DD. ibidem L. congruit. ff. de off. præsid. Audiant Dominum clamantem, & verba repetentem apud Jeremiam 50. *Gladius ad Chaldaeos; gladius ad divinos: gladius ad fortes illius: nunquid & ipsi clamare poterunt: Ignis ad magos: ignis ad maleficos: ignis ad magicos Curatores, quorum crimina gravissima divinam Majestatem lædunt, & Dei Optimi Maximi indignationem provocant, ut justè nobis irascatur? Crescente enim malicia crescit, & pæna, quæ commensuratur culpæ. Si ergo Chaldaei, & divini secundum Dei sententiam gladio puniuntur, sicut & tales capitaliter leges civiles in tit. C. de malefic. & mathem. multandos statuerunt: cur & isti malefici ob tot criminum magnitudinem, & multitudinem igne non erunt comburendi?*

69
Nec ulli suffragatur dignitas personæ.

Nec eis suffragari potest dignitas personæ. Nam licet de lege communi excusentur à tormentis personæ in dignitate constitutæ: ut Doctores, Equites aurei velleris, Decuriones, Capitanei militum, Officarii Principum, Rectores Civitatum, & similes dignitate fulgentes: ut docent Franciscus Brunus de indicis, & tortura par. 2. q. 3. Marsilius in pract. crimin. in §. Expedita à nu. 27. Julius Clarus lib. 5. sent. §. fin. pract. crim. qu. 64. Gandinus in tract. de maleficiis in tit. de questionibus. Damhaud. in pract. crim. cap. 41. & alii alibi Excipiuntur tamen crimina Maleficorum: ut extat in L. et excepta. C. de malefic. & mathem. sicut etiam crimen læsæ Majestatis. L. nullus C. ad legem Juliam Majestat. & prodicionis patriæ, Civitatum, aut Principum, & similium. L. Desertorem §. His, qui ad hostes, & L. proditores ff. de remilitari. Cum ergo tot leges tum canonicæ, tum civiles clamitent in viros magicas actiones exercentes, nullibi equidem amplius sunt tolerandi; sed ubi vis locorum funditus tollendi. Et si harum auctoritas non sufficit, sufficiat una omnium Creatoris vox sic præcipientis: *Maleficorum non patieris vivere.*

A R T I C U L U S II.

Mulieribus.

§. I.

70
Citiùs ad maleficia feruntur mulieres.

Quas à penis excusant quidam eorum advocati.

Dignum sanè, quòd viri, qui perfectis gressibus per viam Dei fortiter, ac viriliter incedere deberent, improbitate, ac malitia relicto primo veritatis lumine cum morte fædus ineuntes, pactum facientes cum inferno suis operibus perversis Altissimum contemnunt, pænis etiam suis pro culpis debitis à legibus divinis, & humanis percellantur. Sed quibus suppliciis mulcandæ erunt mulieres fagæ? quæ ut maliciam suam exfatient, citiùs ad maleficia feruntur; nec est nequitia super mulieris nequitiam, clamante sapientissimo Jesu filio Sirach Ecclesiast. 25. At dicent aliqui istarum sagarum advocati, cum pæne non sint ampliandæ, sed restringendæ, quia odiosæ, cap. odia. de regul. juris in 6. & c. quadam lex.

Iex. 5. quod scripsi. & 25. q. 3. cap. tua. de decimis, mulieres hæc non comprehendendi sub illis pænis in præallegatis legibus indictis: cum ibi loquantur tantum de Magis, Maleficis, Divinis, & Ariolis; atque per genus masculinum semper enuntientur. At blaterent, ut lubet, isti diaboli fautores, quod sagæ, seu maleficæ à dictis non eximuntur legibus, quin & ipsæ eisdem subiiciantur pænis. Quamvis enim supradictæ leges loquantur in masculino genere; comprehendunt tamen etiam fæminas: quia masculinum in materia indifferenti inter masculum, & fœminam prolatum semper concipit, & comprehendit fœmininum, *ff. de verborum significat. l. 1. ff. de legat. l. si ita scriptum*. Glossa, Joannes Immolensis. Bartolus in *L. Quicumque de servis fugit*. Marfil. *consil. 85. num. 20*. Ludovicus Romanus in *consil. 98. num. 3*. Petrus Ancharan. in *cap. In generali. de elect. in 6*. Archidiaconus in *can. Si quis suadente 16. qu. 4.* & Binsfeld. *Comment. in tit. C. de malef. & mathem. in princ. notabil. 7*. Quod non solum veritatem obtinet in lege civili; sed etiam divina: ut rectè annotat Panormit. in *cap. Majores. de Baptismo, & ejus effect. num. 3*. ex illo Joannis 3. *Nisi quis renatur fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum cælorum*. Ad quod propositum possent allegari multe scripturæ tam veteris, quàm novi testamenti. Psal. 14. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis requiescet in monte sancto tuo? Qui ingreditur sine macula, & operatur justitiam. Qui loquitur veritatem, in corde suo*. Matthæi 7. *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum cælorum; sed qui facit voluntatem Patris mei, qui in cælis est: & cap. 25. Venite benedicti Patris mei possidete paratum vobis regnum: & iterum: Discedite à me maledicti in ignem æternum*. Si enim masculinum ibi non conciperet fœmininum, cunctæ fæminæ, & à patria cælesti excluderentur, & à gehennæ pænis eximerentur.

Eorum executione refellitur.

§. I I.

Nec officit, quòd dicant, pænas esse restringendas, & non ampliandas, utpote odiosas; ideoque prædictam regulam, cum sit in odiosis, non esse ampliandam, & ad mulieres extendendam. Nam falsissimum est, prædictas leges esse odiosas; immò maximopere sunt favorabiles non solum toti Reipublicæ, & cuilibet personæ: quinimò ipsismet sagis, & maleficis.

Primò maximæ sunt utilitati Reipublicæ: quia dum isti facinorosi utriusque sexus è medio tolli jubentur, non ita contumeliam, & damnum Reipublicæ, ejusque membris inferre valent; sic habetur magis civium inter se pacificus convictus, & totius Reipublicæ major conservatio per hoc, ut nemo alterum lædat: ut enim cætera omittam, cum eorum peccatum sit in uno multiplex quædam colluvies, sentina, & semper repullulascens hydra peccatorum: Deus gravissimè semper offenditur; & ad clades toti Reipublicæ inferendas provocatur maximè: ut his infelicitissimis temporibus experimur, quibus hujus sectæ (quæ jam cæteris longius proserpit) flagitia, bonorum hominum precibus, & pietati præponderant; plusque illa possunt ad irritandum, quàm hæc ad Deum placandum.

Secundò leges illæ prosunt bonis civium moribus. Quamvis enim Magi, Malefici, & Sagæ nemini nocerent facto, nihilominus juvat, eos è medio tolli, ne suis perniciosissimis sceleribus, & nefandissimis superstitionibus aliis noceant suo exemplo: ut videmus quotidie lamias multiplicari, & earum sermones, atque opera canceris instar serpere. Multi enim natura, aut prava consuetudine sunt proclives ad scelera, qui pæna mortis deterrentur à similibus criminibus perpetrandis juxta illud Poeticum:

Oderunt peccare mali formidine pæna.

Et alii pænas flagitiosorum perspicientes formidant; eorumque exemplo fiunt cautiore: quare tollendi sunt de medio. quia juxta illud Salomonis *Prov. 19. Pestilens flagellato, stultus sapientior erit*. Vide infra sub n. 587. & seq.

71
Pæna præallegata ampliantur ad mulieres quia non sunt odiosæ, sed favorabiles. Reipublicæ ob conservationem.

Boni civium moribus ob exemplum.

Ipsis sagis, &
maleficis ob
conversionē.

Tertiò ipsismet Maleficis, & Sagis hujusmodi pœnas favorabiles esse, ac proficuas, quis audeat negare? Nisi enim hi diaboli affecclæ de medio tollantur, sed diutius tolerantur, majora aggravatis sceleribus supplicia sibi accerfunt, & de die in diem fiunt deteriores. Cunque salutis pars sit, minus affligi: optimè illis ad salutem consulit æternam, qui maturè flagitiis eripit. Docet enim experientia vix ullos extra rogam, vel carceres converti, & ex maximo numero paucissimos excutere illam servitutem duram, & diram nisi ad manus justitiæ deveniant. Quomodo convertantur, qui domi moriuntur; nec habent qui ad Deum revocet conscium peccati eorum quenkum? Potest utique Deus ad penitentiam etiam domi revocare: sed non videmus hoc fieri; quod singulari Dei contingit clementia, quæ pœnas tantis sceleribus debitas vult breviorē, & leviorē hic supplicio expiari.

Cur ergo leges prædictæ maleficos de medio tolli præcipientes, dicendæ sunt odiosæ? Immo ut favorabilissimæ, utilissimæ, ac sanctissimè admirandæ, & observandæ, nec ideo restringendæ ad viros tantum; sed & ad fœminas ampliandæ, quas imbecillitas sexus non excusat, cum semper insignis malitia comitetur; ac propterea in sua nequitia obstinatiorē, & facinorosiorē in criminibus suis perpetrandis.

§. III.

72
Expresè de
sagis punien-
dis fit mentio
apud Canone-
s. Pontifices.

Sed quid immoror in istis probationibus? Nonne de istis diaboli mancipiis fit expressa mentio in c. *Si per sortiarias, atque maleficas* 23. qu. 1. & in Const. Innoc. VIII. *Summis desiderantes*, ubi expresè varia recenset facinora à pluribus utriusque sexus personis arte dæmonis patratas, quas, præcipit, debitas criminibus solvere pœnas? Sic Alex. VI. in const. *cum acceperimus*, diversas utriusque sexus personas diversis incantationibus, & diabolicis superstitionibus in Provincia Lombardiæ operam dantes; suisque veneficiis, & vanis observationibus multa nefanda scelera procurantes memorat; ac præcipit Inquisitoribus, hujusmodi personas utriusque sexus justitia mediante punire, & compescere. Id ipsum meminit, ac jubet Adrianus VI. *Constitut. Dudum uti nobis*. Et si attendere velis, quid Theologi, quid Casistæ, quid Canonistæ, quid Juristæ, quid Poetæ, quid Historici, ac Doctores omnes de dæmoniis ministris tractantes referant, invenies de mulieribus sagis multa narrare. Cum nihil frequentius audiat apud illos, quàm nomina magarum, fagarum, sortiariarum, lamiarum, strigum, veneficarum, pharmaceutricarum, incantatricum, excantatricum, fortilegarum, empusarum; quæ quamvis diversa; tamen totam illarum naturam vix explicare valent.

§. IV.

73
Quidam fagarum patronicas e numero maleficorum eximere student.

At ex opposito insurgunt nonnulli lamiarum patroni ac defensores, quorum principes sunt Joannes Vviers Medicus, Franciscus Ponzinibius, Duarenus, & Godelmannus Juristæ asserentes, lamias nostras e numero magorum, ac maleficorum eximendas esse: quod earum operationes sunt nisi imaginationes delusarum mulierum. Arripiunt occasionem ex c. *Episcopi* 26. q. 5. quia delusas Herodianas ille canon asserit, sic ratiocinantur: *si illæ mulieres delusæ, ergo & nostræ striges*, & ita delusæ talia delicta quæ verè ac realiter non commiserunt, in judicio confitentur; ideoque, cum delicta eorum non sint nisi imaginaria, non posse à Judicibus puniri.

Hujusmodi
exemptio sa-
gis est infru-
ctuosa.

Verum etiam si certum ponatur, quod dubium esse probatur à Spineo tract. de *Strigibus* quæst. 23. à Binsfeld. tract. de *Confess. malefic. in fine in solutione ad primum argumentum*, & Delrio libr. 5. *disquis. magic. section. 16. post medium*, dictum capitulum emanasse à Concilio generali, acritè congregato: illudque se extendere ad nostras sagas. Quod falsissimum esse ostendunt præcitati Doctores,

& nos

& nos infra docebimus, cum de strigarum fautoribus erit sermo. Adhuc eorum sententiam ipsismet lamiis infructuosam esse, oportet, ipsi fateantur. Per eam nanque supplicio non eripiuntur; quia adhuc ex ipso *cap. Episcopi*, hæreseos convincerentur. Ibi enim definiret, tales mulierculas esse infideles, & à Deo ad suffragia dæmonum desciscere. Et rectè definit: quialicet delusæ fuissent in somnis tam (ut optimè ratiocinatur Nicolaus Jaquierius *flagelli fascinariorum cap. ult.*) postquam evigilarunt recordantes eorum, quæ in somnis egerant, putantes, ea verè, & corporaliter à se gesta, ratificant pactum, & cultum dæmoni exhibitum; & sollicitè sibi cavent ab iis, quæ in somnis dæmon prohibuit; & omnia sedulò exequuntur, quæ iussit facere. Fovent enim pertinaciter voluntatem ad similes conventus revertendi; & faciendi quæcunque arbitrantur se illic commisisse, sacrilegia, sodomiam, incestus, infanticidia, idololatriam, &c. Profitentur sæpè coram complicibus etiam in iudicio, se hæc nolle deserere. Quare sunt hæreticæ, & apostatæ censendæ, licet hæc nequam voluntas, & opinio ex delusione nasceretur. Ad cultum enim, & exercitium hæreticæ pravitatis sufficit, liberè in eam consentire, & eam acceptare. Sicut si aliquis catholicus somniasset, se audire aliquem docentem, vel concionantem: Non esse Purgatorium: postea verò vigilans putaret, se vigilantem hæc audivisse, & memor eorum, quæ somniarat argumentorum, huic hæreticæ propositioni fidem, ac consensum præberet, & animo dictisque eam foveret: talis dubio procul haberetur, & esset verus hæreticus, & ut talis puniri deberet. Insuper sicut qui (sic arguit Bernardus Cumanus *Lucernæ num. 9.*) in somnis passus est illusionem, quia somniabat, sibi rem esse cum aliena uxore; si postea memor somnii complacet sibi de tali actu propter delectationem, quam inde sibi visus percipere ex spolio thalami alieni; licet non peccet ratione somnii, qua somnium fuit (quia iudicium rationis tum ligatum erat & ideo tum peccare non potuit) mortale tamen adulterii peccatum sibi consciscit ratione complacentiæ subsequenti, & consensus pleni in vigilia præstiti. Nam rectè Augustinus ait *Delectari falso crimine, verum est crimen*. Deinde quis ignorat, has vigiles multa conari ad hoc crimen: & conatum, qui ad cogitationem accessit, pœnam in atrocioribus criminibus meritò exigere? *L. quisquis C. de leg. Jul. Majest. L. Si quis non dicam rapere. C. de Episcop. & Cler. L. unica. C. Si qua præditus potest. L. 1. ff. de Extraordin. crimin. L. 1. ff. ad leg. Pompeam de parricidiis. L. fugitivus ff. de verborum signific. Quis ignorat, fautores, & conscios eadem pœna cum maleficis puniendos? L. 1. §. occisorum ff. ad S. C. Syllan. L. utrum ff. ad leg. Pompeam de parricid. §. alia, de public. judic. Denique patet in d. c. Episcopi non obstante delusione hæreticas declarari, quia dicit: *sceleratus, & retro post sathanam conversas*: quod est, esse apostatas à fide, dicit: *alios secum ad infidelitatis interitum traxisse* (quod est dogmatizantium) *à recta fide deviasse, fidem perdidisse, in errorem Paganorum devolvi, diaboli esse, non Dei, & Paganis esse deteriores*. Si ergo capitulum istud pertineret ad striges, deberent ergo adhuc hodie striges tractari, ut hæreticæ, & à fide apostatantes? Quem igitur fructum ex hoc capite percipiunt, quòd illas tam clarè hæreticas pronuntiat, & proinde subdit pœnis hæreticorum?*

Quare cum mulieres striges, ut considerentur, sive realiter, sive delusorie sua facinora patrantes, in malefaciendo, ac horrendis sceleribus perpetrando non inferiores, nec infirmiores hominibus se exhibeant, à iudicibus pœna eadem, qua viri jure merito sunt mulandæ, ut quæ in vita tot flagitia, ac facinora deserere noluerunt, ab illis saltem ipsæ derelinquantur in morte.

Quia de hæ-
resi convin-
cuntur &
Apostatæ
censentur.

ARTICULUS III

Pueris.

§. I.

74
Pueri videntur immunes à flagitiis, & consequenter à pœnis. Sed experientia contrarium docet. Cum plures eorum maleficiis vacent.

Cum agitur de magicis actionibus, quid commune cum his flagitiis habere possunt pueri, quorum ætas, teste D. Chrysof. homil. 59. in Matth. omni arrogantia, omni gloriæ inanis furore, omni livoris insania, omni carnalis concupiscentiæ æstu, omni avaritiæ appetitu, omnis contentionis cupiditate, cæterisque hujusmodi effectibus est immunis? quæ omnia, & similia sunt causæ ad maleficas actiones perpetrandas dispositivæ. Sed experientia rerum magistra contrarium docet. Cum enim sit insatiabilis diaboli cupiditas, suum usquequaque dilatandi imperium, nihil magis appetit, quàm suorum mancipiorum augere numerum, ideò non cessat, urgere maleficos, & continuè obtundere, ut eos ad suorum cætum adigant, qui in eorum non sunt potestate. Hinc miseri ministri, ut magistrorum suorum gratiam aucupentur, solent, quotquot ex liberis, & parentibus possunt, bonos, & malos impellere ad nomen dandum militiæ diabolicæ. Pater filium nondum puberem deducit ad nocturnos cætus, addit animos paventi ad insolita spectacula, renitentem dæmonibus offert in pignus obsequii, & juratæ fidelitatis, invitumque ad cuncta maleficorum flagitia sollicitare non desistit. Mater filiam quasi ad consanguinei sponsalia domo abductam, monitamque, ne ad ullum rei aspectum formidet, iisdem conventiculis inserit, oblatamque lucifero tradit, in ejusque verba jurejurando adigit; ideoque maleficia, sortilegia, incantationes, sceleraque magica quasi hæreditario jure à progenitoribus communicata exercentur à pueris, qui sæpius patribus nequiores evadunt: ut latè docuimus disp. 3. tom. I. num. 130. Quibus ergo pœnis mulctandi erunt pueri hujusmodi flagitia perpetrantes?

§. II.

75
Quid sentiendum de pueris impuberibus ex DD. sententia?

Audiamus legum interpretes. Certum est ex communi Doctorum sententia, quòd minor impubes, etsi doli sit capax, in delictis mitius punitur, L. I. §. Impubes. ff. de minoribus. Ibi enim ætas excusationem meretur. Ita sentiunt Julius Clarus lib. 5. §. fin. pract. Crimin. q. 60. Marsil. in pract. §. quoniam n. 96. Farinac. de pœnis temperandis q. 92. n. 41. qui plurimos allegat, quibus addo Cabell. resol. criminal. cent. 2. casu 134. Julium Cæsarem Ruginellum in suis practicis q. lib. 1. cap. 35. per totum, Ludovicum Gilhausen in sua Arbore judic. crimin. cap. 5. ramusculo 3 n. 54. & sequent. Præsidentem Abavo de reatibus q. 23. n. 5. & seq. Cæsarem Carenam tract. de off. Sanct. Inquisit. part. 3. titul. 9. §. 6. n. 20. & sequent. Impuberes autem censentur secundum DD. in cap. 1. & 2. de delictis puerorum, scæminæ usque ad 12. annum, masculi usque ad 14. annum quantum ad peccatum carnis. Sic etiam minor ætate excusatur à pœna ordinaria Sodomie. Socinus Junior lib. 3. consil. Menochius lib. 2. de arbitr. jud. qq. cas. 329. Ideò semper illa regula juris habenda est ante oculos, quòd ferè in omnibus pœnalibus judiciis ætati, & impudentiæ succurrendum est. L. ferè. ff. de regul. juris. Si autem minimè sit doli capax, in totum excusatur à pœna. L. infans. ff. ad legem Corneliæ, de Sicariis.

§. III.

76
Quis, si proximus pubertati?

Si verò quis sit doli capax, & proximus pubertati, tenetur non ordinaria, sed mitiori pœna, L. auxilium, §. in delictis ff. de minoribus. Quando autem puer sit do-

fit doli capax, iudicis arbitrium requiritur. Quidam enim citius, quidam tardius fiunt doli capaces; & ita nonnunquam etiam contingit, quod malitia ætatem suppleat; quod comprobatur exemplo relato à Joan. Andrea, Hostiensi, Panormit. Joanne Anania in cap. 1. de delictis puerorum, ex Dialogis S. Gregorii: diabolus è manibus Patris eripuisse puerum quendam quinque annorum jurantem, & blasphemantem Deum; quod Deus non permisisset, si ille infans non fuisset doli capax: cum dicat divina Scriptura *Ezechiel. 18. Filius non portabit iniquitatem Patris*, & communiter Theologi in 4. sent. asseverent, neminem puniri pœna gehennæ nisi pro peccatis propriis. Non ergo infans ille punitus fuit pro peccatis Patris, sed pro suis propriis; quæ non fuissent tali pœna punita, nisi & culpa præcessisset. Aliud parum absimile narrat Cæsar Carena de quodam puero, in quo malitia ætatem suppleverat: Anno 1636. dum erat Pro Judex maleficiorum Civitatis suæ Cremonæ sub Illustrissimo D. Don Consalvo de Salamanca. Puer, quem in Curia, ait, arbitrati fuimus, non attingere annum 18. quod in loco Mirabelli occiderit proditoriè quendam mulierem ei adstratam nonnullos aureos surripiendo, Curia nostra existente in voto esse in arbitrio Senatus, vel attempta atrocitate delicti eum damnare ad mortem naturalem: vel stante ætate, quam ex aspectu judicavimus, eum multare pœna perpetua trirerum; Senatus hac ultima pœna eum puniendum judicavit. Idipsum confirmat idem Auctor part. 2. de Blasphemistit. 7. §. 16. nu. 84. ubi ait, indistinctè non solum in blasphemia; sed in omnibus aliis delictis ad S. Officium spectantibus minorem viginti quinque annis mitius esse puniendum, nisi esset hæreticus pertinax, & impœnitens. Farinac. de hærese qu. 194. §. 2. nu. 32. & Soufain Aphorif. Inquisit. lib. 3. cap. 32. num. 8. At Sanctiss. D. N. felic. recordationis Urbanus VIII. sua speciali Constitutione incipiente *Apostolatus* 23. Martii 1628. expressè statuit, celebrantes, cum Sacerdotes non sint sæculari foro esse consignandos, ut ultimo supplicio afficiantur, etiamsi minores essent viginti quinque annis dummodo majores essent annis viginti; in quo extendit Constitutiones Greg. XIII. & Clementis VIII. contra prædictos criminosos editas. Nam antè constitut. Urbani VIII. utique rei prædicti criminis minores viginti quinque puniebantur citra mortem. Sic Petrus Binsfeldius *Comment. in tit. C. de malefic. & mathem. in L. Nemo q. 1. post conclus. dub. Quid dicendum sit de pueris* suam explicans intencionem circa hoc, cum eadem ratio militet, in crimine maleficii, quæ in prædicto crimine, ait: quod ipsemet non auderet unquam consulere judicem in conscientia, ut in hoc enormissimo crimine arbitrium extenderet ad ultimum supplicium ante decimum sextum annum completum, nisi maximæ circumstantiæ accederent; quamvis de rigore legis aliud fieri posset. Sed ante talem ætatem minor esset custodiendus intolerabili custodia, & instruendus: quo tempore elapso, si non sit circumstantiis adjunctis spes firmæ, constantisque conversionis, adhuc est locus justitiæ.

§. I V.

EX quibus omnibus facile est colligere quid agendum cum pueris in materia magiæ, & maleficiorum.

I Si puer 8. 9. 10. 11. annorum, aut plurium noxius, ac reus maleficii deprehendatur, diligenter incumbendum imprimis, ut ad meliorem frugem, & viam salutis reducatur: quia in tam parva ætate astutia diaboli, in malorum hominum, etiam nonnunquam, immò ut plurimum propriorum parentum malitia pueri in hoc peccatum seducuntur, seducti ob ignorantiam teneræ ætatis nesciunt, quid remedii adhiberi possit; immò etiam ex instructione diabolica tenent in secreto, & nemini mortalium extra consortium more omnium maleficorum revelant. Contingit tamen quandoque, ut puto ex singulari divina dispositione, quod ex simplicitate, vel alia causa pueri, qui secretum tenere non possunt, pro-

dant congregationes, & tractatus maleficorum nocturnos: ut sæpius experientia est comprobatum. Hi autem communiter, qui minores sunt 14. annis puniri non debent, nisi ferula, aut virgis terreri non tam ad condemnandum, quam inquirendum juxta illud Dyni relatum ab Alberico in *L.1. §. Impubes. in verbo Ferula ff. ad Syllanam. Castiga juvenem ferula, furca senem, peccantem juvenem corrige, perde senem.*

§. V.

77
Quid post annum 14. completum?

Post verò annum 14. completum judicis arbitrium potest habere locum: an in tam gravi crimine in minorem ætatem sit mortis supplicium statuendum ex circumstantiis occurrentibus in casu: ut si talis diu fuerit in tali crimine: an perpetraverit plurima alia crimina: ut si abnegaverit Sanctissimam Trinitatem, Divinitatem D. N. Jesu Christi, ejus Conceptionem de Spiritu Sancto, mortem ipsius, ut nos redimeret, Virginitatem Beatissimæ semper Virginis Dei Genitricis Mariæ: vel aliquem per maleficium interfecerit: vel commiserit rerum sacrarum abusum: aut sodomiam, vel cum dæmone concubitum, ac similia, quibus firmiter intellectu, ac voluntate adhærere comprehendatur, & magno dolo, & astutia fuerit præditus, nec spes ulla constantis conversionis, & emendationis effulgeat; immò ut hæreticus pertinax, & impænitens perseveret: tunc brachio sæculari est tradendus ultimo supplicio mulctandus; ne forte si corpori parcat, & ætati, anima corpore intereat: ut habetur *L. Excipiuntur ff. ad Syllan.* Quod confirmat Simanch. *Catholic. Institut. titul. 29. rubric. de filiis, & minoribus num. 56.* ubi ait: quod Minores viginti annis hæretici, etiam post tempus gratiæ redeunt ad fidem benignè recipiuntur & *num. 58.* ubi, quod minor viginti annorum doli capax, si hæreticus pertinax fuerit, & monitus, atque convictus ad Ecclesiam redire noluerit, perinde ac si major esset, judici sæculari relinquendus, & ab eo in ignem mittendus est, & *num. 59.* dixit, attendendam esse ætatem, non in qua minor incepit esse hæreticus: sed in qua contra ipsum ceptum est inquirere: quia hæresis cum minore semper crevit, & semper secum illam habuit, & in *Enchyridion Violatæ religion. titul. 44. rubr. de minoribus num. 2.* & *seq.* ubi eadem repetit & *titul. 47. rubr. de defensionibus numer. 11.* ubi de infante. Binsfel. loco citat. Farinac. *de Hæresi qu. 19. §. 2. num. 32. & qu. 92. num. 107. in fine & num. 189. 181. & 192.* quia alios allegat loquens de panis temperandis. Decianus *crimen. lib. 3. cap. 12. num. 25. & lib. 5. cap. 37. num. 56.* Soula *lib. 3. Aphorif. Inquisitorum cap. 32. num. 21.* Ruginellus *cap. 36. in suis pract. num. 19.* Ludovic. Gilhauf. *in sua Arbore judic. crim. cap. 5. ramuscul. 3. de exception. num. 67. vers. neque etiam excusat.* & Cæsar Carena *de officio S. Inquisi. part. 2. tit. 7. §. 16. numer. 81. & 83. & part. 3. tit. 9. §. 6. num. 27. & sequent.*

§. VI.

78
Judices quomodo legere debeant in hujusmodi casibus?

Quare licet Judex in levioribus, & minoribus criminibus pronior ad absolvendum, liberandumque esse debeat; in gravioribus tamen atrocioribusque, contrarium sentiendum; maximè quando tendunt in divinæ, humanæque Majestatis offensam, & communi boni detrimentum juxta ea, quæ Marfilius in *pract. §. occurrunt num. ultim. in fine libri*, Damhaud. *in pract. capit. 150. num. 6.* & alii alibi: quod multis juribus probari posset. Quia major est favor divinæ, humanæque majestatis, & Reipublicæ, quàm privatarum personarum. Ideoque in hoc crimine quando quis reus invenitur, non facilè est banniendus, aut relegendus extra fines Provinciæ, aut Dominii: quia cum crimen etiam dependeat à cooperatione dæmonis, facillimè nocte redeunt ad suos, ut conventui adsint, quando agitur contra salutem patriæ: ut judices nostri non raro perci-

percipiunt ex confessione reorum. Dum autem eos sic relegant, adhuc datur eis occasio, maleficia continuandi, & non solum suam Provinciam nocturno tempore; sed alias etiam catholicas quovis tempore pestifero hoc veneno inficiendi: ut rectè admonent Binsfeldius *lococitato*, Præses Abavo in *sua Praxi criminali in §. sortilegium*, nu. 98. & Carena de off. S. Inquisit. par. 2. tit. 12. §. 31. num. 258. *Verfic. Et ex hac perpetua.*

Ne ergo hujusmodi magica opera, ac nefanda, crimina, quæ ii diaboli affectu eo suadente; & opitulante tum in malefaciendo; tum in sanitate conferenda continuo committere, & perpetrare non verentur, impunita remaneant, in non modicum catholicæ fidei opprobrium, animarum suarum periculum, Divinæ Majestatis offensam, Reipublicæ christianæ perniciem, cunctorum hominum, & animantium detrimentum, in perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum, à Judicibus juxta legum præscriptum, consilium peritorum, praxim doctissimorum, & proborum virorum non solum non sunt toleranda; sed penitus eliminanda, ac puniendi in exercentibus viris, mulieribus, & pueris.

SECTIO II.

In Addiscentibus.

TAm effrenati sunt superbæ motus, tam inexplebiles cupiditatis æstus, tam fastuosi ambitionis impetus, quibus dæmon, ut plures habeat sectatores, continuè agitur, quod ubique gentium magicarum artium professores instituere contendit, ac fæderatorum numerum augetur, & ita excæcati sunt homines, ut ad illos accedere non pertimescant, ut disciplinas hujusmodi magicas conquirant. Ideoque tales non sunt tolerandi, sed coercendi, siue illud fiat Publicè: siue Privatum, ut sequentes articuli declarabunt.

ARTICULUS I.

Publicè.

§. I.

Publicas, ac celebres olim magiæ Scholas in diversis regnis, & urbibus extitisse, præcipuè Salamanticæ, & Toleti in Hispania; & in Italia ad Locum Nursinum; & in Spelæo Visignano ex avorum memoria refert Delrius *Disquisit. magic. l. 2. quæst. 1. in princip.* Sed utinam hoc etiam nostro ævo non sint plurimi hujusmodi diaboli partiarum, qui, ut dæmonis augeant partes, magistri officio fungentes diabolicis accincti artibus varios discipulos instruere non cessant, iis nonnulla tradentes præcepta certosque ritus, ac modos edocentes, quibus mira & insolita tum in laudibus, ac honoribus ab hominibus iniquis, & insipientibus aucupandis: tum in maleficiis horridis concinnandis; tum in sanitate ægris conferenda perficere valeant. Quæ, ne magicæ artis omnium nationum calculis condemnata rei inveniantur, omnia sua occulta virtutis naturalis imagine contegere conantur, ut sub specioso velamine latitantes, impune sua flagitia exercere queant.

Quare hujusmodi Magistrorum discipuli inanes, curiosi, & impii dictarum artium notitiam nimis anxie habere cupientes eis investigandis, & capescentis in divinæ legis offensionem, multipliciter incumbunt. Alii enim Geomantiæ, Hydromantiæ, Acromantiæ, Pyromantiæ, Onomantiæ, Chiromantiæ, Necromantiæ, cæterisque sortilegiis, & superstitionibus non sine dæmonum expressa, aut tacita pactione operam navare non verentur.

Alii

79

Demon ubiq. plures instituit discipulos, Qui non sunt tolerandi, sed puniendi. Siue addiscat Publicè, Siue Privatum.

80

Olim plures fuerunt scholæ, quib. magia à magistris discipulis publicè tradebatur.

Plures etiam sunt hoc nostro ævo hujusmodi magistri.

Ac discipuli scientiis diabolicis vacantes.

Alii verò aliquas pristinae, & antiquae, ac per crucis-victoriam prostratae idololatriae reliquias retinentes quibusdam auguriis, auspiciis, similibusve signis, & vanis observationibus assidue intendunt. Alii cum morte fœdus ineuntes, & pactum facientes cum inferno ad occultorum divinationem, ad inveniendos thesauros, ad maleficia perpetranda, vel sanitati alicui impertiendam, nefarias magicæ artis incantationes, instrumenta, & veneficia addiscunt, quærun, & adhibent; circulos, & diabolicos characteres describunt: dæmones invocant, aut consulunt; ab eis responsa petunt, aut accipiunt; eis preces, & thuris, aut aliarum rerum suffimenta, seu fumigationes, aliave sacrificia offerunt: candelas accendunt; aut rebus sacris, vel Sacramentis, aut Sacramentalibus sacrilegè abutuntur: cæterisque impietatis operibus execrandis incumbunt, ut ait Sixtus V. *Constit. quæ incip. Celi, & terræ creator.*

§. I I.

81
In conventi-
culis secretis.
In nocturnis
cæribus.

QUæ omnia hi nequissimi diaboli partiarrii addiscere consuefcent: vel in quibusdam conventiculis secretis, ubi magi, ac malefici condito tempore conveniunt, ut à magis, ac maleficis primoribus edoceantur. Vel in nocturnis cæribus, ubi à dæmone publicè instruuntur, quomodo, & quibus instrumentis, ac mediis maleficia concinnare valeant: quibus pharmacis, & medicaminibus valetudinem alteri præstare habeant; quæ præcepta necessariò sint adimplenda: pulveres spargendos in acra accipiunt, ad fruges, vineas, & segetes inficiendas, quibus sparsis ventorum turbines, & tempestates horrendas excitent: cæterisque, quibus opus est ad magica, ac malefica facinora perficienda optimè imbuuntur: ut de seipso fassus est in iudicio Joannes de Vaux Stabulensis Monachus insignis magus: ut refert Delrius *disquis. magic. lib. 5. Append. I.*

Quis autem negare audeat, has artes prorsus esse fallaces, ac perniciosas, vanasque improborum hominum astutia dæmonum fraudibus introductas, quibus semper diaboli operatio se fallaciter immiscet, ut sua fraude, ac dolis miseros homines à via salutis avertat, & laqueo damnationis involvat? Quod testatur Gratianus *cap. Nemo 26. qu. 5.* dicens: *Hæc potestas immundis spiritibus idèo datur, ut per vasa sibi apta, hoc est, pravorum homines seducant illos, qui spernunt veritatem, & credunt mendacio; & juxta Pauli sententiam, sanam doctrinam non sustinebunt; sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros prurientes auribus: & à veritate quidem auditum avertent; ad fabulas autem convertentur: onerati peccatis ducentur variis desideriis semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. Quemadmodum autem Joannes, & Mambres resisterunt Moysi, ita & isti resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, sed ultra non proficiunt: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit.*

§. I I I.

82
Puniri ju-
bentur Jure
Pontificio.

PROpterea hujusmodi magistrorum, ac discipulorum execrandis flagitiis occurrere volens Sixtus V. *Constit. Celi, & terræ Creator*, mandavit Episcopis, & Inquisitoribus, aliisque locorum superioribus, hos nefarios homines cujuscunque dignitatis, gradus, & conditionis existant, pœnis canonicis, aliisque eorum arbitrio coercere: Quæ Constitutio roborata est ab Urbano VIII. alia Constitutione, *incipiente Inscrutabilis*, extensivè ad alia; edita Anno Domini 1631.

Nec putes, ei parcere leges civiles. Nam *C. de malef. & mathem. L. Eorum L. Nemo L. Et si excepta, & L. Culpa similis*. Severissimis legibus nempe, pœna capitis, vel ignis, aliisque atrocissimis plectendos sancitum est. His accedunt alia Christianorum Imperatorum leges in *C. de Heret. l. Omnes vetita legibus divinis, & Imperialibus constitutionibus hæreses perpetuò quiescant; & nemo ulterius conetur quæ re-*
perit

Jure civili.

perit prophana præcepta vel docere, vel discere: nec antistites eorundem audeant fidem insinuare quam non habeant. Quid enim præfati Magistrorum magorum, ac maleficorum discipuli in illis conventiculis addiscunt? Non aliam utique scientiam, ac doctrinam, quam hæreticam, erroneam, & scandalosam: puta demoni maximam inesse potentiam, nec Deum illam posse impedire, ac coercere: qui illi serviunt, & obsequuntur, fore beatos in hoc sæculo, & in futuro nullis afficiendos pœnis: absque sacramentali confessione, sola cordis contritione magos, & maleficos salvos fieri: cæteros qui Summo Pontifici Romano obediunt, præscitos, ac damnatos esse; aliasque huiusmodi blasphemias execrandas, & hæreses intolerandas. Quibus studentes cum hæretici fiant: vel saltem vehementer de hæresi suspecti, præter pœnas præmissas, cæteris tum canonicis, tum civilibus, quibus hæreticos, vel de hæresi suspectos mulctari supra docuimus, obnoxios fieri, nemini est ambigendum.

Quare ne amplius ita graviter Divina Majestas lædatur, fidei integritas violetur, & animabus pretioso Christi sanguine, rebus aptis pestis, atque exitium importetur, Episcopis, Inquisitoribus, Magistratibus, & quibuscumque, quibus incumbit ex officio, sollicitè est invigilandum, & diligenter inquirendum, ut in professores, Lectores, & Scholasticos, qui supradictas damnatas scientias exercent, profitentur, docent, vel addiscunt, severiustum canonicis, tum civilibus pœnis, & aliis eorum arbitrio animadvertant.

ARTICULUS II.

Privatim.

§. I.

EXperientia rerum magistra cum variis temporibus magicos docuerit præceptores, in manus Magistratum quam sæpè tradere seipsos, dum publicè discipulos magicis tentarunt imbuere disciplinis; alium adinvenerunt modum minus periculosum, securiorem, ac impræsentiarum usitatiorem. Seipsos enim in alienas introducunt domos: ibi privatim, ac secretò quamplures seducere conantur, totis viribus eis persuadentes, hanc scientiam magicam à Deo esse profectam, nec in ea aliquid superstitiosi inveniri; ideò quemlibet posse hilari animo, & quieto corde eam sequi, & amplecti. Quare ignorantibus, putà, mulierculis, hominibusque rudibus, & idiotis per signa in verbis, & rebus naturalibus ostensa: Sapientibus verò per libros. vel scripta nomina varia incognita, pluresque figuras continentia magicam, ac maleficam artem communicare student.

83
Magi, & Malefici ut securius suas valeant tradere instructiones privatim plures seducere tentant. Ignorantes per signa exhibita. In Verbis & Rebus naturalibus. Sapientes. Per Libros, & Scripta.

§. II.

Quam autem grave Christianæ Religionis, ac membris ejus catholicis horum librorum lectio afferat damnum, optimè novit ille terrarum orbis Princeps Valens Imperator, cujus jussu circa annum 370. magna, & acris fuit facta inquisitio codicum artium vetitarum; & ad eum finem rectius consequendum cujusque fermè domus penetralia accuratè perlustrata fuerunt, & innumeri Codices; immò multi voluminum acervi, congesti, atque in conspectu Judicium concremati: ut post Ammianum lib. 19. prodit Baronius tom. 4. *Annalium sub Anno Christi 370.*

Ea de causa innocenter etiam D. Chrysostomus in discrimen, à quo tamen divino præsidio liberatus extitit, devenerat: ut ipse testis est in homil. 39. in *Acta Apostolorum*. ubi sic loquitur.

Mota est olim, me adhuc adolescentulo magna, tyrannorum hostilitas, militibus etiam foris

84
Huic malo occurrit Valens Imperator præcipiēs libros prædictos perquirere, & concremare. Testis oculus fuit D. Chrysostomus.

foris extra civitatem ad insidias positus, fortè libellos fortuito quærebant incantatorios, & magicos. Et qui scripserat librum nondum perfectum in flumen ejecerat, & captus cum postularetur ab eo, reddere non poterat; sed ducebatur per totam civitatem victus: & cum ita accusaretur, dedit penam. Tunc ego ad martyris eadem proficisci volens, transibam per hortos juxta flumen cum alio quodam. Ille autem viso libro, qui in superficie fluebat: primum quidem putabat linteum esse: propior autem factus agnovit esse librum, & descendens recepit. Ego autem contendebam, ut de communi invento, & ridebam. Sed videamus inquit, quidnam hoc sit. Revolvit partem pagine, & invenit scripta magica. Accidit autem eodem tempore militem transire, qui hoc animadvertens abiit, & timere nos fecit. Quis enim credidisset, quod è flumine sumptum sustulissimus, cum omnes tunc etiam qui non suspecti essent, detinerentur? Et abjicere non audebamus, ne videremur: Idem erat periculum si scinderemus. Concessit igitur Deus, & abjecimus, & postea periculis liberati sumus.

Hæc Chrysost. Ex quo aperte constat, quàm illis temporibus fuerit periculosum, & infame habere libros magicos.

Hoc etiam benè perspectum habuerunt Christiani in primitiva Ecclesia, quorum multi, ut notat Liranus *super Acta Apostolorum cap. 19.* veniebant ad Paulum Apostolum confitentes peccata, & relinquentes idola: Multi autem ex eis, qui fuerunt curiosi sectati, idest, artes magicas, contulerunt libros, idest, portaverunt ad Apostolum, & combusserunt, scilicet, in contemptum diaboli, & honorem Jesu Christi.

S. I I I.

85
Hoc nostro
evo valde in-
olevit dictus
abusus nēpē
dictorum le-
dio libro-
rum.

AT hoc nostro ævo, quàm hujusmodi librorum perniciosorum inoleverit abusus, maximè apud corruptam juventutem, experientia nimis docet in dies cum maxima Christianæ Religionis perniciē, & animarum interitu. Si enim profana, & vaniloquia hæreticorum sunt devitanda juxta D. Pauli monitum *Act. 19.* eò quod multum proficiant ad impietatem; & eorum sermo ut cancer serpat; multo magis profecto librorum magorum & maleficorum lectio cavenda; scriptura enim manet, & vox perit; & ea, quæ permanent, fortius imprimunt in animum, magisque movent.

Quæ prohi-
betur.

Sed audiant isti diaboli partiarrii, eorumque discipuli leges Pontificias prohibentes, quoscunque magorum, & sortilegorum retinere libros.

Jure pontifi-
cio excommu-
nicatione
nemini refer-
vata.

Sic enim cavetur in Extravaganti Joannis XXII. *relata in Direct. Inquis. par. 2. qu. 43. num. 9.* Postquam locutus est de magorum, ac maleficorum delictis abominandis, addit: *Monemus omnes, & singulos renatos fonte baptismatis in virtute sanctę obedientię, & sub interminatione anathematis, præcipientes eisdem, quod nullus ipsorum aliquid de perversis dogmatibus docere, ac addiscere audeat. Et paulò infra. Qui contra nostra saluberrima monita, & mandata facere de prædictis quicquam præsumpserit, excommunicationis sententiam promulgamus; quam ipsos incurrere volumus ipso facto; & contra tales, si admoniti infra dies octo à monitione computandos præfata, à præfatis non se correxerint, præter penas prædictas ad infligendas penas omnes, & singulas, quas de jure merentur hæretici per suos competentes Judices procedatur. Deindè statuit, ac præcipit, quod nullos eorum libellos, scripturas quascunque de præfatis damnatis erroribus quicquam continentes habere, aut tenere; vel in ipsis studere præsumat; sed abolere, & combuerere teneantur. Qua excommunicatione ligantur omnes retinentes libros Claviculæ Salomonis, Psalmodiæ, Cornelii Agrippæ libros, & scripta Petri de Abano, quæ de magia tractant, & id generis.*

Post supradictas canonicas pœnas, aliæ extant in Bulla Sixti V. *Constitut. Geli, & terræ Creator* contra retinentes libros Astrologiæ judiciariæ Chiromantiæ, Necromantiæ, & similium artis magicæ sortilegorum, incantatorum, & divinatorum: ut di-

ut dixi in *precedenti articulo*. Quos magicos libros sive impressos, sive manu scriptos nec legi, nec retineri posse, sed igni tradendos esse præter supradictam Extravag. Joan. XXII. etiam statutum est tum jure antiquo, ut in primitiva Ecclesia; tum ex Constitutione Pii IV. & Clementis VIII. in *Regulis Indicis librorum prohibitorum auctoritate Concilii Tridentini Reg. 9.*

Hujusmodi autem excommunicationes à prædictis Summis Pontificibus contra magorum, ac sortilegorum libros retinentes, aut legentes nemini reservantur: ut communiter sentiunt Doctores. Verumtamen aliud postmodum decretum emanavit factum in Congregat. Generali S. Romanæ, & universalis Inquisitionis sub die 3. Maii 1601. quo sub pæna excommunicationis majoris ipso facto incurrenda S. officio reservata, nec non sub aliis pænis in ipso decreto contentis prohibetur Fratribus Ordin. S. Francisci de observantia retinere, aut quovismodo habere, seu legere scripta, vel libros Geomantiæ, Hydromantiæ, Aeromantiæ, Pyromantiæ, Chiromantiæ, & Necromantiæ, seu continentes incantationes ad amorem, invocationes dæmonum, abusus Sacramentorum, Sacramentalium, rerum Sacrarum, & benedictarum, remedia superstitiosa infirmitatum, ad thesauros inveniendos, seu quævis sortilegia; sed cum primum ad cujuslibet ipsorum manus hujusmodi scripta, & libri quovis modo pervenerint, etiam occasione audiendi Confessiones Sacramentales Ordinariis locorum, seu Inquisitoribus, vel eorum Vicariis respectivè inter 24. horas realiter, & cum effectu consignare, & tradere debeant.

S. I V.

Quando autem prædicti magorum, & sortilegorum libri, sive quoruncunque aliorum sint alicujus Auctoris hæretici, & aliquam contineant hæresim, illos scienter retinentes publicè, vel occultè quovis ingenio, vel colore absque licentia, & auctoritate sedis Apostolicæ ipso facto incurrunt in sententiam excommunicationis Bullæ Cænæ Domini, cujus absolutio reservata est Summo Pontifici, ut latè docet Martinus Navarrus *lib. 5. cons. in tit. de Heret. cons. 3. n. 1. & cons. 8.* Homobonus *de Exam. Eccles. tom. 1. tr. 7. c. 2. q. 9. ibi resolutio*, Azorius *p. 1. l. 9. c. 16. q. 6.* Ignatius Lupus *p. 3. Comment. Edicti S. Inquis. lib. 25. dist. 6.*

Ex quo colligitur, ut dicantur incurrere in Bullam Cænæ Domini hujusmodi libros retinentes, vel legentes quatuor, oportet, copulativè concurrant conditiones; quarum una deficiente non incurrunt: ligantur tamen excommunicationibus latis à supradictis Pontificibus, si malo fine id faciant.

Primò requiritur, quò libri, qui leguntur, retinentur, &c. sint libri hæreticorum.

1. Ex qua conclusione sequitur, quòd legentes libros infidelium, ut librum Talmud, Magazor, cæterosque nefarios impiorum libros non incurrunt excommunicationem hanc; sed aliam latam à Pio IV. & à Clemente VIII. in Bullis positam in Indice librorum prohibitorum. Ita censent Leonardus Duardus *ad Bullam Cænæ lib. 2. can. 1. q. 35. num. 3.* Sanchez *in sum. l. 2. c. 10. nu. 22.* Suarez *de Fide disput. 20. sect. 2. nu. 11.* P. Pueronus Abbas Olivetanus *in Bulla Cænæ c. 1. nu. 196.* Naldus *in sum. verbo libri n. 9.*

2. Non incidunt, qui in libro Auctoris catholici legunt hæreses hæretici ad verbum insertas, quamvis prava intentione, scilicet, hæresim addiscendi: quia in Bulla cænæ non punitur affectus; sed factum. Isti autem non legunt hæretici librum. *Ubi autem opus est factum, non sufficit intentio. L. Non omnes §. finis ff. de re militari.*

3. Ad incurrendam hanc censuram non est necesse, auctorem libri esse damnatum: sed sufficit esse quomodocunque hæreticum. Ita contra Grassium Sanchez ubi supra, & Suarez *de Fide dicta sect. 2.* Pater Pueronus *ibidem n. 173.*

4. Di-

86

Si verò copulativè concurrunt quatuor sequentes conditiones, tunc legentes, vel retinentes sunt excommunicati Bullæ Cænæ Domini.

87

Prima conditio. Ut sit liber Auctoris hæretici,

4. Dicta particula comprehendit libros Schismaticorum, qui simul sunt hæretici, cum verè hi baptizati sint. Ita Sanctarellus de hæresi c. 13. n. 17. Barbosa in c. fraternitati nu. 3. de hæret. Suarez ubi supra. Sic legentes libros Armenorum, & Græcorum, qui sunt hæretici. Ita Ferdinand. à Castro Palao in opere morali tom. 1. tract. 4. disp. 2. §. 1. nu. 1.

5. Extenditur dicta excommunicatio etiam ad legentem librum in ea parte, in qua nulla est hæresis. Ita Sanchez l. 2. n. 35. quia totus liber est prohibitus latè. Sanctarellus d. c. 13. n. 12. Carena de Off. S. Inquisit. par. 2. tit. 10. §. 1.

6. Legentes Scholia hæreticorum in libris catholici Auctoris: vel adnotationes Auctoris hæretici non incidunt in dictam excommunicationem. Ita censet Laym. lib. 2. tract. 2. c. 14. nu. 2. Quod intelligendum, si scholia, & adnotationes essent quid minimum; Nam tunc verè non possent dici libri hæreticorum. Secus si scholia hæretici adeò essent ampla, & adnotationes tam copiosæ, ut ex ipsis magis quàm ex catholica doctrina cresceret volumen, ut potius liber hæretici, quàm catholici censeretur.

88

Secunda conditio. Ut contineat hæresim, vel de Religione tractet.

Secundò requiritur, ut liber hæretici hæresim contineat: vel de religione tractet.

Quid autem sit, librum hæresim continere: vel de Religione tractare: dico illos de hæresi tractare, quorum argumentum est de hæresi, ad differentiam illorum, qui solummodò obiter de illa tractant. Illi verò dicuntur tractare de Religione, qui pertinent ad explicationem fidei, sacræ scripturæ, ac Theologiæ Scholasticæ: nec non illi: qui de cultu Dei, de Clericis, de Monachis, moribus christianis, & conscientia: Sic Duardus in Bulla Cœne lib. 2. qu. 39. & 40. conclus. 2. num. 23. Sanchez lib. 2. disp. cap. 10. num. 33. Suarez de fide disputat. 2. sect. 2. num. 28. Bonacina de Censuris disputat. 2. quest. 5. punct. 4. Sanctarellus de hæresi cap. 13. num. 10. & 11. Marius Alterius de Censuris tom. 1. lib. 5. disput. 2. cap. 6. P. Pueronus ubi supra num. 178. & Ferdinand. à Castro Palao ubi supra nu. 7. Ex hac conditione colligitur, eum, qui legeret librum hæretici, qui ex professo hæresim non contineret; nec de Religione tractaret; licet aliquam hæresim contineret, ob hoc non incideret in hanc excommunicationem huiusce Bullæ. Ita Filiuc. q. mor. 1. 2. tr. 22. c. 7. n. 204. Soufa in expositione huiusce Bullæ disp. 3. c. 2. concl. 2.

89

Tertia conditio. Ut scienter legantur vel retineantur.

Tertiò requiritur, ut scienter legantur, retineantur, &c. Unde sufficit ad evitandam hanc censuram, vel ignorare librum esse hæretici: vel etiam si hoc sciantur, ignorare, quòd hæresim contineat; vel de Religione tractet. Ita Sanchez ubi supra nu. 38. & 39. Duardus q. 36. 37. & 38. Sanctarellus d. cap. 23. nu. 15. qui alios allegat, Soufa in Aphor. Inquisit. lib. 1. c. 21. n. 22. Naldus in sum. in verbo Bulla Cœne nu. 15. Ubi ait: Quod in Bulla incidunt etiam Aromatarii, qui chartis utuntur libri hæretici ad involvendum obsonia. Ita Scortia in Select. Pontif. constit. Theor. 410. vers. septimò.

90

Quarta conditio. Ut id fiat absq. licentia Papæ.

Quartò requiritur, ut id fiat absque licentia Papæ, qui solus potest hanc licentiam dare: ut probat Sanchez dicto c. 10. n. 43. Suarez dicta. sect. 2. nu. 27. & Carena de Off. S. Inquisit. p. 2. tit. 10. §. 1. n. 9.

Ex hac conditione sequitur, Lectores, sive quoscumque alios retinentes, vel legentes dictos hæreticorum libros hæreses continentes absque licentia Summi Pontificis, sed propria auctoritate, etsi bona intentione id faciant, puta ut tales confutent hæreses, dictam incurrere excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini.

§. V.

91

Prædictos libros legentes, vel retinentes.

PRædictos omnes huiusmodi libros legentes, vel retinentes hæreticos præsumi, & ut hæreticos Tribunali S. Inquisit. esse denunciandos, & de hæresi posse condemnari, eo ipso quòd libri hæresis penes aliquem reperiuntur, sentiunt Ludovici-

dovicus Rom. in singulari 323. incipient. eo ipso, quod libri heresis &c. Albericus in L. tici presumū. Quicumque. C. de heretic. Hippolit. Marfil. in pract. criminal. §. diligenter. n. 92. Idem tur, & ideo denuntiandi, in consil. 23. incip. Misericordia Domini num. 34. Archidiac. & Joan. Andr. in cap. Filii Sanctiss. Inquisitionis de heret. lib. 6. Carrer. in tr. de heret. n. 135. Joannes Fantuccius, & nonnulli alii in c. tribunali, ac Sande profertur 24. q. 2. puniendi.

Quorum sententia roboratur Constitut. Martini V. edita de Anno 1418. incip. Inter cunctas: relata per Franciscum Pegnam post Director. Inquisitorum inter litteras Apostolicas folio mihi 88. & Constitutione Leonis X. edita de Anno 1510. incip. Exurge Domine. Vers. Insuper, quia errores prefati & vers. inhibemus preterea. In qua statuitur, ut hæreticos puniri non solum imprimentes, & publicantes, sed etiam legentes, & retinentes libros Martini Lutheri: Nec non Constitutione Julii III. edita de Anno 1550. incip. cum meditatio cordis: relata per Pegnam ubi supra folio mihi 148. Qua cavetur, retinentes libros damnatos incurrere penas hæreticis inflictas.

Verumtamen hujusmodi positio non mihi probatur; sed aliqua, mihi videtur, limitatione indigere: cum nullo jure hoc caveatur, ut notat Pegna p. 2. cons. 3. Vers. Horum tamen. Neque ratio, aut jus patiatur, ut ex sola presumptione de tanto crimine, quale est hæresis, quispiam damnetur c. litteras de presumptionibus, nisi alia concurrant puta, libri detentorem etiam esse hæreticum: vel libri hæretici compositorem. Nam compositio libri hæretici sine accusatore aptissime Auctorem designat, & convincit, hæreticum esse. Ita sentiunt Maximus Episcopus Aquilejensis in Concilio Lateranensi sub Martino ejus nominis primo circa annum Domini 645. Repertorium Inquisit. verb. Libri. § 1. Joannes Rojas de singularibus fidei singul. 124. num. 1. Simanchas Catholic. Institut. tit. 38. rubr. de libris, & scriptis num. 2. Zanchinus in tract. de hereticis cap. 7. nu. 7. Arnaldus Albertinus in tract. de agnoscendis assertionibus catholicis, & hereticis q. 28. n. 1. & seq. & alii apud Farinacium de heresi qu. 180. §. 1. nu. 33.

§. V I.

Sed prædicta omnia procedunt in foro fori, in quo utique omnium prædictorum sententia præfatos libros legentes, vel retinentes; ut saltem de hæresi vehementer suspecti sunt habendi; ideoque ut tales Tribunali S. Inquisitionis denuntiandi, ac puniendi. In foro autem poli, & sacramenti Penitentiae excluditur præsumptio, credendo penitenti pro se, & contra se.

92
Qua omnia procedunt in foro fori.

Quibus autem pœnis corporalibus, ac temporalibus hujusmodi criminosi sint mulctandi, statuit Lex civilis. Nam L. similis culpa. C. de malef. & math. non tantum magicas artes addiscentes, sed & docentes equuleo torqueri, ungulisque succantibus latera jubentur penas perferre dignas facinore proprio. Quod habetur etiam apud Julium Paulum lib. 5. Receptarum sent. tit. 25. ad L. Corneliam. de fœar. & venef. ubi statuitur, quod libros magicæ artis apud se nemini habere liceat. At penas quoscunque reperti fuerint, bonis ademptis, combustisque his publicè in Insulam deportentur. Humiliores verò capite puniantur.

Cum ergo leges tam canonicæ, quàm civiles has magicas detestentur artes; jubentque docentes, & addiscentes, necnon ejusdem artis libros legentes, ac retinentes gravissimis coerceri pœnis, latius quidem erit, antequam eorum crimina ad Judices deferantur, penasque suis debitas flagitiis sustinere cogantur; misericordiam Dei prævenire, & implorare, corde puro, & contrito penitentiam agere: ad superiores absolutionis potestatem habentes confugere, librosque hosce magicos consecrandos Vulcano, Inquisitoribus deferre.

S E C T I O III.

In Faventibus.

93
Artis magice
& maleficæ
virus diffun-
ditur ob ma-
gorum ac ma-
leficorum plu-
res fautores.

Qui duobus
modis eis fa-
vere dicun-
tur Omittendo,
Committendo.

E Normissima quidem, ac nefandissima esse crimina, quibus Magi, ac malefici tam exercentes viri, mulieres, ac pueri; quam addiscentes sive publicè, sive privatè obnoxii fiunt, nemo sanæ mentis dubitare potest: cum expressè in divinæ Majestatis offensam, Ecclesiæ dedecus, hominum perniciem, ac totius Reipublice christianæ detrimentum ea committant; ac perditii alios perdere non desinant; seducti alios in errore, & malitia seducere tentent. Sed undenam hoc crimen sic longè, latèque suum diffundit virus; ita ut sine molestia ingenti, labore improbo, ac difficultate maxima aliqua ex parte extirpari valeat, sicut experientia rerum magistra apertè docet in dies? Non utique aliunde, nisi ex cujuscunque status, conditionis, sexus, ac religionis faventium maleficis, & sagis magno numero. Hic autem faventium, seu fautorum nomen latè sumimus, prout eo quoque comprehendì possunt eos non punientes, non denuntiantes, defendentes, occultantes, laudantes, consulentes, vel officium S. Inquisitionis, ejus ministros, vel denuntiatores, & alios hujusmodi impediētes. Quos omnes magorum, ac Maleficorum fautores duobus modis dici posse, docet Nicolaus Eymericus 2.p. *Direct. Inquis.* q. 53. scilicet, Omittendo, & Committendo; ut patebit duobus seq. art.

A R T I C U L U S I.

Omittendo.

§. I.

94
Magis ac maleficis favent omittendo. Alii ex officio Isti sunt 1. Judices qui negligunt eos punire. Quinam sint Judices magorum, ac maleficorum Quando eorum punitio spectet. Ad Judices ecclesiasticos?

Quando ad
Judices se-
culares?

M Agis, ac Maleficis favere dicuntur omittendo, seu omissivè, qui circa magos, ac maleficos; vel suspectos de magia, ac maleficio; vel per indicia evidētia infamatos ea facere omittunt, aut negligunt, ad quæ vel ex eorum officio, vel ex edicto Sancti Officii obligantur.

Horum primi occurrunt Judices, quibus hujusmodi crimina punire ex officio incumbit. At quia magorum, ac maleficorum delicta sunt mixti fori, prius examinandum, quis sit eorum iudex competens.

Pro cuius difficultatis solutione dico breviter ex Binsfeldio *de Conf. Malef. & Sagarum præl.* 14. fol. mihi 119. Sortilegia, seu crimina magorum, ac maleficorum dupliciter considerari posse. Uno modo ut hæretica sunt: vel sapiunt hæresim. Et in hoc casu eorum cognitio spectat ad Judicem Ecclesiasticum: ut patet ex l. 6. de hæret. cap. in fidei favorem. & cap. Accusatus. §. sanè: cum hoc discrimine, quod de jure antiquo ad Inquisitores tantum spectabant sortilegia, quæ manifestam sapiunt hæresim, quæ verò sapiunt hæresim, sed non manifestam, hæc ad Episcopi forum pertinebant, ut pluribus probat Farinacius *de hæresi.* q. 181. §. 4. nu. 91. & Constit. Alex. IV. edita de anno 1258. incipit. *Quod super. versic. Ad illud. relata per Franc. Pegnam inter litteras Apostolicas folio mihi 30.* At de jure novissimo Inquisitores cognoscunt de omnibus sortilegiis etiam simplicibus, & privativè quoad Laicos ex vigore Constitut. Innoc. VIII. incipient. *Summis desiderantes affectibus.* Alexandri VI. incipient. *Cum acceperimus.* Adriani VI. incipient. *Dudum,* & Sixti V. incip. *Cæli, & terre Creator.* Altero modo sortilegia sive opera Magorum, ac Maleficorum considerari possunt, ut ex eis varia delicta oriuntur contra bonum publicum Reipublicæ, damna contra justitiam, & communem pacem: ut homicidia, furta, latrocinia, damna in vineis, cædes animalium, & similia: in hoc casu Iudex laicus est competens iudex istorum flagitiorum. Quod repetit Binsfeldius *in secundo membro post 6.*

post 6. conclus. principalem in 2. dub. versic. 3. Siue hoc crimen consideremus, folio mihi 275. Hanc traditionem Binseldii secutus fuit Jo. Grivell. in suis decisionib. Senatus Dolani. decis. 33. n. 3. versic. quod sine dub. Et confirmat Cæsar Carena de officio Sanctæ Inquis. p. 2. de sortileg. tit. 12. §. 16. num. 151. & sequent. plures allegans Auctores. Idem testatur Martinus Delrius Disquis. mag. lib. 5. sect. 14. in fine vers. Et quia crimen, ubi dixit, crimen maleficii, & sortilegii esse mixti fori; & quod propterea si absolutus in Curia sæculari non fuit ab ea punitus sufficienter, poterit Judex ecclesiasticus majorem, quam meretur, pœnam infligere. E contra si maleficus, & sortilegus fuerit leviter castigatus à Curia Ecclesiastica, poterit tunc Judex sæcularis severius punire, & damnare etiam ad mortem: neque tunc censetur quis pro eodem crimine bis punitus: quia utraque punitio pro eadem continuata habetur. Et ibidem sect. 12. §. Porro dixit: Quod maleficus, seu lamia, quando receptus est ad pœnitentiam à Judice Ecclesiastico, potest capi à Judice sæculari propter damna temporalia variis illata; & ab eodem Judice sæculari condigno supplicio puniri. Quod confirmat Farinacius de hæresi q. 181. §. 4. n. 92.

§. I I.

Hinc in hujusmodi crimine datur præventio. Nam si malefici fuerunt primo loco carcerati à Judicibus sæcularibus, postea Inquisitoribus petentibus remissi propter incidentem hæresim, vel suspicionem hæresis; Inquisitoresque hæresi non inventa: vel si inventa, jam per torturam, abjuramentum, ac pœnitentias condignas purgata, illos Judicibus sæcularibus puniendos restitunt; & tunc ipsi sæculares Judices possunt hos maleficos, & sagas punire etiam de infanticidiis, & aliis criminibus non sapientibus hæresim; non quidem ex processu coram Inquisitoribus fabricato; sed cum eorum proprio processu: ut per Simanch. Cathol. Institutionum tit. 37. n. 18. & 19. Campeg. in additionibus ad Ranchinum in tract. de hæretic. cap. 22. lit. G. vers. Subdit alterius; & Farinac. loco cit. §. 1. n. 48.

§. I I I.

Imprimis ergo cum Magorum, ac Maleficorum Judices sint Inquisitores, vel Episcopi, utpote eorum, qui sunt vel hæretici, vel saltem vehementer de hæresi suspecti: Si maleficii crimen, vel quodlibet eorum opus cum hæresi sit conjunctum, Episcopi, Inquisitores, & eorum ministri, ac familiares, si odii gratia, vel amoris, aut lucri, vel alterius commodi eos non puniant, & contra ipsos procedere omiserint; ut hæreticorum fautores sunt habendi. Si Judex fuerit Episcopus, pœnam suspensionis ab officio per triennium: Inquisitores verò, & reliqui eorum ministri excommunicationis sententiam ipso jure incurrunt. Text. est in Clem. 1. §. il secondo extra de pœnis, & in cap. excommunic. il primo, §. Volumus, de hæreticis, latè Pegna ad Directorium Inquis. par. 2. comm. 2. versic. Si de Episcopis. Anchar. num. 11. Joannes de Imola num. 3. vers. in verbo verum. Farinac. de hæresi q. 182. num. 24. & q. 186. num. 145. Sanctarellus de hæresi cap. 11. nu. 2. qui plures alios allegant.

Et præter supradictam excommunicationem, à qua non possunt absolvi, nisi per Romanum Pontificem, præterquam in articulo mortis, & tunc satisfactione præmissa, &c. Inquisitores, & eorum ministri incurrunt aliam excommunicationem Bullæ Cœnæ Domini latam contra hæreticorum fautores. Hoc voluit Toletan. in summa interpretatione ejusdem Bullæ Cœnæ Domini, in verb. Excommunicatio 1. n. 20. & Bartholom. Ugolinus in tr. de censuris Pontifici reservatis p. 2. in Glossa Fautores.

Hoc tamen intelligendum est, nisi Episcopus, vel Inquisitores tales Magos, ac Maleficos hæreticos permitterent ad evitanda majora scandala: vel ubi ignorant, eos esse hæreticos. Ita colligitur ex textu in dicta Clement. 1. §. verum de hæ-

Brog. Alexicachon.

D

ticis.

95
Quomodo
datur præ-
ventio in hoc
crimine?

96
Episcopi. In-
quisitores.
Ministri eo-
rum non pun-
ientes ma-
gos, & male-
ficos hereti-
cos gratia.
Vel Odii.
Vel Amoris:
Vel Lucri
Vel Alterius
commodi:
Ut heretico-
rum fautores
habentur.

97
Excepta cau-
sa vitandi

scandala: Et ignorantia quod sint tales.

ticis. Cajetan. in summa, in verbo Excommunicatio cap. 3. & aliis apud Farinacium q. 186. de Hæresi §. 8. n. 145. & 146. Similiter Episcopus non incurrit excommunicationem propter huiusmodi negligentiam; sed suspensionem ab officio, ut dixi, ipso jure per triennium; ac deponi debet ab Episcopatu, & alter substitui: ut habetur ex eadem Clement. c. Excommunicamus, il primo §. volumus, extra de hæreticis: Ita Farinacius q. 182. de hæresi n. 24. plures allegans Doctores.

§. I V.

98. Principes, & Domini temporales, si ab Ecclesia moniti negligunt punire magos, & maleficos hæreticos, ut hæretici præsumuntur.

P rincipes, Domini temporales, Magistratus, Marchiones, Comites, Rectores Civitatum, Moderatores Provinciarum, si ab Ecclesia moniti negligunt punire magos, & maleficos hæreticos in eorum statu, provincia, civitate, ac jurisdictione commorantes extirpare, præter penas tum à jure civili, tum canonico contra huiusmodi transgressores latas, de quibus Farinacius loc. cit. nu. 15. non solum dicuntur fautores hæreticorum; sed etiam præsumuntur hæretici; & plus puniri debent, quam ipsi hæretici: ut habetur ex textu in c. 2. extra de hæreticis, & per notata ad illum textum per Pegnam in additionibus ad Eymericum in Directorio Inquis. p. 2. comment. 2. vers. Si de Episcopis, & Jacob. de Graffis lib. 4. suarum Decisionum cap. 18. n. 20. vers. Qui habent jurisdictionem.

§. V.

98. Si requisiti omittunt, eos investigare, & capere suspecti sunt de hæresi.

D omini temporales, ac Judices sæculares, qui requisiti omittunt, investigare, ac capere huiusmodi Magos, ac Maleficos hæreticos, suspecti sunt de hæresi, & hæreticorum fautores censentur, textus est in c. excom. §. moneantur, de hæret. latè Farinac. loc. cit. n. 15. 16. & seq. & Cæsar Carena de off. S. Inquisit. p. 2. tit. 4. §. 1. n. 5. plures cumulant Doctores.

Nihilominus, si huiusmodi Magi, ac Malefici non sunt hæretici, sed tantum de hæresi suspecti, quod raro evenit; tunc prædicti Episcopi, Inquisitores, Domini temporales, Magistratus, ac Judices sæculares, cæterique huiusmodi negligentes eos punire, vel extirpare, non strictè hæreticorum, sed Magorum, ac Maleficorum dicuntur fautores, nec in Bullæ Cœnæ Domini contra hæreticorum fautores latam excommunicationem; sed in aliam latam in Edicto S. Inquis. cæterasq. penas à sacris canonibus, decretis, constitutionibus, ac Bullis Pontificiis, contra eorum, qui de hæresi sunt suspecti, vel diffamati, fautores, incurrere censentur.

Et tenentur ad restitutionem damnorum.

Prædicti autem omnes præter prædictas penas, tenentur etiam ad restitutionem omnium damnorum, quæ Reipublicæ, vel ejus membri sequuntur ex eorum conniventia: ut habetur c. 1. de off. judic. deleg. & L. congruit. ff. de off. præsid. cum huiusmodi punire criminosos, illis incumbat ex officio.

§. V I.

100. Alii ex Edicto S. Inquisitionis tenentur denunciare magos, & Maleficos. Secus facientes sunt excommunicati ex Edicto S. Inquisit. Jure canonico.

A lii ex edicto Sanctæ Inquisitionis tantum magorum, ac maleficorum dicuntur fautores, qui non ex officio, ut primi; sed ex charitate tantum Sanctæ Inquisitionis Tribunali eos denunciare tenentur.

Quando ergo maleficium, seu magorum, ac maleficorum crimen conjunctum est cum hæresi, tenentur omnes ex præcepto Edicti Sanctæ Inquisitionis, maleficos, ac magos Sancti Officii Tribunali denunciare. Secus faciens, excommunicationem incurrit latam in eodem Edicto S. Inquisit. & cap. 2. extra de hæreticis & cap. qua propter secundò quæst. 7. & extat constitutio Innocentii IV. edita de anno 1254. incip. Licet ex omnibus versic. Item si quis hæreticos sciverit, relata per Franciscum Pegnam inter litteras Apostolicas in Directorio Inquisit. fol. mihi 20. & alia Nicolai III. edita de anno 1281. incip. Noverit Universitas vers. Item

Item si quis eum, relata ut supra folio mihi 67. Farinac. de hæresi q.197. §.2. n. 35. plures DD. allegans. Et non revelando dicitur hæreticorum fautor. Si enim in crimine læsæ Majestatis humanæ quisque illud revelare tenetur; multò magis crimen læsæ Majestatis divinæ revelare tenebitur: ut in Repertorio Inquisitorum in verbo hæreticus vers. Nota, quòd in crimine læsæ Majestatis, & in verbo Accusatio vers. Sed utrum quilibet homo. Quam regulam confirmat Deltius Disquis. magic. lib.5. sect.4. vers. sexto tenetur. Subditque vix contingere, istos maleficos magos, ac sortilegos non habere hæresim conjunctam. Sed quòd unusquisque revelare teneatur sortilegos, etiam quòd sortilegia non sint hæreticalia voluisse videtur Lelius Zecch. in summa par.1. tit. de fidei rubr. de hæres. cap.11. n.13. vers. sciat tamen aliquis.

Constitutio-
nibus.
Pontificiis.
Ratio dicat

§. VII.

Mulier, quæ habet malum nomen maleficæ, ad quam plures concurrunt pro maleficiis, licet non appareat, ipsam fecisse nisi simplices superstitiones, si pluries id faciat; & passim ad quorumcumque instantiam id faciat, est denuncianda: Ita Genuensis in praxi cap.18. n.14. & Cæsar Carena de Officio Sanctæ Inquisiti. p.2. tit.9. num.32.

101
Indicia ad
sagas denun-
tandas.

Si penes maleficum, vel sagam reperta sint instrumenta magica: ut pentacula: vel libri sortilegia continentes: ut Clavicula Salomonis, Almadel, Centum Regum, opus Mathematicum, opera Petri de Abano, & cætera id generis, sunt denunciandi: ut tenet Carena loco citato tit.12. §.21. num. 177. Ait enim hujusmodi indicium facere ad torturam; ergo à fortiori sunt sufficientia indicia ad denuntiationes. Confirmat Binsfeldius L. fin. C. de malefic. & Mathem. tit. de indi- ciis criminis maleficii vers. Octavum indicium. Et hoc decisum fuisse à Sacrosan- cta Universali Romana Inquisitione de anno 1599. attestatur Genuensis in praxi Archiepiscopali Neapolitana cap.18. n.13.

102

Si penes aliquem inventa sit olla plena hostiis, membris humanis, imaginibus cereis, quæ acubus transfixæ sint, & similibus, ut vehementer de maleficio sus- pectus denunciandus est. Ita Joannes Zangerius in suo tract. de quest. & tort. cap. 2. num.200. vers. præcipua verò hæc sunt. Ludovicus Gilhausen in arbore Judi- ciorum criminis. cap.6. par.7. sect.2. n.106. Torreblanca de magia lib.5. cap.17. nu.36. asserentes, indicia esse ad torturam; ergo à fortiori ad denuntiationes. Carena loco cit. num.194.

103

§. VIII.

Maleficos, & sagas à sociis esse denunciandos, cum ab eis ludis, & choreis diabolicis interesse visi sunt; eorumque denuntiationes indicium facere ad torturam, etiam si non fiat mentio, quòd hominem, aut vaccam, aut equum necaverint: aut damna intulerint, validissimis rationibus probant Binsfeldius tra- ctat. de Confessionibus malefic. membr.2. post 6. conclusionem dub.2. ferè per totum & vers.7. illatum. Et Martinus Deltius Disquis. magic. lib.5. Appendice 2. qu.8. quod etiam voluit Gregorius de Valentia 2.2. disp.6. q.23. punct.4. §.3. vers.2. regula Ve- rum quicquid sit de hac opinione in puncto juris, clarum est, quòd illa in praxi non servatur in S. Officio; & Praxis hæc fundatur in decreto quodam Sanctæ Supre- mæ Romanæ Inquisitionis, de ejus usu, & observantia, praxique attestatur Fa- rinacius de hæresi, qu.185. num.153. vers. Advertetamen, quod vera non est. Nam licet sagæ illæ de visu deponentes verè, quandoque immò sæpè ad ludum dia- bolicum transferantur per diabolum; attamen negari non potest, quin quando- que etiam decipiantur; ita ut translatio illa imaginaria sit: per consequens cum earum depositio possit esse falsa videtur absurdum dicere, quòd ex talibus de-

104
Aliqui defen-
dunt Sagas à
sociis esse de-
nuntiandas,
quæ eas ludis
diabolicis
interesse vi-
derunt.
Secus tamen
est censum
ex praxi
S. Supreme
Romane In-
quisitionis.

positionibus oriatur indicium ad torturam; cum indicia ad torturam sufficientia debeant esse certa, non dubia, & æquivoca. Quinimò ex Sigismundo Scaccia *de Judiciis civilium criminal. & heret. lib. I. cap. 82. num. 10.* earum depositiones non sufficiunt ad inquirendum: prout etiam ita fuit à Sacra Congregatione S. Officii de Urbe decisum quia dæmon in illis ludis potest decipere formando imaginem alicujus personæ justæ. Veruntamen hoc Deus illi regulariter non permittit. Ideò benè docet quidam Auctor Modernus Confessarium non debere cogere pœnitentem ad denunciandum confocias, quas asserunt secum ad ludum demonum convenisse. Licet in probatione aliquantulum declinet à veritate, dum Pontizini opinionem erroneam, & scandalosam videtur approbare; quam latè improbavi *tom. I. disp. 2. num. 177. & sequentibus.*

§. I X.

105
Si saga denuntiet socias de his, quæ vidit eas patrare extraludos; ejus denuntiatio sufficit ad inquirendum.

AT si sagæ deponerent de his, quæ vigilantes viderunt ante Conventum sathanicum, nempe quòd socia dæmonem invocavit, adoravit, se unxit ad volandum, & alia hujusmodi crimina, quæ extra conventus illos perpetrarunt: aut sibi narraverunt: vel persuadere tentarunt, earum depositiones sufficiunt ad inquirendum; qui testes esse possunt. *L. testium. C. de testibus c. cum causam de testibus. L. 3. §. 1. eod. titul.* Et ita docet Lucerna Inquisit. *cap. ult. n. 13.* Simanch. *de cathol. instit. titul. 37. de lamiis n. 15.* Scaccia loco citato *Carena de off. Sanctæ Inquisit. par. 2. titul. 12. n. 227. vers. quòd verum.* Albert. *de assertionibus catholicis agnoscendis q. 24. n. 15. & q. 2.* Bartholomæus Spineus *lib. de strigibus cap. 14.* Felinus *in cap. sicut tuis de Simon.* Alexander Alenf. *2. par. q. 122. membr. 10. § 14.* & alii apud Stephanum Facundex *in 1. præceptum Decalogi lib. 5. sect. 2. nu. 16.* Ideoque tali casu etiam ad denunciandum Confessarius eos cogere tenetur.

Si maleficus audiatur loqui cum dæmone, est denunciandus.

Si Saga, aut Maleficus cum dæmone loquatur, adstantibus dæmonem respondentem audientibus; sed non videntibus, est denunciandus. Ita Gilhausen. *in arbor. Judic. crim. c. 6. p. 7. sect. 2. n. 106.*

§. X.

106
Alia indicia, ob quæ malefici, ac sagæ sunt denunciandi.

SI saga reperiatur inimicum suum tangere; & ille statim nullis peccantibus humoribus; sed prius benè se habente, illicò vel mortuus concidat: vel membrorum distorsione, apoplexia, aliove subito morbo afficiatur; pariterque si pene ipsam reperiretur chirographum obligationis inter se, & diabolum, est denuncianda. Ita Joan. Zanger. *in suotract. de quæst. & tortura cap. 2. n. 200. vers. præcipua verò hæc sunt.* benè Faber *in suo Codice Fabrino in titul. de malef. & mathem. lib. 9. definit. 2. vers. Sed si quod plerumque.* Ubi etiam ipse ponit exemplum de eo, qui statim ab aliqua accepto pomo subito morbo corripitur. *Et in suis notis ad dictam definitionem n. 11.* Hujus rei rationem reddit philosophicam; quòd naturaliter non potest fieri talis, ac tanta mutatio; cum natura (ut ajunt Philosophi) operetur in tempore. Idem prorsus fatendum de ea; quæ aquam, vel vinum, aut alium liquorem propinat alicui, qui immediatè in gutture sentit amaritudinem, in stomacho dolorem, in corde puncturas, in visceribus torsiones, ac febris afficitur insolita, nullos servante periodos. Quam ægritudinem, indicium erit manifestum, esse ex maleficio: si cum maxima fiducia invocato nomine Jesu, ut dæmonem expellat, si est, factosigno ✕ crucis super locum doloris, cessat dolor.

§. XI.

Quare omnes magi, malefici, sagæ, lamæ, striges, fascinatores, incantatores, & alii huiusmodi magicas curationes exercentes viri, mulieres, ac pueri; artem magicam, & opera malefica docentes: vel addiscentes tam publicè, quàm privatè dæmonem invocantes, vel ad ipsum recurrentes tacitè, vel expressè, ut eis auxilietur, sive in his, quæ à dæmone naturaliter nequeunt fieri: sive in his, quæ naturaliter facere potest: Magis, ac maleficis faventes, sive committendo, sive omittendo quicumque sint, ac quacunque dignitate fulgentes de jure novo S. Inquisitionis Tribunali sunt denunciandi. Ita ex Edicto Sanctæ Inquisitionis, & Constit. Sixti V. incipient. *Celi, & terræ Creator. quæ extat apud Laertium tom. 2. Bullarum*, ita testantur Azorius *instit. moral. prima par. lib. 9. cap. 26. q. 4.* Farinacius *de hæresi q. 181. n. 101.* Sanchez *in summa lib. 2. cap. 38. n. 92.* Raphael de la Torre *to. 2. de Religione qu. 96. art. 4. disp. 3.* Soula *in Aphorism. Inquisit. lib. 1. cap. 57.* & Ignatius Lupus *comm. Edicti S. Inquisit. p. 3. lib. 19. d. 3. art. 3. diffc. unica.*

107

Omnes quicumque fiat tacitè, vel expressè dæmonem invocantes, de jure novo sunt denunciandi.

§. XII.

Ad denunciandum autem Magos, ac Maleficos tenentur omnes; immò ipsimet filii, ac filiz: nempe filius patrem: pater filium: uxor maritum, & uxorem, quando sciunt, eos maleficorum crimine, vel hæresi laborare; nec esse emendatos: aut admonitione privata non corrigendos: nec adsint alii majores, qui denuntient. Ita Binsfeldius *tract. de confessionibus malefic. membr. 2. post princip. §. pro parte negativa, folio mibi 225.* Navarrus *in Manuali confess. cap. 25. num. 50. & in comment. cap. inter verba 11. q. 3. conclus. 6.* Alexander Alenf. *3. p. 4. præcept. q. 33.* Alphons. à Castro *lib. 2. de justa hæretic. punit. cap. 26.* & alii quos citat, & sequitur Joseph. Maschardus *de probationibus volum. 2. conclus. 857. n. 18.* Idipsum docuerunt Pegna *ad Directorium Inquisit. sub litera B. comment. 15. par. 2.* Ludovicus à Paramo *de Origine S. Officii lib. 3. q. 8. n. 83.* Farinacius *de hæresi q. 197. nu. 40.* Suarez *de fide, disp. 2. sect. 4. num. 21.* Lelius Zecchius *de casibus reservatis casu 2. n. 2. vers. 2. ampliatur.* Diana *Resolut. moral. par. 1. tract. 4. resol. 4.* Didacus Cantera *in suis q. criminal. q. 5. de reo. n. 3. vers. in hoc addit illa quæst.* Carena *de Officio Sanctæ Inquisit. par. 2. tit. 9. num. 10.*

108

Filii tenentur denunciare parentes maleficos.

§. XIII.

Ratio est: quia etsi pater filium, aut mater filiam: vel è conversò, amare tenentur quantum ad vitam, plus tamén secundum ordinem charitatis tenentur consulere salutem animæ, ut ad suam reducatur viam: quia anima pretiosior est corpore: tum quia bonum commune Reipublicæ privato est præferendum: & cum periclitatur, quisque tenetur incommoda ferre, ut illud conservet, natura ita dictante.

109

Ratio dicat.

Colligitur hæc conclusio ex illo loco Deuteron. *cap. 13. vers. 6.* ubi dicitur: *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, vel filius, vel amicus clam dicens: Eamus, & serviamus Diis alienis, non acquiescas ei; nec audias, aut parcat ei oculus tuus, ut miseraris, & occultes eum; sed statim interficies; ut primum manus tua super eum; & postea omnis populus mittat manum.*

Ex quo textu colligitur, talem accusandum, ut postea interficiatur. Et licet videatur loqui tantummodò de apostasia à fide, & idololatria; attamen intelligendus est etiam de Magis, & Maleficis, qui, ut sæpius dixi, apostatæ sunt à fide, idololatrz, dæmonem adorantes, & ut plurimum sunt hæretici: vel saltem de hæresi suspecti, ac sua impietate, iniquitate ac injustitia

Christianæ Reipublicæ perniciosissimi: idcirco naturali ratione quælibet persona, cum sit pars totius Reipublicæ, ei succurrere tenetur, ita ex hoc eodem naturalis rationis fonte eos denuntiandi orietur obligatio, ut post D. Thomam, Salon. Bann. Aragon. Sot. & alios, quos allegat, peregre docuit Genuensis in *Praxi Archiepiscopali Neapolit. cap. 18. n. 1.* Tenetur autem quilibet, & sub pena peccati mortalis, & excommunicationis; uti habetur in Bulla Gregorii IX. incipiente *Excommunicamus*; Innocentii IV. incipiente: *No verit. quæ habentur in fine Directorii Inquisitorum inter litteras Apostolicas pro S. Officio.*

§. XIV.

IIIO
Distinctio
quædam re-
lata à quo-
dam ut inuti-
lis refellitur.

NEc est attendenda distinctio allata à quodam moderno Auctore, qui ait: *Attendendum, aliquas striges esse tantummodo sibi nocuas, utpote illæ, quæ cum dæmone carnale habent commercium ob voluptates carnis explendas: Aliquas verò nedum sibi metipsis, sed aliis quoque nocuas esse.* Nam omnes malefici, & striges ex hoc, quod malefici, ac striges sunt, cum dæmone carnaliter commiscantur. Et licet varii fuerint eorum fines, ob quos se dæmoni devoverunt; nempe alii, ut ope dæmoniaca vindictam sumerent de inimicis suis: alii, ut divitias, vel honores compararent: alii, putà aliquæ sagæ, ut ait ille Auctor ob voluptates carnis explendas: attamen hæc à dæmone nequeunt obtinere, nisi & ipsæ dæmoni in his, quæ eis præcipit, obsequantur; videlicet, illum adorent, Deum abnegent, Beatissimam Deiparam blasphemant, Sanctos contemnant, & inhonorent, Sacramentis, Sacramentalibus, ac rebus sacris abutantur, tempestates ciant, maleficia ad graves ægrotudines, mortemque ipsam hominibus, & animalibus sæpissimè inferendam, concinnent, aliaque id generis, de quibus *supra to. 1. disp. 3.* perpetrare satagant: ut testantur Summi Pontifices Innocentius VIII. Alexander VI. Adrianus VI. & alii sæpius à nobis allegati. Quare illa distinctio dicti Auctoris est inutilis; nec ad aliud deservit, quàm ad Christifideles à maleficorum, ac strigarum denuntiatione retrahendos.

§. XV.

III
Ad denuntia-
tionem hu-
jusmodi fa-
scinatorum
non est præ-
mittenda fra-
terna corre-
ctio.

NEc ad hujusmodi magos, ac maleficos denuntiandum fraterna correctio est præmittenda; sed statim sive publicos, sive occultos omnino, ea omissa, denuntiandos esse, tenent Eymericus in *Repertorio Inquisit. in verb. Denuntiatur versic. An quando proceditur*, & plurimi antiqui D.D. apud Farinacium de *hæresi q. 197. num. 39.* Suarez de *fide disp. 2. sect. 3. n. 11.* Sanctarellus de *hæresi cap. 9. dub. 5. n. 5.* qui ait: *Nunquam est sperandum, eum qui ausus est, se opponere Ecclesiæ universali, corrigendum esse per meam monitionem.*

Et ego addo, eum, qui voluntariè Deum abnegavit; fidei catholicæ renuntiavit, dæmoni se devovit, eique promisit, nunquam se de peccatis acturum pœnitentiam, nec ad fidem Christi reversurum, ut faciunt malefici, & sagæ, nunquam sperandum, per privatam monitionem corrigendum: tum quia ex parte sui est voluntariè in malo obduratus: tum quia Deus non tenetur speciale ei præstare auxilium cum ille voluntariè etiam pro tempore futuro omni spe auxilium Dei obtinendi, se privaverit: tum quia continuè dæmonem habet assistentem, qui eum tum minis, tum blanditiis in malo permanere, nec à sua servitute recedere, inducit.

Probatur ex
Edictis In-
quisitorum.

Hoc confirmant Edicta Inquisitorum id expresse præcipientia, fundata in communi omnium doctrina: quod correctio fraterna in delictis tendentibus particulariter contra bonum commune debet omitti. Ita Molfes. in *sum. tract. 1. cap. 17. n. 14.* Rodericus à Chuna de *Confess. solicitantibus q. 18. n. 1.* qui alios allegat, & Carena de *off. Sanctæ Inquisit. par. 2. tit. 9. n. 18.* Prædicta doctrina roborata est Constitutione Alexandri VII. quæ incipit: *Licet alios.* Edita anno 1660. die 8. Julii; quæ habetur in fine S. Arsenalis Inquisit.

§. XVI.

§. XVI.

Nec tantum Magi, ac Malefici hæretici; sed etiam de hæresi suspecti omnia fraterna correctione, stantibus Inquisitorum edictis, sunt denunciandi. Ita in blasphemis Pegna par. 2. Director. comment. 18. In Confessariis sollicitantibus Rodericus à Chuna loco cit. n. 11. Freitas in Additionibus post. Henriquez in summa lib. 6. cap. 17. n. 4. sub litera E. & Ludovicus à Paramo de origine S. Inquisitionis lib. 3. cap. 10. n. 4. Delarius Disquis. magic. lib. 5. sect. 4. n. 6. Optimè Turrianus in suis selectis disputationibus par. 1. disp. 30. in Censura Propositionum. Centuria 2. dub. 24.

112
Etiam de hæresi suspecti sunt denunciandi omnia fraterna correctione.

Nec excusat, quod talis Magus, vel Maleficus hæreticus; vel de hæresi suspectus sit occultus, & ego solus sciam, talem esse maleficum, aut magum, nec aliter ejus opera magica, aut malefica hæreticalia probare possim. Nam talem utique esse denunciandum, ratio dicit: quia, quamvis delictum probari nequeat, Superior vigilabit. Et potest esse, quod contra prædictas personas adsint alie denuntiationes, ex quibus fortasse de facili possint ad torturam, & ad alia juris remedia devenire. Ita Carena loco citato allegans Genuens. in praxi Archiepisc. Neapolitana c. 18. n. 1. Sanctarell. de hæresi c. 9. dub. 5. n. 2. Suarez de fide disp. 20. sect. 4. Lælius Zecch. dicto casu 2. vers. ampliatur prædicta conclusio. Lazarius de Blasph. q. 12. num. 54. & alii pluri, quos citat Farinacius de hæresi dicta q. 297. num. 36. & Scaccia de Judic. l. 1. cap. 56. num. 4.

Quamvis sint occultus.

§. XVII.

Tandem non solum Magi, ac Malefici; sed cæteri omnes superstitiosas curationes, & quascumque alias operationes exercentes, nedum quæ sapiant hæresim manifestam; sed etiam quæ aliquo modo sapiunt hæresim, de jure novo sunt denunciandi; dummodo talis actio sit peccatum mortale, & saltem implicitè demon ibi invocetur. Ita ex Bulla Sixti V. incipien. Cæli, & terræ Creator. Confirmat Lælius Zecchius in sum. par. 1. tract. de fide c. 11. n. 13. Naldus verbo Superstitio nu. 10. Azor. in sum. 10. l. lib. 9. c. 26. q. 4. Sanchez præcept. Decalogi lib. 2. cap. 38. n. 92. Farinac. de hæresi q. 181. §. 4. n. 101. Raphael de Turri tom. 2. de Religione q. 96. art. 4. disp. 3. Sonfa in Aphor. Inquisit. lib. 1. cap. 58. n. 2. & 3. & Ignatius Lupus comm. Edictis S. Inquisit. par. 3. lib. 15. disp. unica art. 4. diff. 1. & nos supra n. 107.

113
Exercentes operationes, quæ aliquo modo sapiunt hæresim sunt denunciandi.

Ex quibus colligitur, ad denuntiationem Magi, ac Malefici, aut hæreticaliter superstitiosi duo copulativè necessariò requiri.

Dummodo actio.

Alterum, quod in Superstitutione expressè: aut saltem tacitè invocetur dæmon. Alterum, quod superstitio involvat mortale peccatum. Nam Sancto Tribunali non deferuntur superstitutiones per se veniales. Deficiente una istarum conditionum superstitiosa actio non est denuncianda. Cæterum de his, quæ spectant ad denuntiationem videas nostrum Lupum, qui hæc ex professo clarè, ac distinctè in toto suo opere in Edictum S. Inquisitionis pertractat.

Includat invocationem dæmonis Et sit mortale peccatum.

A R T I C U L U S II.

Committendo.

Magis, ac maleficis favere committendo dicuntur ii, qui non ex negligentia, & omissione; sed facto, seu cooperatione illis suum impendunt auxilium. Hoc autem multipliciter præstare solent, nempe defendendo, consulendo, laudando, auxiliando, relaxando, impediendo, & occultando.

114
Magis & maleficis favent committendo, qui auxilium præstant illis.

§. I.

Defendendo
Verbis Litte-
ris, Scriptis,
Opere.

Ut quidam
Advocati, ac
Procurato-
res.

II5
Qui fidei In-
quisitoribus
se opponunt.

II6
Ac dici pos-
sunt mago-
rum, ac male-
ficorum de-
fensores.

Magorum, & maleficorum fautores dicuntur defendendo illi, qui verbis, literis, scriptis, aut facto eos defendunt. Nam ratio eadem, ut sæpius dixi, militat de maleficis, & sagis, quæ de hæreticis. Ita Joannes de Anania in cap. *Excommunicamus il primo*, §. *credentes n. 15. extra de credentibus*.

Primi ergo veniunt Advocati, & Procuratores, qui absque licentia Judicis, Inquisitoris, scilicet, aut Episcopi: nec ab eis deputati patrocinantur illi, quem publica fama volat, inquisitum esse ut magum, vel maleficum; & conantur criminis enormitatem elevare; contenduntque probare, non esse credendum iis, quæ de magis, & maleficis certò enarrantur, & ea omnia vana esse, & delira: aliaque hujusmodi, sicut fecere Vviersus hæreticus, quidam Calidius, Loszus Theologus, Godelmannus, Franciscus Ponzinibius, & Duarenus; suisque scriptis nituntur obtinere per illud capitulum *Episcopi*, id ad lamias nostras extendendo, ne lamia interficiantur. Nam ob istiusmodi Juristarum patrocinium, docet quotidiana experientia, striges impunitas isto prætextu: vel minus, quàm oportet, punitas dimitti.

Nec fidei Inquisitores inter catholicos ullum majus impedimentum experiuntur, quàm Legistas quosdam, qui falsa opinione imbuti, quæ de Magis, ac Maleficis dicuntur, ex canone illo *Episcopi*, cuncta esse illusoria: nec gravem mereri pœnam definire præsumunt. Conqueritur de hac re Bartholomæus Spineus sacri Palatii Magister *Apologia* 1. cap. 3. dicens: *Potissimam labem, cur sic invalescat ista Maleficorum, & Strigarum pestis, esse quorundam Juristarum persecutionem; quibus Principes Theologiæ imperiti facile credunt, quasi sapientibus, licet in hujusmodi satis rudes existant: utpote Dei providentiam, diaboli potestatem, atque malitiam, & pleraque alia theologica, ad quæ articulus ille deducitur, ignorantes: adimplent allegationibus legum folia, quæ, ut in pluribus, non faciunt ad propositum; eo quod puros actus humanos possunt regulare leges humanæ: non autem diabolicis colligatos possunt bene cognoscere. Sed solum præsupposita cognitione superioris scientiæ, sacre, inquam, Theologiæ, possunt pœnas determinare talibus convenientes. Hæc illæ. Postea cap. 4. sic scribit: Hoc capitulum, Episcopi, male intellectum à Juristis, quatenus hæc, quæ ad Theologiam pertinent, pertrahat, est causa illorum ruinæ, putantium, eo quod in corpore juris Canonici redactum esse vident, posse proprium sensum circa illud ita procedere, & etiam Theologorum communi sensui se opponant.*

§. II.

Hujusmodi ergo Magorum, ac Maleficorum Advocati jure merito dici possunt eorum defensores secundum Ancharanum in cap. *si adversus num. 2. extra de hæreticis*: ibi etiam Joannes de Anania eodem nu. 2. ubi pluribus exornat, quod advocando, & procurando quis dicitur præstare auxilium, & favorem, delinquenti. Sylvest. in verbo *hæresis*, §. 1. num. 10. post medium versic. *Vel fortè, quia Advocati sunt*. Umbertus Locatus in judic. *Inquisit. in verbo Fautores hæreticorum*. Ubi quod Impeditores sancti officii, dici possunt, & alii plures allegati à Farinacio de *hæresi* qu. 197. §. 3. num. 55. & Pegna in additionibus ad Eymericum par. 3. qu. 39. comment. 88. folio mihi 610. infert, quod possunt Inquisitores procedere contra Advocatos patrocinantes pro hæreticis, quales sunt Magi, ac Malefici, ut plurimum. Unde Martinus Delrius *Disquisit. magic. libr. 5. section. 4. vers. Secundum est*, propterea dixit: *Advocatum hæreticorum, & sortilegum esse de hæresi suspectum*. Et infra vers. 3. est, ait: *Cum sortiarii, ut plurimum etiam sint hæretici, eos, qui scienter defendunt ipsos, & errores eorum, esse ipsis deteriores, proque sociis*

sociis habendos c. qui aliorum 24. q. 23. Ita Eymericus p. 2. q. 52. n. 3. Pegna in addition. ad Eym. comment. 77. Vers. Hic autem modus defensionis.

§. I I I.

Qui verò nesciunt esse sortiarios, hi puniendi non sunt ut tales, nisi sua defensione Judicis officium impediunt *c. qui consentit. 11. q. 3.* Qui autem scientes, esse sortiarios, non defendunt errorem; sed personam tantum, isti se valde suspectos reddunt, & contra illos specialiter procedere possunt Inquisitores *c. accusatus. §. ult. de heretic. in 6.* & ob hanc defensionem sunt puniendi sicut & Notarii. Illi si scienter, & spontè sine licentia Inquisitoris, aut Episcopi patrocinantur in iudicio. Hi verò, si instrumenta illis confecerint, *cap. excommunicamus. §. credentes de heretic. Brunus lib. 5. de heret. cap. 13. Simanch. in pract. tit. 14.*

117

Quando sint puniendis?

Utrique autem tam Advocati, quàm Notarii, quando Magi, & Malefici sunt heretici, eis præstantes huiusmodi patrociniū, sunt infames; & privantur exercitio sui officii: ut habetur *in cap. Si adversus extra de hereticis.* Ibi hoc adnotarunt Hostiensis num. 1. & 2. in verbo *Fauctoribus* & in verbo *Defensoribus.* Ancharan. ante numer. 1. Anton. de Butrio. Abb. Marian. Soccin. Felinus, Cardinal. Zabarella, & Ananias omnes in *Summario*, Farinacius loco citato num. 56. & 58. & 67. plures cum laud. Doctores. Et extat Constitutio Innocentii IV. de anno 1254. incipit: *Noverit Universitas. Vers. Item Judices, relata per Franciscum Pegnam inter litteras Apostolicas folio mihi 21.* & alia Nicolai III. edita de anno 1281. incip. *Noverit Universitas versic. Item Judices relata, ubi supra folio mihi 67.*

118

Qua pena sint multandi?

§. I V.

Alii Magorum, ac Maleficorum dicuntur fautores consulendo, vel auxiliando, qui nempe dant consilium: vel auxilium præstant: aut docent modum, quo manus Judicum evadere queant: ut in Concilio Tarraconensi registratum per Pegnam in *Directorio Inquisit. p. 2. folio mihi 234. in princip. Concilii Vers. Fautores.* Et extat constitutio Innocentii IV. edita de anno 1252. incip. *ad extirpanda in Versic. quicumque verò. relata per Franciscum Pegnam inter litteras Apostolicas folio mihi 10.* & Clementis IV. edita de anno 1265. incipit *ad Extirpanda Versic. quicumque verò. relata ut supra folio mihi 61.* Hostiensis in *summa de hereticis §. Qua pena feriat. num. 10. Versic. Nectalibus dandum est consilium, vel auxilium, & §. Quæ pena componatur num. 13.* Ubi propterea, quod sic consulentes, & auxiliantes sunt ipso jure excommunicati & sepultura carent *cap. Ut Inquisitionis de Hereticis in 6. Calderin. in tractat. de Hereticis rubric. de penis receptatorum num. 2. Repertorium Inquisit. in verbo Fautores Vers. Verbis autem. Ubi de dantibus consilium hereticis, ut evadant manus Inquisitorum. Zanchinus in tract. de hereticis cap. quinto numer. quinto & sexto. Ubi de præstante consilium, & auxilium heretico, ut fugiat. Decianus in tractat. crimin. lib. 5. cap. 51. numer. 46. Sylvester excommun. 9. Arsenale Inquisitorum lib. 1. ibi contra quos procedit, §. officium. Azorius par. 1. lib. 8. quæst. 17.*

119

2. Consulendo, vel auxiliando. Constat ex auctoritate Pontificum Conciliorum, Canonum. Canonistarum.

120
3. Laudando.
Apud Princi-
pes, ac Ju-
dices. Scien-
ter. Serio.
Dolosè.

HUc referuntur illi, qui scientes, præfatos magos, aut maleficos commercium habere cum dæmone, & crimine hæresis pollutos esse, scienter, serio, & dolosè laudant eos apud Principes, & Judices, & dicunt, esse probos, justos, & innocentes, tales laudantes dicuntur eorum fautores. Ita summa Angelica in verbo *Hæreticus* num. 24. ante finem Versi. *Ex commissione* verò omnes dicuntur fautores. Sylvester in summa in verbo *Hæresis* num. 10. Versi. *ex commissione*. Decianus in tractat. crimin. l. 5. cap. 35. num. 48. Bartholomæus Ugolinus in tractat. de censuris Pontifici reservatis part. 2. in Glossa *Fautores in princip.* num. 10. Secus si non serio, sed ex simplicitate laudarent, credentes, eos non esse hæreticos; sed bonos christianos.

121

Unde ad hoc, quod præfati defensores, consultores, auxiliares, ac laudatores teneantur aliqua pœna propter prætenfum favorem, debet prius constare de hæresi illius, de cujus favore, defensione, consultatione, auxilio, ac laude agitur juxta doctrinam Bartholi in l. 1. §. qui ff. de furt. Et in specie voluit Umbertus Locatus in judiciali. Inquis. in verbo *Fautores* n. 3. Versi. *Unum juxta prædicta scias, & in verbo Procedere* n. 1. Quintil. Mandos. in additionibus ad Repertorium Inquis. in verbo *Fautores* litera H.

122
4. Relaxado.
Ut quando-
que faciunt.
Principes.
Magistratus.
Judices.

Horum Juristarum Advocatorum Magorum, ac Maleficorum defensorum, consultorum, auxiliorum, ac laudatorum hortationibus verbis efficacibus, fuso veritatis ornatu, ac orationibus magna energia pronuntiatis persuasi Principes, Magistratus, ac Judices aliquando si hujusmodi Magi, Malefici, ac Sage sint carceribus mancipati, eos relaxant, ac manumittunt; quo quid Deo injuriosus, ac Reipublicæ Christianæ perniciosus?

§. V I.

123
Qui gravissi-
mè Deum of-
fendunt.
Patet ex S.
litteris.

QUàm graviter Deum offendant, ex sacris litteris clarissimè, si mentis oculos aperiamus, perspicimus. Sic enim, cum fornicatus esset populus cum filiabus Moab, & adorasset Deos earum, & Principes punire dissimulassent, furore concitatus Deus dixit ad Moysen Numer. 25. *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis, ut avertatur furor meus ab Israel, & occidat unusquisque proximos suos.* Quibus auditis Phinees zelo divino correptus, ultione sumpta Dominum placavit, & cessavit plaga à filiis Israel, cum perissent viginti quatuor millia virorum. Quanto, quæso, furore Dominus concitatur? Quantis plagis affici meremur, dum Principes, Magistratus, ac Judices dissimulant, multis in locis fornicari multos cum diabolo; eique offerre sacrificia: Deum verum contemni, & nefandis sceleribus irritari; aliæque plurima patrari flagitia, quæ à nemine vix cogitatione comprehendi valent? Nec mirum, quod Deus sæpius ob peccatum hoc hominibus multa flagella immittat. Nam directè, & immediatè contra Dei tendit Majestatem. Ideirco non magis licet Principi divinam remittere, aut dissimulare injuriam, quàm Prætori licet sui Principis, vel Militi sui Imperatoris. Quia lex illa veteris testamenti, *maleficos non patieris vivere*, non est dumtaxat judicialis positiva, sed judicialis juris divini, & naturalis; & ideò non esse per legem Evangelii sublatam, latè demonstravimus sup. tom. I. disp. I. num. 40. Quare Judicibus inferioribus, cum ex lege naturali, & humana teneantur, maleficos punire, non licet vitæ reis hujusce delicti promittere securitatem, ut suum spontaneè confiteantur crimen, & socios detegant; sed licere id solo summo Judici, cujus est legem interpretari, & ex causa justa, & quando hoc evidens necessitas, vel utilitas Reipublicæ postulat, incompto est.

Pro-

Propterea meminerint Principes, ac Judices, si quæ damna per eorum conniventiam, aut negligentiam à maleficis subditi patiantur; Si qui necentur: aut ad consortium criminis pertrahantur, sanguinem hunc à manibus eorum Deum requiriturum: Non hominis illos, sed Dei judicia judicare. Cavendumque, ne fiant focii furum; & ne dum, ut Josaphat, his, qui oderunt Dominum, amicitia junguntur, iram Domini mereantur; audiantque terrificum illud Prophetæ Eliæ dictum Regi Achaz 3. *Regum cap. 20. numer. 42. Quia dimisisti virum dignum morte de manu tua, erit anima tua pro anima ejus, & populus tuus pro populo ejus.*

S. VII.

Quam verò grave Reipublicæ Christianæ damnum inferant, hoc quotidiana docet experientia. Nam hi Judices Magis, ac Maleficis favendo, demonum tyrannicum dominium in Christi Ecclesiâ confirmant: horum opera salus Reipublicæ proditur: ab his de communi interitu privata lucra comparantur, quibus volupe est, in utranque aurem dormire, donec tortuosus draco: se toto corpore insinuet; & venenum apostasie; idololatriæ, ac nefandissimum libidinum, incredibilis crudelitatis, execrandorum sacrilegiorum, & quotidianarum contra tenellam ætutulam, contra fruges, & alimoniam mortalium, contra patriæ, totiusque generis humani salutem, machinationum per totum paulatim Christi corpus diffundat: ut benè discurret Delrius *Disq. mag. l. 5. sect. 16. propè finem folio mihi 767.* Quis autem non hos de Republica, & Ecclesia quàm pessimè mereri pronuntiet? Quis non profliget, & execretur? Videmus, si quidquam videmus, impunitate stryges fieri deteriores, & pedetentium plures, pluresque sibi complices impigrè adjungere: nec quicquam illis optabilius esse, quàm quòd assidue diabolus inculcat, sinceram adhuc partem eodem carcinomate pervadere. Undè si de ullo crimine verum, de hoc sanè verissimum est illud Stratoclis relatum à Damhauder in *pract. crimin. in cap. 150. num. 6.* Et illud vulgare proverbium: *Qui parcat malis, nocet bonis.*

124
Maximum
Reipublice
Christianæ
damnum
in ferunt.

Hoc Deus ipse per Isaiam *cap. 47. vers. 9. 10. 11.* satis apertè Babylonis insinuat, se regioni, in qua maleficiis parcatur, propitium nunquam fututum; sed ab ea gravissimas pœnas exacturum: *Veniet, inquit tibi, Babylon hæc duo subito in die una, sterilitas, & viduitas; Univerſa venerunt super te propter multitudinem maleficiorum tuorum, & propter duritiam incantatorum tuorum vehementem. Sapientia tua, & scientia tua decepit te. Veniet super te malum, & nescies ortum ejus: & irruet super te calamitas, quam non poteris ex piare. Sta cum incantatoribus tuis, & multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua: si forte quid proficiat tibi, aut si possis fieri fortior. Defecisti in multitudine consiliorum tuorum: stent, & salvent te augures cæli, &c.*

Confirmat S. Joan. Chrysost. *hom. 10. in cap. 2. ep. 1. ad Timoth. sub fine*, deplorans, quod ab hoc nefario ausu vix orbis minima pars servetur; & omnes ferè sint æternæ mortis vinculo expositi: hæc Dei iram semper provocasse, sed nunc multò magis, post totam ingentis benevolentie, ac miserationis, tam insignis indicia clementie, postquàm ille Filium redemptioni nostræ impendit. Quid ergo fas sperare nobis, ubi tot quotidie pullulant maleficorum fascinatorum defensores, tutores, & in Scabinatus, Consulum, Fiscalium, Parlamentorum, in ipsa Principum sacra irrepunt? Utinam recogitarent annos antiquos, & priora sæcula revolverent; statim deprehenderent, nulli unquam Principi, Reipublicæ, Provinciæ maleficia exitio non fuisse.

Hos sequuntur, qui captos hujusmodi magos, aut maleficos ex manibus curiæ erimunt. Vel pecunia, aut precibus hujusmodi carceratos liberati curant. Ita Faventinus de *heresi q. 182. n. 97. & 99.* & Sanctarellus *cap. 11. n. 3.* Item qui se fingunt magos,

gos, ac maleficos, quos quærent Inquisitores, ut hoc modo veros magos, & maleficos liberent. Sanctarellus ubi supra n. 9. Farinacius ibidem n. 98. qui alios allegant auctores.

§. VII.

126
5. Impediendo Directè, vel Indirectè. Quinam dicantur impedire directè?

Nonnulli magorum, ac maleficorum dicuntur fautores, Officium S. Inquisitionis directè, vel indirectè impediendo, ne magos, ac maleficos punire valeant Inquisitores.

Directè quis agere, & impedire Sanctum officium dicitur, cum non circuitu, vel per aliud medium; sed principaliter in id incumbit, ne fiat: ut omnes injuriantes, vel offendentes Inquisitores, seu eorum ministros, vel etiam testes, & denuntiatores, qui in Sancto Officio adversum aliquem deposuerunt. Hi omnes quicunque sint, excommunicati sunt ex Bulla S. Pii V. *Si de Protegendis*, edita de anno 1569. relata per Franciscum Pegnam in *Director. Inquisit. inter litteras Apostolicas folio mihi 174*. Quæ omnes, & quascunque personas comprehendit ipsi Constitutioni contravenientes; & hoc ob dictionem illam *Quicumque*, quæ neminem excludit. *L. Julianus ff. de leg. 3. maxime stantibus verbis sequentibus ampliatis: sive contra Civitatem, sive Populum, sive Dominum, Comes, Marchio, Dux, vel potiore titulo illustris*. Cujus Bullæ declarationem videas apud Carenam de *Officio S. Inquisitionis par. 2. tit. 13. per totum*.

127
A quo possint puniri?

Possunt autem hujusmodi injuriantes, & offendentes puniri ab eisdem Inquisitoribus: quia talis injuria dicitur facta Ecclesiæ ex allegatis in Repertorio Inquisitorum in verbo *Injuria*; *vers. Primò*. Simanch. *Catholic. Instit. tit. 34. rubr. de Inquisitoribus Apostolicis nu. 28. & in Enchyridion violatæ Religionis tit. 7. rubr. de Inquisitoribus nu. 13*. Zanchin. in *tract. de heret. c. 32. n. 1*. Campegi. *ibi in additionibus*. Farinacius de *heresi. q. 79*. Carena de *off. S. Inquisitionis p. 2. tit. 4. n. 22*. Sanctarellus de *heresi. c. 11. n. 14*. Scortia. *Theocemate 278*.

§. IX.

128
Quinam dicantur impedire indirectè?

Indirectè è contra quis gerere, ac impedire dicitur Officium S. Inquisitionis, qui insinuatione utitur: aut alio modo nititur id ipsum evertere; unde in consequentiam oriatur impedimentum officii S. Inquisitionis: ut illi, qui leges, statuta, ac præcepta suis subditis imponunt, quibus indirectè Inquisitoris officium impeditur, vel retardatur, vel debilitatur, ne magos, sagas, ac maleficos, inquirere, aut punire queat. Ita Pegna in *additionibus ad Eymericum in Directorio Inquisitorum p. 2. q. 54. comm. 79*. Probat à simili de hæreticis Carena loco citato num. 10. & 24. Farinac. *loc. cit. n. 75*. Ubi ponit duo exempla indirecti impedimenti desumpta ex *cap. statutum*, ibi: *Unum, quod statuto cavetur, ut nullus possit de aliquo crimine puniri ab aliquo præterquam à Potestate. Vel quod nullus alius, quam Potestas possit aliquem capere; vel capi facere. Alterum, quando statuto cavetur, ut nullus alius, nisi sit de familia Potestatis, possit arma portare*. Quibus statutis indirectè impeditur, ne possint aliqui criminosi puniri ab Inquisitoribus; & ne ministri, & officiales Sancti Officii possint arma deferre.

Probatur duobus exemplis.

§. X.

129
Inter hos cõnumerantur aliqui Prælati ob certas leges subditis suis impositas,

Huc referuntur illa statuta, ordinationes, leges, ac præcepta à Prælatiis, ac Superioribus Religionum edita, quibus suis subditis prohibent, ne directè, vel indirectè dicere, scribere, vel quovis modo explicare, ac significare possint cuicumque aliquem hominem, vel mulierem sagularem, vel religiosum esse maleficarium; vel à dæmone obsessum; aut de tali morbo suspectum: & cõ minus explicare directè,

rectè, vel indirectè actiones operatas circa tales patientes ab aliqua singulari persona esse supersticiosas, ac diabolicas, ac nullo modo circa tales causas respondere, consulere: vel quoquomodo alicui patienti suum præstare auxilium, sub penis, &c.

Per huiusmodi enim statuta, ac præcepta quis apertè non videat, Prælatos, ac Superiores prædictos indirectè saltem impedire, ne Tribunali S. Inquisitionis denuntientur magi, malefici, sagæ, eorumque opera malefica, ac diabolica destruantur? Nam ille dicitur impedire officium S. Inquisitionis indirectè, qui facit aliquid, ex quo directè sequitur aliquod impedimentum circa tale officium. Dum autem subditis prohibetur dicere, scribere, & explicare cuicumque, aliquem esse maleficiatum, obsessum, vel suspectum de tali malo: aut talem actionem patrata à tali persona esse supersticiosam, ac diabolicam; consequenter illis prohibetur, ne dum interrogantur super aliquo infirmo: vel de aliquo opere patrato ab aliqua persona singulari, possint verbo, vel scripto exprimere: aut consulere, talem personam esse Tribunali S. Inquis. denuntiandam; quamvis non solum per probabilia indicia; sed per signa certa, & evidentia noverint, opera à tali persona circa talem patientem operata dæmoniaca arte esse facta. Nam qui vult antecedens, vult etiam consequens, quod necessario sequitur ex tali antecedente: & qui prohibet primum, prohibet & secundum. Si quis prohiberet, aliquem ullo modo loqui, consequenter prohiberet, illum concionari, legere, &c. & si quis prohiberet, aliquem se movere: prohiberet etiam illum ambulare, & currere: quia secundum non potest esse sine primo. Striges, ac malefici cognosci nequeunt, nisi per opera sua malefica, ac diabolica; nec denuntiari queunt, nisi cognoscantur; Qui ergo impedit, ne cognoscantur, impedit, ne denuntientur. Quare per huiusmodi præcepta, ac statuta Superiores prædicti faciunt id, ex quo in consequentiam oritur impedimentum S. Officii. Ergo indirectè saltem dicuntur officium Sanctæ Inquisitionis impedire.

S. X I.

Nec tantum per huiusmodi præcepta, & statuta prohibentur subditi, ne aliis verbo, vel scripto exprimant, aut consulant, magos, & maleficos Tribunali S. Officii esse denuntiandos, sed ipsismet Religiosis subditis saltem indirectè prohibetur, ne eos denuntient. Quod manifestum est ex illo verbo *Cuicumque*, quod comprehendit omnes personas cujuscunque status, ordinis, dignitatis, & conditionis; ideòque etiam ipsosmet Inquisitores, & Judices. Nam *generale dictum, generaliter est intelligendum. L. de pretio, ff. de publiciana in rem actione. L. præses. ff. de off. præsidis*. Non enim statuta illa distinguunt de personis, cui debeant, vel non debeant huiusmodi opera malefica, ac personæ maleficæ patefieri; sed absolute prohibent, ne cuicumque verbo, vel scripto exprimant, ac patefaciant; idcirco illa particula, *cuicumque* neminem excludit: Nam *qui totum dicit, nihil excludit. L. Julianus. ff. de leg. i. glos. in L. à procuratore. C. mandatis*. Ideòque saltem indirectè prædicta statuta, ordinationes, ac leges impediunt, ne ad Tribunal S. Inquisitionis magorum, ac maleficorum opera nefaria, supersticiosa, & abominanda deferantur.

S. X I I.

Quare hoc optimè agnoscens felicis recordation. S. Pius V. qui antequam ad culmen Pontificatus fuisset assumptus, & cardinalitia dignitate illustratus Inquisitoris munere Bergomi, & alibi fuerat perfunctus, ne Religiosi subditi à suis Superioribus, ac Prælatibus revocarentur, & impedirentur à magorum, maleficorum, & aliorum quoruncunque hæreticorum, vel de hæresi suspectorum denun-

130

131

Ideò S. Pius V. ne subditi impediantur à denuntiatione statuit, ne per

quinquennium
continuum
post denun-
tiationem
possint à Su-
perioribus
molestari.

denuntiatione: Vel post denuntiationem, ne ob id sub aliquorum defectuum prætextu puniendorum, pœnitentiis, vel aliis (ut solent quandoque) molestiis perturbarentur, motu proprio sequentem edidit Constitutionem mense Augusti 1563.

Sanctissimus D. N. Papa Pius V. in Generali Congregatione S. Officii, ut indemnitati recurrentium ad illud: vel in eo testimonium perhibentium provideret, statuit, & decrevit, ut Regulares quorumvis etiam mendicantium ordinum personæ, quæ pro tempore ad Officium S. Inquisitionis pro quocunque negotio recurrerint, seu confugerint: vel in eo testimonium perhibuerint veritatis: aut alias quomodolibet deposuerint, nequam à suis Superioribus per quinquennium continuum à die recursus, seu depositionis huiusmodi molestari: vel ex quacunque causa: vel excessibus prætensis personarum illarum: & de debitis propterea pœnis, seu pœnitentiis eisdem imponendis, nisi Illustrissimi Cardinales Inquisitores generales certiores facti fuerint, vel eis aliter clarè notificatum; & ab ipsi Cardinalibus desuper responsum fuerit.

132

Hoc Decretum extat apud Aloysium Bariolam in *Floribus Directorii Inquisitor. in fine totius operis*: apud Umbertum Locatum in *opere Judiciali Inquisitorum in fine operis, ubi de decretis S. Congregationis Antonin. Dianam par. 4. tractat. 8. in fine, ubi Decreta, & Constitutiones Recentiorum Pontificum ad Tribunal. S. Inquisitionis spectantes, & apud Ignatium Lupum Comment. Edicti S. Inquisitionis p. 1. lib. 4. dist. 9. art. 4. diff. 1.*

Caveant tamen subditi, ne hac Constitutione ad suam malitiam, & pravam, ac pertinacem contra Superiores voluntatem fovendam, ac protegendam abutantur; cum mens Summi Pontificis sit dumtaxat, ut quilibet Christifidelis labes hæreticæ pravitatis Tribunali S. Inquisitionis sine ullo impedimento liberè denuntiare valeat.

§. XII I.

133
Ex quibus
colligitur
Exorcistas ri-
tè suo mune-
re fungentes
esse veluti o-
culos officii
S. Inquisitio-
nis.
Quare dica-
tur sic?

Hinc ex prædictis facillimè colligi potest, Exorcistas Theologos, qui vitæ probitate, prudentia, ac sapientia fulgentes ritè suo munere funguntur, esse veluti mysticos oculos officii S. Inquisitionis, quorum visu acutissimo videntur, dignoscuntur, & quasi manuducuntur ad ejus Tribunal Magi, Malefici, Sages, Incantatores, Lamie, magici curatores, hæretici, cæterique supersticiosi homines, mulieres, ac pueri, ut ab hisce iniquorum fecibus Respublica Christiana emundetur. Quod faciunt Exorcistæ non quærentes à dæmone mendacii patre, ut dicat: Quomodo formatum sit illud maleficium: an maneat ibi ligatus: & quomodo debeat destrui tale maleficium: ut docent plures antiqui Exorcistæ: quia cum dæmon ad aliud non collimet, quàm homines decipere, & trahere ad interitum; utique per huiusmodi interrogationes ad aliquos trahet errores, aliquem injustè infamando, vel odia fovendo, rixasque disseminando. Sed prius facto dæmoni præcepto in nomine Jesu, ne impediatur potentias interiores, & exteriores obsessi, vel maleficiati interroget ipsum; vel potius, immò prius parentes ejus, ac domesticos de origine infirmitatis: de modo, quo talis infirmitas incæperit; An die, vel nocte, & qua hora noctis, puta post tertiam horam, & ante quintam, vel sextam; quia sæpius eo tempore solent maleficia operari: An in somno, vel vigilia: An domi, vel extra domum: An ex aliquo cibo comesto, vel potu hausto: An impetu, vel sensim, ac paulatim: An adhibuerit aliquod remedium, & tunc diligenter quærat, quis adhibuerit tale remedium: An Medicus; vel Chirurgus; vel Religiosus, vel Idiota, vel femina: An fuerit naturale, vel spirituale: An verba fuerint prolata, & quæ sint illa verba: An signa facta sint cum aliquo instrumento ligneo, ferreo, laneo, lineo, lapideo, plumbeo, aureo, argenteo, vel huiusmodi: An alia intervenerint, quæ nullam vim habent naturalem ad sanandum? Ex his, & aliis huiusmodi ferè quotidie Exorcista Theologus facillimè magorum, male-

maleficorum, & hæreticorum notitiam hauriet, qua mediante poterit Reverendis Inquisitor ab hujusmodi diaboli affectis Ecclesiam Dei benè expurgare. Qui ergo prohibent, Exorcistas Theologos suo munere fungi; ac præceptis injustis os obstruunt, ne loquantur, dici possunt, præfatos S. Inquisitionis Officii oculos eruerè, ne videant, quæ sunt videnda, ac remedia debita adhibeant.

§. XIV.

Predicti ergo Prælati hujusmodi statuta, ordinationes, ac præcepta promulgantes, quibus directè, vel indirectè Sanctæ Inquisitionis officium impeditur; vel retardatur: aut debilitatur, ne magorum, ac maleficorum delicta puniri queant; magorum utique, ac maleficorum fautores sunt nuncupandi. Ita habetur in c. *Accusatus*. §. *Sacerdotes*, & ibi Geminianus in *summar. de hæret. in 6.* Bonifacius de Vitalinis in *Clementina* l. nu. 160. de *hæreticis*. Joan. Calderin. in *tr. de hæreticis*. Farinac. de *hæresi* q. 182. n. 69. plures allegans Doctores, & in c. *ut Inquisitionis officium*. §. *finalis*. de *hæreticis* in 6. quomodo impediens excommunicationis penam ipso jure incurrant: ubi sic habetur: *Quod si quis in fidei negotio Episcopo, vel Inquisitoribus se opponere: vel aliquatenus impedire præsumpserit; seu auxilium, consilium, vel favorem dederit, excommunicationis se noverit mucrone percussum*, & ibi Glossa in verbo *percussum*. Joan. Monach. ante n. 1. in verbo *prohibemus*, & in verbo *si quis*, & alii plures apud Farinac. loc. cit. n. 71. Et ad hoc specialiter extat Constitutio Innocentii VIII. contra magos, ac maleficos. incip. *Summis desiderantes affectibus*: ubi Inquisitoribus Germaniæ præcipit, corrigere, incarcerare, punire, & mulctare juxta eorum demerita nonnullos clericos, & laicos earum partium quærentes plus sapere, quàm oporteat: quia nonnulla asserere audebant, quibus aliquo modo officium S. Inquisitionis impediatur, vel retardabatur, ne labes hæreticæ pravitatis, aliorumque magorum, ac maleficorum excessuum, quæ in perniciem aliorum innocentium sua venena diffundeat, expurgaretur, ac prorsus extirparetur. Idem inculcat etiam Adrianus VI. *Constit. quæ incipit: Dudum uti nobis*.

134
Predicti Prælati talia statuta promulgantes nuncupantur fautores magorum, ac maleficorum.

§. XV.

ET licet prædicti impediens non sint hæretici, nisi per annum in illa excommunicatione steterint animo pertinaci; sunt tamen de hæresi suspecti; & contra eos procedere possunt Inquisitores. Ita Bonifacius de Vitalinis in *Clement. l. nu. 160. de hæreticis*. Umbertus Locat. in *judicial. Inquisit. in verbo suspicio num. 11. & 12.* Receptor. Inquisitorum in verbo *Fautores*. vers. *Impedientes*. Campegius in *additionibus ad Zanchinum in tract. de hæret. cap. 20.* Pegna in *additionibus ad Eymeric. in Direct. Inquisit. p. 2. q. 54. comment. 59. littera B. folio mihi 401.* Ubi enim tradit: An hæc suspicio sit vehemens, vel levis ex qualitate personarum, & modo impediendi dignoscitur.

135
Ac de hæresi suspecti censentur.

Quare cum hujusmodi statuta, quibus directè, vel indirectè Inquisitionis S. officium impeditur, debilitatur, vel retardatur, nihil valeant, statuentes compellendi sunt per censuram ecclesiasticam ad tollendum talia statuta: textus est expressus in c. *statutum. il primo de hæret. in 6.* & ibi Glossa in verbo *Directè*, & in verbo *Indirectè*, & communiter Canonistæ omnes. Extat Constitutio Innocentii IV. edita de anno 1252. incipit. *Ad extirpanda*, vers. *cæterum teneantur. relata per Pegnam inter litteras Apostolicas folio mihi 11.* Item & alia Constitutio Alexand. IV. edita de anno 1257. incipit: *Implacida relatio*, relata per Franc. Pegnam ubi supra folio 26. Summa Rosella in verbo *Hæreticus* n. 36. & alii plures apud Farinacium de *hæresi* q. 182. n. 76.

136
Idem ad hujusmodi statuta tollenda compellendi.

§. XVI.

§. XVII.

137
6. Occultado
Vel Directè.
Vel Indire-
ctè.

HUc referendi sunt illi, qui magos, aut maleficos, & alios id generis hæreticos, vel de hæresi suspectos aliquo modo directè, vel indirectè occultant, ne Tribunali S. Inquisitionis denuntientur; & ad manus curiæ deveniant. Qui utique dicuntur magorum, ac maleficorum, vel etiam hæreticorum fautores, sicut expresse de hæreticos occultantibus probat Farinacius *loc. cit. nu. 95.* plures allegans Auctores.

Ut Parochi.
& Conciona-
tores publicè
populo sua-
dentes, ne
credant in
sua parochia
aliquam esse
strigem, vel
maleficiatū
hi suspecti
sunt de hæ-
resi.

Hinc Parochi, ac Concionatores, qui inter missarum solemnia: vel coram populo in Ecclesia congregato, ne striges denuntientur, & ad manus Justitiæ deveniant, suadent populo ne credant, in sua Parochia aliquem esse magum, maleficum, aut sagam, nec ullum esse maleficiatum, dicendi sunt maleficorum fautores.

Hoc enim nil aliud est, quàm impedire, ne denuntientur: vel efficere, ut occultati maneat; & magis, magisque eorum virus gliscere, ac nefaria eorum flagitia multiplicari queant. Ideoque talia publicè proferentes suspecti sunt de hæresi. Pro quibus faciunt supradicta. Ita Farinacius *de hæresi q. 182. n. 95.*

Tandem fautores magorum, ac maleficorum dicuntur 1. illos visitantes, & cum iis susurrantes, dum carcerati habentur. 2. qui valdè lamentantur de eorum comprehensione, & morte. 3. qui dicunt, eos injustè damnari. 4. qui ægris oculis aspiciunt illos persequentes, vel denuntiantes. 5. furtivè colligentes magi, aut malefici hæretici combulti ossa abscondenda. Hi haberi debent uti vehementer de hæresi suspecti. Ita Pegna 2. part. *Directorii Inquisit. comment. 78. Vers. Jam ut nihil.* Ex Ivoneti *summa.* Farinacius *ubi supran. 10.* Zanardus *in summa divin. Precept. tom. 1. c. 5. de fide. Vers. Fautoriæ,* & Carena *de off. S. Inquis. p. 2. tit. 4. nu. 18.*

S E C T I O IV.

In Requirentibus.

138
Homines ali-
qui nimis in-
tenti salutis
sue corpora-
li.

Nihil est tam proprium, ac naturale hominibus, & animantibus, quàm sibi noxia fugere, proficua quærere; mala cuncta repellere, & bona omnia corporalia, quæ possunt, solertissimè prosequi. Et hoc tam innatum est illis, ut homines, qui rationis usu sunt participes in tribulationibus, angustiis, ac necessitatibus nedum remedia naturalia; sed & supernaturalia, si quæ sibi profutura agnoscunt, toto cælo adhibere contendunt. Et licet *Deus*, qui est fons omnium bonorum, *refugium nostrum, & virtus, adjutor in tribulationibus, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem*, ut ait, *Iesus filius Sirach Ecclesiast. 31.* paratissimum se exhibeat, nobis suum impendere solamen, & auxilium si ad ipsum toto corde supplices, & humiles confugiamus, per Prophetam dicens *psal. 49. Invoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me:* & sæpius alibi tam in novo, quàm in veteri testamento. Sunt tamen multi ex hominibus ita excæcati; quòd spreto Deo, qui omnia potest, cuncta novit remedia bonum afferentia, & omnibus vult benefacere pro sua bonitate, ac pietate, ad dæmonem confugiunt, sentinam omnium malorum, cujus potestas admodum ligata, sapientia obscurata, ac bonitas funditus ablata, & ab eo, qui non nisi ad malum omnibus inferendum semper intendit, in suis angustiis ac necessitatibus auxilium petunt, ac requirunt Alii Immediatè: Alii Mediatè: ut sequentes articuli declarabunt.

Spreto Deo
ad dæmonem
confugiunt
ab eo auxiliū
requirentes.

Alii Imme-
diatè.
Alii mediatè.

A R T I C U L U S I.

Immediatè.

§. I.

Immediatè illi à dæmone in suis angustiis, ac tribulationibus implorant auxilium, qui cum ipso pactum expressum inierunt: ut malefici, qui dæmonem ut suum Deum, ac Dominum agnoscunt, quibus ipse ut sibi obsequentibus suam promittit opem in necessitatibus. Sic sæpius postquam hæc sua mancipia variis affecit rursionibus, atque molestiis, veniam humiliter petentibus, & aliquid ei in sacrificium offerentibus suum impertitur auxilium, & ab infirmitatibus eripit, eis licet imperfectam conferens sanitatem: ut docent Binsfel. de Conf. malef. & Auctor. Mallei.

Nec dumtaxat in infirmitatibus; sed & in majoribus necessitatibus non derelinquit: ut quando ad manus Judicum devenerunt; & ex decreto eorum sunt torquendi, ne à tormentorum vi, ac cruciatuum acerbitate victi cogantur fateri veritatem dum magis, ac magis ejus implorant adjutorium, ut sibi in tantis periculis opem ferat: ipse, ut se diligentem exhibeat tutorem, & adiutorem, eis accurrit, variis modis per maleficium taciturnitatis præcipuè suum impendens solamen, & adjutorium: ut docent Marfil. in *L. Repeti. ff. de questionibus*. Paulus Grillandus in *tract. de question. & tort. in quest. 4. à num. 12.* Damhaud. in *rerum criminal. praxi cap. 37. à num. 21.* Eymericus in *3. part. director. Inquisitionum, in cap. De tertio modo terminandi processum in causa fidei per tormenta*, & Commentator ejus Franciscus Pegna *ibidem comment. 39. in litera F.* Malleus Malefic. in *3. par. q. 15.* Nicolaus Remigius *lib. 3. dæmonol. cap. 8. & 9.* Delrius *lib. 5. disquisit. magic. sect. 9. vers. Quoad tertium dubium.*

Hujus autem silentii, & taciturnitatis maleficium componitur, ut tradit Sprenger in *malleo malefic. par. 3. cap. 14.* ex quibusdam membris infantuli non baptizati violenter peccati, & in pulverem redacti, quibus cineribus corpori inspersis, vel occultatis, silentii hanc vim consequuntur. Fit autem hoc artificio diaboli multis modis: Multiplex enim est causa hujus silentii.

§. II.

Primò aliquando tacent, quia dolorem non sentiunt. Potest enim dæmon res applicare eis naturales, quæ vim habeant naturalem efficiendi insensibilitatem in doloribus, & tormentis: aut saltem leniendi, & minuendi dolorem; ita ut vel dolorem non sentiant: vel levior, & tolerabilior dolor videatur. Est enim dæmon, (ut supra *10. 1. disp. 2.* significatum est,) peritissimus, acutissimisque rerum naturalium persecutor, unde exactè cognoscit herbarum, lapidum, aliarumque rerum, quæ naturæ ordinem non transcendunt, vires, & effectus. Scribit enim S. Albertus Magnus in *lib. de secretis naturæ*, ut cum allegant Paris de Puteo in *tract. Syndicatus in cap. 2. de tortura* Grillandus in *d. q. 4. n. 13.* quod lapis quidam Melites dictus, eò quod oriatur in civitate appellata Mēsis in partibus orientalibus Ægypti, contritus, & aqua, aut vino mixtus, datusque ad potandum illi, qui torquendus est, inducat insensibilitatem pænæ, & cruciatus. Hunc lapidem rectius cum Dioscoride *lib. 5. pharmacorum Simplicium cap. 149.* & aliis: Memphitem appellaveris, à Memphi civitate.

139

A dæmone immediatè querunt auxilium qui cum eo pactum habent expressum quibus videtur opitulari in infirmitatibus. Necessitatibus cum ad manus Judicum deveniunt. Quibus, ne faciantur delicta opulantur per maleficium taciturnitatis.

Quomodo componatur. Variis modis silentium causare solet.

140

1. Operando, ne dolorem sentiant.

§. III.

141
2. Eos suble-
vando, ne
tortura dolo-
rem inferat.

Secundò aliquando dæmon, cum sit invisibilis, & spiritualis, etiam invisibiliter operatur, sic virtute sua corpus malefici, aut strigis sublevar, ut tortura nullum dolorem inferat. Et sicut corpus potest elevare, sic etiam non est eidem difficile, pondera in altum tollere, ita ut nequaquam corpus, & ejus membra extendant: sic laxare funes, quibus malefici ligati, & extensi manent. Aliquando verò ea, quæ corpori infigi, vel infundi videntur, ipse aliò avertit: aut vim eorum priusquam corpus contingant, tollit: aut aliquid medium densum, & solidum, quod simul facit, ne adstantibus sit conspicuum, interponit. Aliquando denique corpus ipsum malefici ex equuleo tollit, & aliud substituit; quæ cuncta, cum Deus permittit, illi sunt facillima? Rarius tamen hanc superpositionem corporis alterius contingere putat Delirius loco citato: frequentius aversionem illam, sive depulsionem: item interpositionem.

§. IV.

142
3. Assistendo
in gutture
malefici.

Tertio quandoque, immò sæpius taciturnitatem inducere solet dæmon per assistentiam in gutture malefici, præclusis illi interioribus faucibus, & ore, ea moderatione ut non præfocetur, loqui tamen non queat: interdum etiam organo auditus sic obstructo, ut Judices voces, interrogationesque non exaudiant rei; quorum exempla suggerit Nicolaus Remigius lib. 3. *Dæmonolatriæ cap. 8. & 9.*

Blainville in Lotharingia Anna Xallea Anno Domini 1587. Calendas Mart. est supplicio affecta, quæ dixit, se imis faucibus dæmonem suum, cum torqueretur, oclusum habuisse, quo facilius locuturæ vocem inhiheret, si fortè per doloris impatientiam ad fatendum urgeretur. Et qui torture assistebant, adverterunt, tortas fauces in eum tumorem accedere, ut mentum ipsum sua elatione propemodum ad æquare viderentur: tum adeò decolorari, ut facile intus angorem inesse maximum conicerent. Haud multum dissimile, ut Grillandus narrat, accidit, eo Judice Romæ. Malefica quædam antequam in tortura elevaretur, verba quadam submissa voce dicebat: deinde elevata silebat penitus velut mortua, & nigrior apparebat in vultu carbone extincto, oculos extra caput valdè tremendos, more illorum, qui strangulantur, emittens, & nihil penitus loquebatur neque boni, neque mali. Eandem silentii necessitatem sibi à dæmone illatam confessa est Francisca Pellea morte multata Pangeii Anno Domini 1584. 5. idus Novembr. Nicolao Remigio teste; quæ præterea ita oclusas ad vocem Judicis aures se habuisse dixit, ut quàm primum interrogaret, nihilo plus audiret, quàm si is nihil omnino loqueretur. Erat ergo hujus femine malus spiritus non solum mutus; sed etiam surdus, id est, sua præsentia mutum, & surdum pro sua voluntate efficiebat. Quemadmodum Marci 9. Spiritus à Christo ejectus erat surdus, & mutus quantum ad effectum, quem causabat. Anna Morelia simili modo Anno Domini 1581. 3. Calend. Decembris. Hadoville alii quidam malefici, cum in tormentis essent, dæmonem non constituisse propius ad ferendam opem, quàm extremis equuleis, refert idem Remigius. Unde æque locuturæ vocem inhihebat, ac si auribus ipsis sese totum inseruisset.

§. V.

143
4. Assistendo
extrinsecè
multipliciter.

Quartò inducit taciturnitatem malus spiritus per assistentiam exteriorem, aut suggerendo ei, qui torquetur, ne loquatur; aut eum confortando, ut brevem quidem torturam fortiter perferat spe vitæ longioris: aut etiam minando verbera, si delictum confiteatur. Atque hic modus, ut putat Binsfeld. *Comment. in tit. C. de malefic. & mathem. in L. Et si excepta q. 1. concl. 15.* maximè locum habet in eis, qui duritia mentis, & fortitudine corporis valent. De quibus ab Ulpiano in L. 1. §. *Questioni fidem ff. de q.* dicitur, quòd plerique patientia, sive duritia tormentorum ita tormenta contemnunt, ut ab eis veritas exprimi nullo modo possit. Quod confirmat etiam Fabius Insti-

Institut. Orator. lib. 5. cap. 4. dicens: Plerique sic tormenta contemnunt, ut patientia facile mendaciam faciat. Quod & de Leana Meretrice, Anaxarcho, Antiphilla Cyrenensi, aliisque multis scriptum reliquerunt Plinius lib. histor. natur. c. 23. Valerius lib. 8. c. 4. & Remigius loco citato: Ex quo unicum referam memoratu dignum:

Blainville. Anno Domini 1587. 17. Calend. Februarii Alexia Belthoria cum per aliquod spatium in carnisficum acerrimis tormentis permansisset, tandem cum ad spontaneam suorum delictorum confessionem se accingeret, & a Dominica oratione, ut mor est Christianis, auspicaretur, stupentibus præ admiratione, qui tum aderant, omnibus, in mirum, quem post se habebat, aversa ruit tanto impetu, ut pro enecta jam multis tollenda videretur. Sed paulatim ad se rediens, ac deliqui causam, rogata. Non videtis, inquit, sub lecto prostratum carnisficem, qui me modo faucibus comprehensam penè præfocavit? En etiam ut terrorem vultu minaciter obliquit; atque, quantum potest, inhibet, ne de se verbum ullum dicam. Nec me nunc quidem primum à vero dehortari tentat; Nam jam cum torqueretur, in aurem sinistram se pollicis instar intulit, monens sedulo linguam ut temperarem; nec vinci me linerem exigui temporis non admodum vehementi dolore:

Sic veluti strenuus pugil non conquiescit, neque defatigatur, dum superest certandi copia, atque occasio. Nec prius unquam destituit, quos semel habuit obsequentes, quam ipsi illi, ceu agni lupò fuerint erepti.

S. VI.

Quintò solet illis dæmon membranulas, & alia instrumenta magica variis notata characteribus suppeditare, quibus in locis corporis secretissimis additis ex pateto sensum adimit, ita ut vel somno profundissimo opprimantur: vel vultu hilari rideant, & Judices irrideant. Confirmat hanc veritatem quoddam memorabile factum adductum à Jodoco Damahaudero in sua præf. crimin. c. 37. n. 21. sic asserente:

Ipse vidi, cum in civitate Burgenfi essem à consiliis in muliercula admodum anu, quæ tum habitu, tum victu, tum incessu, tum moribus, & fucata sanctimonie specie ab omnibus venerabatur, veluti vera Christi Apostola, quod multarum matronarum filias, ac filios quasi miraculose curaret, gibbas liberaret, curas, tibiasque confractas illico restitueret; idque non arte aut externo medicamine aliquo adhibito; verum, ut olim Apostoli, pietatis aliquo exercitamento, nempe, ut uno, duobus, vel tribus diebus jejunarent in pane, & aqua: vel ut ter legerent orationem Dominicam: & inviserent aliquas Ecclesias: vel ut sacrum unum, aut alterum religiosè audirent: aut aliquas preculas persolverent ægri. His rebus injunctis rite expletis, illico, aut certè intra paucos dies à morbis liberabantur, & firmæ valetudini restituebantur. Cum istius mulierculæ ea facta in vulgus latius spargerentur, à Senatoribus intempesta nocte jussa fuit ex lecto comprehendi, & carcere mancipari. Postridie cum ab iisdem Senatoribus perquireretur, quomodo, quibus mediis, quo federe, quaque fiducia freta suas curas perageret, intrepidè semper respondit, se pie cuncta exercuisse, & bonis, piisque rationibus, atque idè non debuisse tam ignominiosè comprehendi. His non obstantibus ex certis indicibus per Senatum adjudicabatur torture; ad quam cum venisset, & verbis persuasoriis examinaretur, constanti vultu, & animo semper perduravit in ea sententia, se nihil eorum, quæ fecerat, demonis ope peregisse; sed omnia pio, & licito modo. Interim ob constantem negationem torture tradita est: illa autem non lamentationem, aut clamores edidit; sed horum loco subridere cepit; & quamvis ligata, digitorum tamen complosionibus Judicibus ipsis insultabat; & posita super scamno, aut risit: aut dormivit. Hinc factum, ut è scamno, & torture relaxaretur, & iterum in carcerem reciperetur: postea ob nova indicia habitæ torture iterum tertio adjudicatur. Verum priusquam scamno imponeretur, totius corporis pilos, & crines abradit curavimus, postea scamno imponitur, acerrimè torquetur, nihil tamen fateri voluit. Tandem quibusdam adstantibus succurrit, eam non esse tonsam in pudendis tam retrò, & ante, & sub axillis, ubi per tonsifices illi quoque crines abradi fuerunt; & inter radendum reperta fuit pergamena in pudendis retrò, & ante inserta, cui inscripta fuerant aliquot pene-

144
s. Per membranulas, & alia instrumenta.

grina vocabula demonum crucibus aliquot inter se distincta; hac pergamena Senatoribus exhibita occasione prebuit, ut rursus scamno traderetur torquenda, ubi facta plenè passibilis, omnia nudè fatebatur quæcumque prioribus informationibus fuerunt proposita; cum autem rogaretur, cur prius fateri noluit: Nisi à me inquit, omnes crines, atque etiam hanc schedulam abstulissetis, nunquam à me perquirere quicquam potuissetis: ut quæ per illa facta eram impassibilis; quod haud dubium verissimum erat. Hæc omnia Damhaud ubi supra. Factum simile accidisse in Urbe Neapolitana testatur Ambrosius de processu informativo lib. 4. c. 7. n. 13. ubi in tali casu, os, foramina narium, & aurium, anum, vel vulvam, & si qua plaga, vel cauterium aut incisio in corpore adsit, diligenter inquirenda esse, ut plura alia, quæ in tali casu facienda esse, adducit etiam Chartarius de interrogatione reorum lib. 4. cap. I. n. 220. & sequent. cum Marsilio in pract. crimin. §. Nunc videndum n. 52. Sed de his cautelis mox dicam.

145
Quibus pænis
sint obnoxii
dicti ad dæ-
monem re-
currentes?

Ex iis modis taciturnitatem in maleficis cauſandi colligere possumus, quàm solertem se exhibeat dæmon suorum affeclarum defensorem ad eum in suis angustiis confugientium, ejus opem assiduè requirentium, & suppliciter auxilium implorantium. Quos certè vel ut hæreticos, vel vehementer de hæresi suspectos eisdem pænis, quibus supra a n. 58. & sequentibus obnoxios esse, quis ibi inficias?

§. VII.

146

Maleficium
taciturnitatis
impediunt.
Alii illicitè
per quandam
in carcerem
deportatio-
nem.

AT, cum prædicta omnia subsidia fiant arte diabolica, videamus modò, qua ratione Judices artem arte deludere, & clavum clavo extrudere possint. Aliis cautio est, ut à lictoribus sublimes de domo tollantur, abrepti à terra, Anthæi instar in carcerem deportentur. Quem morem in usu præsertim habent Germani, qui vastum regnum incolunt: ut refert Remigius lib. 3. c. 9. demon. At quia iste modus planè est superstitiosus; ideo relicto unà cum aliis ab eo relatis, de quibus infra loquimur p. 2. hujus disputationis nu. 171. eos dumtaxat referam, qui sunt in usu apud Judices catholicos, & pios. Petrus Binsfel. Comment. in tit. C. de malefic. & math. in L. Et si excepta q. 1. concl. 15. in fine quoddam tormenti refert genus, quod non lædit corpus, & maximè est potentia ad confessionem ex maleficis eruendam; de quo Marsilius in L. 1. ff. de q. col. 12. testatur, se experientiam sumpsisse in duabus feminis maleficis, dum esset Capiteaneus Vallis Lugani, quæ tormenta alia non timuerant, & vicerant; sed adhibito hoc in spatio quadraginta horarum omnia plenè delicta confessæ fuerunt. Reus ponitur super scamno ad sedendum, & ibi adsunt duo, qui eum custodiunt, ut non dormiat, nec die, nec nocte: & cum ipse reus inclinat caput in unam partem propter somnum, famulus, qui est ab illa parte, dat cum manu ei in capite, & excitat eum, & elevat caput: Idem facit alter famulus, quando caput inclinat versus suam partem; Et quando illi duo sunt defessi, & volunt dormire, alii duo novi subrogantur in locum illorum, & non permittunt unquam dictum reum dormire, & quiescere, donec omnia confiteatur promissa sibi quiete, & in duabus noctibus, & uno die hoc modo defatigabitur & confitebitur. Fateretur Marsilius sæpè se usum hoc tormento contra obstinatos, & non timentes tormenta, & ait: Verè nemo ita ferox invenitur, qui huic tormento possit resistere. Sed quia impedit, quin dæmon possit per maleficium aliquod ex supradictis taciturnitatè inducere; ideo quæramus alios modos, quibus maleficia dæmonis tollantur.

§. VIII.

147
Alii licitè
Per vestimen-
torum
expoliatio-
nem.

Aliis visum est, & benè, nèpè Jacobo Sprengero, Henrico Institori & aliis in Maleo malef. p. 3. q. 14. Binsfeldio loc. cit. Delrio lib. 5. disqu. mag. sect. 9. vers. 2. ut dum ministri fol. mihi 705. Dum ministri se parant ad torquendum, optimum esse, alios intèrè expoliare reum, (si sit mulier,) expoliandam esse ab aliis mulieribus, antequàm ad torturam ducatur, ne quid in vestimentis lateat maleficii. Hoc ostendit factum, quod accidit Brixia Anno Domini 1643. cum quædam mulier, de qua sup. to. 1. d. 3. n. 524. de hæresi

hæresi suspecta carceribus esset mancipata, bis fuit à Judice per torturam perquisita, ut circa nonnulla delicta, de quibus indicia habita fuerant, veritatem fateretur; At illa cum constanter omnia negasset: præcepit Judex, eam à quibusdam mulieribus propriis suis vestimentis expoliari, & induere subuculam à Sacerdote prius benedictam, quam induta tertio tradita fuit turturæ, & tunc statim omnia sua confessa est delicta. Et quæsitæ, cur prius noluisset fateri veritatem, respondit: *Nunquam potuissem verum fateri, donec priora illa vestimenta induta eram.* Cujus rei certior factus fui, dum sententiæ contra eam prolata ex processu extractæ apud me habui exemplar.

§. IX.

Aliam cautionem adhibere solent: ut testantur Sprenger in *Malleo malef. Jo-* docus Damahuderus, Delrius, & Binsfeldius loco citato: Jubent, capillos capitis, & barbæ abradi, immò & per totum corpus etiam in partibus secretioribus: si fæminæ sint, à fæminis: si viri, à viris: sic cavetur inhonestas, ac verecundia, propter quam Inquisitores Germanici Sprengerus, & alli non ausi sunt, hoc uti remedio, ut ipsimet profitentur, addentes alibi hoc in usu esse. Tamen (inquiunt) in aliis regnis Inquisitores talem per totum corpus abrasuram fieri mandant. Unde & Cumanus Inquisitor hoc ipsis insinuavit: quòd anno elapso (qui fuit 1485.) maleficas incinerari mandasset, omnibus per totum corpus abradis. Et hoc in districtu, & comitatu Burbiz in confinibus Archiducis Austriæ versus Mediolanum: Quod etiam exemplo supra relato confirmat Damahuderus.

148
Per abrasio-
nem omnium
capillorum.

In hac autem tonsione illud diligentissimè est observandum, si fiat dumtaxat, ne signa maleficii lateant foraminibus corporis inserta, vel crinibus inspecta, ritè id fieri. Eademque de causa, nequa unctio subesset, suadet Delrius, totum corpus aqua calida prius diligenter abluendum. Sed si tonsio fieret ea opinione: quòd per eam robur corporis, & animi fortitudo pereat, exemplo Samsonis, in quo totum id divina virtute contingebat, & etiam documento Apollonii Thyanæi, ut tradit Remigius lib. 3. cap. 9. *dæmonol.* hoc magicum, & superstitiosum utpote dæmonis operum Dei ubique improbi æmulatoris commentum, & ut sub specioso velamine homines illaqueet, nemini mediocriter scienti est ambigendum.

§. X.

Nonnullis tandem valdè proficuum, & utile visum est, si simul cum quæstione aliqua remedia ecclesiastica, quibus dæmonis vires infringi solitæ adhibeantur. Idcirco præmittendam esse Exorcizationem, non quòd possessas à dæmone sagas omnes sentiant; sed quia dæmonem habent præsentem, cujus ope; & persuasionibus, ut supra monstratum est, in sua malitia, & perversitate obfirmatæ manent: impediunturque, ne lingua sua veritatem fateri valeant. Utile insuper existimatur, si torquendi collo appendantur sacre reliquiæ: vel agni cerei effigies consecrata: item si aqua benedicta in os infundatur, & ea corpus aspergatur: & cum utuntur tormento, in somnis cerei benedicti instillatio inopinata. Verum hæc omnia ab usu docentur: & cavendum, ne sacris hisce remediis superstitiosi aliquid ratione materiæ, temporis, aut numeri immisceatur. Ita sentiant Silvester lib. *de stigim. adm. rand.* Delrius lib. 5. *disquis. magic.* Append. 2. q. 25. Qui etiam quæst. 29. docet loquens de sagis, posse in tali casu Judicem desistere à tortura, & post alios dies repetere: quia dæmon non semper strigibus assistit, sed aliquando deserit, vel sponte sua: vel Dei jussu: vel non ferens ecclesiastica remedia, quæ adhibentur. Huic sententiæ se subscribunt Antonius Quevedo in lib. *de indic. & tortura* p. 2. c. 6. per totum, & Diana

149
Per remedia
ecclesiastica.

resol. moral. par. 4. tract. 6. de tortura in S. Officio &c. Resolut. 37. Sed omnium utilissimum erit uti remedio à nobis tradito infra disp. 4. n. 952. & 953.

ARTICULUS II.

Mediatè.

S. I.

150
Requirunt
mediatè à
dæmone au-
xilium qui
ad maleficos
recurrunt, ut
maleficium
maleficio sol-
vant. Hoc li-
citur putat
Aureol. Pro-
bat à simili.

Sanitatē, vel quodvis auxilium mediatè à dæmone requirunt illi, qui ad maleficos curatores pactum habentes cum dæmone expressum confugiunt, ut maleficium maleficio solvant. Quod licitum esse, si à malefico parato requiratur, opinatur Petrus Aureolus in 4. sentent. d. 34. qu. 2. quem sequitur Angelus in verb. Superstitio, §. 13. Dicunt enim, ad bonum finem malicia hominis parati uti licere: sicut etiam petere mutuum ab usurario: Sacramenta à suo Curato in mortali peccato existente: & juramentum ab infideli, qui per deos falsos est juraturus. Quis autem non videat hæc omnia licitè peti posse? An petitur fortasse effectus aliquis positivus, dæmonis, nempe, auxilium ad aliquid peragendum? Sed sola destructio maleficii petitur, quæ bona est. Cum non possit excogitari remedium aliud ad tollendum maleficium (ajunt ipsi) cur non erit licitum quærere à malefico parato, ut maleficium maleficio tollat?

S. II.

151
Hujusmodi
opinio repro-
batur, quia
Falsa, Erro-
nea, Contra-
ria sibi ipsi.

At veritas ostendit, accedentes ad eos, qui publica infamia sunt notati, & veluti magi, aut malefici reputati, ut sanitatem per artem suam magicam impertiant, nedum culpæ mortali obnoxios, sed pœna debita mulcandos sive per se recurrant: sive per accidens.

Ideoque in primis quàm sit falsa, erronea, & sibi ipsi contraria, omninoque improbabilis prædictorum opinio Auctorum, ipsamet ratio dictat. Fatentur enim, non licere, accedere ad eum, qui facere novit maleficia, non tamen solitus est, ac paratus illa facere, ut maleficium maleficio solvat: cum ipsi mago intrinsecè sit malum, per magicam artem aliquid efficere, quamvis ad bonum finem: quia non sunt facienda mala, ut eveniat bona Paulo testante Roman. 3. Quod in his maxime veritatem habet, quæ sunt intrinsecè mala. Et sicut ipse maleficus licitè non potest uti arte sua ad maleficium auferendum, nec alius poterit licitè inducere ad id faciendum, si ipsemet maleficus non est paratus.

S. III.

152

Sed ecce falsitas, & contrarietas. Vos dicitis, non licere, petere à malefico parato, ut maleficium maleficio tollat: quia hoc est intrinsecè malum. Res enim, quæ petitur, ex natura sua mala est. Etsi aliquid peteretur, quod ex se licitum esset, & sine peccato fieri posset, licitum utique esset, illud postulare ab aliquo, ut notat Cajetanus 2. 2. q. 67. art. 4. quamvis illud sine peccato facturus non esset: Est enim accidentarium, quod alter peccaturus sit faciendo: quia ex malitia sua addit operi postulato malitiam, & non ex vi petitionis. At non videris ex vestra positione nihil aliud sequi, quàm non esse intrinsecè malum, per magicam artem maleficia tollere: dum vultis concedere licitum esse, à malefico parato petere, ut maleficium maleficio solvat; quod est omnino contrarium positioni vestræ, & speculative, & practice improbabile? Si enim maleficia tollere per maleficia est opus per se illicitum, quod nunquam benè, & licitè fieri potest: quomodo licitè poterit quis postulare ab alio quantuncunque parato,

rato, ut faciat tale opus? At quia ipse nequam est, opus, quod ex natura malum est, poterit fieri bonum? Dum vultis querere, ac petere opus per se malum, nonne ex consequenti petitis malitiam, quæ est inseparabilis ab opere? Poteritne quis velle adulterium, vel blasphemiam formaliter, & nolle malitiam talibus criminibus adnexam? Ecce falsitas, & contrarietas. Qui ergo petit à malefico, licet parato, ut maleficium per artem magicam, vel maleficam destruat, auctor quidem est operis postulati ex se intrinsecè mali: quia rogans, sicut & consulens causa moralis est operis postulati; ideoque & malitiæ auctor est dicendus; & talis peccati causa moralis, & propria; cum malitia à tali opere nequeat separari: eò magis si ipsemet maleficiatus ad sanitatem obtinendam sit paratus, ea præstare sibi à malefico imperantur. *Quicquid enim est causa cause, est causa causati: ex Arist. in Antepredic. cap. 3.*

§. I V.

AT inspiciamus eorum fundamenta sine fundamento. Quam enim vim ad hanc rem habere possunt illæ rationes adductæ de Usurario, de Curato, & de Infideli? Nam exempla sunt valdè dissimilia; quia qui petit mutuum ab usurario parato non excusatur à culpa; eo quod non sit causa mutui; nam reverà causa est; sed excusatur; quia mutuum de se bonum est, & ipse non causa ulurarum; neque illa petit, sed permittit. Sic qui ab infideli petit juramentum, non vult, ut per falsos deos juret: quia tunc peccaret; sed solummodò petit, ut juret; si daretur petenti optio, eligeret, ut per Deum verum trinum, & unum juraret. Similiter de Curato est dicendum: Nonne potest sine peccato ministrare, si prius penituerit per confessionem; vel saltem contritionem? At maleficium est de se intrinsecè malum, ideo nunquam potest licitè fieri; & per consequens nec quis licitè petere, ut fiat. Nam petens, & inducens consentiunt in peccatum alterius, quod sine reatu esse non potest juxta D. Pauli sententiam *Roman. 1. Digni sunt morte non solum qui ea faciunt, sed etiam qui facientibus consentiunt.* Licet enim talis maleficus paratus esset, non tamen fecisset illud particulare maleficium, nisi petens eum induxisset.

§. V.

ET quàm infirma sit illorum confirmatio, in qua asserunt, non peti effectum positivum; sed solam maleficii destructionem, quis est ita ignarus, qui non agnoscat, si petitur maleficium maleficio tolli, positivum aliquod postulari: quia petitur, ut fiat illud maleficium, quo aliud est tollendum: & ideo licet destructio prioris maleficii non sit mala; illam tamen procurare tali medio, intrinsecè malum est: quia involvit societatem, & pactum cum ipso dæmone, & cultum quendam ejus. Nam rogare dæmonem, ut benè advertit Suarez *de Religione lib. 2. cap. 18. numer. 5.* ut aliquid non faciat, non minus est quidam cultus ejus, & quædam subjectio ad ipsum, quàm rogare illum, ut aliquid faciat. Etsi enim Sacerdotes, vel Exorcistæ dæmoni præcipiant, ut desinat nocere: hoc faciunt, non petendo, seu deprecando; sed objurgando, & imperando; virtuteque divina id faciunt, tanquam Dei ministri, ejusque voluntati obsequentes. At quando homo rogat dæmonem tanquam supplex, & indigens ejus, se illi profectò subiicit, eumque quodammodo Deo anteponit. De quo sanè Deus conqueritur juxta illud *4. Regum c. 1. Nunquid non est Deus in Israel, ut eatis ad consulendum Beelzebub Deum Acharon?* Deus enim est orandus, ut liberet à maleficio, & non dæmon; & confugiendum ad Sacerdotes; vel Exorcistas Dei ministros, ut potestate ab Ecclesia accepta à corporibus obsessis dæmones eiiciant, ac maleficia destruant.

153
Fundamenta
ejus nullius
sunt roboris.

154
Et confirma-
tio sine infir-
mitate.

S. V I.

155
Idèd hallucinantur, dum putant, non posse maleficium destrui sine malefici auxilio Probatum auctoritate Facultatis Parisiensis.

EX his colligitur, quàm hallucinantur præfati Doctores, dum ajunt, non posse excogitari aliud remedium ad maleficium tollendum, quàm recurrere ad maleficos, ut maleficium maleficio tollant: quasi à Servatore nostro non fuerit data potestas dæmones eiiciendi omnibus in se credentibus, cum *Marci ultimo* dixit: *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient?* Et ab Ecclesia Exorcistis in ordine Exorcistatus, ad eundem effectum obtinendum?

Quare sapientissimè facultas Theologica Parisiensis in *art. de Superstitionibus* definivit: in *art. 5.* dicere:

Quod licitum sit, uti magicis artibus; vel aliis quibuscunque superstitionibus à Deo, & Ecclesia prohibitis pro quocumque bono fine: error quia secundum Apost. Non sunt facienda mala, ut eveniant bona. Et in art. 6. dicere. Quod licitum sit, cum etiam permittendum, maleficia maleficiis repellere, & art. 7. dicere: Quod aliquis cum aliquo possit dispensare, ut talibus licet utatur: error.

Perpetui Ecclesie usus.

Patrum.

Theologorum.

Jurisprudentialium.

Hoc docet perpetuus Ecclesie Catholice usus, quæ semper id improbavit, ut plurimi Canones ostendunt, c. *Quis sine Salvatore* 26. q. 2. *supra relatum n. 33. hujus disp. c. Admoneant* & c. *Non observetis* 26. q. 7. quibus adstipulantur Canonistæ Burch. lib. 10. c. 40. & 41. Ivo p. 11. c. 65. & 66. quiasserunt eadem ferè verba, exceptis aliquibus, legi in Concilio Turonensi 3. c. 42. Consentiunt Patres D. Joan. Chrysost. hom. 8. in epist. ad Coloss. Citius mors homini ait christiane subeunda, quàm vita ligaturis redimenda. B. Leo serm. 19. de pass. Domini, & August. tract. 5. in Joan. Id Confirmant Theologi D. Bonaventura, D. Thomas, Scotus, Tho. de Argentina, & alii in 4. d. 34. Alph. à Castro lib. 1. de iusta hæretic. punitione, Sylvest. verb. maleficium p. 8. Cajetan. 1. 2. q. 78. art. 4. Abulen. in c. 19. Matt. qu. 90. Joseph Angles q. de arte mag. art. 6. diff. 2. ac cuncti recentiores, ubi de superstitionibus. Tandem Jurisperiti Grill. lib. 2. de sortileg. q. 6. & Bartol. in L. Eorum, §. fin. C. de malef. & mathem.

S. V I I.

156
Ostenditur impietas dogmatis Paracelsi.

Hinc patet, quàm impium sit illud dogma Paracelsi supra relatum num. 4. hujus disp. Nihil referre, an Deus, vel diabolus, Angeli, vel immundi spiritus ægro opem ferant, modò morbus curetur. Unde sanè dolendum est, apud multos christianos hanc etiam sententiam invaluisse; quòd si aliqua calamitate premantur, modò liberentur, non curant: an mediis licitis, vel illicitis, utantur. Nec minori ignominia digni sunt existimandi, qui ad hosce maleficos confugiunt remedia postulantes quibus se ab hostibus tueantur; nec ab eis armis lædi possint. Nam post horum evasionem periculorum in pejora labuntur, quæ eos ad ultimum perducunt supplicium. Nec silentio prætereundi sunt, qui hujusmodi magos, seu aruspices, vel ariolos consulunt: ut de futuris contingentibus, fortuitisque casibus; aut iis actionibus, quæ ab humana voluntate pendent, certò aliquid eventurum præcognoscant.

157
Præfati criminosi puniri jubentur Jure Divino. Canonico. Civili.

Quare Deus justus hujusmodi transgressores se pæna mortis puniturum protestatur *Levit. c. 20. Anima, quæ declinaverit ad magos, & ariolos, & fornicata fuerit cum eis, ponam faciem meam contra eam; & interficiam eam de medio populi sui.* Idem prorsus *Deuteron. 18.* ubi concludit Moyses sic: *omnia hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos.* Jure verò canonico, omnes hujusmodi perditii homines qui consulunt divinatores: vel remedia petunt à maleficis, in easdem incidunt ecclesiasticas pænas, in quas & ipsi malefici, & divinatores, de quibus *supra à num. 47. & seq.* ut habetur c. 1. 26. q. 5. Sic eosdem

eosdem utriusque sexus cujuscumque sint dignitatis, vel gradus, qui posthabito Deo vero, à diaboli mancipiis auxilia poscunt, diligentius inquirere, ac procedere statuit Sixtus V. in d. *Constitut. Cæli, & terre Creator*. Jure autem civili, qui magos consulunt, gladii pœnæ subduntur ex Carolina sanctione, & consuetudine imperii; etiam si ob bonum finem interrogarint: vel magicis artibus, aut remediis usi fuerint.

§. VIII.

Nec putes, culpa, ac pœna carere eos, qui per accidens recurrunt ad maleficos sanitatis obtinendæ gratia: per accidens recurrere, voco eos, qui confugiunt ad illos, quos sciunt publica infamia esse notatos, & velut magos, vel maleficos reputatos: non tamen ab eis petunt, ut per artem maleficam maleficium tollant; sed simpliciter, ut desideratam sibi restituant sanitatem, quam illos præstare non nisi opitulante dæmone norunt; idè per accidens, & indirectè saltem dici possunt, hujusmodi diabolicas velle operationes.

Quod licitum esse, probat Nicolaus Remigius lib. 3. *demonolatriæ cap. 3. num. 33*. Ait enim: precariò quidem non licere à maleficis opem impetrare, & hoc facientem semper lethali ter peccare. Licitum tamen esse vi, & verberibus eam extorquere; & hoc facientem nunquam peccare. Primum enim dicit admirationem, & obtemperacionem, animumque se suppliciter deicientem, ac demittentem; idèdque potius ipsam ferendam esse mortem, quàm ad tam horrendum sacrilegium adduci nos sinamus, ut quasi supplices, venerabundique à dæmone opus imploremus: cum Deus solus sit colendus, atque obsecrandus; atque is sit zelotes, qui non patitur quicquam de gloria sua adimi. At verò quòd vi, & minis maleficus possit cogi, ut morbum, quem induxit, auferat, cum dicat contemptum, & dedignationem, licitum esse probat aliquot historiis, & rationibus, quarum Una est: quia hic non ullæ blanditiæ, non preces, aut venerationes accedunt: neque saga verberibus pulsata habet, quò gloriatur: neque dæmon, qui quasi obtorto collo se à noxa retractum amissa præda in fugam versum, derisum, spretum, ac nihili pensum agnoscat. Altera, sicut licet à fure fugiente rem vi sibi arreptam alia vi repetere, arcem injustè ab hoste occupatam armis recuperare: per tyrannidem vinculis mancipatum, violenterque eripere; cur non hæc vis licita, ut innocens morbis indignissimis sanetur?

§. IX.

At quàm periculosa, & erronea sit, vel saltem non sufficienter explicata hæc opinio nemini mediocriter intelligenti est ignotum. Negare enim non potest ipse Remigius non omnino culpa carere, qui ita à maleficis morborum liberationem per vim extorquere conatur: cum illorum opera intercedat, quæ causam impietatis aliquam habere videtur. Quis autem hujus scientiæ peritus ignoret, sagam, dum vi, & minis adigitur, ut morbum tollat, iterum habere ad dæmonem recurrere, ipsumque suppliciter exorare, ut à nocendo desistat, ac sanitatem tradat? Qui quidem honor diabolo est gratissimus. Nec tam injuriis, quæ mancipiis suis inferuntur, offenditur: quàm hoc honore delectatur. Et proinde qui hoc modo sanari cupit, saltem per accidens, seu pacto saltem implicito cum diabolo se immiscet: cum cogat veneficam ista facere vi pacti, quod cum diabolo iniit; propterea diabolus non coactè, sed voluntariè id facere.

Hinc experientia constat, diabolus non cedere, nec juvare, nisi cum putat, plus se nocere posse, id quod ipse Remigius testatur eodem loco num. 18. dum scribit: *Nunquam esse solidam gratiam: aut plenum, integrumque beneficium, quod conferunt*

732
Abbas, tuum
non, sermo
delam, hoc
indubio, multo
indubio, multo
indubio, multo

158
Nec carent
culpa qui per
accidens ad
maleficos re-
currunt.

Hoc licitum
esse sèit Re-
migius Ex-
torquendo
vi, ac Ver-
beribus. Probat
Historiis, ac
Rationibus.

159
Hæc opinio
refellitur.

ferunt dæmones; (si id rectè beneficium dici potest) sed statim vel equata: vel graviore aliqua injuria luendum esse ei, qui impetravit. Vix enim morbum ullum à quodam expellunt, quem in alium illico non transferant: & unius salutem alterius interitu ferè semper paciscuntur. Cum ergo qui sagam minis, vel verberibus cogit tollere maleficium, sit causa saltem per accidens, quòd dæmonem adoret; ut maleficium maleficio tollat, illud alteri inferendo; quod de se est intrinsecè malum; utique illicitum erit, precibus, vel minis sagam inducere, ut maleficium tollat.

§. X.

160
Rationes ejus
sunt irrationabiles.

Rationes verò à Remigio adductas quis non videat irrationabiles? Si primam intueamur, nonne magis coactio Deum inhonorat, cum alium cogat peccare? Immo nec dæmonem inhonorat: quia est causa, ut maleficus dæmonem invocet, eique obsequium præstet; & ipsemet sagam verberans dæmonem honorat; quia non modò credit, dæmonem posse hanc medelam asferre; sed etiam concurrat positivè ad actum positivum. Dæmon verò pluris hoc facit, quàm mancipii sui injuriam, cujus afflictione solitus est gaudere. Nec potest dici expertis pacti taciti: quia cogit maleficam, hæc peragere virtute pacti, quod inest cum dæmone. Si verò secundam rationem contemplemur; paucis verbis dicimus, illationem; quæ de furto, de arce, ac mancipato sumitur, esse vanam: quia cuncta illa sunt licita, & juri divino, naturalique consentanea: maleficium verò maleficio sanare, cuilibet repugnat juri.

§. XI.

161
Licitum est
inducere vel
Blandis ver-
bis, vel Minis
vel verberib.
levibus.
Si probabili-
ter credimus
hoc facturum
licitè.
Hoc testatur
Theologi.

Non tamen denegamus, quin à malefico possit peti, ipsumque inducere blandis verbis: vel etiam minis, & levibus verberibus cogere, ut maleficium destruat; si probabiliter credamus, quòd sit facturum hoc licitè, & justè, puta, si maleficium ejus esset generis, quòd naturali aliqua virtute: aut actione sine ulla dæmonis invocatione, & auxilio; sed per modum aliquem licitum dissolvere possit.

Favent Theologi Scotus, Alphons. à Castro, Cajetan. & Sylvest. loco sup. citato. Gabriel Biel in 2. d. 8. quest. 2. artic. 4. dub. 2. Binsfeld. Comment. in tit. C. de malef. & mathem. quest. 5. & præcipuè Domin. Soto in 4. d. 34. qu. unica, sic ait: *Potest quisque convenire maleficum, & rogare, & pecunia ab eo extorquere, ut illas ligaturas, quas habet sepultas; aut suspensas: aut alicubi asservatas, inde removeat: quia maleficum facere illud, virtus est, sic ille. Nec rationi obstat: cum hoc sit uti jure meo, & inducere magum ad id, quod facere tenetur, & sine peccato potest facere, si velit: non autem est consentire pacto, quod dæmon habet cum mago. Sic B. Theodorus Archimandrita (ut refert Gregorius in vita ipsius apud Surium in mense Aprilis) jussit cuidam Theodoro mago ad pœnitentiam adducto primo omnia peccata sua confiteri. Secundò si quos haberet libros maleficos in medium proferre. Deinde quoscunque homines, aut domos, aut animalia maleficiis suis obstrinxerat, dissolvere. Tandem non ampliùs ea in quemquam exercere; sed pœnitentiam agere.*

§. XII.

162

DE verberibus autem, & minis apertè constat; Si pro certo quis habeat, se maleficio læsum ab aliquo mago, & actualement adhuc perseverare læsionem, cur non poterit levibus verberibus eum cogere, ut licitè maleficium destruat? Si enim injurias, seu offensas actualiter illatas cuilibet per vim repellere licet, cur non

non poterit etiam per vim maleficum inducere, ut actuale maleficium destruat? Immo maleficus ipsemet tenetur non nocere proximo. & per consequens debet id licito modo facere, nempe per remedium aliquod naturale, si novit; vel per destructionem signi, si signum sit in ejus potestate. Hunc modum se servasse anno Domini 1658. mihi enarravit die 3. Augusti ejusdem anni quidam Sutor ex Valle Seriana inferiori Diocesis Bergomensis dicens.

Cum quidam die rixatus fuero cum muliere mihi vicina, ea ira percita mihi dixit: eo quod mihi verba injuriosa dixisti Deus tibi immittet dolores, torsiones septem mensibus continuis, quibus verbis prolatis statim in crure ferre cepi dolores, sed sequenti nocte magis magisque tormenta augebantur; quare mane facto accepi gladium, ac predictam mulierem solam in domo sua inventam detinui: ac posito ad guttur ejus gladio, per Deum juravi, nisi a me auferret maleficium, quod patrarat, me illam occidere vellem: At ipsa se excusavit dicens, se non fecisse; maleficium ullum, verumtamen non dubitarem, quia statim cessaret: Sic illico cessarunt dolores, ac sanitati pristinae restitutus fui. Hæc ille.

Diligentissimè tamen est advertendum in tali casu: quod utilius erit, ac tutius, adiacere protestationem, qua expresse protestetur, se nihil commune cum diabolo habere velle: maximè si petat, ut tollat maleficium, vel quid aliud hujusmodi; quod non nudam cessationem; sed quiddam actus positivi significat; immò consultius erit, ut petatur ab eo, quo remedio sit usus; si nolit dicere, non est utendum ejus opera: quia hoc ipso satis indicat, se usurum medio illicito. Si verò indicat remedium, tunc si satis prudens es, ac doctus, ipse considera, ac discerne: an licitum sit, necne. Si non es idoneus judex, doctiores, & prudentiores consule. Si dubitetur, an sit remedium naturale, consulantur Medici. Si verò an sit divinum, consulantur Theologi.

163
Sed cautela
debita adhi-
benda.

S. X I I I.

EGo autem, ut verum fatear, nunquam alicui consulerem maleficiato accedere ad maleficos, ut maleficium tollant pro sanitate obtinenda; quamvis sit licitum juxta prædictorum sententiam Auctorum: quia res valde periculosa est: ideo Exorcista memor esse debet illius dicti Virgilii:

Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Nam licet debitas in consulendo adhibeat diligentias, ac circumstantias; ægroti tamen, vel eorum consanguinei, vel amici non nisi rarò eas observare consueverunt; sed nimio amore, seu desiderio ducti sanitatis sibi, vel parenti, aut amico acquirendæ, maleficos impellunt ad tollendum maleficium, ac sanitatem restituendam, sive medio licito: sive illicito utantur. Hanc veritatem docet experientia rerum magistra, quam unico comprobabo exemplo de quodam Cive Bergomate, qui dum hæc scriberem adhuc erat inter vivos.

Hic cum maleficio affectus fuisset, ut ipse suspicabatur à quadam saga meretrice, cum qua alias carnaliter conversabatur, sed penitentia ductus eam penitus deseruerat, ut ab hujusmodi morbo eriperetur, accessit ad quendam Exorcistam, cui suam suspicionem enarrans, præcepit ei, ut ad sagam predictam accederet, eique verbis blandis suaderet, ut maleficium tolleretur; & si hujusmodi blanditiis à proposito dimoveri nollet, tunc minis, ac verberibus ad maleficium destruendum eam compelleret. Quod facto comprobavit. Nam cum blanditiis ei complacere nollet, districto gladiolo atque ad guttur posito, statim ea promisit, se illi sanitatem restituere: verumtamen opus esse ut ad demonem confugeret, ipsum adoraret, ei sacrificium offerret, ac suppliciter rogaret, ut ipse maleficium tolleretur; ideoque necesse esse, ut ipse vestes Sacerdotales, candelas cereas, & candelabra, thuribulumque cum incenso sibi deferret, ut demoni sacrificium offerre valeret; qui sine mora omnia prestitit, prout ipsa preceperat. Quibus omnibus peractis sanitatem corporis est affectus; sed cum conscientie stimulis agitaretur in anima,

164
Mens Aucto-
ris circa hoc
declaratur.

ad

ad quandam Confessarium Theologum confugit, qui ei mandavit, ut Sagam illam Sanctæ Inquisitionis Tribunali denuntiaret: (qui prudentius egisset, si ei consulisset sponte comparere Reverendissimo P. Inquisitori seipsum accusando de errore commissio, ac Sagam denunciando de patrato delicto.) Ad quod tribunal Saga vocata, seipsam excusavit dicens, se, quicquid præstiterat, coactam ab illo Juvene præstitisse, à quo etiam, & vestes sacerdotales acceperat cum reliquis ad sacrificium dæmoni offerendum requisitis; Idcirco ut mortem ab eo sibi intentatam evaderet, ea, quæ ille enarraverat, præstitisse. Quibus auditis & processu formato, Saga in exilium fuit demandata, ac juvenis in Monasterium ad penitentiam de delicto patrato peragendam detrusus.

Ex quo facile est colligere quàm satius sit maleficio affectis consulere, ut ad Deum Optimum, Maximum confugiant, qui est refugium nostrum, & virtus adjutor in tribulationibus: ad virtutem, & efficaciam Sanctissimi Nominis Jesu: ad potestatem ecclesiasticam, qua dæmones effugantur, & maleficia destruuntur: cæteraque remedia, de quibus latè ultima disput. pertractabitur.

Cum ergo magica curatio ad sanitatem conferendam utatur tantum remediis diabolicis, jure merito est abominanda non tantum speculative; sed etiam practice tum ex parte agentis primarii, nempe, dæmonis, qui sua virtute morbum tollit; & sanitatem inducit: ac secundarii, malefici, qui dæmonem invocatur, & ea peragitur, quæ præcipiuntur à dæmone: tum ex parte medii sacrilegi: & superstitiosi: tum ex parte finis impii, noxii, & scandalosi. Ac propterea intoleranda. & puniendi in Exercentibus viris, mulieribus, & pueris: in Addiscentibus publice, privatim: in faventibus directe, & indirecte: & in Requirentibus immediate, ac mediate: quia semper pactum inter dæmonem, & maleficum in hac curatione magica expressum intercedit: Sicut implicitum in superstitione: ut in secunda parte demonstrabitur.

P A R S S E C U N D A.

Superstitiosa.

165
Dæmon non tantum accurrit, dum à maleficis expressè, sed etiam dum tacite ab aliis invocatur.

Quibus auxiliatur per superstitiosam curationem, Quæ distinctè dignoscitur dum investigatur ejus Causa, Modus, Effectus.

EA est diabolica superbiæ tam individua, & innata proprietas semper amanti excellentiam; nullumque aut superiorem, aut consortem sustinendi, quod ejus stimulis agitur inveteratus hostis, ut divinam æmuletur similitudinem, & pro Deo habeatur, non tantum à Maleficis verbis expressis, ac formali adjuratione evocatus, morbos sanare: futura prædicere; in necessitatibus auxiliari: à periculis eruere: aliaque patenti, & manifesta operatione quæ ab ipsis desiderantur juxta eorum conventiones peragere palam, non dedignatur, ut præcedenti parte demonstratum est. Verum etiam per ipsos Magos, atque Maleficos quasi per inferni præcones alios à Deo avertere, eosque per superstitiosas curationes, variasque actiones diabolicas ad seipsum adducere, conatur: quos ut sibi obliget, licet nullo pacto expresso ejus ministerio irretitos, tamen ad eorum preces tacitas subdolis hostis accedit, & occulto modo præstat illa, quæ ab istis oratoribus postulantur, qui dum se operibus immiscet dæmoniis, eisque ad sanitatem obtinendam: vel quodlibet aliud sibi optatum impetrandum utuntur, cultum, quem Deo exhibere deberent, dæmoni saltem implicitè impendunt, quod ad rationem superstitionis spectat. Ut autem hujusmodi curatio, vel actio superstitiosa quænam sit, distinctè dignoscatur, in hac secunda parte hujus disputationis investigandum Causa, Modus, Effectus: quod fiet totidem capitibus.

C A P U T I

Quoad Causam.

Dignum sanè illud dictum poeticum 2. *Georgicon*.

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

Cognita enim causa, statim cognoscitur effectus, & ex qualitate causa arguitur qualitas effectus ipsa veritate docente *Matt. 7. Nunquid colligunt de spinis uvas, aut de tribulis fideus? Sic omnis arbor bona fructus bonos facit. Non enim potest arbor bona malos fructus facere; neque arbor mala bonos fructus facere.* Si ergo superstitiosè curationis essentiam, quidditatem, ac qualitatem cognoscere cupimus, causam ipsius sive Internam: sive Externam investigare contendamus. Causam autem voco concurrentes ad illam curationem, qui alii non sunt, quàm dæmon, & homo huiusmodi exequentes operationem: Dæmon quidem interna, seu proxima: homo verò externa, seu remota: Sicut totidem sectionibus explicabitur.

166

Curatio superstitiosa cognoscitur ex cognitione causarum.

Sive Internæ, Sive Externæ.

S E C T I O I.

Internam, seu Proximam.

Quemadmodum in perpetrandis maleficiis dæmon causa proxima, & interna nuncupatur; eò quia latenter operando, humores sive utiles, sive noxios exagitat immediatè; eosque in principes partes potissimum; nec non in alias ignobiliores traducit, hisce venas, aliove ductus obstruit: quandoque instrumentorum permutat structuram; aliarumque partium solvit, ac separat unitatem ex quo innumerabiles morbi, hique gravissimi, cruciatusque acerbissimi excitantur: Ita pariformiter in sanitate conferenda causa interna, & proxima jure merito est appellandus. Cum enim spiritualis sit substantia, quæ instrumentis corporis non impeditur, ex sua insita vi in corpora invisibiliter se insinuare potest; ibique intrinsecè operando, noxios expellere humores; purgare intestina; vertigines remove; capitis, ac stomachi arcere dolores; cruditatem omnium morborum matrem auferre; ac denique humores ita temperare; & in debita proportionem conservare; ut neque quantitate, neque qualitate peccent. Sicque morbi quicunque longè abeant; ratioque sanitatis perfectæ exhibetur. Quòd tamen diversimodè peragit in superstitiosa curatione, & in magica. In magica enim accedit expressè invocatus; intercedit ejus adoratio; oblatio rei alicujus fit in ejus cultum, & honorem; Sacramentorum abusus; apparitio dæmonis, vel saltem ipsius locutio; operatio aliqua in Dei odium, Beatissimæ Virginis, ac Sanctorum contemptum, aliaque hujusmodi facinora execranda palàm interveniunt. At in hac superstitiosa curatione nullum horum advenit; sed tacitè, & occultè invocatur dæmon. Nec qui sanari expectat, vel aliud querit beneficium, quicquam cum dæmone palàm; & apertè commune habet; sed ipsemet dæmon ex pacto, quod expressum habet cum malefico, semper præstò astandi, suumque auxilium impertiendi quotiescunque quis utatur signis ab eo institutis, vel quicquid aliud peraget à maleficis præscriptum, vel in libris magicæ artis contentum, & expressum, occultè accurrit, suum præstat auxilium saltem pro aliquo tempore; paratumque se exhibet, semper in hisce curationibus, ac necessitatibus concurrere sive in Gravioribus, sive in Levioribus: ut sequentes articuli patefacient.

167

Sicut dæmon ut causa interna, & proxima malum operatur in homine. Ita pariter ut talis causa facinorositatem confert.

In curatione magica invocatus expressè.

In Superstitiosa invocatus tacitè. Paratumque se exhibet concurrere. In necessitatibus. Gravioribus. Levioribus.

ARTICULUS I.

In Levioribus.

§. I.

168
Dæmon per
suos malefi-
cos proponit
hominibus
remedia Gra-
viora, Diffi-
cilia in in-
firmitatibus.

Sicut in arte medicinæ juxta Hippocratis effatum in suis aphorismis: aph. 6. sect. 1. *Extremis morbis extrema remedia sunt adhibenda*: sic dæmon archimedicus excellentissimus tum in curandis gravioribus infirmitatibus: tum in necessitatibus urgentioribus hominibus sublevandis: tum in difficultatibus obscurioribus dissolvendis remedia suis symmictis magis, & maleficis tradit graviora, ac difficiliora; cæterisque hominibus proponenda, & exhibenda jubet. Quæ quò graviora sunt, ac difficiliora, eò majora, ac plura incidunt media inutilia, ac superstitiosa; quæ quidem ad majora perpetranda flagitia viam parant.

Probatur va-
riis exem-
plis.

*Hoc fateri potest quidam Pheron Rex, de quo Herodotus lib. 2. Is à dæmone fuerat excætatus; quòd iratus spiculum in Nilum flumen contorsisset. At postquam undecim annis sic luce caruisset, oraculum, quod in Buti urbe consuluerat, fertur respondisse, visum ei redditurum, si oculos abluisset lotio mulieris, quæ à solo suo marito cognita fuisset. Expertum ergo primo loco propriæ conjugis urinam, cum nihil amplius cerne-
ret: cæterarum deinceps; tandem oculos recepisse. Ibique omnes mulieres illas, præter eam, cujus urina salutaris fuerat in unam urbem coegisse, quæ rubra gleba dicitur: & eas illic undæ cum urbe omnes concremassse: & medicam illam suam sibi matrimonia copulasse.*

Quis non fateatur hæc remedia execranda, & prorsus abominanda, quæ ad tam sæva flagitia, ac impia facinora perpetranda homines perducunt? Cur enim magis efficax restituendo oculorum lumini lotium ejus mulieris, quæ virum tantum suum quàm quæ alios est passa? Nonne hæc machinæ, doli, fallaciæ, præstigiæ, ac superstitiones meræ: ubi dæmon occultè accurrit, suumque præstat auxilium ut mentes hominum aucupetur, suumque apud eos valeat propagare imperium? Idem ferè apud Mich. Isselt. anno 1586. legitur, in Livonia fuisse locum, ubi nim-
bis, tonitruis, ac tempestatibus dæmonia truculenter grassabantur, nisi in locum quendam innocuus infantulorum cruor à rusticis infunderetur. Nonne hoc remedium apertè sathanicum est?

§. II.

Hoc probat etiam factum illius Stephani Novachi Madrensis, de quo Nicolaus Remigius lib. 3. *dæmonol. cap. 3.* qui perpetui triennii morbo correptus ita quòd planè esset desperatus, à quadam muliere per varia media superstitiosa sanitati fuit restitutus. Gravis equidem morbus; sed videas etiam, quàm gravis sit curatio. Primò pyrum ei comedendum præbet; quòd cum planè videretur ferreum, negat, morsu dividi posse; sed dum hæc loquitur, ac paululum interim illud contrectat sentit non sine admiratione in lanæ molliciem propè abiisse. Eo devorato (nam erat gustu insuavissimum) statim illi stomachus tanto ardore conflagrare cæpit, quanto vix majorem candentes carbones excitare potuissent. Jubet illa lecto infirmum se componere, & è vicinia duas lectas accersere matronas, quæ ea nocte illi vigiliam suam tradant; & ecce in cubili collocatus fit agenti animam haud ita dissimilis. Sed sufficiuntne ista remedia ad sanitatem obtinendam? Videas majora; sed inhumaniora, ac intollerabiliora. Clam sublatum ægrum humeris transfert mulier in aeram proximam, ibique oblato immani urso imponit. Tum repetitis spatiis sæpius vehit, ac revehit, ipsa quasi onere iniquiore opprimeretur non cessante ingemiscere bellua: ut supra dixi num. 12. *hujus disputat.* Tan-
dem

dem lecto componitur æger; & post alia remedia per dies adhuc octo adhibita, valetudinem consecutus est. Quis a veat sanitatem consequi tam gravi, & periculosa curatione? Quis non exhorrescat remedia tam atrocia, & inhumana? Poterat quidem dicta mulier ex pacto occulto, & implicito sanitatem conferre exhibito illo pyro. At cum immani illi urso ægrum imposuit, qui aliud non erat, quam dæmon, qui ad nutum mulieris sic ab ipso instructa talia præstabat, se pactum cum dæmone habere expressum, apertè demonstravit. Quam enim virtutem naturalem ad sanitatem conferendam habere poterant illæ evectiones immanis ursi? Nullam utique. Sed totum operatum est à dæmone ex pacto explicito habente cum malefica, cui implicitè consensit miser ægrotus pro sanitate corporis venalem dæmoni tradens sanitatem animæ.

Huc revocari potest id, quod anno Domini 1667. evenit in quadam Italiae Urbe cui-dam Medico, qui gravissimo dolore torquebatur in dextera coxa, quo repente fuerat affectus, dum pede voluit percutere quendam magnum Catum nigrum manducantem in solario domus interiora cadaveris cuiusdam filii abortivi, cuius anatomiam Medicus faciebat. Catus evanuit, & Medicus tam intenso dolore afflictabatur, ut requiem habere nequiret die, ac nocte. Fuerunt adhibita omnia remedia naturalia, quæ natura, & ars medica suppeditare poterat; sed omnia incassum. Parentes ipsius, quibus valde grave erat, amittere filium tanta virtute præditum, confugerunt ad quandam sagam, quæ illum invisens promisit illi dare sanitatem; sed caverent, ne aliquis Sacerdos, sive regularis, sive secularis illum visitaret, asserens nullum posse maleficia solvere, nisi qui sciant illa facere. Insuper volebat dimetiri corporis ipsius Medici longitudinem, & latitudinem; sicut fecit illa, de qua supra pag. 5. num. 15. Sed ipse noluit. Tunc saga subjunxit, sufficit, quod detis mihi duo ipsius vestimenta, & solidos 31. sed eos mihi numerate: deinde tot alios mihi numerate, postea tot ducatos, iterum tot techinos, ac denuò tot ungara, sed semper dispari numero: deinde duo vasa plena oleo, & tot alia plena vino generoso, ac ligna ad comburendum. Sic omnia quæ petiit, illi tradiderunt: ipsa verò promisit dare Medico sanitatem post quinque, vel octo dies, quibus transactis, cum semper Medicus proficeret in pejus, petierunt à saga, cur sanitatem Medico non attulit? Respondit, quia oportebat, quod illi etiam tribuerent omnia necessaria ad lectulum complendum, & exornandum, & postea sanitatem daret; sed ipsi instabant, ut prius sanitatem ei daret, eò magis, quod tot, ac tanta acceperat, quod se satisfactam fateri deberet: Si autem sanitatem daret, ipsos esse tradituros omnia, quæ petebat, & etiam majora. At cum ipsa nollet eorum dictis consentire, ab aliquibus amicis persuasi ad me confugerunt, rogantes, ut Medicum inviserem, ac sacris benedictionibus munirem: accessi sequenti die, & à matre ipsius Medici auditis, quæ habentur supra, consideratis omnibus circumstantiis prædictæ infirmitatis, Medico persuasi, ut deponeret illam incredulitatem, qua Medici communiter laborant circa maleficia; & crederet, quod, si ille dolor, quo torquebatur in coxa, fortasse à dæmone produceretur, dæmon erat, tanquam canis ligatus in manu Dei, nec poterat aliquem torquere, nisi Deo permittente; Deus autem potestatem dedit Ecclesiæ, ac ministris ejus dæmones eiciendi, ejusque opera malefica destruendi. Idcirco cum ego ipsius Dei, & Ecclesiæ essem minister, licet indignus, cum præcepissem dæmoni in Nomine Jesu, ne ullum in eo dolorem efficeret, statim cessaret, si & ipse firmiter hoc crederet: Qui respondit, se hoc credere: quare in Nomine Jesu præcepi dæmoni, ut cessaret à sua operatione, qui statim cessavit. Ego autem interrogans Medicum, an dolor cessasset: respondit, quod sic; sed coxa remanebat veluti stupida: ego autem manum imposui super coxam, iterumque præcepi, ut dæmon totaliter cessaret à quacunque operatione: sic statim cessavit: quod ipse Medicus bene affirmavit. Quo audito, præcepi ipsi, ut à lectulo surgeret, & per domum ambularet velociter, quod statim prestitit, ambulans festinanter sine ullo dolore. Ego verò presentibus omnibus ejus parentibus feci eum genuflectere, Deum rogare aliisque adimplere, quæ habentur infra disp. 4. ubi de remediis particul admonens ipsum

Error repro-
batus sup. to.
1. n. 94. & seq.
& infra disp. 4.

to 1. pag. 38.
num 105.

ipsum, non tantum fidem, ac fiduciam in Deo esse necessariam; sed etiam perseverantiam in fide, ac fiducia.

Vide supra
ro. I, n. 454.

Prædictis à me peractis discessit relinquens Medicum sanum, ac liberum à quocunque dolore; sed ecce dum egrediebar ab ostio cubiculi, ingressus est quidam Medicus, qui quid in mentem ejus instillarit, ego ignoro; scio bene hoc, quod sequenti die iterum dictum Medicum invisens, inveni illum incredulitate Medicorum imbutum, ac dicentem se iisdem doloribus adhuc torqueri, & quæ dixerat die præcedenti, videlicet, quod ad mea præcepta facta contra dæmonem cessasset dolor, ac ipse ambulasset sine dolore, ac genuflexisset, fuisse tantum res imaginarias, quia fortis imaginatio facit casum, & quæ dicuntur de strigibus, ac maleficiis esse meras nugas, ac fabulas, & sicut nullam fidem præstaverat illi mulieri, quæ dicebatur saga: ita istis remediis à me adhibitis, ed quod infirmitas erat tantum naturalis: idem subjunxit mater ipsius, asserens dictam infirmitatem esse productam ex continua occupatione in facienda anatomia; nam ille feior cada verum, cui erat assuetus, invaserat eum, ac prædictos immiserat dolores. Ego autem dixi: si vultis hanc sustinere opinionem, facite quidquid vobis magis expedit: verumtamen scitote, si non satisfeceritis divine Justitiæ, ed quod ad sagam dæmonis assecram confugistis, de hac infirmitate non convalescet; sed morietur. Idcirco post aliquot dies ad mortuos evolavit.

Ex prædictis in casu antecedenti facile colligi potest, quomodo dæmon in illa graviore infirmitate accurrerat, non ut sanitatem illi impertiret, sed ut per suam ministram sagam impediret sub prætextu sanitatis ei conferendæ, ne Religiosi illum visitarent, eique remedia spiritualia adhiberent, ac Medicus mediante alio Medico Consultore in sua detineretur incredulitate, sicque omnia remedia respueret spiritualia, divina, & ecclesiastica, quibus facillimè sanitatem consequi potuisset.

S. I I I.

170
In necessitatibus urgentioribus.

NEc sat est dæmoni versipelli, velle Deum æmulari in sanitate ægrotis conferenda, verum, & in necessitatibus. Scit enim, Deum pro sua immensa pietate, ac bonitate infinita omnibus suum polliceri auxilium, qui firma fide, ac sine ulla hæsitazione in suis necessitatibus nomen sanctum ejus invocantes, illud obtinere sperant sicut apertè per Prophetam *psalm. 49.* exprimit dicens *Invoca me in die tribulationis; eruam te, & honorificabis me,* & sæpius alibi tum in veteri, tum in novo testamento repetit. Quod ratione suæ omnipotentia præstare potest, eos facillimè à periculis imminentibus animæ, & corporis eruendo, ac præservando. Propterea, & ipse qui summè malus, & cujus potentia à Deo valde est ligata, ut saltem apparenter pro aliquo tempore summi boni, ac omnipotentis Dei æmulator existat; nedum suis sectatoribus, qui pactum cum eo expressum injerunt; sed & aliis suam opem in necessitatibus majoribus præstare, paratissimum se exhibet.

Tradēs Certos ritus: Instrumenta quædam: Characteres quosdam. Quibus ad sanitatem consequendam uti necesse est.

Hinc per magos suos, ac maleficos certos ritus, quædam instrumenta, quosdam characteres tradidit; quibus si utantur homines, ipse eis occultè accurrit, & succurrit in necessitatibus, ut eos postea ad interitum trahat. Unde quidam impij homines, & præcipuè milites, ac satellites se invulnerabiles, nec posse ab inimicis lædi, putant, si arma certo ritu incantent: Vel sacrilego ausu Crucifixi imaginem compungant, vel comminuant, aut confringant: ut refert Codronchus *lib. 3. de morbis venefic. cap. 11.* Vel si ferant interulam lineam horrendis inscriptam imaginibus, quam vocant, *inferni camisiam*: Vel si periapta quædam ferant variis characteribus insignita: aut orationes quas blasphemè admodum, ac mendaciter tribuunt D. Leoni, vel Carolo Magno insignitas magnis (sic loquuntur magi) Dei nominibus. Horum duorum ultimorum usus maximè viget in Italia, nedum apud simplices, & idiotas; sed etiam apud doctos, vel saltem titulo docto-

Doctoratus insignitos. Unum ex his se novisse fateretur Delrius *lib.2. Disquis. magic. quest.21.* studiosum juris nomine Quirinum VI. Baccalaureum, qui cum tali membranula fretus audacter se jurgiis, & pugnis immiscuisset; sæpe ictus nunquam saucius: tandem Romæ anno 1572. vel 1573. in symposio minimo vulnere fuit interemptus. Sic ille dux satellitum Salodiensis Brixie hisce fulgimentis munitus post multas mortis evasiones, ut dixi *tom.1.d.1.n.154.* tandem securi percussus interiit.

Idem prorsus enarravit mihi Reverendis. P. Agapytus Ugonus Inquisitor S. Officii Venetiarum, qui hanc disputationem examinavit, serid consideravit, ac laudavit, sicut & totum opus approbavit, dixit enim mihi, eundem casum hoc nostro ævo Taurini accidisse cuidam Duci cohortis. Hic namque cum accepisset a quodam Mago Cuticulam, seu chartam virginem baptizatam, de qua infra num.288. vel interulam lineam horrendis imaginibus inscriptam, de qua supra *tom.1.n.154.* qua mediante promiserat eum in bello, & certaminibus invulnerabilem futurum, ut probaret, an verum esset, quod assererat, secretò posuit illam in vestimentis cuiusdam sui servi ipso inscio, & cum ad mensam Dux prædictus sederet, præcepit servo, ut sibi vinum deferret, quod statim servus deferens, Dux fingens se esse magnoperè iratum, & indignatum, eo quòd tale vinum, & non aliud, quod fingeat se voluisse, detulisset, parvum scelopum accepit, & laxata in eum rota igneis globulis servum percussit, quo facto servus perterritus in terram cecidit, se mortuum credens, ad quem assistentes accurrerunt, querentes vulnera, si quæ essent, sed nullum invenerunt vulnus, sed igneos globulos inter camisciam, & pellem corporis existentes, servumque sanum, sicut prius, nulloque vulnere affectum. Quo viso omnes Milites ejus cohortis dicta periapta quæserunt; in illis (Deo spreto) totam fiduciam posuerunt, qua fiducia freti una cum prædicto suo Duce ad bellum securi perrexerunt, cum inimicis audacter pugnaverunt, in qua pugna omnes, una cum Duce ab hostibus percussi, & interempti, corpus & animam simul amiserunt.

Hæc sunt dæmonis auxilia, quibus suos tuetur aliquandiù in corpore, ut tandem in corpore, & anima ad ultimum exitum perducatur.

§. I V.

TAndem sicut in ægris sublevandis, & hominibus sanis protegendis se antiquus hostis piissimum, ac potentissimum præbere conatur: sic ut sapientissimum se prædicet, nedum apud maleficos suos asseclas, dum eos in tormentis constitutos indoloris reddit, vel mutos, ne veritatem delictorum fateri queant; sed & apud Judices ipsos, dum in obscurioribus versantur difficultatibus, quæ maxime illos tenent, cum à maleficis de maleficio suspectis, & indicatis torture addictis confessionem delictorum extorquere non possunt; tunc nequissimus sathan, & his per suos accurrit, varia tradens remedia, quibus taciturnitatis maleficia solvere queant: & ex ore eorum flagitiorum valeant percipere veritatem.

Alii ergo, præcipuè Germani non nisi à sathanicis magistris edocti jubent, ut malefici à lictoribus sublimes de domo tollantur, ac abrepti à terra Anthæi instar in carcerem deportentur: ut supra dixi *n.140. hujus disp.*

Alii hoc curæ est, ut detracta omni veste, tunica interiore induant, quam uno die neverint, texerint, ac consuerint: Nam operosum, & difficile esse convenit, quod tantam difficultatem vincere, atque expugnare queant.

Sunt, & qui ab imis plantis pedum ad verticem capitis usque depilatos, ac derafos tormentis exhibeant, non ut signa maleficii, si quæ lateant, patefiant; sed quòd dæmonem in crinibus, ac pilis receptum habere credant. Quod jam olim Domitiani Imperatoris jussu in Apollonium Thyanaum usurpatum testatur Philostratus in *vi-ta Apollonii lib.8.c.3. & lib.7.c.14.* Nam & is sibi à crinibus visiones nasci non semel ante dixerat, ferrumque ob id iis abmoveri valde metuebat.

Judit Brogn. Alexicachon.

F

Non

171

In difficultatibus obscurioribus, quæ maxime tenent Judices, dum non possunt à maleficis veritatem extorquere. Quos adjuvat Variis modis, ut taciturnitatis maleficia solvere queant.

Non desunt & qui injecta in os aqua frigida, inde putent deturbari demonem. Sic Rosa Gerardina in agro Stinenfi Non. Novemb. 1586. fatetur hac una re adductam se, ut verum fateretur; aliasque omnes premendi rationes se pro nihilo habuisse.

Aliud experimentum à pluribus fieri consuevit. Quadrupedes constringuntur, ac in lacum frigida oppletum immerguntur: si incolumes enatant, pro manifestis: sin submerguntur, pro insontibus habentur. Quod etiam Desiderius Gandonius Salsuriz ad Barisium Non. Mart. 1588. inter alia, quæ affirmabat sortilegorum propria pro indubitato enarravit. Sic & apud Illyrios, ac Triballos mulieres fascinatrices fuisse, quæ ne veste quidem degravata mergi possent, refert ex Ifigono Plinius *Hist. natur. lib. 7. cap. 2.*

Denique aliud à se observatum memorant Sprenger & Institor: ut, scilicet, maleficæ averse ad quæsitorem rapiantur. Quæstoris siquidem animum illas miseratione occupare: immò potiùs fascinare, si eum vel tantillum aspectu prævertere queant. 3. par. *Mall. malef. qu. 15.* Non minùs, quàm qui hominem videre prior occupat basiliscus: aut etiam lupus.

§. V.

172
Qui omnes ut
superstitiosi
refelluntur.

AT si quis studiosius horum omnium causam exquirat, non aliam, puto, probabiliorē reperiet, quàm dæmonem talibus experimentis occasionem consultò præbere; materiamque veluti subministrare, qua homines ad tentandum Deum procliviores efficiantur: dum scilicet sive in infirmitatibus, sive in periculis corporis, ac vitæ discriminibus, sive in difficultatibus ambiguis ea omittunt, ac negligunt, quæ ad manum sunt remedia, vel naturalia, vel moralia, vel spiritualia; & aliena, insolentia, & quæ dæmonem auctorem, monitoremque potiùs habent, sectantur, ac probant.

Quid enim virtutis habet naturalis ad taciturnitatis maleficia dissolvenda, maleficos à lictoribus sublimes de domo tolli? Quid eos induere tunica interiore uno die texta ac consuta? Quid depilare à planta pedis ad verticem usque, hac de retantum, ne dæmon se abscondat in pilis? Nonne potest manere sub lingua? Nonne in quacunque minima particula corporis maleficæ? Nonne etiam propè corpus, & operari in corpore? Quid aqua illa frigida in os injecta ad confessionem extorquendam? Nonne potiùs raucedinem inducere, & vocem præcludere potest, ne verba valeat proferre?

Quid quadrupedes constrictos immergi? Nonne posset dæmon etiam noxios submergere? Quid tandem maleficas averfas ad quæsitorem rapi? Nonne hæc omnia prorsus machinæ sunt diaboli: ut homines à Deo avertat, hisceque rebus vanis mentem eorum implicet? Idcirco hæc omnia ut superstitiosa à viris catholicis sunt detestanda: quia quicquid in eis operatur, à dæmone est inventum, ut cultum Deo debitum à maleficis explicitè; à reliquis verò saltem implicitè sibi arroget, & usurpet.

ARTICULUS II.

In Levioribus.

§. I.

173
Dæmon, ut
honorem au-
cupetur ab
hominibus,
eis accurrit
implicitè in-

ITa avidus est honoris, & tam ab hominibus coli desiderat antiquus ille serpens, ut non solum in gravioribus: verum etiam in levioribus non dedignetur eis accurrere, & occultè se immiscere, adeoque, ut planè futilibus, absurdis, & scurrilibus persæpè cooperari satagat.

Quod præstat, dum implicitè ab hominibus invocatur tum ægritudinibus levioribus

ribus pellendis: tum in maleficiis arcendis: tum in gregibus custodiendis. Quid non operatur in morbis sanandis? Docet per suos magos, ac maleficos.

Si qui faciant oblationem ex bonis elemosyna impetratis, credentes, ea majoris esse efficaciam ad effectum consequendum: sanitatem optatam obtinendam:

Si putent crucem ex elemosynis emptam, vel factam sanctiorem, & efficaciorē,

Si offerant sanctis ceram, vel aliam materiam, illi immiscentes capillos hominis: vel pilas animalis, ipsius acri, &c.

Per anulum desponsationis mejant, &c. ut liberentur maleficio.

Pro quibusdam capitis doloribus, & similibus morbis curandis, ad porcorum tincturam, seu obham collum applicant: In nomine Patris, &c.

Aegrotantis cingulum metiantur ad cognoscendum, a quo sancto sit sanitatis impetranda, adhibitis aliis definitis ritibus.

Stramen bipenni dividant, ut sanentur manuum, vel digitorum tumores.

§. I I.

Nec officit, quod res applicata sit omnino inutilis, & ridicula: dummodo homo illi, & non Deo fidem habeat: quia huc tendit versipellis, ut per hæc vana & inutilia homo illi, & non Deo fidem habeat: quia huc tendit, ut vere fidei fundamentum infirmius reddatur, & per fidem, quam directe, & explicitè in his inutilibus, & vanis ponunt, sibi saltem indirectè, & implicitè fides habeatur. Quod probat factum cujusdam vetulæ ophthalmia laborantis, de qua Delrius lib. 6. *Disquisit. magic. c. 1. sect. 1. q. 1.* quæ cum studiosum quendam convenisset, ab eoque petisset, ut quæ in schedula, quam illi porrigebat, continerentur, sibi non gravaretur, exscribere, certam se esse, si de collo illam gestasset, oculorum lippitudine liberandam: & studiosus scripti illius characteres vel obsoletos cernens: vel obscuriores (ut solent) legere non valens: eorum loco hæc verba scripsit in schedula: *diabolus huic vetulæ oculos eruat, &c.* simulque phylacterium mulierculæ tradidit. Quod cum de collo suspendisset, spe plena post paucos dies sanitati fuit restituta. Nimirum voluit Sathan hanc anum decipere, & in superstitione sua obfirmare.

§. I I I.

Quid non præstat in maleficiis arcendis ab hominibus, ac pecoribus eorum? Docet:

Si menstrua cruore domus alicujus postes inungantur cum certis aliis ritibus demoniacis, magorum artibus, & insidiis aditum omnem præcludi: ut scribit Ludovicus Banairolus Ennead. Muliebri cap. 2.

Pellem capitis lupini affixam villæ valvis, vel lupi rostrum cum certo ritu idem præstare: ita Plin. lib. 20. histor. natur. cap. 9.

Hyenæ sanguinem inunctum impedire omnes magorum artes: apud eundem Plinium lib. 28. cap. 8.

Fel canis nigre amuletum esse domus totius eo suffitæ: purificatæve contra cuncta maleficia. Eandem vim esse amianto lapidi: ac sanguine atri canis resperfis parietibus; ejusque genitali sub limine januæ defosso certo ritu apud eundem lib. 30. cap. 20. & lib. 20. cap. 9. & lib. 28. c. 7.

Pro quibusdam verò pecudum morbis ignes frueri ex peculiaribus lignis, & in eum animalia impellere: vel in orbem circumducere: & quod primo loco trans animal, hoc sanctis offerre.

vocatus in
agricudini-
bus leviori-
bus pellen-
dis.

174

Etiamsi res
applicata sit
inutilis, &
vana, quia his
utitur, ut fi-
dei funda-
mentum de-
struatur.

175

In maleficiis
arcendis.
Variis addu-
cuntur modi.

§. I V.

176
In gregibus
custodiendis.

UT autem armenta, gregesque sola in pascuis à lupis invadi non possint: suadet: S. Lupi libum pinsere hoc ritu: coquunt libum triangularem, prætexto Trinitatis sacratissimæ honore, & ei quinque foramina imprimunt in memoriam (sic colorant) vulnerum Christi: postea in B. Lupi honorem libum dant in eleemosynam primo mendico, non ex proposito; sed ignarè, & fortuitò occurrenti.

Hujus super-
stitionis osten-
ditur.

Et hoc frequens est, ut Delcius lib. 3. *disquis. magic. par. 2. qu. 4. sect. 7.* in pagis propè Thenas, & Lovanium. Superstitio se prodit in eo (ut cætera mittam) quòd fortuitò mendicanti dari debet; nam quid hoc vel ad custodiam pecoris, vel ad honorem Dei attinet? Quis autem non rideat hujusmodi amuleta? Cum enim sint res corporeæ, ac sensibiles, quam virtutem habere possunt contra dæmones, qui sunt spiritus incorporei, & insensibiles? si ergo aliquem operantur effectum, non nisi ex pacto dæmonis cum mago, aut malefico inito. Sicque cum cæteris implicitè tali pacto consentientibus concurrir, ut magis homines in aliquod peccatum pertrahat.

§. V.

177
Probatur
exemplo.

Audiamus ipsum patrem Mendacii veritatem hanc proferentem apud Georgium Pictorium ex Abbate Spamhensi de Bubulco quodam; qui in Scipione suo, vel baculo pastorali schedulam nomine D. Blasii inscriptam habebat, cujus baculi vi, & potentia porcos suos ab omni luporum vi, & raptu tutos credebat; ac tantum schedulæ numini tribuebat, ut etiam porcos in agris solos pascendos abigeret. Tamen contingente quodam tempore, cum gregis pastor abesset; & quidam præteriens dæmonem custodire vidisset, illique dixisset: quid ipse hic custodiret, qui hominum salutis persecutor foret pessimus? respondit: porcos custodio: retulit alter, cujus iussu? dæmon, inquit, stultæ pastoris confidentiæ. Nam schedulam quandam suo bacilio incluserat, cui divinam ascribit virtutem; vel inde quòd Sancti Blasii nomine est inscripta: & eam porcos suos à luporum injuria defendere contra legem suam credit; mihi falsa superstitione inherens, ubicum per me fuisset vocatus, & denuò vocatus, & non comparuisset, me S. Blasii vice huc custodiendum contuli. Ut enim semper lubens Dei, & Sanctorum vices gero: ita & nunc libentissimè pro suo S. Blasio illi porcos custodio: ut stultum hominem in sua vana confidentia extollam, ac roborem, ac eò perducam, ut talem Schedulam pluris, quam Deum faciat.

§. V I.

178

ENsathanas quomodo diligentem se præbet in mortalibus auxiliandis, ut eos à Deo avertat, suoque famulatui saltem implicite asciscat. At non est putandum, errasse pastorem, quòd S. Blasii devotus esset cultor; eique se, & sua commendaret; nam sanctos honorare, obsecrare, & auxilio custodiæque eorum nos committere, pium, & salutare est, quicquid hæretici garriant: Verum quia fiduciam schedula collocabat: & quia schedulæ divinitatis aliquid tribuebat: & quia Deum tentabat, relictis suis in schedulæ tutela: nec etiam Sanctorum auxilium precibus impetrandum sibi, sed nudo nomine chartulæ inscripto opinabatur. Hac de re dæmon illum per hæc infima, vana, ac superstitiosa ad majora crimina trahere contendebat. His enim obsequiis, quæ hominibus exhibet: ut rectè observaverunt D. August. lib. 83. q. 4. q. 79. & D. Leo serm. 19. de Passione Domini, conatur dæmon homines ad id perducere, ut tandem majoribus irre-
titi criminibus totaliter dæmoni se devoteant.

Quare cum hujusmodi curationis sive in gravioribus sive in levioribus ægritudinibus, necessitatibus, obsequiis, vel præservationibus causa interna, ac proxima sit dæ-

fit dæmon, qui ad hoc solum collimat: ut homines à Deo avocet; cultumque Deo debitum sibi arroget: cur non est dicenda superstitiosa hæc curatio ex parte talis causæ proximæ, & internæ? Quis ibi inficias?

S E C T I O I I.

Externam, & Remotam.

QUAMVIS non desinant dæmones, qui nequitia sunt spirituales omnes, omni tempore, omnibusque modis tum apertè, tum occulta pugna, tum mixto certamine homines adoriri in anima, in corpore, in rebusque exteris, ut latè disputatum est *tom. 1. d. 2. par. 3. per totam*. Nihilominus ut facilius consequantur optata per vanas etiam superstitiones mentes hominum implicare, ac illaqueare satagunt. Quarum sicut ipse dæmon causa est intrinseca, & proxima: quia latenter, & occultè operatur; & immediatè effectum in hisce curationibus intentum producere conatur: sic externa, & remota nuncupandus est homo, non qui ad maleficum gratia curationis accedit; sed qui seipso ea peragit, quæ ad illam consequendam à dæmone desiderantur. Talis autem dum hæc operatur, cum dæmone implicitum habet pactum sive ope ejus utatur ad Cognitionem: sive ad Opus: ut duobus articulis palàm fiet.

179

Sicut dæmon est causa interna, & propinqua.

Sic homo est causa externa & remota qui se ipso ea operatur quæ à dæmone præscribuntur, Sive ad Cognitionem, vel Opus.

A R T I C U L U S I.

In Cognoscitivis.

§. I.

CUM nihil tam in votis sit hominibus, quàm scire omnia præsentia, præterita, futura, & possibilia dicente Arith. 1. *Metaph. 1. omnes homines natura trahi, & duci ad scientiæ, cognitionisque cupiditatem*. Quis ignorat, unumquemque notitiæ eorum præcipuè, quæ ad sui ipsius, ac bonorum suorum conservationem, recuperationem, & à malis præsertionem maximè spectant, operam navare.

180

Homines natura scire desiderant præcipuè quæ ad sui conservationem spectant.

Idcirco non mirum, si quàm plures ex hominibus, si quandoque morbo aliquo afficiuntur, nimis suæ anxii valetudinis recuperandæ, vel ut morbi causam agnoscant: vel ut remedia addiscant, quibus valeant curari, quovis remedio etiam superstitioso sæpissimè utantur.

Hæc de causa quædam capiunt experimenta superstitiosa.

Hinc aliqui, ut experientia discant: an ægritudo sit à dæmone, vel à causa naturali, quædam capiunt experimenta deceptione plena.

§. II.

QUIDAM, ut referunt Joan. Nider in *suo formicario*, Sprenger in *malleo malef. par. 2. q. 2.* & Codroncus *lib. 2. de morbis venef. cap. 2.* Vas plenum aqua imponunt super locum corporis affectum, plumbumque in cochleari ferreo liquatum huic infundunt vasi, interim verba quædam obmurmurantes, & subito in plumbo coagulato diversarum rerum species prorumpunt: sic pro varia guttarum conformatione judicant primò: an sit malum ex causa naturali; vel ex maleficio profectum: deinde cujus generis maleficium sit. Quis autem, nisi prorsus ignarus hunc explorandi modum approbabit? Quis superstitiosum illum non judicabit? Scio aliquos non deesse, qui existimant, à Saturno hanc vim plumbo inditam esse, ut maleficia prodat, asserentes, septem metalla esse ex septem planetis. Et quia Saturnus dominatur plumbo, ejus proprietatem esse, ut si plumbo super maleficium aliquod fufum fuerit, per suum influxum maleficium demonstrent.

181

Ex plumbo liquato infuso in aquam

Brog. *Alexicachon.*

F 3

At quàm

At quàm alienum sit à veritate, experientia facta probat. Nam in hanc, vel illam guttulas formam coagulari pro natura morbi; merè, & verè est opus non naturæ; sed intelligentiæ. Supposito enim, quòd Saturnus dominetur super plumbum: non tamen vincitur, ex hoc plumbum vim recipere demonstrandi maleficium. Cùm ergo Deus non formet hujusmodi figuras: neque Angelus bonus: neque natura hoc præstet, quis non videt, hoc fieri à cacodæmone, cui saltem tacitè consensit experimenti auctor?

§. III.

182
Ex ablutione
eum deco-
ctione verbe-
nz.

NEc laudari potest aliud experimentum, quod à quodam didicisse fateatur Codroncus *lib. 3. de morb. venesc. cap. 13.* Ut ægrotus, nempe, cùm decoctione verbenæ (vulgò herba Sancti Joannis dicitur) abluatur, in qua ablutione si nihil reperiatur: decoctio non immutetur in colore, infirmum veneficio non esse affectum: quòd si magna copia pilorum, & præcipuè suorum inveniatur, esse argumentum efficax non solum veneficii; sed & gravissimi; minimèque curam recipientis: quòd si pili sint pauciores, morbum esse mitiorem, & curationem admittere. Quòd si decoctum illud ad nigrum colorem mutetur, signum esse præsentis dæmonis: quòd si in alios colores mutetur, alia indicare.

Quis verò non percipit, hunc etiam modum esse superstitiosum? cùm pili illi virtute verbenæ, aut ablutionis nec elici, vel procreari possint; sed requiratur major potentia: ut est illa dæmonis, qui & morbum inferentes, & morbum curantes superstitionibus, ac criminibus fædere satagit. Addo, coloris hanc mutationem etiam naturali humorum prædominio (ut ajunt) in morbis non maleficis, sed gravioribus contingere posse.

Ex columbo
per medium
scisso.

Aliud experimentum sumunt nonnulli, ut tradit Idem Codronc. *lib. 4. c. 2.* columbum per medium scissum ventriculo ægrotantis apponunt, nonnulla verba obmurmurando. Qui modi, & alii consimiles, quos mitto, manifestè magici sunt, ac superstitiosi: cùm prorsus virtute naturalicareant, nec sub sit ratio, cur miraculo res ascribatur, maximè cùm certa verborum formula utantur.

§. IV.

183
Ex pennis
gallinæ nigre
sub cervicali
positis.

NOlo tamen mittere experimentum quoddam, quod fieri solet à mulierculis in territorio Bergomensi.

Anno Domini 1645. Quædam mulier cujusdam pagi diocesis Bergomensis jam per tres menses gravi afficiebatur ægritudine, plurimis pharmacis adhibitis, sed incassum, tandem accessit ad eam quædam mulier, quæ vulgò saga putabatur, promittens se ei sanitatem impertiri, dummodo prius agnosceret, si morbus procederet ex maleficio; ideoque se velle facere experimentum. Præcepit ergo ejus matri, ut pennas, seu plumas gallinæ nigre clam assumeret, ita quod nulli hominum esset notum, quas deinde poneret sub cervicali ægrota ipsa inscia, hisque ibi relictis duobus diebus; postea eas acciperet, diligenterque aspiceret, si quid ultra pennas appositum invenirent, infirmitas erit ex maleficio. Sin autem, erit ex causa naturali. His auditis mater, quæ Deum timebat, accessit ad me, omnibusque per ordinem narratis, prædicta tanquam superstitiosa contemnere, & ad Deum confugere consului. Quæ ægrota cùm à dæmone obsessam se patefecisset, fuit postea à divino favente auxilio ab eo prorsus liberata.

Videas quot in uno experimento superstitiones? Quam virtutem habere poterant pennæ sub cervicali constitutæ ad maleficium ostendendum? cur pennæ potiùs gallinæ nigre, quàm alterius avis, vel coloris? quid illa secreti observantia? cur per duos dies tantum, & non amplius? quis posuisset ultra pennas, & quas innuebat quisquiliis? A quo expectabat talem appositionem? Non à Deo, quia hæc media non instituit, sicut nec Ecclesia: Non ab Angelis bonis, quia hæc va-

nis,

nis, & ridiculis non se immiscunt, ergo à solo dæmone, qui hujusmodi vana instituit, ut homines decipiat.

§. V.

Tandem alterum experimentum non est silentio praterendum, quo Venetiis quædam mulierculæ uti solent, ut egomet audiui à nonnullis ægrotis, eorumque consanguineis, pro quibus tale sumpserunt experimentum.

Deferunt aliquid indumentorum personæ egrotantis, puta, calceamenta, linteola, zōnas, indusium, vel id generis ad mulierem; quæ sumere vult experimentum, quæ an consulat demonem, vel quid aliud, ego ignoro. Sat mihi scire, neminem posse agnoscere infirmitatem, an naturalis sit, vel dæmoniaca ex inspectione indumenti, non ergo alius revelat, quàm demon.

Alii ponunt super caput infirmi mappulam plicatam, & super eam vasculum plenum aqua, quæ si spontaneo motu ebulliat, divinant, egrum esse maleficio affectum, deinde aquam in euripum, seu canalem proiciunt. Hoc experimentum Anno Domini 1648. mense Julii adhibitum fuit cuidam puellæ decenni à quadam vetula. Laborabat puella febre, ac dolore capitis, quam invisi vetula promittens post experimentum sumptum eam à maleficio liberare; sed facto experimento puella profecti in pejus, majoribusque affecta est doloribus, cepit phrenesi laborare, ac furis agitari, & in capite ita acutus, & atroces die noctuque perpeti puncturas, quòd post dies sex, vel septem à vivis ad mortuos evolavit.

Nemo autem est qui ambigat, hujusmodi experimentum esse superstitiosum. Quis enim illam aquam bullire facit? ubi ignis? non alius utique quam demon. Ad quid ponere illam mappulam plicatam? Cur tandem, opus est, aquam illam proicere in canalem? Hoc certè experimentum species est divinationis, quæ continetur sub hydromantia: & qui eo utuntur, jure merito hydromantici nuncupari debent: ut supra tradidit. I. pag. 121. n. 613.

§. VI.

Sed hic non sistit curiositas humana, ut morbos maleficos cognoscat, quos evadere queat: Sed adhuc per illicita, & vana causas morborum nempe maleficos, & sagas investigare conatur.

Ad easenim cognoscendas, dum sua fruuntur libertate, ajunt quidam, ut refert Delvius lib.6. Disquis. magic. cap.2. sect.1. q.1. ponere scopas in ostium certo ritu impedire, ne domae exeat. Vel conjectis in bullientem ollam soleis, aut crinibus ejus, vel acubus, &c. cogere ut accurrat.

At sunt magicæ nugæ, ac peccata gravissima, quia nituntur pacto cum dæmone inito.

Sic anno Domini 1665. in territorio Bergomensis quidam Presbyter Exorcista sufficienter ignarus, cum juxta monita Ritualis Romani demonem quandam Adolescentulam possidentem interrogasset: quodnam esset nomen suum, & respondisset proferens nomen Parochi illius Parochiæ, quam ipsi incolebant, deinde interrogasset, an esset ibi solus & respondisset, ibi etiam existere matrem suam, proferens nomen Matris dicti Parochi: tunc Exorcista ignarus voluit experimentum sumere, si verum esset, quod Parochus, ac mater ejus essent in corpore illius Adolescentulæ, vel saltem ibi duo demones ab ipsis immixti, idcirco præcepit ejus parentibus, ut coram ipso signa maleficii, nec non aliqua ejus indusia subtrita ponerent in lebetem supponendo magnam lignorum quantitatem ignem accendentes, ita ut nedum quæ in lebetem posita erant, sed & ipse lebes penè adurerentur, interim quedam verba proferentes: Quo factò Parochus, ac Mater ejus infirmati sunt. Quis autem ignorat dictum experimentum esse superstitiosum; propterea Parochus sanitate adeptus, ut se, ac matrem suam ab infamia, qua laborabant, purgare posset, Exorcistam ut calumniatorem accusavit

in iudicio, ac inter Missarum solemnias se à calumnia sibi, ac matri suæ à demone imposita liberavit, Exorcista verò à Iudice pena fuit multatus.

Item Venetiis ad compellendum sagam, ut veniat ad domum personæ maleficiatæ, & sanet eam: vel si non venit, moriatur, docent personam maleficiatam, vel ænergumenam mingere in cucurbitam, illamque bene obstructam claudere in quodam loco cum quibusdam cæremoniis, & tunc, ajunt, quòd saga veniet ad domum obsessæ personæ, vel maleficiatæ, pulsabit ad januam illius, ingredietur, eam visitabit, ac maleficium auferet, ac sanabitur: vel si non veniet, morietur saga, & cucurbita crepet, & urina effundetur per domum, & fetore eam replebit.

Hoc experimentum mihi enarravit quædam mulier Venetiis die 7. Novembris 1667. quod dixit sibi traditum fuisse à duabus mulierculis, quæ illam hortabantur adimplere, sed ipsa noluit, sed ad Deum confugit, & ad me, ut Dei, & Ecclesiæ ministrum. Quis approbare auderet tale factum? Nonne est ibi dæmonis implicita invocatio? Quis coget venire sagam, nisi dæmon? Quis occidet sagam, si non veniet, nisi dæmon? Est igitur ibi manifesta superstitio.

§. VII.

186
Dum ad manus Judicum deveniunt Quorum sumuntur Per Rogum, Prunas, Ferrum, Aquam frigidam aut calidam.

Cum verò ad manus Judicum deveniunt, quid non experiuntur hi, ut earum maleficiorum, pactorum dæmoniacorum, ac cæterorum criminum noticiam certam, & veram consequantur?

Quidam experimentum sumunt per rogum, per prunas, per ferrum; hoc est, ut meres, seu lateres, seu coticulas, vel chirotechas candentes. Innocentia probatur, si illæsus quis abiret: sin, nocens habebatur.

Hoc obtinet usum apud Japonios, ut docent Epistolæ P.P. Jesuitarum; præcipuè P. Luisii Froes scriptæ anno 1595. Alii probatione aquæ frigidæ in explorandis strigibus utuntur: præcipuè in Germania. Nonnulli aquæ calidæ: ut Galli: cujus probationis modus; forma, cum aquæ exorcismo, & aliis circumstantiis latissimè tractantur à Delrio lib. 4. *Disquisit. magic. cap. 4. per totum*: ad quem remitto lectorem.

§. VIII.

187
Hæc omnia aut superstitiosa prohibita sunt. A Stephano V.

AT circa hæc experimenta quid moramur? Hæc enim omnia ut superstitiosa sunt prohibita à Stephano V. Summo Pontifice Romano ad Maguntinum Archiepiscopum Scribens: in c. consulisti 2. q. 4.

Ferricandentis, ait, vel aquæ ferventis examinatione confessionem extorqueri à quolibet sacri non censent canones. Et quod Sanctorum Patrum documento sancitum non est, superstitiosa adinventione non est præsumendum. Spontanea enim confessione: vel testium approbatione publica delicta, habito præ oculis Dei timore, commissæ sunt regimini nostro judicare: occulta verò, & incognita sunt illi relinquenda, qui solus novit corda filiorum hominum.

Quibus verbis subdit Gratianus cap. eodem & cap. *Mennam in fine 2. q. 4.* Non hæc duo tantum purgationis genera, quæ hic nominantur; sed & quælibet similia inhibita videri, eò quòd in quibuslibet talibus ratio, quam Pontifex addit, eadem procedere intelligatur. Quod apertè dictum vers. ult. d. c. *Mennam*, ubi legimus: *Vulgarem denique, ac nulla canonica sanctione fulcitam legem, ferventis, scilicet, aquæ, si ve frigidæ, ignitque ferri contactum; aut cujuslibet popularis inventionis (quia fabricante, hæc sunt omnino facta, invidia) nec ipsum exhibere, nec aliquo modo te volumus postulare; immò Apostolica auctoritate prohibemus firmissimè.* Eadem prohibita sunt ab Alex. II. Epist. ad Raynaldum Cumanum Episc. ab Honorio III. cap. *dilecti filii, de Vulgaribus probationibus*, à Lucio III. c. *Extuarum, de purgat. canon.* & ab Innoc. III. c. *Sententiam sanguinis; ne Cler. vel Monach.* Factæ enim sunt, prædi-

Alex. II.
Hon. III.
Luc. III.
Inn. III.

prædicto Stephano Pontifice testante, hæ probationes fabricante invidia, diabolo nempe, hominum saluti invidente. Nam Judices, siue quicunque alii hujusmodi probationibus utentes Deum tentant; quod est peccatum gravissimum repugnans religioni, ac primo Decalogi præcepto: quia miraculum à Deo petitur citra necessitatem, quæ aperta Dei est tentatio, ut bene testantur præfatus Honorius Pontifex. D. Th. 2.2.q.97. & Summisit omnes in verbo tentatio Dei, vel Tentare Deum. In probatione autem de strigibus non est miraculosa operatio censenda; sed pactum magicum cum dæmone, cui saltem implicitè se immiscet, qui de strigibus hujusmodi experimentum sumit. Hoc enim promiscuè contingit ad projectionem in aquam, quam faciunt Judices catholici, & hæretici, ut constat, quia maximè hæc probatio viget inter hæreticos; sed hæretici non faciunt vera miracula. Quare hujusmodi probationes ut prohibeantur, quia superstitiosæ, à Judicibus prorsus sunt relinquendæ, ac detestandæ; eæque adhibendæ, quæ à legibus canonicis, ac civilibus traduntur; & à Doctoribus catholicis, ac probis commendantur.

§. IX.

Aliud nonnullum sumunt experimentum ex lachrymis, ut videre est in Malleo Malef. p.3.q.15. an saga lachrymare queat coram Judice stando, aut tormentis exponendo. Hoc enim ipso pro certissimo signo ex fide dignorum antiqua relatione ac propria experientia docente adeò compertum est, quod etiam si ad lachrymandum conjurationibus hortetur, & compellatur, si malefica existit, hoc ipsum scilicet, lachrymas emittere non potest, dabit quidem flebiles voces, & exspuogenas, & oculos linire, ac si flet, attentabit, super quo à circumstantibus cautè advertendum erit. Modus autem conjurandi ad lachrymas veras, si innoxia fuerit, & cohibere lachrymas falsas, talis, vel consimilis in sententia practicari à Judice potest, seu presbytero, manum super caput delati, seu delatæ ponendo dicere: Conjuro te per amarissimas lachrymas à nostro Salvatore Domino &c. Hæc in Malleo.

188

Experimentum
ex lachrymis.

§. X.

Verùm hoc experimentum à Godelmanno, Binsfeldio, ac Delrio ut inane, & frivolum reputatur. Nam si Doctores Mallei loquuntur de lachrymis ex penitentia, vel devotione, illæ non sunt spontaneæ; sed à Deo, cui lubet, dantur, si de lachrymis propter sensum doloris, fieri potest, ut sit talis quarundam constitutio corporis, unde, ait Delrius, novisse pueros, quos citius flagris quavis discidisset, quàm vel unam lachrymam excussisset. E contra Picardorum hæreticum genus in Bohemia, quod *Flentes* vocant, ajunt, ubertim flere quandocunque lubet. An ergo hine queunt esse malefici? Et licet formula prædicta lachrymas conjurandi nihil contineat impii; attamen formulas hujusmodi Judicibus præscribere merè arbitrarias, & fallaci duntaxat experientie innixas: non satis pium, neque religiosum est, & sapit tentationem Dei.

189

Quod reputatur inane, & frivolum. A Godelmanno, Binsfeldio, & Delrio.

Nec ratio etiam, quam addunt, bona est, scilicet, hoc contingere, quia gratia lachrymarum in penitentibus donum est Spiritus sancti, & diabolo displicet; ideo illam conatur impedire. Agè enim si oratio illa, seu conjuratio efficax est ad donum à Spiritu sancto impenitenti, & nolenti maleficæ impetrandum, ad libitum interrogantis latrunculæ, (quod quis credat?) sanè diabolus non magis poterit has lachrymas impedire, quàm cordis penitentiam: Si non est ad hoc efficax, cur id diabolo displiceat, cui fidei lachrymæ non possunt non placere? Cur ergo per hujusmodi commenta ab Ecclesia non approbata via struitur similibus superstitionibus? Præterea cur nequeat diabolus lachrymas, si velit, elicere, quas muliebre ingenium cum lubet, elicit, & superstitio Flentium Picarditarum?

§. XI.

§. X I.

190 **N** Ec minori cura homines, qui de mundo sunt, & mundanis rebus sunt addi-
 cti, quærent bonorum (fortunæ vocant) suorum conservationem; quod
 si quandoque eorum pars aliqua sibi furtim furripitur, pro recuperatione illorum
 nedum mediis licitis; sed, utur, sint utuntur.
 Unde nonnulli ad inveniendâ furta, sicut & alia occulta agnoscendâ, accipiunt phia-
 lam plenam aqua, & ante eam ponunt puerum, vel puellam virginem cum cande-
 la, seu cereo accenso, respicientem dictam aquam, dicendo ista verba. Angiolo bian-
 co, Angiolo santo per la tua santità, &c. mostrami chi ha tolto la tal cosa, e che
 n'hà fatto, & similia. Tunc enim aliquando apparent umbræ, seu imagines ad instar
 personarum, quæ furatæ sunt dictas res: Item & figuræ rerum ablatarum, & locorum, ubi
 repositæ sunt, actus, quos fecerunt fures in asportando furtum; necnon etiam figuræ
 rerum, vel negotiorum occultorum quæ queruntur.

§. X I I.

191 **H** Oc sortilegium sic formatum, quod hæresim manifestam sapiat, planè con-
 sulit Barbaria in consil. 55. lib. 2. quem secuti sunt Umbert. Locat. in *judiciali*
Inquisitionum in verbo Divinationes nu. 4. in fine. *versic. & nota quod Divinatio*: qui
 tamen loquitur, quando candela, & aqua erant benedictæ. Decianus in *tractat.*
criminal. lib. 5. cap. 17. Versic. item hæreticus est, qui per phialam. Franciscus Pegna
 in *additionibus ad Emericum in Directorio Inquisitionum. par. 2. quest. 43. comment. 68.*
litera G. Et licet Julius Clarus. in *J. Hæresim* num. 23. ad finem. Expresse reprobet
 eundem Barbatiam, prout etiam facit Hippolytus Riminaldus. *consil. 414. numer.*
16. & 19. docentes, sortilegia facta ad inveniendâ furta non esse hæreticalia. At-
 tamen veritas est: quod hujusmodi sortilegia tunc sunt hæreticalia, cum in eis
 intervenit abusus vel sacramentorum, vel sacramentalium, vel aliquid aliud ex his,
 quæ supra diximus num. 55. & 56. hujus disputat. Aliàs secus, ita Farinacius qu. 181.
de Hæresi num. 17. In casu autem nostro negari non potest, quin sortilegium sit hæ-
 reticale; cum in eo diabolus vocetur sanctus, & sic Dulix honor ei impenda-
 tur. Idem dicendum de usu speculi ad sciendâ futura cum accensione candelæ,
 quæ adorationem significat, ut testatur Ricc. *decis. Curie Archiep. Neapolit. 243. per*
totum volum. 2.

§. X I I I.

192 **A** Lii aliis formulis utuntur: Ut deprehendant furem, accedunt ad fluentem
 aquam, inde quot suspectos habent, tot numero lapillos colligunt, domum refe-
 runt, faciunt ignescere in foco, defodiunt sub limen, &c. imponuntur scutellæ aqua ple-
 nem aquam, ne cum certis ritibus; & ad nomen furis calculus ejus faciet ebullire. Item leguntur se-
 ptem psalmi cum litanis. Hinc sequitur oratio terribilis ad Deum Patrem, &c. Hinc
 Exorcismus in furem. Denique formatur figura circularis cum barbaris nominibus,
 & in medio pingitur oculus: tum clavus eneus certorum laterum oculo infigitur malleo
 cupressino, & dicitur certus in psalmis versiculus, sic fieri oculum putant excuti.
 Quem modum utique, patet ex prædictis, manifestam sapere hæresim. Alii utun-
 tur certo numero candelarum, quas accendunt cum quibusdam aliis ceremoniis, & ri-
 tibus.

193 Nec desunt alii modi, quibus utuntur mundani homines ad res perditas invenien-
 das, vel fures deprehendendos, quos prorsus esse superstitiosos quis neget? Nam
 talia operantes effectum expectant, non à Deo, neque ab Ecclesia, cum ab eis hanc
 virtutem non habere, constet: ergo à diabolo, cui talia adhibentes saltem impli-
 citè assentire, nemini est ambigendum.

Non

Non est tamen damnanda de superstitione ars inveniendi aquas in terra latentes, & defluentes adhibita virga salicea, vel amygdalina, vel sanguinula, aut avellanæ, quia hic effectus viribus naturæ fieri potest in debita distantia ob qualitates ab aqua in virgam, vel à virga in manu hominis humidi existente in aquam transmissas: Vel ob sympathiam virgæ in manu hominis talem complexionem habentis, existentis, tum quia nihil mali apparet, ex quo hanc artem redarguere, & reprobare debeamus; consequenter dicimus, hanc artem non esse supersticiosam; sed niti viribus naturæ, vel exerceri Deo gratis concedente, ut docet Bonacina de Legibus disp. 3. q. 5. punct. 4. nu. 14.

194
Non est tamē
superstitiosa
ars invenien-
di aquam, ad-
hibita virga
amygdalina.

ARTICULUS II.

In Operativis.

§. I.

SI in cognoscitivis diabolicam concurrere operam non dubitatur, quandocunque morbi causam, furem, & alia id generis agnoscere quis tentat per ea, quæ nec naturali virtute, nec divina, neque angelica, neque ecclesiastica institutione ad tales effectus obtinendos ordinantur. Idem equidem fatendum est in practicis seu operativis, quotiescunque per media, quæ causæ esse non possunt ex se habentes virtutem ad huiusmodi effectus producendos quis conatur sanitatem tueri, a miseria recuperare, è carceribus se eripere, manus iudicum evadere, mortem evitare, & alia id generis præstare.

195
In operativis
superstitiosa
est curatio,
cum quis me-
diis utitur,
quæ ex se
nullam ha-
bent vim ad
talem cura-
tionem obti-
nendam.

Propterea Hubertinus, & Goffredus iuristæ ut habetur in *malleo maleficor. part. 2. qu. 2.* concedunt, licitum esse, maleficia tollere etiam per opera superstitionis. Cui opinioni Scotum ad hæc falsò asseverat Daniel Sennertus Uratislaviensis Medicus lib. 6. *pract. medicine par. 9. cap. 8.* ubi ait, *Scotum in 4. sent. d. 34. q. unica dicere: Superstitionis esse, si quis statuat, non esse maleficium superstitione dolo llandum.* Quæ verba ut legi, admiratus sum, prædictum Medicum tanto Doctore ascribere huiusmodi errorem. Ex quo facillimè agnoscitur, Sennertum nec legisse, nec vidisse Scotum. Scotus enim de maleficiis nullibi agit, præterquàm loco citato à Sennerto ubi tractans de matrimonii impedimento casuali, quod fit per maleficium, loquens de remedio sic ait: *Si per orationes Sanctorum impediatur virtus demonis bene fit; Si tamen Deus illas non exaudiat, tunc si sciretur maleficium, & destrueretur, demon non fatigaret eum amplius, quia ex pacto non assistit, nisi dum durat aliquod signum. Et ex hoc patet, quod truffatica est illa questio: An liceat tollere maleficium intentione curandi maleficiatum? Non enim solum licet; sed est meritorium destruere opera diaboli: Nec in hoc est aliqua infidelitas: quia destruens non acquiescit operibus malignis; sed credit, demonem posse, & velle fatigare, dum tale signum durat, & destructio talis signi imponit finem tali vexationi.* Hæc sunt verba Scoti. Legant quæso Medici, & quilibet alius Doctus Scoti editiones super 4. sentent. tam veteres, quàm recentiores. Nec enim aliter invenient ejus verba, quàm superius à me fuerint recitata. Bone Deus poteratne Scotus suam clariùs aperire sententiam? Quotusquisque est adeò ignarus, qui ex prædictis verbis possit deducere, Scotum assentire iuristarum opinioni: cum luce clariùs meridiana appareat, Scotum in hac esse opinione, ut dicat, licere maleficium tollere per destructionem signi: quod quidem licitum est: licet satius relinquendum, ut latè probabo infra disputat. 3. Non autem dixit, licere, tollere maleficium per superstitionem. Quid igitur loqueris moderne censor, si Scotum non legisti? cur Theologorum subtilissimum in his, quæ ad mores spectant, audes parvipendere, si ejus doctrinæ limina ne quidem à longè salutasti?

§. I I.

196
Nec officit
quicquid di-
cat Sprenger
in malleo.

AT prædictum Medicum, arbitror, cum opinione Juristarum Scoti connume-
rare sententiam: quia apud Sprengerum loco citato in malleo (constat ex
verbis ipsius, ubi immediatè addit historiam eodem loco à Sprengero relata) le-
gerit, *Scotum in 4. sent. ubi supra, reputare fatuitatem, asserere: quod etiam per va-
na, & superstitiosa non debeant maleficia tolli. Dicit enim. Nec in hoc est infidelitas;
quia destruens non assentit operibus diaboli sed credit, eum velle, & posse fatigare,
dum durat tale signum: quia ex pacto non assistit ad hoc, nisi dum illud durat, & sic
destructio illius signi imponit finem tali vexationi: unde & dicit: quod meritorium
est, opera diaboli delere.* Hæc Sprenger. Sed rogo hic intelligentes, ut observent
Sprengeri argumentationem. Quia Scotus dixit: non solum licere; sed esse meri-
torium, destruere opera diaboli; nec in hoc esse aliquam infidelitatem, quia de-
struens non acquiescit operibus diaboli; sed credit, dæmonem posse, & velle fa-
tigare, dum tale signum durat, infert Sprengerus, licitum esse, immò meritorium,
per vana, & superstitiosa tollere maleficia. At quis tam ignarus est in logicis, qui
ignoret, huiusmodi consequentiam esse prorsus inconvenientem, & absurdam? Non-
nè apertè ibi est fallacia à dicto simpliciter ad dictum secundum quid? Quis
tam neophytus in scientia argumentandi, qui non agnosceret fallaciam, dum, quis
discurreret hoc modo: Licitum est, ac meritorium dare pauperi eleemosynam,
ergo licitum est, ac meritorium furari, ut detur pauperi eleemosyna? Sic pariformi-
ter claudicat Sprengeri argumentum, dum dicit: licitum est, & meritorium
tollere maleficium, & destruere opera diaboli, ergo licitè, & meritoriè potest
quis facere hoc per vana, & superstitiosa. Primum concedimus cum Scoto: Se-
cundum negamus, sicut nec ipse admittit. Si enim Sprengeri consisteret argumen-
tatio, sequeretur, quòd si quis destrueret signa maleficii in culcitra, vel sub limi-
ne januæ inventa, intendens destruere opera diaboli, vana, & superstitiosa volun-
tariè committeret, quod videtur absurdum.

§. I I I.

197
Non enim
Scotus docet
per vana, &
superstitiosa
licitum esse
tollere male-
ficium.

Non ergo Scotus cum opinione illorum juristarum est connumerandus; nec
per vana, ac superstitiosa ex mente ipsius licitum est tollere maleficium, &
sanitatem consequi: sicuti neque ego hanc volo laudare sententiam. Incomperto
enim est: quandocumque per vana, & superstitiosa quis à maleficio liberari tentat;
vel alia id generis operari conatur, quorum effectus ère, à qua expectatur, pro-
duci nequit, ab alia causa nempe, dæmone provenire, cum quo pactum saltem im-
plicitum qui operatur, habere, necesse est.

Quare huiusmodi curatio dæmoniaca juremeritò superstitiosa est existimanda,
cultuique divino maximopere contraria. Tum ratione causæ internæ, & proxi-
mæ, videlicet, dæmonis hostis humani generis insensissimi, qui ad hanc accedit
curationem non expresse, & apertè, sed tacitè, & implicite, occultèque optatam
confert sanitatem sive in gravioribus: sive in levioribus ægritudinibus; ut cultum
Deo debitum sibi saltem implicite aucupetur. Tum ratione causæ externæ, & re-
motæ, hominis nempe, qui ad sanitatem obtinendam, vel aliud consequendum,
operatur ea, quæ à dæmone primo mago ad effectum aliquem impetrandum adim-
plenda tradita fuere: quæ cum ex natura sua sive in cognoscitivis: sive in operativis
apta nata non sint ad illum effectum producendum: dæmoni illum occultè produ-
centi saltem implicite, & tacitè consentire operantem, nemo est, qui ambigat; ut
fufius explicabitur sub aliis rationibus in sequentibus capitibus.

CAPUT II.

Quoad Modum.

VErè magnam rerum cognitionem acquirere, fateatur oportet, qui earum causas indagare contendit juxta philosophicum effatum 1. Physic. *Unumquodque arbitramur cognoscere cum causas ejus cognoscimus.* Verumtamen, rerum quoque pulcherimas formas innumeris, & artificiosissimis rationibus compositas, quas qui rerum modum, & ordinem contemplatur, non ignorare convincitur, quis valeat enuntiare? At quis non videat modum, quo superstitiosa curatio peragitur, ob varias rationes, & innumerabiles formas, non quidem solidas, utiles, pulchras, & decoras; sed vanas, inutiles, turpes, & deformes, quibus superstitiosi homines utuntur, esse inexplicabilem, & indicibilem? In hac tamen varietate omnes illæ rationes revocari possunt ad Modum Verbalem, Operativum, Observativum: ut tribus sectionibus declarabitur.

S E C T I O I.

Verbalem.

Modum verbalem, qui in diversis verborum formulis consistens in hisce curationibus adhibetur, vim, & efficaciam ad tollendos morbos habere naturalem diceretur, si fides aliqua quibusdam diaboli fautoribus esset præstanda. Quidam enim Physiologia minus addicti, magicis autem nugis nimis creduli facile naturalibus superstitiosa multa receperunt; quorum primi sunt Arabes, ferè omnes cabalistsæ, & recentiores Judæi; magi quoque omnes cum Agrippa, Paracelso, Plinio, & Pomponatio: à quorum errore immunis non videtur Origenes *lib. 1. c. 5. contra Celsum*: quem sequuntur quidam Medici valde superstitiosi Q. Serenus *lib. de remediis* Aëtius *lib. 8. c. 5.* Octavianus *in Euporistis*, Marcellus, & Trallianus. Quibus adjungitur Canonicus Tigurinus, cujus nomen maturo, & sapienti consilio Ecclesia Romana inter primæ classis prohibitos scriptores, quorum scripta sunt vetita, retulit.

Horum omnium patrocina, quibus suam tuentur sententiam, quia frivola, impia, & vana, silentio præterire, consentaneum duxi, affirmans, & indubitanter asserens,

Nulla vocabula vim habere naturalem vulnera, vel morbos sanandi: aut noxas alias depellendi, si verba sint ore prolata: si scripto comprehensa: si sola, & incomplexa (ut vocant:) si complexa, & in propositionem, vel orationem aliquam versu, aut prosa relata: si significativa: si nihil significativa: si hæbræa: si alterius linguæ: si dicta cum sibilo, aut afflatu: si aliter quomodo-cunque absente, vel præsentem ægro. Verba enim vel scribuntur in charta: vel ore proferuntur. In charta tantum sunt figuræ; & propterea nullam efficaciam habent, & si quam vim habere dicuntur, ab attramenti, vel chartæ, cui inscripta sint, temperamento, vim illam accipiant, oportet; & proinde sua, propriaque vi non operantur. Ore verò prolata vim tantum habent contactu aerem ferendi, & auditum afficiendi, sicut & animalium reliquorumque inanimorum soni, qui ex aeris fractione causantur. Sed sonus tactum non magis valet immutare, quam color auditum, vel dulcedo visum: quia non sunt sensuum istorum objecta. Cum ergo ad sanationem corporum necesse sit, sensum tactus immutari, fateantur, oportet, sanationi morborum solam verborum prolationem, vel scriptiorem nihil conferre: si verborum considerent modum Significativum: si non Significativum, ut sequentes articuli demonstrabunt.

198
Superstitiosæ curationes quoad modum omnes tamen reduci possunt ad Verbalem, Operativum, Observativum.

199

Plures diaboli fautores multa naturalibus superstitiosa receperunt.

200
Veritas est, nulla vocabula vim habere naturalem, vulnera sanandi, vel noxas alias depellendi. Sive eorum modum attendamus Significativum & non Significativum.

ARTICULUS I.

Significativum.

§. I.

201
Quidam senti-
unt, voces
significativas
primario si-
gnificare per
influxum cæ-
lestem.
Secundario
per hominū
impositionē.

Quorum opi-
nio refelli-
tur, ut erro-
nea.

SI verborum attendatur modus significativus: dicent Adversarii, voces signi-
ficativas primario per influxum cælestem significare: Secundario verò per ho-
minum impositionem; ideòque non tantum vim habere morbos sanandi ob quan-
dam, ut ajunt Cabalistsæ cum cælestibus corporibus, & mentibus sympathiæ con-
nexionem; verum etiam quia per se dumtaxat primò auditus, deindè affectionibus
animi immutatis per accidenstactus quoque immutatur. Sicut videmus (inquit
Pomponatius) fieri ab Oratoribus facultate Rhetoricæ: & à petitis musicis vi har-
monicæ. At lubet ab his quærere, imprimis: num necesse non sit, quemlibet in-
fluxum cælestium orbium per traduces qualitates in subjectum tam remotum in-
fluere ipsis influentiis recipiendis aptum, & accommodatum? Deindè num res
corporeæ, ut sunt nomina, sint subjectum idoneum recipiendis qualitatibus cor-
poreis? Quorum ut prius nequit negari: ita posterius nequit affirmari. Nihil er-
go tribuit energiæ primus ille influxus cælestis. Impositio quoque humana, cum
sit nuda, & merè arbitraria, denominatio ad diversa apud diversas nationes signi-
ficanda, quid queat influere, nec Argus videat, quem ferunt fuisse oculatissi-
mum.

Nec simile est de Oratoribus, & Musicis. Oratores enim non verbis nudis; sed
pondere sententiarum, & rationum momentis persuadent. Aliter si nudis tantum
verbis, nunquam animos concitarent. In musicis etiam ipsa concentus suavitas,
& harmonica modulatio distrahit animum à doloris cogitatione, & ad læticiam
provocans lenit, & temperat humores. Cuius simile in horribilis, ac strid-
ulis sibilis, atque susurris magorum? quid virtutis in hisce formulis curationum
à dæmone auctore inventis, ac dispositis? Qui ergo illis utitur, saltem implicite,
& tacite consensit pacto à malefico cum dæmone inito: & consequenter ejus cura-
tio superstitiosa proculdubio est nuncupanda.

§. II.

202
Reservantur
variæ verbo-
rum formulæ
superstitiosæ:
sed nō eo ri-
thmo ordine,
& idiomate
quo sunt pro-
nunciandæ.

Verum pro majori etiam minus peritorum intelligentia ex innumeris verbo-
rum, vel orationum formulis sive sacris, sive profanis, sive mixtis quibus
vulgò vulnera sanantur: vel morbi curantur: aut infortunia arcentur, nonnullas
subiiciam, ut de iis possint lectores quodcumque de facto inciderint judicare. Nec
eo, quo pronuntiandæ sunt idiomate, ordine, & rythmo ponam, ne curiosi, &
impii queant abuti; sed ascribam tantum initium, ac finem, omittis mediis, &
circumstantiis, quas auctores earum requiri, asseverant.

1. *Ad curandos morbos, vel vulnera sananda dicere:* Si Sancta Maria puerum Je-
sum verè peperit, liberetur homo, aut animal &c. In nomine Patris &c. *Similiter*
dicere: Si Christus verè mortuus est, &c. sanet te &c. & *similes.*

In quibus est manifesta, & aperta tentatio Dei. Vult enim, Deum obligare, ut
necessariò sanet à tali morbo: sicut nunc necessarium est, & infallibile Mariam
Virginem peperisse Jesum; Similiter necessarium, & infallibile ipsum jam pro sa-
lute nostra esse mortuum, &c. Ita prætendit, quòd Deus necessariò sanet ægrotum
à tali vulnere, vel morbo: quòd est gravissimum peccatum repugnans religioni,
ac primo Decalogi præcepto: ut etiam supra ostendi de probatione ferri candentis,
aq. n. calidæ, & frigidæ nu. 177. hujus disp.

2. *Dicere*: Christus fuit natus, Christus fuit amissus, Christus fuit inventus, ipse benedicat &c. hæc vulnera. In nomine Patris, &c.

3. *Dicere contra vermes*: Ego adjuro vos vermes per omnipotentem Deum, ut ista domus, vel civitas sit vobis tam detestabilis, quam Deo est vir ille, qui falsam sententiam, &c. In nomine Patris, &c.

4. *Ad dolores sedandos dicere*: Palea densa, ligna rara, homo bonus, &c. & dolor ventris, vel alterius membri vadat, cum quibusdam orationibus, &c. Hanc dicunt magi, ac malefici traditam esse à Christo cuidam homini, qui cum in domum suam recepit ad se calefaciendum: Sed hæ sunt nugæ à diabolo inventæ, ut homines decipiat.

5. *Ad infortunia arcenda illud*, de quo Burchardus v. collegisti: Collegisti herbas medicinales, cum aliis incantationibus, Symbolo, & Dominica oratione.

6. *Ad infirmitates tollendas*: Christus natus, Christus mortuus, &c. & iste infirmus solatium accipiat, cum certo numero orationis dominicæ, & Ave Maria.

7. *Ad sistendum Sanguinem*: In aque frigide cyathum instillare profluentis sanguinis definito numero guttas: & inter unamquamque recitare Pater noster, & propinare patienti, eumque de quibusdam, &c. interrogare. Vel fronti certum versiculum inscribere: Vel dicere: Sanguis mane in te sicut Christus, &c. sanguis mane fixus sicut Christus, &c. & ter repetere. Item, In Sanguine Adæ orta est mors &c. &c. o sanguis ut fluxum tuum, ut cohibeas, &c.

8. *Ad sistendum illum in vulnere*: Christus natus est in Bethlehem, & passus, &c. & hæc dicentem tenere innominatum digitum in vulnere, & facere certas super vulnere cum eo cruces, & recitare certo numero Pater noster cum Symbolo. Item certum versiculum solum dicere ex Passione, &c.

9. *Pro eodem*. Per Jesum Christum filium ejus, in nomine Domini nostri, qui in Cana Galileæ, &c. qui pedibus tuis super te ambulans, & à Joanne in Jordane in te baptizatus est, qui te unà cum sanguine de latere, &c. In nomine Patris, &c.

10. *Contra venenum*. Da potum mandato, seu nuntio, & christianus sanatus erit, cum certis aliis observantiis.

11. *Contra dolorem ex tortura*: Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus, &c. factus sum sicut homo non audiens, &c. Accipe, & manduca, hoc est corpus meum sint in te in anima diaboli, &c. cum certis aliis nominibus incognitis in principio.

12. *Pro eodem*. Quem queritis adsum, tristis est anima mea, &c.

13. *Pro eodem*. O clavis David, & sceptrum domus Israel, qui aperis, & nemo, &c. veni foras de domo carceris, &c. cum certis aliis.

14. *Pro eodem*. Christus vincit, Christus regnat, &c. Si ergo me queritis, finite hos abire, &c. Jesus transiens, &c.

15. *Ad tollendas ruscipillas*. Quò vadis Isaac? vado ad querendum Isaac, revertere, &c. cum certis orationibus.

16. *Ad curandum maleficiatum*. Expressere nomen levi, & matris ejus, & Angelas gloriæ, qui stant in loco sexto sex diebus, ter in die. Septimo collocetur nudus contra solem, &c. deinde nomina horum Angelorum inscribenda laminæ, &c. & vigesima die mensis sanabitur.

17. *Ferre inscripta nomina trium Regum cum certis tribus versiculis*.

18. *Ægrotos in foro collocare*, & eorum corpori chartam miris, variisque characteribus consignatam, & additis nominibus demonum: Bulfar, Natthim, Oleasir, Bilech, Mammon, Oriens, &c. deformatam.

19. *Ad liberandum ægrotum à febre sequentem formulam Anno 1648. Venit in veni traditam à muliercula cuidam infirmo. Præcepit dicere ter: Cum Christus perve-*

pervenit ad Calvarium ei quidam dixit: Habes febrem, &c. qui respondit: febrem non habeo, &c. *qui hæc dixerit cum quibusdam aliis orationibus à febre sanabitur.*

20. *Ad idem aliam inveni in territorio Bergomenſi Anno 1645. Conjuro te febris per opera Chriſti, cujus primum, aut ſecundum, omne ſit tertium, &c. quintum cantabit, ſextum nominalia, ſeptimum, &c. conjuro te febris per Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, &c. Per tres miſſas Sanctiſſimæ Nativitatis: per duo millia Angelorum, &c. per Sanctos, &c. per Cælum: per terram; per ſolem, lunam; & ſtellas: quæ omnia febrem expellant.*

Dicunt autem hanc formulam datam fuiſſe à Chriſto Petro, qui ante januam Galileæ jacebat febre affectus. Cui dixit: Quicumque hanc orationem recitaverit, à febre liberabitur. *Sed hæc ſunt mera diaboli commenta.*

21. *Ad impediendum, ne equus patiatuſ cum in itinere ſoleam ferream amiſit, Recitare certo numero Pater noſter, & Ave Maria, & reducere ad memoriam aliquem qui morte turpi fuerit condemnatus; vel è medio oblatus; & invocare eum proprio nomine, eumque adjurare per nomen Dei, & Virginis Mariæ, quòd pedem equi ſervet ab omni malo, ſicut Judi, &c. pedes Domini Jeſu, cum quibusdam obſervationibus in principio adimplendis.*

22. *Contra vermes equorum, vel equarum viſcera corroderes. Iſta Job Deus fecit Job, & Job fecit vermes, & vermes mortui ſunt, &c. in honore Dei, &c. In nomine Patris, &c.*

23. *Contra dolores equi. Dicatur in aure equi detecto capite: Oremus præceptis ſalutaribus moniti cum Pater noſter, & quibusdam aliis.*

24. *Ad ſanandum equum clavatū. Dulce lignum, dulces clavos, &c. oremus præceptis ſalutaribus moniti, &c. cum certis aliis orationibus, & obſervationibus.*

25. *Contra vermina equi, vel bovis. Dicere, Fugite, fugite vermina, & dolores, quòd ita præcepit Salvator, qui manet ante arcam, &c. & hæc verba dicere in aure equi, vel bovis cum quibusdam aliis obſervantiis in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis, & Sancti Alò.*

26. *Ne equi moveantur, dum ferreæ ſoleæ eis ſupponuntur. Sta eque ſicut ſtetit flumen Jordanis, &c. cum certis in auribus equi in honorem Sanctiſſimæ Trinitatis, & Sancti Alò.*

27. *Ad equos ſanandos interrogant, cujus coloris ſit? dicat, Spadicem, clamant. Spadix: Si laboraſtali, vel tali morbo, tam verè ſaneris, quàm Joſeph, & Nicodemus, &c.*

28. *Diſto conſummatum eſt, pedem equi terre fortiter incutere, & addito alio verſiculo clavum excidere.*

29. *Contra vermem equum affligentem; Talibus diebus ante ſolis ortum ſuper equo dicere; In nomine Patris &c. exorcizo te vermem per Deum Patrem, &c. ut nec carnem, nec oſſa hujus equi edas. Deinde recitatis certo numero Pater noſter, & Ave Maria, in dexteram equi cum aliquot crucibus factis inſuſurrare verba.*

30. *Sic orationem illam incipientem Crux Chriſti &c. ad peſtem evitandam, eſſe omnino ſuperſtitioſam; & uti talem fuiſſe à S. Congr. S. Officii declaratam per litteras Emin. D. Cardinalis S. Honuſſii datas ad Inquiſitorem Heſtruriæ 18. Septemb. 1630. teſtatur P. Diana reſol. mor. p. 4. tr. 3. reſol. 62. Quod etiam confirmat P. Marchinus tract. de peſte in problematibus.*

31. *Ad ſanandum ab omni malo quædam formula eſt in uſu inter Hiſpanos milites, qua quidam ſalutatores, ut ferunt, ſanctè viventes, & omnes gratiſcurantes cum ſola impoſitione linteorum, & certorum recitatione verborum utuntur: formula latino idiomate adducitur à Delrio lib. 3. Diſquiſit. magic. part. 2. q. 4. ſect. 6. quæ hæc eſt. Per Chriſtum, & cum Chriſto, & in Chriſto, eſt tibi Deo Patri omnipotentis in unitate Spiritus Sancti omnis honor, & gloria per omnia ſæcula ſæculorum.*

Iorum. Oremus, &c. Amen Jesus, Potentia Patris, Sapientia Filii, Virtus Spiritus Sancti: Sanet hoc vulnus ab omni malo. Amen. Jesus, Domine mi Jesu Christe, credo, quod nocte Jovis Sancti in cana postquam lavisti pedes tuorum Sanctorum discipulorum, accepisti panem Sanctissimis manibus tuis, & benedixisti, & fregisti, & dedisti tuis sanctis discipulis dicens &c. Similiter accepisti calicem in sanctissimas manus tuas, & gratias egisti, & tradidisti illis dicens: accipite, & bibite, quia hic est meus Sanguis novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum: hoc quotiescunque feceritis, facite in meam commemorationem. Obsecro te Domine mi Jesu Christe, ut per hæc Sanctissima verba, & per virtutem illorum, & per meritum Sanctissimæ Passionis tuæ sanetur hoc vulnus, & malum istud. Amen. Jesus. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen. Jesus.

32 Tandem, alia brevi formula usam fuisse quendam Religiosum Romæ mihi enarravit Anno Domini 1647. quidam Sacerdos ex nostris vir morum gravitate, ac vitæ probitate celeberrimus, quæ ferè ab omnibus sanabat ægrotudinibus: forma verborum hæc est: Non est virtus, neque momentum nisi per Deum Patrem, &c.

Nonnullæ hæc afferuntur mihi traditæ die 24. Octobris hujus anni 1667. à probatissimo Viro D. Francisco Sala, cui hoc onus imposui, suadente Reverendissimo P. Inquirente, ut Confessarii Veneti invigilent, & obligent pœnitentes ad denuntiandum S. Officio hujusmodi Curatores Superstitiosos.

Ad faciendum, quod Maritus sit bonus, bonam vitam ducat, amet uxorem, & erga eam se benè gerat, ipsa uxor quando adest sacrificio missæ post consecrationem, & elevationem Hostiæ, & Calicis si dixerit sequentia verba: Calix est elevatus, Presbyter præparatus, liber est apertus, calix est coopertus: sic rogo Deum, ut cor mei mariti, &c. dicunt quod habebit intentum. Sic quando mulier parturiens non potest parturire, Maritus ipsius si ierit ad audiendum sacrum, & observaverit, quando Sacerdos dixerit orationem Dominicalem Pater noster, &c. & ipse etiam secretò eandem recitaverit, & statim ad domum suam revertatur, & iterum in aure ipsius parturientis eandem orationem recitaverit, cum quibusdam aliis vanis observantiis, dicunt isti Curatores, quod parturiet.

Ita ad sanandum aliquem ab Epilepsia, seu morbo comitiali docent isti Curatores diabolici, quod parenter egrotiemant parum millii, & vocent Adolescentulam virginem, quæ ponat grana millii in cribro, quæ, servatis quibusdam vanis observantiis, post terga cribret millium super corpus morbo comitiali laborantis, dicens sequentia verba: Ad honorem Dei, & S. Valentini cribro hoc millium, & rogo Deum, ut tot annis cesset iste morbus, quot grana, &c. Dicunt, quod sanabitur.

Ex doctrina supra allata, & infra sæpius repetenda constat dicta remedia esse superstitiosa, non enim ullam vim habent naturalem, neque supernaturalem, cum neque à Deo, neque ab Ecclesia sint instituta: ergo à dæmone, qui ad prolationem illorum verborum, & ad positionem illarum operationum prorsus inutilium, & vanarum accurrit: ut sic his honoretur à suis Magis, ac Maleficis, qui talia periapta distribuunt, ac suorum affectuum numerum adaugcat.

§. III.

Quamplures aliæ hujusmodi formulæ passim circumferuntur; immò continuo novæ à dæmonibus adveniuntur, quas sui tradunt affectis distribuendas; ut sic magis, ac magis homines à Deo ad creaturas avertant; & à celestibus curis ad cœnosa, terrenaque deducant; vel saltem à seriis, & gravibus ad ludiora, & nugatoria.

Quam enim vim possunt habere hæ formulæ verborum ad sananda vulnera, morbos curandos, infortuniaque arcenda? An naturalem? Sed hanc non inesse satis probavimus supra. An artificialem? Sed de hac vi nemo unquam vel suspicatus fuit. An supernaturalem? At si hæc foret; gratiæ, aut miraculi foret. Hoc autem dici nequit. Nam licet sint verba significativa, Deus tamen ea

Brog. Alexichacon.

G

non

203

Plures aliæ formulæ continue à dæmone adveniuntur, ac suis affectis traduntur distribuendæ. Quæ omnes ut superstitiosæ refelluntur.

non instituit ad hujusmodi effectus producendos. Et nihil tale promisit; nec Ecclesiæ revelavit: quale magi jactant: nec juvat Deus magicas incantationes: nec in Beelzebub sic operatur, ne gloriam illi suam ea mensura communicet, qua solet Angelis, & Beatis. Nec illa ex se ratione suæ significationis sunt ordinata ad sanitatem à Deo per modum deprecationis impetrandam. Virtutem ergo habent prodigiosam, non quidem ministerio bonorum Angelorum; quia hi non se immiscerent magicis operationibus; sed malorum, scilicet cacadæmonum, qui tacite invocati ad istas curationes celerrimè accurrunt, ut tandem gloriam, & cultum Deo debitum sibi arrogent.

S. I V.

204

Mota tamen fuit quæstio Ipris in Hispania super illa formula posita nu. 31. qua utebantur illi Salutatores; maximè quia naturale medicamentum accedebat. Qua de re, ut refert Delrius *loco citato*, Reverendiss. Episcopus Iprensis Simonius, & consilarii ejus totam curationem hanc judicarunt superstitiosam, & illicitam; & prohibuere, ne quis ea uteretur. Multis hæc damnatio visa est dura; sed immerito. Nam hic effectus totus expectatur à Deo per modum miraculi. Sed miracula sic assidue, & quasi ex consuetudine poscere, est Deum tentare. Deinde sancti viri ad miracula edenda, & gratias sanitatum à Deo obtinendas non sunt usi certis, & quasi conceptis verborum formulis: sed modò sic, modò aliter, prout Spiritus Sanctus suggererat: semper tamen fide firma ac indubitata innixi Summæ Dei bonitati, ac virtuti Sanctissimi nominis Jesu, qui sic docuit *Marci ult.* dicens: *signa autem eos, qui crediderint hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eiicient, &c. super egros manus imponent; & benè habebunt:* ut latissimè traditur *infra disp. 4. n. 630. & seqq. & nu. 632. & seqq.* & jam breviter posui in illa brevioratione jam typis edita Tarvisii Anno 1648. cujus titulus est: *oratione per liberar, & preservari da malefici, &c.* Tertiò qui donum sanationum à Deo acceperunt, illi nunquam accipiunt cum conditione, ut talibus vel talibus utantur verbis: sed tales commentitiæ formulæ sunt indicia pateti saltem latentis. Quartò non licet privatas comminisci formulas, quas nec sacræ litteræ: nec ecclesiasticus usus approbavit, qualis est ista, quæ licentiosè abutitur, & depravat multa sacrosancti Missæ sacrificii verba, etiam ipsius Canonis. Denique applicat verba consecrationis rei, ad quam instituta non fuit (quod non est permittendum) & præterea petit effectum sibi concedi per vim prædictorum verborum, quæ vis non ad vulnere corporis consolidationem; sed ad panis, ac vini transubstantiationem à Salvatore nostro directæ fuit. Neque illud negligendum est, Ecclesiam, & Catholicos ejus filios tanta semper in veneratione hæc sacrosancta consecrationis verba habuisse, ut nefas ducerent illis uti, nisi quando in Missæ sacrificio: vel quando in Ecclesia, vel Scholis, aut disputationibus iis necessariò utendum. Contra diabolus, & membra ejus malefici rebus nullis utuntur libentius: aut frequentius ad sua sacrilegia nefanda, quàm, & ipsa Venerabili Eucharistia, & iis, quæ ad illam pertinent: sicut etiam verbis sacræ scripturæ, orationis Dominicalis, Salutationis Angelicæ, Symboli Apostolorum, & id generis.

Idem prorsus fatendum de ultima illa formula, qua utebatur Romæ ille bonus Religiosus: *Non est virtus, &c.* Licet enim omnia verba bona sint, neque aliquid mali contineant; Attamen quia ex vi suæ significationis non ordinantur ad petendum sanationem ab ægritudinibus; sed tantum ostendunt, omnia esse, & dependere à Deo, & in fieri, & in conservari: nec à Deo, nec ab Ecclesia sunt instituta; nec ex aliqua antiqua ecclesiastica traditione habetur, quòd illis prolatis necessariò sequatur talis effectus sanitatis; idèò a dæmone adinventam esse, ut homines sub specie boni incautos decipiat, facillimè existimari potest.

ARTICULUS II.

Non Significativum.

§. I.

QUam gravis error dictis verborum formulis significativis adhibere fidem, effectusque in illis promissos expectare, nemo sanæ mentis ambigere potest: cum nihil aliud sit, quam in dæmonis hostis infensissimi se constituere clientela. At major stulticia, ac fatuitas eorum, qui divino; ac Divinorum spreto patrocinio, verborum formulis prorsus ridiculis, & vanis nihilque significantibus se credunt; ab eisque auxilia in necessitatibus expectare non erubescunt, nullum facientes discrimen, an effectus sint à Deo, vel à dæmone, dummodò optata consequantur. Quarum aliquas licet imperfectas, & informes hic subiiciam, ut à prudentibus, & cordatis viris, ac Deum timentibus contemnantur, ac pro nihilo habeantur.

205

Major stulticia verborum formulis nihil significantibus uti.

Quarum plures imperfectæ describuntur.

1 Contra dolores dentium proferre verba planè incognita, & absurda, ut hæc: Scrigiles, Falcesque, &c. vel aliud, Galbes, &c. & Galdes &c. Item Gibel, Gor, &c.

2 Contra morsus canum rabidorum proferre illa veterum; Danata darios, &c. & recentia: Abrac, Amon, &c. Vel illa pani inscripta; Irioni, Khiriori, &c. Vel istud; Hax, pax, max, &c.

3 In piscium captura illud Geoponici Constantini Jac Sabaoth, &c.

4 Contra dolores ex tortura; Para, gar, dar, donc, semen, al nome del Padre, &c. Jesus autem, &c. Obar, adar, degatar, negar, &c.

5 Ad sanandos equos Ante paraute, superante, & ante, ut virgo Maria peperit, &c.

6 Ad sistendum Sanguinem in vulnere dicere: In Nomine Patris, &c. chunrat, cara, farite, &c.

7 Contra morbum vermium; Megali, Megabili, Sanctus, Jiob Vydo, Malguet, Malla, Macula, Sanctus, Job, &c. In nomine Patris, &c. Vomit, vermis, perarabie, Calluci, Jesus, &c.

8 Contra alium morbum. Quære qualis morbus equum afficiat. Respondent secundum nomen morbi equum vexantis, & tu secreto dicis; Nigolamberto cum quibusdam aliis observantiis, & sanatur equus.

9 Ut equus navim ingrediatur; dicere in auribus equi; Zeutantar, Zarbera, Marion, peson, criel, &c. cum certis aliis observantiis.

10 Contra vermes equos affligentes: Ponunt equum contra solem, & recitatis certo numero Pater noster, & Ave Maria: peractisque nonnullis crucibus, ponuntur in quodam circulo ex quatuor partibus sequentia verba: Simul minor mi fac, mi fac cum certis aliis observantiis. Deinde dicunt hæc verba. Maga, Magla, Magabula, &c.

11 Attalum affirmare tradunt: Si quis scorpione viso dicat Bud eum illicò cohibeat, ne ictus suos vibret. Et Q. Serenus ait, verbum Abracadabra subinde literas minus scriptum donec in a desinat, pyramidalem formam conficiens collo suspensum Hemitritæum depellere.

12 Contra cuncta maleficia Varro tradit sequentia nomina: Sista, pista, rista, xista, &c. Vel ejusdem ter repetitum Anafanges cum certis ritibus:

Alia id generis innumera traduntur, ut refert Delrius lib. 6. Disquis. magic. cap. 2. q. 1. à Marcello Empyrico in lib. de Medico ejus, à Vegetio, Plotino, Joanne Fernelio, Marsilio Ficino, & aliis: & quæ omnia silentio trado, ne nimis hisce futilibus & vanis aures Lectorum offendam.

206
Quæ ut prorsus
vanæ, ac
ridiculæ re-
felluntur.
Rationum.

Quis autem non rideat hujusmodi remedia? Quis aperte non videat, si per ea optatus habeatur effectus, nonnisi à dæmone prodire? Quamenim virtutem habere possunt hæc verba totaliter vanâ, ridicula, & planè inutilia? Si verba significativa nullam vim habere possunt naturalem morbos sanandi: cum sensus tactus immutare nequeant: nec supernaturalem, cum nec Deus, nec Ecclesia hæc verborum formulas instituerit, quistalem vim hujusmodi verbis ignotis ascribere audeat? Quomodo ergo operantur? Si effectus apparet, unde procedit? Quid conferunt talia verba? At luce meridiana clarius est, ea dæmonum signa, & commenta esse; & ex hominum credulitate dæmonibus prædocentibus, & suggerentibus esse inventa. Hi siquidem quàm maximè conantur, ut nobis imposturam faciant; Et ideò verba effingunt, quibus quasi pactionis signo quædam hominibus evenire student.

Qui autem hujusmodi verbis ad ea consequenda utuntur, tacitum, vel expressum cum dæmonibus utique habent pactum. Et licet aliqui tale pactum ignorent, & verbis illis utantur: tamen nihil refert: quoniam is, cui primò dæmon ea verba dictavit, ea lege habuisse existimatur, ut quicumque illis uteretur, tacitè dæmonem invocare intelligeretur.

§. I I I.

207
Auctoritate
Canonum.

HAs adversarii machinas detestantur canones anathematis pœnam in eos fulminantes, qui philacteriis (hoc est conservatoriis, quæ, ut ait Glossa cap. 1. 26. qu. 5. sunt chartæ, in quibus continentur incantationes) usi fuerint. Et si clerici ea faciant, jubent, eos Ecclesiis, eiici, cap. 4. 26. qu. ead. Qui canones quomodo sint intelligendi, & de quo genere philacteriorum loquantur, petendum ex alio canone, nempe ultimo ejusdem quæst. ubi inter cætera in hunc modum scribit B. Isidorus. *Ad hæc pertinent ligaturæ execrabiliū remedium, quæ ars condemnat medicorum, seu in præcantationibus: seu in characteribus suspendendis, atque ligandis, in quibus omnis ars dæmonum est ex quadam pestifera societate hominum, & Angelorum malorum exorta.* Quæ sumpsit ex B. Augustino libr. 2. de doctrina christiana. Quod etiam ab eodem confirmatur tract. 7. in Joannem his verbis: *Fingunt spiritus maligni umbras quasdam honoris sibi metipsis, ut sic decipiant eos, qui sequuntur Christum. Usque adeò fratres mei, ut illi ipsi, qui seducunt per ligaturas, per præcantationes, per machinamenta inimici misceant præcantationibus suis nomen Christi, qui jam non possunt seducere christianos, ut dent venenum, addant mellis aliquantum.* Cunctis enim illis formulis verborum apponunt semper isti diaboli symmiste nomen Christi, & præcipuè Sanctissimæ Trinitatis; ut sic anguis lateat in herba. Quis ergo hujusmodi remedia tam absurda approbet? Quis velis remisque non contendat, hæc ridicula, sed sacrilega diaboli pharmaca è mundo penitus eliminare, & Vulcano dicare?

§. I V.

208
Exemplo.

Dignum memoria, quod refert Leonardus Vairus lib. 2. de Fascino cap. 11. Athenis cautum fuisse, ne quis verbis mederetur: Unde cum in Achaja quandam mulierem esse, Athenienses cognovissent, quæ verbis medebatur, eam lapidibus obruendam dederunt; asserentes, non verbis, sed plantis, herbis, lapidibus, & animantibus Deos immortales sanandi vim dedisse. Utinam etiam Judices hoc nostro infelici ævo, Rectores animarum, cunctique, ad quos pertinet super gregem suum vigilare, hoc Ethnico rum ob oculos sibi proponant factum: quòd pro-
certo

certò non tot superstitionum germina pullulabunt: destruentur latentes diaboli insidiæ: non ita faciliter ad sua oprata consequenda homines his profanis, aut sacris abutentur phylacteriis.

In quibus omnibus cum ferè semper posita sint vel nomina Dei, vel sacre Scripturæ verba, ut symbolum, aut oratio Dominicalis, vel aliæ orationes, talia gestantes, vel proferentes, & adhibentes, si de superstitione admoniti non respiciant, vel hæretici, vel saltem vehementer de hæresi suspecti habentur. Hæretici si pertinaciter credant, se virtute illorum verborum, non posse ullo modo etiam Deo permitte lædi ab inimicis, vel mori subitanè, vel igne comburi, vel aqua suffocari. Vel tales honores, officia, aut dignitates consequi infallibiliter, vel alia id generis, quæ vel à libero arbitrio, vel à divina providentia pendent, obtinere, indubitanter credant, ut satis, superque dictum est supra à n. 50. & seq. huius disputationis.

Si verò non credant: tunc non sunt hæretici, sed vehementer de hæresi suspecti ratione abusus verborum sacre Scripturæ, puta psalmi alicujus versiculi, vel Evangelii, vel Symboli, aut orationis Dominicalis, vel alterius orationis, ut tradunt Pegna ad Direct. par. 2. comm. 67. Farinac. de hæresi q. 181. nu. 2. & sequent. Scaccia Judic. civil. crimin. & hæret. lib. 1. c. 12. Delrius Disq. mag. lib. 5. sect. 15. per tot. Leon. in Thesaur. fori Ecclesiastici p. 3. c. 36. n. 9.

Nec officit, quòd hujusmodi phylacteria, vel verba proferantur, vel deferantur ad bonum finem, videlicet, ad sanitatem obtinendam, vel se à malis; & periculis præservandum; Nam sufficit, quòd adhibeantur diverso modo, ac fine, quàm à Deo instituta sunt; vel ab Ecclesia. Sic sustinent Delrius lib. 3. Disq. Magic. c. 2. q. 4. sect. 7. Torreblanca de Magia lib. 2. c. 49. n. 56. Carena de Off. Sanctiss. Inquisit. p. 2. tit. 12. de sortileg. §. 5. n. 30. & 31. quia tunc non est eis uti; sed abuti.

§. V.

TAndem hic silentio non est prætereundum id, quod admonet D. Tho. 2. 2. qu. 96. art. 4. Non tantum superstitiosum esse in prædictis formulis à dæmone inventistam significativis, quàm non significativis, verum etiam si res, aut verba sacra sint, posse superstitionem in eorum usu committi, si aliquid adjungatur, quod vanum sit, & inutile ad divinam reverentiam, vel ad divinum auxilium impetrandum, ver. gr. quando gestantur reliquiæ, vel evangelium Sancti Joannis, aut aliqui versiculi psalmorum non ex devotione tantum; sed adjunctis vanis circumstantiis, puta, ut sic, vel sic sint scripta: vel reliquiæ sint in vase triquetro, vel triangulo, tribuendo vim formæ, vel materiæ: ut scriptum sit in pergamena virginea: vel tempori, ut scriptum sit oriente sole, vel personæ, ut alligatum sit ab incorrupto, vel modo, ut tot filis, vel talibus. Item necesse est, ut nulla adsit figura præter signum crucis: nulla imago, præterquam Christi, vel Beatæ Virginis, vel Sancti alicujus noti: aut solita Angeli boni. Item nulla barbara, & incognita Dei, vel Angelorum nomina sint addita. Denique nil aliud adsit vani; vel mendacis. Deus enim nunquam est auctor mendacii, vel vanitatis: quin imò quoad illam partem signum est dæmoniacum, & superstitioni adjungitur sacrilegium.

§. VI.

Addo præterea (parcat lector, si nimis prolixè hæc seribo, quia has superstitiones ad nostram nimiam perniciem, & gravem christianæ religionis destructionem nimis serpere cernimus.) Quòd licet seclusa omni hujusmodi superstitione, sanctum, & religiosum sit, reliquias Sanctorum ad collum suspensas deferre, vel Evangelium sancti Joannis in pectore scriptum portare, & similia, bona fide sperando per modum impetrationis peculiarem Dei protectionem, & Sanctorum intercessionem; nihilominus id tanquam omnino certum sperare per de-

Brogn. Alexicachon.

G 5

latio-

209

Quare prædictis formulis utentes sunt vel Hæretici, Vel de hæresi vehementer suspecti.

210

Quomodo in usu rerum sacrarum possit esse Superstitio?

211

Tentatio Dei.

lationem talis rei non minus quam si esset à Deo promissum, non caret superstitione, si non falsi cultus, saltem superflui: ut eruditè docet etiam Suarez lib. 2. de superstitione c. 15. n. 10. Et propterea intervenire potest ibi tentatio Dei, si ob eam confidentiam nimiam temerè se homo periculis exponat: aut in periculis omittit ordinaria media, quibus se tueatur.

Nam postulare à Deo miraculosam defensionem, aut protectionem sine causa, vel speciali instinctu, est tentare ipsum. Unde oratio, vel alius cultus, qui propter hunc finem illi offertur, superfluus, & vanus est: quia reverà per talem actionem ipse non honoratur. Et idè illa nimia confidentia de consequendo illo effectu à Deo per tale breve, cum non sit fundata in promissione ejus, vel est vana, & purè voluntaria, vel est etiam nimia confidentia sui, & suorum meritorum: & ex hac parte potest continere perniciosam superbiam. Denique ille modus querendi commoda hæc temporalia per usum Reliquiarum, vel aliarum rerum sacram cum tanto affectu, & credulitate obtinendi illa, non caret periculo, quòd dæmon se ingerat, & in aliam majorem superstitionem hominem inducat. Unde D. Chrysof. de hac re super Matth. sic ait: *Quidam aliquam partem Evangelii circa collum portant; sed nonne quotidie Evangelium in Ecclesia legitur, ut audiat ab omnibus? Cui ergo non prosunt in auribus posita evangelia, quomodo possunt circa collum suspensa? Et subdit: Ubi est virtus Evangelii? In figuris literarum, an in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa suspendis; Si in intellectu, ergo melius in corde.*

§. VII.

212
Ostenditur,
quomodo
non possit esse
superstitio in
illa brevi
oratione ab
Auctore
composita;
quæ incipit:
*Orazione da
recitare, d
portar seco
&c.*

HAc de re in illa brevi oratione, quam Tarvisii typis mandare curavi Anno Domini 1648. cujus titulus est: *Orazione da recitar, d portar seco, efficacissima per liberar, e preservars da maleficii, molestie de demonii, dalla febbre, insidie de nemici, & altri mali, e pericoli dell'anima, e del corpo.* Cujus exemplar extat infra disp. 4. n. 904. Nè illam recitantes, vel apud se gestantes hallucinarentur, ponentes suam fiduciam tantum in verbis, vel gestatione ejus: post eam immediatè in secunda impressione sic admonui idiomate italiano: *Qual si voglia Cristiano se una volta al giorno almeno dopo d'haver fatto un atto di dolore, e contrizione de' suoi peccati, e procurato per quanto può dalla parte sua per costituirsi in grazia di Dio, reciterà detta orazione; overo non potendorecitarla, farà da altri recitarla: o dirà in vece almeno tre Pater noster contre Ave Maria ad onore, e gloria del Santissimo Nome di Gesù, portando seco detta orazione; ma con devozione, e gran confidenza in Dio, di ottenere le grazie, che si dimandano in essa, &c. sperimenterà sopra di se la divina pietà, e misericordia, &c.* Ex quibus verbis aperte constat, quòd recitantes; vel apud se dictam orationem retinentes, si divinam obtinere volunt protectionem, debent quotidie Deo se humiliter subicere; & de peccatis suppliciter, ac puro corde veniam petere: præterea elicere actus fidei, ac firmæ in Deum confidentiæ, sepius divinam considerando bonitatem, immensam ejus pietatem, ac clementiam: ac veritatem verbi ejus, quo promissit sæpius tum in veteri, tum in novo testamento, suum impertiri auxilium iis, qui diligunt illum, ac in suis necessitatibus fiducialiter, ac humiliter ad eum confugiunt, nomèn Sanctum ejus invocantes: ac præcipuè gratias postulantes ob honorem, & gloriam Sanctissimi Nominis Jesu ut ipse ait: Joa. 14. *Quodcumque petieritis in nomine meo, hoc faciam, ut glorificetur Pater in Filio, &c.* Quæ confidentia non nititur orationis literis, aut verbis, vel ejus gestationi; sed summæ Dei bonitati, ac clementiæ, ac veritati verbi ejus, qui talem confidentiam majorem, vel minorem pro cujuslibet majori, vel minori de congruo dispositione; & prout melius eis expedire judicat, communicat, de qua latè disputatur infra d. 4. n. 63. Illa igitur gestatio, sive dictæ orationis detentio, quam hortatus sum in dicto monitorio, nil aliud est, quàm signum, seu memoriale, quo detinens, ac de-

ac deferens excitatur, ac quasi manu ducitur ad quotidie eliciendos actus prædictos, nempe contritionis, ac confidentiæ in Deum, submissionis, ac pie petitionis, & humilis, ac ferventis ad Deum orationis. Sic tollitur omnis suspicio, qua quis superficialiter dumtaxat eam considerans, illam superstitionis insimulare posset.

S. VIII.

Nec officit ille ternarius numerus Pater noster, & Ave Maria præscriptus. Nam per illud verbum præcedens, (*almeno*) denotatur, eum, qui dictam orationem deferret, posse ad libitum recitare etiam plures, vel etiam mentaliter tantum Deum exorare, prout devotio magis ei suggeret, & excitabit. Fuitque mea præcipua intentio: ut apertè explicui Rev. Patri Carolo Veliterrano Inquis. Gen. Tarvisii, per illum ternarium orationis dominicalis, & salutationis Angelicæ, annuere illis, qui dictam non possent recitare orationem, ut & ipsi quotidie aliquam saltem orationem vocalem Deo offerrent, per quam divinam obtinerent protectionem, & ne confidentiam suam ponerent in dictæ orationis literis, vel ejusdem apud se retentione, ac gestatione; sed per quotidianam orationem, ac mentis in Deum elevationem, in Deo omnem ponerent spem suam, ac totam fiduciam suam in eo collocarent. Quod propositum meum ipse probavit, ac laudavit. Multoque magis plures devoti Christiani variis locis talis confidentiæ effectus in suis necessitatibus sunt experti.

Non nego tamen, quin & ipsa breviora, ut à sacerdotibus benedicta, & sacra verba continentia, sicut, & Reliquiæ sanctorum, Agnus Dei; ceteraque sacra maximopere valeant contra infortunia; & præcipue contra maleficia, prout ab Ecclesia ordinata sunt, si cum debita reverentia, & spe in Deum, & in Sanctorum patrocinium secum deferantur. Sed de his fusè disputabitur infra loco suo disput. 4. ubi de remediis generalibus.

S E C T I O II.

Operativum.

Summus ille Universi Artifex, cujus verbo facta sunt omnia, ut faterur D. Ambrosius lib. 4. de sacram. cap. 4. *Fussit Dominus, & factum est calum; Fussit Dominus, & facta est terra; Fussit Dominus, & facta sunt maria; Fussit Dominus, & omnis creatura generata est.* Universi quoque ordinem suæ conformem instituit sapientiæ, extra quem manet ipse, atque incredibili arte illi præest ubique. Qui quidem ordo quamvis in rebus universis conspici valeat, in operationibus tamen maxime lucere incomperito est. Hunc summum Artificem omni suo studio in suis operibus conatur æmulari ille, qui semper Dei genium habuit, dum ei fieri similem continuè appetiit, Cacodæmon nempe, qui non tantum potentia suæ virtutem, ac sapientiæ ordinem in verbis per suos Maleficos demonstrare conatur, dum variis in necessitatibus evocatus ex orco tacite, vel expressè citissime accurrit; verbisque ab ipso institutis hominibus eum invocantibus operatum præbet auxilium: ut præcedenti sectione explicatum est. Verum etiam in operibus externis hanc suam vim, ac sapientiam nititur exhibere, dum variè varia opera, licet vana, & inutilia suis adimplere præcipit devotis; quorum modus operativus licet in creatis ferè universis se prodere queat; præcipue tamen manifestari fatemur in variis Actionibus, & Motionibus: ut sequentes articuli declarabunt.

213

214

Deus ostendit ordinem suæ sapientiæ in suis operationibus.

Quem conatur imitari demon à suis asseclis etiam tacite invocatus, præcipue in Actionibus. In Motionibus.

ARTICULUS I.

Actionibus.

S. I.

215
 Variæ actiones transeuntes institutæ à dæmone. Quenam sint? Aliquæ describuntur & ut superstitiones refelluntur.

Per actiones hic non intelligimus, quæ communes sunt factioni, & creationi; nec ut actiones comprehendunt immanentes; sed transeuntes tantum, ut sunt de genere actionis, quæ variis modis ad conferendam sanitatem, morbosque tollendos perfici à dæmone præcipiuntur, ut benedictiones cum certo modo, & figura; oris actiones per aliquam insufflationem, aut halitum; templorum visitationes; sacramentorum, ac rerum sacrarum abusus; quàmpluresque alii ritus, ac cæremoniæ. Quarum aliquas hic describam pro etiam minus peritorum intelligentia.

1 *Primo venit ille ritus traditus à Paracelso lib. de hyperphysicis morbis: Fabricet Medicus, ait, ceream imaginem ad similitudinem patientis, & in nomine ejus, aut conformet ceream particulam similem parti affectæ, idque indubitata fide, & forti imaginatione credat per illam sanitatem ægro restitui posse: ac tandem additis magicis precationibus ceream illam imaginem in ignem proiciat. At si fortè ex doloris acerbitate; vel partis affectæ vitæ periculum metuatur, integram imaginem certis verbis admurmuratis comburat Medicus, & liberatur æger. Quis non videat totam hanc actionem magicam esse, ac diabolicam?*

2 *Ad curandum pilorum, acicularum, spinarum, & similium corpori ingestorum maleficium volunt quidam, non eximi illa per vulneris incisionem; sed materiam illam sponte prodeuntem totam excipi, & in foramine facto sambuci, vel quercus orientem spectante imponi; & ex eodem ligno tunc obturari certis verbis additis. Quam actionem meram esse superstitionem quis neget? immò & diaboli opus, per quem residuum materiæ statim fertur ad idem foramen ex corpore, in quo latitabat.*

3 *Tale puto existimare: quod ablutio matutina quicquam profit ad maleficium illo die arcendum; falsoque id sagax illas Remigio persuasisse lib. I. dæmonolatriæ cap. I.*

4 *Huc refero illud de immersione in aquam, quod narrat Arnulphus Lexoviensis in Epist. ad Papam Alexandrum his verbis: Ut miracula facere crederentur; & quibuslibet commentis sæcularium personarum frequentes invitarent accessus, sanitatis remedia promittebant ei, qui se incantatæ ab eis nescio quibus carminibus aque septies sustineret immergi. Ægra itaque mulier aquæ glaciali frequenter immersa inter manus complimentium monachorum congelata decessit, dum vim algoris ægritudo non sustinet, & profana religio naturam potius irritat ad perniciem, quàm Dei misericordiam ad salutem.*

5 *Pro quovis morborum genere: Funiculo lanceo brachium circumdare in nomine Domini &c. Et ad nomen sancti, cui morbus tuus sacer funiculus contrahetur, & fiet brevior &c.*

6 *Filium per chrisma trahere: aut terream imaginem sub altaris pala abscondere.*

7 *Cum ægroto ante febris accessionem manus lavare, & interea certum ex psalmis versum submurmurare, vel laborantis manu apprehensa dicere: Æque facilis tibi hæc febris sit, atque, &c.*

8 *Virgas paravellas vicertorum verborum mediis partibus committere: & in crucis formam vincire, & de collo suspendere, vel thoraci lignum rotundum cum certo murmure applicare: ut Turcæ faciunt.*

9 *Ut maritus diligat uxorem, refert Beetzius in exposit. I. præcepti c. 5. quosdam sic dicere mulieribus, ut accipiant de omnibus crinibus suis, & offerant illos ante altare ter cum cereo ardenti certis verbis obmurmuratis, & tunc quandiu portabunt super caput suum tandiu exardescet in amorem earum.*

10 *Ex eodem. Ut sponsa habeat bonam fortunam; oportere, quòd in nuptiis ingredia-*
 tur do-

tur domum sub duobus evaginatīs gladiis positīs ad modum crucis S. Andrea cum certis verbis.

11. Contra sterilitatis maleficium, vel odii inter conjuges, refert Cardinalis Cusanus lib. 2. Exercitationum in sermone: Ibant magi, quam viderant stellam &c. quosdam nidum avium invenientes capere ipsam cum pullis matrem cum quibusdam verbis, & ideo vult, à Moyse fuisse præceptum Deuter. 22. ne mater cum pullis capiat.

12. Ad pluviam obtinendam, refert Martinus de Arles de superstitione, opere, quod extat in oceano juris, & simul confutat quandam vanam observantiam, quæ simul est superstitio, & Dei tentatio, & sacrilegium, & blasphemia, qua Navarræ rustici utebantur, imaginem Beati Petri in flumen mergentes; quod idem solent facere accolæ Rheni cum statua B. Urbani.

13. Huc pertinet opinio Silesiorum, Moravorum, & vicinarum gentium putantium, fascinationibus resistere fasciolas, vel teniolas rubeas alligatas equorum frenis, vel ephippiis. Qua de causa etiam apud Græcos, & Romanos pueri, & puellæ fasciis rubeis præcingebantur, ut refert Chrysost. in hom. 12. ad Corinth. & alii apud Martin. Roman. lib. 1. Sing. c. 2. & lib. 2. c. 23.

14. Venetiis quædam mulieres innuptæ, quando lavant sibi caput, & proiciunt in viam communem aquam, qua suum caput laverunt, observant quisnam primus transeat super illam aquam, & dicunt illum futurum esse suum sponsum.

15. In Apulia, & Lucania Provinciis Regni Neapolitani, & fortasse in toto illo regno hæc viget superstitio. Ad sanandum à morbo vermis, vulgò dicto mal del verme. Accipiunt vermiculum vivum, & ponunt in manu infantis recenter nati priusquam baptizetur, & clausa manu, ac fasciis constricta dum baptizatur, moritur vermis in manu infantis. Statim ac verò est baptizatus, ex manu ejus parentes vermem jam mortuum auferunt, & in terram proiciunt. Postquam verò puer factus est adultus, dicunt, hunc habere virtutem, & auctoritatem, ut omnes morbos vermis affectos sanare queat, signando signo crucis super partem læsam his verbis admurmuratis: In nomine Patris, &c. Occidi vermem cum eram, &c. nunc occido, quòd &c. hinc aufero &c. deinde in terram expuat.

Sic narravit mihi quidam Religiosus Sacerdos Provinciæ Apuliæ, qui plures dicto morbo affectos se sanasse asseruit; quia à parentibus suis admonitus fuit, se, dum baptizatus fuit vermiculum in manu occidisse.

In hac autem actione, si quis attentè illam consideret, inveniet in ea fieri excessum in cultu Dei: Colitur enim Deus in Sacramento Baptismatis, ceremoniis, ac mediis indebitis, ac modo inconvenienti. Nam ex verme mortuo in manu pueri, dum baptizatus est, credunt, virtutem accepisse sanandi omnes tali morbo affectos. Sed hæc mera sunt commenta diaboli. Quis enim hujusmodi instituit ordinationem? Quis talem tribuit virtutem? Non alius utique quàm diabolus, qui ex pacto expressè inito cum primo mago, ad positionem talis vermis, & ad hujusmodi actionem accurrit, & remedia intrinsecus applicat, quibus morbum tollat: cui operationi dæmoniacæ tacitè consentit, qui tales actiones operatur.

16. Huc referendi sunt Clavicularii, qui per claviculam dictam Salomonis varias novèrunt exercere actiones; quibus vel expressè, vel implicite saltem se pactum cum demone habere, demonstrant. Isti enim absque clavi, & strepitu, ut dicunt aperiunt carceres, solvunt reos, eorum custodes gravi ligant somno, ferras domus, apothecæ, arcæ, arcule, &c. jactant, se aperire, & claudere, nullo apparente signo aperitionis; similiter mulieres ad sui amorem pellicere, solo intuitu, aut verbis in eis corruptionem excitare, & alia id generis perpetrare posse, asseverant, omniaque ex Salomonis clavicula didicisse astruunt.

Quæ clavicula dicitur à clavi tanquam diminutivum ipsius: dicitur Salomonis: quia ipsius professores testantur, à Sapientissimo Salomone adinventam fuisse; & propterea ab ipsius nomine tanquam ab Auctore sumpsisse denominationem. Diciturque clavicula, quia velut clavis aperit carceres, solvit reos, & alias hujusmodi actiones operari docet, ut jactant dicti clavicularii.

At falsissimum est, Salomonem hanc invenisse claviculam, sed illius adinventor est

est diabolus, qui figmentum hoc vocari iussit claviculam Salomonis: ut vel sic ipsius turpitudine sub nomine doctissimi Auctoris deliteat, & facilius ad sui ipsius sequelam, homines alliciat: sicut etiam supra diximus tom. 1. pag. 218. num. 633. de *Arte Paulina, Spirituum, & Angelica*: ut benè tradit Baptista Signa de vero studio christiani cap. 7. Dum enim Salomon verus Dei amicus fuit; & ejus præceptis obediens, quis audeat asserere, hujusmodi vacasse arti superstitionis, ac prorsus diabolicæ? Si verò illum consideres postquam per peccatum à Deo fuit averfus, ipse non indigebat incumbere huic arti: quia omnibus deliciis affluebat. Fallissimum etiam est, quòd carceres aperiant, & reos solvant; nam praxis contrarium docet: videlicet, postquam carceribus sunt mancipati omnem vim diabolicam evanescere: ut supra diximus tom. 1. pag. 190 num. 551. Nec possunt mulieres invitas ad sui cogere amorem: quia voluntas semper libera manet in actu suo: ut satis fusè demonstratum est supra tom. 1. pag. 191. n. 555. De his legendus Lupus nosster 3. p. *Edicti S. Inquis. lib. 15. dist. 1. art. 4. diff. 3.*

17. Prædictis actionibus ab similes non sunt illæ, quibus nonnulli vacant, dum maleficium amoris tollere volunt.

Utuntur enim maleficio odii, certo ritu v. g. consecrantes, vel potius execrantes columbam nigram, & divisam per medium dant comedendam amantibus. Item ut odii maleficium tollant, utuntur amoris maleficio, v. g. Eucharistiam Sacram in ore habentes osculantur eam, quam volunt in amorem inducere: vel labiis chrismate inunctis id faciunt cum certis caeremoniis.

18. Ut sterilitatis agrorum maleficium tollant, hostiam sacram comminuunt, & tritam in pulverem spargunt per horum: vel agrum: quæ non tantum sunt superstitionis; sed manifestè impiæ, sacrilegæ, & hæreticales, & tamen hæc facta aliquando legitur.

Primum antecedenti numero refert Hollenus in *Præceptorio de Chrismate*. Alterum Grillandus. Cætera de Eucharistia Casarius Eisterbacensis lib. 9.

§. II.

216
Aliæ actiones
superstitionis
recensentur,
in quibus inter-
venit.

Abusus Sa-
cramentorum
Sacramenta-
lium, Rerum
sacrarum
Verborum S.
Script. Sym-
boli Apost. &
similium.

Idem prorsus fatendum de cæteris actionibus præfatis, in quibus, quando inter-
venit abusus Sacramentorum, vel Sacramentalium, vel Sacrarum rerum, aut
verborum sacra scripturæ, Orationis Dominicalis, Symboli apostolici, vel alterius
orationis, non tantum superstitionis nuncupandæ; sed etiam sacrilegæ, & hæ-
reticales censendæ: ut testatur Pegna ad *Director. Inquis. par. 2. comment. 67.* Farinac.
de *Hæresi. qu. 181. n. 2. & sequent.* Scaccia de *Judic. Civ. Criminalibus, & hæreticalibus*
lib. 1. cap. 12. Delrius *Disquis. magic. lib. 5. sect. 15.* & Carena de *Off. S. Inquis. part. 2. de*
fortilegiis tit. 12. §. 4. num. 23. An verò illa actio, in qua intervenit abusus hostiæ non
consecratæ, censenda sit tantummodo superstitionis: vel etiam hæreticalis? Circa
hanc difficultatem nonnulli, quos citat Carena loco citato nu. 52. dixerunt, non esse
hæreticalem. Verumtamen sententia verior est, talem actionem esse hæreticalem.
Ratio faver primò: quia in quacunque hostia reperitur Crux Christi, quæ ubicun-
que, & in quacunque materia reperitur, semper est adoranda Adoratione latræ:
uti docuerunt communiter Theologi in 3. *sent. dist. 9. & in 3. par. summae D. Thomæ q.*
25. art. 4. Secundò sapè non rem; sed significatum inspicimus. At Hostia quæcun-
que sive consecrata, sive non, semper representat sacrosanctum Missæ sacrificium;
unde eam spernere, consequenter est spernere Sacramentum Altaris. Sicut enim
forma Sacramenti Eucharistiæ adhibita in fortilegio, in omni sententia, reddit illud
qualificatum; idem dicendum de alia parte integrante ejusdem Sacramenti, id est,
de Hostia non consecrata, quæ adeò est materia Sacramenti, quòd moraliter pro
Eucharistia tantummodo est destinata; & non est sicut aqua, & oleum, respec-
tu Sacramenti Baptismi, & Confirmationis, quæ de se sunt materiæ commu-
nes

Superstitiosa, Quoad Modum Operativum. 107

nestam ad Sacra, quàm ad Profana. Ita etiam Diana 4. part. tractat. 7. de penis resolut. 10.

Et si dicatur, quòd utimur Hostia non consecrata aliquando ad litteras claudendas: Responderetur, hoc esse merè per accidens: nec tollere: quin Hostia moraliter tantummodo pro Sacramento Eucharistiæ sit destinata. Ita sentiunt Zanardus in *Summa divin. Præcept. part. 2. cap. 64. Versicul. Immo teneo, quòd uti*. Scaccia de *Judic. Civil. Criminalibus, & Hæreticalibus lib. 1. cap. 12. num. 34. Versic. fortilegitur*, & Cæsar Carena de *Officio Sanctæ Inquisit. loco citato numero 54. & sequentibus*.

A R T I C U L U S I I

Motionibus.

§. I.

Varias etiam motiones in hac curatione exerceri, experientia docet: nempe, 217
leves manuum, pedum, aliorumque corporis membrorum morus, qui per se non sunt activi circa alios, ad quorum commodum ordinariè fiunt. Hoc exemplo comprobari potest relato à Remigio lib. 3. *dæmonol. c. 4. ex Suetonico, Tacito, Sabellico*, aliisque non infimæ classis Scriptoribus.

Vespasianum pro tribunali sedentem Alexandria, ubi statos æstivis statibus dies operiebatur, duo ex plebe viri adierunt, opem sibi orantes à Serapide demonstratam. Hic oculis, ut cæco dies illucesceret, si ipsius oculos sputo Vespasianus inunxisset. Alterque firmior fieret, si talce contingeretur. Cum vix fides rei esset; nec ea ullo modo successura crederetur, ne experiri quidem à principio Vespasianus ausus est. Cæterum amicis hortantibus, quòd dicerent peracti remediî gloriam penes Cæsarem: irriti verò ludibrium penes miseros fore: utrumque pro concione tentavit. Nec defuit eventus. Nam alteri manus ad usum statim versa est: Alteri clarareluxit dies.

217
Varii membrorum corporis motus in curatione hac interveniunt, qui omnes sunt superstitiosi. Exemplis cõ. probatur.

At quis non videt hujusmodi motiones nullam vim prorsus habuisse naturalem? Sed si effectum intentum produxerunt, non à tali motu; sed à dæmone ortum habuisse, Verebatur enim dæmon ille, quem sub Serapidis nomine colebat Ægyptus errorum mater, ne piorum Ecclesia recens ibi constituta ex vetusto illo se exturbaret domicilio; præviditque futurum, ut duo ægri uterque sua esset defuncturus clade; ac proinde ambos impulit à Vespasiano opem implorare, ut cum eventus secutus fuisset, ejus favore, qui erat rerum potiturus, oraculi Majestas augeretur; nec ex eo imperiî fastigio ad veræ lucis fulgorem animum intenderet.

Sic de Pyrrho narrant, splene scilicet, laborantibus mederi solitum fuisse, postquam resupinos dextro pede tetigisset.

§. I I.

Similes motiones superstitiosas vulgò exercent hoc nostro ævo plures viri, ac 218
mulieres tum ad morbos tollendos: tum ad infortunia avertenda, quarum aliquæ hic describuntur.

1. *Ad ægritudinem pellendam: Ducere ægrotum ante solis ortum versus orientem; & eo expansis ad solem manibus in crucifixi morem stantem dicere: Hodie dies illa est, qua Dominus Deus ad crucem accessit, &c. Deinde recitare quasdam orationes.*

218
Similes motiones multi exercent hoc nostro ævo. Quarum aliquæ describuntur.

2. Con-

2. *Contra venenum.* Statim ac venerit nuntius, seu patiens, ponere pedem dextrum super sinistrum ipsius, & præbere ei poculum aquæ, aut vini, certam recitando orationem.

3. *Sic Anno 1648.* Ut quædam vetula sanaret ab egritudine oculorum illum, de quo supra in hac disputatione numero 9. precepit, ut bis in die iret ad tria transfreta mane antè solis ortum, & serò post solis occasum, & ad ripam aliquantisper deambularet.

4. *Ad servandum equum illasum,* cum in itinere soles ferreæ evelluntur, ponere digitos grossiores in modum crucis ad summitatem pedis; & dicere quædam verba.

5. *Ad eundem effectum.* Genuflectere ante pedem absque solea ferrea existentem, & recitare Pater noster; & elevando dictum pedem cælum versus, ad illa verba sicut in cælo, & in terra, tunc ponere pedem super terram, &c.

6. *Ad equum coactum.* Erigere clavum, & in terram figere genuflectendo dicendo Pater noster & ad illa verba, & in terra malleo, vel saxo percutere terram additis certis verbis, & observantiis.

Prædictis addam unicuique factum, de quo anno Domini 1664. Venetiis à probatissimo Viro D. Francisco Sala meo familiari consultus fui: quod postquam Bergomum fui regressus per litteras sequentes, sed idiomate ejus materno iterum mihi repræsentavit dicens.

Admodum R. P. mi in Domino observantissime.

EX litteris vestris mihi gratissimis audio id, quod Paternitas vestra Rev. preparat ad typis edendum, & quod desiderat pro informatione illius casus, de quo Frater meus D. Bartholomæus fuit instructus; & id quod secutum est coram me, sed ego nolui, quod exequeretur, nisi prius consulerem Paternitatem vestram. Et fuit sub hac forma: Quidam homo diæcesis Tarvisinæ nos docuit, quòd ad impediendum, ne passeret damnum inferrent grano tam in campis seminato, quàm etiam in spica contento, debere manè ante solis ortum egredi ad campos, querere unam ranam, eamque ponere in unam ollam novam, quæ cooperiatur carta, vel tela, qua manibus accepta circumiremus illos agros, & segetes, quos desideramus tueri à passeribus damnificantibus cum hoc tamen pacto, quòd iter debeamus initiari ab ortu solis, & prosequi, sicut facit sol suum circum, & cum pervenerimus ad locum, ubi incipimus iter, tunc ingrediamur segetem usque ad medium campi, & ibi fodiamus terram, & sepeliemus ollam, in qua inclusa est rana, postquam autem fuerint segetes maturæ dissepeliemus ollam cum quibusdam observantiis circa tempus, & modum, & progrediamur eodem itinere, quo prius, quando ivimus ad sepeliendum ollam; sed vice versa, non enim versus oriens, sed versus occidens, donec circum finierimus. Hoc autem esse faciendum vel statim ac semina verint granum, vel antequam floreat granum cum quibusdam aliis observantiis, &c.

Nos prædictam instructionem exequi, & adimplere noluimus, nisi prius cum Paternitate vestra loqueremur, qui mihi dixit, dictam operationem esse supersticiosam, & ideo ab ea nos abstinere deberemus; sed nos docuit ponere sub protectione Sanctissimi Nominis Jesu, ac Sanctorum Angelorum Custodum nostras segetes, agros, campos, vineas, domus, ac cætera omnia ad nos spectantia, & à Paternitate vestra nobis fuit tradita quædam brevis oratio ab ipso composita. Et ita à nobis omnia ad nos pertinentia commendata fuerunt protectioni Sanctissimi Nominis Jesu, ac Sanctorum Angelorum, cujus protectionis effectus experimentaliter consecuti sumus ob Divinam pietatem ac misericordiam. Quare his meis characteribus finem impono affectuose salutans Paternitatem vestram: idem præstat D. Maria uxor mea, ac D. Cattarina fratri mea, cum abst ejus Maritus Frater meus D. Bartholomæus, qui est in Villa. Mihi gratum erit scire, si id, quod supra scripsi sufficiat pro eo, quod desiderat. Circa verò alia particula-

cularia, pro informatione procurabo vestram Paternitatem fieri certiores. Deus piissimus præservet eam ab omni malo.

Venetis die 6. Decembris 1664.

Paternitatis vestre admodum Reverenda.

Affectuosissimus, & Obligatiss. Servus.

Franciscus Sala.

A tergo.

Adm. Rever. Patri mihi in Domino Observantissimo P. F. Candido Brognolo Theologo, ac Vicario Sanctæ Inquisitionis.

Bergomum.

Ad Conventum S. Mariæ Gratiarum.

Quis autem erit ita ignarus, ut dictam operationem approbare velit? Quam enim vim ad effugandas passeress habere poterat illa rana clausa in illa olla? quænam virtus inesse poterat in illis circulationibus, & motionibus? Quis talem tribuit vim? non alius utique quàm dæmon, qui ex pacto expressè inito cum primo mago, ut supra dixi articul. præc. ad positionem illius ollulæ cum rana inclusa, ac illis circulationibus, ac motionibus promissit accurrere, ac passeress in fugam vertere, cui operationi dæmoniacæ tacitè consentit, qui tales actiones operatur.

A prædicto D. Francisco Sala aliæ operationes mihi fuerunt patefactæ: (sic enim ei colligere commiseram, suadente Reverendissimo Patre Inquisitore.)

Quidam parvulus epilepsia laborabat; cujus matri fuit persuasum, ut parvulum poneret super Altare S. Valentini, ac diceret: O Sancte benedicite tibi dono istum meum filium, &c. illumque derelinqueret super Altare, donec ipse à planctu cessaret, & aliqua alia mulier illum acciperet, ac restitueret matri suæ: & sic imposterum epilepsia non laboraret. Eidem mulieri fuit persuasum, ut quando cadebat filius, acciperet tres clavos, & extenderet in modum Crucis brachia filii, & pedes poneret unum super alium, & clavos poneret unum ad pedes, & unum ad singulas manus: cum quibusdam aliis, &c. & sic non ampliùs caderet.

Insuper si adhuc dicto morbo affectus caderet, tunc ipse apprehenderetur ab aliqua muliere, quæ dictum ægrotum non agnosceret, & deorsum illum verteret, videlicet ubi erat caput, poneret ejus pedes, & ubi erant pedes, poneret caput, dicunt, quod sanaretur.

Sed omnia prædicta cum sint prorsus vana, & inutilia nonnisi à dæmone tradita esse, nemini est ambigendum.

§. III.

Quampluribus aliis id generis motionibus, ac gesticulationibus utuntur rustici, & aliis hujusmodi medentes, quas omnes superstitiosas esse jure merito est fatendum. Si enim eas consideremus in ordine ad eos, ad quorum commodum, & utilitatem fiunt, quis eis vim ullam naturalem sanandi tribuere audeat, cum prorsus sint vanæ, inutiles, & ridiculæ? Si verò, in eo, qui movetur, possunt quidem causare hoc, vel illud ubi, & per accidens calorem aliquem, si morus sit ad illum sufficiens. Sed in præsentia nec solet esse talis, nec ob eam causam fieri, nemini est ignotum; sed esse tantum signa à diabolo instituta, & primo mago tradita, quæ eas docuit homines exercendas, qui nimis creduli, ut opta-

219

Aliis hujusmodi utuntur rustici quæ superstitiosæ ostenduntur.

ut optatum consequantur effectum, utantur: pactoque saltem tacito, & implicito dæmoni consentiunt. In quibus motionibus, ut dixi de Actionibus, si abusus intervenit vel sacramentorum, vel alterius rei sacræ: sicut fit in prædictis, in quibus vel signo crucis, vel oratione dominicali abutuntur, non tantum sunt superstitiosæ; sed sacrilegæ, & hæreticales huiusmodi curationes.

Im mo etiam hæreticales, si interveniat abusus sacramentorum, &c. ut dictum est.

Quare omnes isti ritus, actiones, cæremoniæ, ac gestus, quos Ecclesia non recipit; nec verbum Dei scriptum; vel non scriptum approbat: cum tantum in ratione signorum adhibeantur, quæ à Deo nullo modo sunt tradita, meritò censentur vanæ observantiæ species: & propterea ex pacto dæmonis habita, tanquam superstitiosa sunt fugienda.

S E C T I O I I I.

Observativum.

220 Dæmon, ut se sapientem prodatur, varia tradit præcepta secundum modum observativum Temporis, Omnium.

Antiquus ille dierum noster adversarius divinarum nimis actionum æmulator cernens principium nostræ reparationis Christum Dominum Verbum incarnatum, clementissimum, & sapientissimum: ut clementissimum non permisisset morbum peccati currere sine remedio, quod instituit in verbis, & elementis, quæ dum per sacerdotum Ecclesiæ ministrorum operationem insimul accedunt, sunt sacramenta animas nostras à peccatorum morbis purgantia, gratiam augentia, & in virtutibus corroborantia: ut sapientissimum juxta dispositionem suæ immutabilis sapientiæ cuncta ordinatissimè gubernare, varia adhibendo spiritualia pharmaca secundum varietatem temporum: nec non diversa tradendo præcepta; ex quorum observatione: vel transgressione bona, vel mala eventura conjecturaliter prænuntiari solent. Eum imitari studens hæc Deismia, ut se continuè ostendat clementissimum varia suis tradidit mancipiis remedia exercenda ad tollendos morbos, malaque avertenda secundum modum verbalem, ac operativum, quorum primus in verbis tam significativis, quam non significativis: Alter in operibus sive actionibus, sive motionibus consistit: ut duobus sectionibus præcedentibus demonstratum est. Ut verò se prodatur quoque sapientissimum, suos edocet assecclas varia servare præcepta ad mala præsentia avertenda: ac futura præcavenda secundum modum observativum Temporis, & Omnium: ut duobus articulis notum fiet.

A R T I C U L U S I.

Temporis.

221 Non est superstitio temporis observare quibus herbæ sunt colligendæ, Ligna succidenda, Mare navigandum.

Utilissimum quidem, nec superstitioni ascribendum, tempora observare, quibus herbæ sint colligendæ, ligna succidenda, agri seminandi, mare navigandum, si id faciant permoti naturali observatione motus, & influentiæ cælestis, nemini est ambigendum. Quod enim Medicus herbas colligat potius in Majo, vel Aprili, quam in Augusto; aut hyeme, id non superstitionis, sed medicinæ est: quia tam ratio naturalis, quam medicina dicitur certis anni temporibus virtutem in herbis esse efficaciorē ad naturales effectus, ligna quoque minus obnoxia corruptioni, aptioraque ad usum.

§. I.

222 Quando superstitio sit, dies observare, Declarat jus canonicum.

At superstitio, est dicenda, cum certus observatur unus hebdomadæ vel mensis dies tantum; vel certa hora diei, qua talis hora, vel dies est: vel circumstantiæ adduntur inutiles, vel otiosæ; aut non approbatæ orationes. Quorum superstitutionis modi hic nonnulli oculis subiiciuntur.

Pri-

Superstitiosa, Quoad Modum Observativum. III

Primò venit ritus eorum, qui Calendas Januarias, & brumam more paganorum colunt: de quibus habetur in *cap. Si quis Calendas 26. qu. 7.* ubi Zacharias Papa in Concilio Romano *cap. 9.* eos anathematis mucrone ferit: dicens, *magnam esse iniquitatem coram Deo aliquid plus novi facere propter novum annum. Ideò talia facere presumens anathema sit.* Quem dierum ritum observare consueverunt Ægyptii; à quibus dicti sunt dies ægyptiaci, de quibus fit mentio apud D. Augustinum *lib. 2. de doctrina christ. cap. 20.* & in *Enchyridio cap. 79.* & habetur in *cap. Non observetis eadem caus. & quest.* ubi Glossa Canonica vult, Ægyptios docuisse, qui dies toto anno infaulti forent ad opus inchoandum; & hos Ecclesiam olim in Calendariis suis signasse; quorum posterius nihil dubito, quin falsum sit. Nunquam enim hæc Ecclesia recepit, Apostolicæ prohibitionis memor, ubi ad Galat. 4. ait: *Dies observatis, & menses, & tempora, & annos. Timeo vos, ne frustra laboraverim in vobis.* Prius autem recipi potest: ut etiam recensetur in *c. Non observetis.* Astrologorum enim ista commenta fuere, & Ægyptus inventrix Astrologiæ.

§. I I.

Propterea Petrus Breslayus *libro primo Notabilium cap. 53.* hujusmodi dicit esse Januarii primo, & 25. Februarii 4. & 26. Martii 1. & 28. Aprilis 10. & 20. Maii tertio, & ultimo. Junii decimo, & 17. Julii decimotertio, & 21. Augusti primo, & 24. Septembris tertio, & 21. Octobris tertio, & 22. Novembris 5. & 28. Decembris septimo, & 22. Alexander verò ab Alexandro *lib. 4. genialium dierum cap. 20.* unum hebdomadæ diem alicui nationi, alium alteri fuisse infaustum memorat, dicens: apud Rabinos diem lunæ fuisse infaustum: quia in eo putabant natum fuisse Caim: apud Athenienses diem Martis: apud Medos diem Mercurii: apud Phrygios diem Jovis: apud Trojanos diem Veneris: apud Persas diem Saturni. Apud verò Ægyptios infaustum fuisse diem Martis, faustum verò diem Jovis, habetur in Sacerdotali Romano *p. 3. tract. 2. c. 4.* & testatur Gulielmus Durandus *tract. de Computo c. 4.* Unde Ægyptii certis diebus non inchoabant opus aliquod, ne haberent malum introitum, progressum, aut exitum.

223
Adducuntur
exempla.

At cum nullus dies ex natura sua sit faustus; sed omnino sit accidentale, quòd aliquis dies sit faustus, vel infaustus, meritò hujusmodi dierum observatio detestatur, è sacris Canonibus *c. Non licet, c. Si quis. c. Non observetis 26. q. 7. & c. Quis æstimaret. ead. caus. & quest.* magnum peccatum judicatur: Idcirco in dicto canone subditur: *Intelligat Lector, ad tantum periculum animæ pertinere superstitiosas temporum observationes, ut huic loco subjecerit Apostolus, Timeo vos, ne forè sine causa laboraverim in vobis.*

§. I I I.

EX hac dierum infaustorum superstitione ad negotia peragenda emanarunt dies cretionum, seu critici, qui idem sunt, ac judiciales, seu judiciarii, & judicativi. Ideò olim Judices, seu Censores alienorum operum Critici dicebantur: ut tradit Calepinus *ver. Criticus*: Critici verò vocantur secundum Medicos dies illi, quibus de morbi ratione judicium ferri potest. Sunt autem impares, & potissimum quintus, & septimus. Quorum observatio, ut respicit corporum infirmitatem, non est superstitiosa aut vana: quod patet tum ex communi consensu Physicorum: tum ex praxi: nam hujusmodi observantia pendent à re naturali, nimirum à natura humorum. Si enim in his diebus natura confortatur, fit judicium de futura sanitate: & è conversò si deterioratur, futuræ proximæ mortis propemodum certum habetur indicium.

224
Ex dicta dierum superstitione emanarunt dies critici.
Quid sint?

Si verò dies critici, seu judiciales dicantur illi, quibus solum antiquitus hæreditas adiri poterat: ut testantur Odofred. in *L. Cretionum. C. de jure deliberandi*: Bel-

Quando sint
superstitiosi?

laper-

lapertica insignis Doctor in d. L. contra Baldum eod. loc. eorum observatio utique est superstitiosa; Ideoque ut talis penitus sublata est ab Imperatore in L. Cretionum. C. de jure deliberandi. Unde nunc temporistam die critica, quam non critica; verb. grat. sexta, & octava, hæreditas adiri potest: ut habetur L. fin. C. eod. cui ad stipulantur Hogodnell. Herman. Vul. Jur. prudent. Roman. lib. 1. cap. 72. num. 28. Petrus Gregorius Syntagmate juris universi lib. 46. cap. 2. num. 5. & sequentibus, & alii plures apud Carenam de off. Sanctæ Inquisit. par. 2. de sortileg. tit. 12. numero 136.

§. I V.

225
Sunt alie ob-
servaciones
populares,
nempe Diei
S. Pauli.
S. Vincentii.
S. Urbani.

Predictas observaciones alie sequuntur populares, quæ communiter apud vulgus sunt in usu.

Quidam observant alios dies certos: ut conversionis S. Pauli, S. Vincentii, S. Urbani, vel aliorum, quibus si pluat; vel cælum serenum sit, sibi spondent serenitatem, fertilitatem, sterilitatem, vini copiam, vel inopiam, aut continuatam per tot dies pluviam. Ex quo fecerunt illos Versus.

Clara dies Pauli bona tempora denotat anni.

Sic nix, aut pluvia &c.

Quam observantiam non esse superstitiosam defendit noster Lupus lib. 15. Edicti S. Inquisit. dist. 6. artic. 1. difficul. 1. & per consequens nec versus illos superstitiosos esse contra Binsel. de Confessionib. malefic ubi de causis ad maleficia disponentibus causa 3. & Delrium Disquisit. magic. lib. 3. part. 2. quest. 4. sect. 6. Sed potius vanos esse, nulloque nitifulcro. At mihi videtur cum distinctione procedendum. Si enim ex pluvia, vel serenitate illius diei festi quis credat infallibiliter futuram, vel fertilitatem, vel sterilitatem, nec aliter posse evenire: hujusmodi observatio proculdubio superstitiosa est: quia ut ipse Lupus ait, nititur falso fundamento: Si enim dies consideratur ratione Sancti, qui colitur illa die: superstitiosum est credere: quod à tali Sancto provenire debeat vel sterilitas, aut fertilitas: pluvia, aut serenitas, quia sic tali Sancto bonum vel malum totius, anni posset attribui, quod est absurdum: Si verò dies ille consideretur, qua naturalis ex cælorum cursu, stellarumque occurso, & concursu: tunc cum quotidie habeatur aliquis cursus, occurso, & concursus, non esset magis prognosticus totius anni unus dies, quam alius. Si ergo uni tantum diei totius eventum attribui debere judicant contra commune Astrologorum placitum; & credunt indubitanter, non aliter fore eventurum, quam dies ille prognosticavit; hoc non potest attribui alteri, quam demoni, qui talia hominum idiotarum mentibus inseruit, ut eos in aliquos errores divinæ Providentiæ repugnantes paulatim valeat pertrahere. Si autem ex serenitate, vel pluvia illius diei tantum opinatur, futuram sterilitatem, vel fertilitatem non necessario; sed contingenter sapius eventuram, putà si valde senex sit, & ex longa annorum observatione prognosticet contingenter, quid futurum: tunc dictam dierum observationem, & per consequens versus illos omni carere superstitione puto.

Primorum
12. dierum
mensis Ja-
nuarii.

Idem prorsus fatendum de illis, qui asserunt, prognosticari posse, quemlibet anni mensem juxta qualitatem primorum dierum duodecim mensis Januarii, volentes primum primo mense respondere; secundum secundo, scilicet: Februario: tertium tertio, nempe Martio; & sic de singulis.

§. V.

226
S. Joannis
Baptiste,

Alii colligunt herbas in die S. Joannis Baptiste ad certos quosdam effectus, puta sanitatem obtinendam.

Quos, si credunt eo die ratione festi illius Sancti vim habere naturalem efficaciorum

rem ad talem effectum consequendum, superstitione non carere, certum est: quia festivitates Sanctorum non ad huiusmodi effectus producendos; sed ad Sanctos colendos, & honorandos sunt ab Ecclesia ordinatae. Si verò directè Sancti meritis, Deoque sanctos suos honoranti huiusmodi tribuerent effectum, non auderem eos damnare superstitionis: quia viderentur & ipsi sanctos illos honore. Si tandem credunt herbas potiore vim habere collectas eo die: quia sol tunc est reductus ad stationem suam, hoc est ad perfectum situm respectu nostri, nempe zenit, ubi magis diametraliter, quam usquam fuerit anno illo, nobis (quatenus est ex parte ipsius præcisè) fortius benefacit, & salubrius rorificat: tum nullam ibi adesse superstitionem, apertum est. Unde etiam quædam plantulæ ante solis ortum collectæ redduntur virtuosiores: sicut è contra aliæ reperiuntur meliores, si colligantur orto jam sole pro herbarum, plantarumve qualitate diversa: quod potissimum die, qua sol est in Solstitio accidere potest.

Alii minuunt sanguinem equorum in Festo S. Stephani, vel S. Joannis Baptiste, vel inserunt arbores ipso die Annuntiationis Beatæ Mariæ Virginis, & similia peragere solent.

De quibus idem iudicium est faciendum, sicut de præcedentibus: Nam ubi est eadem ratio, ibi idem ius esse debet. L. illud ff. ad Legem Aquiliam cum simil.

Alii Venetiis, (sic mihi enarravit Reverendiss. P. Agapitus de Ugonis Venetiarum Inquisitor Generalis S. Officii.)

Quod vigilia S. Joannis Baptiste ad vespertas eunt ad Cisternam dicentes quandam orationem, replent phialam aqua, & intus ponunt albumen; idest clarum ovi, recitantes aliam orationem, ac ponunt illam phialam noctu ad rorem, manè verò sequenti ex figura, quæ intus est formata divinant res futuras etiam ex libero arbitrio dependentes.

Nocte ejusdem festi seminant in vas pugnum frumenti recitantes quandam orationem, deinde claudunt illud vas in capsam, quam non aperiunt usque ad diem octavæ S. Joannis, & tunc, si est viride, vel flavum, vel album, vel longum, vel curtum, vel crassum, conjectant res futuras etiam contingentes, & à libero arbitrio dependentes.

Adolescentulæ nubendæ sumunt tria grana fabæ, unum sine cortice, alterum cum cortice, aliud cum medio cortice, ponunt ea sub cervical, manè verò diei sequentis, scilicet S. Joannis Baptiste, sumunt unum ex illis, quod casu sibi ad manus venit, & ex eo conjectant, ac divinant, an benè, vel malè sint nubendæ.

Insuper nocte ejusdem festi plantant granum phasoli, & observant quot dies moretur ad nascendum, & dicunt, quod tot annos ipse manebunt ad nubendum.

Tandem vigilia ejusdem Festi ad vespertas ceram liquefaciunt recitantes quandam orationem, ac proiciunt illam in catinum plenum aqua, & ex figura, quæ formatur, conjectant, ac divinant res futuras. Id ipsum agunt cum plumbo liquefacto, ut sup. n. 181.

Aliæ huiusmodi superstitiones Venetiis exercentur, prout mihi testatus est probatissimus Vir D. Franciscus Sala, cui eas colligere hoc onus imposui, suadente Reverendissimo P. Inquisitore supradicto.

1 Illa Adolescentula, quæ scire desiderat, quam artem exercebit suus futurus sponsus, nocte Sancti Joannis Baptiste die 24. Junii ad sonum Campanæ mediæ noctis debet ire ad ponendam manum in aquam canalis, & primam rem, quæ occurret manui suæ, illam retineat, & consideret qualis sit, puta, si sit lignum, vel tabula, vel corda, vel hirundo, vel piscis, vel panis, vel quid aliud, (dicunt isti superstitiosi) talem arte m exercebit futurus ejus maritus.

2 Similiter eadem nocte S. Joannis Baptiste illa Adolescentula, quæ scire cupit, an bonum, vel malum experietur cum futuro marito, qui sibi à casu continget, seminat grana frumenti in aliquo vase, & ponit illud in loco secreto usque ad diem Visitationis Sanctæ Mariæ Elisabeth; deinde illud prodit in lucem, & tunc si fortè sit aliqua frumenti planta rubea, tunc divinat, quod vel maritus, vel ipsamet uxor brevi morietur, quia (dicunt isti divinatores) ille color indicat candelas, quæ ad funeralia accenduntur: Sic etiam ad dictam frumenti plantam si fuerint conjunctæ quædam guttæ aqua, dicunt, lachrymas indicare.

Brogn. Alexicachon.

H

Pari.

227
S. Stephani
Annuntiationis
Beate Mariæ
Virginis.

Pariter si planta frumenti fuerit pulchra, & recta, talis, ajunt, erit futurus maritus: si verò fuerit deformis, & obliqua, talis dicunt erit futurus maritus.

3 Alie eadem nocte aurora nascente aperiunt fenestram, & dicunt quædam verba, & quiescunt, & observant primum verbum, quod audiunt proferri à transeuntibus, ac dicunt, quòd tale erit nomen sui futuri mariti, vel audiet de moribus loqui, & tales, ajunt, erunt futuri mariti mores.

At quis non agnoscat hujusmodi observationes esse superstitiosas, & à dæmone adinventas ad infirmandam Divinam Providentiam, quæ omnia suaviter gubernat, prout Creaturæ maximè usu rationis præditæ sese illi subiiciunt, & ab ea omnia sua bona recognoscunt? Nec non ad tollendam arbitrii libertatem, ita ut operationes, quæ liberæ sunt, & à libertate arbitrii dependent, volunt isti superstitiosi ad positionem rei prorsus vanæ casualem necessariò, & infallibiliter evenire: quo quid pejus?

§. V I.

228
Parasceve.

Quidam ova gallinæ, quæ nascuntur in die Parasceve specialem vim habere credunt ad extinguenda incendia, si in ignem iniiciantur, idè illa toto asservant anno.

At quæro, vis hæc naturalis sit, nec ne? Si naturalis: unde habetur? à die, vel à matre? quis hoc asserat? nam quid absurdius? Nulla enim gallinæ prærogativa tunc præcipua competit; cum dies illa sit mobilis, idèst, variabilis; ipsa verò natura invariabilis, ad unumque determinata. Nec à parte diei, qua naturalis; quia nec orbes, nec sydera aliquid singulare influunt. At fortasse vis illa supernaturalis erit, nempe à die, qua sanctus est? Sed si vis aliqua sanctitati diei ascribenda est, eadem quoque attribuenda erit ovis gallinæ ortis diebus Natalis Domini, Resurrectionis, Pentecostes, Assumptionis Deiparæ; quia hæc quoque ratione mysteriorum forent sancta, & sic pro varietate mysterii sanctioris, & minus sancti; variaretur virtus ovorum gallinarum, quod toto cælo est negandum. Speciali, inquit, privilegio. Dic quæso, unde nosti? cui, & quando concessum? Constat experientia, dicent. Sed illa fallax, & unde certus es, non ex pacto effectum nasci? Devotio persuasit: dicet alius. Sed non bona devotio, quæ cum scandalo conjuncta, quæ meritò suspecta, quæ anilis, quæ singularis, quæ nullo Ecclesiæ, vel traditionis munera suffragio, ut benè discurret Delirius *Disquis. magic. lib. 3. par. 2. q. 4. sect. 6.* Quamvis devotio, & bona fides agentis excuset in foro conscientie à peccato; non tamen efficit, ut habeat vim, quam de se non habet. Sic testatur etiam Ignatius Lupus 3. p. *Edicti S. Inquisit. lib. 15. dist. 3. art. 1. diff. 2.*

§. V I I.

229
S. Mariæ Mag-
dalene.
Diei Lunæ.

Alii observant quosdam dies, puta, diem Beatæ Magdalene, diem lunæ &c. ut infaustos, vel ut faustos ad iter, aut rem aliquam inchoandam. Item cum mane surgunt, primò induerint calceum, vel femorale dextrum, an levum, aut quo pede primum tangant terram, vel domo egrediantur; & quæ hujusmodi nugatoria, quos proculdubio, constat, peccare hoc genere superstitionis, ut habetur ex cap. quis æstimaret. 26. qu. 7.

Hæc referendi sunt, qui certis diebus olera scopis tangunt nè ciniphes, eruce, campe, vel alia insecta noceant.

Qui nolunt unguis præscindere, die Veneris, vel nere die Sabbati, cum interea non abstineant in honorem Deiparæ à ceteris operibus servilibus.

Qui credunt, majorem virtutem inesse aquæ benedictæ Dominicis sequentibus quatuor tempora, quàm aliis ad speciales quosdam effectus consequendos.

San-

Sanctus vero Augustinus epist. 119. cap. 7. eos inculpat, qui dicunt: Non proficiscar, quia posterus dies est, aut quia luna sic fertur. Vel proficiscar, ut prosperè cedat, quia ita se habet positio siderum. Non agam hoc mense commercium: quia illa stella mihi agit mensem. Vel agam, quia suscepit mensem. Non plantabo hoc anno vineam, quia bisextus.

§. VIII.

AT quis non videat, huiusmodi observantias esse meras nugas magicas à dæmone inventas, ut rudes decipiat, superstitiosos illaqueet; & à recto cultu omnes divertat? Sed quæso, si quis dies infortunatus, unde? Ex astrorum, respondent, influxu, & positura. Verum hæc est alia, atque alia singulis annis: nec eadem illo eodem die. Fusè hoc physicis rationibus refellit Cirvelus p. 3. c. 6. qui potest consuli. Hos superstitiosos jure merito detestatur, arguit, & increpat D. Paulus ad Galat. 4. dicens: *Dies observatis, & menses, & tempora, & annos. Timeo, vos, ne frustra laboraverim in vobis.* Quæ verba explicans D. Ambrosius ait:

Dies observant, qui dicunt ut puta, crastino proficiscendum non est: post crastinum enim non debet aliquid inchoari, & sic solent magis decipi. Hi autem colunt menses, qui cursum Lunæ perscrutantur, dicentes, v.g. Septima luna instrumenta confici non debent: Nona luna servum emptum, v.g. domum ducere non oportet, & per hæc facilius solent adversa provenire. Tempora verò sic observant, cum dicunt: Hodie veris initium est, festivitas est; post cras Vulcanalia sunt. Et talia iter ajuntum. Posterum est, domum egredi non licet. Posterum significat adversum, & præposterum, quasi elapsa commoditate serum. Annos sic colunt, cum dicunt: Kalendas Januarii novus est annus (ut dictum est supra de Ægyptiis, & paganis) quasi non quotidie anni impleantur; Sed ut Jani illius memoriam recolant bifrontis, hac superstitione utuntur, quæ longè debet esse à servis Dei. Si enim Deus ex toto corde diligatur, ipso propitio, nulla debet esse formido, neque suspicio harum rerum. Prosperè enim potest cedere, quicquid simpliciter sub Dei devotione fit. Hæc Ambr.

Hos item fatentur, & improbant D. Th. 2. 2. q. 95. art. 3. in corp. Martin. Delrius *Disqu. mag. lib. 3. p. 2. q. 4. sect. 6.* Suarez *de Religione to. 1. lib. 2. c. 2.* Torreblanca *de magia lib. 1. cap. 27.* Sanchez *in summa lib. 2. cap. 4. n. 15. & 16.* Joan. Ægydius Trullench *in Exposit. Decalogi lib. 1. cap. 10. n. 14.* Joan. Nider *in decem Præcepta, Præcept. n. 48.* Raphael de la Torre *disp. 3. & nuper Ignatius Lupus p. 3. Edicti S. Inquisit. lib. 15. dist. 6. ar. 1. diff. 3. & 4. post Carenam de off. S. Inquis. p. 2. tit. 12. §. 13.*

§. IX.

HUc referri possunt, qui ad sanandum egrotum, ducunt eum feria sexta, idque continuis tribus diebus ante solis ortum versus orientem, & expansis ad solem brachiis quædam proferunt verba.

Contra dolorem dentium: Tempore missæ tangunt dentes, & quendam in Evangelio passionis versiculum dicunt.

Contra dolores: Nocte S. Thomæ precipiunt, filum torqueri à puella virgine; & ex eo funes subtiles perficere; & manè valde diluculo occidunt suam, & in vulnere intus ponunt illos funes. Deinde audiunt missam S. Thomæ cum pluribus aliis observantiis vanis, & ridiculis.

Ad sanandos pueros ab hernia: Nocte Sancti Joannis Baptiste dividunt, seu potius aperiunt arbusculum tenellum nuceum; idque cuneis apertum tenent, dum per ipsum transire faciunt puerum: interim admurmuratis certis verbis.

Ad sanandos equos à lumbricis. Die Veneris, aut Dominico ponunt equum contra solem dicentes certo numero Pater noster, & Ave Maria cum quibusdam signis, eique porrigunt frustum panis cum certis verbis in eo scriptis.

Ad inveniendum furem. Ante solis ortum die Sabbati ramum avellanum abscindunt dicentes: Ego te ramum hujus ætatis refeco, &c. in mensa sternitur tegumentum additis, & aliquot vicibus repetitis dictis verbis, cum certis aliis observantiis.

H 2

Quas

230

Has vanas observantias, ut superstitiosas de testatur.

D. Paul.

231

Theologi omnes.

232

Aliæ dierum vanæ observantiæ ad fanaticam consequendam.

Ad cognoscendos fures.

Quas omnes dierum observationes vanas esse ridiculas, superstitiones, & à demone inventas, nemo est, qui ambigat.

§. X.

233
Inter has non
est connumeranda ob-
servantia
Partus octi-
mestris Ratio
hujusmodi
redditur.

Inter has autem superstitiones temporis observantias non est connumerandum ullo modo id, quod communiter fertur de anno climacterico, quem homini lethalem esse dicunt; ac de octimestri partu, quem minimè vitalem esse ferunt.

Quod enim partus octimestris nequeat vivere, contingit, quia semen humanum multiplex est. Quoddam enim perficit fætum septimo mense; & tunc fætus post sex- tum mensem conatur exire; quod si non reperit magnam resistantiam, tunc validus exit, & robustus. Si verò reperit; continua illa mensis pugna debilitatur, & octavo mense debilis, atque invalidus admodum prodit in lucem.

Aliud semen perficit fætum nono tantum mense; & tunc fætus ante hunc mensem non conatur exire; soletq. adeò robustus esse, ut impedimenta cuncta contraria vel ei non resistant: vel per resistantiam, quando mater uterum fert diutius, non admodum debilitetur, sic testatur Hippocrates *l. de Octimestri*, quem sequuntur Fabius Paulinus *l. 6. Hebdomad. c. 4.* Andreas Laurent. *l. 8. hist. Anat. c. 9. & q. 30.* & alii.

234
Anni clima-
cterici.

Quod verò astruitur de annis Climactericis, quis audeat superstitionis incusare? Eadem enim de his sicut de criticis diebus ratio militat. Nam sicut ad ferendum judicium de infirmitate natura dies constituit criticos, seu judiciarios, ita ad judicandum de protractione vitæ ordinavit annos climactericos, si in ipsis alicujus specialis vigorationis, vel destitutionis detur. Quorum ratio à priori hæc est. Dierum criticorum, ut tradit Andreas Laurent *lib. 3. hist. Anat. c. 13.* duæ sunt causæ: Materialis una: Efficiens altera. Materialis est quilibet humor noxius quantitate, vel qualitate peccans. Efficiens duplex, universalis, & particularis. Universalis, & remota est cælum, cujus vires ferè omnes excipit, & nobis communicat. Particularis, & propinqua est ipsa natura, quam Hippocrates vocat calorem insitum, Galenus facultatem corpus dispensantem: Alii temperiem, sive spiritum vocant, quæ sic motiones suas statis circuitibus perficit, quasi ratione uteretur. Quod si aliquando errat, id à materiæ vitio procedit, eam contumacia sua vincentis.

Ratio hujus
redditur.

Itaque quod tardior, vel celerior sit crisis, id partim materiali, partim efficienti causæ tribuendum. Si enim humor sit temperamento calidus, substantia tenuis, & qualitate benignus, facilius à natura domari, celerius coqui, & excerni. Si crassus, frigidus, & contumax, difficilius. Item à validiore natura citius, à debiliore tardius coqui.

Quod autem nunc pari, nunc impari die contingat crisis, id à sola materiali causa provenire nempe, peculiari humoris cujusque motu; bilem tertio quoque die moveri; pituitam quotidie: melancholicum humorem quarto die: Ergo bilio- si morbi omnes debent imparibus judicari diebus: cæteri verò ex paribus, quia iisdem diebus morbi judicandi, quibus moventur.

Quemadmodum ergo dies critici intrinsecè à causa efficiente particulari, nempe natura, nisi impediatur ab aliqua causa, insitam habent vim immutandi, seu alterandi corpus humanum, & morbum indicandi: Ità anni climacterici eandem à natura virtutem consequuntur; qui si non indicant, id ex eorum natura non provenit; sed per accidens, putà, à materiæ vitio sua contumacia naturam pervertentis.

§. XI.

235

Praterea sicut dies critici quamvis à die morbi incipiant, & in quolibet die natura aliquam faciat mutationem in corpore humano: interdum ad meliorem statum: interdum ad deterio- rem; nihilominus septenariis tantum perfectæ, & salutare crises perficiuntur: quia natura, quæ causa est efficiens, definitum sibi elegit tempus, quo motus suos, & crises perficit; ut inquit dictus Andr.

Laur.

Laur. Tempus verò illud sola experientia docet, septimo die, decimoquarto, vigesimo perfectas, & salutes crises semper contingere, eo modo, quem tradit Galenus lib. 3. de diebus Decretoriis, seu criticis, cap. 9. Ita anni Climacterici, quamvis incipiant à primo septenario sexto expleto, & climacterici sint singuli septenarii: quia natura in quolibet facit mutationem aliquam in corpore humano, interdum ad meliorem, interdum ad deteriorem, potius tamen ad deteriorem, pro ratione cujusque temperamenti. Nihilominus inter hos septenarios tres sunt præcipue climacterici, videlicet, quadragessimus nonus, quinquagesimus sextus, & potissimum sexagesimus tertius; qui respectu aliorum à Medicis, Philosophis, & Astrologis climactericus nuncupatur, quia magis periculosus est. Nam climactericus apud Græcos idem importat, quod periculosus. Unde anni climacterici sunt periculosi; sed maxime sexagesimus tertius, si infirmus viribus destituatur: Sicut etiam dies critici, si in illis ægrotus mutetur in deterius. Magis, magisque augeatur periculum, si concurrant etiam causæ efficientes universales, nempe Planetæ malefici. E contra verò sicut dies critici dicitur bonus, quando infirmus in illo reasumit vires, ita cognoscitur bonus annus climactericus, si homo climactericus bene se habeat (illo anno existente) & à fortiori si vigoretur, ut bene testatur Codroncus de annis climactericis lib. 1. cap. 11.

Cur autem septenarium potius, quam alium numerum sibi pro deliciis elegerit natura, fateretur præfatus Andreas Laur. id altioris esse contemplationis; & theologicam reddit rationem: Hoc ideo factum ait: quia verum omnium Parens, & Creator Deus eam Naturæ legem imposuit. Nam & diei septimo benedixit Deus, & eum filius Israel tanquam celebratissimum commendavit; & septimo die post absolutam Universi istius, quod oculis cernimus, creationem, quievit ab operibus suis.

Quare sicut non est superstitioni ascribenda observantia dierum criticorum; ut supra diximus, cum hæc à natura habeantur: ita nec annorum climactericorum, quia specialis mutatio, quæ tunc contingit, est absolute naturalis; quod præcipue de anno sexagesimo tertio probant Arithmetici, Astrologi, Medici, & Experientia ipsa: ut ex eo, quid de aliis climactericis sit sentiendum comprehendatur, ut latè ostendit Lupus p. 3. Edicti S. Inquisit. lib. 15. dist. 6. art. 2. diff. 1.

ARTICULUS II.

Ominum.

S. I.

Quamvis Ominosa observantia ad scientiam eventuum observatricem spectare videantur, de qua egimus disput. 3. tom. 1. numer. 202. quæ non differt à Divinatione; nisi quod in hac homo signa, unde divinet, & notitiam futurorum quærat de industria, & quasi ex instituto: In illa verò nequaquam; sed ea summat ex iis, quæ fortuito accidunt. Attamen, quia ibi de observantiis agitur præcipue prout concernunt cognitionem, & dirigunt quascunque in genere operationes, necessarium duxi, de iis hic articulum texere, prout ad superstitiosas curationes spectant nempe ad morbos tollendos, avertenda infortunia, & mala futura præcavenda: de quibus, nostrum institutum est, differere in hac disputatione. Omne ergo est augurium, quod fit ore, quasi ore men, teste Festo, & Varrone, quo quis observatis, & notatis hominum dictis, vel factis ob alium finem, & causam: fortuitos eorum casus lator, aut tristes: infaustos, aut prosperos certò divinat.

236

In omne homo futurorum signa sumit ex his, quæ fortuito accidunt.

Quid sit omen?

§. I I.

237
Omen ex No-
mine.

QUORUM OMINUM ALIA DUCUNTUR EX NOMINE: hinc dictum illud, quod narrat Glycas *Annal. p. 3.* de Augusto, cum Nicopolim vocasse, quam extruxerat urbem, & ibi hominis, ac asini statuas æneas locasse, eò quòd ea nocte, quæ Actiacam pugnam præcessit, in hominem inciderat, qui asinum agebat, cumque illius de nomine sciscitatus fuisset: *Mihi quidem*, respondit ille, *nomen est Eutyches (hoc est felix) asino verò Nicon (hoc est victor).*

Sic L. Paulus Consul, cum bellum gereret cum Persio Rege, & domum è curia regressus, filiolum suum nomine Tertium osculatus est, & cum eam tristem animadverteret, interrogavit; quòd ita eo vultu esset? quæ respondit: *Persium periisse.* Decefferat autem catellus, quem puella in deliciis habuerat, nomine Persius. Arripuit igitur nomen Paulus: & eo fortuito dicto, quasi certam spem clarissimi triumphi præsumpsit: ita refert Cicero *lib. 1. de divinatione*, & Valerius Maximus *lib. 1. cap. 5.*

Non absimile omen narrant de Petilio quoque Consule, qui in Liguria bellum gerens, cum montem, cui lethum cognomen erat, oppugnaret, inter adhortationes militum dixit: *Hodie ego lethum capiam*, qui inconsideratis præliando fortuitum iactum vocis letho suo confirmavit.

Ab his antiquis ominatoribus non longè diversi sunt multi nostri temporis superstitiosi, qui ex variis nominibus, ac vocibus tum hominum, tum animalium ominare præsumunt.

Quidam faustas, aut infastas nuptias futuras præsagiunt ex prima, aliqua voce humana audita.

Aliæ futurorum maritorum nomina divinant: puta, si prima quæ audiatur vox: *Lælius* dicatur, virum sibi futurum Lælium nomine certò credunt. Idemque de cæteris nominibus credere solent.

Quidam cum audiunt picam vociferantem circa ædes alicujus, mortem prædicunt brevi imminere.

Alii, quia canem audiunt ululantem, pestem præsagiunt, vel etiam mortem alicujus illius domus. Vel si corvus tecto insidens crocitarvit.

§. I I I.

238
Ex his, quæ
fortuito do-
mi accidunt

ALIA omina ducuntur ex iis, quæ fortuito domi accidunt. Unde alii omnia sibi sinistra eventura prænuntiant, si pedem sinistrum prius casu domo extulerint. Ideò Augustus Cæsar teste Plinio *lib. 2. cap. 6.* levum sibi calceum præposterè indutum prodidit, quæ die seditione militari propè afflictus est.

Non sunt silentio prætereunda illa omina, quibus solent mulierculæ apparente die sacro Joannis Baptiste lecto surgere, fenestras occupare, & primam vocem transeuntis hominis attentis auribus expectare; & si letum aliquod verbum audierint, leta omina eo anno; si triste, tristia omnia sibi futura certò conjectant.

Quidam omina ducunt: si introiit in ædes ater alienus canis: vel anguis per impluvium decidit de tegulis, vel ut hodie multi peccant, si salinum eversum; vinum effusum, si crebrius, vel varius in mensa sternutatum, si ad mensam convivia sunt numero tredecim; idò herus præcipit, unum surgere: ne prænuntiet manens alterum fidam traditorem: Si quod in convivio verbum tristius pronuntiatum: Si quis crus cruri imposuerit.

Namnulli ex oscitatione, ac sternutatione omina desumunt. Unde alii consueverunt ad lectum redire, si dum calceor pedibus amouent, oscitauerint, aut sternutauerint.

Huc referenda sunt sternutamenta, quæ apud Gentiles aliquando fausti, aliquando infausi ominis erant. Hinc Themistocle ad aras sacrificante, refert Plutarcus in vita ipsius, à dextera sternutans homo augurium fecit, quo præcipui captivi immolarentur. Et Xenophonte ad milites concionante, ut ipse testatur in *lib. 6.* sternutans quidam omen fecit felicis-

lucissimum; ita ut totius dux militie crearetur. Hinc apud veteres, ait Plinius lib. 28. c. 2. religio fuit in sternutamentis bonum omen, & salutem precari. Unde mos initium sumpsit, ut tradit Leonardus Vairus de Fascino lib. 2. c. 31. ut sternutatio bonae valetudinis index habitafit; & sternutantes passim salutentur, praetermisso eo, quod pestilentiae tempore accidisse fertur, quod simul atque aliquis sternutabat, illico mortuus concidebat.

Simili etiam pacto oscitantes ex religione quadam sibi timere constat: quod oscitatio ex somno; vel tadio sequi conspiciatur; inde fit, ut oscitantes illico signo crucis os muniamus. De quibus multa refert exempla Valerius Max. lib. 1. c. 4.

S. I V.

Alia ducuntur omina ex his, quae extra domum, seu in una via evenire solent.

239

Ex his, quae
extra domum
eveniunt.

Quidam domo egressi solent, si pannosum aliquem pauperem, aut si religiosum hominem primo cursu, aut summa mane offenderint, certum diuinare, nihil eo die eventurum.

Alii, ut refert D. Chrysost. homil. 21. ad Populum Antiochenum, omnibus sequentibus vacare solent: Saepè domum quis suam egressus hominem videt monoculum, vel claudicantem, & ominatus est. Et postea si virgini occurreris, sterilis dies eris: si vero meretrici dextera, & plena, & multa maculatione plena. Mox, ut parerat, in hanc dementia invehitur: Nam quid eo absurdius?

Alii domum redeunt, si cum summo mane egrediuntur, crucis signum, aut funus, vel aliquid simile inspexerint. Vel si vestem sorices tetigerint, aut polluerint mures. Unde illud eleganter dictum est Catonis, qui cum esset consultus a quodam, qui sibi erosas esse caligas diceret a soricibus: respondit, non esse illud monstrum; sed verè monstrum horrendum fuisse, si sorices a caligis roderentur.

Alii domum revertuntur, si cum primo mane exeuntes puerum obviam habuerint, aut pedem in limine offenderint. Unde hoc de marito Laudomia scribit:

Cum foribus velles ad Trojam exire paternis

Pes tuus offenso limine signa dedit.

Ut vidi ingemui, tacitoque in pectore dixi;

Signa reversuri, sint, precor, ista viri.

Nonne etiam de seipso Tibullus cecinit?

O quoties ingressus iter mihi tristitia dixi

Offensum in porta signa dedisse pedem.

Quidam sonitum spontaneum auris dextrae, vel sinistrae observant; ut si hac tintinet, inimicum: si illa, amicum nostri, putent, memoriam tum recolere. De quo Aristoteles in epistola amatoria ait: Nonne auris tibi resonabat, quando tu ilacrymans recordabar? Alicui huc pertinere videtur illud Lesbiae Vatis a Veronenfi conversum.

240

Ex sonitu
aurium.

Sonitu suo pte Tintinant aures.

Et aperitiis incertus quidam, sed antiquus, inter Catalect. Virg.

Garrula, quid totis resonas mihi noctibus auris?

Nescio quem dicis, nunc meminisse mei.

Quod referri ad amantium sympathiam, ajunt, sed nimis longè petitum.

S. V.

Nonnulli ex actionibus: ut de Cecilia Metelli narrat Cicero lib. 1. de Divinatione. Cum enim sororis suae filiam in matrimonium collocare vellet; & omnis captandi gratia in sacellum quodam secessisset, neque cum aliquandiu per sedisset, aliqua vox audita fuisset, quae proposito deserviret; puellaeque interim longa standi mora defatigata, rogasset materteram, ut in ejus solia paululum requiesceret, illaque dixisset: Ego tibi meas sedes libenter concedo, omen rerum secuta est; Nam ipsa brevi matrua, virginem in uxorem Metellus duxit.

241

Ex actioni-
bus variis.

Nonnulli, quia obviam venit lepus iter transverso saltu velut dirimens; malè aliquid insiare ominantur. Vel lupum, capram, aut aliud animal in via viderunt.

Suntque aliæ id generis innumeræ observationes inanissimæ: de quibus latè tractant D. August. lib. 1. de doctr. christ. c. 20. D. Chrysost. hom. 11. ad Populum Antiochen. Petrus Blesensis epist. 65. Franciscus Picus Mirand. lib. 6. de prænotion. cap. 5. Michael Medin. de recta in Deum fide lib. 1. c. 2. Benedictus Pererius in c. 24. Genes. disp. 6. Julius Sirenus lib. 9. de Fatoc. 21. & 22. & Delrius Disquis. mag. lib. 3. q. 4. sect. 4.

§. VI.

242
Prædictæ ob-
servantiæ
damnantur
jure canonico.

Quas ominosas observantias prorsus vanas, inutiles, ac superstitiosas esse, nemini ambigendum; idcirco damnatas esse inc. illud 26. q. 2.

Ratio præcipua est: quia cum omnia certam nullam causam habeant; sed à casu planè dependeant, in contrarios ferè semper eventus rapi possunt. Exemplò sit illud Anchisæ apud Virgilium, qui, visos equos spem pacis, ait, facere, & bellum minari. Hujusmodi enim signa vana non à natura sunt procreata: ut fumus signans ignem: neque à Deo, constat, instituta, neque ab hominibus; cum futura contingentia nequeant præscire, quorum eventus dependet à voluntate hominum, quæ semper mutabilis, atque variabilis; ergo à dæmone procedit, qui talia persuadet, ut mentem hominum implicet, & à divinæ Providentiæ dispositione avertat. Ideoque in hac vana observantia idem est genus peccati, quod in augurio; ac subinde ex suo genere eandem habet gravitatem; licet ex ignorantia possit esse veniale.

Fieri etiam potest, ut aliquis non præbeat definitum assensum de futuro effectu ominato; sed solum quod ex vano quodam timore concepto: vel alia simili levi voluntate cesset ab actione: vel aliam inchoet, &c. At si quis definitè credat, futurum tristem eventum, quem prælagit solum propter vanam observationem, non possumus peccatum illud à malitia gravi excusare: ut rectè docet Suarez de Religione lib. 2. de superstit. c. 10. nisi maxima sit ignorantia, & ruditas personæ. Hoc enim vitium prohibetur, ut docet Cajetanus 2. 2. q. 95. art. 2. quia malum, & non è converso; & si prohibetur, quia malum, aperte sequitur, esse intrinsecè malum: quia non aliundè, quàm ex propria materia, & conditione deformitatem habet.

§. VII.

243
Aliquando
tamen Vel
Dicta, Vel
Facta divino
impulsu ali-
quid signifi-
cant.

Non denegamus tamen, aliquando dicta, vel facta hominum talia fuisse, ut divino impulsu, & afflatu futuros rerum eventus præsignificarent: ut Genes. 24. accidit in servo Abraham 1. Regum 14. In Jonatha. Judicum 7. in Gedeone. Joannis 11. in Caipha Pontifice. De quibus latè D. Th. 2. 2. q. 95. art. 7. ad 3. & Suarez loco citato num. 7. Nec solum hominum dicta, vel facta; sed etiam ipsorummet irrationalium actiones divina disponente Providentia, futuros eventus præmonstrare solent. Quod probat exemplum relatum à Leonardo Vairo lib. 2. de Fascino cap. 14. de Cænobio S. Mauricii, quod in confinibus Burgundiæ propè fluvium Rhodanum situm est, in quo vivarium est: ubi juxta numerum Monachorum pisces ponuntur, ex quibus Monachis, cum aliquis ægrotaverit, pisciculus quoque semivivus supernatare in vivario cernitur, quod si Monachus è vita migraturus sit, paucis ante diebus piscis moritur, & hoc à testibus fide dignis se accepisse affirmat.

Quinimò per ipsa insensibilia vult Deus quandoque pro hominum utilitate futura prænuntiare. Narrat idem Vairus loco citato in Regnis Hispaniæ in oppido Villil-

Vililla nuncupato Cæsaraugustanæ diæcesis campanam quandam esse, quam miraculorum appellant; quæ per aliquot menses antequam aliquid adversi in Christiana Republica contingat, ex seipsa nemine impellente pulsatur. Cujus rei testimonium per publicos tabelliones testibus pluribus adhibitis propriis oculis fatetur seipsum legisse præter fidem, quam de eadem re illius Regni Proreges suis litteris faciebant.

Sic quandoque sunt actiones etiam irrationalium.

§. VIII.

Quid dicam de comato fidere, quod fantur mortis Principum esse omen. Si quidem ejusmodi comatorum siderum ortus nihil aliud est, quam calida, & sicca impressio in tertia aeris regione genita propè sphæram ignis ex calido, & sicco vapore solis virtute elevata: globus verò illius vaporis sic unitus stellæ corpus videtur: partes autem illius vaporis discontinuatae circa globum illum, & in longum protensa in suis extremitatibus illi globo conjunctæ quasi ejus comæ sunt.

An autem hujusmodi comatum sidus mortem Regum ominetur divino jussu: an virtute naturali quis definiat?

Si enim virtutem consideremus naturalem: Dicimus: quod vehemens, & inordinata siccitas, & caliditas comati sideris ortum comitari consuevit. Et quia, ut plurimum Reges, Principes, divites, ac magnates calidis, & siccis cibis aluntur, nihil nisi cum pipere, Zinzibere, croco, cinnamono, & aliis aromatum speciebus vescendo: hinc usu venire solet, ut plurimi ex illis eo tempore intereant. Aristoteles autem in lib. Meteor. ventos validissimos, ac terræmotus futuros ex comati sideris ortu præmonstrari asserit. Cujus rei ratio reddi potest. Nam cum ejusmodi comatum sidus generatur, accidit, ut aliqua illius exhalationis pars in interiori terræ parte commota obductis poris terræ ob internum frigus concludatur, & intercipiatur; & ex ea inclusa materia, & ex vi sua in multitudinem redacta per antiparistatim terræmotus fiat.

Eadem ratione maris inundationem prænuntiat. At si interdum fructuum egestatem, legum mutationes, Regnorum translationes, lites, rixas, jurgia, & contentiones comata sidera prænuntiare solent: vel fieri potest, quia ob siccarum, & calidarum exhalationum elevationem homines furiosi, & non sanæ mentis à cholérico humore prædominantur: vel quia dæmones Deo sic permittente, ad maleficorum preces, ac vota ob hominum peccata puniendâ ejusmodi agere, ac procurare consueverunt.

§. IX.

At si divinæ Providentiæ contemplemur dispositionem, non immeritò fatemur, comata sidera ita Regum, sicut rusticorum interitum portendere. Deus nanque immortalis, cum aliquid diri, vel adversi ob mortalium scelera puniendâ in mundum est immissurus, id portentis, & prodigiis futurum ostendere, venturasque calamitates signis, minisque cælestibus præmonstrare consuevit: ut qui legendis historiis vel mediocriter exercitatus sit, judicare possit. Hinc David: *Dedisti metuentibus te significationem, ut fugiant à facie arcus. Dedisti significationem* idest, signum, seu omen prænuntians futuras punitiones, ut per penitentiam *fugiant à facie arcus*, à divinæ, nempe, justitiæ severitate, ad sinum divinæ confugientes misericordiæ. Et D. Cyprianus: *Hortamur planè quantum possumus, ut quoniam Providentia Domini monentis instruimur, appropinquare jam certaminis, & agonis nostri diem jejuniis, vigiliis, orationibus insistere cum omni plebe non desinamus, incumbamus gemitibus assiduis, & deprecationibus crebris. Hæc sunt enim arma cælestia, quæ stare, & perleverare fortiter faciunt. Et subdit. Nos, quod fidei, & charitati, & solitudini congruebat, quæ*

244

Sic comatum sidus. Quid sit Quomodo formetur?

245

Quid prænuntiet Naturaliter?

246

Supernaturaliter?

que erant in conscientia nostra, protulimus, diem certaminis appropinquasse; hostem violentum contra nos exurgere; pugnam non talis, qualis fuit, sed graviolem multò, & acriorem venire; hoc nobis divinitus frequenter ostenditur: de hoc nos providentia, & misericordia Domini sæpius admonere dignatur. Hæc ille.

S. X.

247

Sed quoniam ex Regum interitu Regnorum perturbationes oriri solent; & ex eo plurium utilitates, vel detrimenta accidere possunt; atque Deus præcipuam Regum curam gerit: hinc fit, ut de illis Angeli magis quàm de reliquis solliciti sint eorumque ministerio comata sidera Dei jussu aliquando gigni piè credere possumus, quò de venturis calamitatibus, ac perturbationibus præmoneantur: ut benè docet etiam Vairus *lib. 2. de Fascinoc. 14.*

His ergo omnibus jussu Dei peractis, quemadmodum cuilibet sanè utilissimum est rectè, ac prudenter uti ad se non tam à flagellis corporeis, cæterisque malis imminetibus protegendum, quàm à præsentibus animi infirmitatibus. per contritionem, ac salutarem poenitentiam eripiendum, atque sanandum: Ita præallegatis, perniciosissimum, fidem aliquam adhibere: cum nullam habeant causam, ad tollendos morbos sive præsentis: sive imminentes: vel mala evitanda, infortuniaque arcenda; sed à casu planè dependeant, & in contrarios ferè semper eventus trahi possint.

Quare hujusmodi cunctarum observantiarum, seu curationes sive spectentur secundum modum verbalem, tam significativum, quàm non significativum: sive secundum operativum, tam in actionibus, quàm in motionibus; sive secundum observativum, tam temporis, quàm omnis: cum manifestè sint inutiles, noxiæ, nugatoriæ, & superstitiosæ ex quadam pestifera hominum, ac dæmonum societate, quasi pacta saltem implicita infidelis, & dolosæ amicitie constituta, penitus sunt Christiano repudianda, ac fugienda.

CAPUT III.

Quoad Effectum.

248.
Cum effectus nobis notiores sint, ac priores, ipsis causis, facilius deveniunt in cognitionem: superstitiosæ curationis, Si ipsius contempleremur Effectum. Sive Physicum. Sive Hyperphysicum.

Quamvis secundum ordinem originis causarum natura notiores, ac priores sint effectibus; cum à causis dependeant effectus: & ab effectibus naturaliter causarum supponantur. Nobis tamen secundum eundem ordinem notiores, ac priores sunt effectus: cum sint sensibiliores ipsis causis, & à nobis prius cognoscibiles: Sicut & natura secundum ordinem perfectionis sunt priores, ac notiores: cum perfectiores sint in entitate ipsius causis. Undè facilius, & perfectius cognoscimus, cujus speciei sint plantæ ex fructibus earum, puta tempore veris, æstatis, & autumnis; cum primum flores, folia, & uberes edunt fructus juxta illud *Matth. 12.* in omnium catholicorum ore: *Ex fructu arbor agnoscitur*; quàm tempore hyemis, cum frondibus, foliis, ac fructibus expertes quasi siccæ, aridæ, ac mortuæ insensu jacent.

Magnam equidem notitiam hausimus superstitiosæ curationis ex cognitione causarum, & modi. At vis, habeamus de hac re statum, ac cognitionis complementum? A fructibus ipsius cognoscemus eam. Intueamur effectum, quem producit, ejus fatum contempleremur, & statim causam, ac matris qualitatem agnoscimus. Clarum est enim, effectum sive Physicum: sive Hyperphysicum qualitatem causæ arguere: ut duæ sequentes sectiones declarabunt.

S E-

S E C T I O I.

Physicum.

N Emini rectè philosophanti est ignotum, effectum illum physicum nuncupari, qui vires, seu activitatem causarum creaturarum non excedit, quæ quidem causæ huiusmodi physicum, seu naturalem effectum nequeunt producere, nisi mediante physica operatione, quæ requirit,

Primò, quòd agens majoris sit efficaciz, quàm patiens, idest, sit fortius virtute resistitiva passivi; alioquin non sequeretur operatio.

Secundò quod patiens sit tale in potentia, quale est agens in actu, dummodò agens sit univocum, ens naturale, & corporeum.

Tertiò, quòd patiens magis, vel minus patiatur secundum quod magis, vel minus est dispositum.

Quartò, quòd patiens sit approximatum suo agenti. Agens enim, & passum etiam si ponantur in esse, non potest sequi actio, ac passio, nisi approximentur, & se tangant saltem per medium; ità, quòd sit ei immediatum immediatione suppositi, aut virtutis: ut latius explicatur *infra disp. sequenti num. 370. ubi de physica actione.*

Effectus ergo, qui per actionem huiusmodi munitam conditionibus prodit in lucem, jure merito physicus appellari potest; nec de ulla valet damnari superstitione: cum à causa naturali naturaliter operante, merè procedat.

At quia experientia rerum magistra docet, dæmonem, qui non alio fungitur officio, non aliicuz, aliivè negotio intentus, nulli operi dies, noctesque pervigil incumbit, nisi ut homines laqueis, retibusque suis implicet, sæpè ac sæpius his physicis effectibus ad morborum curationes præcipuè spectantibus quædam vana, & inutilia admiscere, quæ nullam ad ejusmodi curationes obtinendas habent efficaciam: quinimò ipsummet versipellem mediantibus causis naturalibus physicos persæpè effectus operari. Ideò huiusmodi curationem quandoque supersticiosam etiam quoad effectum physicum sive procedat à Causa naturali; sive à Causa supernaturali dæmone: ut duobus articulis explicabitur.

249
Effectus physicus est ille, qui non excedit causarum creaturarum vires. Conditiones ad physicam actionem requisitæ.

250
Quia sapiens dæmon operatur per causas naturales. Ideò curatio quandoque superstitiosa est quoad effectum physicum: Sive procedat à causa naturali. Sive Supernaturali.

A R T I C U L U S I.

A Causa naturali.

§. I.

QUi physicos effectus à causa merè naturali prodeuntes condemnare vellet, totam medicinæ artem argueret, & inficeret. Sed quid absurdius, ac perniciosius? Quia tamen experientia edocti passim videmus, ab aliquibus præsertim in conferenda sanitate, morbisque pellendis multa fieri cum corporum utilitate, ac fructu; sed per media, quæ de se non videntur totaliter efficacia; ideò nobis datur suspicandi locus: an huiusmodi effectus sint merè physici, ac naturales à causa naturali prodeuntes: vel aliquid dæmoniæ operis habeant permixtum.

Quare cum unica non possit dari generalis responsio, quæ omnes istos curatores comprehendat. De iis distinctim disseramus; quidve unusquisque eorum recti, ac boni: quidve supersticiosi contineat, explicemus.

Quidam enim sunt, qui aliquibus herbis utuntur medicinalibus habentibus reverà virtutem ad illos effectus, ad quos applicantur; & adeò sunt efficaces, ut citissime, & regulariter operentur: multum autem occultè, & inusitatè. Et inde prove-

251
In physicis effectibus multa sæpius admiscuntur quæ illos supersticiosos reddunt.

252
Alii utuntur remediis occultis citissime operantibus, licet naturalibus.

provenit, ut curationes illæ vulgò existimentur mirabiles. Et tunc clarum est, non intervenire peccatum per se loquendo: quia illa curatio non pertinet ad supersticiosam magiam; sed naturalem.

Solent autem interdum hi homines tam occultè, & artificiosè his remediis uti naturalibus, ut sine illis operari appareant: ut hoc modo in majori æstimatione, & admiratione habeantur; Et tunc quidem potest esse peccatum vanitatis: vel etiam avaritiæ: non tamen erit mortale, ut docet Suarez *de Religione lib. 2. de Superstit. c. 15. nu. 24.* nisi vel in injustitiam transeat: vel scandalum grave inde generetur, inducendo homines, ut judicent, illud fieri opera dæmonis: vel sub illa specie majora promittendo, quæ supra virtutem sint naturalium causarum, & parando viam ad opera supersticiosæ magiæ introducenda.

§. I I.

253
An sint à Ma-
gistratibus
permittendi?

AT quis non videt, in his hominibus semper peccandi morale esse periculum; ideòque non esse publicè permittendos; nisi clarè ostendant Magistratibus Reipublicæ, & Inquisitoribus: quibus herbis utantur: & probabili aliqua via ostendant, tales herbas talem habere virtutem.

Potest autem contingere, ut virtus talis herbæ casu cognita sit: vel traditione accepta à peritissimis Medicis: Vel certè aliquando etiam potest esse à dæmone manifestata, non quidem illi, qui nunc ea utitur; sed aliis, qui præcesserunt, & postea experimento cognitum sit, dæmonem verum dixisse. Et tunc nullum erit peccatum, tali herba uti: quia ille usus jam non fundatur in societate dæmonis; sed in virtute à Deo data, jamque experimento cognita. Quod autem illa cognitio occasionem, vel originem sumpserit ex dæmonis doctrina, per accidens est. Ita rectè docet Victoria *Relect. 12. de Magia num. 15.* & Suarez *loco citato.*

Alii solo cō-
tactu curant
morbos.

Aliqui etiam credunt, interdum has virtutes revelatas esse divinitus, vel a pertè: vel per insomnia: ut ex Plinio *2. lib. 25. Natural. hist.* Leonicus *in proæmio ad lib. Aristot. de Præsentione per somnium.* Undecunque ergo talis cognitio traxerit originem, usus virtutis cognitæ per se licitus est, & non supersticiosus; nisi per accidens ratione alicujus circumstantiæ adjunctæ: ut supra diximus.

Alii solo contactu sanant morbos, ac præcipuè certis morborum generibus medentur. De quorum numero fuerunt Psylli, & Marfi. Plinius enim scribit *lib. 28. Histor. Natur. c. 3.* fuisse in Africa Psyllos, ex quorum familiis qui ducebant originem, tales fuisse, quorum corpora tactu ipso, ictuque modico levabant percussos à serpentibus; & quendam in dolium serpentium conjectum experimenti causa, circummulcentibus linguis illæsum pænitus extitisse. Alios item, quorum sudor medebatur multis morbis.

Nec silentio prætereundum id, quod de Marfis narrat in Italia existentibus, in quibus inest eadem vis; quòd ictu salivæ, ut ferventis aquæ contactu serpentes fugant, ab eorumque ictibus sanant; Quod si in fauces saliva penetraverit, etiam mori coguntur, idque maximè hominis jejuniore. Idem refert *lib. 6. c. 2.* de aliquibus humanis corporibus, quorum aliquando partes aliquæ nascebantur ad aliqua mirabiles: sicut, inquit, Pyrrhi Regis pollex in dextro pede tactu linosis medebatur, Alia possent referri ex eodem Plinio, Solino, & Cardano.

§. I I I.

254
Tales cura-
tiones nō es-
se naturales,
probatur.

AT quæres; istæ curationes sintnè effectus physici, & naturales: an supernaturales, seu hyperphysici? Quis naturales dicat? Tactus enim quatenus tactus homini datus est ad propriæ vitæ conservationem: nec vim habet aliam, nisi tangendi. Si verò vim aliquam habet hujusmodi mira perpetrandi, vis illa, oportet,

ter, salutaris sit natura sua, vel noxia. Si salutaris, suo prius corpori salutem afferret. Si noxia, prius necaret eum cui inest. Horum tamen nihil cernimus contingere. Deinde in omnes æqualiter ageret, quos tangeret, sanaretque, vel læderet etiam quos noller. Nullisque denique foret opus aliis observationibus, ac ritibus, quæ cuncta videmus aliter se habere.

Sed dices, torpedinem farissa istam tenentis manum, corpusque totum torpescere: Hyenæ umbra canes obmutescere: Serpentem quernis contactam frondibus emori: Eandem Ibis penna sisti: Viperam arundinis, vel fagineæ virgulæ percussiones obstupescere. Vespertiones foliis platani abigi. Eryngium capræ sumptum ore greges totos sistere. Caterasque pennas aquilæ pennis mixtas contactu absumi: Lepore marino viso, vel tacto necari nonnullos. Lupinas fides si jungas agniti, istas dissilire.

255
Obiicitur de quibusdam mirabilibus.

At quis non videt cuncta hæc procedere ex vi maxima effusionis occultarum qualitatum, & latentis in rebus naturalibus consensus, & dissensus, quem sympathiam, & antipathiam dicunt, ex quo sequitur, has consumere illas, vel saltem effectum in eas aliquem producere ob qualitates contrarias in ipsis repertas? ut bene docet Hieronymus Fracastorius *lib. de Sympathia, & antipathia à cap. 5. usque ad 11.* & nos docuimus *supra tom. 1. disputat. 4. num. 13.* Nec valet consequentia, si inde ad hominis contactum, quo tangit alium hominem, argumenteris. Nam homo homini specie similis est, nec naturalis antipathia in eadem specie locum habet. At illa specie differunt ab iis, quibus nocent.

Respondetur objectionibus.

Dicendum ergo, prædictos effectus non esse naturales, ita ut extemperamento sequantur; sed pertinere potius ad occultas proprietates divinitus insitas: vel dona, quæ dicuntur gratis data; & referri aliquo modo possunt ad gratiam sanitatum in commodum hominum concessam quibusdam locis, maximè ubi id erat necessarium, ut de Psyllis scribitur, quorum regio serpentibus abundat. Veruntamen censet Delrius ex Plutarcho, Plinio, & Alchimo Avito *lib. 2.* eos, sicut & Marfos sanasse dæmonis potius pacto, & incantationibus fretos, quàm divino auxilio suffultos, & munitos.

§. I V.

Non est tamen dubitandum, quin possit Deus quibusdam hominibus, vel familiis eam vim concedere, ut suo tactu, vel halitu, vel odore possint aliquos curare morbos; sanguinem sistere, spiritus evanescentes cohibere; partem læsam corroborare, venena extrahere, & similia: ut testatur D. Paulus *1. Cor. 12.* *alii quidem per spiritum datur sermo sapientiæ: alii autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum: alteri fides in eodem spiritu; alii gratia sanitatum in uno spiritu: alii operatio virtutum, &c.* Sic quidam gratiam habent curandi strumas, quam passim habere putatur mafculus, qui septimo loco continuato ordine nascitur: ut refert Bonghus *de num. Septenario.*

256
Potest tamen Deus concedere, ut aliqui sanent morbos aliquos Odore, Tactu, Halitu. Ut constat De mafculo septimo loco nato.

Quæ gratia sanitatum licet plenè alicui fuerit concessa, sicut collata fuit Apostolis, & aliis miraculorum patratoribus, nec sit alligata istis externis actibus; attamen collata solum ex parte: vel ad certum morbum potest esse alligata externis actibus tanquam instrumentis necessariis. Sic Reges Galliæ non curant strumas nisi contactu loci affecti: & Marfi, & Psylli, si tamen, horum erat gratia gratis data, & non dæmoniacum opus) nisi contactu curabant.

De Regibus Galliæ.

Quod tamen esse donum à Deo gratis datum in comperto est. Ratioque ipsa met dictat præcipuè de Regibus Galliæ hoc beneficium illis quondam Deo gratis concessum fuisse, ut contactu strumas, seu scrupulas sanarent. Si enim ea vis naturalis fuisset, per traducem hæreditariam regni non transisset in Regem solum, exclusis cæteris fratribus, quorum sæpè temperies, & complexio patri similior, quàm Regi ipsius. Conditio quoque sceptri, seu coronæ, cui comes illa facultas

tas

tas media nihil tale poterat naturaliter largiri. De hujusmodi dono gratis dato Francia Regibus res non Annalium modò, sed Medicorum publicis scriptis, ut Guidonis in *Chirurg. Magna* tr. 2. doct. 2. & 3. & Joannis Tagaucii *lib. 1. institut. chirurgic. & quotidiana*, certaue experientia est contestata. Quòd verò Hieronymus Cardanus *lib. contradiction. Medic.* scripserit, Reges Francorum ex longo usu aromatum hanc vim habere, sanè ridiculum, vanum, & dignum est scutica Joannis Brodæi *lib. 8. Miscellan. c. 10.*

§. V.

257
Quid de Re-
ge Pyrrho
còtactu mor-
bos sanante?

DE Pyrrhi verò Regis digito contactu morbos sanante ut diximus, jure optimo Antonius Mirandulanus censuit hoc mendaciis incredilibus adnumerandum; vel ut putat Delrius *lib. 1. Disq. mag. cap. 3. q. 4.* dæmoniaco potius operi adscribendum: quia non est, cur in sanitatibus à Gentilibus, aliisque hæreticis, & hominibus impiis collatis recognoscas manum Dei; sed diaboli: cum infidelium opera hujusmodi actu, & facto impurorum spirituum, ut plurimum fiant.

258
Quid de salu-
tatoribus,
seu Enfalma-
doribus?

Huc referendum illud genus hominum in Hispania, quod salutatores, & Enfalmaiores vocant, eo discrimine, quòd isti dicant se sanare vi orationum, quas conceptis verbis dicunt: Illi vi salivæ, & halitus, quem ægro inspirant. De his asserimus nec posse districtè, & in universum damnari: nec etiam in universum approbari. Etenim potest fieri, ut aliquando nonnulli habeant donum sanitatis. Sic Victoria *Relect. de magia.* Veracrux *lib. 2. de anima speculat. 2.* Sic etiam admittenda quæ Navarrus scripsit in *Manual. cap. 11. numer. 36.* Margarita Confessorum *quæst. Moral.* Sed quia multi ex illis superstitionibus utuntur; immò, ut ait Delrius *loco citato*, rarò licitè eo utuntur ministerio: nec credendum tot hominibus pessimis eam vim à Deo traditam esse; Ideò concludimus, hos Salutatores, five Enfalmaiores diligenter examinandos esse ab ordinariis, priusquam munus hoc obire permittantur; ut videant: an naturalibus remediis: an per gratiam gratis datam: an per pactum cum dæmone operentur; quæ sunt ex circumstantiis cognoscenda: ut constabit ex Regulis in fine disputationis ponendis: De quibus legendi sunt Delrius *loco citato* Cirvelus *de Superstit. part. 3. cap. 3. & 7.* Leonardus Lessius *de justitia, & jure lib. 2. cap. 43. dubit. 10.* Suarez *tom. 1. de Religione lib. 2. de Superstit. cap. 15. numer. 25.* & Sanchez *lib. 2. in præcepta Decalogi cap. 40. num. 45. & sequentibus.*

§. VI.

259
Alii utuntur
remediis ex-
ternis certis,
ac definitis.

Alii ad sananda vulnera, plagasque curandas quibusdam utuntur remediis externis certis, ac definitis, de quibus cum evidens non sit, posse esse causas naturales sufficientes, & efficaces ad hujusmodi præstandos effectus, subindè videntur esse signa. Et dicuntur esse talia, ut à quocunque addiscantur, & proferantur talia verba, & applicentur frustra panniculi linei, vel alterius materiæ cum tali benedictione, & similia, effectus infallibiliter fiat.

Quarum cu-
rationum va-
rii sunt mo-
di, puta, per
orationes
quasdam.

Harum autem curationum varii sunt modi.

Quidam prius recitant sequentem orationem: *O Deus æterne, & Creator celi, & terre, tu qui redemisti humanam naturam, & posuisti super dorsum tuum lignum sanctæ crucis, ut salvares nos peccatores, & natus es in quantum homo, involutus fuisti tela candida, sepultus quatenus homo; tertia die resurrexisti tuæ sanctæ Matri sanus, & salvus ab omnibus plagis punctiõibus, & fracturis. Domine mi sanctissime te quæso mihi concedere velis, &c.*

Frustra panni-
culi linei a-
qua intincta.

Dictam autem orationem recitant Italico idiomate. Deindè frustra panniculi linei subtilis, & candidissimi certo numero intingunt aqua frigida: postea ab eis aquam fortiter extrudunt, torundamque, seu linamentum ex filis non madefactum in

in ulcus immittunt. Suppositis tandem frustis lineis dicunt infirmo; ut ignoscat ei, à quo fuit offensus. Si verò vulnera essent, ubi sunt muscoli, aut nervi possent unctionem perficere ex lumbricis in oleo reservatis, quibus ungatur plaga, vel vulnus, & sanabitur.

§. VII.

Alii aliis utuntur mediis, ac cæremoniis. Si vulneratus est homo, sumunt frusta indurati masculorum: si femina, feminarum, quæ intingunt in sanguine, qui primò ex vulnere est egressus; postea vulnus cooperiunt, seu aspergunt pulvere calcanti, seu vitrioli, quod radiis solaribus fuerit expositum toto tempore caniculæ. Dehinc superimponunt hujusmodi panniculos subuculæ sanguine madefactos, & recitatis quinque Pater noster, & totidem Ave Maria sanitatem conferunt.

Nonnulli tandem sumunt pulverem aluminis adusti, & sal, quæ prima vice super vulnus spargunt, prius in vulnere positò linamento ex filis; postea duo frusta panniculi linei in modum crucis super imponunt, admurmuratis quibusdam precibus, & præcipiunt infirmo, ut benè manducet, & bibat, nec se abstineat à quocunque genere cibi, aut potus.

Alii alios id generis servant modos, ac ritus, quibus potissimum dicuntur alii qui hoc nostro ævo similes curationes efficere, & publicè tolerari. De quibus maxime oritur difficultas: an effectus ab istis curatoribus per hæc media producti sint physici, & naturales, à causa merè naturali prodeuntes: an verò ab aliqua causa proveniant supernaturali?

§. VIII.

Spectemus indicationes vulnerum, & infirmitatum, & statim agnoscemus, si hujusmodi remedia sint sufficientes causæ ad tales physicos effectus producendos. Asseverant Medici, in quocunque vulnere gravi proprias elici indicationes, prout morbi indicant. Pro materia fluente uti diversis diversoribus: pro jam fluxa, præparatoriis, digestivis, nempe, & expurgantibus: deinde incarnantibus: postea cicatricantibus. Interdum corroborandam esse partem læsam, ne humores recipiat, quæ sunt in fluxu. At quis mediocriter arte medica peritus istas indicationes absolvi posse, fateatur, per panniculos lineos aqua frigida, vel sanguine madefactos, sive non madefactos? Quam enim vim habere possunt hujusmodi panniculi certo numero, nec plures, nec pauciores ad humores divertendum, digerendum, expurgandum, ad incarnandum, & cicatricandum? Quomodo possunt partes corroborare, ne humores fluentes in se recipiant? Non ergo hujusmodi panniculi sic madefacti, vel non madefacti videntur causæ sufficientes dictorum effectuum physicorum, sanitatis, nempe conferendæ.

§. IX.

Non denegamus tamen in primo remedio quin valida sit illa unctio ex lumbricis in oleo reservatis; quibus ungatur plaga, ubi sunt muscoli: aut nervi: similiter naturaliter juvare linamentum ex filis ad vulnus purgandum, & incarnandum: sicut aliquo modo etiam panniculi linei.

Similiter in secundo remedio non damnamus usum pulveris vitrioli ad corrodendum, & in tertio sal, & pulverem aluminis adusti ad desiccandum. Exinde tamen non infertur, in quocunque vulnere sufficiens esse remedium, ut asseverant isti Curatores. Sicut de panniculis isto, vel illo modo dispositis: putà in cruce positi.

260

Frusta indurati sanguine madefacta.

Pulverem aluminis adusti.

Alia id generis.

261

Quæ non videntur sufficientes causæ naturales ad conferendam sanitatem.

262

In quodlibet tamen modo est aliquid, quod naturaliter aliquatulum juvare potest.

positis: vel in tot numero applicatis dicimus, si hoc fiat ex devotione excusari posse. Sed si credant necessarium ad effectum producendum esse tali modo dispositos, & sub tali numero, nec plures, nec pauciores, superstitione non carere in comperto est. Illa enim dispositio, vel numerus nihil naturaliter confert ad effectum, nisi quatenus sunt signa pacti alicujus saltem impliciti cum dæmone.

§. X.

263
Formule verborum adhibita.

Quid autem dicemus de illis formulis verborum, quæ in hisce curationibus proferuntur?

Si primam examinandam assumimus: quid mali, aut superstitiosi continere potest, sicut, & formulæ secundi, & tertii modi; quæ non nisi in recitandis tot numero Pater noster, & Ave Maria consistunt? Quis audeat hujusmodi condemnare orationes: cum nullam contineant falsitatem, nec dæmonis invocationem; & alioqui sint verba sacra, & apta ad orandum; vel colendum Deum per eorum prolationem: ut est oratio Dominica, & Angelica: nomen Jesu, & similia?

264
Per modum deprecationis sunt licite. Adhibita autem ut formulæ necessariæ, ut signa infallibilia talis effectus sunt superstitiosæ.

Sed estò sint bonæ, & sanctæ, & nulla possit judicari in hac parte superstitio, si adhibeantur per modum deprecationis. Esse tamen potest ex intentione, si adhibeantur ab istis Curatoribus tanquam formulæ necessariæ, & ut signa infallibilia talis effectus, sanitatis nempe, consequendæ. Quia, cum tale signum non sit à Deo, neque ab Ecclesia institutum: neque à sacris litteris; aut ecclesiastico usu approbatum: à dæmone datum esse convincitur: qui sub prætextu sacrorum verborum homines decipere satagit; simulque vult profanare sacra verba, dum illis ad superstitiosas curationes uti jubet. Et propterea quando in verbis ipsis non statim apparet superstitio, aliæ observantiæ, quæ simul adhibentur, & necessariæ reputantur, considerandæ sunt: ut rectè docent Delrius *Disq. magic. lib. 1. c. 4. q. 3.* & Suarez *de Religione lib. 2. de Superstitione. c. 15. n. 11.*

§. XI.

265
Prædicta ergo remedia sunt superstitiosa, quia continent Plura. Vana, Inutilia, Superflua.

Quare cum in dictis remediis, aliisque id generis plura inveniantur vana, & superflua, quæ ex se naturaliter causæ efficaces nequeunt esse sanationis: ut necessitas talium orationum: panniculi, sic dispositi: vel talis personæ, &c. aut tot numero frustra linea, quis aperte non agnoscat hujusmodi curationes quoad effectus, qui merè physici non sunt, superstitiosas esse. Ideoque quoad forum conscientia, & simpliciter censeo, non esse ita tolerandos, ut Confessarii illam eis concedant facultatem, eosque absolvant, nisi ab hujusmodi remediis adhibendis se abstinere promittant. Nam licet pro aliquo tempore aliqua ex parte ob ignorantiam excusari potuerint: quia nimirum per solam aliorum traditionem id acceperant, qui ita experti fuerant sine aliquo consortio cum dæmone expresso; & ipsi etiam postea sine mali suspitione sunt experti: Nihilominus re ipsa, & secundum se non erat licitum; ita ut vix potuerit ignorantia fuisse omnino inculpabilis: quia non habent probabilem rationem ad præsumendum Divinam virtutem esse infallibiliter assistentem illis verbis, signis, aut actionibus: ut sæpius dictum est. In foro autem exteriori fortasse interdum continentur, quia non probantur sufficientia indicia ad pactum tacitum præsumendum: præcipuè, si postquam sapientioribus sunt admoniti, id quod suspitioni est obnoxium prætermittant.

ARTICULUS II.

A Causa libera, nempe, dæmone.

§. I.

Tenebris ignorantiae offundatur, oportet, mens illius, qui vel asserat, omnes effectus esse præstigiatorios: vel credat, omnes veros. Sæpius dæmon fallit: quia mendacii pater est. Ideò sæpè præstringit oculos: aut sensibus aliis illudit.

266
Dæmon et si
præstigiis ali-
quando ho-
mines fallat.
Aliquando
tamen veros
producit ef-
fectus.

Quando tamen & Deus permittit, & dæmon vult verum producere effectum, si vis vires ipsius non superet, nihil profectò prohibet, quominus verum producat effectum. Unde cum causæ naturales verum gignant effectum, utitur quandoque illis diabolus, & actiua passivis applicando remedia efficacissima conficit, quibus ad vulnera, vel alias infirmitates auferendas applicatis, citissimè verus sequatur effectus. Cum enim, teste Dionysio Ateopagita *cap. 4. de divin. nominibus*, donorum naturalium peccando nullum amiserit, cur mirum, si verè effectum, quem cupit, commodissimè dare possit? Videt enim naturalium rerum omnium substantias, & proprietates singularum peculiare spectas habet: commoda novit applicandi tempora: solertiæ, & artificii vix est quicquam, quod ignoret. Quid enim adeò diuturna, & assidua experientia, atque observatione non sit assecutus; præsertim cum norit cuncta naturaliter, quæ boni Angeli à mundi exordio publicè patrarunt, & quæ homines longa exercitatione perfecerunt? Quis tam peritus Medicus unquam poterit inveniri? Claudicat Hippocratis scientia medica; nulla est medicina Galeni; infirma est, ac debilis cunctorum simul medicorum peritia dæmoniacæ scientiæ medicæ comparata. Quid ergo mireris, si sæpè numero multa pharmaca à dæmone efficiuntur, quibus ab ægris sumptis, sanitas citissimè eis restituitur, quam naturæ solius operatio, vel medicorum ars nunquam præstitisset, nisi dæmon naturam artificiosa applicatione juvisset? Hæc tamen beneficia dæmon homini præstat, non ut illi benefaciat, cum eum summo prosequatur odio; sed ut per huiusmodi favores apparentes eum ad sui pertrahat sequelam, ac totaliter à Deo aversum, tandem in infernum detrudat.

§. II.

At queres: Sanitas per huiusmodi pharmaca restituta sitne dicenda effectus physicus, & naturalis, an hyperphysicus, & præternaturalis?

Si causam artificialem dæmonem dicta medicamina præparantem, ac perficientem attendamus: cum ipse agentia naturalia ut instrumenta sumat, instrumenti verò conditio sit, effectum producere non tantum naturali suæ virtuti æqualem; sed longè etiam excellentiorem; agentisque principalis, à quo movetur, facultati aliquo modo respondentem: quis effectum sic ab eo prodeuntem artificiosum, ac prodigiosum non appellet? Nonne vides securim ex se dumtaxat virtutem habere secandi; sed quatenus est instrumentum periti fabri, posse mensam, vel statuam facere? Nonne apertum est, calorem nativum in humano semine, quæ calor est, posse calefacere, rarefacere, segregare, ac condensare; sed quæ instrumentum est animæ, posse ossa, nervos, & carnem generare? Quidni causæ huiusmodi naturales, puta herbæ, pulveres, radices, semina, aliaque id generis à dæmonibus composita, & applicata suis ipsarum propriis viribus quodammodo præstantiora effecta dare queant? Nam quæ secundum communem suum cursum nunquam produxissent, si à dæmone non fuissent applicata: ea nunc ut à dæmonibus mota instrumenta quoad substantiam, modum, vel celeritatem admiranda producant: teste Aug. l. 2. de Gen. ad lit. c. 17. & Delrius l. 2. q. 8. disq. mag.

267
Qui dicuntur
Prodigiosi
prout respi-
ciunt causam
artificialem
dæmonem
agentia natu-
ralia præpa-
rantem.

Brogn. Alexichacon.

I

§. III.

§. III.

268
Probatur
exemplo.

Sic potio illa Jurisconsulto Sabinensi diuturna ægitudine detento exhibita à quodam magno, & solemnī magistro, qui vocabatur magister, magnæ experientię, qui in veritate erat solemnī Magus, & Maleficus, de quo *supra* n. 20. cum esset dæmonis artificio perfecta, nullo negotio, immò citissimè sanitatem contulit ægroto, cui nihil proderant multæ à medicis exhibitæ medicinæ. Idem fatendum de illo pyro variis qualitatibus efficacissimis confecto, quem præbuit mulier malefica comedendum Stephano Noacho Madrensi, de quo *supra* n. 169. quo manducato aliis observantiis peractis statim optatam consecutus est sanitatem, de qua totaliter erat desperatus. Harum tamen ægitudinum, cum essent maleficio inductæ, præcipua evasio fuit: quia dæmon cessavit malefacere.

Dicendum ergo jure merito, si hujusmodi pharmaca artificio dæmonis adjuta non fuissent, nequaquam tam citò sanitatem conferre potuissent. Ideoque sanitas sic collata effectus artificiosus, seu prodigiosus utique nuncupandus.

§. IV.

269
Phyfici prout
respiciunt
causas natu-
rales natura-
liter operan-
tes.

Si verò causas ipsas naturales à dæmone applicatas intueamur in ordine ad effectum, quem producant, nunquam hæc opera naturæ cancellos effugiunt, eò quòd vim naturalem causæ principalis non excedunt. Insunt enim reverà hi effectus virtualiter in ipsis naturalibus agentibus eo modo applicatis: puta, herbis, pulveribus, feminibus, metallis, & id generis, quibus agentibus diabolus nihil confert applicando, præter conditionem, sine qua ille effectus non produceretur. Unde licet dæmon operetur ipse potissimum per modum artificiosum: quia tamen utitur rerum applicatarum vi naturali, effectus productus, putà, sanitas collata dicitur effectus physicus, & naturalis, & non hyperphysicus, ac præternaturalis. Sicut coquus, cum suave edulium concinnat mediante arte per ignem id excoquit, quòd licet solus ignis, nisi tali esset arte applicatus, nunquam effecisset: quia tamen ignis naturaliter operatur, effectus naturalis, & physicus vocitari debet. Quid enim coquus igni confert, nisi modum, & conditionem, sine qua non? Si ergo vim igni nullam influit, quæ causæ physicæ nomen mereatur, quidni effectus vocatur naturalis, & physicus?

§. V.

270
Probatur in
dæmoniis.

Hoc perspectum habetur in dæmoniis, & energumenis. Vides dæmoniacum quandoque furiis agitatum in terram volutari: saltitare, velocissimè currere, ac se tanta vi, & impetu dimoveri, quòd vix detineri possit à tribus, vel quatuor robustis hominibus. Unde tanta vis, ac robur? Dices, à dæmone. Sed utitur ne dæmon suis propriis viribus, ac potentia ad movendum talem hominem? Non utique. Si enim dæmon propria uteretur potentia, ac virtute ad movendum, nec decem, nec viginti, aut plures validissimi, ac fortissimi etsi gigantes possent detinere eum: cum tanta sit potentia dæmonis, quòd nulla super terram valeat comparari ei, Job. 41. Unde ergo tanta vis in illo dæmoniaco? Non nisi à proprio calore naturali, ac spiritibus vitalibus ipsius dæmoniaci à dæmone excitatis, ac motis, quibus arte dæmoniaci nervi, muscoli cæteraque organa, ac membra, ex quibus motus procedit, confortata, ac roborata, tam validè, fortiter, ac velociter corpus dimovetur: ita quòd dæmon nihil addit viribus humanis, nisi modum, & conditionem, sine qua non tam velociter, ac validè operaretur. Illa tamen operatio naturæ cancellos non effugit, idcirco naturalis appellanda.

At quis apertè non agnoscat, idem prorsus fatendum de potionibus, ac pharmacis per

eis per naturalia agentia ope dæmonis paratis, quibus citissimè sanitas obtinetur? cum dæmon in ejusmodi pharmacis rerum applicatarum vi naturali utatur. Quid confert pharmacis, nisi modum, & conditionem, sine qua tam citò sanitas non sequeretur? Vim verò, quæ causæ physicae nomen mereatur, illis nullam præstat. Idcirco effectus, qui sequitur, merè naturalis, ac physicus nuncupari debet: ut optimè docet etiam D. Thomas 1. par. quæst. 110. art. 2. ad 3. & libr. 3. advers. Gent. cap. 103.

§. V I.

AT quia hujusmodi effectus licet physici, ac naturales eo modo non possunt evenire nisi opitulante dæmone; à quo non licet auxilium petere, ju remerito curationem quoad hujusmodi effectus, ut superstitiosam reprobamus, & condemnamus. Nulla enim ratione licitum est, rogare dæmones, ut nobis aliquod obsequium qualiscunque generis sit illud; aut qualecunque beneficium præstent: quia hoc facere est culpa mortalis gravissima: ut docent D. Thomas 2. 2. qu. 90. art. 2. & ibi Cajetan. articul. 1. D. Anton. 2. par. tit. 10. cap. 8. Silvest. verb. *Adjuratio* qu. 7. & ibi Angelus num. 2. Tabiena num. 6. Sotus lib. 8. de just. qu. 3. artic. 2. Suarez tom. 2. de Religione lib. 4. de Adjuratione cap. 2. num. 8. & 9. Leonard. Lessius lib. 2. de Just. cap. 42. dist. 13. num. 71. Non enim est aliud, quàm dæmoni tanquam Domino se subicere: aut illius favorem expetere: aut benevolentiam erga illum gerere: quod est quædam pacti, & societatis cum ipso inchoatio.

271

At quia illicitum est, à dæmone petere auxilium: dicti effectus ope dæmoniaci produci sunt superstitiosi.

§. V I I.

Ouare diligentissimè observandum tam Magistratibus, quàm Ordinariis, & Inquisitoribus, cum sibi occurrunt hujusmodi Curatores, vel circulatores dicta pharmaca circumferentes, quibus citissimè à gravissimis curant infirmitatibus: vel alia præstant mirabilia contra ordinarium curationum modum naturalium, non tantum si effectus hujusmodi sint naturales à causis merè naturalibus procedentes, verum etiam si illis actionibus, & operationibus sint admixtæ, & conjunctæ aliquæ circumstantiæ parergæ tanquam necessariæ, quia: omnis circumstantia inutilis, si tanquam necessaria adhibeatur, facit, ut opus sit superstitiosum: quia cum illa non juvet ut causa, necesse est, ut adhibeatur instar signi; quod, cum non sit à Deo; consequens est, ut ad pacta occulta cum dæmone pertineat. Similiter si illæ causæ naturales quibus sanitas exhibetur, & mira perficiuntur, à causa supernaturali nempe dæmone sint adjunctæ: quod ex eo cognoscitur, si secundum communem suum cursum naturaliter applicatæ quoad substantiam, modum, vel celeritatem talia effecta admiranda nunquam produxissent, signum est, ea producere, ut instrumenta mota, & applicata à dæmone, qui quicquid sua sponte in nos confert; id omne ab hostili ejus animo in nos, & in ipsummet Deum proficiscitur. Semper enim eo spectat, ut Dei gloria obscuretur; & nos ipsum offendentes æternam incurramus damnationem.

272

Quid circa hæc observandum? A Magistratibus Ordinariis locorum, Inquisitoribus cum hujusmodi curatores sibi occurrunt?

§. V I I I.

INter hos physicos, sed superstitiosos effectus non videtur connumerandus ille sanguinis fluxus ex cadaveribus occisorum ad præsentiam Reorum soliti emanare; cujus causam assignantes Doctores inter se non conveniunt.

Alii nanque id attribuant antipathia naturali, qualitati, ac motui cuidam ab interfessore impresso interfecto ex vi imaginationis, & furia: ita censet Aristoteles in problem. sect. 7. problem. 6. vers. aut quia ex vulnere, quem sequitur Faber Favent. advers. Atheos disp. 1. q. 9.

273

An inter hos effectus sit connumerandus sanguinis fluxus ex cadaveribus occisorum coram Reo?

Alii recurrunt ad occultum Dei iudicium allegantes illud *ps. 78. Ut innotescat coram oculis nostris ultio sanguinis servorum tuorum, qui effusus est.* Sic sentit Petrus Binsfeld. *tract. de Confess. Maleficorum, & Sagarum prælud. 12. dubio 4. conclus. 8.* Quam opinionem verissimam esse arbitratur Carena *tract. de off. S. Inquisitionis p. 2. tit. 12. § 22. n. 187.*

Ratio est; quia ut habetur ex Thesaurio Senat. *decis. Pedemon. 163. num. 4. & Papon. Arrest. Franciæ lib. 24. tit. 9. de Quæst. Arresto quinto* huiusmodi sanguis solet à cadaveribus manare etiam ad præsentiam mandantium, & aliquando etiam post dies octo à die mortis, in quibus casibus illa sanguinis emanatio non potest esse naturalis; Idèò prima positio non videtur posse stare. Non enim naturale agens agere potest in distans; nec possibile est, post octo dies è cadavere sanguinem naturaliter exire.

§. I X.

274
Utrum possit
esse indicium
ad torturam?

Hanc sanguinis emanationem posse esse sufficiens indicium ad torturam affirmant nonnulli Auctores, quos citat Carena *loco citato.*

Verùm indicium hoc incertissimum esse, ac levissimum arbitratur ipse Carena, sicut & Thesaurus *dec. 173. num. 2.* ait, se audivisse à Magistratibus Patriæ suæ, qui causas criminales agunt, experientiam hanc fallacem repertam fuisse, & non exiisse sanguinem à cadaveribus occisorum ad præsentiam eorum, qui postea Rei, & homicidæ reperti sunt: sicut etiam Ant. Gomez *var. resol. tom. 3. cap. 13. nu. 15.* Idèò ex hoc indicio ad torturam non esse deveniendum: ut præter præfatos DD. fatentur Delrius *lib. 5. Disquis. magic. q. 5. sect. 4. n. 20.* Joan. Zanger *de indicis, & tortura cap. 2. n. 160.* Ludovicus Gilhausen, Godefrid. Abavo Præses Senatus Sabaudia, Matthæus Steph. *in suis quatuor centuriis*, & alii relati à Carena. Dummodò non sint alia indicia urgentia, quia tunc potest Iudex contra reum devenire ad torturam; immò etiam quandoque ad condemnationem pro modo, & qualitate indiciorum. De his omninò videndus est Carena *loco cit.*

§. X.

275
Consultius
erit Iudicib.
se abstinere
ab huiusmo-
di indicis.

Verumtamen Iudicibus consultius erit, omninò se abstinere ab huiusmodi incertis indicis; nec ex iis quemquam judicare reum: aut innocentem. Nam si talis emanatio naturalis est, potest etiam à dæmone causari: tum ut detegatur occultus delinquens scandalumque oriatur: tum ut innocenti hac sanguinis emissionem imputetur delictum. Vel è converso potest dæmon illam impedire, ut reus, & homicida, qui fortasse ab ipso dæmone auxilium petiit, uti innocens habeatur. Si verò illa sanguinis emanatio supernaturalis est, proveniens ex iudicio Dei occulto; cum actiones Dei ad extra sint liberæ, nec nobis constet aliunde, quòd se alligaverit Deus ad hoc peragendum; ut ex scripturis constat se alligasse sacramentis, ex eo quòd sanguis de facto non exierit, non potest colligi innocentia Rei. Et grave fatis est, ut in re dubia certa detur sententia, *cap. Grave 11. qu. 3.* sic etiam nuper consultit Ignatius Lupus *part. 3. Edicti Sanctæ Inquis. lib. 15. dist. 4. art. 2. diff. 2.*

§. X I.

276
Examinatur
quidam effe-
ctus formi-
carum in terri-
torio Bergo-
mensi,

Huc tandem examinandus venit quidam effectus formicarum, quem ab immemorabili tempore, ut mox dicam, singulis annis evenire in territorio Bergomeni in comperto est. In supercilio cujusdam montis Vallis Calepinæ est Ecclesia antiqua, quæ vulgò dicitur *S. Giovanni delle Formiche*, propè Calepium oppidum in Cenomanis circiter duo milliaria: ac totidem propè Cre-

Credarium, ubi meum fuit natale: ac tria distans à Sarnico, ubi educatus fui. Ad prædictum montem singulis annis veluti exercitus formicarum quatuor alas habentium per aerem volitantium à quatuor mundi plagis veniunt; sed non in eadem semper quantitate. Modò enim plures, modò pauciores secundum varias temporum mutationes, incipientes à die Assumptionis Beatissimæ Virginis, quæ celebratur die 15. Augusti, deinde singulis diebus veluti nubes undequaque confluere non desinunt usque ad Nativitatem ejusdem B. Virginis, quæ celebratur die 8. Septembris: major tamen earum numerus accedit die 29. Augusti, qua celebratur decollatio S. Jo. Baptistæ: necnon die præcedenti, ac subsequenti. Postquam autem ad montem pervenerunt, earum plures Ecclesiam ingrediuntur, quarum aliæ seipsas super solum deponentes ibi manent, donec animam efflant: Aliæ ad Altare evolantes aliquæ super ipsum, & aliquæ circa ipsum tandem pereunt: Plures super quoddam Altare parvum, ubi relidet capitis Præcursoris simulacrum ligneum à populis magna devotione cultum duobus, aut tribus diebus ibi circumvolitantes, & alas concutientes paulatim semimortuæ decidunt, nec amplius se elevant, donec moriantur. Plures etiam volitant super illius ædiculæ tecta, quarum ibi aliæ moriuntur: Aliæ circa muros Ecclesiæ cadunt usque ad imum, ibique intereunt: Aliæ volitant super turrim dictæ Ecclesiæ contiguam, ubi plures moriuntur: plures verò è turri se demittunt, ac conglobatim per foramina, ubi funis campanæ deducitur, usque ad imum turris se deponunt: ubi cum tria sint ostia: unum quo in atrium Conventus, seu eremitorii octo, vel decem cubicis distantis: alterum, quo in sacrarium, & alterum quo in Ecclesiam pergitur, relicto primo etsi aperto, aliquæ Ecclesiam ingrediuntur, aliquæ sacrarium Ecclesiæ contiguum, & ibi moriuntur. Et quod mirum est, nulla earum unquam visa est, super domus tecta ascendere: aut illam ingredi, ubi Religiosi habitant, etsi ab Ecclesia distet tantum octo, aut decem cubicis. Cujus rei ut notitiam certam haberem per testes oculatos, & juratos; etiam si egomet fuerim testis oculatus anno Domini 1630. & omnia prædicta in fine mensis Augusti attentè consideraverim; nihilominus à me rogatus anno salutis nostræ 1649. mens. Jul. consultò illuc profectus est R. P. Hieronymus de Comeris à Bergamo tunc Secretarius Provinciæ nostræ reformatæ Brixienlis, qui omnium prædictorum notitiam certam accepit à R. P. Mariano à Montecchio ordinis Servorum Sacerdote Confessario annos nato 67. qui viginti annos in præfato Conventu, seu Eremitorio moratus est. Hic nanque cum juramento omnia prædicta deposuit, manu propria scripsit die 7. Julii, ac pluribus firmavit testibus nondum viventibus octogenariis, ac nonagenariis; ac centenariis, & amplius; sed ex antiquis etiam scripturis eorum, qui jam ad mortuos evolarunt, desumptis ab anno usque 1379. afferentibus omnibus cum juramento se singulis annis sic vidisse, & ab antiquis suis patribus quotannis sic visum audivisse.

Id ipsum tanquam testis oculatus testatur, ac cum suo juramento affirmat P. F. Albertus à Foresto Sacerdos, Provinciæ nostræ Reformatæ Brixie alumnus annos natus 31. filius D. Nicolini de Pinellis à Foresto, in cujus vicinia ædificata est prædicta Ecclesia S. Joannis Baptistæ, subter quam in valle proxima extat domus, & habitatio prædicti Nicolini: Quod testatum voluit Venetiis in Conventu Sancti Bonaventuræ anno Domini 1667. die 30. Maii, dum à me assumptus in socium ibi moraremur pro hujusce operis editione.

Ego F. Albertus à Foresto prædictus attestor, ac cum meo juramento confirmo à tempore, quo cepi habere usum rationis usque ad presentem annum me vidisse, & à meis majoribus audisse illos semper vidisse quotannis prædictas formicas alatas rubeas accedere, ac convenire ad prædictam S. Joannis ædiculam prout retulerunt etiam varii testes. Quod testatum volui Venetiis die 30. Maii 1667.

§. XII.

277
Qui non naturalis esse probatur.

AN ergo hujusmodi effectus naturalis: vel supernaturalis, putà, à Deo, vel dæmone provenire censendus erit?

Verè difficile est, aliquam hujusce rei occultæ essentialē adducere rationem, & aliquid certi determinare velle. Nihilominus ratio philosophica, qua quidam Modernus Auctor probare nititur, hujusmodi effectum esse naturalem, valdè est subtilis; & etiam admodum esset conveniens, si fundamentum, cui adhæret, esset verum. Supponit enim, immò affirmat, sed sine ullo teste oculato, prædictas formicas in die Nativitatis Præcursoris, quæ celebratur die 24. Junii, ad illum confluere montem ad quærendam refrigerationem. Sed, cum ex præallegatis testibus juratis, & oculatis constet, non illa die, sed circum festum decollationis ejusdem, ut dictum est, accidere: prædictam rationem philosophicam pro dicto eventum nullius esse momenti, nemini est ambigendum: tunc enim non est amplius sol in eadem statione, qua erat die 24. Junii: eò magis cum formicæ veniant, etiam si calor aereus quandoque per longas pluvias, & imbres jam recesserit. Insuper cum formicæ veluti nubes montem illum versùs volitantes prius alios montes, & æqualis, & majoris, & minoris altitudinis, ab eo ad quatuor, vel quinque aut plures lapides distantes, ubi sunt aliæ Ecclesiæ Beatissimæ Virgini, Apostolis, & aliis sanctis dicatæ prætervolent, potius ad earum turres confluere; & modò ad hanc: modò ad illam ædiculam, ut refrigerarentur, se reciperent. Quod tamen evenire non videtur: ut egomet anno prædicto 1630. in fine mensis Augusti existens in supercilio alterius montis ad duo milliaria proximi unà cum præfato P. Hieronymo, ejusque Genitore ejusdem nominis Viro morum gravitate, ac vitæ probitate perillustri propriis oculis vidi. Dum enim post meridiem sub arborum umbra quietis capescendæ gratia moraremur, prædictus Vir mihi quandam indigitavit nubeculam adversus nos volitantem, dicens: *Videas illam nubeculam venientem ab occidente: ille sunt formicæ alas quatuor habentes, quæ ad montem S. Joannis advolant morituræ*; sed ecce vidimus eas quiescentes super illas arbores, sub quarum umbra morabamur; deinde post pusillum temporis se elevantes, ac suum prosequentes iter, ad montem S. Joannis accesserunt. Cur autem ibi non descenderunt usque ad terram, ut refrigerarentur, si frigiditatem quærebant? Illud nanque frigus, quod nobis tunc proderat, poterat, & illis prodesse: vel tandem obesse, ut astringit prædictus Auctor.

§. XIII.

278
Neque supernaturalis à dæmone.

CUm ergo difficillimum sit, hujusce effectus naturalem aliquam velle assignare rationem, sursum corda elevemus, & videamus, si ab aliqua causa supernaturali provenire dignoscamus. Non utique à dæmone illud adduci, est asserendum; Quid enim dæmon posset prætere ex hujusmodi formicarum evectione? Nulli sunt nocumēto; etsi aliquæ moriantur quandoque super Altare, ubi Missa celebratur; non tamen Sacerdotem missæ sacrificium offerentem impediunt, aut perturbant: non enim in calicem, vel super patenam, aut corporale cadunt.

Ergo à Deo esse convincitur.

Ratio congruentiæ adducitur.

Si ergo neque ab instinctu naturali: neque à dæmone illuc adduci videntur, piè utique credendum est, hoc à divina Providentia provenire. Nec hujusce rei aliam novi rationem adducere congruentem: nisi ut per hujusmodi formicarum mortem, & actiones, actiones, & mortem Præcursoris Christi, ut figuræ suæ figuratum quodammodo manifestent. (Parcat Lector, si hic videor aliquatiter digredi à meo instituto, & ordine: quia hæc in honorem S. Joannis, qui à meis conterraneis in dicta Ecclesia colitur, latè describere, & explicare ducor.)

Quis

Quis enim non videat formicas in suis actionibus magni Præcursoris vitam aptissime præsignare posse?

Illæ, teste Plinio lib. II. natural. histor. cap. 30. vix natæ ratione, memoria, ac sapientia quasi præditæ videntur: Hic adhuc ventris obstruso recubans cubili tam perfectam à Deo obtinuit rationis capacitatem, ut senserit Regem thalamo manentem. Illæ granum, ne germinet, obrodunt: Hic, ne corporis sui granum germinaret peccata, per penitentiam rodit: unde Ecclesia de eo benè cantat:

*Antra deserti teneris sub annis
Civium turmas fugiens, petisti,
Ne levi posses maculare vitam
Crimine lingue*

Illæ magna grana, ut caveas subintrent, dividunt, ac minuunt: Hic per humilitatem divisit à se superbiam, ac se minuit, nedum in anima; sed & in corpore, dum caput sibi abscindi protuenda veritate placuit: unde loquens de Christo, & de se ipso dixit Joan. 3. *Illum oportet crescere, me autem minui.*

Illæ humida grana deliccant: Hic per abstinenciam, ac mortificationem se deliccavit, dum:

*Præbuit durum tegumen Camelus
Artubus sacris, strophium bidentes
Cui latex haustum, sociata pastum
Mella locustis.*

Illæ super semitas tritas, & certas ambulant: Hic per semitas certas, & rectas, scilicet, per viam Paradisi, per quam omnes Sancti ambulaverunt, semper incessit, aliosque incedere, edocuit. Unde jure merito ab Ecclesia de eo cantatur:

*Nunc potens nostri meritis opimis
Pectoris duros lapides revelle
Asperum planans iter, & reflexos
Dirige calles.*

Illæ de futuro cogitant, ac sibi necessaria provident: Hic ad futurum semper oculos mentis dirigebat; ceterosque ut novissima providerent, hortabatur, dicens Matthæi 3. *Pœnitentiam agite, appropinquavit enim regnum cælorum.*

Illæ simul vivunt, & grana contra hyemem congregant: unde sapiens benè consulit, dicens Proverb. 6. *Vade ad formicam & piger, & considera viam ejus, & disce sapientiam:* Hic discipulos secum collegit; operaque bona impiger contra mortis tempus congregare non cessavit.

Illæ solæ præter hominem socias mortuas sepeliunt: Hic toto conatu studebat, ut peccatores peccata sub sigillo sepulcri penitentiae sepelirent: ut de eis possent dici illa verba Psalmi 31. *Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.*

Illæ sunt strictæ circa ventrem: Hic erat ita parcus in manducando, ac bibendo: ut de eo loquens Christus Matthæi 11. dixerit: *Venit Joannes neque manducans, neque bibens, & dicunt: demonium habet.*

Illæ tandem quando senescunt, crescunt eis alæ, & ex terrestribus cælestes factæ, sicut aves volitant per aerem: Hic licet in terra habitaret; tamen ejus continua conversatio in cælis erat: unde jure merito de eo S. Basilius homil. 2. in psal. 28. dixerit: *Vox Domini est Joannes, Angelus à Deo missus ante faciem Domini, ut pararet Domino plebem perfectam.* Et Imperfectus homil. 27. *Joannes specie homo, gratia Angelus: quia nihil carnis erat in eo.* Hac de causa ait Eusebius, Evangelistam Joannem illum vocasse hominem dicens: *Fuit homo missus à Deo, ut errorem à mente quorundam auferret, qui eum non hominem, sed Angelum existimabant.*

Cum ergo formicæ præcipuè alatæ Joannem Baptistam maximopere præfigurent; Qui colitur in loco, ubi tales effectus operantur.

Deum ita disponere, ut illa animalcula, quæ rectè Præcursoris symbola dici possunt, ad montem illum se transferant, ac ducantur angelica ope, circa festum Decollationis ipsius, quo animam Deo reddidit, in eo fano, ubi præcipuè prædictum Præcursoris simulachrum capitis veneratur, & animas devotas ad compassionem, compunctionem, ac devotionem erga Præcursores excitat, ut figuræ suo figurato sese quasi sacrificio dicantes, suo modo morte sua mortem Præcursoris deplorent.

S E C T I O I I.

Hiperphysicum.

279
Effectus hyperphysici dicuntur omnia opera à Deo operata. Tum in Veteri. Tum in Novo testamento.

DUm mentis oculis extollor in contemplatione effectuum hyperphysicorum, vilescunt animo omnia, quæ naturæ finibus coarctantur; compellorque misericordias Domini in æternum cantare in generationem, & generationem annuntiando veritatem ejus in ore meo; simulque omnes creaturas invitando ad confitendum nomini Domini, qui facit mirabilia solus, quoniam in æternum misericordia ejus.

Quid enim sunt omnia signa, & prodigia operata in medio Ægypti in omnibus finibus Chanaan, & in toto terrarum orbe, nisi effectus hyperphysici? Quid tot opera à Verbo incarnato non tantum in Capharnaos; sed & in omnibus Israelis, totiusque orientis finibus patrata: nonne effectus hyperphysici? Videas hos miros effectus: Eriguntur claudi, cæci vident, muti loquuntur, surdi audiunt, paralytici sanantur, resurgunt mortui, & agri ad vitam ab ipso mortis limine revocantur, qui omnes simul una voce possunt confiteri Domino, quoniam bonus, & annuntiare inter gentes opera ejus, eique cantando narrare omnia mirabilia ejus.

280
Multi effectus hyperphysici sunt à dæmone. Ideo curatio potest esse superstitiosa quoad illos; sive procedant. A Dæmone: sive A Malefico.

At quia non omnes effectus hyperphysici à Deo, emanare probantur; sed quamplures, etiam à dæmone, licet à primis valdè diversi, ut disputatum est supra 10. 1. *disp. 3. n. 639. & sequentibus*, provenire videmus; Ideo curationem superstitiosam adhuc judicare compellor quoad effectus hyperphysicos sive procedant à Dæmone dæmoniaca virtute operante: Sive à malefico agente ejusdem dæmonis virtute: ut duobus articulis notum fiet.

A R T I C U L U S I.

A Dæmone dæmoniaca virtute operante.

§. I.

281
Dæmon seipso multos præstat effectus, qui humanas superant vires. Quorum unus provenit ex remediis applicatione facta in loco distanti.

Non solum antiquus adversarius noster diabolus vana operatur mediantibus naturalibus agentibus in liberandis hominibus à variis morbis, diversisque infortuniis avertendis. Verum etiam seipso, ac sua propria virtute præstat effectus, qui aliquo modo humanam superant virtutem, omnemque causarum creaturarum efficaciam supereminet; ut sic homines magis, magisque à Deo avertat, ad sui que ipsius cultum, ac venerationem adducat. Horum effectuum in primis unus occurrit, qui sequitur ex curatione, qua quidam existentes in loco distanti; lethalia hominum, vel animalium vulnera brevissimo temporis spatio curant, applicato quodam unguenti genere, aut pulvere vitæ, sive petiis lineis: aut gladio, sive ensi; aut ligno sanguine vulneratorum madefactis.

At quis in physicis mediocriter versatus hunc medendi modum approbare audeat? Nonne apertè se ipsum exhibet superstitiosum? Quodnam agens naturale interrupta sphaera suæ activitatis poterit suum producere effectum? Interponatur paries inter magnetem, & ferrum, non potest amplius magnes attrahere ferrum.

rum. Ponantur corpora densa inter solem, & lunam, nec poterit sol amplius in ea producere effectus, quos producit. Pari modo si demus sphaeram activitatis huius remedii applicati panno lineo, ensi, aut cuilibet alteri rei se protendere usque ad infirmum distantem, quis non videat adhuc fatendum, huiusmodi sphaeram, & contactum virtualem interrumpi per multa objecta interposita; ut per multos parietes: in quibus clausi detinentur panni linei: vel enses, quibus remedium applicatur? Ideoque asserendum huiusmodi effectum viribus naturae fieri non posse. Et si non est à causis naturalibus, neque à Deo esse dici potest: quia quando non constat ex scriptura, vel Ecclesiae traditione, aliquem effectum esse à Deo, vel à bono Angelo, non debemus illum ipsis attribuire: ut inquit Delrius *lib.3. qu.4. sect.1.* & Sanchez *lib.2. Moral. cap.40. num.44.* Verosimile enim non est, Deum, vel bonos Angelos hæc passim præstare per quoscunque homines, nisi maxima operantis sanctitas: vel alia urgentissima indicia id suadeant. Idcirco censendum potius huiusmodi effectum esse à malo spiritu ex pacto tacito cum ipso.

Urget nos alia ratio. Si enim hoc remedium applicatum panno lineo, vel ensi, aut ligno sanguine intincto ad vulnera sananda in tanta distantia juvaret; sequeretur etiam venenum: vel quid simile noxium, & lethiferum eidem lineo applicatum panno nocere vulnere: cum par videatur utriusque ratio juxta axioma philosophicum 4. *Topic. tr.2. Sicut propositum est causa propositi, ita oppositum est causa oppositi.* Cum autem consequens sit falsum: quia venenum nocere nequit, nisi infra sphaeram suae activitatis: idem de remedio est concludendum.

§. I I.

AT dices, huiusmodi effectum naturaliter produci ab hoc remedio maxime, quia est aliqua sympathia, & conformitas inter remedium, & effectum; sed id nullius est momenti. Nam effectus sanitatis data quavis sympathia nonne est effectus realis? Si realis: necessario utique fieri debet per aliquam actionem, quæ cum non possit dari naturaliter in tanta distantia, eo quia non intercedat contactus saltem virtualis, & impediatur sphaera activitatis; impediatur, oportet, etiam effectus sanitatis, ne eveniat per vim docti remedii; sed si evenit, hoc fiat opitulante dæmone; qui ex pacto tacito, & implicito concurrit cum huiusmodi curatore.

Hinc dictam curationem simplex esse sortilegium censet Bonacina *de legibus disp. 3. quæst. 5. punct. 4. num. 18. & sequent.* Ubi ait, ita fuisse conclusum in Pœnitentiaria Mediolani. Et nu. 19. addit, hosce sic medentes debere denunciari S. Officio. Et ita ait Cæsar Carena *p.2. de sortileg. tit. 12. §. 4. n. 29.* etiam in S. Off. Cremon. huiusmodi sic, vel similibus modis medentes puniri gravissime. Idem sustinet Bordonus *cap. 18. de sortilegiis q. 12.*

§. I I I.

INter hos hyperphysicos effectus connumerandæ sunt illæ expulsionones nubium, & insectorum à certis locis, quæ non fiunt, nisi auxilio dæmonis.

Quoad nubium conjuratores quidam jactant, se vim habere, nubes à certis locis expellendi, repellendique, quorum jactantia facile convincitur à Delrio *lib.6. Disq. mag. Anacephalæosi. Monitione XI. his rationibus.*

Primò si interrogentur: an nubes illæ sint naturalibus ex causis ortæ: an ex malecio, & opera dæmonis? Si dicant, ex naturalibus causis, ergo exorcismus fertur contra Naturæ auctorem Deum: quod blasphemum, & sacrilegum est, & vim habeat naturalem contra nubes, necesse est, aut supernaturalem. Supernaturalem non accepit à Deo, qui sibi contrarius non est, nec à bonis Angelis, qui Dei voluntati non

282
Huius superstitio ostenditur rationibus.

283
Obiicitur de sympathia. Satisfit objectioni.

284
Alter est expulsio nubium facta à certis hominibus certo ritu. Eorum jactantia convincitur dupliciter.

adversantur; ergo à dæmonis ope vis illa provenit. Si nubem dicant ex maleficio ortam & moveri à dæmone: unde sciunt, nisi ex pacto?

Secundò interrogentur, si notitiam habent, & potentiam pellendi malas nubes, cur non etiam norunt, & possunt adducere, & evocare tempore squaloris, & siccitatis in agros nubes bonas, & salutaris? Cur non etiam fulmina, & ignem de cælo cadentem, ut incendiis domos absumentem valeant arcere, ac extinguere? Cur non etiam sciunt conjurare ventorum turbines, & aquarum eluviones, quibus sata, & domus, & arbores quandoque à malis Angelis sternuntur, & abripiuntur? Cur igitur si ad hominum commune bonum hæc ars, aut potestas à Deo illis tributa, beneficentia Dei ad unum hoc ab illis restringitur? Unde apparet, illos hæc ex pacto cum dæmone saltè implicite operari. Hæc Delrius.

§. I V.

285
Similis effectus est destructionis insectorum quodam arte facta.

Praxis eorum explicatur.

Ut superstitionosa condemnatur.

Alii sunt, qui vindicant sibi artem quandam, aut potestatem peculiarem, ut à Deo concessam expellendi, necandique campi brucos, locustas, cantharos, & alia insecta, atque vermina, quæ fructus, radices, & femina depascuntur, & spem agricolarum deludunt; & tales multis in locis solent à rusticis quotannis magno pretio accersiri.

Praxis esse solet hujusmodi. Impostor iste se judicem constituit: comparent coram eo duo procuratores: Unus causam populi agens fungitur vice accusatoris. Alius à Vicario Episcopi, vel Regio officiali loci constitutus vicem subit Rei pro locustis, vel aliis insectis; Litem contestantur, & servantur processus ordinarii, omnes trice, ac more, ac dilatorii termini. Tandem in causa concluditur, & bellus Judex fert sententiam, qua insecta illa, jubet, intra certum dierum spatium terminis illius territorii excedere, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, &c.

Quis autem tam ignarus, qui dictam artem non judicet prorsus superstitionis? Apertior enim est hic superstitio, quàm ut queat regi. Quare jure merito ab omnibus Doctoribus sanctis condemnatur: eò quod lis instituat cum creatura irrationali, quæ quid agatur nec scit, nec sentit, nec potest intelligere. Et cum illa insecta naturaliter nascantur, quis non agnoscat, injustam esse excommunicationem latam in eas creaturas, quæ nec mortaliter, nec venialiter peccare possunt? Blasphemum insuper est hanc sacram Ecclesiæ censuram sic derisui, & ludibrio habere: non secus ac si quis sub pœna excommunicationis latæ sententiæ juberet canibus, nè latrarent, & lupis, ne ulularent: aut vulpem absolveret à rapinis gallinarum, &c.

Quod idem fermè dicendum etiam de his, qui dæmoni præcipiunt sub excommunicatione latæ sententiæ, ut ex corporibus, vel locis exeat: quia excommunicatione sæpius utitur Menghus in suis Exorcismariis, Zacharia Vicecomes, Florianus Canalis, & plures alii antiqui Exorcistæ. Quare prædictam artem eruditè improbat Cirvelus de Superstit. 3. par. cap. 10. Delrius Disquisit. magic. lib. 3. q. 4. sect. 9. & in Anacephalæosi. monit. 11. Sanchez lib. 2. in Decalogi præcept. cap. 42. num. 39. Sotus lib. 5. de justit. qu. 12. art. 2. & lib. 8. qu. 3. art. 3. & Navarrus lib. 5. Consil. tit. de sententia excommunic. in 1. editione & Valent. 2. 2. disp. 6. q. 8. punct. 2. Si ergo effectus sequitur ex hujusmodi adjuratione, putà, insectorum expulsio, fatendum est, provenire, non à Deo, qui tales formulas non instituit: neque ab Ecclesiæ consuetudine, cum eas non approbet: ergo à dæmone ex pacto explicito, vel implicito inito cum eorum impostore, vel conjuratore.

§. V.

286
Talis est litis contestatio

A Prædicta litis contestatione non differt illa, qua aliqui ut dæmonem expellant ab aliquo loco: vel ab ejus jurisdictione aliquem magum, vel maleficum

cum volentem se ad Deum convertere, eripiant, constituunt Judicem, & duos Advocatos eodem modo, quo supra nu. 285. litem contestantur, processus servantur ordinarii, & cetera acta judiciaria perficiuntur: ut hoc nostro *avo*, quosdam etiam Lectores Theologos in variis Italiz Civitatibus fecisse mihi à fide dignis relatum est, de quibus fusè infra nu. 700.

inter demonem, & maleficum se ad Deum convertere volentem.

§. V I.

Sed qua potestate, ac vi præsumunt, dictum pœnitentem è faucibus infernalis eripere Draconis? Humana, an divina, vel ecclesiastica? Si humana: Instituant litem, ut lubet: quòd tandem oleum, & operam perdent, cum non sit potestas super terram, quæ dæmoniæ potestati æquiparari valeat. Si divina; & ecclesiastica: cur sub lite ponere quod Deus per se, ac per suos ecclesiasticos ministros liberè exequitur, non obstantibus quibuscunque dæmonis insultibus, & apparentibus rationibus, & argumentis, qui tandem confusus recedere compellitur?

287

Quare hujusmodi lites contestatio, ac processus institutio, cum graviter Deum offendat, maximè divinam ejus omnipotentiam, qua dæmonis potentiam deprimat: Sapientiam perfectissimam, qua technas ejus dissolvit, ac bonitatem summam, qua malitiam illius confundit; & novi pœnitentis miseriam sublevari, & imbecillitatem roborat: Nec non Ecclesiasticam vituperet potestatem, utique à Christifidelibus ut superstitiosa, & à versipelli dæmone adinventæ prorsus est detestanda, & abominanda. Et cum aliquem, evenit, quandoque à diabolo castris aufugere, & ad ovile Christi, & Ecclesiæ se recipere, Theologi Exorcistæ periti curæ se committat, qui per assiduas in Christi fidem instructiones, peccatorum, ac pastorum detestationes, abrenuntiationes, sacramentalem confessionem, per iteratos actus confidentiæ in divina bonitate, ac clementia, ac in virtute Sanctissimi Nominis Jesu, ejusque validissima, tutissimaque protectione confirmare studeat; dæmonisque imperus præceptis ecclesiasticis divino Nomine Jesu interposito continuò cohibere satagat. Quod certè sine lite, sed cum securitate victoriam assequetur, ut constat de Sancto Cypriano prius mago, sed postea sancto supra to. I. pag. 33. n. 123. relato.

§. V I I.

Huc referendi sunt illi effectus, qui à quibusdam rebus naturalibus purè, verbis, herbis, plantis, metallis, lapidibus, particulis corporis humani, vel bruti animantis, vel aliis id generis provenire dicuntur, quæ planè non possunt esse causæ ex se habentes virtutem ad tales effectus producendos, cum illis virtutes sint longè superiores.

288

Huc referuntur effectus immunitatis à variis periculis.

Imprimis venit effectus ille immunitatis (ut ita dicam) ab omnibus effectibus contingentibus adversis, & à quocunque hominum læsione. Promittunt cuicumque, qui secum desert charram virginem baptizatam, idest, cuticulam, qua infantis caput nascentis est involutum, quam prius posuerint sub mappas altaris, dum sacerdos celebrat: promittunt, inquam, ipsi securum ab inimicorum offensionibus, à gladio, igne, morte violenta, & aliis hujusmodi periculis. Vide supra num. 170. & in fine tom. I. num. 154. Pariformiter cuicumque secum deferenti nomina hæc: *pion per * donna ** &c. cum quibusdam aliis verbis sacris, crucibus, ac nominibus incognitis nihil planè significantibus quæ dicunt à Sancto Alexandro missa Ruperto Regi; pollicentur immunitatem ab omnibus periculis. Dicunt, quòd non poterit à ministris justitiæ è medio tolli: non poterit ferro occidi, aqua submergi igne comburi, si uxoratus non diligitur ab uxore; vel uxor à marito, statim ab invicem se diligunt: mulier parturiens absque dolore pariet: non poterit

terit

terit mori absque confessione: si sanguis è naribus, vel vulnere emanare non cessat illicò per dictam epistolam sisti comprobatur.

Sed præcipuè hæc promittuntur illi, qui apud se defert scriptam sequentem epistolam: *Cruce Christi &c. Crux Christi veniat &c.* cum nominibus trium Magorum, quæ sunt *Gaspar, Melchior, Baltassar*: quatuor Evangelistarum, & aliis: cum quibusdam crucibus interpositis.

Sunt aliæ similes formulæ, in quibus varii interponuntur characteres, ac litteræ cum variis punctis ac signis: dicentes: valere ad hoc, ut quis à suo domino diligatur.

Huc spectat quod fertur de Alicorno, quem gestantes apud se, antiqui dicebant: vel bibentes in scyphis ex illo cornu factis, eo die præservari à quacunque specie ægri tudinis; eique non posse nocere ignem, ferrum, venenum, nec aliquod adversum.

§. VIII.

289
Quæ omnia
ut supersti-
tiosa demon-
strantur.
Variis ratio-
nibus.

Sed hæc omnia merè esse superstitiosa, & à dæmone per suos magos, ac maleficos diffamata, quis ibit inficias?

Superstitio enim ibi est in falso cultu, qui tribuitur illis verbis, characteribus, ac signis: & ab eis expectatur, quod à solo Deo provenire potest. Quis enim potest nos à cunctis præservare periculis, putà à ferro, igne, aquarum submersione, cæterisque infortuniis, nisi solus Deus? Quis potest impedire, ne quis repente moriatur; sed tempus habeat, se ad pœnitentiam disponendi; illumque excitare, ut sua detestetur peccata, nisi solus Deus? qui gratia sua peccatorem prævenit, & excitat, ut per liberum arbitrium actus eliciat doloris peccatorum suorum: ut habetur ex Concilio Trident. sess. 6. cap. 6. *Si quis dixerit peccatorem sine præveniente spiritus sancti gratia pœnitere posse, anathema sit.* Videas ergo, quomodo in hisce periaptis attribuitur creaturæ, quod soli creatori convenit: dum gestans tales characteres dicitur præservari, & fieri immunis ab omnibus periculis, & evadere impassibilis. Similiter mori non posse sine confessione; quoquid absurdus?

Præterea libertas arbitrii tollitur. Nam huiusmodi effectus pendent ex libero arbitrio. Si enim loquimur de immunitate ab offensis, & impassibilitate, hæc dependet ex libero usu utriusque hominis, scilicet, percutientis, & perculsi; circa quem usum nihil possunt causæ naturales; & præterea sæpe per accidens pendet ex casuali occursum, vel occasione. Quod si intelligatur immunitas esse ex parte corporis perculsi: ut scilicet, taliter sit effectum, quod licet vulneretur, vel fortiter pungatur, lædi non possit, etiamsi nulla arma defensiva habeat præter gestationem, ver. gr. chartæ virginis, amuleti; vel alterius similis involucris: vel certæ scripturæ, vel characterum, &c. Tunc etiam evidens est, nec in his rebus, nec in ulla causa naturali posse esse virtutem ad talem immunitatem præstandam. Estò bibentes in scyphis ex cornu illo Alicorni præserventur ab aliqua egritudine propter aliquam insitam virtutem oppositam illi ægitudini; non tamen vim habet præservandi ab omnibus: & eo minus à periculis fortuitis, & à malis ab extrinseco venientibus: Ita Andr. Baccius Med. disc. de Alicorno p. 3.

Adhuc tollitur libertas arbitrii, dum dicitur, quod talia gestans periapta non potest mori sine confessione: Quod enim quis confiteatur peccata, hoc libere facit, & potest etiam non confiteri; si autem sic verum esset: tunc necessario & coactè confiteretur, sic confessio non esset libera, & voluntaria; ac liberum arbitrium non esset liberum; sed coactum, quod implicat contradictionem.

Cum ergo prædicta periapta nullam ex se virtutem habeant tales producendi effectus. Si quandoque aliquem producunt, quod non semper evenit, nec omnia, quæ promittuntur, adimplentur; oportet adhibeantur ut signa, ad quorum præ-

sentiam aliquis alius operetur: non Deus: quia ipse talia signa non instituit: nec in eis aliquid est, quod Deum deceat; nec quod pietatem promoveat: nec Angelus sanctus: quia Angeli sancti non se immiscent his vanis, ac prorsus rebus inutilibus. Dæmon ergo, qui ex pacto concurrit ad tales aliquando præstandos effectus licet imperfectè, ut tandem eos decipiat, & ad interitum pertrahat, ut dictum est supra n. 282. *hujus disputationis.*

§. IX.

Simili superstitione vitiatur illi effectus, qui ex quibusdam rebus naturalibus dicuntur evenire, licet falsò, cum ad tales effectus nullam vim habeant naturalem.

Horum exempla congerit Annæus Robertus l. i. *rer. judic. c. 5.* Chartam servilii contra lippitudinem apud Plinium lib. 28. Periapton Periclis Plutarc. in *Pericle.* Anulum ferreum Tralliani contra colicam lib. 9. in fine. Alia id generis ab aliis recensentur. Radicem Bryoniæ siccata, & collo appensam: & palmam Christi à maleficis, & veneficis hominibus securos reddere censet Federicus Jametius Medicus. Nec minus esse ad id efficax argentum vivum appensum, vel gestatum: vel pulvinari subjectum idem testatur. Artemisiæ manu contractam nocentes feras, ac dæmones fugare, docet Fernelius. Pendaetis solis ortu lunæ crescente, evulsam ad fascinationes, & dæmonia valere testatur Mesues. Buphtalmum collectum crescente luna, dæmones, mala medicamenta, ac fascinationes demoliri, tradit Averroes. Peoniam collectam antequàm sol oriatur, & suspensam medicamentis malis, & fascinationibus esse adversam, ac dæmonis nocturnos incursus expellere, affirmat Avicenna. Mandragoram ad id conducere, contendit Plinius. Cippi suffutum malum spiritum abigere, lunaticos restituere, si cum spuma tauri ab ortu solis usque ad ortum lunæ diebus triginta adhibeatur, recolit Nicolaus Myrepsius *sect. 2. ant. 298.* Rhamnum, si illius rami valvis, fenestrisve imponantur, veneficia arcere, ait Dioscorides lib. 2. *ex vulgi opinione.* Rostrum lupi, seu pellem è cervice solidam veneficiis resistere villarum portis præfixam, testatur Plinius.

Quæ omnia nullam habere virtutem physicam ad dæmones pellendos, vel maleficia destruenda latè demonstratur infra *disp. 2. p. 2.* Ideò si aliquem quandoque producant hujusmodi effectum, fieri à dæmone concurrente ex pacto implicito ut sic homines, Exorcistatus à remediis avertat ecclesiasticis, & fidem suam collocent in hisce rebus vanis, & inutilibus.

§. X.

Nec miror, quòd prædicti Medici prædictis rebus corporeis vim hujusmodi adversus dæmones, ac veneficia tribuerint: Illi enim rebus naturalibus tantum addicti, nullam ferè, aut paucam rerum spiritualium cognitionem habuerunt; idcirco in his, quæ ad Deum spectant, & animæ concernunt, infinitis propemodum erroribus fuerunt implicati. Sed mirandum sanè quòd multi Exorcistæ in suis Exorcismariis, & præcipuè R. Florianus Canalis libro, cujus titulus est; *Del modo di conoscere, & sanare i maleficiati trattato primo parte 3. loquens de remediis corporalibus ad depellenda veneficia cap. 10.* ponit omnia prædicta, & plura alia tantum efficacissima ad dæmones arcendos, & maleficia depellenda: nec advertit, prædicta remedia omnia esse superstitiosa: quia res sensibiles nullam vim physicam contra dæmones, qui sunt spirituales substantiæ habere possunt: ut fusè explicatur *disput. sequenti par. 2.* Ideò effectus ab hisce rebus prodeuntes, cum non sint naturales, neque à Deo, neque ab Angelis bonis, ut sæpius dæmonstratum est, à dæmone esse convincuntur; & per consequens non physici, sed hyperphysici superstitiosi nuncupandi.

§. XI.

290

Ita sunt effectus illi, qui dicuntur evenire ex rebus naturalibus, quæ tamen non habent vim ad illos producendos.

291

Errant Medici, & Exorcistæ, qui talia asserunt.

§. X I.

292
An Galli cā-
tus dissipet
strigarum
conventus?

TAndem hūc referri potest id, quod refert Delrius *lib. 6. Disqu. mag. cap. 2. sect. 1. q. 1. n. 7. de Gallicantu*, quem ferunt vim habere quādam dissipandi maleficia: Quod probat auctoritate Nicolai Remigii nonnulla exempla referentis, quibus ostendit, ad galli cantum dæmonem striges, quas vectabat, deiecisse, conventusque ipsarum strigum hoc canore fuisse dissipatos. An ergo iste effectus physicus sit, vel hyperphysicus attendamus.

Si Philosophi circa hoc suam aperirent mentem, dicerent, effectum esse physicum: quia confugerent ad dissidium naturale gallinacei cum leone, & serpente: sed frustra: quia diabolus dumtaxat metaphoricus est serpens, ac leo: nec maiorem vim habet cantus oscinis hujus, quā cuculi, vel corvi, aut alterius avis. Ideo superstitiosum est, credere, dæmones galli cantu sub aurora vinci ex vi illius cantus naturalis: cum virtus dæmonis major sit quacunque virtute naturali super terram.

§. X I I.

293
Qua de causa
possint dæ-
mones odisse
galli cātum?

Quare siquid veritatis huic experimento subest, crediderim potius cum Delrio, quem sequitur Ignatius Lupus *p. 3. Edicti S. Inq. l. 15. dist. 3. art. 1. diff. 1.* tenebriones istos galli cantum odisse propter mysterium aliquod ipsis odiosum. Videlicet vel quia diei prænuntius ales ad Dei laudem homines excitat, ac tunc Religiosi surgunt ad horas canonicas recitandas Deum laudandum, & glorificandum, multaque peccatorum genera, quæ obscuro suo peplo nox obtexerat, solari lampade dispelluntur. Vel quia Dominica resurrectione commemorat se triumphatum, & collisum, quæ post noctis medium contigit. Vel quia meminit penitentiae Petri Apostoli ad galli cantum, inchoactæ, in quo capit amarè flere, & electissimi sibi boli sic erepti. Hæc certè digna consideratione videntur Ecclesiæ, quæ cum B. Ambrosio concinit de Gallicinio in laudibus diei Dominicæ:

*Præco diei jam sonat
Jubarque solis evocat.
Hoc excitatus Lucifer
Solvit polum caligine
Hoc omnis errorum cohors
Viam nocendi deserit.*

(en unam causam)

*Hoc ipsa petra Ecclesiæ
Canente culpam diluit.
Gallus jacentes excitat
Et somnolentos increpat,
Gallus negantes arguit
Gallo canente spes redit,
Ægris salus refunditur,
Mucro latronis conditur,
Lapsis fides revertitur.
En alias causas prædictas.*

ARTICULUS II.

A Malefico agente ejusdem demonis virtute.

§. I.

Solet quidem dæmon propria virtute seipso multa sive in perniciem sive in commodum hominum operari, quorum operum effectus hyperphysici nuncupantur. Sed cum innumeros habeat affeclas, quos optat ab hominibus honorari, ut sic facilius alios pertrahat in narsam suam; ideo persæpè ipsis mediantibus multa præstat, ut etiam supra dixi, *ubi de causa externa, & remota superstitiosæ curationis*: quæ cum rerum naturalium vires superent, & excedant, effectus hyperphysici sunt appellandi: quatenus à maleficio per ejusdem dæmonis virtutem operantis sive expresso, sive tacito, & implicito cum ipso inito provenire dignoscuntur.

Horum effectuum præter eos, de quibus variis locis supra in processu totius disputationis sub aliis titulis actum est: nonnullos in hoc ultimo articulo adducam procedentes ex imaginibus, & figuris dictis astronomicis. Solent enim quidam magi, vel eorum sectatores quasdam fabricare imagines ex auro, vel argento, vel alio metallo, vel cera, aut altera materia ad certas constellationes; vel certo character: aut in forma imaginis alicujus astri: quas dicunt miram habere efficaciam ad morbos auferendos; aliosque miros præstandos effectus, ut ostendimus *supra tom. 1. disp. 1. n. 21. & disp. 4. ejusd. tom. n. 781. & seq.*

De quibus quidam astruunt, quòd licet ex materia sola, seu forma naturali non habeant hanc virtutem; tamen si fabricentur peculiari modo per artem cum talibus figuris, seu characteribus, & sub tali constellatione cælesti inde accipere posse virtutem intrinsecam ad tales effectus; ideoque non posse colligi pactum cum dæmone.

§. II.

Quam evasionem approbat Cajetanus 2. 2. qu. 69. artic. 2. defendendo imagines astronomicas, quando sine aliis characteribus, vel numeris, aut certis punctis sunt; sed solum cum imagine alicujus signi cælestis: ut Leonis, Virginis, & in certa constellatione: & solum dicitur talis imago esse utilis contra aliquem morbum: ut contra dolores renum: vel contra melancholiam: vel ad alium similem effectum non esse superstitiosas.

Basis, cui innititur Cajetanus est: quia ille effectus non est supernaturalis; sed fieri potest per artem medicinæ, & herbas medicinales. Non ergo superstitiosum est, credere, imaginem auream, vel argenteam, ver. gr. fabricatam in tali constellatione, & cum illa forma signi Leonis talem habere virtutem medicinalem ex impressione cælesti, quam aurum, vel argentum sine illa imagine non haberet, quia illa figura per conformitatem ad astra potest esse dispositio ad recipiendam ab astris talem influentiam, & virtutem, quas aliàs non reciperet. Nam figura secundum se potest aliquo modo ad actionem conferre, ut patet in instrumentis artis, & in rotis, & organis mathematicis, & in motu gravium, in quibus figura juvat naturam, & in viventibus figura est magna pars organizationis. Ac denique conformitas ad astrum in tali figura potest etiam conferre ad suscipiendam influentiã ejus.

Cum ergo influentiæ cælestes sint nobis occulte, non videntur tales imagines astronomicæ si simplices sint, damnandæ. Secus autem (inquit) est, si addantur alii characteres, quia illi sunt impertinentes, & nihil conferre possunt ad actionem. Et ideo solum possunt adhiberi, ut signa indicantia pactum cum dæmone.

294

Demon ut suos honoret affeclas, multa præstat per ipsos quæ effectus hyperphysici appellantur.

Ut sunt effectus ab imaginibus astronomicis provenientes.

295

Quid de his sentiat Cajetanus?

Ejus positionis fundamentum.

§. III.

§. III.

296
Quod ut superstitiosum.

Primò fuit
condemnatum
à D. Th.

AT quis ex probis Theologis hanc velit admittere evasionem? Nonne reverà superstitiosa, & nulla probabili ratione fundata? Et ut omittam alias imagines, quæ cum superstitiosis cæremoniis, & characteribus variis modis formantur: de quibus *supra tom. I. n. 781. & seq. & 786. & sequentibus*: etiam in simplicibus nullam mihi videtur habere probabilitatem opinio Cajetani.

Et primò illam simpliciter prius condemnavit D. Thom. 2. 2. q. 96. a. 2. ad 2. ubi optima ratione sic discurret: Forma artificialis non potest habere virtutem agendi ab artifice: quia solum procedit ab idea, seu conceptione mentis, quæ non est activa (actione, scilicet, & alteratione naturali) nec etiam ex sua natura talem habet vim, quia solum confurgit ex compositione, ordine, & figura, quæ nec sunt principia agendi, nec disponunt ad recipiendum virtutem agendi ex influentia cælesti. Ideòque falsum est, quod Porphyrio videbatur, ut testatur Augustinus l. 10. *de Civit. Dei cap. 9. & 11.* Herbis, & lapidibus, & animantibus, & sonis certis quibusdam, ac vocibus, ac figurationibus, atque figmentis, quibusdam etiam observatis in cæli conversionibus, motibus syderum fabricari in terra ab hominibus potestates idoneas syderum variis effectibus exequendis, quasi effectus magicarum artium ex virtute cælestium corporum provenirent. Subditque Augustinus; *Totum hoc ad dæmones pertinet, ludificationes animarum sibi subditarum. Unde etiam imagines, quas astronomicas vocant, ex operatione dæmonum habent effectum.* Sed cum Augustinus ibi indistinctè loquatur de figuris, & aliis vanis cæremoniis, & observantiis, sinamus, huic sententiæ se subscribat D. Joan. Chrysostomus, qui *homil. 8. in Epist. ad Coloss.* optimè scribit contra easdem imagines astronomicas.

§. IV.

297
Ejus rationes
nullius esse
momenti ostenduntur.

AT si majori studio Cajetani rationes perpendamus, nullius esse momenti inveniemus. Figura enim nunquam est activa, nec proprium principium agendi; solumque ad motum localem confert; & ad actionem instrumentorum, vel agentium, quæ per motum localem applicantur ad agendum. Et tunc etiam figura solum disponit, ut agens, vel instrumentum possit facilius, vel commodius applicari huic, vel illi loco prout ad actionem intentam expedit. Et quoad hoc meritò utilem esse, non negamus; quia per motum localem tenditur ad Ubi: ipsa autem figura servat proportionem cum Ubi; illique naturaliter commodatur; ideòque ad localem applicationem deservit. Ad alterationem verò, vel ad naturales effectus, & virtutes, qui per alterationem fiunt, per se nihil confert.

Nec potest intelligi, quid figura solis in metallo, lapide, aut ligno descripta ad hanc, vel illam cæli influentiam recipiendam conducat. Nec enim lignum melius comburitur eò quòd sit hujus figuræ, vel illius, nisi deserviat, ut melius applicetur. Superstitiosum autem esset, imaginem ignis in lapide depingere, ut actionem ignis melius reciperet.

Distinctio autem illa Cajetani de figura, ut figura est: vel ut est forma artificialis, planè frivola est: Nam illa denominatio formæ nihil prorsus addit, nisi vel habitudinem ad artem: vel ad subjectum, quod informat. Vel certè forma illa physicè spectata potest concludere alias qualitates, quæ ordinariè activæ non sunt; sed colores aliqui, qui ad recipiendam virtutem agendi non disponunt; nec in his imaginibus astronomicis solent considerari: ut eruditè probat etiam Benedictus Pererius *lib. I. de magia c. 9.*

§. V.

§. V.

Quid dicam tandem de illa consonantia, quæ à Cajetano spectatur inter imaginem, & astrum, seu signum cæli, nonne est tantum quædam relatio, vel extrinseca denominatio? Quid igitur conferre potest ad influentiam? Eò magis, quòd hæc conformitas non est vera, & naturalis: nec enim in cælo est vera facies Leonis, aut externa forma Scorpionis, Tauri, & similia; sed ex variis dispositionibus astrorum variæ figuræ, vel imagines sunt ab Astrologis excogitatæ, & accommodatæ ad distinguendas partes Zodiaci: vel explicandas virtutes, & numerum stellarum, quarum habent majorem observationem: ut diximus supra to. I. disp. 4. n. 783. Potuissent autem aliis figuris, & modis illas depingere, vel explicare. Quid ergo talis pictura, quæ ex sola humana accommodatione, & inventione pendet, potest ad influentiam deservire?

298
Conformitas
figuræ ad
astrum nihil
conferre pro-
batur.
Pluribus ra-
tionibus.

Hinc ergo concluditur, non posse, certam virtutem ratione illius imaginis tali rei quasi infundi: quia per illam figuram non repræsentatur unum simplex astrum; sed congeries multorum, ex quibus videtur in cælo consurgere talis figura. Et licet inter illa astra fortasse aliquod sit præcipuum; tamen alia simul influunt, & habent diversas, vel contrarias virtutes; immò etiam aliæ vicinæ stellæ, vel planetæ tunc occurrentes influere possunt, & suam virtutem dare; ergo vanum est, putare, certam aliquam influentiam, & virtutem unius astri peculiariter imprimi.

Et præterea estò, posset hoc fieri, non potest ab hominibus cognosci; vel saltem difficillimè; Sunt enim occultissimæ hujusmodi influentiæ: præter impressiorem lucis, & quatuor simplicium qualitatuum vix aliæ influentiæ singularum virtutum cognosci possunt, præter eas quæ ad formas substantiales per naturalem generationem consequuntur, quas melius recipiunt herbæ, lapides, & metalla, quàm imagines arte factæ.

Ac denique licet aliquid astra influerent in tales imagines, incredibile est, ita immobiliter imprimi, ut postea semper durer.

§. VI.

Est ergo usus talium imaginum superstitiosus: quia non possunt reverà exhiberi ut causæ; sed ut mera signa pacti sive expressi: sive taciti cum dæmone initi. Unde D. Bonaventura in *Hexameron*. & i. p. centil. ait. *Hanc observationem esse a Deo maledictam, & ab Ecclesia interdictam; Et quæ per astra procurantur, demonum illusiones, atque deceptionem esse.* Ideoque jure merito curatio per hujusmodi imagines à dictis magicis curatoribus exhibita quoad hujusmodi effectus hyperphysicos dijudicanda vana, illicita, ac superstitiosa.

299
Quare usus
talium ima-
ginum ut su-
perstitiosus
condemna-
tur?

Quam prohibent Summi Pontifices Sixtus V. *Constit. cæli, & terræ Creator*. & Urbanus VIII. prædictam Sixti constit. alia roborans: quæ incipit: *Inscrutabilis, & c. Non liceat* 26. q. 5. Quod confirmant Patres, Theologi, Canonistæ, Jurisperiti, & Medici, quos citatos videre licet supra to. I. disp. 4. n. 785.

A Pontifici-
bus, Canoni-
bus, Patrib;
Theologis,
Canonistis,
Jurisperitis?

Ex quo patet falsam esse, ac superstitiosam opinionem Mercurii Trimegisti, Marfilii Ficini, & Victoris, supra allegatam tom. I. disp. I. n. 21.

Estò, quòd adhibitis certis seminibus sub certo astrorum situ, & concursu stellarum brevi tempore opus aliquod exurgere possit, quod aliàs longioris temporis moram plurium causarum concursu requireret, ut Mercurius Trimegistus loc. cit. ostendit: Attamen quia difficillimum est, cognoscere, quando fiat hujusmodi cursus, vel positio siderum: & qualis materia sit adaptabilis, & quomodo adaptetur; ideo ut plurimum, qui talia operantur, de consortio dæmonis sunt suspecti.

§. V I I.

300
De annulis
idem asseri-
tur quibus
dicitur dæ-
mon alligari
Quod super-
stitiosum esse
ostenditur.

Hisce effectibus hyperphysicis non absimile est quod vulgò fertur: dæmo-
nem, nempe, ab homine aliqua arte in annulis, phialis, pixidibus vascu-
lis, imaginibus &c. alligari, & ad danda responsa cogi posse.

Si enim Magos audire velimus, jactant se hanc potestatem recipere à scien-
tia magica. Quod etiam asseverabat magus ille Jurisperitus de quo supra *tom. I.*
disput. 3. num. 546. qui dicebat mihi, omnes magos, qui scientia magica, ac ne-
cromantica pollent, sicut se pollere fatebatur, ex vi hujusmodi scientiæ, ac per
liberum arbitrium facultatem habere dæmones compellendi, evocandi, cogen-
di, eosque annulis, phialis, cæterisque rebus alligandi: præterea eos decipere
posse, & illudere; nec tamen ab eis posse decipi, aut illudi: Cujus stultitiam
sæpius arguens, argumentis ad hominem ex ipsiusmet magicæ artis operationi-
bus, circulis, invocationibus, adorationibus, in quibus magi non dæmonum
dominos, ac patronos; sed servos, ac captivos seipso exhibent; ideòque nec
illos decipere aut compelli; sed ab eis decipi, & captivos detineri: de errore suo
convincebam. Nam certum est, & indubitatum, dæmonem ab homine nullo mo-
do ad aliquid naturaliter compelli posse: quia dæmon omni virtute humana
superior est; homoque in naturalibus quocunque dæmone natura, ac potesta-
te longè inferior est. Quomodo ergo poterit inferior superiorem compellere?
Quam virtutem habere possunt illa verba magica, illi characteres, circuli,
& instrumenta corporea, & sensibilia ad spiritum potestate liberum incorpo-
reum natura quacunque re creata nobiliorem, ac potentiorum compellendum,
& invitum cogendum, ut alligatus maneat rei corporali, & responsa ad ma-
gi, aut alterius diaboli affectu libitum edat? Quis tribuit istis rebus, ac ver-
bis talem facultatem? Non Deus: quia ars magica à divina sapientia non pro-
cedit, ut latè probatum est supra *tom. I. disput. I. numer. 23.* Neque ab Ange-
lis sanctis: ut dictum *eodem loco numer. 27.* Ergo non nisi à dæmone, qui si-
mulat se decipi, ut decipiat, fingit se cogi, ut ad interitum hominem du-
cat. Cum enim dæmones certis locis, aut rebus includuntur, vel alligantur:
hoc fit vel imperio aliorum dæmonum superiorum, cum quibus pactum à ma-
go est initum, ut inferiores includant, & alligent; Vel ipsi dæmones spontè se-
ipso includunt, & alligant pacto cum eis inito expressè, vel occultè, ut id
faciant; cum primum certa verba, & carmina audiverint, aut incantamenta, &
veneficia mentis intelligentia persenserint. Finguntque se compelli, & cogi,
ut homines sic deceptos, & captivos in sui servitutem teneant: ut testatur etiam
Joan. Azorius *Institut. moral. lib. 9. c. 26.* Joseph Angles in *2. q. unica de Arte ma-
gica, & alii de superstit.*

§. V I I I.

301
Sic ille mo-
tus annuli,
quo pulsantur
horæ, ut
superstitiosus
reprobatur.

Tandem huc reduci potest motus ille annuli ad prolationem sacrorum ver-
borum, quo motu pulsantur horæ, & tot percussionibus annuli super cra-
terem: Quem effectum hyperphysicum esse, ac superstitiosum testantur San-
chez *tom. I. Decalog. cap. 40. num. 39.* Nider. *de decem præceptis Decalogi præ-
cept. I. cap. II. num. 25.* Synodus Priula Bergomi celebrata, ubi *de Arte Magi-
ca tit. 2. & nuper noster Ignatius Lupus part. 3. Edicti S. Inquisi. lib. 15. dist.*
unica art. 3. diff. 1. Ratio eorum est: tum quia virtus naturalis non præsumitur, ni-
si ostendatur: tum quia divina virtus inutilia non operatur.

Nec alimento suscepto ascribi potest horarum augmentum: quia æquè reperi-
tur quota diei hora, jejuno stomacho; ac roborata manu ex cibi sumptione; cum
tamen augeri, ac diminui deberet juxta augmentum, aut defectum virtutis natu-
ralis.

ralis. Nec est dicendum, hoc contingere ob accessum, vel recessum Solis; quia sic quando Sol est nobis magis vicinus, tunc multiplicaretur horarum numerus, quod non contingit.

Nec audiendi sunt, qui dicunt, hoc causari à motu pulsus: quia si ab eo motus annuli causaretur, tunc annulus percuteret craterem non ad certum numerum horarum; sed donec pulsus moveretur in digitis. Cum ergo moveatur non nisi ad certum numerum horarum, prout in horologio bene ordinato pulsantur, manifestum signum est, annulum moveri ab movente per intentionem, nempe, dæmone, qui implicite invocatus concurrit à motum illum præstandum; per consequentem effectum non esse naturalem, sed hyperphylicum, idest præternaturalem, ac prorsus superstitiosum concludendum est.

Conclusio Disputationis primæ.

A Peri benigne Lector mentis oculos, & ex prædictis vide, quàm abominanda, ac detestanda sit curatio dæmoniaca, & ab omnibus Christi fidelibus sollicitè fugienda, in qua tot crimina, ac scelera nefanda perpetrantur in Dei contemptum, Beatissimæ Virginis Deiparæ contumeliam, Sanctorum ignominiam, Sacramentorum, sacramentaliumque abusum, ac totius Christianæ Reipublicæ dedecus, perniciem, detrimentum, ruinam, ac perditionem: tuque Dei amore, ac timore præventus, ac munitus dijudica: ad quem spectet exercere huiusmodi magicam, ac superstitiosam curationem: Ad Medicos: an ad Theologos Exorcistas.

302
Concluditur, curationem dæmoniacam esse abominandam, ac detestandam, sollicitèque fugendam.

§. I.

SI ad Medicos pertinere fateris: scio, quod huic sententiæ se subscriberent nonnulli ex Medicis à pietate, ac religione alieni, superstitione verò ac perversitate admodum referti: Q. Serenus lib. de remediis. Aëtius lib. 8. cap. 5. Octavianus in Euporistis. Marcellus Empyricus in lib. ejus Medico. Alexander Trallianus passim, Aurelianus lib. chronic. cap. 1. Nicolaus Myrepsus sect. 2. antid. 298. & 406. & sect. 12. Columella, aliique antiqui. Ex recentioribus verò Marsilius Ficinus, Ludovicus Dulcis l. 3. de gemmis, Antonius Mizaldus in opusculis memorab. centur. & Pomponatius in lib. de incantationibus, asserentes, verbis, characteribus, annulis, sigillis, imaginibus, & incantationibus ad varios curandos morbos, aut mirifica opera perficienda vim inesse; Quod supra tanquam superstitiosum, ac diabolicum improbavimus.

303
Nec spectare ad Medicos. Quicquid asserant aliqui, qui pro naturalibus multa superstitiosa receperunt.

Hoc autem astruunt, eò quia solis adhærent experimentis; & quæ fieri vident, leviter nimis illis ipsis, quæcernunt adhiberi, mediis ascribunt de iis, quæ non vident nihil cogitantes: sicut & Platonici multi, & nonnulli etiam eorum sectatores nostri temporis physiologiæ minus addicti, magicis verò nugis nimis creduli facile pro naturalibus superstitiosa multa receperunt.

§. I I.

Sed quis horum perniciosissimum non judicat Philippum Aureolum aliàs, Bombastum Paracelsum, qui variis ejus operibus plura intexuit superstitione, ac impietate plena? Ex quibus quivis facile intelligere potest, nihil in hoc homine pietatis, aut sanæ mentis fuisse.

304
Præcipue Paracelsus, qui varia superstitiosa tradit

Primò docet lib. de celesti Medicina, & lib. de occulta philosophia, curationes morborum tam naturalium, quàm supernaturalium à dæmonibus per applicationem sigillorum, imaginum, characterum, figurarum in designata cæli constitutione, & certis metallis incisorum, & ægræ parti appensorum petendas esse. Nihilque referre, ut diximus supra num. 4. hujus disput. An Deus, vel

Angelus, vel diabolus, mundus spiritus, vel immundus ægro opem ferat, modo curetur æger.

Videas, quàm devotus diaboli orator, qui spreto divino auxilio, ad dæmonem hortatur confugiendum? Poteratne magis se prodere diaboli fautorem, quàm studere illius partes augere, eique plures servos, ac milites addicere?

Secundò agens de morbis hyperphysicis *lib. de morbo caduco* tum Medicos, tum ægrotos ad magicas operationes recurrere, docet. Nam Medicum instituens, ut in arte sua perfectus sit, & edisserens, quo pacto morbis magico artificio inflicti succurrendum sit, non erubescit asserere Medicum quandoque accedere debere ad vetulas, sagas, zigenepos rusticos, & circumforaneos, & ex ipsis artem suam addiscere, qui plus sciunt de istis rebus, quàm omnes Academiae professores. *Sic ægrotum edoceas*, ait, *si quispiam supernaturali morbo, vel dolore per in cantationem detineatur, illi nullum naturale remedium proderit; sed magicum remedium esse oportet, quo morbus tollatur, quali, & introductus.*

§. III.

305
Ejus errores
refelluntur.

ECce quàm bellum Medicorum se præbet instructorem, qui Medicos scientia physica imbutos vult accedere ad vetulas ignaras, & graveolentes, ad rusticos simplices, & idiotas, ut artem medendi valeant expiscari? Cur non dixisti, potiùs accedere ad dæmonem, (sicut aliàs consuluisti,) qui ipsis vetulis, ac rusticis magister fuisset doctior, atque eruditior? Metuebas forsan irrisum, ac fore à Medicis despectum? Sed majori irrisione, ac contemptu dignum te exhibuisti, dum Medicos vis edoceri à vetulis, & rusticis, qui sunt affeclæ, ac dæmonis discipuli. Nonne decentius ac nobilius instrui à magistro, quàm à discipulis? Quicquid enim sciunt, & operantur sagæ, ac rustici magi, ac malefici, hoc faciunt dæmone edocente, & cooperante. Velle igitur Medicos edoceri à sagis, ac maleficis, nil aliud est, quàm velle instrui à dæmone mediantibus ejus discipulis, & sectatoribus, quo quid vilius, absurdus, ac perniciosus, quàm pro magistro habere dæmonem, vel sectatores dæmonis?

Et licet morbis maleficis nullis proficit per se remedium naturale, quandiù maleficium durat: ut dictum est *supra n. 14. hujus disp.* & latè disputatur *infra disp. sequenti par. 2.* illicitum tamen est, & peccatum gravissimum in Dei Majestatem magicis uti remediis, (ut suadet Paracelsus) cum eorum agens primarium sit dæmon, à quo quicquid peragitur, licet quandoque in salutem hominum cedere videatur; in eorum tamen damnum, ac perniciem tendere conspicitur: Agens verò secundarium maleficus, qui domini sui mores æmulando, quicquid præstat, non nisi mediante dæmonis ope, ac potentia præstat. Cum medium, quo hujusmodi magica remedia perficiuntur, sit sacrilegum quoad personas, loca, cæteraque cultui divino dicata, ac sacrata: superstitiosum, vanum, mendax, inutile, ac perniciosum: Finis verò quem dæmon intendit, & ad quem hujusmodi curationes tendunt, impius, noxius, ac scandalosus: Quis ergo ex Medicis asserere audeat ad Medicos spectare, dæmoniaca uti curatione ad tollendos morbos sive naturales, sive supernaturales, ut temerariè suadere præsumit Paracelsus? Nemo utique, si doctus, si pius, si catholicus, si verus Dei amicus; sed hujusmodi magicam curationem toto cælo abominabitur, ac detestabitur.

§. IV.

306
Nec ad Exorcistas spectat
ullo modo
licet for-

SI ad Theologos Exorcistas spectare asseveres. Tibi fortasse favere videtur quidam Canonista, qui vixit anno 1454. nomine Felix Malleolus, & fuit Canonici Tigurini; sed de hæresi tantum non damnatus. Hic Malleolus *integrò libello duorum tractatum de Exorcismis* se patronum præbet hujusmodi precationum,

tionum, & medicamentorum. Plurima hujus opuscula aliàs circumferebantur; sed in plerisque sunt multa temeraria, erronea, & scandalosa; quare maturo, & sapienti consilio Ecclesia Romana ejus nomen inter primæ classis prohibitos scriptores, quorum cuncta scripta sunt vetita, retulit. Iste variis utebatur formulis verborum, quo suo proprio penu conficta, suoque idiomate, ac quodam rythmo pronuntiabat, ad morbos tollendos; quas dicebat etiam proficere, mutatis mutandis contra lumbrices, & vermes, qui animalium viscera corrodunt. Asserebat etiam quandoque licere dæmonum uti ministerio, eosque ad hoc invocare; aliaque astruebat. Sed omnia erronea, absurda, & ab omni pietate, ac christiana religione aliena; quæ omnia doctissimè, & acutissimè refelluntur à Delrio lib. 3. *Disquis. magic. p. 2. q. 4. sect. 8.* & à nobis satis sufficienter ex dictis hujusce disputationis remanent improbata.

tasse hoc assereret quidam Felix Mal-leolus. Qui variis utebatur formulis superstitiosis. Quæ erroneæ esse ostenduntur.

§. V.

Sed utinam in ejus palestra non erudiantur etiam quamplures hoc nostro ævo non tantum ex illis, qui nequidem à limine salutarunt sacra eloquia, & sanctorum Patrum monumenta, ex quibus cognitio diabolicas fraudes discernendi hauritur; sed ex iis quoque, qui licet doctores non sint, doctoratus tamen titulo gloriantur. Experientia enim docet in dies: Si quandoque aliquo afficiuntur morbo sive naturali: sive supernaturali, nullum ponere discrimen: An curatio habeatur per media licita, vel illicita, dummodò optatam consequantur sanitatem. Idcirco alii certas adhibent formulas, putà verba ignota, falsa, & apocrypha, nihil coherentia, absurda: aut sacra, seu detorta ad alienos sensus. Alii utuntur certis characteribus, imaginibus, figuris, & sigillis. Alii quosdam exercent actiones, vel motiones, quæ omnia nullam ex se virtutem habent naturalem ad hujusmodi effectus producendos; sed mera sunt signa pactitacitè, vel expressè cum dæmone initi.

307
Multi ei similes sunt hoc nostro ævo, qui à dæmone sæpius decipiuntur.

Mitto illos, qui Exorcistæ numerè fungentes solo nomine contenti, quæ sint partes sui muneris prorsus ignorantes, opera arti suæ debita prætermittunt, nec in Nomine Jesu, ut ipsemet docuit *Marci ult.* dicens *Signa autem eos qui crediderint: hæc sequentur: In Nomine meo dæmonia eiicient;* nec potestate sibi ab Ecclesia tradita in ordine Exorcistatus dæmones eiicienti freti; quibusdam ritibus, ac verbis, dæmones expellere contendunt: vel à diabolo instructi variis utuntur herbis, lapidibus, mineralibus, quorum catalogus texitur à Floriano Canali in suo lib. *del modo di conoscere, e sanare i maleficiati tract. 1. part. 3. cap. 10.* aliisque id generis ad talem effectum producendum prorsus vanis, inutilibus, ac superstitiosis, quæ dæmon mendacii pater de veritate dicenda ab Exorcista conjuratus, depromit, maximamque habere efficaciam ad dæmones expellendos, ac maleficia destruenda asseverat, ut sic Exorcistam à veris, ac sacris à Christo, & ab Ecclesia institutis remediis avertat ad hujusmodi vana, inutilia, & superstitiosa. Quod ut facilius credat ignarus Exorcista, fingit versipellis maximam vim pati; ideòque differt hujusmodi secreta manifestare pharmaca, interim clamoribus, & ululatibus replens domum, & tecta; protestansque se coactum, & invitum tale depromere remedium.

§. VI.

Quid autem hujus rei sit in causa: Si Theologus Exorcista maturis, & attentius illas interrogationes dæmoni faciendas ab Exorcista traditas à Hieronymo Mengho, à Viadana in suo Flagello, ac in Fusti dæmonum, sæpè, ac sæpius repetitas in omnibus suis operibus: nec non etiam à pluribus aliis

308
Quod provenit ex interrogationibus quæ dæmoni

Brogn. Alexicachon.

K 3

Exor-

facienda in
antiquis
Exorcisma-
riis prescri-
buntur.

Exorcistis mentis oculis considerabit: nempe, quòd *Exorcista dæmones interroget, ut dicant: Per quam personam sint expellendi; Per quem Sanctum: Quibus verbis magis crucientur; Si sint aliquo pacto, vel maleficiis ligati; quomodo illud maleficium possit dissolvi*, utique adinveniet, per huiusmodi interrogationes non tantum Exorcistam coram dæmone se prorsus ignarum in arte exorcistica fateri, sed etiam latam januam, & viam aperiri ad innumeras superstitiosas curationes; quod à nemine, quos hucusque legerim, credo, fuisse observatum.

Quibus Exor-
cista se igna-
rum prodit.

Seipsum, inquam, Exorcista per tales interrogationes ignarum profiteretur. Nam dum quærit: *Per quam personam sint expellendi*, ostendit quòd non credit, vel nescit se habere potestatem à Christo, & ab Ecclesia sibi traditam dæmones expellendi: nec confidit se eos expulsurum. Dum interrogat: *Per quem Sanctum*: fatetur se ignorare, quòd dæmones è corporibus obsessis expelluntur ab Exorcistis, ut Ministris, quibus ab Ecclesia data est huiusmodi potestas contra dæmones; ignoratque se esse ministrum ratione ordinis Exorcistatus ad tale munus obeundum specialiter deputatum. Dum quærit: *Quibus verbis magis crucientur*: manifestat apertè se nescire: quænam verba à Christo sint instituta ad dæmones eiiciendos, videlicet *In Nomine Jesu*.

Ac diaboli
discipulum
constituit.

Sic per huiusmodi interrogationes Exorcista ostendit se apertè diaboli constituer discipulum; & dum tali fungitur munere secundum regulas prædictas, nil aliud agere, quàm quotidie à diabolo magistro suo (quem tamen subditum putat) per præcepta, & conjurationes aliquod expiscari secretum: quo quid absurdius, ac detestabilius? ut fusiùs infra *disp. 4. num. 681*. Dum tandem quærit: *Si aliquo pacto, vel maleficio sint ligati; & quomodo illud maleficium possit destrui*: ostendit, se credere, quòd illa signa, & instrumenta maleficii vel semper sint causa physica, & moralis; vel quòd potestas Dei, & Ecclesiæ dependeat à dæmonis voluntate, & malefici talia signa instituentis, & ponentis: quasi non possit maleficium destrui sine signorum destructione. Idcirco dæmon prædicta optimè agnoscens varia Exorcistæ tradit remedia, modò hoc, modò illud; sed omnia superstitiosa; & quando talia adhibentur, ipse occultè accurrit, & sæpiùs curationes operatur; ut sic Exorcista his vanis, ac superstitiosis maneat implicatus: ut latius infra *disp. 4. num. 686*.

s. VII.

309
Prædictæ ergo
curationes ut
illicite, ac su-
perstitiosæ
reprobantur.

QUare omnes prædictas curationes illicitas esse, ac superstitiosas, nemini est ambigendum, siue considerentur ex parte causæ tam intrinsecæ, & proximæ, quàm extrinsecæ, & remotæ; siue ex parte modum verbalis: tum operativi: tum observativi: siue ex parte effectus tam physici, quàm hyperphysici. Non enim probabilem habent rationem ad præsumendum divinam virtutem esse infallibiliter assistentem illis formulis, characteribus, figuris, actionibus, motionibus, herbis, lapidibus, aliisque id generis vanis, & inutilibus: quia hoc est proprium sacramentorum, & sacramentalium: ut talibus verbis, ac tali materia utatur. Aliquid autem simile introducere sine Ecclesiæ auctoritate superstitiosum est, & in fide periculosum. Quid enim si quis crederet, se habere propria quædam verba, quibus infallibiliter sanctificetur anima ex promissione divina? Nonne hæreticus reputaretur? Ergo perinde ferè reiiciendus est, qui simile quidquam dixerit de quocunque supernaturali effectu proveniente à re, quæ neque ex natura, neque à Deo, neque ab Ecclesia, neque à bonis Angelis ad talem effectum producendum est ordinata. Relinquitur ergo, ut qui hoc modo illis verbis, vel rebus, aut vanis observantiis utuntur, velint, nolint, oportet, si non expressa, tacita saltem dæmonis societate utantur, & in illa confidant: vel saltem ejus morali periculo se exponant.

s. VIII.

S. VIII.

QUare concludimustam à Medicis, quàm Exorcistis, & quibuscunque aliis
sive ecclesiasticis, sive laicis diligentissimè observandum: ut penitus ab
huiusmodi curatione dæmoniaca se abstineant, ab eaque funditus ab-
horreant; attendentes, quòd salus animæ semper corporeæ sanitati præfera-
tur: ne, dum pro valetudine corporea obtinenda laborant, sanitati animæ of-
ficient; eamque criminibus obnoxiam reddant: per quæ amittitur vita æterna,
ac pæna æterna incurritur, ac sempiternus horror inhabitatur. Quinimò præ
oculis habeant: quòd non tantum puniuntur huiusmodi homines vani, ac su-
perstitiosi post mortem; sed quoque in hac vita pænis à legibus tum canoni-
cis, tum civilibus huiusmodi criminatōribus indictis reos se constituunt sive
Exercentes tam viri, quàm mulieres: sive Addiscentes tam publicè, quàm pri-
vatè: sive Faventes tam directè, quàm indirectè: sive Requirentes tam immédia-
tè, quàm mediata. Ideòque tam Medicis, quàm Exorcistis consultius erit, si quæ
sue sunt partes in curationibus morborum sive naturalium, sive supernaturalium,
uterque diligenter exequatur.

Ad quod utillimum erit, si regulas sequentes sapius præ oculis habuerint.

REGULÆ PRO MEDICIS.

Regula Prima.

Primò ergo Medici attendere debent ad pharmacum, quo utuntur: nempe
ad medicinam, quam applicare volunt, considerando: an habeat vim natu-
ralem ad talem curandum morbum, & sanitatem impertiendam. Si enim positivè
concludatur, rem adhibitam non habere vim sufficientem ad hunc effectum: ef-
fectumque superare exigentiam, vim, & activitatem causarum naturalium, nec
etiam rationabilem causam suppeditare per Ecclesiæ definitionem, sacram scri-
pturam, aut laudabilem consuetudinem, cur Deo, vel Angelis bonis ascribatur,
ad dæmoniacam magiam pertinere, censendum est. Ita eruditè docet Valentia
disp. 6. q. 13. punct. 2. Sanchez in summa lib. 2. cap. 40. n. 43.

Regula secunda.

Secundò quodocunque homo facit, vel dicit aliquid causa cujuscunque
boni consequendi: vel mali vitandi, quod nullam vim neque naturalem,
neque supernaturalem obtinet ad effectum intentum, ut si applicat remedium in
loco tam distante, ut ex principiis philosophiæ concludatur, illum effectum non
posse naturaliter provenire à causa tam distante, ut superstitiosum dubio procul
tale remedium est existimandum. Ita Valent. loco citat. Suarez tom. 1. de Re-
ligione lib. 2. de Superst. cap. 15. num. 14. Lessius lib. 2. cap. 43. dub. 10. n. 62, Cla-
vis Regia lib. 4. c. 6. Toletus lib. 4. c. 14. Bonacin. de Legib. disp. 3. q. 5. punct. 4. n. 18.
& alii communiter.

Regula tertia.

Superstitiosum est expectare effectum ex numero alicujus rei; & non ex substan-
tia rei sub tanto numero contenta: puta, si unum folium herbæ Pentaphylli
ephimeram, tria tertianam, quatuor quartanam sanare putet. Item quòd helio-
tropotii grana tria tertianæ, quatuor quartanæ profint. Item alia huiusmodi in me-
dicinis per ligamenta servari malo exemplo solitis.

310
Ideo a Medi-
cis, Exorcistis
ac Quibus-
cunque Fu-
giendæ, &
Abominan-
dæ.

Ad cogno-
scenda opera
superstitiosa.
Regulæ pro
Medicis.

311

312

313

Tale quoque fuerit, arbitrari, pillulas, vel cataputia impari numero plus prodesse, quàm pari, licèt æquali præbeantur quantitate. Ita Delrio *Disquis. magic. lib.1. c.4. q.2.*

Regule pro Exorcistis.

Regula pro
Exorcistis.

EXorcistæ verò, immò quilibet alius Christifidelis sive ecclesiasticus, sive laicus in remediis applicandis ad sanitatem consequendam: vel infortunia avertenda sequentes regulas præ oculis semper habere debent.

Regula prima.

314

SI adhibeantur verba ignota, falsa, apocrypha, absurda, nihil coherentia, aut aliquid contra fidem, vel apertè falsum continentia. Aut sacra, sed detorta ad sensus alienos: aut ad quem non sunt ordinata, & instituta. Vel si aliqua nomina Dei incognitæ significationis: vel etiam bonorum Angelorum ignota. Vel malorum Angelorum nomina inferantur, quæ non novit Ecclesia. Vel alia prolata, vel scripta in lingua peregrina, quæ non intelligitur, nec est in usu, & consuetudine Ecclesiæ. Vel si verba sint prorsus inutilia: quia non continent deprecationem, nec invocationem, aut laudem Dei, esse vana signa dæmoniaca convincuntur. Ita D. Thom. 2.2. q.96. art.4. Raphael de Turreibi, Guilhelmus Parisiens. *summ. de universo cap. ult. Sousa in Aphor. Inquisit. lib.1. cap.56. num.18. & 20.*

Regula secunda.

315

SI adhibeantur res naturales: vel artificiales, ut signa. Vel characteres ignoti, imagines, aut aliæ figuræ præter signum crucis. Vel ipsa crux non, ut oportet, locata, formataque: vel ubi non oportet, posita: vel superflue certis locis, ac numero iterata, sive in cartha, sive in alia materia picta, vel quovis modo formata ad productionem effectuum supernaturalium: vel libere arbitrium flectendum: vel divinandum: aut efficiendum spirituales effectus tam in nobis, quàm in aliis; nisi fiat secundum sacram scripturam, Ecclesiæ definitionem; aut approbatam consuetudinem: ut in sacramentis, & sacramentalibus. Vel quid aliud apponatur nihil pertinens ad effectum, qui tali operatione intenditur: superstitio censenda est. Ita D. Thom. ibi, & Sousa *ubi supra num.22.*

Regula tertia.

316

QUando efficacia operis tribuitur certis ritibus, atque observantiis quibusdam peculiaribus, & ad hoc designatis, verbi gratia: ut id fiat certis diebus; vel horis ad certum stellarum situm: sub certo numero crucium, vel candelarum tali, vel tanta longitudine: certa corporis positura in tali cartha, talis coloris, & figuræ: neque sit ex devotione alicujus mysterii tali numero, vel figura designati. Vel fiant ligaturæ certo modo: aut figuræ: aut ex certa materia certi generis factæ: nec non alia hujusmodi observationum genera: putà si ligentur ad collum, vel ad brachium dextrum, aut sinistrum tales characteres in lamina argentea, vel aurea, vel alterius generis sculpti ad setuendum à peste, vel à quovis alio malo; hujusmodi actio est superstitiosa.

Regula quarta.

QUando vis collocatur in observantiis aliis planè superfluis, & indifferentibus verb. grat. ut ad expellendum dæmonem radantur pili: ut quis induatur tela nunquam lota: operetur uno pede nudo, discinctus, & id generis: tale opus planè est superstitiosum. Ita D. Thom. ubi supra. Raphael de Turre, ibi & Sousa loco citato n.21.

317

Regula quinta.

QUando quis reliquias sacras: vel schedulas sacris verbis, aut signo crucis inscriptas secum gestat cum certa, secuta, & infallibili persuasione, & credulitate, se propterea non posse ullo modo lædi ab hostibus: vel ab igne comburi: vel aquis præfocari: aut mori sine confessione; & mulierem prægnantem sine ullo dolore parituram: in fine vitæ suæ visurum Beatissimam Virginem, cunctas purgatorii pœnas evasurum, & ad cœlos illicò evolaturum: licet exteriùs in tali schedula, vel oratione nihil superstitionis admisceatur; tamen illis rebus superstitiosè utitur, nempe ad effectum, quem neque ex natura sua, neque ordinatione divina habent, scilicet, ad certam, & infallibilem animæ, & corporis salutem.

318

Regula sexta.

TAndem si per orationem à Deo petatur, vel expectetur aliquod injustum: & quovis modo peccatum, etiamsi verba, vel scriptura sit sancta, dubitari non potest intervenire aliquod pactum cum dæmone. Sousa loc. cit. n.19.

319

Non nego tamen, quin sit bonum, secum deferre Reliquias, orationes, & alia huiusmodi cum debita intentione, & conformitate divinæ voluntati: sicut & in infirmitatibus præcipuè procedentibus à dæmone confugiendum esse, non ad curatores magicos, & diabolicos: quia *Dominus odit observantes vanitates supervacuè*. Sed ad divinum auxilium & ad Theologos Exorcistas Dei ministros, quia *Beatus vir, cujus est Dominus spes ejus: & non respexit in vanitates, & insanias falsas*: ut latè dicitur *disp.4.* In naturalibus verò ægritudinibus præter divinum adjutorium, quod semper in omnibus, & ante omnia est invocandum, & perquirendum, ad Medicos etiam peritos esse confugiendum, ad quos spectat, infirmis naturalia adhibere pharmaca: ut latè explicatur disputatione sequenti.

320

DISPUTATIONIS II DE CURATIONE NATURALI.

D I V I S I O.

Partes.	Capita.	Sectiones.	Articuli.
Curatio naturalis.	1. Externis.	1. Simplicibus.	Permanentibus 1. Transeuntibus 2.
		2. Compositis.	Solidis 1. Liquidis 2.
		1. Præparantibus.	Lenientibus 1. Congregantibus 2.
	2. Internis.	2. Evacuantibus.	Per Vomitus 1. Per Purgationes 2.
		3. Roborantibus.	Per Potum 1. Per Bolos 2.
		1. Physica actione.	Directe 1. Indirecte 2.
	1. In Dæmonibus.	2. Intentionali actione.	Sensibili 1. Phantastica 2. Intelligibili 3.
		1. Ad morbum tollendū.	Naturalem 1. Supernaturalem 2.
	2. In Homine.	2. Ad morbum mitigandū.	In Anima 1. In Corpore 2.

1.
Quomodo per-
ficiatur rebus
naturalibus?

1.
Quid operetur?

DISPUTATIONIS II

DE CURATIONE NATURALI.

S U M M A R I A.

Curationem naturalem maleficiorum quia multi admittunt, eò quòd rebus naturalibus aliquam vim inesse ad dæmones expellendos asseverant, ideò examinandum duabus partibus. 321. & seq.

Quomodo perficiatur.

Quid operetur.

Pars I. Quomodo perficiatur rebus naturalibus.

Quidam Philosophi vocant naturam Matrem Brutorum, & Novercam Hominis: quia Bruta nascuntur prædita donis, quibus se tuentur, ac necessaria quærunt. Homo nascitur nudus, ignarus, & imbecillis.

Unum tamen dedit homini omnium donorum excellentissimum, ingenium, nempe, quo noxia, & contraria vitat: proficua, & necessaria comparat; ac rebus naturalibus morbos curat. 323

Quarum rerum aliæ sunt Externæ, aliæ Internæ, ut sequentia capita demonstrabunt. 324

Caput I. Externis.

Frequentissimè morborum internæ causæ tolluntur remediis Externis vel Simplicibus, vel Compositis, ut duabus sectionibus patefiet. 325

Seçtio I. Simplicibus.

Res externæ simplices medicinales sunt innumeræ; sed omnes dici possunt aut Permanentes, aut Transeuntes: ut duobus articulis manifestabitur. 326

Articulus I. Permanentibus.

Permanentia medicamina sunt, quæ de-

ferri debent aut continuè: aut longo tempore, ut sunt. 327. & seq.

Herbæ
Verbenāca
Paris semen
Artemisia
Ruta
Betonica
Athirrinum
Palma Christi
Abrotanum
Mithridation
Pæonia
Salvia
Aristolochia.

Lapides
Adamas
Gagates
Topazius
Beryllus
Corallium
Smeragdus
Camphora
Sardonyx
Ætyres
Jaspis
Onyx
Chrysolitus.

Ossa
Rubetæ ossiculum
Lupi rostrum, ac pellis.

Articulus II. Transeuntibus.

Transeuntes vocamus, quæ operantur citò, ut suffumigationes, quarum compositiones variæ sunt quæ utiles sunt ad corroborandum, humores crassos extenuandos, & plures alios effectus producendos. 331

His suffumigiis utuntur nostri Exorcistæ odorata fætidis miscentes; sed multoties cum ægrotantium detrimento. 332. & seq.

Fumus jecoris piscis Tobiaci videtur extricasse dæmonem.

Sed expulsus ostenditur non à fumo: sed ab Angelo. 334

Se-

Sectio II. Compositis.

Perſapè Medici, & Exorciftæ ad morbos tollendos, dæmonesque fugandos utuntur rebus compositis, quæ sunt vel Solidæ, vel Liquidæ, ut ſequentes articuli patefacient. 335

Articulus I. Solidis.

Solidæ reducuntur vel in pulverem, vel in maſſam, quæ reduci poſſunt ad Cera, Emplaſtra, & Unguenta. 336
Quid ſit unumquodque. Et quomodo conficiantur.
Quandoq; à dæmone cauſantur alterationes, inflammationes, corruptiones.
Ad quas tollendas valere judicantur Cera, Emplaſtra, & Unguenta. 337
Quæ tamen nihil proficiunt, ſi dæmon non ceſſet producere tales morbos.

Articulus II. Liquidis.

Liquida exteriora ad duo uſitatiora reducuntur ſcilicet balnea, & lenimenta. 339. & ſeq.
Balneum quomodo paretur.
Ne balnei uſus ſit noxius ægroto, quædam obſervanda.
Alia adimplenda poſtquàm eger egreſſus eſt è balneo.
Quæ omnia ut plurimùm ignota ſunt Exorciftæ.
Lenimentum quid ſit. Et quocuplex. 346
In ejus uſu quid obſervandum, quid cavendum.

Caput II. Internis.

Dæmon crebrò morbos excitat internos; qui expelluntur remediis internis Præparantibus, Evacuantibus, ac Roborantibus, ut tribus ſectionibus palàm fiet. 349

Sectio I. Præparantibus.

Medicamina, quæ primò ſumenda maleficiato exhibentur præparantia nuncupantur; quæ ſunt vel Lenientia, vel Humores congregantia, ut ſequentes articuli patefacient. 350

Articulus I. Lenientibus.

Medicamina lenientia varia ſunt pro diverſitate ætatum, virium, & conſtitutionum. Alia pro Cholericis: alia pro Phlegmaticis, alia pro Melancholicis cōſtitutionibus ſunt paranda. 351

Articulus II. Congregantibus humores.

Congregantia humores reſiduos varia ſunt, ſicut & lenientia.
Nam alia parantur pro Cholericis, alia pro Phlegmaticis, alia pro Melancholicis. Quorum aliqua deſcribuntur. 352

Sectio II. Evacuantibus.

Præparatis humoribus totū corpus purgatur medicamentis evacuantibus; quæ ſiunt vel per Vomitus, vel per Purgationem, ut ſequentes articuli demonſtrabunt. 353

Articulus I. Per Vomitus.

Evacuatio per vomitus facta perſapè multos rebelles morbos proſligat; aſſectibus opitulatur, qui à præcordiorum ſympathia contracti ſunt, & aliis, qui in reliquo corpore ex viſcerum impuritate gignuntur. 354
Vomitória non omnibus conveniunt. Quando ſint vitanda.
In vomitu quænam ſint obſervanda. 356
Vomitória alia ſunt levia: alia mediocria: alia vehementia. 357
Quomodo perficiantur. Horum omnium aliqua deſcribuntur.
Quænam ſervanda in eorum uſu. 360

Articulus II. Per Purgationes.

Purgatur corpus præcipuè per ſudores, urinam, poros, aperturas corporis, ſeceſſum. 361
Medicamina purgantia corpus per ſeceſſum varia ſunt, quædam eorum deſcribuntur pro Conſtitutionibus Cholericis, Phlegmaticis, Melancholicis.
Quædam alia afferuntur ex mente aliorum particularibus inſeſtationibus neceſſaria. 362

Sectio III. Roborantibus.

Homo, quia est compositus ex pluribus elementis, variis indiget medicamentis, non tantum purgantibus; sed & roborantibus, quorum alia sumuntur per Potum, alia per Bolos ut sequentes articuli demonstrabunt. 364

Articulus I. Per Potum.

Varia solent propinari medicamina roborantia; sed præcipue Electuarium, Theriaca, Aquæ artificiales, & Vina condita. 365

Articulus II. Per Bolos.

Ut plurimum hoc modo solent Medici convalescentes roborare Conservis, Morsellis conditis, Pillulis, & Confectionibus. 366

Pars II. Quid operetur.

Materiis medicamentariis tota terra referta est. 367

Iis utuntur Medici, & Exorcistæ contra veneficos morbos.

Quæ medicamina cum sint corporea, causa verò morborum veneficorum incorporea, putà, dæmon, videndum, quid operentur in dæmonibus, & in Hominibus in duobus sequentibus capitibus.

Caput I. In Dæmonibus.

Magna est differentia inter res sensibiles, ac dæmones, quæ impedit actionem earum in dæmones. 368

Quia verò res, præter esse reale habent etiam esse intentionale, videndum, quomodo agere possint in dæmones actione Physica, vel Intentionali in duabus sequentibus Sectionibus.

Sectio I. Physica actione.

Actio sive formaliter: sive materialiter consideretur, ut physica dicatur, quid requirat. 369

Si res naturales agerent in dæmones physica actione, hoc vel esset Directè: vel Indirectè: ut sequentes articuli patefaciunt.

Articulus I. Directè.

Res sensibiles nullam vim naturalem directè habent in dæmonem. 370

Conditiones ad physicam actionem necessariæ. Quibus conditionibus cum careant dæmones, pati non possunt à rebus corporeis.

Probatur auctoritate Tostati: ac fumi Tobiaci piscis. 372

Angeli Raphaelis operatio recta ostenditur. Videtur ibi fuisse mendacium.

Nullum tamen fuisse probatur.

Obiicitur de radice herbæ Eleazari. Refellitur huiusmodi objectio.

Prædicta veritas probatur à simili ex anima rationali. 375

Articulus II. Indirectè.

Plures rebus naturalibus vim naturalem indirectè tribuunt in dæmones: quia dicunt, dæmonem ut plurimum vexare homines per præviam dispositionem causatam in corpore; immò aliqui Medici dicunt, non ut plurimum, sed semper. 378

Hanc positionem probant auctoritate Avicennæ, Martini Rulandi, & Pauli Burgensis, ratione sumpta ex humore melancholico. 379

At dictam opinionem falsam esse docet Lirani: Ratio dictat: Et experientia ostendit. 380

Unde nihil valet auctoritas Avicennæ, Nullius roboris exemplum Martini Rulandi. Ac vana est positio Pauli Burgensis. 382

Nec requiritur in obseffo prævia dispositio, ut ipse vult, ac dicunt Medici. 384

Hoc experti sunt hoc nostro ævo plures obseffi, ac maleficiati, quorum aliqua exempla referuntur. 386

Objectio fit digna scitu. Quæ declaratur, ac refellitur. 387

Concluditur, dæmones à rebus naturalibus pati non posse sive directè, sive indirectè.

Sectio II. Intentionali actione.

Sicut res naturales duplex habent esse, nempe reale, & intentionale: ita agit in subjectum duplici actione, scilicet, physica, & intentionali vel sensibili; vel phantastica: vel intelligibili. 390

Quid sit actio intentionalis sive materialiter, sive formaliter.

Si ergo res naturales non agunt in demones actione physica, videndum in tribus articulis, si in illos operentur actione Intentionali, vel Sensibili, vel Phantastica, vel Intelligibili. 391

Articulus I. Sensibili.

Duplex sensibile. Aliud dicit aptitudinem ad sentire. Aliud ad sentiri. 392

Agitur de sensibili secundo modo, quod est ens spectans ad compositionem integram aut substantiam, aut quantitatis, pendens à materia subjective proxime, aptum natum movere sensus.

Quid requirat, ut sentiat.

Hoc sensibile concurret ad actionem intentionalem sensibilem, quatenus ex se emittit speciem sensibilem. 393

Probatur auctoritate Aristotelis 2. de Anima, & Experientia de specie coloris, & soni; quæ species requiritur ad producendam sensationem.

Ad actionem sensibilem intentionalem concurrunt.	Potentia.
	Objectum. 395
	Organum.
	Medium.

Species sensibilis.

Quibus cum careant demones, à rebus naturalibus pati nequeunt actione sensibili intentionali.

Possunt tamen demones assumere corpora, in eisque exercere operationes spectantes ad motum localem. 397

Veritas practicatur quoad sensum odoratus, visus, auditus, gustus, & tactus.

Obiicitur de Raphaele Archangelo: ac de Angelo Custode corpora assumentibus, & varias in eis operationes exercentibus. 399

Articulus II. Phantastica.

Rebus naturalibus non videtur deneganda actio intentionalis phantastica in demones. 404

Probatur ex D. Dionysio, qui demonibus tribuit phantasiam protervam.

Hoc falsum esse demonstratur ex natura actionis phantasticæ. 405

Describitur actio phantastica sive formaliter, sive materialiter accepta.

Ad cujus functiones assignantur à Doctoribus variæ potentia: quarum organum remotum est cor: propinquum est cerebrum. 406

Quæ cum in demonibus non reperiuntur, nec in eos res naturales actione phantastica intentionali agere possunt. 408

Explicatur auctoritas D. Dionysii. 409.

Articulus III. Intelligibili.

Res naturales agere valent in demones actione intentionali intelligibili. 410

Probatur ex parte actionis intentionalis intelligibilis: ac potentia intellective terminantis talem actionem.

Describitur respectu potentia: sive unita: corpori: sive à corpore separata. 411

Ostenditur sub qua ratione res naturales agant in demonis intellectum, ac voluntatem. 413

Circa quod quidam ajunt, eas ut instrumenta divinæ justitiæ operari in illos. Sed hoc non probatur.

Alii prout præsentantur disconvenientes intellectui, contristari voluntatem, & fugere ab eis. 414

Sed hic modus subsistere non videtur.

Rationabilior modus proponitur: & probatur à Scoto ratione, ac congruentia. 415

Concluditur, res sensibiles potius energumenos, quàm demones torquere. Ideò satius relinquenda, ac spiritualibus remediis incumbendum. 416

Caput II. In Hominibus.

Licet res naturales physica actione non agant

agant in dæmones, quia sunt incorporei; in homines tamen, qui sunt corporei, agere posse videntur, ac proinde eos à maleficiis liberare posse. Ideò videndum, quid operentur in eis vel Ad morbum tollendum: vel Ad morbum mitigandum, quod præstabitur in duabus sectionibus. 417

Sectio I. Ad Morbum tollendum.

Rebus naturalibus morbi videntur posse sanari dupliciter, prout immediatè sunt excitati aut Naturaliter: aut Supernaturaliter: ut duobus articulis manifestabitur. 418

Articulus I. Naturalem.

Licet dæmon possit lædere homines seipso sine rebus naturalibus; iis tamen sepius utitur nedum ut causis moralibus; sed etiam ut causis naturalibus. Ac seligit quas novit aptas ad malum inferendum. 419

Præcipuè ad humorem melancholicum excitandum: quia difficilè curatur: ac varias generat infirmitates incurabiles. 420

Quæ tamen à Medico curari possunt per medicinas corporales, si ipse perfectè noverit hæc causas naturales: ac dæmon cessaverit à malefaciendo. 421

Prædicatur de humore melancholico, de paralpsi, ac de lethargo. 422

Probat experimentia, & exemplis. 424

Concluditur, Exorcistas ægrotis consulere debere, ut Medicos advocent, cum dubitant, ægritudinem à causa procedere naturali. 425

Aliquando tamen non sufficit ars Medicorum.

Articulus II. Supernaturalem.

Sicut morbus naturalis per remedia naturalia auferri potest: ita morbus supernaturalis per remedia supernaturalia tolli debet. 427

Probat auctoritate Medicorum, ratione, & experientia. 429. & seq.

Prædicatur de aliquibus maleficiis sanatis per remedia spiritualia.

Sectio II. Ad Morbum mitigandum.

Licet per res sensibiles morbus maleficus tolli non possit; potest tamen mitigari aut in Anima: aut in Corpore: ut sequentes articuli demonstrabunt. 432

Articulus I. In Anima.

Rerum sensibilibus operatio in Animam probatur à Philosophis, Aristotele, Pythagora, Cicerone, Boetio.

Poetis, Homero, & Phalaro. 433

Sanctis, Augustino 10. Confess. & aliis.

Scriptura sacra de Davide, qui harmonia citharæ Saulem vexatum refocillabat.

Quomodo melodia citharæ ageret in Saulem explicatur.

Hæc veritas demonstratur in Animæ potentiis, & earum objectis. 437. & seq.

Prædicatur in his, qui extasim patiuntur.

Quomodo intelligantur illa verba sacræ scripturæ: *psallente David, recedebat à Saule.* 440

Articulus II. In Corpore.

Tot medicamina naturalia vana essent, nisi saltem vim haberent mitigandi in corpore morbos maleficos. 441

Probat ratione: quia per medicamina ablata dispositione ad dolorem, non ita sentitur dolor.

Confirmatur à simili de morbo proveniente à causa naturali abditissima.

Roboratur exemplo de Lunatico Matt. 17. & auctoritate Patrum, Theologorum, ac Canonistarum. 443

Concluditur, nullam rem naturalem naturaliter actione vel physica sive directè, sive indirectè: vel intentionali aut sensibili: aut phantastica agere posse sive in dæmones ad eos expellendos, vel reprimendos: sive in dæmoniacum ad tollendum morbum: licet agere possit in dæmonem actione intelligibili, & in dæmoniacum ad mitigandum dolorem in Anima, & in Corpore. 444

Conclusio Disputationis.

Determinatur, ad Exorcistam nullo modo spectare, medicinas corporeas maleficiatis exhibere; eò quòd Medicæ artis regulas ignorat. Caret enim notitia eorum, quæ attendenda sunt in personis, infirmitatibus, medicinis, herbis medicinalibus, & diversis curis. 445

Ideò dum vult mittere falcem in alienam messem, fit cæcus, & dux cæcorum. 446

Ut cæcus cadit in foveam lethalis culpæ. Quare cadat.

Quando excusetur. 447

Non tamen excusatur: quia adinvenit remedia descripta apud Valerium Polidorum, qui etiam docet ex accidentibus cognoscere humorem peccantem. Vel apud Zachariam Vicecomitem, vel Maximilianum ab Eynathen, vel Florianum Canalem: vel Hieronymum Menghum. Nam isti omnes admonent, talia remedia non ab Exorcistis; sed à Medicis esse exhibenda. 448. & seq.

Undè Exorcistæ hujusmodi pharmaca tradentes, nedum ignorantes, sed avaritiæ studentes se produnt. 452

Ægroti verò cadunt in foveam mortis temporalis. 453

Probatur exemplis relatis à Cornelio Gemma, Zachariâ Vicecomite, & Alexandro Albertino.

Tandem hoc munus medicinas exhibendi corporales Exorcistis prohibetur à lege, ac Rituali Romano. 454

Concluditur, ad Medicum spectare ægrotis medicinas exhibere corporales, qui rectè se gerere debet attenden-

do, quæ sequuntur. 455. & seq.

Primò tradat, si potest, medicinam certam, relicta probabili, & dubia.

Secundò si non adest medicamentum certum, probabile adhibeat.

Tertiò non licet facere experientiam de medicamentis.

Quartò non licet tradere medicamentum, de quo dubius est, an nociturum, vel profuturum.

Quintò potest tradere medicinam, quæ directè est causa sanitatis unius, & indirectè mortis alterius.

Sextò potest tradere medicamentum probabile, licet aliud sit probabilius de mente aliorum, potest etiam sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori. Quid sit opinio probabilis.

Septimò magis sequatur longum experimentum, quàm opinionem probabilem.

Octavò sit diligens in studendo, visitando infirmum & adimplendo ad suum munus spectantia.

Nonò non sibi licet dare medicinam corporalem contra salutem animæ.

Decimò debet medicare pauperes charitatis ergo: ac divites nolentes solvere.

In spiritualibus verò tenetur. 471

Primò admonere per se, vel per alios ægrotos, ut confiteantur peccata sua juxta Decretum. Innocentii III. & S. Pii V. Quomodo, & quando.

Secundò si mortem futuram præviderit, tenetur ex præcepto id nuntiare infirmo, vel per se: vel per alios.

Si hæc observaverit Medicus dignus erit, qui non tantum honoretur propter necessitatem; sed ob suam virtutem, & excellentiam, ideòque nomine excellentissimo vocitetur.

DISPUTATIO II. DE CURATIONE NATURALI.

IS absolutis divina favente Spiritus sancti aura, quæ ad diabolicam curationem ab omnibus rectè sentientibus ablegatam spectare dignovimus; ad ea, quæ naturalem concernunt, mentis oculos dirigimus, quam multi admittunt; eò quòd rebus naturalibus ad dæmones expellendos vim inesse Phisici dissertatores asseverent; quod utique absque dubio fatendum esset, si vera judicaretur positio Platoniorum. Isti enim ponebant, naturam dæmonum esse mediam inter Intelligentias, quæ sunt substantiæ purè spirituales, & homines habentes corpora ex quatuor elementis constituta. Unde Apulæus Platonius ex auctoritate Platonis, teste D. Augustino *lib. 8. de Civit. Dei cap. 16.* asseverabat: *Dæmones esse animalia corpore aerea, mente rationalia, tempore æterna, animo passiva.* Si autem haberent corpora passibilia, nonne etiam consequenter à rebus naturalibus pati possent? Quia quodcunque corpus, quod elementum est, vel elementatum pati potest, ac qualitates suscipere contrarias; quinimò inter corpora elementaria nullum est tam dispositum ad suscipienda omnem impressionem, sicut aereum. Quis ergo ad mentem eorum, res naturales in dæmones habere vim agendi non asseveret?

321
Curationem
maleficiorum
naturalem
multi admit-
tunt.

Præcipuè
Platoniorum.

Sed hæc Platoniorum opinio est erronea, ac fidei catholicæ totaliter contraria. Nullus enim, nisi sacrarum ignarus litterarum, ignorare potest, dæmones esse puri spiritus: cum ab Angelis nihil distent, nisi quòd illi in sanctitate persistunt: isti verò in malum conversi sunt: ut quàmplura divinæ scripturæ testantur loca: *Psal. 77. Immissiones per Angelos malos. Isajæ 14. Quomodo cecidisti Lucifer, qui mane oriebaris, corruisti in terram, qui vulnerabas gentem?* 1. Regum 16: *Et exagitabat eum spiritus nequam.* Et alibi pluribus in locis novi, ac veteris testamenti.

322
Quorum opi-
nio est erro-
nea.

Si ergo dæmones juxta divinæ scripturæ proloquia, fidei catholicæ, Patrum, ac Theologorum asserta sunt incorporei, ac puri, quomodo res naturales in eos agere possunt? At quia multa exempla, earum applicationem ad infirmitates maleficas sanandas prodesse, demonstrant; Ideò tota hac disputatione examinandum: Quomodo naturalis illa curatio perficiatur: & Quid operetur? Quod totidem partibus breviter præstabitur: ut tandem, ad quem spectet, Medicum, an Exorcistam, concludatur.

At quia expe-
rientia illam
approbat vi-
dendum quo-
modo perfici-
atur, quid
operetur.

P A R S P R I M A.

Quomodo perficiatur rebus naturalibus?

§. I.

Quamquam Philosophi nonnulli naturam brutorum animalium matrem; hominis verò novercam dixerint: quoniam cætera animalia vestita, & cooperta hæc pilis, & pellibus, illa plumis nascantur: Hominem verò quasi rem vilem, nudum, flentem, omniumque

323
Curatura
dicatur Mater
brutorum?

J. A. Brog. Alexicachon.

I

rerum

Enoverca
hominis.

Deus dedit ei
intellectum,
quo Noxia
vitat Profi-
cua quærit,
Morbo curat
Rebus natu-
ralib. Qua-
rum.

rerum egentem simul pepererit, & exposuerit. Illa natura duce, herbas, ac reliqua salutis necessaria cognoscant. Hic ignarus, ac simplex tanquam tabula rasa, in qua nihil est depictum, ut ait Aristoteles 3. de Anima, per tot annos omnis actionis sit expers. Illa nunquam, aut raro ægrotent. Hic verò salutem integram nunquam habeat, & nunc à quavis re naturali: modò à supernaturali dæmone nempe, per opera malefica offendatur; & interimatur. Unum tamen homini superbruta omnium donorum naturalium contulit excellentissimum, ingenium nempe, & rationem, quo omnia sibi noxia, & contraria evitanda: quo utilia, proficua, ac necessaria comparanda: quo pharmaca, ac remedia naturalia non tantum ad morbos curandos naturales, sed & maleficio inductos exhibenda, curationemque naturalem perficiendam, per studium, & exercitium agnoscere valeat. Quæ quidem curatio naturalis naturalibus remediis naturali virtute operantibus præstari debet; alioquin naturalis dicenda non esset.

§. II.

324

Aliæ Externæ,
Aliæ Internæ.

ET ne videar in messem alienam velle falcem mittere: quicquid in hac prima hujusce disputationis parte medicinæ practicæ instituto deserviente explicatur, sciat meus Lector, quòd non meo penu, sed partim ex Medicorum probatissimorum placitis: partim ex variis Exorcismariorum libris huc collegi: Non ut Medicos instruam, cum mihi non tantum tribuam, ut Delphinum natare, Aquilam volare edocere præsumam; sed ut facilius ea maleficiatis applicanda, cum opus fuerit, præ manibus habere valeant: Et Exorcistæ curiosi, qui partes Medicorum sibi audent assumere, quæ alibi effusa, hic collecta facillimè inveniant. At licet aliquorum pharmacorum posuerim dosem, eam tamen relinquere intendo prudentiæ Medicorum terminandam, moderandam, ac statuendam, qui addant, minuant, mutant juxta artis suæ regulas, ac præcepta, cum eorum sit cognoscere, ac considerare varias complexiones corporum, dispositiones humorum, mutationes temporum, discretionem sexuum, varietates ætatum, cæteraque ad id necessaria: ut latè dicetur in conclusio ne hujusce disputationis. Quæ medicamina, seu res naturales: Aliæ sunt exterius applicandæ: Aliæ interius sumendæ, ut duobus capitibus notum fiet.

C A P U T I.

Externis.

325
Sæpius morbi
interni tol-
luntur reme-
diis Externis
Simplicibus,
Compositis.

Nihil frequentius in medicina practica, quàm externis remediis internas morborum causas auferre. Ideò qui à maleficio vexantur, curantur naturaliter, ut volunt Medici quidam, rebus naturalibus sic applicatis, ut corpus contingant, vel Simplicibus, vel Compositis, ut duabus sectionibus videbitur.

S E C T I O I.

Simplicibus.

326
Res externæ
simplices di-
ci possunt
Aliæ Perma-
nentes Aliæ
Transientes.

Res Simples, quas afferunt, concurrere ad morbos maleficos curandos, sunt innumera; sed illæ omnes secundum diversum applicandi modum, qui fit ab istis Curatoribus, possunt dici vel Permanentes, vel Transientes, prout vel longo, vel modico tempore adhibentur, ut duo articuli sequentes declarabunt.

ARTICULUS I.

Permanentibus.

Medicamenta Externa, Simplicia, Permanentia, quæ veneficiis adversari ab ignaris creduntur sunt illa, quæ continuò deferri debent, aut longo tempore, ut suum valeant operari effectum: ut sunt herbæ, lapides, ossa, quorum facultatem explicare opere pretium duxi, ut habita medicamentorum silva, unusquisque facilius pro varietate morborum, ac ægrotantium, diversa etiam seligere medicamina possit, si quæ in eis ad tales producendos effectus virtus esse dignoscitur, quod apertè, ac clarè explicabitur in secunda parte hujus disputationis.

327
Permanentia
medicamina
sunt ea, quæ
Aut Contin-
nuè, Aut Lon-
go tempore
Ut.

§. I.

Et ut à Ruta incipiamus: Huic peculiarem inesse facultatem ad depellenda veneficia, existimat Aristoteles in Problematibus 20. Problem. 34. ubi hujus rei causam quærit. Nec non Plinius ad eadem præcavendæ ejus succo perunctis, vel eam habentibus plurimum valere credidit. Domesticam rutam tertio excessu calefacere, scribit Galenus lib. 8. Simpl. medicam. Ex quo vim habet incidendi, digerendi, provocandi, & flatus potenter expellendi. Et teste Dioscoride adversus venena valet.

328
Herbæ.

Inter hypericon, perforatam vulgò dictam, ac demones tanta videtur antipathia, ut ejus suffitu frequenter recedant. Quare nostri fugam demonum appellant, cujus facultas manifesta est, calefacere, & siccare cum tenuitate partium, de qua Dioscorides lib. 4. c. 56.

Verbenacam, seu verbenam, & berbenam dictam ab antiquioribus herbam sacram nuncupatam fuisse, testatur Dioscorides; eò quod multum ad amuleta, expiationesque commendaretur. Hanc valenter desiccare, ac discutere, & perfectè corroborare, ait Galenus lib. 8. simpl. medicam. Idè Archigenes, referente Ætio, ipsam capillor fluentes sistere, radice decoctum dentium dolorem sedare, colicis, epilepticis, quotidianariis, ac quartanariis podagræ, ac ischiæ, mederi arbitratus est.

Herbæ pavidis semen contra veneficia præstantissimum esse medicamentum, asserit Pandeſtarius; ita ut quidam semistuli facti, hoc semine ad vigesimum usque diem in pulvere hausto drachmæ pondere, pristinae sanitati fuerint restituti.

Antirrhinum, vel lychnisagriam, seu anorochinum dictum, si quis appensum gestet, nullo malo medicamento, aut veneno ledi posse tradunt Dioscorides lib. 4. c. 129. ac Plinius l. 28. c. 16. Eam adèd insensam scorpionibus recenset Matthiolus, ut ipsa vis torpescant.

Artemisiam secum habentibus mala medicamenta nocere non posse scribit Auctor libri simplicium, qui inter spurios Galeni relatus est. Ex cujus sententia etiam uteri affectibus mirum in modum prodest. Manu verò contracta nocentes feras, ac demones fugare, docet Fernellius.

Abrotonum etiam esse efficacissimam herbam adversus omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur, testatur Plinius lib. 21. cap. 2. Quam quidem excalefacere, ac siccare excessu tertio sentiunt Græci Auctores, quamvis minorem caliditatem, ac siccitatem Avicenna illi ascribat.

His, qui quotidie Betonicam gustant, nulla nocitura mala medicamenta ex aliorum sententia refert Plinius lib. 25. cap. 10.

Molym, dictam Rutam silvestrem à Galeno l. 7. simpl. contra summa veneficia ab Homero demonstratam esse, idem Plinius lib. 25. cap. 4. quæ quidem est tenuium partium, ac calida excessu tertio.

Scyllam in limine januæ suspensam mali medicamenti noxam arcere memoria prodidit Pythagoras, teste Plinio loc. cit. & Dioscorides lib. 2. c. 168. Præterea Mithridation, Scorditem, Centaureum Lentopodii radicem, & complures alias herbas adversus magicas artes pollere, auctor est Plinius loco citato, ac Dioscorid.

Multa alia laudantur à recentioribus pro curandis veneficiis, depellendisque spiritibus malis, teste Codroncolib. 4. de morbis venef. cap. 8. ut Sabina, Palma Christi, Aristolochia, Asteraticus, Tussilago, Peonia, Salvia, Anethum, Marrubium, Chamæpitys, Cyclamen, Allium, Sclarea, Feniculum, Laurus, Galega, & Cupressus, licet omnia incassum; ut secunda par. patefiet.

Sabina calefacit, & siccatur ordine tertio cum partium tenuitate.

Palma Christi radices ex Matthiolo maniatis datæ, magno sunt iuvamento; & seminis drachmam unam in vino propinatam nervorum affectibus auxiliari, addit Nicolaus Florentinus. Radicis decoctum etiam epilepsiam, & multo magis quartanam curare.

Aristolochiam, quam Galenus 6. Simpl. calidam, & siccam statuit; venenis, & veneficiis resistere Dioscorides, & Federicus Jametius, & contra serpentes valere Plinius: Comitialibus, & convulsis, & aliis huiusmodi prodesse Galenus tradiderunt.

Asteraticus bubonion, & inguinalis dicta, mixtæ facultatis est; ut rosa; refrigerat etiam paulisper, digerit, & exsiccatur: & hac non solum illita; sed & suspensa bubones sanare, & adversus serpentes valere creditur.

Tussilaginis, farfaræ nuncupatæ folia virentia refrigerare, & humectare: sicca vero calefacere: tusses, ac orthopnœas, abscessumque thoracis ruptionem juvare, non est dubitandum, ut Medici testantur.

Peoniæ universum temperamentum esse tenuivium partium, & exsiccatorium, & in caliditate aut symmetrium: aut paulo calidius, nec non etiam alligatam puerorum epilepsiam curare asserit Galenus loc. cit. ejusque grana quindecim in aqua multa: aut vino pota suppressionibus nocturnis, vulvæ strangulationibus auxiliari, auctor est Dioscorides lib. 3. cap. 40.

Salvia manifestè calefacit, & leuiter astringit, & adversus scorpiones, ac serpentes efficax est: necnon ad omnes frigidos capitis affectus, ut omnes praxim exercentes sciunt.

Anethum calidum, & siccum temperamentum habet, urinam provocat, ac doloribus internis ex frigore succurrit.

Marrubium, seu Prassium excalefacit excessu secundo, & desiccatur tertio, & iis, qui venena hauserunt: aut à serpentibus demorsi sunt, præter alia auxiliatur.

Chamæpitys, quæ Iva dicitur, easdem primas possidet qualitates, & ad jecoris, accerebri affectus frigidos efficax est.

Cyclamen calefacit, & siccatur ordine tertio.

Allium easdem qualitates habet excessu quarto.

Feniculum majus calefacit; minus vero exsiccatur.

Lauri folia, & fructus desiccant, ac calefaciunt vehementer; plus etiam fructus, quam folia.

Galega, Rutæ caprarie dictæ vis maxima inest adversus pestilentiam, ac lethalia medicamenta, comitalem morbum, ac lumbricos enecandos.

Cupressus vero refrigerat, & astringit, ac siccandi vim habet: ut tradunt Dioscorides lib. 1. cap. 86. & Galenus lib. 6. Simpl. medic.

Has ergo omnes herbas ad veneficia, ac maleficia curanda, & repellenda, spiritusque malos abigendos valere putant præcitati Medici. Quod an verum sit, & quomodo intelligi debeat, explicabitur in secunda parte hujus disputationis.

S. II.

329
Lapides.

Sed nec herbarum tantum: verum & lapides quamplures ad huiusmodi effectus producendos efficaces à pluribus existimantur.

Mardobæus Gallus in Daëtilothica multa de lapidibus differens inter cætera de Adamante cecinit:

Et noctis lemures, & fomina vana repellit.

Eandem virtutem Thetel Judæus libro de sculpturis tribuit Chrysolito mulieris figuræ naturaliter formato. Sed & Mardobæus de eodem:

Esse

Esse phylacterium fixus perhibetur in aurō

Contra nocturnos fortis tutela timores.

Pertusus fetis si traiciatur aselli.

Dæmones exterret, & eos agitare putatur.

Trajectum levo decet hunc gestare lacerto.

Hic lapis teste Dioscoride de lapillis pretiosis, confortat organum, quo utitur intellectus pro statu isto.

Quid Corallium? Idem Mardobæus:

Umbras dæmoniacas, & Thessala monstra repellit.

Item odia domestica, & dissidia ajunt componere, venenatis poculis mederi, incantamenta, dirasque deprecationes amovere. Cujus rei testis est locupletissimus sive Orphæus, sive quis alius auctor est libelli de lapidibus, qui sub ipsius nomine circumferitur: ut tradit Federicus Jametius Medicus in suis quibusdam theorematibus.

Quid Gagates? Hunc contra maleficos omnes morbos prodesse tradunt Dioscor. lib. 5. c. 103. Plinius lib. 25. cap. 10. Mesue ad hoc laudat oleum quoddam ex Gagate, quod sacrum vocant. Ejus suffitum, ac nidorem serpentes abigere testatur Nicander. Hinc Mardobæo fortassis occasio data est scribendi, Gagatem dæmonibus contrarium esse: quoniam cacodæmon humani generis hostis infestus serpens etiam in sacris litteris nuncupatur. Unde de eo sic ait:

Idem dæmonibus contrarius esse putatur.

Vincit præstigias, & carmina dira resolvit.

Quid Jaspis? Idem Mardobæus:

Et sicut perhibent, phantasmata noxia pellic.

Qui etiam oculos purgat, visum acuit, & confortat; & secundum Dioscoridem valet contra maleficia, & incantationes.

Quid onix?

Insomnes lemures, tristia cuncta repellit.

Sic vulgò legitur; sed sensum membrana contrarium exhibent:

In somno lemures, & tristia cuncta figurat.

Et sanè maleficam ejus vim ipsemet Mardobæus cap. de Sardio, indicat, cum scribit, præsentem Sardio onycem nocere non posse. Sardius enim ex natura sua gaudium accendit, & expellit timorem.

Smaragdum, qui valet contra morbum caducum, & vigorat ad locutionem; etiam valere contra illusiones dæmonum, asserunt Dioscorides, & Codroncus.

Aquilæ lapidem, quem Ætitem vocant inclusum annulo, & gestatum maleficia tollere, ait Federicus Jametius.

Berillum, qui inclinatur ad mititatem, & benignitatem, similiter, & Magnetem uxorem, & virum inter se conciliare, asserit idem Jametius.

Camphoram, Calcedonium contra dæmonum illusiones. Topazion contra phrenesiam, iram, & lunaticam passionem, quæ per dæmones quandoque excitatur, & augmentatur: Adamantem valere contra incubos, contra insaniam, & contra somnia vana, tradunt Aristoteles lib. de lapidibus, Plinius l. 37. D. Isidorus l. Ethymolog. Beda de natura rerum. Solinus l. 3. c. 2. Dioscorides, Lepidarius, Ambrosius in Hexameron, Basilius, Gregorius, & Augustinus.

Quid tandem dicam de quodam lapillo in Nili flumine invento, quem scribit Stobæus ex Thrasyllo, quàm primum energumeni naribus apponitur, dæmonem extrahere?

Hinc in lege canonica c. dæmonium 26. q. 7. conceditur dæmonium sustinenti, petras, vel herbas habere sine incantatione. Quod sustinent etiam Polycar, l. 6. c. 12. Burcardus l. 10. c. 50. S. Ivop. II. c. 75. & est sententia D. Hieronymi.

§. I I I.]

330
Ossa ac mem-
bra anima-
lium.

Idem prorsus dicendum de quibusdam animalium ossibus, nervis, aliisque membris exsiccatis, & appensis, vel secum delatis:

*Sanguinem canis nigri parietibus illitum pellere maleficium, ait Federicus Jame-
sius. Idem efficere cor leporis pelli involutum, & gestatum, & lupi dextrum oculum,
ait idem Auctor. Pellem capitis lupini affixam villæ valuis, vel lupi rostrum contra
dæmones valere ait Plinius lib. 10. cap. 9.*

Et alia plura passim apud Philosophos, & Medicos inveniuntur, quæ dicunt, vim habere ad maleficia destruenda, dæmonesque fugandos, quæ cum in spiritus nullam possint habere naturalem actionem, ut latè explicabitur parte secunda, nisi dicamus, ea aliquantulum ægrotum juvare, prout physicè applicantur: ut plurimum superstitio-
sa esse fatendum est, ut fusè supra demonstratum est disp. præcedenti.

A R T I C U L U S I I.

Transcuntibus.

§. I.

331
Transcuntēs
sunt quæ ope-
rantur citò ut
suffumigatio-
nes.

Nec tantum res naturales simplices permanentes; sed & transeuntes ad morbos maleficos curandos, dæmonesque pellendos valere fatentur multi. Transeuntes vocamus, quæ operantur statim: ut suffitus, seu suffumigationes. Has quis non videt apud antiquiores Medicos habuisse locum: ut Hippocratis testimonio constat, qui jubet Thymiamata ad fugandam pestilentiam ex rebus odoratis paranda esse? Hinc illa apud Priscos emanarunt *pro fumigii alimento laurus, juniperus, ros-
marinus, salvia, thus, myrrha, mastix therebentina, myrtus, rosa, sandali, camphora,
cortices pomorum, cupressus, cedrus, lignum aloe, aqua rosacea, acetum, vinum odoratum,
atque alia sexcenta.* Hinc innumera reperiuntur suffutuum compositiones; & præser-
tim apud Aetium in fine *serm. 16. c. 122.* Suffumigatio equidem ad multa est utilis. Membra enim præcipua, ac cor potissimum, si ex aromatibus sit parata, corroborat; humores crassos, ac frigidosthoracis extenuat, atque ad expulsionem aptos reddit, si ex convenienti materia paretur, eosque paratos purgat, & educit. Ideo Antyllus Medicus, referente Oribasio *l. 8. col. c. 12.* pro anhelosis, & erecta cervice spiranti-
bus; & Posteriores in antiqua tussi, quæ aliis remediis non cedit: in ulceribus fau-
cium, gargareonis, seu gurgulionis: ac palati: in empyemate: in rebelli, ac firma-
ta lue venerea, potissimum si ex maligniori materia paretur, in discutiendis pitui-
tis articulorum tumoribus, ac in roborandis musculis, ac nervis pituita imbutis, & laxioribus factis, ac in multis aliis effectibus commendant.

Quarum
compositio-
nes varieg. Uti-
litates earum
recensentur.

§. I I.

332
His utuntur
quidam Exor-
cistæ ad dæ-
mones pel-
lendos.

Hujusmodi effectus cum in corporibus humanis à dæmonibus quoque causari possint: hinc nostri Exorcistæ ad maleficia destruenda, dæmonesque è corporibus obsessis expellendos hanc suffumigationem ut plurimum experiuntur, odo-
rata fætidis miscentes, *thus, myrrham, styracem, laudanum, garyophilor, muscum, &
galbanum* accipiunt. Quidam ingrati odoris dumtaxat, *galbanum, sulphur, asam fæ-
tidam, aristolochiam, hypericonem, & rutam* usurpant. Hac secunda utebatur Hie-
ronymus Menghus in suo *flagello dæmonum*: ubi agit de remediis efficacissimis ad
malignos spiritus expellendos.

Duas alias ponam ex Complemento Artis exorcisticæ Zachariæ vicecomitis *par. 1.
de rebus corporalibus*: quarum altera est.

Styra-

Recipe

Styracis calam.	drac.1.cum dimidia.
Belgiuvini.	drac. 1.
Nucis muscatæ	ana dr.1. cum dimidia.
Garyophilorum	scrup.1.
Ligni aloes.	gran.1.
Ambræ griseæ.	gran.2.
Musci electi.	drac.2.
Laudani ping.	

Pulverizentur pulverizanda S. A. & cum modico draganti infusi, & molli in aqua rosarum fiat massa; & formentur ad formam troscisci & benedicantur. Ex ex dicta fumigatione fumigetur maleficiatus pluries in die, vestimenta que, & domus &c.

Altera, dicta:

Suffumigium ad torquendos demones.

Recipe

Carnis, vel limaturæ ungulæ asini.	unc.1.
Stercoris canis.	unc.2.
Stercoris diaboli.	unc.1.
Sulphuris.	
Hypericonis.	ana unc.3.
Rutæ.	
Misce, & fiat suffumigium.	

§. III.

HÆc, & similia suffimenta adhibent antiqui Exorcistæ, nullam habentes morborum, ætatum, sexuum, complexionum, ac temporum distinctionem: quæ an nuncupari debeant suffimenta ad torquendos demones: vel demoniacos, discutietur in secunda parte hujus disputationis. Cum enim omnia hæc sint calida, & calidi natura sit ascendere, propterea ad caput ascendunt, & secum alios vapores adducunt, qui simul caput implentes, ipsius gravitatem faciunt: ut docet Codroncus l.4. *demobis venef. cap.6.* Ideo multoties his suffumigiis utuntur non nisi cum maximo ægrotantium detrimento. Præterquam quod & sua caliditate inflammationem progignere, & humores frigidos fundendo epilepsiam, apoplexiam, convulsionem, & alios graves morbos excitare possent. Nisi enim corpus, & caput prius purgatum fuerit, tutò ipsa adhiberi non possunt. Tempus verò utendi erit de manè, cum ventriculus à cibo erit vacuus. Quæ omnia, cum sint de Medici consideratione, cujus est cognoscere morborum, constitutionum corporum, ætatum, ac temporum diversitatem: nec non medicamentorum qualitates: Exorcistis consultius erit, si posthabitis his remediis corporalibus, magis, magisque spiritualibus incumbant: relinquentes ea Medicis adhibenda, cum eis videbitur opportunum.

333
Cum ægrotantium detrimento.

§. IV.

VErùm quid dicemus de fumo proveniente ex jecore piscis à Tobia posito super carbones? Quod suffimentum ansam præbuit Exorcistis ad demones effugandos, similibus uti remediis. Nonne extricabat omne genus demoniorum à viro, & à muliere, ita ut ultra ad eos non accederet, teste Angelo Raphael? *Tobia 6.* Quis ergo neget suffumigationes ad morbos maleficos tollendos, demonesque ab energumenis pellendos proficuas esse, ac necessarias?

Sed estò pro evasione asserant aliqui, in Canone sacrarum scripturarum Tobia

L 4 libram,

334
Fumus jecoris piscis Tobia videtur extricasse demonem.

Sed demonem expulsum, non à fumo, sed ab Angelo, ostenditur.

librum, unde istud argumentum est desumptum non reperiri; licet recipiatur in Ecclesia ad legendum pro ædificatione: quia sunt ibi multa incitativa ad bonum, teste D. Hieronymo in *Prologo galeato*. At sufficit nobis, eum contineri in Canone Concilii Tridentini *sess. 4. de canonicis scripturis*; ideoque tantam esse libri Tobiae auctoritatem, quantam reliquorum. Si ergo ille fumus omne genus demoniorum extricabat, cur & alia suffumigationes præsertim fatidæ, & graveolentes eundem non præstabunt effectum? Verum tutius dici potest, fumum illum Tobiaci piscis nihil profecisse ad excludendum dæmonem à viro, ac muliere; sed ab Angelo Tobiae præcibus id factum fuisse, ut latè explicatur infra *parte secunda hujus disp. n. 373.*

S E C T I O II.

Compositis.

335
Perfèpè
Exorciste
utuntur rebus
compositis.
Quæ sunt.
Vel Solidæ.
Vel Liquidæ.

Non sat est Medicis, vel Exorcistis rebus externis simplicibus tam permanentibus, quàm transeuntibus uti, licet incassum, ad morbos veneficos tollendos, dæmonesque ab obsessis corporibus expellendos. Sed perfèpè etiam adhibent compositas: quæ vel Solidæ sunt: ut redactæ in pulverem, aut massam: vel Liquidæ, ut in liquorem. Et his omnibus modis ad maleficiorum curationem applicantur: ut sequentes articuli demonstrabunt.

A R T I C U L U S I.

Solidis.

§. I.

336
Solidæ redu-
cuntur.
Ad Cerata.
Emplastra.
& Unguenta.
Quid sit Cera-
tum. Quid
emplastrum?

Solida medicamenta externa composita, licet sint varia; possunt tamen reduci ad tria, nempe *Emplastra, Ceratum, & Unguentum*, quæ solida dicuntur ad differentiam liquidorum. Unde *Ceratum est medicamentum consistens quodammodo medium inter unguentum, & emplastrum: hoc quidem non ita solidum: eo verò non ita molle*. Nam ceratum, quod dicitur à cera, eò quòd ceram admittat, conficitur ex oleo communi, & cera, magisque de cera admittit, quàm unguentum; & minus emplastro. Sunt tamen multa cerata, quæ præter oleum, & ceram alia multa recipiunt: cujusmodi *ceratum santalinum, stomachicum, pleraque alia*: sicut etiam emplastra præter oleum commune, & ceram alia admittunt, puta *lithargyrium interdum resnam*, quandoque *medullas, adipem, axungias, mineralia, metalla, plantas, radices, furculos, ligna, flores, semina*, aliaque id generis, quæ si arida sunt, pulverizantur, majoreque, aut minore dose in emplastri veniunt confectionem, de quibus Renodæus Medicus Paris. *lib. 3. Institutionum pharmaceuticarum cap. 3. & Antidot. lib. 5. sect. 2.* latè Jacobus Vvecherius *Antidot. lib. 2. sect. 31.* Aliique Medici in suis *pharmacopæis, & practicis medicinis.*

Quid unguentum?

Idem prorsus fatendum est de unguento, in cujus compositione plurima concurrere simplicia, patet ex infrascriptis formulis.

§. II.

337
Quandoque
à demone
causantur
Alterationes,
Inflammatio-
nes Corru-
ptiones.

Quæ solida pharmaca morbis à veneficio inductis proficere, videtur colligi posse ex morborum diversitate, qui à dæmone quandoque inducuntur. Dæmon enim cum sit substantia spiritualis, quæ instrumentis corporeis non impeditur, ex sua insita vi in corpora invisibiliter insinuare se potest, eorum humores alterando, sanguinem inflammando, ac corrumpendo. Ex quo
phleg-

phlegmonæ, exustiones, variæque intemperaturæ calidæ, seu frigidæ: eryspelata, herpetæ, carbunculi, phygethia, durique tumores in hepate, in liene, utero, nervis, articulis, aliisque partibus generantur, quibus dolores gravissimi, cruciatusque acerbissimi excitari queant.

At nemini mediocriter practicæ medicinae non ignaro est ignotum ad huiusmodi tollendas infirmitates quamplurimum valere cerata, emplastra, & unguenta juxta conditionem morbi applicata. Ad has tollendas valent.

Nonne Ceratum refrigerans Galeni efficacissime compescit phlegmonas, eryspelata, herpetas, carbunculos, phygethia, omnemque calidam intemperiem? Nonne idem efficit ceratum Santalinum Mesue, præcipue contra ventriculi, & hepatis intemperaturas, aliarumque partium exustiones? Ubi admonet Augerius Ferrerius practicæ medicinae c. 10. Si solida siccitate, nisi parcius adhibeatur, partes illas contrahit, indurat, & in scirrhum id est tumorem durum deducit? Nonne ceratum æsypatum Galeno tributum vim habet emolliendi, resolvendi, digerendi, & dolores sedandi? proinde duris tumoribus hepatis, lienis, uteri, nervorum, articularum, aliorumque partium conductis, ut testatur Rondeletius Medicus apud Renodæum loco citato. Cerata.

Quid de Emplastris? Nonne Diachylon simplex, vel ireatum, cujus inventorem tota myropolarum familia Mesuem agnoscit, (licet ante eum Serapio, & Avicennas illius descriptionem dederint) optimum judicatur ad hepatis, lienis, ventriculi, aliarumque partium duros tumores emolliendos, & humores coquendos? Eadem Diachylon magnum, & gummatum præstat, quæ superius, sed efficacius. Magis enim duritiem quamlibet mollit, coquit, & digerit. Gummatum potenter attrahit, emollit, & resolvit. Idem fatendum de emplastro de mucaginibus ex Fernelio; de Meliloto ex Mesue, de Oxycroceo à Myrpeso invento, de Emplastro de janua, cujus auctor est Præpositus: de Divino, aliisque id generis, de quibus plura disserunt Medici in suis Antidotariis, & Pharmacopæis. Emplastra.

Si verò unguenta attendamus, varia traduntur nedum à Medicis: sed ab ipsismet Exorcistis pro morbis maleficis curandis. Unguenta.

Ex Valerii Polidori Dispersione dæmonum p. 2. habetur sequens.

Recipe	Succi radicum ebulorum. Butyris.	analib. i. se.
--------	-------------------------------------	----------------

Et hæc duo igne ferveant usque ad consumptionem ferè succi.

Quibus dispositis.

Recipe	Olei camomillæ. Olei Rosati. Olei hypericonis.	ana unc. i.
--------	--	-------------

Et hæc prædictis addantur, atque ad ignem secundum artem ad formam unguenti redigantur, quo vexata persona eo repente à collo exclusivè usque ad pedes per menssem semel in die inungatur.

Ex Zachariæ Vicecomitis Complemento Artis Exorcisticæ.

Unguentum pro stomacho.

Recipe	Garyofilorum. Cinamomi electi. Nucis muscatæ. Zedovariæ. Ligni aloes. Masticis. Olei garyofilorum.	ana scrup. i. scrup. ii. Unc. med.
--------	--	--

Ex pulverizatis pulverizandis; & cum modico ceræ fiat unguentum s. a. & per horam saltem ante prandium, & cenam unge os stomachi superposito panno calido.

Aliud

Aliud ab Auctore compositum & probatum.

<i>Recipe</i>	Oleum	Garyofilorum. Spici nardi. Nucis muscata. Masticorum.	ana drac. 2.
	Adipis.	Ochæ. Gallinæ.	ana drac. 2.
Succi florum tabacci, idest herbæ reginæ, vel pulveris tabacci hispani drac. 1.			

Misceantur sec. artem cum modico ceræ, & fiat unguentum, quo ungatur os stomachi serò per horam ante cenam, & superposita carta, vel folio tabacci, seu herbæ reginæ, ac super eam panno calido, fascia cingatur, & probabit effectum. Valet enim ad stomachum corroborandum, ad tollendas cruditates, ad pituitam purgandam, distillationes desiccandas, ac sanitatem conservandam.

Contra maleficia cordis.

<i>Recipe</i>	Specierum cordial. montagn.	dr. med.
	Olei scorpionum Matthioli.	scrup. 1.
	Unguenti Rosati Mesue.	Unc. med.
Et fiat unguentum, quo inungatur regio cordis.		

Vel Aliud.

<i>Recipe</i>	Olei neufanni.	Unc. 1.
	Ceræ albæ.	drac. 2.
	Sandalorum rub.	
	Citrinorum.	
	Ligni aloes.	ana scr. med.
	Semen acetosæ.	
	Corallorum rubeorum.	
	Margaritarum.	gran. 6.
	Camphoræ.	
	Croci.	ana gran. 3.

Misceantur sec. artem, & fiat unguentum.

Quis non asserat, si efficacia huiusmodi remediorum ad morbos maleficos curandos consistit in virtute ingredientium talia pharmaca, plurimum valere; cum quodlibet eorum maximam vim possideat?

S. I I I.

338
Quæ tamen
nihil profici-
unt, si demon
non cessat
causare tales
morbos.

VErum tamen eorum vires irritæ evadunt, nisi etiam causa remota huiusmodi humores intrinsecè excitans, & tumores, sive quoscumque morbos efficiens, auferatur. Non enim sufficit in morbis veneficis, immediatam compescere causam, nempe humorem peccantem; sed opus est etiam aliam causam tollere supernaturalem, nempe, dæmonem intrinsecè huiusmodi humores commoventem, tumoresque, & alias intemperaturas, sive calidas, sive frigidas efficientem. Nam poterunt quidem Cerata, Emplastra, & Unguenta suas exercere vires. Ac dæmon iterum, & iterum novos commovebit humores, novos producet tumores: & ecce medicaminum vires omnes irritæ erunt, ac vanæ. Ideoque necessarium est tollere non solum causam ægritudinis proximam, & immediatam; sed etiam alteram remotam, & mediatam, à qua morbus prod ucitur, & conservatur.

A R-

ARTICULUS II.

Liquidis.

§. I.

V Erè quandoque maleficiatis applicari solent solida medicamina; sed sæpius liquida adhibentur; quæ, cum varia sint: ad duo tantum pro nunc usitiora reducam: Balnea, nempe, & Lenimenta.

Balneum in primis quoddam ad morbos veneficos abolendos solent quandoque proponere Exorcistæ ex lixivio cum cinere olivarum, & aqua fluminis paratum, in quo ebullierint ruta, sabina, hypericon, artemisia, verbena, palma Christi, & aristolochia rotunda, in quo balneo jubent totum corpus ægrotantis immergi, & ablui. Quod quidem remedium potius omittendum esse suaderem; cum balnei usus juxta Medicorum placita tot exposcat condiciones tum ex parte morbi, & ægrotantis: tum ex parte balnei, & ministrorum, ut difficillimum sit, omnes simul convenire.

Si tamen placeat ipsum experiri, ut innoxius sit illius usus, nonnulla sunt animadvertenda ex Codronco *de morbis venef. lib. 4. cap. 5.* Qualis, nempe sit morbus: quales partes sint affectæ: qualis ægrotantis constitutio: quænam ætas: qui sexus, qui mores, & an præcepta Medicorum ægrotantes servaturi sint, morbi tempora tum universalis, tum particularis sunt consideranda. Et antequam ingrediatur balneum æger, cogitandum de totius corporis purgatione. Qua peracta cognoscere modum, & tempus ingrediendi, & insidendi in ipso: quotque diebus usurpandum sit. Post cujus usum nonnulla sunt executioni demandanda.

Si itaque morbus sit calidus, à causisque calidis ortum ducat, ut febris tertiana, febris synoca; vel ardens visceris alicujus inflammatio; febris hætica, vel insignes adsint obstructions, non convenit hujusmodi balneum, cum egregiam vim excalescendi, & exsiccandi habeat. Paratur enim ex lixivio, & simplicibus strenuè calefacientibus, & siccantibus. In quolibet enim gravissimo, & acutissimo morbo non sine discrimine ægrotantium balneum quodcumque etiam ex aqua simplici adhibetur, cum vires imbecilles reddantur, & cibo paucissimi nutrimenti vesci cogantur; præsertim verò si ægrotans calidum, & siccum jecur habeat: Vel cum eo etiam totum temperamentum, vel melancholici, ac gracilis sit habitus: aut viscus aliquod ut jecur, ventriculum, pulmonem, renes: mesenterium habeat imbecille, balnei usus erit noxius; sua enim caliditate, & siccitate auget intemperiem calidam, & membra languidiora redderet.

§. II.

I Nsuper qui in primis venis crudorum humorum copiam habent non sunt ad balneum admittendi; sua enim caliditate, ac digerente facultate humores funderet, ac intrà venas traheret. Ex quo obstructions, & alia mala emanarent. Qui verò imbecilles, ac languidas habent vires, qui cibum fastidiunt, & malam habent in ventriculo affectionem nausea affecti, biliota eructantes: si è naribus sanguis copiosè fluat, si alvei fluvore torqueantur, vel alvum nimis astrictum habeant, balneum est vitandum.

Infantes autem, & pueri, deinde mulieres; postea qui delicatam temperiem sunt sortiti vim hujus balnei difficilè perferre poterunt. Difficillimè verò omnium senes ob humorum paucitatem, & multam spirituum resolutionem.

339
Liquida exteriora ad duo usitiora reducuntur Balnea. Lenimenta. Balneum quomodo paratur?

Ne ejus usus sit noxius ægrotanti, varia sunt observanda.

340
Quenam post ejus usum adimplenda?

341

§. III.

342

NEc quolibet tempore balnei usus est idoneus. Ubi enim aer pestilenti aliqua qualitate est affectus, maximè nocet balneum: in vehementioribus frigidibus, & anni tempore æstivo æquè fugiendum est. Nam hyeme dissoluti, qui antea quiescebant humores, dum inter digerendum à contrario anni temporis impetu in incautos validius irruit; invaditque frigus, necessariò in aliquam impelluntur partem, ac morbum procreantes graviter homines offendunt. Æstate verò media, cum jam ardor viger, & calor ad externa propensus fertur, balnei usu reliquum, quod est caloris dissipatur, internæque facultates debiliores fiunt.

Neque balneum assumendum est post assumptum cibum; vel adhuc non concoctum. Corpus enim crudis humoribus repletur. Nec post longiorem inedia; quia vires nimis diminuerentur. Minusque imperandum, nisi prius corpus expurgatum pharmaco exactè fuerit; cum balneum subtiliores tantum evacuet: crassiores verò eliquet, & fundat per universum corpus, vel obduret.

§. IV.

343

Sed procertò sciant, quòd licet ad balnei usum super enarratæ reperiantur conditiones, non seipfos in balneum præcipitare debent; sed sensim, ac sensim descendere: ut prius inferant pedes, mox crura, postea paulatim corpus totum usque ad cervicem; observando, ut caput rectum habeant, ne à balnei vaporibus repleantur: ut aqua pariter quiescat; cumque in ipso fuerit æger, consistat. Cum enim movetur æger, & aqua agitur, magis mordicando horrores fiunt, ad quos sequuntur contractio ipsius cutis, & meatuum coangustatio, & capitis dolor ex copia vaporum, qui sursum elevantur. Aqua verò sit calida actu; non tamen usque adeò, ut sudorem provocet copiosum: vel rigorem inducat, vel animi defectum: quæ caliditas moderanda erit habita ratione temporis, morbi, ætatis, & corporis temperamenti.

344

Mora autem in balneo esse debet longa, vel brevis juxta Medici judicium habita superiori animadversione ad aquæ facultatem, ad morbum, ætatem, habitum, vires, & similia. Jam verò si in balneo aliquod superveniat accidens; ut sudor copiosus, animi defectus, dolor capitis, vigilæ immoderatæ, ac similia, omittendum erit balneum, & symptomata curanda.

345

Tandem è balneo egressus æger per ministros abstergatur; & ad cubiculum benè lectus accedat. Et si sudor emanet, abstergatur leni linteolo: Et si lassitudinem percipiat, post aliquam moram dormiat, nec cibum statim post balneum sumat; sed cum balnei calor cessaverit; & per totum corpus quietem percipiat: Vel ut dicit Galenus *lib. I. acut.* sedata quæ est à balneo perturbatione. Cibus enim vel potus, qui protinus sumitur, caput replet, superfluitat, ad usque ventriculi ascendit, nec non crudus circumferentiam, & totum corpus trahitur.

Quæ omnia
ut plurimum
Exorcistis
sunt ignota.

Consideret modò Exorcista, cum regulariter prædictarum observationum sit ignarus, si tuta conscientia intromittere se potest ad balnea veneficio affectis præparanda.

§. V.

346
Quid sit Lenimentum, &
quotuplex?

Quid dicemus de lenimentis, quibus Exorcistæ ægrotorum frontem, oculos, pulsus, aures, pectus, cor, ac ceteras sæpius corporis partes inungere consueverunt?

Verè hoc remedium non est à nobis contemnendum, cum apud varios Exorcistas doctissimos, & piissimos eo uti, mos invaluerit. Unde aliud simplex, aliud compositum. Simplex parari solet ex simplici oleo olivarum: ac benedicitur.

Com-

Rebus naturalibus Externis Compositis. 173

Compositum (quod & unguentum nuncupari potest) fit ex oleo olivarum, ex ruta, salvia, anetho, sclarea, verbenae, aristolochia rotunda, ellebori albi radice, aliisque similibus: cujus duas formulas hic subiiciam.

Alteram ex Zachariae Vicecomitis Complem. Art. Exer.
part. I.

Recipe

Rutæ capraræ.	
Rutæ domesticæ.	
Herbæ paris.	
Hypericonis.	
Salviæ.	
Majoranæ.	
Abſynthii.	
Foliorum perſici.	
Sabinæ.	
Abrotani.	Ana pug. i.
Formiculariæ.	
Anethi.	
Meu.	
Athemifiæ.	
Appii.	
Celidoniæ.	
Juniperi.	
Foliorum papaveris.	
Sinapis.	
Baccarum Lauri.	unc. i.
Nucum cupreſſi.	num. 12.
Radicum eſculæ.	ana unc. i.
Mori.	
Cardamomi.	ana man. i.
Ditami.	
Thuris.	
Sandrachæ.	ana unc. i.
Mirræ.	
Sandalorum alborum.	ana unc. ſemis.
Citrinorum.	

Recipe

Incidentur incidenta, & contundantur contundenda, & bulliant in libr. 10. olei antiqui, & rum.

Accipe

Garyofilorum.	
Cinamomi.	ana unc. i.
Nucis muſcatæ,	

Et in tela linea prius contuſa ligentur, & in ipſo oleo ponantur, ut ſic omnia bulliant uſque ad conſummationem humiditatis: poſtea exprimantur, & addantur olei de ſpica odoriferi drac. 3. & cum frigidum fuerit, adde grana 14. Muſci electi, & in vaſe vitreo collocato in ſimo ponatur in putrefactione per dies quadraginta. Ex dicto oleo quotidie Exorcista ungat pulſus capitis, manuum, ac pedum, nec non oculos, aures, nares, labia, ac partes cruciatus maleficiati (dum honeſtè fieri poſſit) abſolvens maleficiũ prout in ſine benedictionis ipſius olei ponitur.

Alte-

Altera ex Flagello demonum Hieronymi Menghi part.2.

Recipe	Rutarum.	cimas tres.
	Salvia.	
	Anethi.	
	Cineris olivarum.	ana q. sufficit.
Aqua benedicta.		

Omnia simul facias bullire in oleo: deinde ipsum benedicas.

§. VI.

347
In eorum usu
quid obser-
vandum?

QUæ lenimenta, ut sine ægroti detrimento adhibeantur est animadvertendum, si oleum sit simplex: an sit ex olivis maturis, an acerbis confectum: an novum sit, vel vetus: qualisque sit morbus, pro cuius abolitione adhibetur. Nam si morbus esset summè calidus, vitandum esset oleum vetus, & multò magis compositum; sua enim caliditate, & ex frequenti usu augere affectum posset; ideò loco ipsius recens, quàm dulcissimum adhibere, consultius esset; & etiam lotum, si expediret; ita enim exueret omnem acrimoniam, teste Codroncho loco citato cap.7. Quòd si affectus sit frigidus, vel à causa frigida ortus, tutius erit uti oleo antiquiori, & clariori. Oleum enim ex olivis immaturis omphacinum appellatum nisi in sudoribus diaphoreticis, & cardiaca passione conveniens est. In aliis verò affectibus ob suam astrictionem vitari debet. Si verò sit compositum nedum oleum; sed omnia simplicia ingredientia sunt consideranda & juxta eorum qualitarum gradus adhibendum.

348

Nec solum pro lenimento oleum commendant; verum etiam pro potu. Quem quidem in aliquibus casibus proficuum esse; & in pluribus tutò adhiberi posse arbitramur ex mente Medicorum habita superiori distinctione. Unde & Galenus 6. *Epidem. com. 6.* In dolore ventris oleum simplex; vel aqua temperato bibendum hortabatur. Et si opus esset non solum vomitum irritare; sed & ventrem molliorem facere pro his oleum commendat *lib. de remediis affec. dig. cap. 6.* Sed de his agitur sequenti capite.

C A P U T I I.

Internis.

349
Dæmon præ-
ter morbos
externos et-
iam excitat
internos.

Qui expellū-
tur remediis
internis Præ-
parantibus,
Evacuātib;
Roboranti-
bus.

MAGNUM equidem corpori ægroti exhibent levamen medicamina externa ad phlegmonas, herpetas, carbunculos, duros tumores, aliasque hepatis, lienis, ac ventriculi intemperaturas calidas, sive frigidas. si quæ in corpore causentur, emolliendas, resolvendas, digerendas: doloresque ab hisce causatos sedandos, ac mitigandos. At quia dæmon non tantum hæc intemperaturas; sed & alios quamplures morbos internos; puta febres varias, languores summos, epilepsiam, apoplexiam, stuporem, membrorum convulsiones, obstructions, aliasque prope infinitas intemperaturas: ut supra demonstravimus *tom. I. disp. 2. à num. 302. & seq. n. 308. & seq. & disp. 3. ubi de scientia practica malefica*, excitare consuevit: Ideòque quando hæc evenire conspiciuntur, ad medicamina interna est confugiendum: quorum Altera sunt Præparantia: Altera Evacuantia: Altera Roborantia: ut tribus sectionibus explicabitur.

S E C T I O I.

Præparantibus.

Vix ullum medicamentum datur solitaria facultatis; sed quod vel præparat : vel purgat : vel roborat, ac simul alterat. A præpollente tamen, ac præcipua sua facultate denominatio sumitur. Ideo quæ prima medicamina sumenda maleficiato exhibentur, præparantia nuncupantur quæ sunt **Vel Lenientia**: Vel residuos humores **Congregantia**: ut sequentibus articulis demonstrabitur.

350
Medicamina
præparantia
sunt Vel Le-
nientia Vel
humores cō-
gregantia.

A R T I C U L U S I.

Lenientibus.

Medicamina humorem peccantem lenientia, ac diminuentia varia sunt pro ætatum, virium, ac constitutionum corporearum diversitate. Alia enim **Cholericis**: Alia **Phlegmaticis**: Alia **Melancholicis** constitutionibus sunt paranda.

351
Medicamina
lenientia ex-
hibetur Alia

Pro Cholericis.

<i>Recipe</i>		Elleſtuarii Lenitivi.	unc. 1.
		Syrupi Roſati ſolutivi.	unc. 3.
		Decoctionis florum, & fructuum cordialium in aqua en- diviæ. q. ſufficit.	

Cholerici

Misce, & fiat potio ſumenda in aurora.

Si infirmus facilius medicinam ſumat per bolos, ſeu morſellos, fiat modo ſe-
quenti:

<i>Recipe</i>		Floris caſſiæ nov. extr.		ana drac. 5. id eſt
		Elleſtuarii Lenitivi.		quinque.
		Pulveris ſennæ citræ.		drac. ſemis.

M. & f. boli cum Saccharo.

Phlegmaticis.

Pro Phlegmaticis.

<i>Recipe</i>		Mellis Roſati ſolutivi.	unc. 4.
		Elleſtuarii lenitivi.	drac. 7.
		Cum aqua betonicæ.	f. inf.

Si ſumatur per bolos, ſeu morſellos.

<i>Recipe</i>		Elleſtuarii lenitivi.		ana drac. 6.
		De Hiera cum agar.		
		Misce cum ſaccharo, & f. bolus.		

Pro Melancholicis.

Melancholi-
cis.

<i>Recipe</i>		Syrup. de Polipodio merc.	unc. 3.
		Diacatholici.	drac. 6.
		Infuſionis ſennæ.	unc. 4.
		Misce, & fiat potio.	

Si ſu-

Si fumatur per bolos.

<i>Recipe</i>	Diacathol.	drac. 10.
	Pulverisennæ.	drac. 1. semis
	Semin. anisorum.	scrup. 1.
	Misce cum saccharo. f. boli.	

Constitutioni sanguineæ potest exhiberi medicamen sicut cholericæ.

A R T I C U L U S II.

Congregantes humores residuos.

352
Congregan-
tia humores
residuos dan-
tur Alia
Cholericis.

Medicamina congregantia humores residuos peccantes varia sunt, sicut & di-
minuentia.

Pro Cholericis.

<i>Recipe</i>	Syrupi de succo endiv.	unc. 1.
	De succo boraginis.	unc. semis.
	Aquarum endiviæ.	unc. 2.
	Aquarum boraginis.	unc. 1.
	Misce ut pro uno, sic pro 7.	

Pro Phlegmaticis.

[Phlegmati-
cis.

<i>Recipe</i>	Syrupi de betonica.	ana unc. semis.
	Mellis rosati colati.	
	Syrupi de pomis.	unc. semis.
	Aquarum betonicæ.	unc. 2.
	Aquarum boraginis.	unc. 1.
	Misce pro uno, sic pro 7.	

Pro Melancholicis.

Melancholi-
cis,

<i>Recipe</i>	Syrupi de fumo terræ.	ana unc. semis.
	De lupulis.	
	De boragine.	
	Aquarum de fumo terræ.	ana unc. 1.
	Boraginis.	
	Melissæ.	
	Misce pro uno, sic & pro 7.	

Dum patiens syrupos sumit, possunt etiam ei variis modis mittere sanguinem, si vires, dispositio corporis aliæque conditiones necessariæ huic operi sic requirant juxta docti, ac prudentis Medici judicium.

S E C T I O II.

Evacuantibus.

353
Evacuanti-
a medicamina
sunt,

Habita humorum præparatione sufficienti septem, vel pluribus diebus, mis-
soque sanguine, si ita expediens fuerit dijudicatum, deveniendum ad to-
tius corporis purgationem aliquo medicamine ipsius patientis constitutioni, ætati,
viri-

Rebus naturalibus Internis Evacuantibus. 177

viribus, ac naturæ accommodato. Medicamenta autem evacuantia vel fiunt per Vomitus: vel per Purgationem: ut sequentes articuli notum facient.

Alia per Vomitus Alia per Purgationem.

A R T I C U L U S I.

Per Vomitus.

§. I.

Non est negandum evacuationem per vomitus factam multos rebelles, contumaces, ac diuturnos morbos, & quos nec alia remedia superare possunt, sæpius profligare, ut docet Codroncus *lib.4. de morbis venef. cap.4.* Experientia enim comprobatum est, eos morbos potissimum, qui sedem suam, & causam habent in ventriculo, venis meseraicis, mesenterio, ac in cavis jecoris, hac lienis purgatione per vomitus facta sanari. Supervacaneos enim omnis generis humores ex ipsis fontibus sinceros elicit, & evacuat, quos plerumque neque hiera, neque aliud vehementissimum medicamentum ad inferiorem ventrem ducere potest. Idcirco omnibus opitulatur affectibus, qui à præcordiorum sympathia contracti sunt; nec non iis etiam, qui in reliquo corpore ex eorundem viscerum vitio, & effusa impuritate gignuntur. Nihilominus nostra ætate cum validis illis antiquorum vomitoriis medicamentis cautè est agendum: tum quia inconsueta sunt, & sine gravi molestia à laborantibus perferri non possunt: tum etiam quod robustiores natura requirit vomitus decoctione ipsa: & multa alia sint animadvertenda, quibus neglectis vomitoria medicamenta periculis plena sunt.

354
Evacuatio per Vomitus sæpius multum prodest.

§. II.

Vomitoria nanque omnibus non conveniunt. Iis enim (ut Galenus *lib. quos purg.* & Oribasius *lib.8. Collect. cap.21.* Scribunt) qui violenter, vel difficulter vomunt, non mediocriter imminet periculum, ne vas aliquod respirationi deserviens, vel vena aliqua frangatur; visus lædatur; vel aliquod aliud incommodum sequatur. Ideo Galenus 2. *Aphor. com.1.* memoriæ prodidit, eos, qui angustum habent thoracem, & idcirco compressum pulmonem ad evomendum esse ineptissimos.

355
Sed non omnibus quando sunt vitanda vomitoria.

Nec minori periculo se exponunt habentes partes ad abdomen attinentes graciles: Abdomen enim sunt duo muscoli recti, & carnosissimi, qui à pectore ad ipsa pubis ossa perveniunt, qui sibi cohærent, coalescuntque, ut docet Bartholomæus Castellus Messanensis in *suo Lexic. Medic. litera A.* Unde quod conflatum est ex ipsis Græci Epigastrium: id est, abdomen nominarunt, quod & Hypogastrium vocant. *Estque commune omnium viscerum operimentum*, quod abdomen his tribus partibus constat, hypochondriis, locis ad umbilicum attinentibus, & imo ventre 2. *Aphor. 35.* quæ partes cum sunt nimis macræ, æger à vomitoriis omnino abstinere debet. Similiter cum ventriculus infirmus est, & totius corporis in se excipit redundantias, vomitus est vitandus. In sanguinis rejectione, uteri strangulationibus, nauseabundis naturis, & iis, qui suffocatione vexantur; & qui ex qualibet occasione capitis dolore affliguntur, qui suffusionem suspectam habent, & omnibus oculorum affectibus, nec non iis, qui in primis venis copiam crudorum humorum habent, vomitus sunt noxii, ac contrarii.

Hippocrates etiam in purgationibus ventris superioris excipit tabidos non actum tabidos, ut exponit Galenus *lib.4. Aphor. 8. & 9.* Sed pronos naturæ ad tabem ipsam, eximit & melancholicos: quoniam humor melancholicus ob sui gravitatem facilius per ventrem inferiorem educitur.

Brogn. Alexichacon.

M

§. III.

§. III.

356
In vomitu
quenam sint
observanda?

IN vomitu etiam considerandum esse tempus opportunum, docuit Hippocrates: cum purgationes æstate magis, et superiora, hyeme verò per inferiores ventris partes faciendas esse, dixit in *Aphor. 4. lib. 4.* Et quamvis à seipso dissentire videatur cum *lib. de Salubri dieta*, sex brumalibus mensibus per vomitiones purgandum præcipiat, cui & Celsus *comment. 15.* assentitur, vomitum hyeme utiliore esse, quàm æstate asserens; nulla tamen in dictis ipsius apparentem contradictionem esse Galenus ita explicat: Quod quando hyeme in ventriculo generatur pituita, ipsa vomitibus expurgari, & bilis æstate innatans deorsum trahi debeat. At si universon corpus sit evacuandum, æstate per superiorem ventrem, hyeme per inferiorem purgare conveniat, habita ratione regionum, & locorum, ad quæ natura humores vergunt, & inclinant. Quòd si nimis fluant ad aliquam partem, & opus sit eam rueri: ad opposita evellere conducit.

Præter tempus, regiones etiam calore, frigoreque distinctè ad anni tempora æstimari debent. Et idem de ætatibus sentiendum esse animadvertit Galenus *lib. quos purg.*

§. IV.

357
Vomitorio-
rum Alia
runt.

AT cum medicamenta, quæ ciendi vomitum vim habent, multiplicia sint, variisque rationibus vomitum excitent; ideòque omnibus ægrotantibus, ac morbis æqualiter non conveniant, eorum differentias, ac proprietates, quantitatemque convenientem exhibendam ignorare non debemus.

Medicamenta igitur, quæ vomitum excitandi facultatem habent, quædam sunt levia, ac clementia: alia vehementia: & nonnulla mediocra.

Levia.

Inter levia vomitoria alia laxant, & molle reddunt os ventriculi, & ad vomitum profunt: aliqua verò humores aptos reddunt, ut per eos reiciantur. Et hæc primæ classis vomitoria nulla, aut minima naturæ molestia vomitum concitare incomperito est.

Vehementia.

Vehementia, ac mediocra vomitum cientia sunt ea, quæ excrementa ad ventriculum attrahendo ad superiorem partem movent, & propriè vomitoria dicuntur. Quæ si validiora existant, naturæ ipsi vim magnam inferunt, ut vomitu vacuent. Mediocra verò non ita validè naturæ negotium faciunt; sed mitius agunt.

Mediocra.

§. V.

Levia quæ-
nam sint?

SI desideremus levia agnoscere vomitoria, quæ os ventriculi laxant, ac molle reddunt, hæc sunt: quæcunque pingui, & oleagina constant substantia: ut oleum olivarum, jus pulli, aqua lactis, vinum dulce hordei, aqua stillatitia, camomelli, hordei cremor, & similia.

Levia verò, quæ humores parant, ut vomitu facilius reici possint, opportuna inveniuntur acetum, syrupus acetosus simplex, oximel simplex, oximel compositum, oximel, scillinum, vel squilliticum acetum syllicicum, mel rosaceum, mulsa, quæ quandoque cum prioribus misceri, invaluit consuetudo.

lib. 1.

Recipe	Aquæ hordei.	unc. 3.
	Syrupi acetosi.	
	Vel oximel.	

Hippocrates *lib. 7. epidem.* docet, uti aqua, aceto, sale.

Galenus 2. *de antidot. cap. 7.* hydreleon proponit. Nec non aquam calidam, & acetum mulsum. In secundo ad glauc. in biliosis febribus exquisitis, & sim-

& simplicibus commendat hydroleon. Nam præterquàm quòd vomitum ciet, obtundit acrimoniam humorum; qui os ventriculi vellicare possent. In tertianis verò nothis, quotidianis, & quartanis magis probat aquam cum aceto, vel oximellite.

Horum autem medicamentorum ad vomitum concitandum quantitas debet esse multa, libra una videlicet ad libras duas, & tres; & pro unciiis novem aquæ simplicis, vel aquæ hordei, & similium, possumus accipere uncias tres aceti, vel oximellis styllitici, etiam binæ uncie satis erunt.

S. V L.

SI verò mentis oculos ad media vomitoria, quæ mediocriter vomitum excitare dignoscuntur, dirigamus, statim multa nobis proponuntur, nempe flores, & semen anethi, semen, & radix atriplicis, semen erucæ, semen rapi, radix raphani, radix peponis, semen nasturtii, semen dauci, radix betonicæ, cnicus carthanius dictus, quæ decoquuntur, modò aqua sola: modò in aqua, & oleo simul, ac propinantur ad mensuram saltem unius libræ, accipiendo partem unam horum medicamentorum, & partes decem aquæ simplicis: vel cum oleo mixtæ; & decoquendo quousque quinta, vel sexta pars absumatur; quibus interdum additur oximel, vel aliud simile.

Horum autem nonnulla hic subiicientur, præcipuè eorum, quæ magis hisce temporibus, ac regionibus. usu. veniunt.

1.

Recipe	Decoctionis anethi. Olei amigdal. dulcium. Buryri acidi.	lib. 1. unc. 2. unc. 1.
	Misce, & fiat potio.	
2.

Recipe	Aquæ hordei. Vel juris pinguis. Succi raphani.	lib. 1. unc. 2. vel 3. pro ætate, & viribus.
	Misce, & f. potio.	
3.

Recipe	Decoctionis raphani. Oximelis scyllitici.	lib. 1. unc. 2.
	Misce, & fiat potio.	
4.

Recipe	Radici. incisæ raphani. Effundatur mulsa, & succus exprimatur ab ægroto potandus.	unc. 2.
--------	--	---------
5.

Recipe	Seminis raphani. Terantur, & cum mulsa, vel sero lactis, vel aqua hordei præbeantur.	drac. 3.
--------	---	----------
6.

Recipe	Radici. peponis. Fiat pulvis. & propinetur cum mulsa.	drac. 1.
--------	--	----------
7.

Recipe	Seminis napi pulver. Oximellis styllit. Decoctionis raphani.	drac. 1. unc. 2. unc. 8.
	Misce, & f. potio.	

8.

Recipe Radicis betonicæ, vel peponis, vel atriplicis, vel florum anethi. unc. 15.
 Aquæ communis. lib. 1. sem.
 Misce f. d. usque ad consummationem quintæ, vel sextæ partis, & colatura præbeatur cum unc. 2. succi raphani, & unc. 1. olei amig. dulc. vel olivarum.

In hoc genere vomitum cientium recensentur etiam nitrum, sal gemmæ, & sal indum; Ideò Galenus 3. de med. fac. par. cap. 76. proponit vomitorium ex aphronito albo in aqua tepida coniecto cum modico olei ad mystri mensuram exhibitum. Ex raphani verò radicibus concisis ad uncias duas acceptis, affusa mulsa, vel oximelle succus exprimitur, tepidus offerendus. Hujus etiam seminis, quòd efficacius sit semiunica; vel dracmæ tres si terantur, & mulsum, vel serum, vel aqua hordei addatur, erit aptum medicamentum.

Dioscorides autem lib. 4. cap. 8. ad pituofam vomitionem excitandam betonicæ radices ex hydromellite laudat.

§. VII.

359
 Vehementia
 quæ sint?

TAndem si vomitoria vehementia proponere quandoque necessitas poscit, inter vehementiora media vomitum cientia recensentur.

Elleborum album struthium, quæ radícula, & herbalunaria dicitur, thymeleon, balanus, myrepfia minor, quæ & glans unguentaria à Dioscoride appellatur lathyris, & à recentioribus cataputia minor appellata; ricinus, sive granum regium thapsia: rutha agrestis, sive silvestris; radix cæpæ: nasturtii semen: cyclaminis radix, & succus: eupatorium Mesue, seu gratiola dicta: agaricus; narcissi bulbus; bulbosus; vomitorius; genistæ flores, & semen: urticæ semen: assari folia, & radices: cortices juglandis: arboris succus madefactis arefactus, acritus: sparthum majus: hydragyrum, & stibium præparatum, anthimonium vulgò dictum, quod fortasse inter mediocra posset numerari.

Horum autem hic nonnullas formulas subiiciam.

1.

Recipe Assari non exquisitè triti. dr. 2. vel 3.
 Infundatur in sufficienti quantitate feri lactis, vel juris pulli, vel hydromellis, & bulliant, & facta forti expressione, & colat. patienti exhibeatur.

2.

Recipe Antimonii electi præparati gran. 2. 3. 4. 5. 6. pro ætate, & viribus.
 Sacchari rosati. drac. 2. vel 3.
 Vel buglossati. & fiat bolus.

3.

Recipe Antimonii electi præparati gran. 4. 5. 6. pro ætate, & viribus.
 Vini albi uncias tres. Infundatur per noctem; & facta colatura solum vinum exhibeatur.

Semi-

4.

<i>Recipe</i>	Seminis urticæ pulver.	drac. i.
	Aquæ mulsæ, vel juris pinguis.	un. io.
	Sacchari.	unc. i. sem.
	Misce, fiat potio.	

5.

<i>Recipe</i>	Fol. virid. assari.	num. 8.
	Contundantur, & affusa mulsæ, vel sero lactis, vel jure pingui fiat expressio, quæ bibatur.	

6.

<i>Recipe</i>	Pulver. radic. assari.	drac. i. sem.
	Seri lactis.	
	Misce f. potio.	

7.

<i>Recipe</i>	Pulv. florum genistæ.	drac. 2. vel 3. pro æt. & vir.
	Semin. fœniculi.	scrup. i.
	Cinnamomi.	gran. 5.
	Sacchari albi.	unc. 5.
	Aquæ mulsæ.	unc. 8.
	Misce f. potio.	

8.

<i>Recipe</i>	Corticum medianorum anagyridis minor.	unc. sem.
	Ruthæ, penthaphylli.	ana m. sem.
	Radicis peoniz.	drac. 2.
	Cinnamomi.	scrup. i.
	Misce f. infusio per noctem in vino albo benedicto, & facta levi ebullitione colatura bibatur.	

9.

<i>Recipe</i>	Pulpæ glandis unguent.	unc. i.
	Contundatur, & misceatur cum drac. i. sem. semin. fœniculi, & scrup. 2. Cinnamomi. Hæc mixtura involvatur papyro, & pasta, deinde coquatur, & exempta detur a drac. 5. ad drac. i. vel ad drac. i. & 5.	

10.

<i>Recipe</i>	Ellebori albi.	dr. i. cum dim. in frusta
	Incisi, & positi in pomo decoquatur sub cineribus, & ejectis frustis pomum solum exhibeatur ad manducandum.	

11.

<i>Recipe</i>	Corticum radicum Ellebori albi	drac. sem. usque ad i.
	Vini albi dulcis, vel juris ping.	unc. 6.
	Anisorum.	scrup. i.
	Cinnamomi.	scrup. 5.
	Fiat inf. per ho. 10. deinde colatura sine expressione bibatur cum saccharo.	

12.

Recipe

Corticum radic. Ellebori albi
Vini albiun. i. f.
lib. i.Fiat inf. per hor. 10. & coletur sine expressione, cui adde
Mellis

lib. i.

Fiat syrup. sec. attem de quo præbeatur unc. i. pro una vice.

Præter dicta vomitoria alia parari solent valde ad vomitum concitantia.

*Tithymallorum succum, binis obulis in posca sumptis, & cum aqua mulsa vomitiones movere, tradunt Diosc. lib. 4. c. 169. & Plinius lib. 26. c. 8.**Spartii flores, & semina, quinque obulis in aqua mulsa pota purgare per superiora vehementer, ellebori vice, ait Idem Dioscorides lib. 4. c. 152.**Seminis lathyris decem, vel duodecim grana à putaminibus delibrata, tusaque, & ovo sorbili devorata potenter vomitum cient; ideo utiliter exhiberi iis, suadet Petrus Andr. Matthiolus, qui philtrea devorant, vel alia veneficia: quoniam ea efficaciter expellunt.*

S. V I I I.

360
Quænam in
eorum usu
sint servan-
da?

NE autem in dictis vomitoriis fiat error cum insigni ægrotantium detrimento, servanda sunt quantum fieri potest peritorum Medicorum præcepta; præcipue Dioclis, qui referente Orisasio lib. 8. collect. c. 22. ait: *Quæ medicamenti vim habent, quaque efficacia sunt, non propinentur; sed familiaribus, & præsertim quæ consuetæ victus rationis sunt, utamur.* Quare levioribus, vel medio in facultate præditis crebrius utendum esse, suadet Codroncus. Tuta enim, commoda, ac citra noxam succedet evacuatio, pennis, ac digitis ventriculum irritando, donec evomatur. Vel, ut consultit Hippocrates *l. de morb. mul.* ventriculum antea fomentis præparando. In morbis verò, qui suas actiones habent in ipsis accessionibus vomitoria dari non debent; tunc enim sua sponte sursum elevantur humores. In aliis verò quodcumque contigerit.

Cum autem Elleborum album inter ea, quæ vomitum concitant, maximam vim, & efficaciam habeat (violentissimum enim excitat vomitum) & suffocationem nonnunquam facere consueverit, & convulsionem, quam Hippocrates lib. quos purgare memorat, lethalem inducat, non est ira passim, & sine discrimine, ut nonnulli faciunt, in quolibet morbo, & ægrotante exhibendum; sed si ægrotantis natura sit valida, morbus sit diuturnus, contumax, ac penè indomitus, tempus adsit opportunum; & remedia leviora nihil profuerint, potest Elleborum exhiberi; si tamen præcedat (sicut & in usu cujuscunque medicamenti vehementer vomitum cientis observari debet) humorum præparatio, sicut docet Galenus 2. aphor. com. 6. ut crassi attenuentur: tenaces dissecantur: ac via aperiantur. Vis enim medicamenti, quæ diyellit, cum humores affectis membris altius inhzrentes excutiat: attenuatis humoribus facilius opus suum absolvit; quod qui negligunt, molestas obant purgationes.

Quare tutius erit, ut de illius, qui Elleborum est sumpturus, natura experimentum capiatur: quomodo se habeat ad supernas purgationes, quæ mediocriter provocant, exhibendo. Qui enim hoc pacto non purgabitur, nisi præparatus ad Elleborum non est cogendus. Præparatur autem vomitu sæpius facto. Idcirco Plinius præcipit lib. 25. c. 50. ut antequàm detur Elleborum, septem diebus ante præparetur cibis acerbis, abstinentia vini, tertio, & quarto die vomitionibus, & pridè cænz abstinentia. Qui etiam prohibet, dari pueris, senibus, mollis, ac feminei corporis, animi exilibus, & faminis minus, quàm viris, causariis, vel latere, vel faucibus.

A R.

A R T I C U L U S II.

Per purgationem.

§. I.

QUamvis variis modis à pravis humoribus corpus expurgari queat, nempe, per vomitum, sudores, urinam, omnes corporis poros, & aperturas; communior tamen, & usitator purgatio fit per ventrem inferiorem, per secessum nempe, ad quam efficiendam inter multa impedimenta, sequentia tantum adducentur, ut usitatiora.

361
Purgatur
corpus variis
modis. Medi-
camina pur-
gantia dantur
Alia Chole-
ricis.

Pro Constitutionibus cholericis, & sanguinis.

<i>Recipe</i>	Rhabbarbari incisi.	drac. 2.
	Decoct. flor. & fruct. cordial.	drac. 3.
	Sennæ.	drac. 3.
	Semin. citri	q. suff.
	Fiat inf. per hor. 10. Deinde colaturæ factæ cum expressione, adde syrup. rosat. sol. uno. 4. misce, & f. p.	

Vel sic.

<i>Recipe</i>	Rhabbarbari electi.	dra. 1. sem.
	Infundatur cum suis correctivis per noctem in aqua boraginis la. & facta diligenti expressione, & colat. adde	
	Syrup. de pomis compositi.	unc. 4.
	Confect. hamech.	drac. 3.
	Misce f. potus.	

Per bolor, seu morsellos.

<i>Recipe</i>	Flor. Cassiæ nov. extract.	drac. 5.
	Elleçt. de succo rosarum	drac. 2.
	Pr. Rhabbarbari	drac. sem.
	Sennæ or.	dra. 1.
	Semin. citri	syrup. 1.
Misce cum saccharo, fiant boli.		

Pro Flegmaticis.

Alia Phlegmaticis.

<i>Recipe</i>	Agarici troc.	drac. 2.
	Sennæ orient.	drac. 3.
	Anisforum.	drac. 1.
	Decoctionis passularum betonicæ, & cort. citri q. l. fiat inf. per hor. 12. & colaturæ adde	
	Mellis rosati solut.	unc. 3.
	Diaphinici.	drac. 3.
M. f. p.		

Per bolos, seu morsellos.

<i>Recipe</i>	Diaphinici.	unc. sem.
	Diacatholici.	drac. 6.
	Misce cum saccharo, f. boli.	

Alia Melancholicis.

Pro melancholicis.

<i>Recipe</i>	Cortic. radic. Ellebori nigri.	drac. 2.
	Sennæ orientalis.	drac. 3.
	Polipodii rec.	unc. sem.
	Anisforum, dauci.	ana drac. 1.
	Flor. boraginis.	pug. 1.
	Passularum.	drac. 2.
	Prunorum damasch.	num. 3.
	Fiat decoct. fec. art. & cum colatura dissolve	
	Strup. de polipod. mercurial.	
	Confect. hamech.	unc. 2.
	Misce, fiat potio.	drac. 4.

Per bolos.

<i>Recipe</i>	Confect. hamech.	ana drac. 5.
	Diacatholici.	
	Misce cum saccharo f. boli.	

§. I I.

362

QUædam alia adduntur particularibus maleficiorum infestationibus necessaria; ut ajunt quidam.

*Pro Paralyfi ex maleficio præcipuè illata.**Pro prima medicina.*Medicamina
pro Paralyfi.

<i>Recipe</i>	Diafiniconis.	drac. 3.
	Syrupi rosati solut.	unc. 4.
	Cum aquaive f. potio.	q. suff.

<i>Recipe</i>	Syrup. de Betonica.	ana unc. med.
	Sticados.	
	Matricariæ.	
	Tomariæ.	ana unc. 1.
	Boraginis.	
	Misce pro syrupo.	

Pro secunda medicina

<i>Recipe</i>	Syrupi rosati solut.	unc. 4.
	Diafiniconis.	drac. 3.
	Cum decoct. cord.	q. f. f. p.
		Alia

Alia per pillulas.

Recipe | Extracti Ellebori. scrup.2.
Fiant pillulæ tres, & exhibeantur infirmo, quando petit ire
stratum.

Contra maleficia cordis.

Recipe | Eleſtuarii lætificant. rasis. drac.1.
Et exhibeatur patienti per vices interpellatas.

Contra maleficia cordis.

Vel.

Recipe | Theriacæ, vel mitridati. drac.1.
Cum ſpecierum cord. calido ſcrup.1. & formentur pillulæ
n.5. & aurecentur.

Contra dolorem capitis.

Contra dolo-
rem capitis.

Recipe | Spec. Hieræ ſimpl. Galeni. dr.1. cum dim.
Troſci mirabolanorum citr. drac.2.
Arabicarum. ſcrup.4.
Rhaubarbari. ſcrup.4.
Roſarum rubearum. drac. med.
Miſce, & cum ſyrupo violato fiat maſſa pro pillulis.

Contra dolorem colicum, & inflationem ventris.

Recipe | Specierum Eleſchoph. ſcrup.4.
Et exhibeatur cum jure pulli.

Contra dolo-
rem colicum
& inflationē,
ventris.

Contra impotentiam conſummationis matrimonii ex maleficio proveniente.

Recipe | Stinchi marini. num.4.
Piſtacharum incifarum. ana un.1. f.
Peneorum eodem modo. ana drac. 2.
Semin. urticæ. gran. 5.
Baſiliconis. un.3.
Muſci electi. un.3.
Ambræ. un.3.
Sacchari fini diſſoluti in aqua roſ. un.3.
Et ſec. art. f. morſelli octo, quorum manē ante prandium
ſumat unum, & alterum poſt cēnam antequām eat ſubi-
tum per horam.

Contra male-
ficiū liga-
minis.

Aliud remedium pro eodem.

Recipe | Olei recent. nucum pinarum. unc.2.
Semin. crucæ. ſcrup. ſem.
Muſci electi. gran.4.
Vinum malyaticum. unc.3.

Potio

Potio utilis ad omne maleficium (ut ajunt) indifferenter solvendum.

<i>Recipe</i>	Semin. herbæ paris.	drac.
	Decoctionis boraginis.	q. l.
	Misce fiat potio manè capienda iteratis vicibus secundum ordinem.	

§. III.

363
Alia addu-
cuntur, con-
tra malefi-
cia.

Preter medicamina prædicta alia diversa à diversis contra maleficia proponuntur. Evonymus in *Thesauri Medici cap. de solidis quibusdam*, docet, confectio nem Ellectuarii ex argenti vivi pulveribus confecti fascino adversari. Marcellus Empir. *lib. de Medicina cap. 20.* potionem præscribit contra cuncta in cibo, & potu sumpta maleficia, quæ ab illo peti potest. Multa alia inveniuntur cujuslibet constitutioni accommodata, quæ secundum quod necessitas poscit, componuntur. Comprobantur præcipue pillulæ aureæ, cochix simplices, & præparatæ, indæ, arabicæ, de nitro, de lapide lazuli, de lapide armeno fatidæ: Hiera Pachii, Ellectuarium indicum tam majus, quàm minus, Extractum Sennæ, & Ellebori nigri. Ideò his, aliisque quampluribus omissis, quæ Medicorum curæ, æ ministerio relinquuntur: nonnulla adhuc subiiciam ad interna medicamina spectantia, quibus sepius infirmitatem naturæ humanæ indigere experientia docet.

Contra effectum phrenesis per maleficium, & opus diabolicum inductæ.

In prima die inchoationis medicaminis.

Pro Clistere.

<i>Recipe</i>	Aquæ fluminis.	ana q. sufficit.
	Furfuris triticeæ.	
	Olei communis.	
	Salis communis.	

Secunda die pro Clistere parando.

<i>Recipe</i>	Aquæ fluminis.	ana q. sufficit.
	Malvæ.	
	Marcorellæ.	
	Parietariz.	
	Matrum violarum.	
	Olei communis.	
	Salis.	

Tertia die pro Clistere parando.

<i>Recipe</i>	Aquæ fluminis.	ana q. sufficit.
	Olei communis.	
	Salis.	
	Sapæ.	
	Mellis.	

Clister.

Rebus naturalibus Internis Roborantibus. 187

Clisterium ad dolores colicos, & inflationem ventris.

Recipe	Florum camomillæ.	
	Meliloti.	
	Anethi.	ana manip. 1.
	Pulegii.	
	Calamenti.	
	Seminis lini.	
	Anisorum.	ana drac. 3.
	Fenigræci.	
	Feniculi.	
	Misce, & bulliasit ad consummationem tertiæ partis.	
	De quo recipe libram unam, & Adde	
	Hieræ logodionis.	ana drac. 2.
	Benedictæ.	
	Olei rutacii.	unc. 4.
	Salis communis.	unc. 1. cum dimid.

Aliud Clisterium pro eisdem doloribus, & inflatione.

Recipe	Rosmarini.	
	Salviæ.	ana manip. 1.
	Feniculi.	
	Mentæ.	
	Bulliant levi bullitione in aqua feniculi, & facta espressione adde	
	Olei camomille.	ana unc. 2.
	Spicci.	
	Olei anisorum.	drac. 1.
	Sacchari rubei.	ana unc. 2.
	Mellis rosacei.	
	Salis gemmæ.	drac. 3.
	Misce cum clisterio.	

SECTION III.

Roborantibus.

REstè Galenus lib. 1. de Elem. ex Hippocrate scripsit: quod homo nunquam doleret; aut unico egeret medicamento, si unico constaret ex elemento. Eset enim unuscujusque unica natura, unicus effectus; ratio redeundi ad naturalem statum unica. At quia ex pluribus elementis est compositus, plures in se oppositas habet qualitates, ex quibus morborum plures proveniunt species: Alie ex humorum superfluitate, quibus sanandi valent medicamina purgantia, & evacuantia supra posita: Alie ex virium debilitate ac imbecillitate, quibus applicari solent medicamina roborantia sumenda Vel per potum: Vel per Bolos, seu Pillulas: ut duobus articulis notum fiet.

364

Roborantia medicamina.

Alia sumuntur Per Potum, Vel Bolos.

ARTICULUS I

Per Potum.

365
Per potum
solent ut plu-
rimū sequen-
tia exhiberi
medicamina.

Medicamina, quæ per potiones partes expurgatione five per ventrem superio-
rem, five inferiorem debiles, ac feffas vim habent roborandi: ut plurimum
mos est, sequentia exhibere.

<i>Recipe</i>	Aquarum chelidoniz majoris.	ana un.3.
	Artemisiz.	
	Ruthæ.	
	Feniculi.	unc.4.
	Aquæ ardentis infusionis ligni aloë.	
	Sacchari albi.	
	Fiat juleb, five julebum f.ar. aromatizatum cum drac.2. spec.	unc.8.
	arom. rosati.	Dosis unc.2.

Aliud.

<i>Recipe</i>	Semin. ruthæ caprariz.	ana drac.6.
	Ruthæ domesticæ.	
	Hypericonis.	ana drac.1. sem.
	Sp. pliris arcot.	
	Margaritarum.	
	Misce fiat potio in viginti partes æquales pro totide m die- bus continuis per horas quatuor ante prandium cum aqua ruthæ, vel peoniæ, vel cum jure carnis.	

Aliud.

<i>Recipe</i>	Semin. peoniæ.	ana scr.1.
	Corallorum rub. præpar.	
	Sp. diamusci dulcis.	
	Misce pro una vice, & sic pro aliis usque ad viginti.	

Electuarium efficax.

<i>Recipe</i>	Succi hyperici clarificati.	lib.1.
	Sacchari albi.	unc.8.
	Misce, & fiat syrupus sec. artem in fine addendo.	
	Pulv. semin. hyperici.	ana unc.1.
	Semin. herbæ paridis.	
	Semin. ocymi.	ana unc. sem.
Ruthæ.		
	Misce, & fiat julebum sec. art. de quo cap. un.5. singulari- rèr manè per horas 4. ante cibum.	

Laudatur Theriaca usque ad quant. drachmæ pro qualibet vice continuando per
mensē.

Aqua

Aqua efficax ad roborandum;

Recipe	Theriaca finæ.	unc. 3.
	Ligni aloes.	unc. sem
	Nucis muschata.	
	Garyophilorum.	ana drac. 2.
	Cinnamomi.	
	Vini malvatici.	lib. 3.
	Misce fiat infusio per dies tres; deinde distillantur in B. M. ponendo ad nasum alembici parum musci ligati in petia. Dosis hujus aquæ est drac. 2. cum aquæ peoniæ unc. duabus. Continuetur manè 40. diebus.	

A R T I C U L U S I I.

Per Bolos, ac Pillulas.

Varia sunt medicamina roborantia, quæ per bolos, morsellos, ac pillulas ægrotis exhibentur juxta Medicorum arbitrium, & ægrotorum appetitum; quorum hic pauca subiiciam.

366
Per bolos ac pillulas variatraduntur ut sequentia.

Conserua corroborativa ventriculi a maleficialium instrumentorum materialium vomitione fessi.

Recipe	Foliorum boraginis.	
	Foliorum rosmarini.	
	Betonice.	
	Absynthii.	ana drac. i.
	Sacchari rosat. ant.	

Alia conserua roborativa.

Recipe	Florum ruthæ caprariz.	
	Hyperici.	ana unc. 4.
	Palmæ Christi.	
	Sacchari.	lib. 3.
	Fiat conser. secund. art. Dosis un. sem. usque ad unc. i.	

Morselli.

Recipe	Sp. pliris arcot.	drac. i.
	Diamusci dulcis aromatici ros.	
	Diatrion piperein.	an. d. 5.
	Sacchari albi unc. semis cum aqua peoniæ fiant morselli unc. semis pro singulis.	

Pillula.

Recipe	Ligni aloes.	
	Cortic. citri.	
	Semin. ocymi.	ana drac. 2.
	Semin. peoniæ.	
	Nucis musch.	

Galliae muscatae scr. ʒ. cum syrupo de cort. citri fiat massa pro pillulis. Dosis est drac. ʒ.

Hæc parti alia plurima potuissent addi medicamina maleficiatis pro temporis, ætatis, corporis constitutionis, virium, ac sexuum diversitate necessario tradenda. At quia meum institutum non fuit de hac materia exactè, ac completè pertractare, cum meæ partes prorsus ab arte medica sint alienæ: sed tantum prædicta pauca pro morbis veneficis ex variis Medicorum placitis annuere. Ideoque cætera peritis, ac prudentibus Medicis secundum ægrotorum necessitatem paranda, & exhibenda relinquens, pro ingenii mei imbecillitate, ac parvitate animum intendam in considerando, quid hujusmodi medicamina corporalia operentur in dæmones, ac maleficio affectos, quod à nullis, hisque quos legerim, ità exactè, distinctè, ac methodicè fuerit examinatum, quod præstabitur parte secunda.

P A R S S E C U N D A.

Quid operetur.

367

Pharmacia,
& medicina
Deo orta est.

Amplissima equidem materiæ medicamentariæ leges, quæ & terræ viscera gravidata turgent, & tota ipsius facies luxuriat; nihilque in aere volitat, aut volvitur, aut in aqua natat, vel nascitur, quod non trahi queat in hominis solatium. Nam ex angue, teste Galeno l. 11. simpl. cap. 1. sæpè sanitas, ex luto levamen, ex fimo morborum profligatio. Ex medicamentis alimentis lib. 3. simpl. cap. 17. Ex alimentis teste Hippocrate lib. de alimentis, medicamenta sæpè depromuntur. Est enim pharmacia encomio multo celebranda, quæ medicinæ instrumenta, nempe, suggerit, & ministrat. Utramque enim à mundi primordio non solum extitisse; sed ab Altissimo ortam sacrae paginæ testantur Eccles. 28. Honora Medicum propter necessitatem; etenim illum creavit Altissimus. A Deo enim omnis medela, & à Rege accipiet donationem. Altissimus creavit de terra medicinam, & vir prudens, non abhorrebit illam. In his curans mitigabit dolorem, & unguentarius faciet pigmenta suavitatis; & unctiones conficiet sanitatis, & non consummabuntur opera ejus.

Medici, &
Exorcistæ
plures medi-
caminibus ut-
untur contra
maleficia.

Propterea non mirandum, si complures ex Medicis tam priscis, quàm recentioribus, ac ferè omnes Exorcistæ asseverent, nonnulla extare medicamina tum externa, vel simplicia, vel composita: tum interna vel præparantia, vel purgantia, vel roborantia, quæ non solum morbis veneficis mederi; verum etiam spiritus diabolicos repellere apta judicantur.

Quæ cum sint
corporea, vi-
dendū quid
operentur?

At cum omnia hujusmodi medicamina sint res naturales sensibiles, ac corporeæ, dæmones verò puri spiritus, & incorporei, morbi que venefici sint ab agente non physico: nec naturaliter res corporeæ in spiritum agere queant, meritò dubitari potest (ut aliàs etiam à doctissimis viris fuit dubitatum:), qua ratione res istæ naturales, ac sensibiles vim habere possint in dæmones? Ideò ad istam solvendam dubitationem quandoquidem morbus maleficus per actionem dæmoniacam inducitur in hominem, videndum: quid res illæ naturales operentur in Dæmonibus: In Hominibus. Quod duobus capitibus declarabitur.

In Dæmoni-
bus.
In Homini-
bus?

C A P U T I.

In Dæmonibus.

368
Maxima dif-
ferentia in-
ter res sensi-
biles, & dæ-
mones.

Magnum discrimen à quolibet non mediocriter scientē invenitur inter rem sensibilem, ac spiritum. Illa est corporea, iste incorporeus. Illa componitur ex partibus integrantibus; Iste compositione caret. Illa extensa in ordine ad

ad locum, ita quod qualibet pars sensibilis correspondet partibus loci, à quibus circumscribitur: Iste licet sit in loco definitivè, non tamen circumscribitur à loco, nec ad locum extenditur nisi quoad suas operationes; sed totus est in toto, & totus in qualibet parte loci. Illa corruptibilis: Iste incorruptibilis. Illa agens naturale: Iste voluntarium, Illa potest pati non tantum ab agente intellectuali; sed etiam à quocunque naturali, si illud sit majoris activitatis: Iste cum careat partibus corporeis integrantibus, nec potest tangi, aut pati à quocunque agente naturali. Si autem nulla est ibi in genere symboleitas, aut convenientia quis fateatur, rem sensibilem agere posse in spiritum; cum agens, & passum similia, oportet, sint in genere, & dissimilia in specie?

Non possunt
dæmones pa-
ti à rebus
corporeis.

Attamen cum res sensibiles duplex habeant esse, reale unum, intentionale alterum: Reale, ubi realiter inhaerent: Intentionale, ubi sunt eorum species, puta, in medio, vel organo, aut potentia sive sensitiva, sive intellectiva, examinandum, quomodo in istis curationibus movere possint potentiam dæmonum intellectivam, aut volitivam, in ipsasque agere aut Physica actione: aut Intentionali: ut sequentes sectiones demonstrabunt.

An res agant
in dæmones
actione. Phy-
sica. Vel in-
tentionali?

§ E C T I O I.

Physica actione.

Actionem quoquomodo contemplemur Vel formaliter, ut respectum extrinsecum agentis ad passum, quo agens dicitur formaliter agens: Vel materialiter: ut formam, quæ producitur ab agente in passum, nequaquam physicam nuncupare debemus, nisi per eam agens naturale, teste Aristotele de *Generat. & Corrupt.* producat directè, vel indirectè in passum. Vel ens aliquod naturale. Vel qualitates primas, videlicet, caliditatem, aut frigiditatem, humiditatem, aut siccitatem. Vel secundas: ut colores, odores, saponem, aliasque huiusmodi, quæ sequuntur primas. Vel motum localem, sive naturalem, sive violentum, sive medium: Rectum, aut reflexum: Velocem, vel tardum: Regularem: aut irregularem. At si res naturales in dæmones agunt, eosque expellunt, (ut dicunt) è corporibus maleficiarum physica operatione per qualitates sibi inditas, hoc fieri debet aut Directè: aut Indirectè: Ideoque utrumque ponderandum duobus articulis.

369
Actio sive
formaliter: si-
ve materiali-
ter ut physica
dicatur quid
requirat?

Si res natu-
rales agunt
in dæmones
physica actio-
ne, hoc est:
Aut Directè.
Aut Indirectè.

A R T I C U L U S I.

Directè.

§. I.

Hallucinati eos jure merito fatendum, qui directam vim naturalem rebus corporeis in dæmones concedunt. Quis enim in physicis mediocriter versatus non agnoscit, agens naturale ad hoc, quod physica actione directè in passum operetur, oportere, sequentibus muniri conditionibus?

Primò, quod semper agens sit majori efficacia ipso passum, id est, fortius, ac validius virtute resistiva passum.

Secundò, quod patiens tale sit in potentia, quale agens in actu, dummodò agens sit univocum, ens naturale, & corporeum. Tolle enim ab aqua potentiam ad calorem, quomodo poterit ab igne calefieri? Tolle ab igne caliditatem, quam habet actu, nunquid poterit aquam, vel quid aliud calefacere? Tribue aquæ potentiam ad calorem, poterit utique ab igne, vel à sole calefieri. Da igni caliditatem in actu, poterit utique passum calefacere. Quia *quicquid agit, recte Aristotele 9. Metaph. agit in quantum est tale actu.*

370
Res sensibi-
les nullam vim
naturalem
directè habet
in dæmones
Conditiones
ad physicam
actionem ne-
cessarias.

Ter-

Tertiò patiens magis, vel minus patiatur secundum quod magis, vel minus est dispositum. *Actus enim activorum 2. de Anima, est in patiente prædispositio.* Ideoque modus passionis est secundum modum dispositionis ipsius passi: sicut & modus actionis est secundum modum virtutis, & potentia ipsius agentis. Quis enim non videat, quò agens vigorosius, ac robustius, eò validius, & efficacius in patiente operari?

Quartò quicquid ab agente naturali patitur, divisibile sit, non quidem actu, sed potentia; ita quod aptum sit ab agente aliquid recipere primò secundum unam partem, dehinc secundum aliam. Nihil enim indivisibile, & incorporeum ab agente naturali pati potest; sed quod patitur à tali agente, oportet sit corporeum sub modo quantitativo, idest extensum per quantitatem corpoream; ita quod habeat partes extensas non solum in ordine ad totum, sed etiam in ordine ad locum. Defectu cujus corpus Christi in Sacramento Eucharistiæ, licet manducetur; non tamen frangitur, dividitur, patitur, aut tangitur à quocunque agente naturali.

Quintò agens, & patiens proximentur. Licet enim agens, & passum ponantur in esse; nunquam tamen sequi potest actio, & passio, nisi approximentur; simulque mutuò se tangant. Quæ quidem proximatio per medium saltem fieri oportet. Ita quòd agens sit immediatum passo, vel immediatione suppositi: vel immediatione virtutis. Quomodo enim astra cæli agerent in hæc inferiora, nisi prius agerent in media elementa, per quæ nobis communicantur eorum virtus, & influxus?

Sextò tandem nihil patiatur ab omninò sibi simili; vel prorsus sibi dissimili: Non primum: quia idem ageret in se, & à se pateretur: cum non esset diversa actio agendi, & patiendi, quod in rebus corporeis est impossibile. Non secundum: quia quod patitur, pati debet à suo contrario. Contraria autem debent esse in genere convenientia; Ideoque agens, & patiens, oportet, sint similia genere, & dissimilia specie, aliter nulla potest esse ibi actio physica, & realis; nec agens ullam vim directam naturalem habere potest in passum.

§. II.

371
Quia demones
carent
dictis condi-
tion. pati non
possunt à re-
bus corpo-
reis.

Dirigamus modò mentis oculos ad spiritus apostaticos, & qui à flammis gehennalibus intolerabiles patientur cruciatus in æternitate, ut patientes in tempore à rebus naturalibus contemplemur. Quis audeat asserere virtutem rerum naturalium majoris esse efficaciam, ac potentiam virtute resistiva hujusmodi spirituum, de quibus dicitur *Job. 41. Non est potestas super terram, quæ comparetur eis?* Para suffimenta ex galbano, sulphure, asa fætida, aristolochia, hypericone, & rutha: Appone odorata fætidis thus, myrrham, styracem, ladanum, garyophila, & muscum: quid tandem virtus horum omnium contra demones, quibus quilibet terrena potestas comparata infirma est, ac debilis? Adhuc in obseffo iidem cruciatus, eadem afflictio, eadem infirmitas. Repete bis, ter, quater, ac pluries hujusmodi suffumigationes, & fac super ignem, & sulphur dæmoniacum (velit, nolit) fumigari donec dæmon de omnibus, quæ tibi placuerit, dixerit veritatem: ut docet, ac sapius inculcat Menghus in suo flagello, ac fuste dæmonum, quem sequuntur ferè omnes posteriores Exorcistæ. Quid indè? (Heu miseri illi energumeni, qui ad manus hujusmodi Exorcistarum deveniunt!) Renuet dæmon dicere veritatem, ut sic suum facilius intentum consequatur, quod est, ut dum ignarus Exorcista putat hisce corporeis rebus dæmonem torquere fictè clamantem, ac simulatè ululantem, torqueat, & acriter miserum excruciet energumenum verè dolentem, ac de Exorcista justè conquerentem, qui ex ministro Ecclesiastico dirustortor, ac crudelis carnifex evadit.

Quid enim possunt pati demones hisce naturalibus rebus, si demones non sunt tales

tales in potentia, quales sunt res naturales in actu? Ubi in dæmonibus potentia ad recipiendum in se qualitates primas, vel secundas, vel alias huiusmodi mutationes, si carent quantitate molis, quæ huiusmodi mutationum est subiectum? Quænam dispositio ad patiendum à rebus corporeis inveniri potest in his, qui sunt omnino incorporei, simplices, indivisibiles, inextensi non tantum in ordine ad locum, sed & in ordine ad totum? qui non possunt ab eis tangi tactu physico, aut mathematico immediatione suppositi, aut virtutis naturalis? qui tandem cum eis disconveniunt non specie tantum; sed & genere subalterno?

S. III.

Scio, quod Joannes de Rupefissa lib.2. de quinta ess. cap.9. asserere voluit, Deum concreasse in spiritibus, Angelis, & Spiritu humano quandam potentiam sensitivam, non carnalem; sed spiritualem, per quam subiiciantur passionibus rerum corporalium.

At licet de Anima humana, utpote, quæ est forma sui corporis, hoc concedi posset; attamen de Angelis hoc nondum probatum est. Quinimò totaliter contrarium ratio dicat.

De his fides adhibeatur Alphonso Tostato Episcopo Abulensi, qui qu.42. super 1. Regum cap.16. sic eruditè discurret: *De rebus naturalibus dicendum quod nulla res habeat efficaciam ad excludendum dæmonem sive sit animal, sive res animata, herba, vel arbor, vel fumus alicujus rei, vel odor bonus, vel malus: quia in omnibus rebus naturalibus virtus agendi est ipsa qualitas, sive sit de primis; ut calor, vel humiditas &c. sive de secundis; ut quæcumque aliæ qualitates ortæ ex quatuor primis. Iste enim qualitates sunt accidentia corporum, nec quidem omnium; sed solum elementarum; ideoque non possunt agere res per istas qualitates nisi in elementata. Non ergo dæmones ab eis pati possunt, qui non sunt corpora, nec corpus habent. Nonne vides (subdit) corpora celestia quanquam corpora sint: quia tamen non habent conditionem elementarem non posse pati ab aliquo agente naturali? quomodo ergo dæmones, qui incorporei sunt, poterunt pati ab huiusmodi corporeis qualitatibus?*

Quare errant tum Medici, tum Exorcistæ qui putant, ac dicunt, dæmones à corporibus expelli posse per lapides, herbas, plantas, fumum, suffimenta, & alia huiusmodi, de quibus supra tota prima parte; quia omnia ista sunt entia naturalia, quæ in spiritus ullam vim directè habere nequeunt.

S. IV.

Sed dicent, fumum Tobiaci piscis omne dæmoniorum extricasse genus; ut ipsemet Angelus Raphael Tobiz dixit: c.6. Tob. cur ergo & aliæ res naturales, vel saltem suffumigationes idem non præstabunt?

Ad hæc præter ea, quæ supra dicta sunt n.334. huius disp. respondemus fumum illum Tobiaci piscis nihil naturaliter profecisse ad excludendum dæmonem à viro, vel muliere; sed id ab Angelo factum fuisse precibus Tobiz, qui unà cum Sara uxore sua tribus diebus nullam dantes operam libidini toto affectu, ac puro corde orationi semper erant intenti; ideoque misericors Deus illos exaudivit, nec eis permisit dæmonem nocere: quinimò fecit eum per Raphaellem Angelum apprehendi, & in Superioris Egypti deserto religari: ut habetur Tobie 8.

Nec fuit superstitio cremare jecur piscis ad excludendum dæmonem; Hoc enim fecit Raphael, ut se occultaret. Nam cum esset Angelus, & in forma viri se repræsentaret, nolletque se manifestare usquequò omnia completa essent; tacuit se velle religare dæmonem in deserto, ne se Angelum patefaceret, & dixit, fumum jecoris illius piscis dæmones effugare; sic Tobiz præstitit

BRUNO Brogn. Alexicachon

N

secu-

372
Probatur au-
toritate To-
stati.

373
Fumi tobaci
piscis.

Angeli ope-
ratio recta
ostenditur.

securitatem, quod non suffocaretur à dæmone, si eam sibi acciperet in uxorem; Sciebat enim Tobias, dæmonem omnes Saræ viros suffocare: sicque non cognovit eum Tobias.

S. V.

374
Videtur ibi
fuisse men-
dadium.

Nullum ta-
men fuisse
probatum.

AT quis non videt in huiusmodi angelica operatione mendacium reprehendi? Si fumus nullam habebat virtutem ad expellendum dæmonem, quomodo veraciter potuit Angelus dicere: *Cordis ejus particulam si super carbones ponas, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum, si ve à viro, si ve à muliere; ita ut ultra non accedat ad eos?* Nonne apertum mendacium? Sed nullum fuit mendacium; Angelus enim non intellexit absolute, quod jecur piscis combustum dæmones extricaret; sed locutus est spiritualiter in Tobia dicens: *Cordis ejus particulam si super carbones ponis, fumus ejus extricat omne genus dæmoniorum si ve à viro, si ve à muliere*, id est, quando pones corporeis super carbones, dæmon effugabitur; non tamen virtute carbonum, vel fumi cordis; sed orationum Tobie, & Saræ, & Angeli dæmonium religantis. Unde quemadmodum necesse non est, loriorem meam esse causam eclipsis lunæ, eo quod dum ego lavo, hæc accidit: ita necesse non est, dicere, fumum causam esse, quæ diabolum pellat, quamvis dum fumus fit, diabolus pellatur. Docet Angelus, quid fiat, non causam reddit, cur hoc fiat. Sic ergo Raphael mendacium hic non expressit; veritatem tamen substituit. Quæ postea manifestari videtur Tobie 8. ubi dicitur, non fumum dæmonem profligasse; sed Raphael Angelum. *Protulit Tobias de cassidii suo partem jecoris, posuitque super carbones vivos. Tunc* (subjungitur) *Raphael Angelus apprehendit dæmonium, & reliquit illud in deserto Superioris Egypti.* Quid igitur est, quod dæmonium profligavit? Fumus? Non. Sed Raphael Angelus. Quomodo verò? An ob excitatum fumum? Nequaquam. Veruntamen quando excitatus est fumus, profligatus est dæmon. Sed præter operam Angeli fuerunt ejus merita, atque orationes Tobie, & Saræ: ut aperte, ac dilucide testantur Nicolaus de Lira, & Abulensis super 1. Reg. cap. 16. Azorius lib. 9. Instit. Moral. cap. 26. Petrus Thyreus part. 3. disput. de dæmoniis c. 48. à num. 20. usque ad 25. Alexius Porro in Antidotario.

S. VI.

375
Obiicitur de
radice herbe
Eleazar.

NEc minoris est efficaciz ad Exorcistis, Medicisque suadendum, suffumigiis, odoribus, herbis, lapidibus, cæterisque id generis rebus sensibilibus transeuntibus, vel permanentibus vim inesse naturalem ad morbos maleficos curandos, dæmonesque expellendos id, quod narrat Joseph Hebræus lib. 8. *Antiquit. loquens de bello Judaico*, de radice cujusdam herbe, quam asserit, dæmones expellere de corporibus obsessorum. Fateturque se huius rei testem esse oculatum, dum quidam Eleazarus hebræus præfente Vespasiano, & ejus filiis, & Tribunis eos curabat, qui à dæmonio vexabantur, eorum naribus inferens anulum habentem subter signaculum radicem à Salomone monstratam, qua dæmonem per nares odorantis abstraheret; præcipiebatque, ne ad eos denuo remearet.

376
Refellitur
huiusmodi
obsectio.

Sed quam falsum sit, radicem illam, sicut, & quamlibet aliam rem naturalem vim habere ad dæmones expellendos, ratio supra relata dicat. Licet enim Eleazarus ille dæmonem expulerit; non tamen per vim illius herbe. Impossibile enim est, quod herba illa; vel odor cujuscunque rei in dæmonem agere valeat: cum dæmon sit purus spiritus, in quem nulla res naturalis agere potest; cum actio fiat per contactum juxta Aristotelis doctrinam, ut patet ex præallegatis conditionibus ad actionem physicam requisitis. Si ergo dæmon exierat, hoc præstabat: quia Eleazarus ille forsan erat magus: ut dubitant Lir anus, & Abulensis super 1. Regum cap. 16. qui omnia

omnia hæc faciebat arte magica per pacta cum dæmonibus inita tacita, vel expressa, quibus dæmones fingunt se expelli, ut sic homines in errore teneant, & suæ servituti addicti maneat.

Quare errant illi, qui dicunt, dæmones à corporibus obsessis expelli posse per fumum, herbas, lapides, medicinas, & alias huiusmodi res corporeas. Sicut, & illi, qui credunt, aliquem esse dæmoniacum, si per triginta dies non potest continuare esum carnis hædinæ: quod signum esse dæmoniacæ præsentis ponit Menghus in suo *Fuste demonum*. Et qui talia credunt, superstitione non carent: quia omnia ista, cum sint entia naturalia corporea in dæmones, qui substantiæ spirituales sunt & incorporeæ nullam vim directè habere queunt. Et si quandoque vim aliquam manifestant in dæmones, id ex superstitione provenire jure merito suspicari potest: ut benè advertit Angelus *verb. superstition n. 6.*

S. VII.

Hoc tandem comprobari potest ex Anima rationali corpori unita. Hæc, quia purus est spiritus, quamvis in corpore sit, nihilominus non movetur à calido, aut frigido, vel ab aliis corporeis qualitatibus: quanto magis dæmones, qui spiritus sunt corporibus non uniti immunes erunt, & liberi ab huiusmodi passionibus corporeis? Non ergo res naturales directam ulla vim in dæmones habere possunt.

377
Eadem veritas probatur à simili ex anima rationali.

Quam veritatem sustinent Nicolaus de Lira *super 1. Reg. cap. 16.* Paulus Burgensis *ibidem in Additionibus*, Joan. à Turrecrem. *dist. 1. can. Voluissent. s. denique.* Guilhelmus Parisiens. 2. *Par. par. 2. de Universo cap. 20.* Angles *qu. de Arte magica diff. 8.* S. Albertus *super Lucam 9.* Pelbartus in *Rosario aureo Theologia, verb. Dæmones & s. 83.* Navar. *Summ. cap. 11. n. 38.* Petrus Thyreus *de dæmoniacis toto cap. 48.* Azorius *to. 1. lib. 9. Instit. Moral. cap. 26. qu. 2.* Delrius *lib. 2. Disquis. magic. qu. 30. & libr. 6. cap. 2. qu. 3. sect. 2.* Et Suarez *3. to. in 3. p. q. 65. art. 4. disp. 15. sect. 4.* qui id optimè probans ait: *Ridiculum esse oppositum.*

ARTICULUS II.

Indirectè.

S. I.

Quamvis rebus corporeis directam vim naturalem in dæmones pauci concedant, quamplures tamen secundariam, & indirectam tribuere non ambigunt; inter quos numerantur Guilhelmus Parisiens. *lib. de Universo*, Dionysius Carthus. in *Tob. cap. 8.* Franc. Victor. *Relect. de mag. quest. 6.* Zacharia Vicecom. *compend. artis exorcist. part. 1. tract. de remed. corporalibus* Hieronymus Menghus in *Flagello demon. part. 1. cap. 3.* Florianus Canal. *tract. 1. de modo agnoscendi, & sanandi maleficator part. 3. in fine*, & nuper Ignatius Lupus *3. p. commentar. Edicti Sanctæ Inquisitionis lib. 22. dist. 2. artic. 2. diff. 2.* Medici plures Lullus *lib. 2. de quinta essentia*, Levinus Lemnius *lib. 2. de occultis naturæ miraculis*, Franciscus Valefius *cap. 28. sacre philosophiæ*, Codroncus, Cesalpinus, Dioscorides, Plinius, Homerus in *Odysæ ex.* & ibi Didymus, Aristoteles, Pandectarium, Matthiæus, Balduinus, Ronsæus, Q. Sammonicus Serenus *medicinæ cap. 58.* Evonymus in *Thesaur. Medico cap. de solidis quibusdam*, Mardobæus Gallus, aliique supra relati variis locis primæ par. Nec videntur procedere sine ratione. Sic enim arguere conantur.

378
Plures rebus naturalib. vim naturalem indirectè tribuunt in dæmones.

Dæmon ut plurimum homines vexare consuevit prius per aliquam rem sensibilem causando dispositionem in corpore humano, per quam fit aptum ad susci-

379
Quia dicunt, dæmonem

ut plurimum
vexare homi-
nes per præ-
viam disposi-
tionem cau-
satam in cor-
pore.

piendam dæmonis actionem, ver. gr. Detur mania, quæ est ira permanens secundum Damascenum, dicta à Philosopho 4. *Ethicor.* amaritudo, quæ est maxime dispositiva ad alienationem mentis secundum sententiam Medicorum. Hanc quis non videt valde dispositivam ad suscipiendam dæmoniacam vexationem? Modò huic dispositioni applicet Medicus sua alexipharmaca, nonne poterit per ea directè ab homine auferri, ac totaliter curari? Quis neget? Si autem potest tolli huiusmodi dispositio, saltem indirectè auferetur & dæmonis vexatio, ac totaliter cessabit quælibet ejus operatio.

§. I I.

Hanc posi-
tionem pro-
bant.
Ratione sum-
pta ex humo-
re melanco-
lico.

EXcitetur à dæmone in hominè humor melancholicus, quo maleficiatus, vel obsessus affligatur, ac continuis teneatur angustiis, ut sæpissimè evenire solet; propter quod melancholia dicitur balneum diaboli: Nonne poterit Medicus suis pharmacis talem compescere humorem? In confesso enim est apud Medicos, quòd melancholiam abigunt vinum, flores buglossi, flores boraginis, ocymum, stachas, granati, fardæ, hyacinthi, topazius, lapis lazuli, aurum, lapis bezoar, syrupus regis Saboris, conserva buglossi, conserva boraginis, confectio alkermes, confectio de hyacintho, antidotum asyncritum, confectio hamech, electuarium fennatum, hiera diacolocynthidos, electuarium de gemmis, species diacinnamomum. Ad quid autem huiusmodi congerere remedia, nisi sint sufficientia ad huiusmodi humorem melancholicum auferendum?

Auctoritate.

Avicennæ.

Quòd si rationi consentaneum est, hisce medicaminibus hanc tribuere virtutem, ablata causa, per quam afflictio causatur, fugabitur dæmon, qui per talem humorem, afflictionem inducit: Recedente enim passiva dispositione in obsessio, penitus recedat, oportet, afflictio dæmonis activa. Unde Avicenna *prima tertii sen. I. tract. 4. cap. 18.* sic scribit: *Quibusdam Medicis visum est, quod melancholia contingat à dæmonio, sed nos non curamus, cum physicam docemus, si illud contingat à dæmonio; aut non contingat; postquam dicimus, si contingat à dæmonio, sufficit nobis, ut convertat complexionem ad choleram nigram, & sic causa ejus proxima ipsa cholera; deinde sit causa illius cholere dæmonium, aut non dæmonium, non curamus.* Hæc ille. Quasi inferre velit, si tollatur ab ægro illa cholera nigra per medicamina, cessabit & dæmonis vexatio, qui non nisi mediante tali dispositione, afflictionem inducere consuevit.

§. I I I.

Martini Ru-
landi.

Pauli Bur-
genfis.

ID confirmare videtur exemplum relatum in observationibus Martini Rulandi; ut narrat Daniel Sennertus *lib. 6. practic. Medic. par. 9. cap. 9.* de quadam scemina dæmoniacâ, & melancholica, quæ piis precibus, & medicamentis humorem melancholicum evacuantibus à diabolo liberata est.

Cui sententiæ quilibet posset se libenter subscribere, si vera esset positio Pauli Burgenfis, qui in *Additionibus super I. Regum cap. 16. apud Liranum* videns eum asferentem, dæmones non posse materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare; sed id facere mediantibus activis corporalibus, exinde locum sumpsit probandi, quòd afflictio à dæmonibus per sensibilia aliqua possint totaliter liberari sic arguendo.

Quemadmodum dæmones non possunt materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare (ut ait Liranus) ita nec passionare, nisi mediantibus activis corporalibus, quæ disponunt materiam ad suscipiendam actionem afflictivam in corporibus ab eis obsessis. Si autem per aliquam rem sensibilem causari potest contraria dispositio in corpore humano, per quam non sit aptum ad suscipiendam dæmonis actionem, nonne videtur manifestum,

stum, per res sensibiles saltem indirectè à dæmonibus afflictos totaliter liberare posse?

§. I V.

AT quia huiusmodi ratio Burgenfis falsa est, falsum est etiam, quòd res sensibiles à maleficiatis, vel obsessis indirectè: vel directè physica actione dæmonem expellere queant.

Hanc veritatem comprobat Liranus loco citato dicens: *Oportet dicere, quòd cum dæmones sint omnino spirituales substantiæ, nullares sensibilis, aut virtus corporalis potest in dæmones aliquid agere directè, vel indirectè, per quod possint ab obsessis corporibus expelli.*

380
At dictam
opinionem
falsam esse.
Docet Lira-
nus.

Ratione autem facillimè probari potest. Nam licet aliqui à dæmone vexentur quandoque per prævias dispositiones ab eo in corpore inductas; exinde tamen non sequitur, quòd per medicamina purgato tali humore cesset dæmon vexare hominem obsessum, vel maleficiatum. Nam cum dæmon sit causa libera non naturalis, à corpore humano non dependens, qui se occultè in illud potest intromittere, adhuc iterum, & iterum potest illicò novos excitare humores, novasque dispositiones inducere & fovere, quibus continuos causet dolores; immò sine huiusmodi præviis dispositionibus acerbissimas valet excitare torsiones: ut mox dicam. Unde licet aliqui morbi inducantur per humorem melancholicum, & energumeni vexentur per melancholiam, ut ait Avicennas, non sequitur, quòd evacuata cholera nigra tollatur morbus maleficus: vel ab obsessio expellatur dæmon. Non enim satis firma est ratio: quia morbi isti à naturalibus causis provenire possunt, diabolus nihil cum iis habeat commercii. Etenim licet causa proxima talis vexationis sit humor naturalis; tamen & ea ut morbum faceret, non suapte natura excitata est, sed diabolo movente: & proinde ejus ablatione morbus non curatur, nisi etiam causa externa, & primaria intrinsecè humorem illum vel generans, vel movens auferatur, puta dæmon. Ideoque paret Medicus pharmaca ad tollendam maniam à dæmone causatam; exhibeat infirmo Topazium, elleborum nigrum, syrup. de boragine, de succo buglossi, antidotum ansycritum, unguentum rosatum Mesue, confectioem hamech, Electuarium Sennæ, Hieram Pachii, oleum ex pomis Mandragoræ, aliaque antidota huic ægitudini expellendæ perutilia. Quid inde post tot medicamina exhibita? Asinum tondunt; caluum vellunt. Adhuc eadem mania, eadem insania, eadem tormenta, eadem afflictiones, actoriones: quia adhuc manet causa causæ, nempe dæmon causa principalis huiusmodi indispositionis, ideòque nec mirum, si redeat, vel maneat idem causatum.

Ratio dicitur.

Quis non fateatur, si quis dolore capitis, vel febrile mora sub solè corripitur, non sufficere; si interperiei illi à Sole generatæ remedia apponantur; sed necessarium esse, ut æger ex Sole in umbram, & frigidiorum locum se conferat, & requiescat? Nam manente causa causæ manet causatum juxta illud Aristotel. in antepr. cap. 3. *Quicquid est causa causæ, est causa causati*: Manente in corpore dæmone, qui est causa alterationis humorum, semper manet dolor, & cruciatus à tali causa actualiter procedens: quia continuo humores illi à dæmone alterantur.

§. V.

HOc suo nimio malo probant indies à dæmone obsessi, ac maleficio affecti, quorum plures ad me accesserunt Romæ, Venetiis, Bergomi, & aliis locis, qui jam plures annos habentes in suis ægitudinibus, plura pharmaca adhibuerant, medicinas præparantes, lenientes, purgantes, evacuantes, ac roborantes:

381
Experientia
ostendit.

Brog. Alexicachon.

N 3

Alii

Alii ut se eximerent à quadam stomachi gravedine, ac suffocatione: Alii ut oculorum doloribus, ac puncturis sanarentur: Alii ut ab aliis afflictionibus eriperentur, quibus diu affecti fuerant: nec tamen post medicamina, pharmaca, sanguinis missionem aliquod sentiebant levamen: sed adhuc iidem cruciatus, eadem stomachi gravedo, eadem torsiones, & afflictiones. Ad quæ omnia tamen ut dicti obsessi, ac maleficiati in Dei potestate mihi ab Ecclesia tradita in ordine Exorcistatus de sua à dæmone liberatione actus fidei elicuerunt, illicò facto dæmoni præcepto in virtute Sanctissimi Nominis Jesu, ut exiret ab illis, & omne tolleretur maleficium, statim pristinae sanitati restituti sunt. Non ergo per ablationem dispositionis corporeæ tollitur dæmon: vel auferitur maleficium; sed per fidem, ac confidentiam in virtute Sanctissimi Nominis Jesu, & potestate Exorcistæ sibi ab Ecclesia tradita in ordine Exorcistatus.

§. VI.

382
Unde nil ob-
stat dictum
Rulandi.

Quid autem contra hoc auctoritatis, vel roboris præstare valet exemplum illud à Sennerto relatum ex observationibus Rulandi de illa famina à dæmone liberata; cum apertè asserat, ab illo humore melancholico, & à diabolo piis precibus, & medicamentis liberatam? Non ergo simpliciter per medicamina corporalia; sed principaliter per spiritualia, quibus ut à causa principali dæmon profligatus est, & à corpore illius faminae ejectus.

383
Vana ostenditur positio
Burgensis.

Hinc facile se prodit vanitas positionis Pauli Burgensis, qui falsis innititur imaginibus. Imaginatur enim primò, quòd nullus sit obsessus, nisi ad hoc fuerint præviæ naturales dispositiones, vel passionales, quod falsum videtur in Saul, qui cum esset in naturalibus optimè dispositus præ cunctis fratribus, & coetaneis suis, ut divina testatur scriptura 1. *Regum cap. 9.* dicitur tamen de eo *capit. 16. Spiritus Domini recessit à Saul, & exagitabat eum spiritus nequam à Domino*, videlicet, tribuente Deo, vel permittente dæmoni potestatem illum exagitandi, ut ait Glossa, quæ est B. Gregorii. Et ecce quàm vana prima Pauli Burgensis imaginatio: ut clariùs numero sequenti.

Nec secunda minùs falsa est, qua sibi persuadet, dæmonem recedere, quando obsessum actualiter non affligit; cuius imaginationis falsitatem superfluum est, demonstrare; cum sit luce clarior, sæpè recedere dæmonem per operationem, qua circumscriptivè est in corpore quatenus desinit aliquandiu affligere obsessum; non tamen recedere realiter, ac per suam essentiam, ac præsentiam qua est in corpore definitivè. Hoc testantur Maximilianus ab Eynaten Exorcista expertus in *Manuali Exorcismorum part. 1. instruct. 9.* dicens: *Solere aliquando dæmones remanere in corpore, & latere aliquo tempore absque ulla vexatione, ut sic decipiant Ministros Dei.* Idem docet Hieronymus Menghus *Fuste dæmonum cap. 7. Dæmones*, ait *postquam ingressi sunt corpora humana, ut plurimum se celant, ne ibi deprehendantur adesse; cum sciant, Exorcistas se insectaturos, quoties noverint, ipsos obsidere illa corpora: etiam quia multa mala possunt ibi peragere, quæ sibi non imputabuntur; neque quis poterit scire, unde talia proveniant mala, & quis illa fecerit.* De quo etiam admonet Exorcistas *cap. 15. ejusdem libri*, dæmones sæpè non tantum latere in aliqua parte corporis, ut in pede, vel digito, vel ungue, ne deprehendantur, & obsessi sibi persuadeant, se esse totaliter à dæmone liberatos; sed etiam in exitu suo in capillis patientis se abscondere, ubi obsessis ab omni interiori, exteriorique vexatione exemptis diu latent, nullum dolorem interiorum, vel exteriorum illis immittendo.

Ex quibus clarè innotescit, non semper dæmonem obsessum vexare; sed quandoque manere in corpore absconditum, nec ullam maleficiato per aliquot tempus asserre sensibilem molestiam. Quod experientia demonstrat indies. Videmus enim multos energumenos per aliquot dies, vel saltem horas absque ulla afflictione quie-

ne quietos permanere, qui tamen à dæmonis obsessione, ac possessione non sunt liberi: quod egomet in pluribus à dæmone obsessis, quos longum esset recensere, expertus sum. Et hoc facile agnoscit Exorcista, si prius instructo obsessio, ut credat in potestate ordinis Exorcistatus ut infra explicatur *disput. 4. ubi de ordine Exorcistico*, præcipit dæmoni in virtute Sanctissimi Nominis Jesu, ut coram se causet illas molestias, quas solitus est causare, eo absente. Tunc enim dæmon illicò se prodit. Quod non facit, quando à dæmone totaliter sunt exempti.

§. VII.

IMaginatur tandem Burgenfis, obsessos à dæmone non affligi, nisi in eis sit naturalis dispositio passiva huic afflictioni correspondens, quod est, ut supra dixi, basis primaria contrariæ positionis.

Sed quàm hoc sit falsum, rectè docet post alios Mathias Toringus in *Replicis ad Addition. Lyrani super 1. Regum capit. 16.* Obsessio enim, sicut & afflictio est sæpè ex sola Dei permissione, supple, præcedente obsessi, vel ejus parentum diffidentia de Dei protectione: vel aliquo demerito: ut vult Glossa præallegata. Unde dæmon absque ulla in corpore prævia dispositione potest sine ulla difficultate, si sibi à Deo permittatur, corpus vexare, humores commovendo, venas obstruendo, partem à parte separando, aliasque hujusmodi afflictiones in corpora, subita violentia efficiendo.

Hanc veritatem fateantur illi obsessi, vel maleficiati, qui persæpè nimio suo malo repentè horribiles in corpore dolores, & in animo visiones turpes absque ulla prævia dispositione, cum timore, & tremore patiuntur; vel sentiunt, maximè coram Sacerdote anhelationes, palpitationes, syncopas, vomitus, frequentem membrorum titillationem, sicut ventum frigidissimum, aut calidissimum, & quosdam motus instar formicarum, & ranarum per humeros, & renes discurrentium: Vel cruciantur in aliquo corporis membro doloribus, qui statim ad crucis signum amoveantur, & currentes per artus locum mutant. Arguant de suo errore Burgensem, ejusque fautores ii, qui cum benè se habeant, nullis peccantibus humoribus in causa existentibus repentinis morbis cum gravissimis symptomatibus corripuntur, puta mentis stupiditate quadam, variis deliriis melancholicis, motibus quibusdam convulsivis, qui epileptici videntur; repentinis corporis passionibus, & oppressio- nibus, quas ipsi explicare nesciunt.

§. VIII.

Hanc veritatem ex pluribus exemplis, quibus comprobare possem eorum, qui à dæmone obsessi, vel maleficio affecti coram me fuerunt adducti, hæc pauca sequentia referam.

Anno Domini 1648. Quædam adolescentula à Castrofranco Oppido Diocesis Tarvisinæ cum sanitate perfectâ ditata esset, corporis robore munita, ac membrorum dispositio- ne, lineamentis, ac colore benè ornata, repente quadam nocte post tertiam horam cum atrium domus pertransiret à dæmone sub forma Leonis fuit arrepta, ita quod caput phre- nesi, ac mania laborare, dentibus fremere, ferrum, acus, cæteraque dura frangere, furis agi- tari, varias in corde, stomacho, ac renibus perpeti torsiones, nec tamen ulla præcesserat in corpore humorum mala dispositio, quod clarè innotuit. Nam ante à tunc temporis hilaris, & alacris cum matre, ac fratre suo ludebat. Post etiam, cum statuisset Pater, eam coram me adducere, qui à Castrofranco distabam milliaria circiter 30. tunc dæmon exclamare cepit dicens: Se non posse amplius in ea manere; idèdque potius ex ejus corpore voluntariè exire volebat, quàm expectare, quod à me hoc sibi esset imperatum. Propterea finxit, se esse egressum, ex quo in itinere adolescentula semper se benè habuit, nec aliquam passus est à

384
Nec requiri-
tur ut iple
vult, in obfes-
so prævia dis-
positio.

385
Hoc testan-
tur plures ob-
fessi, ac male-
ficiati hoc
nostro ævo.

386
Quorum
exempla
aliqua refe-
runtur.

dæmone molestiam. Cum autem fuit in prospectu meo quasi vi ab ea: quomodo se haberet; quæ dixit, benè. Ego tamen ex oculis, & faciei motibus agnoscens eam non esse liberam à dæmonis oppressione; prius ab ea actus fidei elicitum in virtute Sanctissimi Nominis Jesu, & potestate exorcistica mihi ab Ecclesia tradita, facto dæmoni præcepto in Nomine Jesu, illico se prodidit; eamque cepit torquere more solito in corde, stomacho, gutture, &c. sed statim coactus fuit ab ea exire, ac totaliter recedere.

Sic eodem anno alia adolescentula ejusdem Oppidi coram me fuit adducta, quæ variis à dæmone torsionibus afficiebatur in corde, stomacho, in capite, & aliis membris, quæ virtute Sanctissimi Nominis Jesu totaliter à Dæmonis vexatione absque ullo medicamento corporali libera permansit.

Nec silentio sunt prætereunda passiones innumerae, quibus diu affecta fuit quædam Monialis. Anno enim Domini 1664. mense Decembris Bergomi rogatus fui, ut prædictam Monialem exorcizarem, quæ jam à pluribus Exorcistis fuerat exorcizata, sed nunquam à Dæmone liberata, qui pluries fassus est per os ipsius, se in ejus corpus fuisse ingressum, dum illa adhuc esset infans trium annorum, ideoque cum tempore, quo cæpi illi auxilium præstare annum ageret trigessimum, consequenter 27. annis Dæmon illam possederat, eam torquendo multifariam, multisque modis, nunc die, noctuque clamando, nunc in stomacho, aliisque corporis membris affligendo, nunc cibum evomendo, sed in majori quantitate, quam sumpserat: nunc in choro omnes moniales clamoribus perturbando, modò eas percutiendo, modò Conventus suppellectilem subvertendo, vel frangendo.

Cum autem cæperim illam instructionibus, ac benedictionibus meis juxta doctrinam à me traditam infra Disputatione 4. munire, Dæmon cessavit clamores emittare, vomitum non amplius excitavit, nec alias Moniales perturbavit, nec sacramenta sumere impedivit, ut prius faciebat; mihi que in his, quæ ad Deum ut suum Creatorem, & Dominum recognoscendum, & me ut ministrum Christi, & Ecclesiæ reverendum spectabant, promptam exhibebat obedientiam, dum pluries in Ecclesia Monialium de licentia Illustriss. D. D. Nuntii Apostolici extra Monasterium ductam exorcizavi; Sed in his, quæ ad ejus liberationem spectabant, parum proficiebam, Dæmonque se nolle exire affirmabat; Quare illi insinuaui, ut confessionem generalem peccatorum suorum maximè eorum, quæ fortasse Dæmonis persuasione, vel inductione patrauerat perageret, quod per quadriduum præstitit, sumpto etiam sæpius Eucharistiæ Sacramento, tandem die 3. Februarii anni 1665. præsentibus RR. PP. Juo Superiore, ac Confessario in Ecclesiam ducta, prius à me in fide rectè instructa, ac roborata sine ullo impedimento pluribus ab ipsa fidei actibus elictis genuflexa ante Altare in Nomine Jesu præcepi Dæmoni, ut exiret: ipse autem respondit: Vis ergo quod exeam? Ego autem respondi, non ego solum, sed & Deus vult, quòd exear si hoc ipsa credit. Cæpit ergo ipsam affligere in gutture, ac capite, & cum exire tardaret, ei præcepi, ut caput Monialis, in quo ipse tunc assidebat, pedibus meis submitteret, quòd sine mora præstitit, & tandem sine strepitu exiit. Servatis ergo quæ infra disp. 4. par. 3. c. 4. art. 5. habentur: Hymno à nobis recitato, Te Deum laudamus &c. Monialis Deo gratias agens, læta Monasterium petiit, nullo prævio corporali medicamento adhibito.

In eodem Monasterio alia Monialis annum agens circiter 32. à die suæ professionis, qui fuit sextus decimus usque ad trigessimum secundum continuus fuerat ægritudinibus affecta ita variis (prout ipsa mihi per litteras manifestavit) quòd sentiebat nunc caput suum in duas veluti secari partes; nunc cerebri medullas evelli, nunc ita constringi, quòd spiritum exhalare putabat; modò viscera ita torqueri, quòd non poterat à magnis clamoribus contineri; modò nervos à musculis, à carne, & ossibus separari; sæpè cor, & hepar vehementissimè aduri; sæpius omnes juncturas acerbissimis torsionibus cruciari; sæpius ventrem inflari, ac tantis, totque afflictionibus, doloribus, ac tormentis in omnibus corporis membris affligi, quòd sibi impossibile videbatur ea verbis explicare posse. Quid non fecerunt Medici spatio quindecim annorum? qualia pharmaca non adhibuerunt? maximè cum Monialis parentes essent valde divites, ideoque prompti ad solvendum pro expensis. Videat nunc medicinas applicare per potum, nunc per bolos, pluries sanguinis emissionem repetere, suffimenta,

unctio-

ctiones, balnea, emplastra, cliteres, aliaque huiusmodi adhibere, omnia volvere antidotaria, ut à tantis malis egrotam sublevare possent; sed omnia incassum præstare, oleumque & operam perdere. Tandem ejus Confessarius Regularis, an huiusmodi tam diuturna ægrotudo fortasse à dæmone causaretur, probare decrevit; præceptum contra dæmonem formando, quo factò, cepit indicium aliquod habere, in Moniali dæmonem existere talia causantem. Quare statim me invisit in Conventu S. Mariæ Gratiarum; omnia distinctè enarrans merogavit etiam nomine Priorissæ illius Monasterii, ut ad illam exorcizandam me transferrem. Propterea à Superioribus, ad quos spectabat, habita licentia, Priorissæ illius Conventus advocata, ei imposui, ut in Nomine Jesu dæmoni præciperet, nè dictam Monialem impediret, quin statim sine ullo dolore, ac de lecto surgeret, ac vestibus induta ad januam Monasterii perveniret. Quod sine mora actum est. Quæ cum fuerit coram me præsentibus aliquibus Monialium majoribus, ejusque Confessario, dæmon se patefecit totius mali auctorem; sed cum Monialis fuerit in fide, ac fiducia in Deum benè à me instructa, repetitis aliquot dies instructionibus, factisque probationibus ad liberationem necessariis, quæ habentur infra disput. 4. par. 3. hujus operis, præceptis à me factis dæmoni in Nomine Jesu de egressu, tandem sine medicamine corporali ita sanitati perfectè restituta est, quòd sequenti Adventu, qui proximus erat, cepit jejunium exercere, Chorum die, noctuque frequentare, orationi intendere, ac cetera Monasterii munia à suis Majoribus sibi imposta adimplere.

Alii plures pluribus locis diversæ ætatis, conditionis, ac sexus sic fuerunt à dæmone variis, ac repentinis molestiis affecti, & etiam totaliter ab ipsius tyrannide erepti, quos referre nimis ædiosum esset; Qui omnes nec ante, nec post liberationem aliqua sumserunt medicamina corporalia, ut ab illis præviis humorum dispositionibus purgarentur; sed illicò perfectam assecuti sunt sanitatem.

Si autem dæmon eos vexasset mediantibus præviis humorum dispositionibus, ut putat Burgenlis, necessarium fuisset, vel ante, vel immediatè post liberationem per medicinas corporeas præparantes, lenientes, purgantes, & evacuan-tes huiusmodi pravyos humores evacuare; & purgare. Aliter nunquam potuissent perfectam obtinere sanitatem. Sed experientia contrarium docet. Non ergo in obfesso, ac maleficiato necessaria est passiva naturalis dispositio, ut dæmon eum valet affligere, ac vexare. Nec ullam habet firmitatem Burgenlis lapis fundamentalis ex monte aureo Lyranensis doctrinæ deprompti. Quod enim Liranus dixerit, non posse dæmonem materiam corporalem secundum suam voluntatem transmutare, nisi mediantibus activis corporalibus, quis non videat ipsum loqui de transmutatione secundum formas corporales naturales, sicque verum dicit: quia tunc dæmon non potest rebus naturales inducere formas, rem ab una ad aliam naturalem transmutando formam, nisi activa passivis applicando. Negari tamen non potest, quin possit dæmon rem transmutare corporalem per motum localem: vel per aliquam alterationem: vel in corpore aliquod intromittendo durum, quod immediatè causet dolorem absque ulla prævia in corpore facta dispositione: ut latè prosecuti sumus tom. 1. disput. 2. & disputat. 4. in fine.

S. X.

SEd fortasse dicent prædicti assertores pro suæ positionis firmitate, ac robore. Si dæmones possunt agere in sensibilia, ea transmutando sive per motum localem: sive per alterationem applicando activa passivis: vel aliquo alio modo, quidni, & res sensibiles valeant saltem indirectè agere in dæmones? Nonnè axioma illud Aristotelis 1. de Generat. & corrupt. est apud omnes vulgatissimum: quod agens in agendo repatiatur? Si ergo dæmones agunt in sensibilia, cur & ab illis saltem indirectè pati nequeunt?

At vide, quàm infirma sit, ac debilis istorum ratio. Ubi enim inveniuntur in dicta actione conditiones requisitæ, ut agens in agendo patiatur? Si enim illud

387
Obiectio sit
digna scitu.

388
Declaratur,
ac refellitur.

axioma attentè, ac medullitus considerare volumus, statim agnoscimus, ad ejus veritatem requiri: Primò, quòd agens, & patiens communicent in materia, defectu cujus licet Deus agat in ista inferiora; ab eis neutiquam pati potest; & licet ea moveat, ab eis moveri nequit. Secundò, quòd virtus activa passì sit fortior resistitiva agentis; idèòque ignis quandoque agit in aquam, & ipse non patitur ab aqua. Tertio, quòd utrunque sit intrà spheram activitatis alterius, videlicet, quòd utrunque habeat virtutem attingendi alterum in debita distantia. Idcirco celum licet agat in ista inferiora, nullo modo tamen ab eis pati potest.

Modò quis rebus naturalibus vim agendi in dæmonem sive directè, sive indirectè tribuere audeat? Quomodo ab eis pati potest, si cum eis non communicat in materia: cum ipse sit substantia incorporea, illa materia corporea subjecta? Si virtus activa rerum corporearum non est fortior virtute resistitiva dæmonum, quinnimò virtus, ac potestas dæmonum major est cujusvis rei corporeæ virtute, ac fortitudine: cum non sit potestas super terram, quæ comparetur eis? Si tandem non sunt infra spheram activitatis rerum sensibilium: cum dæmones non sint extensi in ordine ad locum; nec possint tangi à rebus sensibilibus?

§. X I.

Predictam falsam opinionem insinuat erat dæmon cuidam Parocho, qui anno Domini 1665. Mense Martii dum tempore quadragesimali concionabar in Oppido Calei Diœcesis Brixienfis ad me confugit secum ducens quandam mulierem innuptam annum agentem circiter trigessimam à dæmone obsessam, quam prius ipse diu exorcizaverat, mihi enarrans, quòd sibi interroganti Dæmonem quando esset egressurus, & quibus mediis; respondit dæmon, quòd opuserat, prius corpus illius medicinis corporeis benè purgare juxta regulas, quas ipsemet ipsi Exorcista traderet: quibus auditis Exorcista libenter remedia corporalia per scripturam accepit à dæmone, de quibus ut securus esset, ea Medico ostendit, à quo fuerunt laudata, & approbata, qua de re predictus Parochus majori gaudio quotidie ad dæmonem exorcizandum accedebat, à quo per exorcismos quotidianam lectionem, & instructionem accipiebat, sic ex Parocho, & Exorcista diaboli discipulus evaserat. Tandem post longos, & iteratos exorcismos dæmon illum admonuit, quòd ipse non poterat egredi ex corpore illius mulieris nisi exorcismi pronuntiarentur à novem Exorcistis, idcirco jam ad aliquos unicum Energumena acceperat; sed dæmon addidit, oportere quòd illi novem Exorcista simul eodem tempore super Energumenam exorcismos pronuntiarent. His à me auditis Presbyterum increpavi de sua nimia ignorantia, ac credulitate admonuique illum, ne impostero diabolì directioni se committeret.

389
Concluditur
dæmones sive
directè, sive
indirectè à
rebus natu-
ralibus pati
non posse.

Quare jure merito dicimus dæmones: quia incorporei, simplices, indivisibiles, inextensi, substantia purè spirituales, totaliter à rebus sensibilibus diversæ, potestate, ac virtute cunctis rebus materialibus præstantiores, nullam in obsessi, vel maleficiatis eruciandis, & affligendis præviā requirentes dispositionem, à rebus naturalibus nullo modo sive directè, sive indirectè pati posse physica actione, licet ab eis affligi possint actione intentionali modo, quo sequenti sectione demonstrabitur.

S E C T I O II

Intentionali actione.

390
Sicut res na-
turalis du-
plex habet
esse Reale, &
Intentionale.

Cum hæc materia implicatio sit, quàm uno verbo queat enodari, ante omnia ingenii acies maximoperè illi explicanda est intendenda, nec parcendum labori, ut ejus veritas distinctè, & apertè elucescat. Quemadmodum ergo res sensibiles duplex habent esse: Reale unum: Intentionale

nale

nale alterum. Reale, ubi res realiter inhaerent: ut lux in corpore lucido, & albedo in pariete. Intentionale, ubi sunt earum species sive sensibiles, sive phantasticæ, sive intelligibiles. Itâ duplici actione, oportet, agant in subjectum: Physica una per qualitates sibi inditas; vel per motum localem, de qua supra: Intentionali altera, qua agens producit qualitatem in potentia, quæ si sensitiva exterior est, sensibilis dicitur: Si sensitiva interior, phantastica appellatur: Si intellectiva, intelligibilis nuncupatur.

Ita agit in
subjectu du-
plici actione
Physica In-
tentionali,
Sensibili,
Phantastica,
Intelligibili.

Non est tamen hæc actio intentionalis (quod diligentissime observandum) ipsa sensatio sive externa, sive interna: nec ipsa intellectio producta ex specie intelligibili, & ab intellectu agente: quia hæc omnes sunt actiones immanentes, quibus non possunt agere res sensibiles, de quibus loquimur modo: cum non habeant animam, vel potentias, in quibus possint manere tanquam in subjecto perficiendo. Sed est actio transiens, cujus terminus est aliquid præter actionem: videlicet, *Formaliter est relatio objecti ad potentiam: Materialiter est ipsa species vel sensibilis: vel phantastica: vel intelligibilis*, quatenus procedit ab ipsa re sensibili.

391
Quæ actio in-
tentionalis
est actio tra-
siciens.

Cum ergo res naturales nec directè, nec indirectè agere possint in dæmones actione physica. Restat, si aliquid in eis operantur, dum curantur maleficia, & dæmones expelluntur earum virtute, id fiat actione intentionali aut Sensibili: aut Phantastica: aut Intelligibili. Ideò videndum, quarum ex eis tribus id fiat. Quod tribus sequentibus articulis præstabitur.

Videndum
ergo si agant
vel Sensibili.
Vel Phanta-
stica, vel In-
telligibili.

ARTICULUS I.

Sensibili.

§. I.

Non potest exacta, ac perfecta actionis sensibilis, qua sensibilia agere in dæmones suspicantur, haberi noticia, nisi agnoscatur prius, de quibus sensibilibus tractetur in præsentī disputatione. Cum enim detur sensibile tum prout dicit aptitudinem ad agendum, scilicet, ad sentire: ut est animal: tum ut importat aptitudinem ad sentiri: sicuti est res apprehensa à sensu, quæ sensibilis dicitur quia apta nata est sentiri, seu percipi à sensibus, nemini proculdubio est ambigendum, nos loqui de sensibili non primo; sed secundo modo, *quod est ens spectans ad compositionem integrantem substantiæ, aut quantitatis, pendens à materia subjectivè proximè (ut est forma substantialis:) aut remotè, (ut sunt omnia accidentia ipsi formæ inhaerentia,) aptum natum movere sensus.*

392
Sensibile hic
sumitur pas-
sivè pro eo
quod aptum
natum est
sentiri.

Quos quidem sensus movere nequit nisi sit *Aliquid singulare*: Cum sensus sit tantum singulare, sicut scientia est universale, Corporeum: quia sensus, qui est facultas corporea, non potest ferri in aliquod incorporeum, & spirituale. *Extensum non tantum in ordine ad se; sed quoque ad locum. Præsens, & in debita distantia collocatum, per debitumque medium sensui præsentatum*, ut sic aptè, commodèque per speciem cum ipso sensu jungatur.

Quid sit hu-
jusmodi sen-
sibile.

Quid requi-
rat, ut sen-
tiatur.

Hoc autem sensibile, seu res sensibilis sic accepta prout dicit aptitudinem ad sentiri, sive sentiatur per se, ut accidentia: sive per accidens, ut substantia: sive propriè, puta ab uno sensu tantum: sive communiter, ut à pluribus sensibus externis, quomodo sumatur ad actionem intentionalem sensibilem habet concurrere prout ex se emittit speciem sensibilem, quæ est imago, & similitudo ipsam rem sensibilem representans, quæ per aliquod medium corporeum defertur ad sensum, ut rectè docet Aristot. 2. de Anima tex. 122. dicens: *oportet autem universaliter de omni sensu accipere, quod sensus est id, quod est susceptivum formarum sine materia, ut cera sine ferro, & auro annuli, seu sigilli recipit signum. Ubi intelligit, quod sen-*

393
Hoc sensibile
concurrit ad
actionem in-
tentionalem
per speciem
sensibilem.

sensus recipit suum objectum, non quoad suum esse materiale, & naturale; sed benè quoad suum esse purum, & intentionale, idest secundum suam speciem intentionalem sensibilem, ex qua specie intentionali, & ex potentia sensitiva produci-
tur sensatio, ver. gr. Albedo, quæ est res sensibilis habens esse reale in pariete, in
quo subjectatur, emittit speciem sui, quæ est imago, & similitudo albedinis, quæ
similitudo defertur per aerem medium ad oculum sibi præsentem, ex qua similitu-
dine albedinis, & potentia visiva paritur sensatio, scilicet, visio albedinis. Sic
sonus, qui dicitur habere esse reale in aere velociter moto, & fracto virtute per-
cutientis, & percussis; postmodum in aere circumstante orbiculariter suam gene-
rat, & multiplicat speciem, quæ est repræsentativa ipsius, quæ non est sonus; si-
cut & species coloris non est color; ideoque sicut non videtur species coloris; sed
ipse color; sic non auditur species soni, sed sonus per suam speciem venientem ad
auditum. Ex qua specie, & potentia auditiva paritur sensatio, nempe, auditio
soni. Objectum enim est causa sensationis, quatenus unitur potentia sensitiva per
suam speciem: quia per se non potest uniri potentia, nec eam tangere; aliter nul-
lam faceret sensationem, teste Aristotele eodem lib.2. de Anima tex.75. dicente:
Nullum sensibile positum super sensum facit sensationem.

§. I I.

394
Quæ species
requiritur
ad producē-
dam sensa-
tionem.

Quare requiritur species intentionalis sensibilis qua recepta in sensu produca-
tur sensatio, quæ est actio immanens perficiens subjectum in quo est, quæ
ided non potest nuncupari actio intentionalis sensibilis, cum hæc sit actio
transiens, cujus terminus est aliquid præter actionem. Quid ergo erit huiusmodi
actio intentionalis sensibilis? Si formaliter sumatur, nil aliud utique, quam *rela-
tio objecti moventis ad potentiam motam*; Materialiter verò est *ipsamet species sensibi-
lis, quæ est imago, & similitudo ipsius rei sensibilis*, qua mediante, dicitur res sensi-
bilis agere in potentiam: quia defertur per medium ad potentiam, eamque movet
ad producendam sensationem: ut species, seu similitudo rubedinis emissa à rube-
dine per aerem defertur ad visivam potentiam, eamque movet ad producendam
rubedinis visionem.

395
Unde ad a-
ctionem in-
tentionalem
sensibilem
concurrunt
Potentia Ob-
jectum.

Ex quibus omnibus facilè colligitur, ad actionem intentionalem sensibilem quin-
què concurrere, scilicet, Potentia, Objectum, Organum, Medium, & Species
ipsa sensibilis.

Potentia: ut visus, vel auditus, vel odoratus, vel gustus, vel tactus.

Objectum: videlicet, res sensibilis benè disposita, & in debita distantia collo-
cata: ut color, vel sonus, vel odor, vel sapor, vel alia huiusmodi sensibilia vel
per se vel per accidens, propria, vel communia. Vel dicamus visibile, vel audi-
bile, vel odorabile, vel gustabile, vel tangibile.

Organum.
Medium
Species:

Organum: ut oculus, vel aures, vel nares, vel lingua, vel nervus tacti-
vus. Medium: ut aer, vel caro, per quos transit species objecti ad potentiam, &
Species sensibilis, quæ est imago, & similitudo objecti, à quo emittitur, & defer-
tur per medium ad organum potentia; sic postea ex potentia, & objecto median-
te specie sensibili, à qua denominatur actio sensibilis intentionalis produci-
tur sensatio.

§. I I I.

396
Quibus cum
careant dæ-
mones, à re-
bus natura-
lib. pati ne-
queunt actio,
ne intentio.

Hisclare perspectis, ac consideratis, quis audeat enuntiare, & affirmare,
res naturales in dæmones actione intentionali sensibili agere posse? Quomo-
do movere possunt per suas species sensibiles dæmonum potentias exteriores sensi-
vas, si in dæmonibus non sunt huiusmodi potentia?

Licet enim dæmones possint in corpore assumpto operationes exercere, quæ con-
se-

sequuntur animam, prout est corporis motrix: ut movere membra exteriora, manus, pedes, palpebras oculorum, genas ad ridendum, os, & linguam ad loquendum, maxillas ad manducandum, & alias huiusmodi operationes exercere ad motum localem pertinentes; Non tamen exercere possunt operationes, quæ consequuntur animam, inquantum est perfectio, & forma corporis. Non enim dæmon unitur corpori ut forma informans, sive ut perfectio eius: ut eruditè docet Div. Bonaventur. in 2. distinct. 8. artic. 3. quæst. 2. Idcirco movent oculos, sed non vident; aures, sed non audiunt; nares sed non odorant; genas movent ad ridendum, sed in eis non est exhilaratio cordis; maxillis, ac dentibus cibum comedere videntur, ac recipere in stomachum; sed non convertunt in substantiam aliti; nec ibi est deperditi restauratio: quia corpus ab eis assumptum non est organizatum, nec animatum: quia in eo non sunt cor, & cerebrum, nec alia organa, quæ in sentiendo dominantur: nec calor naturalis, seu animalis, qui instrumentum est potentie sensitivæ: nec ex tali corpore, & dæmone fit unum per essentiam; ideo nec illa vera sunt organa, sed tantum aerea, & apparentia, cum non sint formata ab Angelo, vel dæmone, ut per illa sentiat, sed ut per illa proprietates intellectuales attendat. Movendo ergo linguam format verba, quibus videtur loqui; sed ut per hæc aliis suos exprimat conceptus. Auribus videtur percipere voces loquentium; sed ut intelligat sermones eorum, quos etiam sine auribus intelligit. Idem est dicendum in corporibus energumenorum, in quibus non existit, ac operatur ut forma informans; sed tantum ut movens eo modo, quo dixi. Non ergo huiusmodi dæmonum operationes sunt sensitivæ; sed omnes intellectivæ cognitiones.

nali sensibili. Possunt tamē dæmones assumere corpora, & in eis exercere actiones spectantes ad motum localem.

S. I V.

QUare pertinent Exorcistæ quantum possunt, res varias obsessis adhibere naturales, & corporeas, quibus actione intentionali sensibili dæmones torquere opinantur; oleum, & operam perdent. Studeant toto suo conatu quantum velint, & sciant, recipere galbanum, sulphur, asam fetidam, aristolochiam, hypericonem, rutham, carnem, vel limaturam ungulæ asini, canis, ac diaboli stercorea; ex eisque facto fetido suffumigio maleficiari, vel obsessi nares fumigare, ut dæmontali percussus fetore infugam versus totaliter ab obsessio recedat: Quid inde? In cælum jaculantur; arenam, ac littora arant lapidesque elixant. Ipsi enim dæmones de nulla re magis delectantur, quàm de rebus fetidis. Hinc si assumunt corpora, vel sunt cadavera fetida, & graveolentia: vel ex aere fetido, & graveolenti formata. Si in corporibus humanis habitant, excitant humores pravy, & putidos, in iisque resident, ac commorantur. Si exeunt e corporibus, in suo discessu energumeni guttur, & os odore sulphureo plenum relinquunt. Si apparent alicui; cum recedunt, aerem circumstantem undequaque factoribus intollerabilibus, ac putoribus graveolentibus replent, & inficiunt. Quid ergo valebunt contra dæmones huiusmodi factores? Persentiet quidem obsessus talium suffimentorum odorem, quæ cum calida sint, & calidi natura sit ascendere, ad ejus caput ascendent, secumque alios vapores adducent; qui simul implentes, in eo gravitatem efficient: diabolus verò subsannabit Exorcistam ostendens, se magna affici molestia, ut ille ignarus diaboli astutiam non præcavens iterum, & iterum replicet suffimenta, donec cum maximo obsessi detrimento sua caliditate inflammationem progignere, & humores frigidos fundendo epilepsiam, apoplepsiam, convulsionem, & alios graves morbos excitare habeant.

397

Veritas prædicatur quoad sensum Odoratus.

S. V.

398
Visus.

Contendant deformes in charta pingere diaboli effigies, easque ante ipsius ponere oculos, ut harum species sensibiles delatae ad eos moveant ad iram. Quid inde? In aquam scribunt, caeco ostendunt colores. Oculos habent, & non videbunt.

Auditus.

Perstrepent in auribus verbis contumeliosis, conviciis irritent, provocent, laeessant. Quid inde? Mortuo verba faciunt, littori, ac vento loquuntur, surdo canunt, & appetunt, hylam inclamant, si putant daemones aures fastidire.

Gustus.

Componant cibos absynthio, & ruta, aliaque amara edulia. Vel poriones acres obfessis sumendas exhibeant, ut daemones talem amaritudinem, & acrimoniam non sustinentes, festinato avolent a corporibus, quae obsident. Quid inde? Inaniter aquam consumunt: Cotem alunt, milium terebrant, in frigidum furnum panes immittunt.

Tactus.

Percutiant pugnis, & calcibus miserum obsessum; colaphis cedant, flagellis, funibus, bacillis, aliisque id generis instrumentis impetant. Faciem eorum fatidis, ac squalidis spuris deturpent. Quid inde? Si hisce putant daemones sensibilter affligere, eosque abigere: Ignem dissecant, aerem, & nebulas verberant, hydram secant, mortuos flagellant cum non mediocri viventium cruciatu, ac detrimento, dum intus a daemone torquentur, & exterius ab Exorcista male habentur.

Parent balnea ex lixivio cum cinere olivarum, & aqua fluminis, in quibus ebulliant ruta sabina, hypericon, artemisia, verbenae, palma Christi, & aristolochia rotunda: Si dum jubentes in hac totum obsessi corpus immergi, & ablui, daemones fugari putent, aethyopem dealbant, utrem mergunt vento plenum, & laterem lavant: cum nulla res naturalis actione intentionali sensibili in daemones agere queat: eo quia non habent potentias, aut organa, quae possint moveri a specie sensibili, eamque ad producendam sensationem in se recipere.

S. VI.

399
Obiicitur de
Raphael
Archan. De
Angelo Custode corpora assumen-
tibus, & va-
rias in eis o-
perationes ex-
ercentibus.

At dices fortasse: Cum daemones Angelis bonis in naturalibus equiparari valeant, quae in eis integra remanserunt: Si illi, quos fingere non decet, in copore assumpto quandoque, immo saepius apparuerunt habentes oculos, aures, os, nares, manus, pedes, ac caetera organa corporea: sicut notum est omnibus credentibus de Angelo Raphael: qui aperte loquebatur Tobiae juniore; cum eo simul comedebat, bibebat, & ambulabat; dixitque ei, quod esset ex filiis Israel: & seniori, quod esset Ananias Ananiae magni filius: Idem prorsus fatendum de Angelo Custode, qui sub forma Pastoris familiariter morabatur, ac conversabatur cum Herma discipulo Pauli Apostoli: ut habetur *tomo I. Bibliothecae Veter. Patrum*: ac de aliis Angelis aliis servis Dei apparentibus; cur ergo, & daemones idem praestare non poterunt? An quia eorum operationes sunt fallaces? Nonne & illi Angeli Raphaelis videntur notae?

400
Satisfit ob-
jectioni & my-
sterium de-
claratur mul-
tipliciter.

Verum si attentè, & exactè Raphaelis, aliorumque bonorum Angelorum actiones contemplemur, non fallaces; sed veraces, mysteriisque repletae inveniemus. Quamvis enim Angeli corpora assumant humana tantum apparenter, puta aerea, in quibus non vera opera vitae operantur; non tamen fictio, sed mysterium dici debet. *Fictio enim est signum falsi*: ut quando aliquid adhibetur ad significandum aliquid; vel aliquo modo, quod, vel qualiter non est. Sed quodcumque est correspondentia signati ad signum; ita quod res significata ita se habent, sicut significantur, non est fictio, licet signum sit alterius naturae, quam significatum. Nam etiam vocibus, quae accidentia sunt, significamus substan-

stantiam, quæ alterius naturæ est, quàm accidentia. Undè quemadmodum, cum aliquis gestu corporis significat qualitatem mentis alterius, cuius personam induit, quamvis in eo non sint qualitates mentis, quas figurat; non tamen ibi est fictio, sed mytherium: quia per rem sensibilem, ac visibilem representatur res spiritualis, ac invisibilis. Sic intelligibilia sub figuris sensibilibus propter similitudinem quandam sine actione significamus, licet intelligibilia non sint sensibilia.

Hanc veritatem probat Augustinus libro contra mendacium cap. 10. tom. 4. ubi loquens de Jacob, qui coram Isaac finxit, se esse Esau, ait: *Jacob, quod matre fecit auctore, ut patrem fallere videretur, si diligenter, ac fideliter attendatur, non est mendacium, sed mytherium. Quæ si mendacia dixerimus, omnes etiam parabole, ac figuræ significandarum quarumcumque rerum, quæ non ad proprietatem accipiendæ sunt; sed in eis aliud ex alio est intelligendum, dicuntur esse mendacia, quod absque omnino. Nam qui hoc putat, tropicis etiam tam multis locutionibus omnibus potest hanc importare caluniam: ita ut hæc ipsa, quæ appellatur metaphora, hoc est, de re propria ad rem non propriam verbi alicujus usurpat a translatio possit ista ratione mendacium nuncupari. Quæ significantur enim utique ipsa dicuntur: putantur autem mendacia, quoniam non ea, quæ verè significantur, dicta intelliguntur; sed ea, quæ falsa sunt, dicta esse creduntur.* Hæc August.

S. VII.

Sed nonnè hoc in seipso ostendit ille Spiritus veritatis, de quo Veritas increata Joan. 15. ait: *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, spiritus veritatis, qui à Patre procedit &c.* apparuit sub columbæ specie, atque sub forma ignis? Quis autem audeat asserere, Spiritum sanctum habere formam ignis, vel columbæ? An dicenda ibi fictio? Avertat Deus hoc à nobis; spiritus enim veritatis fingere non potest. Quid ergo? Mytherium. Columba enim, sicut & ignis erant tantum signa signatum referentia: Columba gratiæ plenitudinem in Christo, ut in alios redundaret, quos redimeret. Ignis ardorem charitatis in Apostolis, quos repleverat. Sic testantur Theologi D. Bonav. D. Thom. Guilhel. Richar. & alii in primo sent. d. 4. Nec illa columba fuit verum animal habens animam sensitivam: nec ille ignis verus ignis ardens, quamvis fuerint res veræ corporales ministerio Angelorum, ut ait August. 4. de Trinit. ex æthere purissimo formata, in quem expleto officio etiam mox resoluta fuisse. Non tamen ibi fictio; sed mytherium: quia ibi veritas erat in significando: cum propterea illa similitudo offerebatur sensui, ut significaretur, quod ibi erat Spiritus sanctus: ut eruditè docet D. Bonavent. in 1. dist. 16. quest. 4. & post ipsum Pelbartus in aureo sacre Theol. Rosario tom. 1. versit. Actus, §. 38.

401

Hoc ergo idem jure merito fatendum de angelicis spiritibus. Non enim repugnat veritati Sanctorum Angelorum, quod corpora assumpta appareant viventia, quamvis non sint: quandoquidem non assumuntur ad representandum vitam corporalem; sed Angelorum præsentiam, qui verè vivunt. Sic Angelus Raphael Tobie loquebatur, apparenter comedit, & bibit, ut per hoc se exhiberet congruum itineris socium, & ductorem, ac divinam misericordiam illi impensam manifestaret, in multisque instrueret, quæ ei forè necessaria æstimabantur: ut ipsemet Tobie 12. falsus est: *Cum essem vobiscum videbar quidem manducare, & bibere; sed ego potui invisibili, & cibo uti.*

402

Nec ibi fuit, ut fatetur Div. Bonaventur. in 2. sentent. d. 8. art. 3. qu. 2. deceptio, aut illusio quantum est ex parte Angelorum, licet aliquis ignorans naturam ipsorum posset ex hoc opinandi falsum locum sumere. Nam, ut etiam ait Augustinus loco citato contra mendacium: *Verax significatio nullo modo mendacium rectè dici potest.*

Quod

Quòd verò Raphael Angelus dixerit Thobiaz juniore ex filiis Israel: & seniori, esse Ananiam Ananiaz magni filium, mysticè est intelligendum. Ostendere enim voluit, se esse ex filiis Israel, idest, ex his, qui speculantur in amore Dei. Vir enim speculans in amore Dei Israel dici potest. Filiumque magni Ananiaz se nuncupavit: quia Ananias tantum valet, sicut adjutor: vel sicut gloria Dei, inquit Glossa marginalis, quæ est Venerabilis Bedæ: sic Raphael erat adjutor promotionis gloriæ Dei. Quo modo utitur etiam Apostolus 1. *Corinth. cap. 3. de seipso aliisque Predicatoribus* dicens: *Dei adjutores sumus*. Non ergo Raphaelis ulla fuit deceptio, licet corpus assumpserit humanum tantum apparenter, nec in eo opera veræ vitæ fuerit operatus.

403
Concluditur
non posse de-
mones pati à
rebus corpo-
reis passione
intentionali
sensibili.

Quare sicut Angeli boni corpora vera humana non assument; nec veros habent oculos, aures, nares, manus, pedes, ceteraque organa, & instrumenta ad vitam corporalem necessaria; idcirco nec moveri possunt, aut pati à rebus naturalibus per species intentionales ab eis emissas: ita & dæmones, cum sint incorporei, nec vera assumant corpora; sed tantum apparentia, nullo modo à rebus naturalibus hujusmodi actione intentionali sensibili pati queunt. Neque in corporibus energumenorum, aut malefactorum; quia ibi non sunt dæmones, ut forma informans: nec in his corporibus exercens operationes, quæ consequuntur animam in quantum est perfectio, & forma corporis; sed tantum prout est motrix; idcirco res naturales in dæmones nullatenus actione intentionali sensibili agere valent.

A R T I C U L U S II.

Phantastica.

§. I.

404
An res natu-
rales actione
intentionali
phantastica
possint agere
in dæmones?

Quamquam res naturales actione intentionali sensibili in dæmones agere nequeant, nihilominus non videtur eis actio phantastica deneganda. Nam Dionysius lib. 4. de divinis nominibus ait: *In dæmonibus esse furorē irrationalem, amantem concupiscentiam, & phantasiam protervā*. Si ergo in dæmonibus est phantasia, quid prohibet, res sensibiles agere in eam, illam movendo per speciem phantasticam, cum suapte natura ex se emittendi talem speciem, si detur potentia aliqua apta ad talem in se speciem suscipiendam, vim obtineant?

Ac si naturam, & quidditatem phantasticæ actionis attendamus, id statim falsum nobis aperitur. Quid enim est actio phantastica intentionalis? Nil aliud perfectio, si formaliter accipiamur, quam *Relatio objecti moventis ad potentiam sensitivam internam motam, putā, ad imaginativam, seu phantasiam speciem sensitivam à se emissam*. Materialiter verò sumpta nil aliud est, quam *species ipsa, seu imago objecti prout movet potentiam interiorem, & in eo recipitur*. Quæ hoc modo actio phantastica appellatur; sicut sensibilis dicitur prout sensui exteriori representatur, illum movet, in eoque recipitur.

405
Hoc falsum
esse demon-
stratur ex na-
tura actionis
phantasticæ.

Postquam enim species sensibilis, quæ est imago, & similitudo objecti, recepta est in organo sensus exterioris, putā, in oculo, vel aure; nihil aliud requiritur, nisi potentia interior sensitiva, quæ sit benè disposita, & recipiat à sensibus exterioribus species hujusmodi sensatas. Vel ipsamet potentia ex his, quæ à sensibus accepit exterioribus, eliciat species non sensatas, ex quibus speciebus phantasticis, seu phantasmatibus, & ex ipsa potentia sensitiva interiori tali specie, seu phantasmate informata producitur noticia sensitiva interior, quæ est actio immanens ipsam potentiam interiorem perficiens. Hæc tamen noticia non est ipsa actio phantastica: quia illa non est immanens; sed transiens.

S. I I.

U Nde ad hujusmodi functiones obeundas Doctores assignant potentias sensitivas interiores. Alii unam tantum. Alii duas. Alii tres. Alii quatuor. Alii quinque.

Una tantum assignatur à Petro Tatareto, qui putat secundum mentem Arist. 3. de Anima dari tantum unum sensum communem, qui vocatur phantasia, æstiativa, & imaginativa.

Dux à Fonseca lib. 5. Metaph. scilicet, sensus communis, & phantasia. Hunc sequuntur Conimbricenses.

Tres à Toletio, & Græcis omnibus: nempe sensus communis, phantasia, & memoria. Isti enim nullam ponunt differentiam inter phantasiam, imaginativam, & æstiativam.

Quatuor à D. Thoma, Cajetano, Averroë, & communiter tam à veteribus, quam à recentioribus Philosophis, videlicet, sensus communis, imaginativa, æstiativa, seu cogitativa, & memoria. Nam secundum istos imaginativa idem est, quod phantasia.

Quinque tandem ab Avicenna, Algazello, Alberto, & quibusdam aliis, præcipue Medicis, nempe sensus communis, imaginativa, æstiativa, sive cogitativa, phantasia, & memoria.

Harum autem potentialium organum remotum est cor, ut ait Aristoteles: quia hoc est primum vivens, à quo derivantur spiritus vitales ad cerebrum. Propinquum verò est cerebrum, in quo, teste Galeno, immediatè residet sensus internus; & à quo manant spiritus animales, qui necessarii sunt ad functiones sensuum sive exteriorum, sive interiorum; & per nervos ab ipso cerebro oriundos ad sensus exteriores profluunt, ut artis anatomica Professores constantissimè docent. Existunt verò isti sensus interni, seu internæ potentie in medulla: quia mollitudo aquea medullæ cerebri plurimum accommodata est internorum sensuum functionibus, quæ medulla in tot cerebri cellulis juxta numerum potentialium à Doctoribus assignatarum continetur.

S. I I I.

C Um autem organum internarum potentialium sensitivarum, ad quas terminatur actio phantastica intentionalis, sit corporeum quis affirmare præsumat, res naturales agere posse in dæmones actione intentionali phantastica? Ubi enim in dæmonibus cor, quod est primum vivens, & fons omnium vitalium operationum? Ubi cerebrum, in quo immediatè resident sensus interni, si dæmones sunt substantiæ purè spirituales incorporeæ? Ubi medulla, in qua existunt hujusmodi potentie? Ubi cellula, in quibus contineatur illa medulla, si sunt totaliter immateriales, & ab omni materia defæcati? Quomodo poterunt res sensibiles actione phantastica movere potentias dæmonum sensitivas interiores, si hujusmodi potentialium sunt expertes?

At quis ignorat, si medullitis D. Dionysii mentem attendunt, quod ipse dæmonibus ascribit *Phantasiam protervam*: quia totam intentionem, & cunctas operationes ad homines decipiendos, & vexandos protervè, idest, superba ferocitate, & crudelitate dirigere studiosè conantur? Non autem, quia habeant potentiam corporali organo alligatam. *Concupiscibilem amentem*: non quia cognitionis sint expertes; sed quia vehementissimè tanquam amentes sine freno, & retinaculo rationis, quasi vehementi cursu concitati ad quælibet nociva seipsos præcipitare solent? *Iracibilem furiosam*: quia contra omnia bona impetuosè

Brog. Alexicachon.

O

ira-

406

Ad cujus functiones assignantur à Doctoribus variz potentie.

407

Quorum organum remotum est cor propinquum est cerebrum.

408

Quibus cum dæmones careant, in eos res naturales agere non possunt actione intentionali phantastica.

409

Explicatur præallegata D. Dionysii auctoritas.

irascuntur: non ex ignorantia; sed ex perversissimo pravæ voluntatis appetitu?

Cum ergo dæmones potentiarum sensitivarum, sive externarum, sive internarum sint expertes, utpotè incorporei, simplices, ab omni materia alieni, ac separati, quibus res sensibiles seipsas per species sensibiles, ac phantasticas repræsentare nequeunt, easque movere ad producendas sensationes: vel internas notitias sensitivas; nobis indubitanter asserendum, res sensibiles in dæmones actione intentionali tam sensibili, quam phantastica nullatenus agere posse.

A R T I C U L U S I I I .

Intelligibili .

§. I.

410
Res naturales
agere valent
in dæmones
actione in-
tentionali in-
telligibili.
Probatur ex
parte Actio-
nis intention-
is intelligibilis.

Cum res sensibiles in dæmones sive actione physica: sive intentionali sensibili, & phantastica agere non valeant. Si in eos aliqua rerum sensibilibus potest assignari actio, eam non nisi intelligibilem esse necesse est. Quod facile probari potest tum ex parte ipsius actionis intentionalis intelligibilis, tum ex parte potentie intellectivæ, quæ est terminus huiusmodi actionis intelligibilis.

Si enim actionem attendas intentionalem intelligibilem formaliter acceptam, invenies, *esse respectum, seu relationem objecti moventis ad potentiam intellectivam motam per speciem intelligibilem ab objecto, seu à re sensibili emissam; & in ipsa potentia intellectiva receptam.* Si verò materialiter consideratam, nihil aliud reperiens, quam *speciem intelligibilem, quæ est imago, & similitudine rei sensibilis; sed per intellectum agentem abstracta ab ipsa re sensibili; vel à phantasmate, & recepta in intellectu passibili:* ex qua species intelligibili, & intellectu passibili producitur intellectio. Sic res sensibilis dicitur agere in intellectum humanum; vel angelicum prout per speciem intelligibilem illum movet, in eo recipitur, & habet esse; sed alio modo, quam in se habeat. In seipsa enim habet esse materiale, & naturale; In intellectu verò hominis, vel Angeli spirituale, & intentionale.

Potentia in-
tellectiva
terminantis
talem actio-
nem.

Si autem potentiam consideres intellectivam, agnosces *illam actionis intelligibilis esse terminum, sive unita sit corpori; ut intellectus hominis viatoris; sive separata à corpore, ut intellectus Angeli, vel dæmonis, vel animæ separata.*

§. II.

411
Sive potentia
sit unita cor-
pori.

Vis illam contemplari unitam corpori? Vides, in ea requiri Primò speciem phantasticam, seu phantasma jam receptum in sensu interiori, quia pro statu isto *nihil recipitur in intellectu, quin prius fuerit in sensu;* putà in se, vel in suo simile, teste Aristotele *lib. de sensu, & sensib.* Secundò intellectum agentem, qui in lumine suo speciem phantasticam, seu phantasma, quod est materiale, & sub conditionibus individuantes, illustrans, & depurans, elevat, transfert de ordine sensibilibus, & materialium ad ordinem intelligibilium, & spiritualium, producendo speciem intelligibilem, in qua communis natura repræsentatur exuta differentiis individualibus; manetque à solo intellectu perceptibilis. Tertiò intellectum possibilem, qui non est potentia distincta realiter, vel formaliter ab intellectu agente, ut eruditè docet Seraphicus Doctor S. Bonaventura *in 2. sent. d. 24. art. 2. q. 4.* Sed dicit tantum quandam differentiam ratione suæ operationis; convenit tamen inseparabiliter cum intellectu agente in unam completam operationem, & actum intelligendi. Idcirco intellectus, dum recipit in se speciem intelligibilem, dicitur passibilis; quia quodam modo à tali specie patitur; & per consequens illa agere dicitur in intellectum, dum illum movet; in eoque recipitur.

§. III.

§. III.

Vis illam à corpore considerare separatam? Loquendo de cognitione vespertina, qua res cognoscit in suo proprio genere, nonne vides, oportere, rem sensibilem præsentem esse in debita distantia intellectui, qui species singularium per intellectum agentem abstractas, in se acquirat, & in intellectu potenciali recipiat; sicque causetur cognitio singularium, & actualis eorum existentia: & accidentium, quæ existentiam consequuntur? Loquendo tamen præcisè de intellectu angelico, qui habet quidditates universales omnium rerum, cognoscit singularia, & contingentia Vel per acquisitionem specierum illa repræsentantium: ut docet Scotus in 2. dist. 3. q. 11. Vel per applicationem specierum universalium, quas illi appropriant: ut sentit D. Bonavent. in 2. d. ead. p. 2. art. 2. q. 1. De quibus latè supra tom. I. disp. 2. n. 188.

412
Sive à corpore
re separata.

Sed ut agnoscant Angeli, sive boni, sive mali singularia contingentia, necesse est, huiusmodi singularia, seu res sensibiles agere in intellectum angelicum per speciem intelligibilem, dum per eam ipsum movent, & in eo recipiuntur; quæ quidem actio non nisi intentionalis intelligibilis nuncupatur.

413
Ostenditur,
sub qua ra-
tione res na-
turales agant
in dæmonis
Intellectum,
ac Volunta-
tem.

At quid nobis proderit nosse, quomodo res naturales actione intentionali intelligibili agant in dæmonis intellectum, si ignoraverimus, sub qua ratione moveant ejus voluntatem ad odium, iram, fugam, & tristitiam; ita quod ab obsessio discendere cogatur, vertaturque in fugam, quod est præcipuum, ac primarium in hac secunda parte hujus disputationis nobis propositum?

§. IV.

Dicunt ergo plures Doctores tum ex antiquis, tum ex recentioribus, immò ferè omnes in hoc conveniunt, quod si illæ res sensibiles, putà, sulphur, ruta, ignis, & cætera huiusmodi piè, ac devotè adhibeantur, tanquam instrumenta divini Justitiæ agere in dæmones, cunctaque veneficii opera destruere.

Quidam
ajunt, ut in-
strumenta
divinæ Justitiæ
operari
in illos.

Verùm hoc probari deberet, videlicet, quod Deus talibus rebus, ut instrumentis uti velit; & quod unquam promiserit, per res naturales eos se editurum effectus, qui rerum excellunt naturalium vires. Non enim sunt sacramenta, aut sacramentalia: idcirco non tenemur credere, Deum rebus huiusmodi virtutem hanc dedisse supernaturalem.

Sed hoc non
probat.

§. V.

Alii fortassè Theologi de his sensibilibus statuerent sicut in 4. sent. d. 44. de igne infernali cruciante, & affligente animas, concludunt.

Quemadmodum, nempe, spiritus cruciantur in ignem, ex hoc, quod apprehendunt ignem esse sibi ipsis disconvenientem; ita quod ex tali apprehensione, qua apprehendunt sic ignem sibi disconvenientem, causatur tristitia in eis. Eodem modo etiam illæ res sensibiles, ut sulphur, herbæ amaræ, & alia id generis præsentantur dæmonum intellectui tanquam res disconvenientes; aguntque in ipsos actione intentionali, quatenus sua specie intelligibili movent intellectum dæmonum, qui eas apprehendit, ut sibi disconvenientes; & ut tales voluntati ab intellectu ostenduntur, quæ idcirco dolet, ac tristatur, donec dæmones ad fugandam tristitiam, recedunt à tali obsessio.

414
Alii dicunt,
prout præsen-
tantur intel-
lectui discon-
venientes,
contristari
voluntatem,
& fugere ab
eis,

Sed hic modus subsistere non videtur, eò quia nulla res mundi corporea datur, quæ sit disconveniens voluntati, vel spiritui; Nam omnis res corporea est conveniens voluntati, ac spiritui, si placeat ipsi. Nemini autem scienti est ignotum, esse in potestate voluntatis, ac spiritus, ut quælibet res sibi placeat, vel displiceat,

At iste mo-
dus non sub-
sistit.

ceat, ac per consequens sibi sit conveniens, vel disconveniens, conveniens quidem, si voluntas amet; & disconveniens si voluntas eam nolit, ac odio habeat. Nonne vides aliquos servos Dei tanta humilitate crescere, quod abhorrent, ac odio habent divitias, dignitates, ac honores tanquam sibi disconvenientes; quos superbi, ambitiosi, & elati arroganter tanquam sibi convenientes concupiscunt, ambiunt, atque perquirunt? E converso isti afflictiones, molestias, indigentias, injurias, atque calumnias fugiunt, abhorrent, ac detestantur, ut sibi disconvenientes; quas veri servi Dei, & imitatores Jesu Christi amant, concupiscunt, & requirunt; de eisque ut sibi convenientibus gaudent, & gloriantur, ut notum est de Paulo Ap. qui 2. ad Cor. 12. dicebat: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi*. Nec ipse solus; sed cuncti Apostoli ibant gaudentes a conspectu Concilii, ut habetur *Act. c. 5. quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati*. Nulla ergo res sensibilis ex natura sua videri potest dæmoni disconveniens; ideoque ab illa affligi nequit, eo quod illam tanquam sibi disconvenientem apprehendat.

§. VI.

415
Modus rationabilior proponitur, & probatur à Scoto Ratione, ac Congruentia.

Rationabilius ergo videtur existimandum cum Scoto nostro in 4. sent. d. 44. q. 3. quod illæ res sensibiles non sint diabolico intellectui ex natura sua disconvenientes: sed quatenus à dæmone sunt nolitæ. Malignus enim spiritus illas res corporeas, putà sulphur, herbas amaras, aliaque id generis sensibilia apprehendit tanquam instrumenta, quibus utitur Exorcista in dæmonis despectum, & ludibrium; non quod sint instrumenta divinæ justitiæ, ut supra improbatum est, sed prout Exorcista illis utitur tanquam instrumentis irrisivis, & afflictivis. Ideo cum inter universos filios superbiam dæmon sit superbissimus, superbia illum movet, incitat, & provocat ad nolendum id, quod apprehendit fieri in sui ludibrium, & despectum. Propter enim superbiam ab ortu nativitatis suæ malignus spiritus se tanti aestimavit, quod æqualis voluit esse Deo. Cum autem agnoscat, se contemni, ac ludibrio haberi; proque majori contemptu res corporeas, ac fætidæ energumenis applicari, non vult tales injurias, ac ludibria, qua nolitione in ipso sequitur tristitia, quæ secundum D. August. lib. 14. de Civ. c. 15. est dissensio in his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt. Quæ præcipuè insurgit, dum illi proponuntur ea, quæ afflictionem ferendarum in inferno pœnarum memoriam suggerunt, ut sulphur, ignis, ac rutæ fumus. Sulphur enim cum igne, & fumo monumentum est carceris infernalis, ut habetur *Apoc. 9. De ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur. Et c. 14. Qui adoraverit bestiam, & imaginem ejus, cruciabitur igne, & sulphure, & c. 20. Descendit diabolus, qui seducebat eos, & missus est in stagnum ignis, & sulphuris, & bestia, & pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte, præcipuè dicendo illa verba ps. 10. Pluet super peccatores laqueos, ignis, & sulphur, & spiritus procellarum pars calicis eorum. Quoniam justus Dominus, & justitiam dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*. Ruta etiam rememorativa est amari cruciatus Christi, ac sanctæ Crucis, cujus formam in omni sua parte representat: Sicut etiam thus, seu incensum in igne orationes ex charitate prodeuntes, ut dicitur *ps. 140. Dirigatur Domine oratio mea, sicut incensum in conspectu tuo*. Quæ omnia cum dæmones valde abhorrescant, detestentur, ac nolint; ex hac nolitione, ac detestatione in eis exoritur tristitia, quam ut à se excutiant, potest esse, ut quandoque in fugam se vertant, ac obsessos totaliter derelinquant.

§. VII.

416
Concluditur.

Veruntamen cum hujusmodi sensibilia tam physica actione directè, ac indirectè; quam sensibili, ac phantastica in dæmones nequeant agere; eo quod dæmo-

dæmones sunt substantiæ incorporeæ simplices, & inextensæ non solum in ordine ad locum; sed etiam in ordine ad totum, cujuslibet passionis sensitivæ externæ, & internæ expertes, potius emergunos, quàm dæmones torquere, & affligere, incomperito est: ut latè ostensum est supra *hujus disp. num. 371*. Et licet aliquo modo actione intentionali intelligibili in dæmonibus possint causare tristitiam per speciem intelligibilem primò movendo intellectum, deinde voluntatem, prout ab intellectu ei, ut in contemptum, ac ludibrium ipsorum exhibita, obijciuntur. Attamen non ita facilè est credendum, per rutam, sulphur, & id generis sensibilia, eò quòd passionis Christi: vel pænæ gehennalis sunt rememorativa, dæmones velle ab obsessis corporibus exire. Nam qui non timent figuratum, quomodo figuram pertimescent? Praxis enim docet in dies, etsi Exorcistæ dæmonibus obijciant Christi Crucem, Sanguinem effusum, mortem ipsius, ac resurrectionem, cæteraque mysteria passionis ejus, quibus dæmones profligavit, superbiam eorum dejecit, caputque draconis confregit infernalis: Etsi inferni pænas minentur, ac protestentur, quòd ibunt in profundum inferni, in loca pænarum magnarum; nihilò tamen exhorrescunt. Quid ergo pavebunt rutam, ac sulphur ratione significati, si significatum, ac mysterium ipsum parvipendunt? Satiùs ergo, & consultius erit, si posthabitis his sensibilibus, toto conatu remediis spiritalibus incumbant: ut latissimè infra *disp. 4.*

res sensibiles
potius emer-
gunos, quàm dæ-
mones torquere.

Ideo satius
eas relinque-
re, & reme-
diis spiritali-
bus incumbere.

C A P U T II.

In Hominibus.

N Emini sanè mirandum, res naturales directè, vel indirectè physica actione, & intentionali sensibili, ac phantastica in dæmones agere non posse: cum ibi tanta sit diversitas naturæ, substantiæ, modi, situs, status, virtutis, & operationis. At hæc, cum inter eas, & homines, qui corporei sunt, non inveniantur; facillimè in eos sensibilior, & efficacior illarum erit operatio; quarum auxilio ægroti sicut in cæteris morbis naturaliter immixtis juvari quotidie solent; ita videtur etiam curari posse in infirmitatibus, quæ supernaturaliter ope dæmoniaca excitantur. Quare videndum, quid operentur in hominibus maleficio affectis vel ad morbum tollendum: vel ad mitigandum, quod duabus sectionibus declarabitur.

417
Res natura-
les cum phy-
sica actione
in homines
agere possint,
videndum,
quid operen-
tur in eis Ad
Morbum tol-
lendum & ad
morbum mi-
tigandum.

S E C T I O I.

Ad morbum tollendum.

I Nnumera equidem, & mira sunt naturalia medicamina, seu res naturales tam simplices, quàm compositiæ, quibus per os sumptis, vel exterius tantum adhibitis cæca vi, ac specifica proprietate morbi perfectè sanari, ac tolli dupliciter posse videntur, prout sunt immediatè excitati: Aut Naturaliter: Aut Supernaturaliter, ut duobus articulis explicabitur.

418
Rebus natu-
ralib. morbi
videntur
posse sanari
dupliciter
Naturaliter,
Supernatura-
liter.

A R T I C U L U S I.

Naturaliter.

§. I.

Q Uamvis sine mediis naturalibus dæmon ut plurimum sola sua potentia, ac virtute homines & animalia, & plantas, &c. ledere soleat, nempe, cum

419
Rebus na-
turalibus

Brogn. Alexichacon.

O 3

fagz,

dæmon uti-
tur æpissimè.

Nedum ut
causis mora-
lib. sed etiam
ut causis na-
turalibus.

Ac seligit
quas novit
aptas ad ma-
lum inferen-
dum.

420
Præcipuè ad
humorem
melancholi-
cum excitan-
dum.

Quia Diffi-
le curatur.
Variis gene-
rat infirmita-
tes incurabi-
les.

sagz, metu ne deprehendantur, remaggredi nolunt: vel se eam expedire non pos-
se pro voto putant; totam executionem ipsi committunt. Ea nihilominus aliquan-
do adhibere consuevit, dum malefaciendo operatur; ut sic omnes creaturæ supe-
ræ, mediæ, infimæ, videlicet, dæmones, malefici, res naturales in maleficiis con-
cinnandis unanimi conspiratione cooperari videantur.

Has autem res naturales aliquando dæmon vult adhiberi à maleficis non tantum
ut causas morales sed etiam ut naturales, quæ nocendi vim inditam habent à na-
tura; & naturaliter agunt in corpora; quibus vel ingeruntur interius, vel appli-
cantur exterius, ut latissimè supra tom. I. disput. 4. Novit enim rerum omnium,
quæ universa mundi machina, & ambitu continentur, vires, sympathias, anti-
pathias omnibus ignotas, ipsi notissimas. Ideoque illas seligere solet, quæ opta-
tum effectum producere possunt. Si perturbationes in animo excitandæ, & mor-
bi in corpus immittendi, scit, quæ res naturales phantasmata commovere, tur-
bare imaginativam; insanias, & deliria causare valent: quæ humores vitiosos agi-
tare, inquinare spiritus animales, detrudere nervos, & generare paralytim, epi-
lepsiā, apoplexiā, lethargum, spasmus, sive convulsionem, catarrhum,
febres phreneticas, cæterasque infirmitates. Novit, quomodo aptè applicari de-
bent; cum optime sciat, quid uniuscuiusque valitudini noxium: aut commo-
dum sit: quo loco, tempore, circumstantiis, debeant adhiberi: qua arte corpo-
ribus vel secundum totam substantiam, vel secundum ipsarum partem spirituo-
sam; & maxime efficacem clam ingerendæ sint; quænam morbum, & dolorem in
aliqua corporis parte determinata aliis læsis, aliis illæsis excitent, cum multa sint
venena, quæ à tota substantia lædendi habent facultatem, ut Medicis est manifestum.
Idcirco, experientia teste, præcipuè immittit in corpus, quæ apta sunt ad hu-
morem melancholicum hypochondriacum excitandum. Congregat enim bilem
retorridam, seu atram, & siccam, quæ sensim circum præcordia cumulatur; quam
& natura nec per alium, nec per vomitionem tempestivè expurgare valet, quæ ven-
triculi concoctionem sic offendit, ut eorum, quæ assumuntur, partem maximam
vertat in flatum, qui & ructu, & distensione plurimum fatigant; sed ex eo humore
adusto, ac retorrido vapor nebule similis crebro sursum irrepens in cerebrum, me-
tum, mæsticiam, variæque terribilissima, & visorum ostenta parit: ut benè do-
cet Joannes Fernellius Medicus Parisiensis *lib. medicinalium consil. de melancholia hy-
pochondriaca cons. 44.*

S. I I.

Hunc autem humorem melancholicum dæmon præcipuè excitat, non tantum
quia difficiliter eradicatur, cum ex sui natura inobediens, & rebellis di-
catur evacuantibus; maxime si ab aliqua causa sive intrinseca: sive extrinseca su-
stentetur. Verum etiam, quia hic humor aptior est ad generandas diversas infir-
mitates, & incurabiles. Nam si supra modum sit exustus, & versetur circa sub-
stantiam, & membranas cerebri, furorem parit. Si circa ventriculos, apoplexiā.
Si circa originem nervorum, convulsionem. Si circa oculos, cæcitatem. Unde
Galenus 3. de locis affectis c. 7. ait: *Ubi in ipso cerebri corpore melancholicus succus abun-
dat, eam insanie speciem, quam Græci vocant melancholiam, efficit; quo fit, ut ne-
que subitò: neque affatim solviatur.* Nam totius substantiæ cerebri temperies muta-
tur; generaturque rabies lupinam, & caninam, phrenesimque, & amorem insanum
cum diversis affectibus. Occupat insuper melancholia potentias principales, & no-
biliore: ut mentem confundat; obscurer intellectum, & memoriam; turbet ratio-
nem, & iudicium. Unde Avicenna lib. 3. Fæn. I. tract. 4. c. 18. *Melancholia, ait, est
mutatio existimationum, & cognitionum à cursu naturali ad corruptionem, & timorem,
& ad malitiam propter complexionem melancholicam facientem pavidum, & tristem ce-
rebrum spiritum interius propter tenebras ipsius.*

Ac si

At si huiusmodi infirmitates à dæmone inductæ per res naturales, putà, venena: aut venenatas portiones, vel id generis in corpora immiffas, à perito Medico agnoscantur; nec dæmon amplius malefaciendo affistat; sed spontè, vel coactè per exorcismos, præcepta ecclesiastica, vel alia remedia spiritalia, de quibus infra *disput. 4.* ab ægroto totaliter recesserit; quis non fateatur, posse utique Medicum remediis naturalibus hosce curare morbos? Quæ enim medicamentis causis naturalibus proveniunt, mediantibus contrariis ejusdem ordinis tolli possunt.

Detur igitur aliquis affectus humore melancholico hypochondriaco à dæmone excitato; cesset dæmon spontè, vel coactè talem causare, & excitare morbum; & causæ naturales huiusmodi melancholiam efficientes sua dumtaxat naturali virtute operentur; accedat Medicus petitus, qui talem agriitudinem consideret; nonne per indicationes curativas à morbo, à causis morbificis, à viribus totius, & partis poterit agnoscere: quomodo ventriculus calefaciendus, & exsiccandus cum capite, & utero: hepar refrigerandum, & humectandum cum appropriatis: materia pituitosa prædominans calefacienda, & exsiccanda prout peccat secundum primas qualitates: humor melancholicus subdominans præparandus cum calefacientibus, & humectantibus, biliosus postea subdominans refrigerandus, & humectandus: materia crassa, & viscida, tum pituitosa, tum melancholica incidenda, attenuanda, & abstergenda: materia biliosa tenuis incrassanda, & alia id generis adimplenda, quæ ad humores præparandos, purgandos, & evacuandos, partisque læsas roborandas maximè conducunt: de quibus latè, & eruditè Ferdinandus Salandus Medicus, & Philosophus civis Bergomensis *tract. de Melancholia*; & Joannes Fernelius *lib. Medicinalium consiliorum consilio 43. & 44. de Melancholia hypochondriaca*. Nonne poterit per medicamina huiusmodi præparantia, evacuantia, ac corroborantia ægroto pristinam restituere sanitatem?

421
Que à Medico per medicinas tolli possunt, si eas noverit, si dæmon nocere cessaverit. Practicatur. In humore melancholico.

S. III.

Æ Groter quis paralyfi ex maleficio per causas naturales inductæ: definat dæmon malefacere, ita ut illæ naturales causæ paralyfim efficientes non amplius à dæmone excitentur; sed sua tantum vi propria operentur: Nonne Medicus in suis pharmacopæis, vel medicis institutionibus inveniet: quod paralyfim corrigunt radix chinæ, pyrethrum, decoctum radicis helenii potum, primula veris, bitumen, syrupus de stachade, syrupus anthos, conserva mellisæ, & salviæ, oleum vitrioli, balsamum D. Evonymi, balsamum Mesitæ, balsamum Hollerii, balsamum Florentinorum, balsamum Mirabile, unguentum Martiatum, aqua theniacalis, clareta, hiera diacolocynthidos, pilulæ de nitro, oleum Keirinum, oleum de castorio? Quid ergo, si clarè, ac ritè agriitudinis causam perspectam habuerit, eum prohibet, ea ex his seligere medicamina sive intrinsecè, sive extrinsecè exhibenda, quæ magis apta sunt tollere talem morbum juxta varietatem temporum, ætatem, sexum, virium, & corporis dispositionum? Nonne per huiusmodi alexipharmaca, seu res naturales consultissimè adhibitas, ægrotus à paralyfi liberari poterit? quis ibit inficias?

422
Paralyfi.

§. I V.

423
Lethargo.

Laboret quis lethargo ex maleficio per causas naturales inducto; cesset dæmon penitus huiusmodi naturales excitare causas. In confesso est apud Medicos, teste Renodæo *lib. Instit. pharmaceutr. in indice morbor. & remedior.* quod lethargum curant Embroche, sacculus, serpillum, castorium, mel anthosatum, aqua theriacalis, clareta, hiera picra cum agarico, hiera Pachii, hiera diacolocynthidos, pilulæ de agarico, oleum de Euphorbio. Sic contra alios morbos sua describuntur remedia naturalia talibus morbis contraria, quibus si ritè, ac consultè applicentur à perito Medico, utique poterunt tales morbos curare, ac perfectam ægroto restituere sanitatem: dummodò dæmon totaliter desierit ægrotum vexare, & ægritudinis quaslibet excitare rationes.

Sic intelligendum id, quod ait Ricardus de Mediavilla *quodlib. 3. qu. 8. Si molestia, quæ à dæmone inferitur, sit parva, ac levis, eam per res naturales exteriores penitus auferri posse, non in dæmonem agendo; sed in dæmoniaco; cum ex rebus illis adhibitis introducatur dispositio opposita illi, quam immisit, vel expetit. Et sic contingere posse aliquando, quod diabolus non permittatur, hominem vexare nisi vexatione ita parva, ac debili, quæ per aliquam fortè dispositionem ad contrarium totaliter tolleretur: verbi gratia, diabolus quandoque posset hominem vexare passione tristitiæ ita debiliter, quod per aliquas herbas vel harmonias causantes dilatationem cordis, & spirituum diffusionem, qui sunt motus contrarii tristitiæ, totaliter amoveretur illa tristitia.* Hæc Ricardus.

Verum ergo dicit Ricardus, quod si introducatur dispositio opposita illi, quam dæmon immisit; ægrotus pristinam poterit consequi sanitatem, dummodò dæmon penitus cessaverit vexare ægrotum; & in eo ullam morbi excitare dispositionem. Similiter si vexatio diabolica sit valdè debilis, per contrariam dispositionem impediri potest, ne sentiat vexatio, quandiu durat actu contraria dispositio. Verumtamen contraria dispositione evanescente, iterum pristina sentietur, ac percipietur vexatio: quia manente causa primaria morbi, nempe, dæmone, qui dispositionem excitat, semper manet vexatio. Remota verò causa primaria, quæ dispositionem excitat, poterit illa dispositio ut naturalis per naturales medicinas penitus auferri.

§. V.

424
Probatur
Experientia.

Experientia hoc docet in dies in multis ægrotis, quorum ægritudines partim sunt naturales; & partim præternaturales. Naturales prout proximè, & immediatè à causa proxima naturali, à rebus, nempe, naturalibus provenire dignoscuntur. Præternaturales prout remotè, & mediatè à dæmone originantur, qui per se, vel per maleficos venena, vel alia huiusmodi noxia interiùs, vel exteriùs adhibendo, varias in corpore excitat infirmitates. Unde si infirmi præter exorcismos, præcepta ecclesiastica, aliaque id generis remedia spiritualia à perito Exorcista adhibita ad causam tollendam præternaturalem, confugiant quoque ad Medicos, qui suis pharmacis vitiosos compescere humores, causas morbi auferre naturales contendunt, facillimè optatam consequuntur sanitatem.

Exemplis.

Quod egomet aliquoties sum expertus in aliquibus ægrotis, qui, ut per remedia spiritualia sanitatem obtinerent ad me accesserunt. Præcipuè hoc probavi in territorio Bergomensi Anno 1645.

Adolescentula quædam cepit in stomacho, & in capite maximum sustinere dolorem cum cordis, ac oris stomachalis constrictione, sibi que bolum super stomachum ad guttur usque

que ascendentem, ac descendentem habere videbatur: cibi appetitus ab ea totaliter recesserat; ventriculus ita male affectum habebat, ut niscum maxima difficultate cibum valeret assumere; idcirco in ejus corpore crescebat quotidie quædam extenuatio, macies, virium imbecillitas, ac melancholia. Pluries adhibui remedia spiritualia; & quoties super eam invocaveram nomen Jesu cum signo crucis, ac præcepto dæmoni facto, ne illam perturbaret, cessabat dolor capitis, ac stomachi; ac sana, hilarisque inde recedebat. Sed iterum sequenti die iisdem afficiebatur afflictionibus; quinimò accessit quædam febris lenta; ideoque iteratis benedictionibus immediate à dolori stomachi, ac capitis libera permanebat; sed non à febre; neque poterat adhuc cibos appetere. Quare ejus consului parentibus, ut Medicum accerterent; quo peracto, adhibitis nonnullis alexipharmacis cum sanguinis missione, divino opitulante Numine, pristina restituta fuit sanitati.

Eodem anno, ac territorio idem cuidam juveni rustico, qui dum cuidam gravi oneri humeros supponeret, sensit in dorso quendam puncturium dolorem; sed nocte sequenti nedum in dorso; sed circumquaque magno afficiebatur dolore; ac sibi videbatur particular corporis veluti nexibus habere ligatas; ad me accessit, cui adhibitis benedictionibus sacris, factoque signo crucis, statim liber evasit ab omni dolore, eo excepto, quo à principio fuit affectus in dorso, sed iterum post tertiam horam noctis iisdem doloribus, & nexibus corripitur, ac ligari sensit, super quem sacris iteratis benedictionibus, denuò dolores recesserunt, & nexus, excepto illo primo. Idcirco illum consului Medicum adire, quo facto, sumptoque pharmaco à me prius benedicto, optatam obtinuit sanitatem.

Alii similes eventus tum in territorio Bergomensi, tum Venetiis, tum in Diœcesi Cenetensi, & aliis locis experimento comprobavi; ex quibus facile comperi, dæmonem sub naturalibus infirmitatibus quandoque virus suum occultare, ut Exorcista non cognita ejus astutia, à corporum obsessione, ac vexatione nequat deturbari.

S. V I.

QUare, cum dæmon, ut creaturas Dei in odium traducat; ipseque facilius lateat, morbis se quandoque misceat naturalibus: vel morbos excitet per res naturales, puta, per venena intrinsecus, vel extrinsecus adhibita, Exorcista diligentissime est animadvertendum; nè festinanter, ac præcipitanter suo judicio: vel ipsum afflictorum dictis acquiescat; qui ne pecunias impendant in solvenda Medico mercede, libentius, ac facilius ad Exorcistas confugiunt; quos sciunt suum gratis præstare auxilium: Sed circumspiciat cautè, ac prudenter singula perpendat; ac præter signa, de quibus infra disp. 4. etiam de causis naturalis ægritudinis interroget, de quibus in fine hujus disputationis agitur: & si fortasse malum deprehendat ab humoribus peccantibus causari: & omnino esse naturale: vel à dæmone per causas immissum naturales, suadeat ægrotis, ad Medicos peritos suum habere recursum.

Sæpè tamen ex accidenti, & adjunctis circumstantiis contingere potest; quòd ars Medicorum non sufficiat, ut potè si venenum fuerit validissimum; ita ut statim totius corporis dispositionem invaserit: Aut si nimis diu expectatum fuerit ante quàm Medicorum cura sit adhibita, juxta illud Ovidii lib. 1. de remedio amoris:

Principiis obsta serò medicina paratur

Quàm mala per longas invaluerè moras.

Sed propeva, nec te venturas differ in horas.

Aut si subjectum veneficiis infectum ita sit debilis complexionis, quòd medicinas usque ad debitam operationem retinere nequeat secundum illud ejusdem Ovidii 1. Pont. 4.

Non est in Medico semper relevetur ut æger,

Internum docta plus valet arte malum.

Atque hoc etiam perpendendum, quòd nostri malefici, & sage frequentissime utuntur venenis mirificè à dæmone præparatis, & porrectis, quæ sine dubio efficacio-

425

Concluditur
Exorcistas ægrotis confu-
lere debere,
ut Medicos
advocent cū
dubitant æg-
ritudinem à
causa natura-
li procedere.

426

Aliquando
tamen non
sufficit ars
medicorum.

cioris sunt operationis, quàm ea, quæ præparantur arte, & industria humana. Quæ venena solet dæmon non rarò in congregatione finita chorea distribuere: ut ex multorum confessione didicisse fatetur Binsfeldius. *Comment. in Tit. C. de malef. & math. q. 6. concl. 2.*

ARTICULUS II.

Præternaturalem.

§. I.

427
Morbus supernaturalis per supernaturalia remedia tolli potest.

Probatur.
Auctoritate
Codronchi.

CUm admodum vulgata sit apud Jurisperitos ff. de Regulis juris L. nihil. sententia illa: *Nihil est tam naturale, quàm eodem genere quicquam dissolvi, quo colligatum esse reperitur*: quemadmodum morbi per naturales causas inducti, nec à supernaturali causa excitati, etiam per naturalia pharmaca possunt auferri, si Medicus hujusmodi causas agnoscat; ac medicamina ad talem morbum tollendum apta non ignoret: sitque ita dispositum subjectum, quòd medicinas usque ad debitam operationem retinere queat. Ità si morbus sit præternaturalis, putà, à dæmone excitatus, non nisi per remedia præternaturalia, aut supernaturalia tolli posse, nemo est qui ambigat. Hanc veritatem apprime commendat Baptista Codroncus Medicus doctus, ac pius lib. 4. de morb. venef. cap. 2. sic discurrens: *Experimur, remedia naturalia his morbis nihil prodesse; & Medicos frustra laborare in hujusmodi affectibus curandis. Quamvis enim ipsi intemperies adimere, & obstructions aperire, noxios humores educere, & aliamunia obire studeant; & dæmones tamen omnes Medicorum conatus irritos reddunt; cum non sinant medicamenta effectus suos sortiri. Vel morbos continuè foveant, & causas eorum adaugeant. Homines etenim, cum sint inferiores virtute, eorum operationes dumtaxat virtute naturali impedire; vel destrui non possunt. Præterea cum Medici cognoscere debeant morbum, & morbi speciem, robur facultatis, temperiem naturalem, & ætatem, consuetudinem, seu mores, & partis affectus actionem, dignitatem, situm, magnitudinem, figuram, sensum, & proprietatem. Externa etiam omnia, quibus homo necessariò afficitur: ut tempus anni, & regionem, & constitutionem, seu morbos, qui tunc grassantur. Et cum multa sint, quæ in curatione indicationem habent, & nihil eorum contemni debeat, si curatio exacta futura sit: quin vel minimum quid eorum curationi adici, vel detrahi: exactæque curatio exurgat omnium indicationum majorum, & minorum: similitum, & contrariorum concursione, constat, nullum Medicorum posse exactè, & adamussim curationem perfectam instituere: quia tam multarum rerum necesse est alicujus ignorare naturam, vel intensiorem, magnitudinemve. Cum itaque multa Medici lateant morbos naturales curantes, ut curatio non nisi imperfecta possit haberi: quanto magis imperfecta, manca, ac debilis erit curatio veneficorum morborum, quorum essentia, causa, & multa alia, ut plurimum ab ipsis Medicis ignorantur. Quibus ignoratis, aut impossibile est, morbos curari: aut perperam curantur, & cum discrimine egrotantium. Quinimò si Medici rerum omnium naturalium essent gnari, ut angeli, ac dæmones, & adamussim mederentur, nihilominus maleficio affectos nequaquam per se ipsos sanitati restituere possent, nisi virtus superior dæmonibus maleficium efficientibus à Deo ipsis Medicis impartita esset. Hæc Codroncus.*

Sennerti.

Huic libentissimè se subscribit in hac parte alius Medicus Daniel Sennertus lib. de morbis à veneficio inductis cap. 10. scribens sic: *Quibuscumque re mediis naturalibus in morbis à veneficio inductis nemocertè sanitatem sibi polliceri potest: quia diabolus non solum dispositionibus Medicis vulgò notis utitur, sed & ignotis introducere potest. Et cum Medico ignotum sit, quibus modis diabolus adnoscendum usus sit, talia remedia aliquid juvare, morbum verò planè tollere non possunt.*

§. II.

Ratio faver. Nulla enim virtus naturæ: nullave physicorum scientia per se ipsas habiles redduntur ad incurabiles, & internos morbos maleficos curandos: quia, ut ait Joannes Baptista Belhaverius in præfat. libri, qui nuncupatur: *Centum compendiosi sermones: esset absurdum, superiora ab inferioribus regi, ac gubernari.* Quis enim ignoret, dæmonem excitatorem criminum naturæ præstantia, ac doctrinæ acumine cunctas universi antecellere creaturas? Quis sæpius non audiat, non esse potentiam super terram, quæ comparatur ei; ideo cum aliquem in homine excitat morbum, posse etiam illum fovere, ac cunctorum medicamentorum naturalium irritas reddere vires? Si insuper ex Aristot. 2. *Topicor.* & 5. *Metaphis. Contrariorum contraria sunt causæ;* & abolitio causarum morbos facientium oportet, fiat à Contrariis: quia contrariorum contraria sunt medicamina: & pro diversis morborum causis, eorum variantur medicationes: quam ratione morbi malefici causa dæmoniaca supposita à Medicis ipsis poterit depelli? quænam sanguinis emissio? quæ concoquentia, quæ purgantia pharmaca? quæ victus ratio, vel alia hujusmodi remedia medica erunt dæmoniaco ejus morbo contraria: cum dæmones sint substantiæ: *substantiæ verò nihil sit contrarium ex Aristotele in Post-prædicamentis?* Nulla dubio proculerit medicina, per quam tales morbi præternaturales à Medicis per res naturales auferri possint. Sed sicut morbi naturales à causis naturalibus procedentes per medicamina naturalia sunt curandi: ita morbi præternaturales à causa præternaturali prodeuntes, per præternaturalia, aut supernaturalia remedia sunt tollendi: quia morbi eodem genere habent dissolvi, quo colligati esse reperiuntur.

§. III.

Tandem experientia ipsa rerum magistra comprobari cernimus. Inter alios maleficiatos, qui anno 1645. ad me accesserunt in territorio Bergomensi, tres tantum referam, qui gratia sanitatis consequendæ à Medicis prius varia sumpserant medicamina, sed incassum: qui statim ac sacris benedictionibus; ac præcipue per invocationem Sanctissimi Nominis Jesu, excitata in eis prius fiducia in immensa Dei bonitate, ac clementia, ac potestate ab Ecclesia tradita Exorcistæ, sanitatem perfectam consecuti sunt.

In primis quædam Adolescentula Vallis Calepinæ jam tres annos ita malè affecta fuerat, quod sibi videbatur omnia corporis membra ligata, & constricta habere; sed præcipue bolum in orificio stomachi modò ad guttur ascendentem: modò descendentem; faciem flavo, sive cinereo colore suffusam, cum dolore, ac gravedine capitis; jam sæpius à Medico varia sumpserat pharmaca; sed nihil profecerant, quin adhuc eodem afficeretur cruciatu: tandem ad me accessit, quam maleficio esse affectam, ex variis indicationibus nedum probabilibus; sed certis, & evidentibus cognovi, cui adhibitis sacris benedictionibus, absque ullo medicamine corporali pristinam consecuta est sanitatem.

Id ipsum accidit cuidam viro eodem anno. Hic cum aliquot menses habuisset veluti bolum in stomachi orificio, dolore renum cruciaretur: circa ventrem inferiorem torsiones acerbissimas, & sæpè flatum quendam frigidissimum per ventrem permeantem, & citò redeuntem persentiret, præcipue dum orandi gratia in Ecclesia moraretur, ex continuo, ac prolixo languore impatiens factus remedium poposcit à quodam levi corde, ac imprudenti pseudomedico, qui statim ei gratiolam præstitit; sed hac nihil operante, sequenti die cataputiam exhibuit ita inconvenienti, & immoderata dose, quod non tantum pravor, ac noxios, verum etiam utiles, ac salubres per secessum expulit humores, immò sanguinem ipsum, & adipem extraxit triduo continuo, ita ut fermè,

& in-

Et indubitanter jamiam se mortuum reputaret. Attamen quia vir erat corporis constitutione validus, ac constans, post aliquod tempus vires resumpsit pristinas, sed adhuc eodem in stomacho afficiebatur morbo; easdem in ventre patiebatur torsiones. Qualis autem naturalis humor peccans tam efficacibus purgationibus non fuisset correctus? Quis illum morbum non fateatur supernaturalem? Tandem, cum sacris benedictionibus, ac signo sanctæ crucis à me fuisset munitus, statim ille bolus in stomacho existens, ac illi vapores à signo crucis fugere ceperunt, modò ad hanc, modò ad illam corporis partem discurrentes: nunc ad ventrem, ubi torsiones præstabant: nunc ad renes, quos lacerare videbantur: nunc ad humeros, quos divexabant: sed tandem iteratis benedictionibus, & ab ægroto frequentatis sanctiss. Confessionis, & Eucharistiæ Sacramentis, optatam obtinuit sanitatem.

§. I V.

Hoc idem comprobavi in quoddam Juvene, qui jam diebus quindecim gravi dolore capitis afficiebatur: sibi videbatur, corporis particular veluti nexibus habere ligatas; levi corripiebatur febre, in toto corpore talem lassitudinem sentiebat ut vix incedere valeret: ferè quotidie sanguinem mittebat è naribus. Medicum accersit, à quo varia sumpsit pharmaca, sed nihil adhuc remittebatur dolor, nec sanguis sistebatur, quin quotidie flueret: nec ullo modo vires resumere poterat. Ad illum accessi rogatus, quem vix intuitus tum ex colore, tum ex aliis variis indicationibus infirmitatem esse ex maleficio comperi. Quare in nomine Jesu factò dæmoni præcepto, ne illum impediret, quin surgeret è lecto, & ad Conventum nostrum proximum S. Francisci se quamprimum transferret, vix illum capì sacris munire benedictionibus, quod se aperitè prodidit maleficiatum, idcirco instructo illo ad actus fiduciæ in Deo eliciendos, ac implorato divino auxilio, invocataque Deiparæ, Seraphici S. Francisci, ac D. Antonii à Padua intercessione, mox ut super caput ejus meas imposui manus, ac dæmoni præcepto factò in nomine Jesu, ut statim recederet ab eo, illicò ex aure dextera quasi ventum sibillantem egredi per sensit, dolorque tam capitis, quam reliqui corporis penitus cessavit, perfectamque valetudinem est affectus.

Ex quibus clarè constat, ad morbos tollendos supernaturales, quales sunt qui à dæmone sunt excitati effecti, ac conservati, nihil remedia prodesse naturalia; nec res naturales contra eos ullam vim habere; sed ad remedia divina confugiendum: ut latè disp. 4. infra explicatur.

S E C T I O II.

Ad morbum Mitigandum.

432
Per res sensibiles morbus mitigari potest.
Aut in Anima: Aut in Corpore.

Si nullam in dæmoniacos, aut morbos veneficos res naturales prorsus vim obtinerent naturalem, incasum sustinenti dæmonium herbas, vel lapides sine incantatione habere, lex concederet c. dæmonium 26. q. 7. cui astipulantur ejus interpretes Polyear. Burchar. & S. Ivo. Totaque de fumo esset hæc nostra disputatio. Idcirco quamvis per res sensibiles morbus maleficus tolli nequeat, ut diximus; attamen notum est, & ab omnibus concessum, posse saltem mitigari; quæ mitigatio, cum fieri possit: Aut in Anima: Aut in Corpore: videndum; quid in utroque operetur: Cui sequentes articuli satisficient.

ARTICULUS I.

In Anima.

§. I.

Rerum sensibilibus in animam operatio, & efficacia apertè demonstratur ab Aristotele 8. Polit. ubi instituere volens juvenum mores, dixit: *Ad hoc multum facere sonus harmoniarum: quia diversæ harmoniæ diversas provocare habent in homine passiones, scilicet, amorem, vel dolorem; tristitiam: vel solitudines, & levitatem, & lasciviam, & gravitatem morum.* Unde harmonia non tantum laborum est quies opportunissima; verum & quod contrarium huic est, ad labores, armaque capeffenda: vel quemvis summum laborem subeundum instrumentum est. Nonne classici in bello consonant, & tympana remugiant; quæ omnia sunt ad pugnam incitamenta, & hortamenta jam pridem utilissimè opportunissimèque inventa? Sic & nautæ; sic vinitores: sic viatores: sic denique alicui labori alligati omnes cantum unicum animi solamen invenerunt. Infantes quoque pueri hanc suavitatem non aspernantur; nutricisque cantu à fletu cessant, atque conticescunt. Hæc de causa sonitu aliquo exspectos statim è cubili exsurgentes ad aliquod subeundum munus Pythagoras jubet accendi. Sensus nanque ita vegetiores, viridioresque fieri, & consopitam mentem exacuari, morum quoque exempla mala ut suscitare, ita refringi arte musica posse, nos priscæ docuerunt historiæ, ipso ita nos docente cum reliquis Cicerone; quorum unum tantum referam, quod narrat Richardus de Mediavilla quodlib. 3. q. 8. de quodam Juvene, qui cum esset incitatus quasi ad furorem concupiscentiæ, ad auditum cujusdam harmoniæ, quam mulier cum quodam instrumento faciebat, ad temperamentum iterum reductus est per harmoniam contrariam. Hinc chromaticum creditur repudiatum pridem fuisse genus, quod adolescentum remollescerent eo genere animi; Lacedæmonesque improbasse feruntur. Unde & Ambrosius Calepinus ver. *Chromata* ait: *Chromaticum melos ab antiquis dicebatur una ex tribus Musicæ partibus, quæ ob nimiam mollitiem infamiæ nota non caruit.* An non Homerus quoque nos docuit, Musicam, quam à Chirone acceperat, atque didicerat, iram Achillis concoxisse? *Invenimus enim, inquit, mentem demulceri suavi, varioque citharæ cantu; Hæc nanque ad animum pacandum, ut medicina ad corporis sublevandum laborem usi sunt Antiqui. Hoc torpentes ad bellum animos suscitaverunt: Hæc curas ex animo excusserunt. Hæc justitiam docuerunt. Hæc insignes virtutibus, meritis, laudibus prosecuti sunt; corporis ægrotudines, & consolati sunt, & abstulerunt.* Quod etiam fatentur Boetius in sua *Musica lib. 1. c. 1.* & Auctor de ortu scientiarum, qui loquens de utilitate musicæ dicit, quod valet ad curandas infirmitates aliquas: vel saltem alleviandas. Unde Hieron. Phaletus Savonensis de laude Musicæ cantat.

433
Rerum sensibilibus operatio in animam probatur à Philosophis.

434
Poetis.

*Musica turbatas animas, ægrumque dolorem
Sola levat, meritis divumque hominumque voluptas.
Qua sine nil jucundum animis, nec amabile quicquam
Ad cuius numeros superi vertuntur, & orbis.
Et cælo radiant ignes, quibus emicat ingens
Signifer & leges, præscriptaque tempora servant.
Hæc Phæbus, Phæbique soror duce, & aurea cæli
Astra suos agitant constanti fœdere motus.*

Hoc idem annuere voluit Augustinus 10. Confess. dicens: *Omnes affectus spiritus nostri habere proprios modos in cantu, quorum occulta familiaritate excitatur; ideoque & melodia, quæ virtute naturali passiones animæ mutat, posse mutare dispositionem animæ, in eaque minuere afflictiones.*

435
Sanctis.

Sed

Divina scri-
ptura.

Se dimittamus, quæ ad sensum patent, & sursum corda elevemus ad ea, in quibus obsequium captivatur intellectus noster, nempe, divinæ scripturæ verba. Nonne aperte habetur 1. *Regum* 16. Saulem vexatum à spiritu immundo refocillari, ac levius haberi per melodiam, ac harmoniam citharæ, quam David coram eo percutiebat? *Recedebat enim ab eo spiritus malus.* Recedebat, inquam, per vexationem, quatenus desinebat eum in corpore vexare. Quidni ergo res naturales ad mitigandum morbum in animam agere valeant?

§. II.

436
Obiectio Me-
dicorum.

AN dicent Medici, spiritum malum corripientem Saulem non fuisse dæmonem; sed atræ bilis spiritum, & humorem melancholicum hypochondriacum, qui si magnus est, vexat, & cruciat homines; præsertim si opera, & ministerio dæmonis excreseat, qui musici instrumenti melodia naturaliter potest sedari, & comprimi? Læta enim, & jucunda exhilarant animum; leniunt, ac mitigant animi dolorem, & tristitiam excutiunt.

Satisfit ob-
jectioni.

Sed D. Augustinus *lib. 2. ad Simplicianum* q. 1. D. Gregor. *lib. 2. Moral. c. 6.* D. Theodoretus *qu. 38. 39. & 54.* Nicolaus de Lyra, & alii catholicè sentientes cum Glossa ordin. 1. *Regum cap. 16.* per spiritum malum communiter interpretantur dæmonem, qui utique non vi musici instrumenti per se proximè pellebatur; sed immediatè potestate, & virtute Dei id volentis efficere per Davidem citharam pulsantem: vel mediantibus Angelis sanctis ex merito David, qui laudes divinas in cithara canebat pro salute Saulis; sicut & per orationes Sanctorum frequenter leguntur dæmones expulsi à corporibus obsessis. Melodia etiam ad hoc valebat aliquàlter, non in dæmonem agendo; sed in quantum devotionem David excitabat; ità ut mens ejus magis elevata retur in Deum; sicque ejus laudes ad expulsionem dæmonum magis apud Deum efficaces evaderent. Sic etiam Hælisæus 4. *Regum c. 3.* fecit adduci psalterem, ut mens ejus in Deum elevaretur, fieretque aptior ad divinam inspirationem recipiendam.

§. III.

437
Quid melo-
dia citharæ
Davidis age-
ret in Saulem
à dæmone
vexatum?

Verum si rem attentè perpendamus, ac literæ sensum proprium enucleare contendamus, nonne aperte agnoscimus harmoniæ davidici instrumenti vim aliquam inhæsisse naturalem, non ad expellendum dæmonem; sed ad mitigandum, & molliendum vexationem à dæmone excitatam? Mox enim ut à spiritu Domini malo, nempe, dæmone Saul propter mala, quæ egerat, exagitari cepit, conatus est à Medicis quærere remedium, (ut refert Joseph *lib. 6. Antiqu.*) qui ejus considerantes ægritudinem, responderunt, hoc arti Medicorum esse impossibile; sed dederunt quandam alleviationem, scilicet, ut quæreret aliquem psallentem coram eo, & sic levius toleraret. *Ecce spiritus Domini malus exagitat te.* Hoc dixerunt servi Saulis, qui erant Medici secundum Josephum, *Jam tu vides, à Rex, quòd ista ægritudo non est aliquis morbus naturalis, de quo arte Medicorum sanari queas; sed spiritus Domini malus vexat te; idè non possumus dare sanitatem; sed alleviationem.* Jubeat ergo Dominus noster, & servi tui, qui coram te sunt quærent hominem scientem excellenter psallere cithara, ut quando arripuerit te spiritus Dei malus, psallat manu sua, citharam percutiendo manu, & tunc alleviabitur, ac mitigabitur dolor tuus. Quis autem planè non videat hujusmodi Saulis servos non aspexisse ad sanctitatem illius, qui debebat psallere coram Saule, quia nesciebant: an futurus esset vir bonus: vel malus; Sed respexisse ad vires harmoniæ: eò quia existimabant, habere efficaciam, si non ad expellendos dæmones: cum expelli nequeant nisi per virtutem sibi superiorem; saltem ad mitigandum dolorem, ac vexationem à dæmone excitatam alleviandam. De quibus latè Abulensis 1. *Regum c. 16. q. 39. 40. 41.*

§. IV.

§. I V.

V Is autem scire, quomodo vim habeat ad mitigandos dolores, alleviandasque vexationes harmonia? Considera doloris, ac delectationis quidditatem. *Dolor enim est conjunctio disconvenientis cum disconveniente cum perceptione ejusdem*, idest, conjunctio nocimenti cum potentia, quatenus ab ea percipitur; qui si inest animæ primò ex carne secundum partem sensitivam, propriè est passio. Si verò inest animæ secundum se, & secundum partem intellectivam, tunc dicitur tristitia, seu afflictio, quæ secundum Augustinum est *dissensio animi in his rebus, quæ nobis nolentibus accidunt*. Delectatio verò est conjunctio convenientis cum conveniente cum perceptione ejusdem. *Ethic. cap. 8.*, idest, conjunctio objecti convenientis cum potentia, cui convenit secundum aliquam proportionem. Quemadmodum autem potentiæ perceptivæ, etsi assistat nocumentum, si non percipit illud, non sequitur dolor, seu tristitia: ita quamvis ei assistat objectum conveniens, si non percipit illud, non sequitur delectatio.

Cum tamen alicui potentiæ perceptivæ adest aliquod nocumentum, necessario illud percipit, causaturque dolor, vel tristitia, nisi sit aliquid, quod impediatur perceptionem. Tunc autem impeditur potentia perceptiva à perceptione nocimenti si assistat ei aliquod delectabile, quod præponderet ad nocumentum; & sic quando sunt coram nobis duo, scilicet, delectabile unum; & aliud tristabile; si delectabile sit valdè excellens super tristabile, faciet, quod non sentiatur aliqua tristitia: vel saltem quod non sit ita gravis.

Quis autem non experiatur, nisi sit cordis infimi, vires harmoniarum ad se mentis attentionem ita attrahere, quod à quocunque alio faciliter retrahere valent? Sic possunt alleviare afflictionem sive à dæmone, sive à quocunque alio in homine causatam; quatenus ad se attrahere possunt attentionem, & ab afflictionis retrahere perceptionem. Sic etiam cum cruciatus, quem Sauli dæmon infligebat, esset durus; melodia verò naturaliter causativa delectationis, præsentem illam, distrahebatur aliquantulum potentia à nocimenti perceptione; & sic levior fiebat dolor, & afflictio. Non quod melodia aliquam dolorem à dæmone inflictos mitigandi specialem vim haberet: quia tunc directè proficeret contra dæmones: quod supra improbatum est; sed quia in quocunque dolore harmonia hoc efficere habet, nempe, ut non sentiatur dolor, sicut sentiretur, si non adesset harmonia. Hoc tamen potuisset efficere etiam quæcunque alia delectatio: quia quando delectabile, & tristabile simul conjunguntur potentiæ perceptivæ, necesse est, quodlibet illorum minus sentiri: nam pluribus intentus, minor est ad singula sensus.

§. V.

Hoc apertissimè in his elucescit, qui extasim patiuntur: Quia ea, quæ illis revellantur, sunt tam ardua, quod mens, si alicui alteri operationi sit intenta, ea intelligere non valet; idè tunc in extasi ab omnibus exterioribus actibus rationalibus cessat Anima, scilicet, à locatione, & communicatione cum hominibus. Cessat etiam ab actibus animalibus, scilicet, sensitivis operationibus: quia sic rapti non vident; nec audiunt; nec odorantur; nec aliam habent sensationem. Cessat quoque totaliter ab operibus naturalibus, nempe, à digestionem, & appetitu, & expulsionem, & aliis operibus virtutis nutritivæ, & augmentativæ; idèque si tunc homines occiderentur, non sentirent, sive igne urerentur, sive gladio secarentur: ita quod nesciunt, an vivant, an sit anima in corpore: vel extra: Cujus veritatis testis probatus est Paulus Apostolus, cujus anima elevata fuit ad videndum secreta altissima, quæ non licet homini loqui; & nesciebat, an anima sua esset in corpore, vel extra; ut ipse fatetur 2. Cor. 12. *Nescio, an in corpore, vel extra corpus, Deus scit,*

Et

438

Hæc veritas demonstratur in animæ potentiis, & earum objectis.

439

Constat in his, qui extasim patiuntur.

Ertunc, ut communitertestantur Patres, vidit divinam essentiam: quæ erat objectum infinitè, & superexcellenter delectabile, quod à perceptione cujuscunque alterius objecti, & à cujuslibet potentia operatione impediēbat.

§. V I.

440
Quomodo
intelligantur
illa verba.
*Psallente David
recedebat
à Saule spi-
ritus malus.*

HOc quis non videat evenire cuicunque potentia perceptiva? Quod enim illi præsentatur objectum delectabile intensius, & excellentius, eò potentia magis impeditur à perceptione cujuscunque alterius objecti sive tristabilis: sive non tristabilis. Hoc idem evenire poterit in Saule, si quodcunque aliud delectabile percepisset, quando à dæmone vexabatur, minus dolorem percepisset: sic a liqua- lter alleviata, ac mitigata fuisset ejus afflictio. Servi tamen ejus elegerunt harmo- niam tanquam remedium magis opportunum.

Cum autem dicitur, quod psallente David, recedeat à Saule spiritus malus, di- cendum, quod vel desinebat vexare illum in corpore, ut interim magis cruciaret in mente, illum excitando ad Davidem aggressi, ac novercali odio prosequen- dum; ac conando, ut è medio tolleretur; quod efferatæ ingratitude erat nota. Quod sæpè solet præstare dæmon in obsessis. Cessat enim quandoque à qualibet vexatione corporali: ita ut se liberos reputent; sed interim eos tentat ad aliquod malum perpetrandum: puta vel ad proximos suos odio habendum: vel ad sibi ip- sis per desperationem necem inferendam. Vel recedeat à Saule spiritus malus, non viribus harmonia; cum nulla res sensibilis dæmones expellendi vim possideat: licet possit mitigare, & alleviare dolores, & afflictiones in anima excitatos: ut pro- batum est. Sed quia Deus sic voluit, ut psallente Davide coram Saule spiritus ma- lus, qui eum exagitabat, ab eo recederet; ideo quiesceret à vexatione propter me- rita Davidis, ut sic illius probitas, ac sanctitas universo terrarum orbi magis pare- fieret. Hoc testantur Nicol. de Lyra, & Tost. in 1. Reg. c. 16. Azor. l. 9. Mor. c. 16. Jo. Nid. in suo Præcept. præcep. 2. c. 5. & Binsf. de Conf. malef. dub. 3. concl. 12.

A R T I C U L U S II.

In Corpore.

§. I.

441
Medicamina
naturalia
vim habere
saltem miti-
gandi in cor-
pore morbos
maleficos
probatur.
Ratione.

PArum quidem esset, si res naturales morbos mitigandi in animâ dumtaxat vim haberent; nisi etiam afflictiones in corpore alleviarent. Ad quid tot congere- re medicamina præparantia, purgantia, evacuantia, roborantia? Ad quid tot vo- mitoria, lenimenta, suffimenta, olea, unguenta, ceronea, emplastra, clysteres, alia- que innumera alexiteria contra morbos maleficos, si cuncta nihil proficerent? Faten- dum ergo, artem medicam, ejusque alexipharmaca, etsi ad tollendos morbos vene- ficos nihil valeat, ad eos saltem in corpore mitigandos aliquid valere.

Ratio faver. Nam omnis causa limitatæ virtutis potest intensiorem producere ef- fectum in materiam magis dispositam, juxta Philosophi effatum 2. de Anima: *Actus activorum sunt in patiente prædisposito*. Quis autem ignoret, dæmonem esse agentem li- mitatæ virtutis; ideoque in homine magis disposito ad vexationem, quam intendit ad- ducere, quam habente contrariam dispositionem, posse intensiorem præstare vexatio- nem? Demus hunc hostem generis humani insensissimum passione melancholica ali- quem vexantem, nemo est qui ambigat, intensiorem, ac majorem in eo esse vexatio- nem, si dispositione ad melancholiam erit affectus, quam si hujusce dispositionis fue- rit expers. Si remedia adhibeantur oppositam melancholiam in corpore dispositionem inducentia, nempe purgationes, syrapi, conservæ, electuaria, pulveres, confectiones, cerata, suffumigia, quibus sanguis purgetur, & cerebrum confortetur, quis dubitat, si hæc

hæc non poterunt humorem tollere melancholicum, pro modico saltem tempore mitigabitur, & alleviabitur aliquantulum dolor ab eo causatus? Nam quemadmodum morbus quocumque provenit à causa naturali efficacissima, & abditissima, Medicus peritus, & expertus, si non potest ipsum auferre, saltem potest illum aliquantulum mitigare, ac dolorem reddere leviores; potest enim per pharmaca humores aliquantulum compescere; & quod putridum est, educere. Sic in morbis veneficis, quorum causa est efficacissima, ac Medicis abditissima, nempe dæmon, qui cum non informet corpus, quod obsidet, ac vexat, non est totus in toto, & totus in qualibet parte corporis, sicut est anima rationalis; sed est in determinata parte corporis: nunc in collo, quod gravissimè torquet: nunc in venis, quas motione spirituum; & humorum extendit: nunc in cerebro, quod aut debilitat spiritibus viam intercludendo subtilitate suæ potentie: aut planè perturbat, phantasiam immutando. Si ergo corpori afflicto remedia ex Medicorum arte præscripta adhibeantur, licet non expellatur causa principalis dæmon totius mali auctor; nec cesset vexatio ex parte dæmonis vexantis; cum non sit modus in eum agendi naturalis, mitigabitur tamen dolor pro modico tempore, & alleviabitur afflictio aliquantulum ex parte dispositionis subiecti.

442
A simili.

S. I I.

Adducatur in medium ad hanc probandam veritatem unus ex lunaticis à Christo sanatus *Matthæi 17*. Fateretur utique se ex divina permissione à dæmone affligi magis, vel minus secundum variam dispositionem Lunæ; quæ cum dominium habeat super humida; cerebrum verò hominis inter partes corporis magis sit humidum; magis quoque est aptum ad dæmonis actionem suscipiendam uno tempore, quàm alio secundum varium motum lunæ. Quidam enim tempore crescentis lunæ magis vexantur: alii decrescente luna: quia dæmon observat opportunam vexandi occasionem, nempe lunaria tempora, ut Dei creaturam, teste D. Hieronymo in *Matth. 4*. ac D. Chrysostomo *hom. 56. in Matth. 17*. infamare queat; & in Creatorem blasphemiam redundare valeant. Hic Lunaticus diceret dubio procul à nemine sanari potuisse, nisi ab eo, qui non venit animas perdere; sed salvare: cum nec ab ipsis Apostolis propter incredulitatem eorum potuerit liberari: sicut eis Salvator exprobravit. Potuisset nihilominus conqueri de patre suo; quod priusquam à Christo sanaretur, saltem sibi ab eo adhibita non fuissent remedia corporalia; putà suffumigia, herbe, lapides, aliaque id generis alexipharmaca, quibus ex aliqua proprietate naturali, facile potuisset saltem pro modico tempore corrigi dispositio cerebri ex motu lunæ causata; ut non esset tam aptum ad suscipiendam dæmonis actionem; sicque ejus vexatio aliquantulum fuisset mitigata; nec forsitan tam sæpè in ignem, & tam crebrò in aquam cecidisset, donec à Redemptore perfectam fuisset consecutus sanitatem. Cum verissimum sit, multa reperiri corporalia medicamina, quibus in corpus induci potest talis dispositio, quod afflictio à dæmone causata aliquantulum molliatur, & allevietur: Quam virtutem fortasse habuit fumus jecoris Tobiaci piscis positus super carbones: sic melodia cantus, ac musici instrumenti: sic lapides, petreæ, herbe, quos licet sine incantatione habere dæmonium sustinenti. Ita testantur Nicolaus de Lyra, & Tostatus in *1. Regum cap. 16*. & Paulus Burgensis ibi in *Additionibus*. Turrecremata *d. 1. can. Voluissent* §. denique Guilhelmus Paris. in *2. Part. par. 2. Princ. de Universo cap. 20*. Joseph. Angles in *quæ de Arte magica diff. 8*. Albertus super *Lucam 9*. Pelbartus in *Rosario aureo verb. dæmones*, §. 83. Angelus, *verb. Superstitio. n. 6*. Navar. *sum. cap. 11. n. 38*. Petrus Thyreus *de demoniacis toto cap. 48*. Azor. *tom. 1. lib. 9. Institut. moral. cap. 26. qu. 2*. Delrius *lib. 2. Disquis. magic. qu. 30. & lib. 6. cap. 2. qu. 3. sect. 2*. Suarez *3. tom. in 3. par. qu. 65. art. 4. disp. 15. sect. 4*. & Codroncus *lib. 4. de morbis veneficis c. 2*.

443
Exemplo.Auctoritate
Patrum,
Theologorum,
Canonistarum,

Brog. Alexicachon.

P

S. III.

§. III.

444

EX quibus omnibus planè constat, res naturales sive à Medicis: sive ab exorcistis vel exterius applicatas: vel interius sumptas: tum simplices, quàm compositas: tam permanentes, quàm transeuntes; solidas, sive liquidas. Vel præparantes tam lenientes, quàm congregantes. Vel evacuantes per vomitum, per poros, urinam, sudorem, ac secessum: Vel roborantes sive per potum, sive per bolos, aut morfellas in dæmonibus nihil operari physica actione sive directè; sive indirectè: neque actione intentionali sensibili, vel phantastica; licèt agere valeant in eos actione intentionali intelligibili, movendo potentiam, ut diximus ad varias passiones. Nec aliquid operari ad tollendum morbum in hominibus, si morbus procedat à causa libera, nempe, dæmone: cum dæmon facillimè impedire possit illa medicamina, ne suos valeant producere effectus: & quantum quotidie Medicus de morbo, & morifica causa tollit, tantum ille morbi iterum, & causæ morificæ producere; & ita omnes Medicorum conatus irritos reddere. Sitamen morbus à dæmone procedat per causas naturales; tunc si ab illarum causarum productione, & excitatione cessaverit dæmon: Medicusque huiusmodi ægritudinis causas perfectè agnoverit; ægrotusque non sit ita debilis constitutionis, ac viribus destitutus, quòd medicinas usque ad debitam operationem retinere nequeat; talis utique morbus per res naturales auferri poterit, sicut & per easdem mitigari in anima, & in corpore.

Conclusio Disputationis secundæ.

445
Determinatur, ad Exorcistam nullo modo spectare medicinas corporales maleficiatis exhibere.

EN habes candide Lector breve, ac compendiosum pro morbis veneficis antidotarium, cujus quàm sit in dæmones ars invalida, potentia impotens, vis imbecillis, virtus indocta, & efficacia inefficax, accepisti. Quidque operari valeat in hominibus vel ad morbos tollendos, si naturales sint: vel mitigandos, si supernaturales, pro viribus digessimus. Modò à quo huiusmodi antidota, & alexiteria ægtotis sint præstanda, & exhibenda, an ab Exorcistis: vel à Medicis, aperiamus.

§. I.

Quia ignorant, quæ attendenda sunt in.

PÈpo sit, & non homo; vel asini caput habet, levam in cælum porrigens, & astra indice notans, qui asserat, vel credat, onus remedia corporalia maleficio affectis præparandi Exorcistis incumbere. Quis enim mediocriter sciens ignoret, neminem licèt posse, ac sine peccato artem exercere medicam, nisi in ea sit peritus; ac communiter illius facultatis reputetur idoneus? Qui sic reputari dicitur, si non secundum propriam voluntatem; sed juxta artis medicinæ scientiam regulatur attentè, ac diligenter considerando, & observando.

Personis.

Primò in personis complexionones corporum, dispositiones humorum, varietates temporum, discretionones sexuum, & varietates ætatum: quia alia medicina danda est debili, alia forti propter constitutionem corporum. Alia cholericæ, alia flegmaticæ: Alia sanguineæ, alia melancholicæ propter diversas dispositiones humorum. Alia in hyeme, alia in æstate; alia in vere, alia in autumnò propter varietatem temporum. Alia viro, alia mulieri propter diversitatem sexuum. Alia tandem juveni, alia seni propter varietates ætatum.

Infirmis.

Secundò in infirmitatibus Diuturnitates: quia quantò morbus est diuturnior, ac prolixior, cò fortiori, ac validiori indiget medicina. Diversitates: nam simplex morbus medicina simplici, & per contraria est curandus. Contrarietates: contra enim causam infirmitatum calidam frigida debet esse medicina; & è converso: ita quòd semper contraria contrariis curentur. Quantitates: quia secundum quantitatem morbi debet esse quantitas medicinæ. Qualitates denique: nam quando morbus cau-

causatur ex repletionem, cura debet esse per evacuationem; & è contra quando infirmitas causatur ex inanitione, tunc cura debet esse in restauratione.

Tertio in medicinis varietatem, nempe quæ medicina sit morbi corporalis ad ex-
terius attractiva: quæ immutativa: quæ digestiva: quæ laxativa: quæ constrictiva:
quæ, curativa: quæ aperitiva: & quæ sanitatis conservativa.

Medicinis.

Quarto in herbis medicinalibus vires: earum qualitatem, ac graduum diver-
sitatem, videlicet, quæ medicinalis sit calida: quæ frigida: quæ humida: quæ
sicca, & quanto gradu habeat ista: an in primo, vel in secundo, vel in tertio,
aut in quarto.

Herbis medi-
cinalibus.

Quinto denique in curis qualitates, & varietates. Nam regulariter, vel saltem
ut primum observare debet: Primo, ut cura prius fiat per dulcia, & lenia, quàm
per aspera, & amara. Si verò dulcia non prosint, apponantur amara, & aspera.
Secundo quòd medicina amara semper admisceatur dulcibus, ut facilius sumi pos-
sit. Tertio cum plus noceant vulnera intrinseca, quàm extrinseca, prius adhiben-
da est medicina ad infirmitatem occultam, quàm ad patentem. Quarto debet agro-
to dieta imponi conveniens, à cibis, & à potibus superfluis refrinando, ut sic op-
tatum valeat consequi sanitatem. Quinto tandem post medicinam purgativam, ac
post sanitatem consecutam, medicina exhibeatur præservativa, vel per balnea: aut
electuaria; ac moderata exercitia.

Curis diver-
sis.

Quorum omnium perfectam debet habere notitiam, qui prætendit licitè, ac tuta
conscientia, agrotis medicinas exhibere corporeas.

§. II.

EN modò mi curiose Exorcista, qui in alienam messem falcem mittere præsumis:
ediffere mihi; quiste docuit, agnoscere, corporum constitutiones, disposi-
tiones humorum, temporum varietates, & id generis in personis necessario atten-
denda? Cujus Doctoris præceptis fuisti imbutus ad discernendum infirmitatum
diuturnitates, diversitates, contrarietates, quantitates, & qualitates? In qua pa-
lestra secernere didicisti medicinas attractivas ab immutativis: digestivas à curati-
vis, laxativas à constrictivis: aperitivas à conservativis? Quas pharmaceuticas in-
stitutiones, pharmacopæas, five antidotaria pervolvisti, ut herbarum medica-
narium vires, qualitatem, ac graduum diversitatem probares? Quanto tempore agro-
torum curis operam navasti, ut de eorum qualitibus, ac varietatibus periculum
faceres; agrotisque necessaria ad sanitatem consequendam, ac conservandam præ-
cepta traderes? A quo Collegio, vel Universitate concessa est tibi medendi facul-
tas? Quid respondes ad hæc? Reddis Harpocratem. Nonne vides dum secundum
tuam propriam voluntatem, non sequendo artis medicinz regulas agrotis medica-
minz exhibere præsumis, excuses, & dux cæcorum? Cæcus, inquam, quis opo-
raris sine lumine rationis: nec artis medicæ scientiam, ac præcepta calles. Et licet
videaris in cælum levam porrigere, astraque indies notare, dum cælestium influ-
xum, ac rerum medicinalium exploratorem, expertumque te jactas, te prodis
caput asini habentem: quia non capit mens tua res humanas: nec sensus res divinas;
abuterisque ratione ad intelligendum; atque ipso corpore ad operandum. Fis dux
cæcorum: Nam agroti dum ad te confugiunt existimantes propriis consulere mor-
bis, cæci sunt, ac palpitantur in tenebris, siueque Corebo stultiore; Nullum
enim discrimen ponunt inter album, & nigrum, inter lynxem, & talpam, inter
lusciniam, & upupam. Hinc sequitur: Dum cæcus cæco ducatus præsit, ambobus
foveam cadunt: ut Jesus servator noster admonet *Matth. 23*. Exorcista in foveam le-
thalis culpræ: Agroti necis corporeas.

446
Ideo dum
vult falcem
mittere in
alienam mes-
sem.

Fis cæcus &
dux cæco-
rum.

§. III.

447
Uterque ca-
dit in foveam
lethalis cul-
pæ. Quare
cadat?

EXorcista in foveam tunc cadit lethalis culpæ: cum ex notabili ignoran-
tia, vel imperitia in sua cura nocet infirmo. Facitenim contra illud: *Non
occider de pen. d.1. c. homicidium*, ubi teste D. August. *libr. 19. contra Faustum
c. 23. Aperuit Dominus omnem iniquum motum ad nocendum fratri in homicidii ge-
nere deputari*. Et secundum Ricardum tenetur infirmo ad æquivalens, ex quo non
potest refarcire principale; immò etiam si sanitas sequatur, peccat mortaliter:
quia exposuit se periculo peccati mortalis, idest, operi, unde sequi potest nota-
bile damnum proximo. Ita docet Sylvester. Nec eum excusat ignorantia: ut vel-
let Ovidius *Epist. 9.*

Præteritæ veniam dabit ignorantia culpæ.

Quando ex-
cusetur?

Neque involuntarium detrimentum: quia licet hoc non intendat, nec velit di-
rectè; Voluntariè tamen exponit se ad illud, unde hoc natum est sequi, ut habe-
tur *15. q. 1. cap. Merito. & §. obiicitur de Lamech*: quia non sequitur traditiones ar-
tis: ut notat Petrus in *auct. Sed hodiè, C. de Judiciis*, idè ejus imperitia, & ignoran-
tia culpæ annumeratur, *L. si quis fundum §. Celsus ff. loc. & L. imperitia ff. de reg. jur.*
Hoc tamen Panormit. in *cap. ad aures de ætat. & qualit.* limitat, quando assumit offi-
cium voluntariè. Secus, si ex necessitate bona fide fecit, quod potuit deficientibus
Medicis. Ita sentiunt etiam Sylvester. *verb. Medicus. q. 1. & Jacobus de Grassis lib. 2.
Decisio. aurearum cap. 61. n. 57.*

448
Non excusa-
tur, eo quia
talìa adinve-
nerit reme-
dia descri-
pta.

Nec ipsum juvat alia excusatio; nisi quòd medicinæ in libris sic ordinatæ inve-
niuntur. Sed & in hoc suam implemet Exorcista prodit ignorantiam, dum medicinas
legens in libris sic ordinatas, documenta præposita pro talium medicamentorum usu
necessaria prætermittit; legitque antecedens sine consequente; vel consequens sine
antecedente. Vel nescit connectere antecedens cum consequenti. Vel non novit di-
stinguere inter propositiones de possibili, & de facto: inter universales, ac particulares
inter indefinitas, & singulares; idè in penè innumeros incidit errores: ac tam impru-
denter circa hoc se gerit, quòd sine aliqua cognitione: an talis persona sit maleficiata:
vel aliqua naturali labore ægritudine, prædictas medicinas, quas descriptas in libris
reperit, illis præbet; & quot videt infirmos, tot maleficiatos esse judicat.

§. IV.

449
Apud Vale-
rium Polido-
rum.

Qui etiam
docet ex ac-
cidentibus
cognoscere
humorem
peccantem.

AN fortasse mi Exorcista talia præbes ægrotis medicamina: quia apud Va-
lerium Polidorum *par. 2. Dispers. demonum*, varia remedia corporalia male-
ficiatis applicabilia invenisti? Sed cur non legisti præfationem, ubi *cap. 9. inve-
nisses: Unicuique experto in sua arte credendum esse; & ex Dialecticis omnes appro-
bant sapientes: Idcirco Sacerdotes, & Exorcistas ægrotis consulere debere, apta à Me-
dicis suscipere remedia, ut ab ægritudine releventur: quia secundum complexionem di-
versas, diversa quoque vel diversimodè saltem remedia sunt applicanda: Sacer-
dotum autem non est, neque Exorcistarum super complexionem diversas judicium fer-
re. Non enim talium munus est, nosse: an frequens dolor capitis, siccitas oris, & lin-
gue ex paucitate salivæ, asperitas gulæ, amaritudo gustus, sitis, appetentia ciborum
torpens, amaritudo vomitus, caro attenuata, vigilia longa, dormitio brevis, & uri-
na ignea, citrina, tenuis, & clara arguant choleram in patiente. Sive si oculi sæpè la-
chrymas fundant; præcipuè manè; atque somnolentia graves sint, ex madidum sa-
livæ refertum: lingua cum gula humida, appetitus ciborum, ut præcipuè potus de-
fectus, digestio tarda, nares superfluis abundantes, caro mollis, urinaque alba fleg-
matum inundantiam indicent. Vel forsitan si ardor ventriculi, frigiditas carnis,
mordicitas ciborum canino more voratorum, hebetudo operis, suspiciosa cordis,
frigiditas pedum præcipua, solitudo, tristitia, tenacitas, & ira mentis; atque uring
nigre.*

nigredo atquantulum ruffa ad viriditatem, vel palliditatem tendens melancholiam præferant. Aut si rubra facies, dulcedo saporis ex ore profluens, vesiculæ oris, & labiorum, pectoris ardores, gratitudo comestibilium, brachiorum præcipue pruritus, optima digestio, pinguitudo corporis, atque urina rubea, & paululum crassa testimonia sint domini sanguinis. Quemadmodum nec partium corporis temperamenta discernere, ut potissimum cerebri, cordis, epatis, pulmonis, & ventriculi; sed nec generaliter dispositionem contemplari: vel indispositionem corporum, & eorum sanitatem, vel ægritudinem: cum, inquam, talia minimè Sacerdotum sint, siue Exorcistarum. Hæc ille.

S. V.

AN facile hujusmodi remedia præstare consueveris: quia in Complemento artis Exorcistice Zachariæ Vicecomitis varia reperisti disposita alexipharmaca corporalia tam generalia, quam particularia diversis maleficiorum infestationibus necessaria? Nonne & ipse *part. I. ejusdem libri doctrina undecima* prius admonet. Cum non sit ponenda manus in messe aliena, Exorcistæ omnino observent, ne dicta, aut alia medicamina corporalia alicui tribuant inconsulto Physico, cujus proprium est, cognoscere morbum, & ejus speciem, robur, debilitatem, temperiem naturalem, ætatem, mores, situm, magnitudinem, sensuumque proprietatem; & externa omnia, quæ hominem affligunt: ut tempus, regionem, medicamentorum diversitatem, ac cætera hujusmodi?

450
Apud Zachariam Vicec.

Idipsum animadvertunt Maximilianus ab Eynaten in *Manuale Exorcismorum p. I. instruct. 3.* Florianus Canalis *p. 3. c. 2. Modi cognoscendi, & sanandi maleficator.* Thomas Sanchez *lib. 2. in Præcepta Decalogi cap. 42. n. 31.* cæterique omnes, qui de remediis corporalibus tractant, admonent etiam, non esse munus Exorcistæ, remedia exhibere corporalia; sed hoc peritis debere Medicis committi.

451
Maximilianum ab Eynaten Florianum Canale.

Unde de hujusmodi Exorcistis valdè conqueritur Hieronymus Menghus Vitellianensis Exorcista, qui in *sua Fuga demonum cap. 10.* sic ait: *Inimicus ille humani generis procurat ipsam adjurationem infamare, & destruere nititur mediante ministerio aliquorum ejus ministrorum, qui nomen Exorcistæ inique, & impie sibi usurpant, illos instigando ad faciendum quædam, quæ nec alicui christiano simpliciter convenire possunt. Ab ipsis enim demonibus, vel à nimia sua præsumptione ducti, & impulsu sine consensu Medicorum medicinas, pharmaca ordinare, & infirmis præbere non verentur. Et hoc faciunt: quia sic ordinatum in libris hujus artis inveniunt, quibus sæpè multa scandala, corporibusque noxia eveniunt; in quo suam omnibus patefaciunt ignorantiam, ac imperitiam.*

Hieron. Menghus. Sed hi docent, talia remedia non ab Exorcistis sed à Medicis exhibenda.

Nec tantum ignorantes; sed & pecuniæ servientes, & avaritiæ studentes se ostendunt. Nam instar circulatorum aquas, oleum, & pulveres, aliosque liquores vendunt Maleficiatis ad ipsorum maleficiales curandas infirmitates; nihilque honorem Dei, & clericalem dignitatem existimantes, de Exorcistis, qui deberent esse, evadunt simplicitæ, pseudomedici, & circulares, hanc, vel illam herbam contra dæmones quærentes, medicinas, pulveres, & hæc similia maleficiatis, ac vexatis absque aliquo consilio Medicorum præbentes etiam contra præcepta, regulas, & ordines in libris hujus præscripta temerariè sibi officium Medicorum usurpant: sic mundum scandalizant: hoc sacrum exercitium deturpant, & reputationem, honoremque à veris Exorcistis auferunt; idè jure merito dici possunt in foveam cadere lethalis culpæ, præter irregularitatem, quam incurrunt, dum cum ipsis spiritibus immundis quandoque etiam animas quorundam ex ipsis corporibus excutiant.

452
Unde Exorcistæ hujusmodi pharmaca tradentes nedum ignorantes; sed avaritiæ studentes se produunt.

S. V I.

453
Ægroti verò
cadunt in fo-
veam necis
corporeæ.
Hoc testantur
Cornelius
Gemma.

HInc & ægroti incidunt in foveam necis corporeæ. Experientia enim rerum magistra docet in dies, eorum, qui ab hisce Exorcistis, Religiosis, mulierculis, aliisque id generis pseudomedicis alexipharmaea sumpserunt, puta, antimonium præparatum, catapotiam, scammonium, elleborum, colicynthidem, ac cætera hujusmodi medicamina pro sanitate consequenda: plures festinanter viam universæ carnis esse ingressos. Comprobatur exemplo relato à Cornelio Gemma *lib. de div. natur. charact.* Quidam Medicus Anglus ex Paracelsistico genere alioqui in arte chymica valdè insignis febre quadam detentus unà cum uxore tum huic, tum sibi ipsi porrexit antimonium præparatum, ut vocant. Illa quidem celeriter in maniam fortissimam versa vitam cum morte commutavit. Hic autem primò conquestus insomnia, vigilasque continuas à dejectione non pauca ante septimum diem in delirium venit: à delirio statim factus est epilepticus: ex epilepsia in coma lethargicum incidit, cui quid apoplecticum misceretur. Eo sopore detentus triduum rursus ad insaniam rediit, horrendoque furore agitato non multò post expiravit, & à communi lecto communem uxori tumultum est ingressus.

Zacch. Vicec.

Alex. Albert.

Hac de re fatetur etiam Zacharia Vicecomes in *Complem. art. exorcistas loco citato* se vidisse aliquos Exorcistas sine consilio Physicorum medicamina ægrotis exhibentes, eos occidisse. Unde etiam Alexander Albertus in *suo Malleo dæmonum in epist. nuncupata: Documentum ad vexatum* sic eum admonet: *Te hortor, si quis Religiosus tibi vellet corpoream aliquam propinare medicinam, quòd eam omninò respuas; nec ullo modo sumas: quia ego propriis oculis vidi nonnullos juvenes vespere à quodam Religioso aliqua sumpsisse medicamina, qui post sex, vel septem horas ultimum obire diem, quod mihi maximum fuit scandalum. Hoc idem evenisse in terriorio Bergomenfi egomet audivi. Quare cum maleficio additur morbus naturalis sive à causa naturali, sive à dæmone excitatus, infirmus se committat Medico, qui disponat sicut expediens judicaverit, Et licet varii Auctores suis Exorcismariis varia corporalia apposuerint medicamina; multastamen circumstantias addiderunt: quæ nec observantur, nec intelliguntur à multis.*

S. V I I.

454
Tandem
Exorcistis
hoc munus
prohibetur.

A lege cano-
nica.

Ab Ecclesiæ
ritib.

Sed estò Exorcista plenam, ac perfectam habeat artis medicinæ notitiam, adhuc sibi onus medicinas corporeas exhibendi non incumbere, nemo est qui ambigat. Clericis enim, qui sunt in sacris: vel etiam in minoribus constitutis, dum tamen sint sufficienter beneficiati secundum Raynutium non licet operari in medicina physica, nisi gratis pro miserabilibus personis, vel consanguineis; nec tunc ubi posset esse periculum. Quod etiam in claustralibus districtius est observandum: ut habetur in titulo: *Ne Clerici, vel Monachi secularibus negotiis se immisceant.* Præcipue autem officium Chirurgi, quod incisionem, vel adustionem requirit, secundum eundem est clericis interdictum c. *sententiam. Ne Clerici, vel monachi, &c. tua nos. de homicidio volunt.* In quibus capitulis licet non videatur dici nisi de existentibus in sacris; tamen idem potest intelligi de existentibus in minoribus beneficiatis secundum Panormit. in d. c. *sententiam arg. c. i. de postulando.* Et contrahit talis clericus irregularitatem, quam non contraheret laicus: ut ait Sylvest. *verb. Medicus q. 2.* quia dat operam rei illicitæ: si moritur æger ejus causa.

Hoc idem in Rituali Romano, ubi de forma exorcizandi obsessos, Exorcistis cavetur his verbis: *Caveat proinde Exorcista, ne ullam unquam Medicinam infirmo vel obfesso præbeat: aut suadeat; sed hanc coram Medicis relinquat.* De his vide infra disp. 4. n. 707. & sequentibus.

Cum

Cum ergo in medicam artem exercent tot rerum postuletur cognitio; Clerici-
que huiusmodi exercere munus inhi-beantur. Quisnam Exorcistarum hanc sibi au-
deat assumere provinciam? Nemo sanè, nisi insanæ mentis ignorantia tenebris ob-
rutus, & obcæcatus, avaritiæque stimulis agitatus, & excitatus.

§. V I I I.

QUare si Exorcistarum non est, huic incumbere oneri, illud subire Medico-
rum esse, indubitanter asserimus; qui rectè se gerere debent in remediis assi-
gnandis tam corporalibus, quàm spiritualibus.

In corporalibus remediis censebitur Medicus perfectè suas implere partès, debi-
toque perfungi officio, si practicè sequentia observabit monita.

Primum. Sciat, se teneri ægroto adhibere, si potest, medicinam certam, re-
liq̃ta probabili, & dubia: quia tenetur ratione sui officii, & charitatis ægrotantis
saluti prospicere, & nullo modo eum periculo exponere; meritòque infirmus con-
quereretur de Medico potente securum medicamentum adhibere, si adhibet solum
probabile. Ita sentiunt Bonac. *disp. de legib. q. 4. punct. 9.* Ferdinandus à Castro *disp.*
2. de conscient. opin. Aliique Apud Bonac. loco citato.

Secundum. Quando nullum est medicamentum certum, probabile debet adhi-
bere. Et quando nullum adest probabile, dubium tenetur adhibere: dummodò sit
certus, medicamentum minimè nociturum: quia tunc nulli periculo infirmum ex-
ponit. Et ex alia parte potest illo remedio adhibito ab ægritudine liberari. Quam
veritatem fatetur Thomas Sanchez *lib. 1. in præcept. Decalogi cap. 9. n. 42.* cum Valen-
tia *2. 2. disp. 3. q. 10. punct. col. 665.*

Tertium. Illicitum esse sciat, experientiam facere de medicamentis: An sint
salutaria, vel noxia, etiam in ægrotis desperatis, tum quia nemini licet, mor-
te proximi scientiam consequi, tum etiam quia sic operans dubius est: an mor-
tem acceleraturus sit medicamento; idcirco quantum ex se accelerationem inten-
dit, & consequenter peccat. Sic docent Azor *lib. 2. Institut. Moral. cap. 17. qu. 11.*
Cordub. *lib. 3. qu. 5.* Anton. Perez *certam. 10.* Scholiast. *n. 87.* Villalobos *tom. 1.*
summ. tract. 1. difficult. 16. num. 1. & 4. Vasquez *1. 2. disp. 64. c. 4.* Salas *ibidem tract.*
8. disput. unica. sect. 14. num. 136. Sanchez loco cit. *num. 38.* Ferdinandus de Castro
loco citato.

Quartum? Illicitum esse noverit, medicamentum applicare, de quo dubius
est omnino, an nociturum, vel profuturum sit; sed necessario requiri: vel quòd
certus sit, non obfuturum; vel quòd probabile sit, profuturum, licet de salu-
te ægri desperaretur. Ratio dicitur: quia applicans medicamentum, de quo nul-
lam probabilitatem habet, esse profuturum: sed poritis dubitat, an nociturum;
quantum est ex se applicat causam efficacem mortis; ideòque illicita est talis
applicatio. In dubiis enim tutior sequenda est via; cuiusmodi est relinquere in-
firmum naturæ, & Creatori, quàm Medicinæ exponere, de qua nescit. Ita
de homicid. cap. petitio. & cap. juvenis de sponsalibus. Idem est enim, quòd de
medicamentis facere experientiam in ægrotis desperatis, quod supra illicitum
esse, demonstratum est. Huic positioni se subscribunt Abbas *inc. tua nos. de*
homic. §. ad ultim. n. 4. Innoc. *ibi. num. 1.* Ant. de Butrio *num. 15.* Sylvest. *ver. Me-*
dicus qu. 4. dist. 1. Angelus *num. 2.* Sayrus *in Clavi regia lib. 1. cap. 20. n. 6. 9. 10. & 11.*
Salas, Azorius, Perez, Villalobos, & Corduba loco citato contra Sanchez, Va-
lentiam, & Bonacinam loco citato.

Verum utcunque Medico probabile sit, remedium profuturum, poterit illo uti:
ut ferè omnes Doctores supra relati tenent, quia tunc non morali periculo mortis
infirmum exponit; sed probabili spei salutis.

Quintum. Si illicitum esse non ambigat, medicinam alicui propinare, quæ
directè est causa salutis, ac vitæ unius, licet indirectè sequatur mors alterius.

455
Concluditur,
ad Medicum
spectare.

456
Qui tradere
debet si po-
test medici-
nam certam
reliq̃ta pro-
babili, & du-
bia.

457
Si non adest
medicamen-
tum certum,
probabile
adhibeat.

458
Non licet fa-
cere experi-
mentum de
medicamen-
tis.

459
Non licet
tradere me-
dicamentum
de quo du-
bius est, an
nociturum,
vel profutu-
rum.

460
Potest trade-
re medicinã

quæ directè
est causa sa-
lutis unius, &
indirectè
mortis alte-
rius.

Quamvis enim contrarium sentiant Silvest. *verb. Medicus q. 4. Navar. cap. 25. num. 62.* & Archidiaconus; & videatur communior sententia. Attamen mihi non arri-
det. Nam licet non possit propinare pharmacum, putà prægnanti, per quod direc-
tè excludatur, aut occidatur fœtus: quia est intrinsecè malum, ubi occisio est
innocentis. Est tamen licitum, & ab omni scrupulo liberum, agere ad salutem ma-
tris pro se, & directè, etiam si inde sciatur futura fœtus suffocatio, & mors: quia
mater non potest aliter vitam servare.

Ratio favet à simili. Primò, quia si matri prægnanti occurrat taurus, aut ali-
qua feraliter illi currere velociter, etiam si evidenter sciret, statim secuturum
abortum; quòd si licet fugere, potuit etiam sumere pharmacum; & Medicus il-
lud porrigere. Secundò certum est, licere innocentes etiam cognitos occidere,
cùm immixti sunt nocentibus ad victoriam consequendam; ergo multò magis li-
cebit ad servandam vitam, pharmacum prægnanti propinare; quia utrumque est
per accidens.

Huic sententiæ calculum album addunt Bannes 2. 2. q. 44. art. 1. dub. 11. in medio.
qu. 64. art. 2. de homicid. sub finem. Petrus de Aragonia 2. 2. qu. 64. art. 7. Lopez cap.
17. casu ultimo. Et Lazarus de Lancellottis in novis addition. ad Silvestrum Priorem
verb. Medicus.

Ad rationem verò, quæ ex D. Paulo Roman. 3. afferri solet. *Quod non sunt fa-
cienda mala, ut eveniant bona.* Dicimus, quòd non licet facere malum, ut eveniat
bonum. Licitum tamen est, facere bonum, quamvis sequatur malum: ut hoc
casu fit.

461
Potest trade-
re medica-
men, quod
existimat
probabile, li-
cèt probabi-
lius tantum
de mente
aliorum.

Sextum. Licitum esse non ignoret, applicare infirmo medicamentum, quod exi-
stimat probabile; sed in aliorum opinione probabilius, & securius, quàm in sua
propria. Potest enim deponere propriam opinionem, & aliorum sententiæ adhæ-
rere: ut sentiunt Aragonius 2. 2. quest. 63. art. 4. dub. penult. Azor. & Salas loco cit.
cum Sanchez lib. 1. in præcepta Decalogi cap. 9. n. 42. & Navarro c. Si quis autem de pœ-
nit. dist. 7. n. 74. & 75. in solut. ad 3.

Simpliciter autem loquendo Medicus in adhibendis, & applicandis remediis,
ac medicinis non potest sequi opinionem probabilem, relicta opinione, quæ
vel sibi: vel saltem aliis videtur probabilior, & tutior; sed hanc tenetur se-
qui, relicta minus probabili. Ita sentiunt Bonacina de Legib. disput. 2. quest. 4.
punct. 9. num. 22. Becanus, Suarez, & Sanchez ab ipso Bonacina relati. Abso-
lutè autem illum peccaturum docet Sotus lib. 3. de justitia quest. 6. art. 5. ad 4.
Michael Salonius 2. 2. quest. 63. art. 4. controvers. 2. ad 2. & Vasquez 1. 2. disput.
64. cap. 4. Ratio eorum est, quia imprudenter agere videretur in re tam gravi sa-
lutem proximi in discrimen adducendo relicta probabiliori, & tutiori sententia.
Tum quia tenetur ritè fungi proprio officio quantum potest cum minimo pro-
ximi damno, & periculo. Quis enim ignorat, quemlibet teneri ex justi-
tia: aut saltem ex charitate curare ne damnum alteri ex sua opinione se-
quatur?

462
non òvide-
r posse opi-
nionem mi-
nus probabi-
lem sequi re-
licta proba-
biliori.

Verum non inconueniens videtur oppositum sentiri, nempe posse Medicum
quoad medicamentorum applicationem relicta opinione probabiliori, minus
probabilem sequi. Favet ratio. Est enim in confesso apud omnes D. D. mox ci-
tandos: Quotiescunque fit comparatio inter opinionem, & opinionem posse in
administratione sacramentorum, relicta opinione probabiliori, operari juxta
opinionem minus probabilem. Docent Mercado lib. 2. de contractibus cap. 1. Me-
dina 1. 2. qu. 18. art. 6. Vasquez d. 62. cap. 4. num. 14. Valentia 1. 2. disput. 2. q. 12.
punct. 5. & 2. 2. disput. 5. qu. 7. punct. 4. Gutierrez quest. canon. lib. 1. cap. 13. num.
23. Suarez de Censuris disput. 40. sect. 5. num. 6. & tom. de pœnit. disput. 22. sect. 8.
num. 6. Henriquez libr. 14. de irregular. cap. 3. num. 3. Azorius tom. 1. lib. 2. cap. 16.
qu. 2. 3. & 4. & cap. 17. qu. 7. Bannez 2. 2. qu. 10. artic. 1. dub. 3. in objectionem contra 4.
conclusionem. Navarrus lib. 3. de resitut. in nova editione cap. 1. dub. penult. & ibi Mi-
chael

chael Salon. *controrv. 2. conclus. 4.* Lopez 1. *par. instructorii c. 120. & 287.* Ledesma 2. *tom. summe tr. 8. c. 22.* Salas 1. 2. *q. 21. tr. 8. disp. unica sect. 6. n. 65.* Sayrus *clavi regia lib. 1. cap. 6. nu. 4. & de Censuris c. 155. n. 4. & 8.* Lessius *lib. 2. de justitia, & jure c. 29. dub. 8. n. 68.* Sanchez *de Matrim. lib. 2. disp. 41. num. 30. lib. 3. disp. 20. n. 4. lib. 8. disp. 6. nu. 18. & in summa lib. 1. c. 9. nu. 14.* Basilus de Leon. *de Matrim. lib. 10. c. 15. 2. tom. de Beneficiis p. 11. nu. 361.* & Granado 1. 2. *disp. 4. sect. 3. n. 23. tr. 12.*

Quemadmodum ergo in administratione sacramentorum, ubi agitur non tantum de reverentia sacramenti; verum etiam de salute animæ, minister potest relicta opinione probabiliori sequi opinionem minus probabilem, idem proculdubio faciendum in medicamentorum applicatione, ubi agitur de sanitate corporis. Nam quod aliis fas est, Medicis denegari non debet. Huic positioni favent Azorius p. 1. *Institut. Moral. lib. 2. c. 17. questio 11.* Aragonius 2. 2. *qu. 63. art. 4. dub. penult.* Joannes Sanchez Abulensis *disp. pract. disp. 44. n. 36.*

Ad rationes eorum dici potest: Medicum salutem proximi in discrimen non adducere; nec operari contra justitiam: vel contra charitatem, cum juxta suam conscientiam applicet id, quod salutiferum fore probabiliter arbitratur. Quod autem ex probabili ratione, & causa sit imprudentia, & temeritate vacat; proinde Medicus nullum in ea re admittit peccatum. Nec majus damnum, aut periculum ægroto inferitur, sequendo opinionem probabilem relicta probabiliori: quia nulla habetur certitudo de operatione Medicinæ; sed ejus vis consistit in disputat. Si enim medicamentum esset certum; tunc Medicum teneri ex charitate, & justitia illud applicare relicto probabili, & nos indubitanter asserimus, quia certum est tenendum, & dimittendum incertum ex Regulis juris. At cum Medicus nullam habet certitudinem de medicamento, sufficit, quod habeat aliquam rationem probabilem, illud profuturum.

Unde ratio, seu opinio probabilis est illa, juxta quam operans nec temeritatis, nec imprudentiæ notam incurrit. Ideo quemadmodum in speculativis illa est opinio probabilis, quam absque deceptionis, & erroris periculo amplecti licet; ita in moralibus opinio probabilis est, quam absque peccandi periculo sequi licet, quippe nullus ad melius, atque perfectius amplectendum astringi debet: quia cum omni moda aliquando de rebus certitudo haberi nequeat, ad eam Deus minimè nos obligavit; sed ad operandum cum morali certitudine, qualis in opinione probabili reperitur. Nanque intolerabile onus, ac multis scrupulis expositum esset, si opiniones probabiliores investigare teneremur.

Septimum. Quamvis inter opiniones medicorum secundum rationem speculativam opinio aliqua appareat probabilis, si tamen oppositum ex longa experientia, & observatione colligi possit; in eo eventu opinionem probabilem speculativam contra experientiam sequi non licet; etiam si aliud remedium non sit. Id, quod singulare est in arte medicinæ; siquidem experientia longa opinionem oppositam omnino improbabilem reddit. Unde si quis ea uteretur contra experientiam, reus esset homicidii propter periculum, cui se exponit: ideoque in tali casu ægrotus relinquendus est divinæ providentiæ. E contra verò si aliquis Medicus longa experientia certus sit de aliquo remedio quamvis speculativè convictus sit ad partem oppositam, quæ plurimorum judicio comprobatur, temeritatis arguendus non est, si propria experientia ducatur, quæ certior est quacunque ratione. Ita etiam sentit Sayrus *clavi regia lib. 1. c. 10. n. 12.*

Octavum. Meminerit Medicus, non sufficere, quod debita, & competenti scientia sit præditus, putà naturali philosophia; ac si possibile est, (ut admonet Homobonus *de humane vitæ statibus par. 2. cap. 8. num. 2. ex Hippocrate, & Galeno*) Astrologia probè instructus sit, ut generatim populi ingenitos mores notos habeat: quandoquidem ex variis cæli locis, aspectibusve diversæ corporum, morumque contemperationes ingenerantur. Verum etiam debet esse diligens in revivendo libros, in visitando infirmum, in qualitatem rerum medicinalium, & hujus-

463

Patet à simili de Sacramentorum administratione.

464

Quid sit opinio probabilis?

465

Magis sequi debet longam experientiam quam opinionem probabilem.

466

Sic diligens in Studio.

Visitando infirmum aliaque suo muneri spectantia adimplendo.

hujusmodi agnoscendo: quia si ex ejus negligentia, vel imperitia sequatur mors, est irregularis, & peccat mortaliter. Similiter peccat si sequatur magna aggravatio infirmitatis sine morte. Debetque habere intentionem justificatam, ut non intendat lucrari cum alterius jactura: ut habetur *cap. nemo de Regulis juris in 6.* Unde curationis quàm citissimè potest, debet terminari. Et si curam extendit, & prolongat ad lucrum, peccat mortaliter; & illud plus restituere tenetur. Sicut etiam si permittat aromatarium ponere in confectione medicinarum species non sufficientes propter vetustatem: vel alium defectum, ut ipse plus lucretur, peccat graviter; & tenetur uterque infirmo restituere pro damno illato. Si tamen medicinam secundum artem dedit, & omnem debitam diligentiam adhibuit, non imputatur ei, si ex defectu specierum: vel admixtione alia sit nociva.

Sic etiam si Chirurgus sit peritus, & diligentiam adhibeat, non est in culpa, si infirmus propter inconsuetam dispositionem venarum: vel insolitum timorem, aut tremorem moriatur; ut colligitur *ex cap. ex litteris de frigidis, & maleficiatis.*

Quia autem persæpè solet dæmon medicinis miscere aliquid virtutem medicinarum impediens nemine vidente, & advertente, quod facit oppositum producere effectum; ut exemplis à pluribus comprobatur: ideò, ne Medicus decipiatur, & infirmus periclitetur, utile, ac proficuum erit, ut antequàm applicentur; vel sumantur, prius benedicantur ab Exorcista, vel alio Sacerdote juxta illud Sancti Alexandri Papæ hujus nominis primi. *Elementa quoque divinis apta usibus, & humanis necessaria infirmitatibus sacrate, infirmos curate, & cætera, quæ ad vos pertinent, diligenter perficite.*

467

Nō licet dare medicinam corporalem contra salutem animæ.

Nonum. Nunquam licet Medico dare medicinam corporalem contra salutem animæ: quia præposterus ordo est, corpus animæ præferre. Et ne faciat, præcipitur ei sub pæna excommunicationis *cap. cum infirmitas de penitent. & remissionibus.* Unde est mortale peccatum consulere fornicationem: vel ebrietatem secundum Archiepiscopum, & hujusmodi; idem secundum Joannem Andream si dicat: *Non consulo tibi; tamen si accederes ad aliquam mulierem sanareris;* quod intellige, si hoc dicit in fraudem legis, idest ea intentione, ut hoc faciat: quia reverà hoc est consulere, idest, ostendere, quid sit faciendum.

Similiter si hoc dicit, non in fraudem; sed tamen ex imprudentia hoc dicit illi, de quo debuit verisimiliter cogitare, quod eum exponebat periculo sic faciendi: quia hoc est scandalizare pusillum. Tales enim sunt illi Medici, qui sine causa abstinentias carniū, vel Ecclesiæ jejunia dissuadent: aut dispensant in talibus ex aliquo vano respectu, vel mentis dissolutione, quæ talia negligunt, aut quod pessimum, fortè contemnunt. Secus si id faciant ex causa rationali credita, vel saltem dubitata. Ita sentiunt Sylvester *verb. Medicus qu. 4.* Grassius *lib. 3. Decisio. aurearum c. 14.* Buzæus *in lib. de statib. hominum.* Sayrus *Clavi regia lib. 1. cap. 10. nu. 21.*

468

Tenetur medicare pauperes charitatis ergo: cum solvere non valent.

Decimum tandem. Semper ante oculos mentis habeat Medicus illud principium generale legis naturæ: *Quod tibi vis fieri, alteri feceris.* Nec non Servatoris nostri, & Judicis supremi verba *Matth. 25.* quibus in die Judicii reprobis, ac damnatis inhumanitatem in pauperes exprobat dicens, *Infirmus eram, & non visitastis me,* quod tunc *mibi non fecistis, quandiu uni de his minoribus,* idest pauperibus *non fecistis.* Ideò pro certò sciat Medicus, teneri, pauperibus non valentibus solvere, gratis mederi; immò etiam solvere medicinas, si ipse, potest, & ipsi sunt impotentes secundum Glossam *dist. 83. §. 1.* quia plus debet valere apud Medicum vita illius pauperis, quàm propria pecunia, ut habetur *c. non satis d. 86.* Ita Navar. *c. 25. n. 60.* Filiucius *tr. 28. p. 2. c. 10. q. 6.* Egidius Trullench *exposit. Decal. lib. 4. c. 1. d. 11. n. 6.* Sed intellige quando nec per se, nec per alios magis conjunctos, nec per eos, qui magis possent, valent curari.

Quando ad id teneantur.

Non tamen tenetur Medicus, eos querere; sed sufficit, si occurrentibus, aut se vocantibus subveniat, quia remissio salarii, & medicinarum impensa eleemosyna quædam est, in qua attendenda sunt fides, causa, locus, tempus, modus, necessitudo, ætas, debilitas, & conditio.

Sed

Sed quid, si infirmus dives est; sed tamen ex avaritia nihil vult solvere Medico? Nunquid gratis tenetur eum curare? Videtur, quod non, cum nemo de suo cogatur facere beneficium *c. precarie 10. q. 2.* Medicusque licite possit recipere mercedem. *c. non sane 14. q. 5.*

469

Divites nolentes solvere.

Verum fatendum est, Medicum teneri, eum curare suis impensis; si alius ei non medetur, secundum Glossam ibidem. Sed tamen poterit repetere expensas, si convaluerit, quia utiliter gessit negotium ejus *L. Pomponius ff. de negotiis gestis*. Immo etiam si moriatur aeger, repetet impensas ab hæredibus, quia sufficit, si utiliter cepit gerere, licet effectus non sit secutus *ff. eodem. L. an ultro, & ff. de officio præsidi. L. illicitas. §. Sicuti*. Nec potest illi obici, quod causa pietatis fecerit sumptus illos *ff. de negotiis gestis L. alimenta*, nisi esset propinquus infirmo, ut *C. eodem L. alimenta*: quia opoteret protestari tunc, quod non intendit gratis mederi: aut exponere; alias non repeteret. Coram enim Deo non potest repetere, si intendebat gratis hæc facere, nec coram hominibus, si de illa intentione constaret.

Poterit tamen repetere expensas.

Quid denique si infirmus prohibeat, ne aliquæ medicinæ sibi dentur: Medicusque invitum illum curet? Similiter Chirurgus habentem putrefactum pedem multa impensa curavit; quod nisi fecisset, pedem oportebat abscindi; sed deinde expetente mercedem, eam negat curatus, dicens, se maluisse abscissionem pedis, quam huiusmodi solutionem? Sicut primus dicit, magis voluisse mortem, quam solvere medico mercedem?

470

Quid si medicus ægrotum invitum curet?

Resp. quod licet quidam dicant, Medicum, vel Chirurgum nullam habere actionem: ut *C. de neg. gest. L. ult.* Attamen consultius fatendum, quod eum invitum potest curare, sicut invitum posset extrahere de domo ruitura *c. ipsa pietas. 23. qu. 4.* Invito enim potest conferri beneficium *& c. qui emendat. dist. 45.* ubi August. dicit, quod multa bona præstantur invitis, quando eorum consulitur utilitati, non voluntati: quia sibi ipsi inveniuntur inimici. Et Gloss. notab. in cap. 1. dist. 79. id ipsum confirmat. Immo præsumi potest, ipsum furiosum, cum illa verba dixit in ægitudine: ut *ff. de conditionibus institutionum. L. quidam*. Et extra de success. ab intesta. c. final. Ideoque solvere tenetur: ut notat Bartholus in *L. Stichus. ff. de pec. leg.* pro omni eo, quod tangit personam: vel libertatem: vel vitam: vel civilitatem ille, pro quo solvitur, non potest dicere, non esse utiliter gestum. Unde si amicus animo repetendi solvit pro condemnato ad solvendum certam summam: aut ad pedis abscissionem: vel aliud faciendum in personam id nolentem solvere; non posset ille dicere, quod reddere nolit, quia maluisset pedis abscissionem. Idem dicendum, si quis sit condemnatus in centum, quæ nisi solverit sit bannitus, & aliquis solvit pro eo: dicere non potest, non expedivisse solutionem, eo quod potius expediebat esse bannitum. Sic ægrotus à Medico, vel à Chirurgo invitè sanatus non potest denegare solutionem, quia utiliter ejus gesserunt negotium. Ita Bartholus in *d. L. Stichus.* & ibi Gloss. Quibus se subscribit Sylvester *ver. Medicus q. 5.*

Si hæc servaverit Medicus in corporalibus remediis exhibendis, fidere poterit, suum persolvisse pensum. Qui ideo morbos non curat, ut dæmones expellat: vel prout à dæmone sunt inducti; sed prout per causas eveniunt naturales.

§. I X.

IN spiritualibus autem licet videatur se ingerere non debere: quia nihil per se considerare valet præter humanum corpus ex parte unde sanatur: vel à sanitate removeretur; & hoc secundum causas planè sensibiles, atque corporeas. Attamen quia ex ingravescente morbo, qui est præcursor mortis, tempus innotescit, quo maximè homo suæ animæ saluti consulere debet, Medicus aliquem invisens morbo affectum corporali, ut à morbo spirituali liber ultimum omnium terribilium constanter, ac feliciter valeat subire, duas tenetur sequentes ei spirituales præstare medicinas.

471

Medicus in spiritualibus medicinis tradendis tenetur ad duo.

Pri-

Primo tene-
tur admonere
re agrotos
ut confitean-
tur peccata
sua juxta de-
cretum In-
nocentii III.
S. Pii V.

Prima. Medici vocati ad agrotos, eos tenentur admonere, ut idoneo Confessario omnia peccata juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ confiteantur. Sic decretum fuit in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. cap. 22. relato in *c. cum infirmitas de penit. & remis.* ubi Medicis præcipit, ut cum ad agrotos vocari contigerit, ipsos ante omnia moneant, ut animarum Medicos vocent, ne cum eis hoc in extrema ægritudine constitutis suaderetur, in desperationis articulum incidant. Quod salutare præceptum, ne ulla unquam temporis præscriptione aboleretur; sed semper observetur, S. Pius V. felic. recordat. præfatam Constitutionem innovavit Constitutione, quæ incipit: *Super Gregem dominicum*, edita anno Domini 1566. qua statuit, quod Medici, cum ad infirmos in lecto jacentes vocati fuerint, ipsos ante omnia moneant, ut idoneo Confessario omnia peccata sua juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ confiteantur; neque tertio die ulterius eos visitent, nisi longius tempus infirmo Confessarius ob aliquam rationalem causam concesserit. Transgressores præter pœnas in Constitutione Innocentii contentas, quas incurrere declarat; vult, quod perpetuò sint infames, & gradu medicinæ, quo insigniti erant, omninò priventur; & à Collegio, seu Universitate Medicorum eiiciantur, ac pœna etiam pecuniaria arbitrio ordinariorum, ubi deliquerint, mulctentur. Quæ omnia, ut inviolabiliter observentur præcipit, ut nullus ubique locorum medicina doctoretur: aut ei quomodolibet medendi facultas à quovis Collegio, & universitate concedatur; nisi omnia in prædicta Constit. contenta medio eorum juramento coram publico Notario, & testibus in eorum manibus, vel ordinarii observare juraverint; & de hujusmodi juramenti in privilegio, seu licentia medendi speciali s. mentio fiat.

472
In quibus ca-
sibus Medici
prædictam
Constitutio-
nem obser-
vare.
Vel Tenean-
tur Vel Non
teneantur?

Circa quam Constitutionem, quia secundum diversas regiones, ac temporum, personarumque varietatem varii possunt evenire casus, quibus eam observare Medici non teneantur, in gratiam piorum Medicorum nonnullos eorum hic subiiciam, ex quorum intelligentia planè constabit, ubi, quando, & respectu quorum debeat talis observari Constitutio.

1. Violantes dictam Constitutionem, ubi recepta est, peccant mortaliter peccato perjurii; faciunt enim contra juramentum emisum. At ubi usu recepta non est, Medici non servantes non peccant: quia juramentum censetur factum de servando decreto, quatenus obligat. Ubi autem non est receptum, non obligat. Ita Bonacina *de leg. disp. 4. q. 1. punct. 16. n. 9.*

2. Prædictum decretum obligat solum Medicos, dum speratur, admonitionem profuturam: Propterea si constet, admonitionem non esse profuturam, non tenentur admonere. Sicut nullus tenetur ad faciendam correctionem fraternam, nisi speratur profutura; quia ad opus inutile nemo tenetur: Sic docent Dominicus Bannes 2. 2. q. 33. dub. 4. art. 3. Reginal. lib. 4. c. 25. n. 237. Valent. tom. 3. disp. 3. q. 10. punct. 2. A fortiori, si dubitatur admonitionem non solum non profuturam; verum etiam obfuturam, seu allaturam damnum spirituale, non tenetur admonere. Et mens Pontificis debet judicari talis: v. g. Si rationabiliter dubitetur, & verosimile credatur, peccatorem prolapsurum esse in aliquam blasphemiam: vel commissurum aliud peccatum. Ratio est, quia admonitio dirigitur ad emendationem, & utilitatem; non ad destructionem & ruinam.

3. Quandocumque dubitatur; an admonitio sit profutura; vel non, tunc tenetur Medicus admonere; quia in dubiis tutior pars est eligenda. Quod licet verum non sit in dubio juris; verissimum tamen est in dubio facti: præcipue in foro conscientiae: & ubi agitur de salute animæ propriæ, vel alterius: ut tenent Joan. Andreas, Cardinalis, & Ananias cap. ad Audientiam de homicidio nu. 46. & Panor. mitan. ibi. nu. 2. Felinus nu. 17. In hoc autem casu non est dubium juris: quia clarum est jus; sed est dubium facti respectu hujus, vel illius infirmi: vel respectu temporis, quo facienda est admonitio. Ideoque in dubio tenentur Medici eligere partem tutiorem admonendo infirmum juxta Decreti præceptum, ut confiteatur peccata sua.

4. Prædicta Constitutio obligat Medicos, dum morbus est gravis: vel dum periculum est, ut morbus fiat gravis. Ratio est, quia durum videtur, obligare Medicos, dum infirmitas non est gravis: vel non est periculum, ut fiat gravis. Tum etiam quia infirmus dum gravi non laborat infirmitate, non tenetur confiteri, ergo nec Medicus tenetur illum admonere, neque abstinere ab infirmi cura, antequam infirmus confiteatur. Morbus autem regulariter censetur gravis, quoties est talis, ut cogat infirmum jacere in lecto: ut patet ex Decretis prædictorum Pontificum loquentibus de infirmo jacente in lecto. Ita sentiunt Navarr. in *Manuali* cap. 25. n. 61. Grassius 1. p. lib. 3. *Decision. c. 14. n. 7.* Rodiguez 1. p. c. 246. n. 1. concl. 2.

5. Sufficit, ut admonitio per alios fiat. Nam finis Decreti est, ut infirmus recipiat sacramenta. Si ergo finis obtineatur alio admonente, non est cur Medicus per seipsum admonere obligetur. Hic faciunt, quæ de correctione fraterna supra dicta sunt, *disp. 1. hujus tomi n. 111. & 112.*

6. Tandem hoc Decretum non adeo strictè obligat, ut Medici teneantur deserre infirmum; dum eo derelicto, morbus fieret gravior, & infirmus grave pateretur damnum, si desereretur. Nam præceptum humanum non obligat ad faciendum contra charitatem. Charitas perscribit, ut subveniatur ægro. Ita Archidiac. Navarr. cap. 25. num. 61. Suarez tom. 4. *disp. 35. sect. 3. num. 4.* Grassius 1. p. *Decis. aurear. lib. 2. cap. 14.* Sanchez in *summa l. 3. cap. 16.* Rodiguez c. 246. 1. par. & alii plures apud Suarez loco citato.

Ex his omnibus patet, quibus ægrotis, ubi, & quando à Medicis exhibenda sit prima Medicina spiritualis, quæ est admonitio ad confitendum idoneo Confessario juxta ritum S. Romanæ Ecclesiæ, omnia peccata sua.

Secunda. Si Medicus mortem futuram infirmi præviderit, tenetur ex præcepto per se; vel per alium hoc nuntiare infirmo secundum Joannem de Neapol. in 11. *Quodlib.* si probabiliter credit, quod hæc annuntiatio multum proderit illi: puta quia est in peccato mortali, & confitebitur: vel ordinabit de rebus suis; & compescet futuras lites: quia tacendo damnificaret indirectè, dum non obviaret futuro damno, cum possit, & debeat. Ad quod tenetur etiam, si dubitat: an hæc nuntiatio utilis sit, nec ne: quia in dubio tenetur homo vitare notabile damnum proximi, si potest. Uno tamen ex habentibus curam infirmi nuntiantè, alii liberantur. Si verò Medicus hoc non credit, nec dubitat; sed credit oppositum, scilicet, quod parum, aut nihil proderit nuntiatio ista. Et per oppositum parum, aut nihil ob erit taciturnitas: ut quia putat eum esse in bono statu; & sua ordinasse, non tenetur nuntiare: quia probabilè est, eum ex scientia mortis futuræ disponendum. Quod sentiendum etiam, si cum ita malè dispositus videtur quod audita morte non proficiscitur in melius; sed forè in deterius, eadem nempe ratione non tenetur.

Galeno autem dicenti, quod semper Medicus etiam de salute desperans sanitatem spondere debet infirmo, secundum Joannem de Neapol. non est standum, Vel secundum Archidiaconum est verum, quando nuntiatio multum noceret, & taciturnitas parum obesset. Vel dicendum, quod loquitur tanquam ignorans spirituales sanitatem, & vitam.

§. X.

Hæc igitur omnia supradicta si exactè Medicus præstiterit, dignus jure merito erit existimandus, qui non tantum honoretur propter necessitatem; verum & à sapientibus, ac prudentibus ob suas excellentes virtutes, ob animi præclaras dotes, sapientiam, prudentiam, liberalitatem, pietatem, clementiam, charitatem, ac sollicitudinem insignibus laudibus efferatur, vocis præconiis exornetur: illustribus encomiis extollatur, ac ubique terrarum prædicetur, ac celebretur. De quo poterunt cantari illis versus Eboani Poetæ:

473
Si mortem futuram præviderit, tenetur ex præcepto nuntiare infirmo. Vel Per se. Vel Per alios.

474
Hæc si observaverit Medicus, dignus erit qui non tantum honoretur ob necessitatem.

Sed propter
suam virtu-
tem, & ex-
cellentiam.

*Vir medicus siquidem multis virtutibus unus.
Prævalet ante alios multos, seu tela sagace
Corporibus defixa manu trahit, intima scrutans
Mentia, seu docta miscet medicamina dextra.*

Nec non illi Ovidii de Pontolib. 2. eleg. 9.

*Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis
Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.*

Et verè, utpotè qui remediis corporeis salutem ægris impertitur corporalem; De salute verò corporea desperatis spiritualibus auxiliatur medicinis; ut eorum mors juxta effatum D. Bernardi de transitu Malachiz, sit pretiosa tanquam finis laborum, tanquam victoriæ consecutio, tanquam vitæ janua, tanquam imperfectæ securitatis ingresso.

Si verò post omnem adhibitam diligentiam Medicus à rusticis, idiotis, vilibusque plebeis non laudetur; sed potius contemnatur, meminerit illorum versuum Perisauli Faustini Poetæ ad medicum loquentis.

*Omnia aperta tibi quicquid medicina recondit
Intima naturæ, vel rerum pondera noris
Hippocrates fias, fiasque Machaone major
Quas & Phyllirides: vel quas Epidaurius herbas
Noveris, & quicquid præfagus novit Apollo.
Sis que salus orbi, fas sit tibi ducere ab orco
Extinctos homines, iterumque animare sepultos:
Nomen, oper, famam cumules hac arte perennem.*

Paulò post subdit:

*Feceris & postquam quicquid jubet ipsa medendi
Norma, nisi valeat, subitque revixerit æger,
Murmurat inspicens vulgus, linguaque loquaci
Et loquitur de te convitia talia jactans:
Heu mihi? Quàm stultum est Medicorum credere nupis
Quàm sæpe hos videas morbo laborare molesto
Pallere assidue, vultuque referre cadaver.
Nec sibi met proprias aliis prodesse nec artes:
Quare nulla suis succis adhibenda fides est.
Quàm raro profint, latèque absconsa sub his mors.*

DISPUTATIONIS III.

DE CURATIONE MORALI.

SUMMARIA.

- §.1. **C**uratio moralis describitur . 475
 Dæmon in suis maleficiis
 querit se Deum videri. ibi.
 Dæmon quædam instituit instrumenta
 ut signa, quibus assistere promittit.
 ibid.
- §.2. Illa instrumenta sunt signa falsa, &
 deceptoria. 476
- §.3. Quid de curatione morali ad men-
 tem aliorum sentiendum. 477
- §.4. Documentum Ritualis Romani de
 signis maleficii destruendis. 478
 Praxis, & monitum Ritualis non sunt
 necessario adimplenda. 479
 Exponuntur ab Auctore verba Ritualis
 Rom. 480
- §.5. Curatio moralis ut probabilis ad-
 mittitur à Theologis, Canonistis, Ju-
 ristis. 481
- §.6. Opinio Auctoris contraria propo-
 nitur. 482
 Probatur ex ipsius
 Causa.
- §.7. Roboratur ex longa praxi, ac con-
 tentionibus habitis ab Auctore cum
 dæmonibus. 485
- §.8. Exemplo luculento comprobatur .
 486
- §.9. Confirmatur praxi Sanctorum, qui
 arti exorcisticæ incubuerunt. 487
 Theologorum.
 Canonistarum.
 Juristarum.
 Exorcistarum.
- §.10. Error multorum adducitur:
 Quid sit maleficium temporale, ac per-
 petuum ad mentem aliorum. 489
 Quid sit ad mentem Auctoris. 490

DISPUTATIO III. DE CURATIONE

M O R A L I.

§. I.

475
Curatio mor-
alis descri-
bitur.

NUCLEAVIMUS hucusque Deo auspice, quæ de dæmoniaca, ac naturali curatione necessaria duximus: modò examinanda venit disputatio de Curatione Morali, quæ nil aliud est, quàm destructio signorum maleficii, quibus positus Dæmon ex pacto inito cum malefico, vel saga damnum infert: iisque sublati cessat à malo inferendo: quæ ideo moralis nuncupatur, quòd pertineat ad mores Dæmonis, hominisque industriam.

Dæmon in
suis malefi-
ciis quærit se
Deum repu-
tari.

Dæmon enim in suis maleficiis quandam divinorum operum continuè affectat imitationem, & quærit se Deum reputari. Unde quemadmodum omnipotens Deus propria ductus bonitate quædam in Ecclesia signa facta (Sacramenta vocamus) ad salutem humani generis instituere dignatus est, quæ secundum Scotum *in 4. sent. dist. 1. q. 4.* & ego docui in *Speculo Clericorum tract. 6. c. 2.* sunt veræ, & propriæ causæ instrumentales morales gratiæ, non physiciæ, idest non ex sua vi naturali; sed ex virtute principalis agentis, seu ex divina institutione, quibus ita assistit, ut quoties administrantur, toties gratiam dignè suscipientibus infundat, illosque spiritualibus donis sanctificet juxta propriam cujusque institutionem. Ita Dæmon ejus æmulus conjuratus, qui nihil impensius appetit, quàm in pretio haberi, & Deo æqualis videri, pro sua multiplici nequitia vult ad hominum exitium promovendum, salutemque evertendam quædam sensibilia instituere signa, quibus ita semper assistere promittit, ut quoties à malefico, vel malefica adhibeantur, toties peragat maleficium, de quo ambo ex pacto convenerunt. Solet enim Dæmon cum illo pactum inire, ut quamdiu ligatura, ver. gr. sic alligata fuerit: vel quid tale defossum sub limine, vel in lectulo absconditum, aut talis imago igni applicata, tamdiu talis persona sit maleficiata: aut qui tali porta domum intraverit, vel exierit, tali dolore corripatur: non quia illa signa vim habeant ex natura sua, & per se producendi, & attingendi noxios illos effectus; sed quòd ex pacto dæmonem ad illos producendos invitent, & alliciunt.

Dæmon quæ-
dam instituit
instrumenta
ut signa, qui-
bus assistere
promittit.

§. II.

476
Illa instru-
menta sunt
signa falsa &
deceptoria.

ILLA autem instrumenta non sunt signa certa, & infallibilia, qualia sunt sacramenta, sed falsa, & deceptoria: quia invocatus dæmon non semper adest; & sæpius maleficum irridet, nec vult ad votum illum audire, vel quia non potest, vel quia non permittitur, vel quia sic lubet; nihilominus apponi vult, cum aliquid ab eo ejus Minister postulat, ut ex una parte per illud signum sensibile externum Maleficus internum sui animi actum, & ad malum patrandum consensum protestetur: & ex altera parte sicut Deus in Sacramentis colitur, ita ipse dæmon in maleficiis honoretur. Quare sicut positus hujusmodi signis dæmon, si potest, si lubet, si ei permittitur, assistit damnum inferendo: ita eis sublati cessat à malo inferendo, non ut fidelitatem servet, (mendax enim est, & pater mendacii) sed ut illo modo securius homines decipiat, dum fidenter cum illo audent pacisci; sic ipso cessante à malo inferendo, ægroti quandoque pristinæ restituuntur sanitati.

§. III.

§. III.

QUam moralem curationem jamdiu, cum tantum aliorum Doctorum sequer bar opinionem, multis probaveram licitam, & rectam ex parte actus sive interni, nempe desiderii, opinionis, ac spei sanitatis: sive externi, videlicet verbi, & operis; necnon ex remotione causæ physicae, & moralis, & intentione finis intrinseci, & extrinseci. Veruntamen cum longa experientia viginti annorum, quibus in variis Civitatibus, & Oppidis arti exorcisticae operam navavi, ac perenni studio in veritate hujus artis addiscenda elaboravi, indubitanter agnovi varias insurgere difficultates in quærendis hujusmodi maleficiorum signis, necnon varias decipulas, ac technas à dæmone paratas, ac minimam utilitatem in eis invenientis, ac comburendis: eò quod hujusmodi signa ex mera dæmonis voluntate pendeant, qui illis positus potest, si Deus permittat, ad suum libitum nocere, & non nocere; illisque sublati adhuc potest nocere, & non nocere, ideoque statui melius esse, non quærere hujusmodi signa, ea parvipendere, ac nihili facere, nec de eis curare; nam hæc praxis quærendi signa maleficii est à dæmone valde desiderata, & efficaciter quærita: quia per eam tam obsessos, ac maleficiatos, quam Exorcistas ignaros sapius ad aliquod opus inducit superstitiosum. Quare obsessis, ac maleficiatis satius suadendum, ut ad Deum confugiant, suam in eo collocent fiduciam, ut latè manifestatur tota disputatione sequenti.

477
Quid de Curatione morali juxta mentem aliorum sit sentiendum?

§. IV.

Videbatur etiam mihi prædicta signorum maleficiorum destructio laudabilis, eò quod in Rituali Romano à Paulo V. approbato habeantur sequentia verba: *Jubeat Exorcista dæmonem dicere. An detineatur in illo corpore ob aliquam operam magicam, aut malefica signa, vel instrumenta, quæ si obsessus ore sumpserit, evomat, vel si alibi extra corpus fuerint, ea revelet, & inventa comburantur. Unde praxis ab antiquis Exorcistis observata, ut docet Antonius Hyquæus in Comm. Scoti in 4. sent. dist. 33. talis erat.*

478
Documētum Ritualis Romani de signis maleficii destruendis.

Primò extorquenda confessio, & causa vexationis. Secundò quærendum, si interveniat pactum, & cui signo adheret. Deindè extorqueatur per conjurationem ipsum signum integrè antequam procedatur ad expulsionem Dæmonis, ne durante signo, ei maneat aliquod jus in maleficiatum. Ultimò tandem expellitur, & destruitur, comburiturque ipsum signum ejus, cui adheret pactum, & quo remoto Dæmon nullum habet jus vexandi maleficiatum.

Veruntamen hæc praxis sicut & monitum Ritualis non sunt necessario adimplenda, immò satius derelinquenda. Neque enim ex divina scriptura, neque ex aliquo Concilio generali, vel Canone Pontificio, neque ex aliqua Constitutione Apostolica, neque ex Sanctorum Patrum consuetudine antiqua habetur, quod illa signa sint quærenda, & inventa comburenda. Nam quæ in Rituali Romano continentur non omnia cadunt sub præcepto observanda; sed tantum ea, quæ ad Ecclesiæ Dei sacramentorum pertinent administrationem: Constat ex verbis Constitutionis Pauli V. quæ incipit *Apostolicæ Sedis &c.* positæ in principio Ritualis Romani, nempe: *Præcipue verò quæ pertinent ad Ecclesiæ Dei Sacramentorum administrationem, in qua religiosè observari apostolicis traditionibus, & Sanctorum Patrum decretis constitutos ritus, & ceremonias pro nostri officii debito curare omnino tenemur. Quæ verò ad visitationem, & curam infirmorum, animæ commendationem, obsessorum, ac maleficiorum exorcizationem, aerearumque tempestatum pertinent, quæ à Dæmonibus per se, vel ad nutum cujusvis diabolici ministri excitantur, non præcipit Pontifex, sed observare consuluit, & hortatur ad arbitrium prudentis, & docti ministri ecclesiastici, relinquens alias etiam formulas orationum adhibere:*

Brogn. Alexichacon.

Q

vel

479
Praxis, & monitum Ritualis non sunt necessario adimplenda.

vel illis ex parte, vel in toto uti, vel omittere, vel augere, vel minuere, prout expediens judicaverit. Quod planè constat ex Rubrica prima tract. de visitatione, & cura infirmorum, ubi sic habetur: *Sequentes preces omnes, vel ex parte, prout tempus, & egrotorum conditio feret: arbitrio Sacerdotis dici, vel omitti possunt: folio mihi 100. & ex alia paulò infra folio 101. Qui sequuntur psalmi, & Evangelia cum precibus pro temporis etiam opportunitate, & egrotantium pio desiderio sacerdotis arbitrio dici possunt. Deinde in fine folio 111. concluditur: Quæ omnia etiam poterunt arbitrio Sacerdotis breviora fieri.*

480
Exponuntur
ab Auctore
verba Ritua-
lis Rom.

Hoc idem prorsus fatendum de exorcizatione obsessorum. Nam ubi est eadem ratio, ibi idem juseffe debet. *L. illud. ff. ad leg. Aquiliam, cum similibus.* Sic enim in visitatione, & cura infirmorum ponuntur dumtaxat, ac colliguntur variae orationes pro opportunitate temporis, ac prudentis Sacerdotis arbitrio recitandæ, quæ possunt minui, augeri, mutari, & omitti, prout Sacerdos prudens, & doctus expediens judicaverit. Sic in exorcizatione obsessorum, ac maleficatorum nulla in Rituali Romano ponitur forma determinata, neque ex aliqua Apostolica traditione, neque ex aliquo Concilio generali, vel Canone Pontificio, aut Constitutione Apostolica; sed tantum ibi colliguntur quædam præcepta, nonnulli exorcismi, & psalmi aliqui, qui magis videbantur apti ad reprimendam superbiam diabolicam, ac dæmones à corporibus obsessis expellendos. Et hoc pro usu, & commoditate Parochorum, & Exorcistarum, eorum præcipuè, qui nesciunt alio modo uti: consequenter arbitrio Sacerdotis relinquitur, prædictos exorcismos, & orationes augere, minuere, mutare, & omittere. Propterea illud monitum de signis maleficialibus querendis, & inventis comburendis in Rituali Romano positum non est necessario, sed pro libito Sacerdotis observandum; immò satius, ac consultius omittendum, ut mox dicam in fine sequentis paragraphi.

§. V.

481
Curatio mor-
alis, ut pro-
babilis ad-
mittitur à
Theologis,
Canonistis
& Juristis.

TAndem prædicta moralis curatio, nempe signorum maleficorum destructio, ut probabilis admittitur ferè ab omnibus Doctoribus Theologis, Canonistis, & Juristis.

Inter Theologos veniunt Joannes Duns Scotus subtilissimus in 4 sent. dist. 34 quest. unica. Joan. de Bassolis ibidem quest. 1. Anton. Andr. ibi in fine. Guilhelmus Vorrillonus ibi art. 3. Nicolaus de Orbellis ibidem. Guido Brianfonus in 4. d. ead. qu. 13. Joseph Angles quest. de Arte mag. art. 6. diff. 2. Alphonsus à Castro lib. 1. de justa hæretic. punit. cap. 15. Pelbartus Temelvar Rosarii par. 4. vers. matrimonium §. 38. Alphonsus Tostat. in cap. 19. Matthæi q. 90. Thomas de Argent. dist. 34. Henricus Gandensis Archidiaconus Tornacensis quodlib. 4. qu. 33. Thomilla communiter, ut Cajetanus tract. 12. tom. 2. Dominicus à Soto in 4. dist. 34. qu. 1. artic. 3. Bartholomæus Ledesmas de Sacramento matrimonii difficul. 49. Item Petrus Ledesm. in 3. part. qu. 58. artic. 2. d. 2. Henricus Henriquez lib. 12. de matrim. cap. 8. num. 3. Consentiant Nominales Cabriel in 2. dist. 8. quest. 2. art. 4. & Aureolus in 4. dist. 34. quibus lubenter se subscribunt omnes Summistæ: Sylvest. verb. maleficium quest. 7. & 8. Tabiena verb. impedimentum 12. vers. 9. Fumus verb. maleficium nu. 2. Angelus verb. Superstitio §. 13. Rosella verb. impedimentum Versic. 13. Cajetanus verb. maleficium. Jacobus de Graffis in decis. aur. cap. de mal. Lessius de justit. & jure lib. 2. cap. 44. Navarr. in summa cap. 11. Bannes 2. 2. quest. 78. artic. 4. dub. 2. Sanchez lib. 2. in præcept. Decalogi cap. 41. & lib. 7. de matrim. disputat. 96. Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. de Superstitione cap. 18. Sayrus in Claviregia lib. 4. cap. 17. Delrius lib. 6. Disquis. magic. sect. 1. quest. 3. Bonacina de legibus disputat. 3. quest. 5. punct. 5. prop. 4. Zacharias Vicecomes part. 1. in Complemento artis exorcist. & communiter omnes, qui de maleficiis tractant. Novissimè autem noster Ignatius Lupus Nova luce in Edit. S. Inquisi. part. 3. lib. 20. dist. 7. Id ipsum testantur Jurisperiti

ti Hostiensis in *summa*, Azo in *summa*, Petrus Aerodius lib. rerum iudicatarum 8. tit. 7. cap. 6. Bartolus, Salycetus, Godefridus, Binsfeldius, & alii in *L. Eorum C. de maleficis, & Mathem.* Triolus Malverius de *Sortibus*, Grillandus de *sortilegiis*, Remigius, Petrus Gregorius, Godelmanus, & alii communiter. Inquisitores quoque Germani Sprenger in *Malleo*, & Nider in *Formicario*, Joannesque Cappeville Vicarius, & Inquisitor Leodiensis in *tract. de casibus reservatis*. Unde patet hanc esse sententiam planè communem, Hispanorum, Germanorum, Italicorum, Gallorum, Britannorum, Theologorum quidem Scolasticorum omnium Nominalium, Scotistarum, Thomistarum qui omnes eruditione, ac pietate fuerunt conspicui, ideòque probabilem esse dicendam, cum nullum contineat errorem, nec sit abolita, & antiquata, totque habeat Auctores scientia, prudentia, ac timorata conscientia maximè præditos, in scholisque universaliter approbatos. Quis ergo prædictam opinionem à tot illustribus, ac præclaris scientificis commendatam probabilem non pronuntiet?

S. VI.

Verum si mihi minimo inter Minores, Neophyto inter tot magistros veluti Vespertiloni coram tot oculatis, & pennatis Aquilis ingenii mei alas expandere liceat, loquendo dicam meam sententiam, prædictorum Doctorum opinionem oppositam, videlicet (satiùs, consultius, ac salubrius esse non querere prædicta maleficiorum signa, sed nibili ea facere, ac de eis non curare) esse præcedenti probabiliorem, ideòque sequendam, & amplectendam. Parcat Lector, si nimis audacter loquor, quia me cogit veritas.

Ratio potissima est, quia illa opinio est probabilior, quæ magis est rationi rectæ, ac veritati evangelicæ consentanea, sed mea opinio est hujusmodi, quia est magis ab erroribus aliena, ergo est præcedenti probabilior. Major est manifesta: Minor probatur ex causis prædictæ moralis curationis.

Si enim consideremus causas prædictæ curationis, quæ est destructio signorum maleficii, facile agnoscemus, quàm sit periculosa dicta opinio. Quis enim inventor fuit, & causa principalis dictæ moralis curationis, nisi diabolus, qui cum divinorum operum quandam affectet imitationem, ac se Deum reputari querat, ut dixi s. i. ut obfessos, ac maleficio affectos à curatione divina procuranda, qua ad Deum confugere erudirentur, revocet, & abducat, suis Mancipiis sagis, & maleficis varia tradit signa veluti sacramenta, quibus positis, promittit se malum illaturum ad libitum eorum, ac ipsis amoris se à malo cessaturum. Sed quia est mendax, ac pater mendacii in his se gerit prout sibi lubet, vel potest. Idcirco ipse est causa principalis tam positionis, quàm destructionis signorum prædictorum: Saga verò, vel maleficus est causa ministerialis, quia ipse est minister dæmonis, qui colligit, ac connectit varia instrumenta cujuslibet generis, de quibus latissime pertractatur *tota disput. 4. tom. primi*. Dæmon verò dictas quisquilias, seu maleficii instrumenta defert, & collocat vel in lectis, vel sub limine ostii, vel sub testeo, vel proficit in fundum putei, vel foveæ, vel alibi abscondit: propterea non cessat urgere sagas, ac maleficos, ut pro malo perpetrando hujusmodi signa colligant, ut ipse ponat, ubi sibi libuerit, & cum agnoscit aliquem morbo affectum velle Exorcistam pro consequenda sanitate advocare, statim admonet Sagas, vel Maleficos, ut ipsi impediant, si possunt, vel si non possunt, ipsi preveniant, & offerant ei opus suum, qui per se, vel per aliquem amicum, & familiarem infirmi promittunt ei sanitatem, si observaverit omnia, quæ ei præcipiunt, quorum infirmorum plures se eorum curæ committunt, adimplentes omnia sive licita, sive illicita, quæ ab eis præcipiuntur.

Finis autem principalis prædictæ moralis curationis à dæmone intentus est, ut ipse adoretur ut Deus. Minus verò principalis per se est honor, & utilitas sagæ,

482
Opinio Auctoris contraria proponitur.

Probatur.

Ex ipsius causa efficienti principali.

Ex causa ministeriali.

483
Ex causa finali.

vel malefici: per accidens verò est sanitas infirmi. Nam cum Saga, vel Maleficus per se, vel per alium persuasit infirmo, vel ipsius parentibus, ut signa quærant maleficii, & inventa tradant Exorcistæ, ipsa Saga; vel Maleficus adjuvat parentes ad quærenda signa, quæ inventa dum comburuntur, dæmon magis magisque infirmum torquet, ac deindè jubet Sagæ, vel malefico, ut ipse alias colligat quisquilias, ut iterum maleficium renovetur, quæ instrumenta maleficii à dæmone accepta abscondit in aliquo loco secreto, quem nemo penetrare potest, nisi spiritus; undè tunc ab aliis Doctoribus dicitur maleficium perpetuum, cum instrumentum non est in potestate sagæ, vel malefici, nec potest industria humana auferri: sicut dicitur temporale, quando instrumentum maleficii est in potestate Sagæ, vel malefici, ac potest industria humana auferri. Cum ergo quærent instrumenta maleficii, nec illa invenire possunt, tunc parentes infirmi iterum, & iterum ad Sagam, vel Maleficum confugiunt, ut ipse tollat maleficium, blandis verbis alloquuntur, suppliciter rogant, laudibus efferunt, honorant, ei munera tradunt; & si adhuc non aufert maleficium, minis, ac verberibus afficiunt, qui tandem admonet, non esse in sua potestate maleficium tollere, sed sibi opus esse, ad dæmonem confugere, qui non vult tradere maleficii signum, nisi ei sacrificium offeratur, & ut Deus omnipotens adoretur: ut accidit Bergomi illi, de quo *supradisp.* I. hujus tomi nu. 164.

484
Ex causa
materiali.

Causa autem materialis hujus curationis moralis est dæmon cessaturus à malo inferendo, qui fingit se ligatum per hujusmodi signa à Saga, vel Malefico posita, invitumque recedere, licèt hoc præstet voluntariè, ut Sagæ, ac malefico persuadeat, talia instrumenta vim habere illum alligandi, aliosque in errores ducat detestabiles.

Formalistandem causa dictæ curationis est destructio signorum maleficii facta à parentibus, vel amicis personæ maleficiatæ, aut à malefico, quæ destructio licèt possit esse bona, & ab omni superstitione remota, prout probant Auctores citati *paragrapho* 5. nihilominus sæpè, ac sæpius est periculosa, ne tam infirmi, quam parentes in aliquid superstitiosum opus inducantur.

S. V I I.

485
Roboratur
ex lōga pra-
xi, ac con-
tentionibus
habitis
ab Auctore
cum Dæmo-
nibus.

H Ac de re ex multis cum dæmonibus à me habitis contentionibus in pluribus locis, observavi, quòd dæmon mecum conquerebatur, eò quòd nollem ritus antiquorum Exorcistarum in exorcizando sequi, & maximè quòd nollem quærere signa maleficii, quibus se ligatum esse affirmabat. Cui pluries ego respondi: quis te ligare potuit, cum sis spiritus? Qui respondit:

Ego ligatus maneo à Saga per signa maleficii, nec possum solvi, nisi ipsa maleficia tollat. Ego verò ei exprobando dixi: Si à Saga nempè vetula miserrima, & impotenti, ligatus manes, ergo tu es sagarum miserabilium miserabilior, & impotentior, earumque captivus detestabilis; cur ergote omnipotentem jactas? quo jure prætere aude te ab eis ut Deum adorari, si tu es servus, & captivus dictarum feminarum iniquarum? Numquid servus adorari debet à Domina sua? Et si ligatus manes à tua Domina, per quod membrum ligaris? Si corpus haberes uti te depingunt, quærerem à te, an ligatus maneat per cornua, vel per caudam; sed quia tu es spiritus incorporeus, à nulla re corporali ligari potes; Insuper addidi: Si ligatus manes, prout dicis; vel hoc à te fit voluntariè, vel coactè: si voluntariè, cur dicis, & clamas te non posse exire, quia ligatus manes, sibi voluntariè manes? Si coactè, ais, mendacium dicis tuo more, quia tu ipse docuisti Sagam colligere tales quisquilias tanquam instrumenta maleficii, quibus à te positis dixisti, te malum illaturum, donec in tali loco permanerent; immò tu ipse ipsa instrumenta detulisti, & abscondisti, ergo ista tua ligatio est ficta, & voluntaria, scisti tui clamores, ac querelæ non sunt nisi fictiones à te inventæ, ut homines decipias, & ad tui sequelam trahas, & ad perditionem ducas.

S. VIII.

§. VIII.

486

Exemplo luculento comprobatur.

HUjus veritatis luculentum exemplum mihi se præbuit anno Domini 1649. Venetiis, cum jussu Illustrissimi, ac Reverendissimi D. D. Nuntii Apostolici ad exorcizandam quandam mulierem nobilem advenam accessissem de qua supra tom. 1. disp. 2. num. 280. In primis eam interrogavi, quid à me peteret? quæ mihi dixit. *Dæmon quidam jam annis 18. me molestiis afficit, abutiturque corpore meo prout sibi lubet; mihi tamen confidenter, ac secretò modum manifestavit, quem tenere debes, ut me de ejus possessione liberare valeas. In primis, ait, tibi opus esse, ut ei præcipias tibi indicare maleficii signa, quæ facta sunt in quodam cranio ab ipso dæmone abscondito, deinde queras jecur illud piscis, quem occidit Tobias, & extractum posuit super carbonem accensum, cujus fumus extricat omne genus dæmoniorum. Si hæc observaveris, facile intentum obtinebis. Ego autem respondi ei: Loquela tua manifestam te facit esse dæmonis amicam, & familiarem: Si autem dæmon est tuus amicus, & familiaris, cur ab eo non petis divortium fieri? Credisne, quòd mihi opus sit fieri discipulum diaboli, ut ab eo instruar de modo, quo à te esset expellendus? Si maleficium ipse posuit in cranio ad suum libitum, ipse etiam auferat illud, prout sibi lubet, quia ego de hisce vanis signis nihil curo. Si jecur piscis Tobiaci est necessarium ad tuam liberationem, ut ipse ait: tu, quæ cum ipso dæmone amicitiam habes, præcipe ei, qui est spiritus, ut perlustrèt maria, donec talem piscem inveniat, & deferat ad forum Venetum, ubi pisces venduntur, & ego postea si mihi bonum visum fuerit, pergam, & accipiam jecur, ac de eo faciam quicquid in Domino magis expediens judicaverim: Interea tu, quæ captiva es diaboli, si vis ipsius penas evitare, ac misericordiam Dei impetrare, dum tempus habes, implora Dei auxilium, pœnitentiam age de peccatis tuis, & remove à te jugum istud durissimum diaboli.*

Hæc & alia monita ei tradidi, & insinuavi bis, sed tertia vice, qua eam invisi, cum illam in malo obstinatam invenissem, eam accerrimè increpavi, ac demisso ejus capite super terram illud pede conculcavi, opprobriis eam affeci, ac parvipendi, nec ad ipsam amplius, licèt vocatus, ire volui.

Ex hoc casu facile est agnoscere, quàm grata sit diabolo illa curatio moralis, videlicet destructio signorum maleficii, cum ipse summopere aveat illam ab Exorcistis exerceri, & in praxim duci, sciens per illam facilè posse illos ad superstitionem perducere, & in nassam perditionis trahere; idcirco fatius, consultius, ac salubrius est prædictam relinquere curationem, ea nihili facere, ac de ea nullo modo curare.

§. IX.

487

Confirmatur praxi Sanctorum, qui arti exorcistice incubuere.

Hanc meam sententiam probat praxis omnium Sanctorum, eorum maximè, qui huic arti exorcistice operam navarunt. Legant docti, ac pii Exorcistæ acta Apostolorum, vitas Sanctorum Patrum, & invenient, quòd ipsi nunquam tali curatione morali; nempe signorum maleficii destructione usi sunt, sed benè maleficiatis, & obsessis insinuabant confidere in Deo, ac in eo suam fiduciam collocare, dæmonesque expellebant ab obsessis in nomine Jesu, prout Christus docuit, & tradidit omnibus suis Fidelibus Marci cap. 16. Quod manifestè, ac practicè docuit S. Hilarion Abbas, ut refert D. Hieronymus in vita ejus, cum quædam puella à dæmone obsessa liberanda ad eum delata esset. Cum enim dæmon respondisset Hilarioni: *Exire me cogis, & ligatus subter limen teneor: non exeo, nisi me Adolescens, qui me tenet, dimiserit: ablatis utique maleficii signis. Noluit sanctus Abbas, antequam purgaret Virginem, signa jubere perquiri, Ne, inquit, S. Hieron. aut solitis incantationibus recessisse demon videretur, aut ipse sermoni ejus accommodasse sedem. Ex qua actione S. Hilarionis, ac verbis S. Hieronymi facillimè colligitur, quàm fatius,*

con-

consultius, ac salubrius sit derelinqueretalem curationem moralem, signorum, nempe, maleficii destructionem, & doctrinam adimplere evangelicam à Christo traditam, ab Apostolis, ac Christi Discipulis exercitam, & à Sanctis Patribus approbatam, & observatam; de qua latissimè in sequenti disputatione pertrahatur.

§. X.

488
Error multo-
rum adduci-
tur.

489
Quid sit ma-
leficium tem-
porale, ac
perpetuum
ad mentem
aliorum.

490
Quid sit ad
mentem Au-
gustini.

Hinc apertè constat, quàm hallucinentur multi nedum ex antiquis, verum etiam ex recentioribus Theologis, Canonistis, Juristis, & Exorcistis existimantes, quòd stante, ac perseverante maleficio materiali, idest signo materiali maleficii in loco, ubi positum fuerat, semper perseveret maleficio formale, scilicet afflictio facta à dæmone in corpore obsessi: nam unum sine altero non auferri, ajunt; unde dicunt, ut supra tetigi §. 6. n. 9. Maleficio esse temporale, quando instrumentum maleficii est in potestate sagæ, vel malefici, ita ut industria humana auferri potest: perpetuum verò esse, quando signum non est in potestate sagæ, vel malefici, sed solius dæmonis, ita quòd industria humana auferri nequit.

Sed considera eorum errorem: Si enim vera esset hujusmodi positio, vana esset Ecclesiæ potestas ad Dæmones expellendos, si non possent expelli absque signorum destructione: quasi quòd etiam virtus divina, qua dæmones expelluntur, à dæmone per sua instrumenta, vel machinamenta impediri posset, vel retardare: quod esset hæresis. Est igitur maleficio temporale nuncupandum, quando per potestatem Ecclesiasticam, de qua agitur in sequenti disputatione, auferri potest: perpetuum verò dicendum, quando solummodò à Deo per miraculum, scilicet, per potentiam suam absolutam auferri potest. ver. gr. Si à diabolo in corpore obsessi, vel maleficiati corruptum sit aliquod organum, vel membrum aliquod ita debilitatum, quod viribus naturæ non possit amplius refarciri, ita ut per solam Dei potentiam absolutam sanari possit. Relinquamus ergo hanc curationem moralem, quæ valdè est periculosa, sicut & disputationem de ea, quæ est infructuosa, & ad curationem divinam, quæ à me potissimum est intenta, & à Christi fidelibus assequenda, attendenda, & exercenda, accedamus.

F I N I S.

